15 A TPLA 104B 178

శ్రీరామచన్ద్ర పరబ్రహ్మణే నమః.

కంకంటి పాపరాజప్రధాన ప్రణీతం బగు

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

కావ్య వ్యాకరణతీర్థులు.

పంచాగ్నుల - ఆదినారాయణశాస్త్రిగారిచేఁ

బరిశోధితము.

స్థాపితము 1933

మద్రాస్.

ఆనందముద్రణాలయ ముద్రితము.

ఆర్. వేంకటేశ్వర్ అణ్డ్ కంపెనివారిచేఁ

బ్రకటితము.

1924

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

విషయసూచిక

ప్రథమాశ్వాసము

ఇష్టదేవతా ప్రార్థనము	...	...	1
సుకవిస్తుతి	...	...	2
కుకవినింద	...	...	3
కృతిప్రస్తావన	...	...	3
కృతిపతినిర్ణయము	...	...	4
గ్రంథకర్తృవంశవర్ణనము	...	...	4
షష్ఠ్యంతములు	...	...	10
సాకేతపురవర్ణనము	...	...	10
పూర్వరామాయణకథాసంగ్రహము	...	...	17
శ్రీరామపట్టాభిషేకమహోత్సవము	...	...	17
కణ్వాదులు శ్రీరాముని జూడవచ్చుట	...	...	19
రావణజననాదివృత్తాంతము	...	...	22
పులస్త్యదర్శనముచేఁ దృణబిందునిపుత్రి గర్భిణి యగుట	...	...	24
తృణబిందుఁడు తనపుత్రిని బులస్త్యబ్రహ్మ కొసఁగుట	...	...	26
విశ్రవోబ్రహ్మజననప్రకారము	...	...	27
వైశ్రవణజననము	...	...	28
వైశ్రవణునకు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై వరముల నిచ్చుట	...	...	29
ధనదుఁడు దండ్రియనుజ్ఞవలన లంకఁ జేరుట	...	...	30
రాక్షసవంశోత్పత్తిక్రమము	...	...	31
హేతిప్రహేతులవృత్తాంతము	...	...	32
సుకేశుఁడను రాక్షసునివృత్తాంతము	...	...	33
మాల్యవదాది రాక్షసులచరిత్రము	...	...	34
మాల్యవదాదులకు బ్రత్యక్షమై బ్రహ్మవరంబు లొసంగుట	...	...	35
మాల్యవదాదులు లోకంబులబాధించుట	..	...	36
విశ్వకర్మవలన నెఱింగి మాల్యవదాదులు లంకఁ జేరుట	..	...	37

మాల్యవదాదులు వివాహమై పుత్త్రిలం గాంచుట 37
సురలు మునులు శివునిపాలి కరిగి యసురులఁ బరిమార్ప వేఁడుట 39
ఇంద్రాదులు విష్ణువుకడ కేఁగుట 40
దేవతలు మాల్యవదా రాక్షసోపద్రవమును విష్ణువుతో విన్నవించుట 41
విష్ణువు సురల కభయం బొసంగుట 42

ద్వితీయాశ్వాసము.

మాల్యవదాదుల మంత్రాలోచనము 43
మాల్యవదాదు లమరపురిపై దండెత్తుట 45
విష్ణువు మాల్యవదాదులతో యుద్ధము సేయుట 47
విష్ణువు మాలిం జంపుట 52
మాల్యవదాదులు యుద్ధమున నోడి లంకవిడిచి రసాతలము చేరుట 54
సుమాలినిర్దేశముచేఁ గైకసి విశ్రవునాశ్రమము సేరి యతని వరించుట 57
కైకసి విశ్రవునివలన దశగ్రీవాదులఁ గనుట 59
దశగ్రీవకుంభకర్ణ విభీషణుల బాల్యక్రీడలు 61
దశగ్రీవాదులు బ్రహ్మనుగూర్చి తపము సేయుట 62
పంక్తిముఖుఁడు వీరహోమము సేయుట 63
బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై దశగ్రీవవిభీషణులకు వరము లొసఁగుట 64
సరస్వతితోడ్పాటుచే బ్రహ్మ కుంభకర్ణునకు నిద్రను వరముగా నిచ్చుట ... 66
సుమాలిప్రముఖులు రసాతలమునుండి విశ్రవునాశ్రమమునకు వచ్చుట... 68
దశగ్రీవుఁడు లంకను దన కిమ్మని ధనేశునితోఁ జెప్పఁ బ్రహస్తునిఁ బంపుట 70
విశ్రవునిర్దేశమువలన ధనేశుఁడు కైలాసము చేరుట 71
దశముఖుఁడు లంకఁ గొని పాలించుట 73
శూర్పణఖను విద్యుజ్జిహ్వున కిచ్చి పెండ్లిచేయుట 73
దశగ్రీవుఁడు మండోదరిని వలచి పెండ్లియాడుట 74
కుంభకర్ణ విభీషణుల వివాహము 76
మేఘనాదజననము 76
కుంభకర్ణునకు నిద్రింప దశగ్రీవుం డొకయిల్లు గట్టించుట 77
దశగ్రీవుఁడు గరుడ ప్రముఖుల బాధించుట 77
ధనాధిపుఁడు దశగ్రీవునకు నీతిఁ దెల్ప దూతను బంపుట 78
దశగ్రీవుఁడు ధనేశ్వరుని దూతం జంపి యలకాపురిపై దండెత్తుట ... 80

తృతీయాశ్వాసము.

దశగ్రీవుఁడు దండువిడిసియున్కిని యక్షులు ధనదునితో విన్నవించుట ... 83
యక్షరాక్షసుల యుద్ధము 83
సంయోధకంటకుం డను యక్షవరేణ్యుఁడు యుద్ధము సేసి పాఱిపోవుట ... 85
ద్వారారక్షకుండగు సూర్యభానుని దశగ్రీవుఁడు గొట్టుట 85
మాణిభద్రుఁడు పోరి ప్రేటుపడి పార్శ్వమౌళి యని పేరువడయుట 86
ధనదుఁడు యుద్ధరంగమునకు వచ్చి దశగ్రీవునకు బుద్ధులు సెప్పుట ... 87
దశకంఠుఁడు ధనదుని మాయాయుద్ధమున గెల్చి యతనిపుష్పకము గొనుట ... 88
దశవదనుఁడు సపరివారముగాఁ గైలాసమున కేఁగుట 89
దశగ్రీవునకు నంది శాపం బిచ్చుట 90

వింశతిభుజుండు వెండికొండఁ బెకలింపఁ బూనుట 91
దశగ్రీవుండు శివుని నుతించి యతనివలన వరములు వడయుట 94
రావణునిచర్యలు 95
వేదవతిఁ జూచి రావణుండు భాషించుట 95
వేదవతియే సీతయగుటను రామున కగస్త్యుండు దెల్పుట 96
రావణుండు జన్నం బొనర్చు మరుత్తుభూపతిపైఁ బోవుట 99
దశగ్రీవుం డనరణ్యనృపుని జయించుట 102
రావణుండు గార్తవీర్యార్జును గెలువ నెంచి మాహిష్మతికిఁ బోవుట 104
రావణుండు వింధ్యాచలముఁ జూచి యందుఁ గ్రీడించుట 105
రావణుండు నర్మదం జేరి తత్సైకతంబున శివపూజసేయుట 106
కార్తవీర్యార్జునుండు స్వస్త్రీలతో వనవిహారముసల్పి జలక్రీడ సేయుట ... 108
రావణుండు కార్తవీర్యార్జునునిమీఁది కేఁగుట 109
రావణకార్తవీర్యార్జునుల గదాయుద్ధము 111
కార్తవీర్యార్జునుండు రావణుం జెఱఁబెట్టిన బులస్త్యుండు విడిపించుట 112
రావణుండు వాలిపైకేఁగుట 114
వాలి రావణాసురునిగర్వం బడంచి పరిభవించుట 116
రావణుండు నారదుం జూచుట 117
నారదుండు యమునిం జూడఁబోవుట ... ... 1·8
రావణుండు సంయమనిపై దండెత్తుట 120
రావణుండు యమునిభటులఁ బరిభవించుట 121
యముండు రావణుపై యుద్ధమునకుఁ బోవుట 123
యమరావణులయుద్ధము 123
బ్రహ్మాజ్ఞచే యముండు రావణుతోడియుద్ధము మానుకొనుట 124
రావణుండు భోగవతీపురము జయించుట 125
రావణుండు నివాతకవచులతోఁ బోరాడుట 126
రావణుండు కాలకేయులతో యుద్ధము సేయుట 126
రావణుండు వరుణపురిమీఁది కేఁగుట 127
రావణుండు వరుణసుతులతో సమరముసేసి గెల్చుట 128

చతుర్థాశ్వాసము.

రావణుండు బలిచక్రవర్తి జయించునిచ్ఛచే సుతలంబున కరుగుట 131
బలిచక్రవర్తి రావణునకు విష్ణుప్రభావము సెప్పుట 133
రావణుండు మేరుగిరిఁ జేరుట 134
రావణుండు సూర్యజిగీషుండై యరుగుట 135
పుణ్యకర్ములచే భోగములను సేవించువారిని రావణుండు పర్వతువలన నెఱుంగుట ... 136
రావణుండు మాంధాతతోఁ బోరుస్పర్ధ సేయుట 138
దశవదనుండు చంద్రునిమీఁదికి దండెత్తి పోవుట 140
చతురాననుండు చంద్రునిపై దండెత్తినరావణుని వారించుట 141
దశవదనుండు దేవయక్షాదిస్త్రీలఁ జెఱఁబట్టుట 142
దేవాదిస్త్రీలు రావణుని శపించుట 144
తనభర్తం జంపినరావణుని శూర్పణఖ దూఱుట 144
రావణుండు వగచుశూర్పణఖను ఖరాదులతో జనస్థానమున కంపుట 145

ఇంద్రజిత్తు మహేశ్వర క్రతు వొనర్చుట 146

విభీషణుండు రావణునకుఁ బరాంగనాపహృతి పొంపబని నీతిసెప్పుట... ... 146

రావణుండు మధుం డనురాక్షసునిమీఁద దండెత్తుట 148

రావణుండు మఘసహితుండై యింద్రునిమీఁదికి యుద్ధమునకు వెడలుట ... 149

సూర్యాస్తమయవర్ణనము 150

తమోవర్ణనము 150

చంద్రోదయవర్ణనము 151

చంద్రికావర్ణనము 152

దశగ్రీవుఁడు కైలాసోద్యానమందు విహరించుట 154

రంభ నలకూబరునికడకుం బోవుచు రావణుం డున్న యుద్యానవనంబునకు వచ్చుట ... 156

రంభారావణసంవాదము 157

నలకూబరుండు రావణుని శపించుట 162

ప్రభాతవర్ణనము 163

రావణుం డమరావతీపట్టణమును ముట్టడించుట 165

దేవదానవుల యుద్ధము 169

జయంతమేఘనాదుల యుద్ధము 173

మేఘనాదుం డింద్రజిత్తగుట 177

పంచమాశ్వాసము.

దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుఁ బోయి యింద్రునిపరాజయము సెప్పుట 180

బ్రహ్మదేవుఁ డింద్రజిత్తునకు వరంబొసంగి యింద్రుని విడిపించుట 181

ఇంద్రునకు నహల్యాప్రాణనాథుఁడు శాప మిచ్చినవిధము 183

రావణుఁడు కపిలునిచే భంగపడుట 185

కపిలముని యైననారాయణుండు రావణునకు స్వస్వరూపంబుఁ జూపుట ... 188

హనుమంతుని జననము 191

హనుమంతుఁడు ఫలభ్రాంతిచే రవిరాహువుల మ్రింగ నుద్యోగించుట... ... 193

హనుమంతుఁ డింద్రునివజ్రహతిచే మూర్ఛిల్లఁగా వాయుదేవుం డాత్మమూర్తి నుపసంహరించుట.194

బ్రహ్మేంద్రాదులు హనుమంతునకి వరము లొసంగి పవనుని సంతుష్టుం జేయుట ... 196

హనుమంతుఁడు సూర్యునొద్ద వేదశాస్త్రాదులు చదువుట 197

వాలిసుగ్రీవుల జననము 198

రావణుఁడు బోధార్థి యై సనత్కుమారుని యొద్దకుఁ బోవుట 201

రావణుఁడు నారదప్రేరితుఁడై శ్వేతద్వీపమునకుఁ బోవుట 206

అగస్త్యాదిమునులు రాముని వీడ్కొని స్వస్వనివాసంబులకుఁ బోవుట ... 209

శ్రీరాముఁడు కొలువుకూటమునఁ బేరోలగంబుండుట 211

శ్రీరాముఁడు జనకాదినృపవర్యుల సత్కరించి పంపుట 214

శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవాదివానరులను విభీషణాదులను బహూకరించుట... ... 216

హేమంతఋతువర్ణనము 217

శ్రీరాముఁడు వానరరాక్షసుల వీడ్కొలుపుట 218

ధనేశునిపంపునఁ బుష్పకంబు రాముని గొలువవచ్చుట 221

షష్ఠాశ్వాసము.

వసంతకాలవర్ణనము	... ...	224
శ్రీరాముఁ డుద్యానవనమునకుఁ బోవుట	... ...	226
శ్రీరాముఁడు సీతాదేవితో నర్మోక్తు లాడుట	... ...	229
సీతాదేవి చెలికత్తెలతోఁగూడ కుసుమాపచయం బొనర్చుట	... ...	233
సీతారాముల జలక్రీడాభివర్ణనము	... ...	236
సీతారాము లుద్యానవనమునందలి మేడపై విహరించుట	... ...	243
సీతారాము లుద్యానవనమునుండి యయోధ్యం బ్రవేశించుట	... ...	246
సీతాదేవి గర్భంబుదాల్చుట	... ...	251
సీతాదేవి యరణ్యంబున మునిపత్నులతో మెలఁగఁ గోరుట	... ...	252
భద్రుండు పౌరులాడు నిందావాక్యముల రామభద్రునకుఁ దెలుపుట...	...	254
రామభద్రుఁడు భద్రుఁడు దెల్పిన పౌరవాక్యంబులఁ దమ్ముల కెఱిఁగించుట	...	255
రామాజ్ఞచే లక్ష్మణుఁడు సీతను వాల్మీకాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొని పోవుట	...	257
లక్ష్మణుఁడు గంగ దాఁటి రామాజ్ఞను సీతాదేవికిఁ దెల్పుట	... ...	261
లక్ష్మణుడు వాల్మీక్యాశ్రమంబున సీతను విడిచి మరల నయోధ్యకు వచ్చుట	...	263
జానకి శోకించుట	... ...	265
వాల్మీకి సీత నూఱడించి తనయాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట ...	...	267
సుమంత్రుఁడు లక్ష్మణునకు దుర్వాసువాక్యంబులు దెలిపి యూరడించుట	...	268
రాముఁడు లక్ష్మణునకు నృగునివృత్తాంతము వచించుట	... ...	272
రాముఁడు లక్ష్మణునకు నిమివృత్తాంతముఁ జెప్పుట	... ..	275
రాముండు లక్ష్మణునకు యయాతివృత్తాంతముఁ జెప్పుట	... ...	276

సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీరామునితో భిక్షుతాడితమైన యొక శునకంబు తనవృత్తాంతంబు దెలిపికొనుట	...	280
చ్యవనాదిమునులు రామునితో లవణాసురుని వృత్తాంతముం జెప్పుట ...	...	282
రఘువీరుఁడు లవణాసురుని సంహరింప శత్రుఘ్నుం బంపుట	... ...	284
సౌదాసునిచరిత్రము	... ...	288
జానకి వాల్మీక్యాశ్రమంబునఁ గుశలవులం గనుట	... ...	290
మాంధాత లవణాసురునిచే మృతుఁడైనకథ చ్యవనుఁడు శత్రుఘ్నునకుఁ జెప్పుట...		290
శత్రుఘ్నుండు లవణునితోఁ బోరుట	... ...	292
శత్రుఘ్నుఁడు లవణాసురుని సంహరించి తత్పురంబు చేరుట	... ...	295
శత్రుఘ్నుండు శ్రీరామపాదసేవార్థియై యయోధ్యకరుదెంచి మరలినట	...	296
వృద్ధవిప్రమిథునంబు మృతుఁడగు కుమారుని రామువాకిట వైచి విలపించుట	...	299
రఘువీరుండు శంబుకుఁడను శూద్రతపస్విం జంపి బ్రాహ్మణకుమారు బ్రతికించుట	...	302
గృధ్రోలూకములు శ్రీరామునితోఁ దమవివాదముఁ జెప్పుకొనుట	... ...	305
శ్రీరాముఁ డగస్త్యాశ్రమమునకుఁ బోవుట	... ...	310
అగస్త్యుడు రామునకు శ్వేతుఁ డనురాజర్షివృత్తాంతము చెప్పుట	... ...	311
అగస్త్యుఁడు రామునకు దండకారణ్యవృత్తాంతము చెప్పుట	... ...	315
అగస్త్యుఁడు రామునకు జనస్థానవృత్తాంతము చెప్పుట	... ...	318
ఇంద్రుఁడు వృత్రవధవలనఁ గలిగిన బ్రహ్మహత్య నశ్వమేధముచేఁ బాపికొన్నకథ	...	320
శ్రీరాముఁడు తమ్ములకు నిలోపాఖ్యానము చెప్పుట	... ...	322

ఇలుఁడు సపరివారంబుగా వేఁటకుఁ బోవుట 324
ఇలుఁడు కైలాసప్రాంతవనముఁ జొచ్చి సపరివారుండై స్త్రీత్వము నొందుట ... 327
పార్వతీదేవి యిలునకు నొకమాసము మగతనము నొకమాసము మగువతనమును గలుగు
నట్లు కరుణించుట 330
ఇలను బుధుండు వరించుట 331
ఇల బుధునివలనం బురూరవసుం డను కుమారుం గనుట 334
ఇలుఁ డశ్వమేధము చేసి శివునియనుగ్రహమునఁ దన స్త్రీత్వముం దొలగించుకొనుట ... 336

అష్టమాశ్వాసము.

రాముఁ డశ్వమేధయాగము సేయుట 338
కుశలవులు వాల్మీకియాజ్ఞచే రామునికడ కేతెంచి రామాయణమును గానము సేయుట ... 343
రఘుపుంగవుండు వాల్మీక్యాశ్రమంబున నున్నసీతం బిలిపించుట 346
భూపుత్త్రి నిష్కల్మష యని వాల్మీకి సభాసదులు విన రామునితోఁ జెప్పుట ... 349
భూదేవి సీతాదేవిం గైసేసి రసాతలంబునకుఁ గొనిపోవుట 350
సీతాదేవి రసాతలంబున కరుగుటకు రాముఁడు చింతించుట 353
రాముఁడు భూమిపై బాణముఁ బ్రయోగింపఁ బూనుట 355
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీరాముని స్తుతించుట 357
రాముం డశ్వమేధయాగంబు పరిసమాప్తి నొందించుట 359
కౌసల్యాకైకేయీసుమిత్రలు దివంబున కరుగుట 360
రామునికడకు గార్గ్యమహాముని వచ్చుట 361
భరతుఁడు రామాజ్ఞచే గంధర్వులమీఁదికి యుద్ధమునకుఁ బోవుట 362
భరతుఁడు గంధర్వులఁ బరిమార్చి తనకుమారులఁ దద్రాజ్యంబున నిలిపి యయోధ్యకు వచ్చుట. 364
యముఁడు మునివేషధారియై రామునికడకువచ్చి రహస్యంబున బ్రహ్మవాక్యములు దెలుపుట. 365
దుర్వాసుఁడు క్షుత్పీడితుండై రామునికడకు వచ్చుట 367
లక్ష్మణుఁడు రామపరిత్యక్తుఁడై సరయూనదిం గ్రుంకి దివంబున కరుగుట ... 368
రాముండు కుశలవులకుఁ బట్టమును గట్టుట 370
శత్రుఘ్నుఁడు తనకుమారులకుం బట్టముగట్టి రామునికడకు వచ్చుట 371
శ్రీరాముఁడు తమ్ములతోడను పౌరులతోడనుసరయూనదిం బ్రవేశించుట ... 373
శ్రీరాముఁడు వైకుంఠధామంబునకు వేంచేయుట 377
పరమపదవర్ణనము 382
శివుఁడు విష్ణువును స్తుతించుట 384
ప్రణయకలహాదివర్ణనము 385
ఈ ఉత్తరరామాయణ మహాకావ్యముయొక్క పఠనశ్రవణాదిఫలము 386

శ్రీర్భూయాత్

శ్రీ రామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్లో॥ చరితం రఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరమ్ ।
ఏకైక మక్షరంప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్ ।
రామాయ రామభద్రాయ రామచన్ద్రాయ వేధసే ।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః ॥

ఇష్టదేవతాప్రార్థనము.

శ్రీరాధాధరబింబముల్ దొరయురాచిల్కల్ నిజోరస్స్థలీ
రారాజన్మణికాంతి రాఁబిలిచి తత్సాంద్రాకేందు బింబాననా
స్మేరాంకూరముచేఁ గృతార్థుఁ డగుచుం జెల్వొందుగోపాంగనా
జారగ్రామణి కృష్ణుఁ డీవుత మహైశ్వర్యంబు మా కెప్పుడున్. 1

సీ. పుష్కరవిహరణస్ఫురణంబు వహియించి, యచలానుగుణవృత్తి నవధరించి
యార్యాభిగణ్యసౌకర్యంబున రహించి, ప్రబలహిరణ్యవర్ధనత మించి
త్రిభువనాంచితరూపవిభవంబు ప్రాపించి, భృగుకులంబు పవిత్రముగ జనించి
యంభోధిభంగిలీలాసక్తి వర్తించి, కామపాలనరీతి ఖ్యాతి గాంచి
తే. పుణ్యజనములపూజనములు గ్రహించి
కల్కితన మొందు నిట్టిది గలదె యనఁగఁ
జెలువు చెలువున నలు వొందుకోలిమిఁ జెలువ
మెచ్చి నిచ్చలు మాశౌరి మెచ్చుఁగాత. 2

ఉ. వనితరొ వెండికొండ నెలవంకలు పెక్కు వహించెఁ జూచితే
యని సరసోక్తి దా ననిన నచ్చపుఁగెంపుఁబూఁతగుబ్బ జా
లిననుఁ బైఁటకొంగు సవరించుచు నవ్వఁగఁ గౌరి ముంగిటం
దనివెడుచంద్రశేఖరుఁ డుదారకృపన్ మముఁ బ్రోచుఁ గావుతన్. 3

ఉ. ఊరక చుట్టుకొన్నఁ గిమకలోత్పలపంక్తులు వాఁడు నంచునో
యేలును గూర్చి చుట్టితివె యెంతటిజాణవు మేలుమేలు నీ
నేరుపు మెచ్చ వచ్చు నని నిచ్చలు మచ్చిక శంభుఁ గేరు నీ
హారగిరీంద్రకన్యక దయామతిఁ గోర్కులు మా కొసంగుతన్.

చ. భువనములం బ్రసిద్ధిఁ గని భూరితరోర్మి వరప్రభావ మొం
ది విధునిరాకఁ గుబ్బుచు సుకీర్ణగుణాంచితరత్నరాశి యై
కవులు సమాశ్రయింపఁ దగి కర్బురగర్భత శ్రీగుణత్వముం
దవులుసరస్వతీశ్వరుఁ డుదారత మాకుఁ జిరాయు వీవుతన్. 5

చ. తనహృదయాంబుజాతమునఁ దార్కానునాథగతానురాగవా
హిని వెలిఁ గ్రమ్మఁ జేసెనొకొ యీగతి నాఁగ విధాత చెంగటం
దనరి జపాప్రసూనసవిధస్ఫటికాకృతి రక్తిఁ గుల్కు వా
గ్వనజదళాక్షి మా కొసఁగుఁ గాత వచోరచనాచమత్కృతుల్. 6

మ. కలుషేభావళి నాఁప నంకుశము విఘ్నక్ష్మాధరశ్రేణి ప్ర
క్కలు గావింప వరస్ఫురత్కులిశముం గర్వప్రమత్తారివీ
రుల బంధింపఁగఁ బాశ మున్నతమనోరుగ్రేణువుల్ మాన్పఁ బు
ష్కలదానాంబువు లూను వేల్పడఁచు మహాత్కవ్యాంతరాయచ్ఛటల్. 7

సీ. శైశవంబున నెభాస్కరుమ్రింగె నితని తేజమున కేఘనుఁడింక సదృశుఁ డనుచు
హనుతటోద్ధతి వజ్రమడఁచె నీతని తను,దృఢిమ కేమిఁకఁ బోల్పఁ దగు నటంచు
నురిధాటిఁ గడలి లోఁ బొఱసె నీతని గభీ,రతకు నెయ్యది యింకఁ బ్రతి యటంచు
వాలాగ్రమున గిరుల్ వ్రాల్చె నీతని ధైర్య, సంపద కిఁక నెవ్వి సాటి యనుచు

తే. జానకీరామచంద్రు లేశౌర్యవంతు
పటుగుణస్ఫూర్తు లప్పటప్పటికి నెంతు
రా మహాశాంతు నతిదాంతు నరికృతాంతు. 8
నతులమతిమంతు హనుమంతు నభినుతింతు.

సుకవిస్తుతి.

ఉ. ఏకవిజిహ్వఁ దొల్త నటియించె సరస్వతి పాదనూపురో
ద్రేకఝుళంఝుళార్భటులు దిక్కులఁ బిక్కటిలంగ నే శుభ
శ్లోకుని మానసాబ్జమున శోభిలెఁ దారకహంస మట్టి వా
ల్మీకిమహర్షిశేఖరు నమేయగుణాకరు నాశ్రయించెదన్. 9

మ. ధరణీభృన్మణిమాలి వర్తనములం దళ్కొంది యారోక్తివై
ఖరి ప్రాపించి యహీనవిస్ఫురదలంకారాప్తి శోభిల్లి భూ
రిరసారూఢిఁ జెలంగి యర్థపరమైత్రిం జొక్కు నేమే టికవీ
శ్వరులం గొల్చెద సన్మనోహరకళాచంచత్ప్రభావాఢ్యులన్. 10

కుకవినింద

చ. సరసతఁ దామునుం దెలియఁ జాలరు చెప్పిన నీసు లేక యా
దరణ వహించి యూఁకొనరు తప్పులె పట్టుదు రొప్పు గన్న మె
చ్చరు పెడయుక్తు లెన్నుదురు శక్తులు గారొకొ తైన నింపు చే
కుఱ రచియింప నట్టిచెడుగుల్ విన నోర్తురె సత్ప్రబంధముల్. 11

వ. అని యిష్టదేవతాప్రణామఖేలనంబును విశిష్టకవిస్తుతిమేళనంబును నికృష్టకవి
జనావహేళనంబునుం గావించి. 12

కృతిప్రస్తావన

మ. పరమశ్రావ్య మఘవ్యయామితకథాభవ్యంబు దివ్యత్సుధీ
పరిషత్సంతతసేవ్య మబ్జభవసంభావ్యంబునై మించు ను
త్తరరామాయణకావ్యమున్ మృదువచోధారార్థసందర్భని
ర్భరతత్తద్రసముల్ రహింప రచియింపం బూనితిన్ వేడుకన్. 13

మ. వరుసం దిక్కనయజ్వ నిర్వచనకావ్యంబై తగం జేసె ను
త్తరరామాయణ మందునన్ మఱి ప్రబంధంబూని నిర్మించు టే
సరసత్వం బని ప్రాజ్ఞలార నిరసింపం బోకుఁడీ రాఘవే
శ్వరుచారిత్రము లెందఱెన్నిగతులన్ వర్ణించినం గ్రాలదే. 14

ఉ. మానక కర్మభూమిపయి మానుషదేహముతో హితాహిత
జ్ఞాన మెఱుంగుబ్రాహ్మణుఁడు చారుకవిత్వము నేర్చి జానకీ
జానికథల్ రచింపక యసత్కథ లెన్ని రచించెనేనియున్
వాని వివేక మేమిటికి వానికవిత్వమహత్త్వ మేటికిన్. 15

ఉ. శ్రీకరరామమంత్రజపసిద్ధి ప్రసిద్ధి వహించి వెన్క వా
ల్మీకి రఘుప్రవీరుకథలే రచియించి కదా చెలంగె ము
ల్లోకములందు నెల్లమునులుం గొనియాడఁగ నట్టి దాటఁ బు
ణ్యాకరమైనరాముకథ హైన్యము మాన్పదె యెట్టివారికిన్. 16

శా. ఆవాల్మీకిమునీషివర్యమతిమంథాహార్యసంశోభితం
బై విశ్వాతిగకామితార్థఫలదంబై శ్రీపదంబై సుశ
బ్దావాసం బయి మాధురిం దనరురామాంచత్కథాక్షీరపా
రావారంబు సమాశ్రయింతుఁ గవితాప్రఖ్యాతి కర్హంబుగన్. 17

చ. ఇహపరసాధకం బన రహించుప్రబంధ మొనర్చి శ్రీరఘూ
ద్వహునిచరిత్రమున్ దొరకె వాసిగ నీకృతిరత్న మేమహా
మహునకు సంతసంబున సమర్పణసేయుదు నంచు నెమ్మదిన్
స్వహితకు భర్త నారయుజనుం బలె యోజన సేయుచున్నెడన్. 18

కృతిపతినిర్ణయము.

సీ. పొడుపుఁగొండపువహించుకెంజెడిదంపువినుఁగొంపు, రహినింపుకంఠహారంబువాఁడు
కోమలాంఘ్రులయోర గొనబురిఁగులు జాఱఁ, గట్టినబంగారుఁబట్టువాఁడు
శృంగారగతి మీఱుచెలు వొందుకస్తూరి, తిలకంబుచే ముద్దుగులుకువాఁడు
మకరకుండలలోలమణిజాలరుచి మీఱఁ, దళుకొత్తుచెక్కుటద్దములవాఁడు
తే. తలను వలగొన్నపించెపుదండవాఁడు, విమలశతపత్త్రజైత్రనేత్రములవాఁడు
మురళి డాచేతఁ గలజగన్మోహనుం డొకం,డు నాస్వప్నమునను సాక్షాత్కరించె.
క. ఏనును నతనిం బొడగని, ధ్యానంబున నలరు శ్రీమదనగోపాలుం
డౌ నని కలలోనెనె పర,మానందముఁ జెంది మ్రొక్కి యర్చించునెడన్.
ఉ. అమ్మహనీయకీర్తి కరుణాన్వితుఁడై యను వత్స నీప్రబం
ధమ్ము మదంకితంబుగ నొనర్పు కృతార్థుఁడ వయ్యె దింతె కా
దిమ్మహి వస్తువాహనసమృద్ధరమారమణీయభోగభా
గ్యమ్ములుఁ గల్గెడుం గృతియు నారవితారక మై ప్రకాశిలున్. 21
తే. శ్రీ వెలయమున్న విష్ణుమాయావిలాస, యక్షగానంబు మాకె సమర్పణముగఁ
జేసి తది యాదిగా మేము నీసుధాను, సారివాక్కులఁ జొక్కియున్నార మనఘ.
క. అని పల్కి యాకృపాళుఁడు, సనుటయు నేమేలుకాంచి స్వప్నమునందుం
డను నేలుస్వామిఁ గనఁ గలి,గెనె యని రోమాంచకంచుకితగాత్రుఁడనై. 23
మ. హనుమద్దివ్యపదారవిందమకరందానందనేందిందిరా
త్ముననేకాంధ్రకృతిప్రకల్పనసమర్థుం బుప్పగిర్యప్పనా
ర్యునిసత్పుత్త్రునిఁ దిమ్మనాఖ్యకవిచంద్రుం మత్సహశ్రోతఁ బ్రో
ద్దున నేఁ బిల్వఁగఁ బంచి కన్నకల సంతోషంబునం దెల్పినన్. 24
మ. అతఁ డానందముఁ జెంది నన్నుఁ గని యన్నా జాళువా పైఁడికిం
గృతవర్ణాంచితరత్న మబ్బినటు లయ్యెన్ నీవు వాక్ప్రౌఢిమం
గృతి సేయంగఁ దొడంగు రామకథకుం గృష్ణుండు రాజౌటఁ బ్ర
స్తుతి గావింపఁగ మాకు శక్యమె భవత్పుణ్యప్రభావోన్నతుల్. 25
తే. అని కిరీటికి శౌరి తోడైనయట్టు, లమ్మహాకవి సాహాయ్య మాచరింపఁ
గృతి నొనర్పఁగఁ బూనినయేను మొదట, నెంతుమద్వంశవిధ మది యెట్టులనిన.

గ్రంథకర్తృవంశవర్ణనము.

సీ. అఖిలరాజాధిరాజాస్థానజనహృద్య, విద్యావిహారు లాకర్వేలవారు
కల్పకబలికర్ణకలశార్ణవోదీర్ణ, వితరణోదారు లాకర్వేలవారు
సజ్జనస్తవనీయసతతనిర్వ్యాజహారిపరోపకారు లాకర్వేలవారు
ఘనదుర్ఘటస్వామికార్యనిర్వహణప్రవీణతాధారు లాకర్వేలవారు
తే. విమతగర్వాపహారు లాకర్వేలవార లట్టియాకర్వేలవారిలోనలఘుకీర్తి

వెలయు శ్రీవత్సగోత్రారవింద కేళి, మహితగుణశాలి వల్లభామాత్యమాళి. 27

ఉ. ఎల్లభయంబులన్ విడువు డేఁగల నంచు వచించి పేర్మిశో
భిల్లభరించు బంధుజనబృందము నెందమునందు భక్తిరం
జిల్ల భజించు సంతతము శ్రీహరిదివ్యపదారవిందముల్
వల్లభమంత్రి బుద్ధినురవల్లభమంత్రి యమాత్యమాత్రుఁడే. 28

క. శ్రీవల్లభుండు లక్ష్మీదేవిని మును పెండ్లియైన తెఱఁగునఁ దనరన్
దేవేరి గ లక్ష్మాంబిక, నావల్లభమంత్రి పెండ్లియాడెన్ వేడ్కన్. 29

సీ. జడనిధిఁ బొడమని జలజాతగేహిని, చండికాఖ్యఁ దొఱఁగు శైలకన్య
బహుముఖావాసంబుఁ బాయుసరస్వతి, గోత్రభిత్సతి యనఁ గూడనిశచి
చక్రవిద్వేషణాశ్రయ గానిరోహిణి, పతి ప్రతాపము మెచ్చి ప్రబలుసంజ్ఞ
హీనవంశోత్పత్తి లేనియరుంధతి, పృథుపంక మొందని భీష్మజనని

తే. యీమె యానని చుట్టంబు లెల్లఁ బొగడ. నగణితక్షాంతిసంపద నవనిఁ బోలి
వల్లభుని సేవసేయు నవార్యలలిత, లక్షణకదంబ కంకంటిలక్ష్మమాంబ. 30

క. అల్లక్ష్మమాంబయందా, వల్లభనామప్రధానవర్యుఁడు గనియెం
బల్లవబాణాకారున్, హల్లకహితకీర్తిధారు నయ్యనధీరున్. 31

మ. కనకాహార్యసమానధైర్యుఁ డగుకంటయ్యనామాత్యవ
ర్యునకుం బ్రాక్తనమంత్రు లద్యతనమంత్రుల్ భావిమంత్రుల్ విశు
ద్ధనయోద్యుక్తిఁ బరోపకారవినయౌదార్యప్రసక్తిన్ మృదూ
క్తి నిజస్వామిహితోరుకార్యఘటనాధీశక్తి నీడౌదురే. 32

క. అయ్యనవద్యగుణావని, యయ్యనమంత్రిమణి నరసమాంబ వివాహం
బయ్యె నహార్యకుమారుని, నెయ్యంబునఁ బెండ్లియయిన నెలతాల్పురహిన్. 33

సీ. వసియింపఁ బ్రభుఁ డురం బొసఁగినచో వన, జాతంబు డాయు శ్రీసతి హసించి
ప్రియునిసామేన నుండియును దత్తేజంబు, సైరింపఁ జాలని శాంభవి నగి
విభుసమ్ముఖంబున వెలసియు బహురస, జ్ఞాధీన యైనబ్రహ్మణిఁ దెగడి
తనకెందు గతి యైన ధవునిలావణ్యంబుఁ, గలయునప్పు డడంచు గంగఁ గేరి

తే. యేకొఱంతయు లేక యస్తోకభక్తి, చే నిజేశునిపరిచర్య సేయు నెపుడు
ధర్మగుణధామ పతిదేవతాలలామ, భవ్యమణిపేటి నరసమాంబావధూటి. 34

క. ఆనరసమాంబగర్భాం, భోనిధి నమృతాంశుచందమున దానయశో
నూనవిభావిభవైకని, ధానం బగునప్పయప్రధానుఁడు వొడమెన్. 35

మ. దయమానాత్మ దయాబ్ధి గుప్తకవివిద్యావైదుషీభోజభూ
దయితగ్రామణి పూర్వదాతృమహిమాంధఃకారి దానప్రభూ
తయశోధౌతదిశావకాశుఁడు మహాదంభోళివామాంగుఁ డ
ప్పయమంత్రీశ్వరుఁ డమ్మహామహు నుతింపం జెల్లదే యెయ్యెడన్. 36

తే. వినయమున కిమ్ము దాక్షిణ్యమునకు నెలవు
సత్యమున కాస్పదము సదాచారమునకుఁ
బ్రావు నైపుణ్యమునకుఁ జేపట్టుఁగొమ్మ
యలవియె నుతింపఁ గంకంటియప్పఘనుని. 37

క. జననుతుఁ డయ్యప్పఘనుం, డనఘుఁడు చిదురూరినరసయకుఁ దిమ్మమకుం
దనుజామణియైగుణములఁ, బెను పొందెడునరసమాంబఁ బెండిలియయ్యెన్.

సీ. తలఁప సురాధీశుతల్లిగా కుండెనా, యదితి నించుక సాటి యనఁగ వచ్చు
రూఢిగా దోషాకరునిఁ బెంపకుండెనా, యనసూయ నింత జోడనఁగవచ్చు
జనులు నిందింప మందునిఁ గాంచకుండెనా! ఛాయఁగొంతసమంబు సేయవచ్చు
శక్తి గర్భీకరించక యుండెనా యరుంధతి నొక్కగతి నీడనంగవచ్చు

తే.నకొక్కదవలున్న వారలయ్యతివకుఁ బ్రతి, యాడు రేయని బుధు లెంచ నతిశయిల్లె
నప్పయామాత్యమౌళి యర్ధాంగలక్ష్మి, నయదయాదిగుణాల ఁబ నరసమాంబ.

క. అన్నరసమాంబయందు స,మున్నతగుణుఁడప్పనార్యముఖ్యుఁడు గనియెఁ.
సన్నుతిని బాపరాజా, ఖ్యు న్నరసింహాభిధానుఁ గుణము వెలయఁగన్. 40

తే. వారిలోఁ బాపరాజాఖ్య వన్నెఁగన్న,వాఁడ నే బూర్వకృతపుణ్య వాసనావి
శేషమునఁగృష్ణదేవునిఁ జెలఁగి కొలిచి,తత్కృపమహాకృతియొనర్పఁ దలఁచినాఁడ.

ఉ. కాంచనగర్భశంకరముఖత్రిదశేంద్రులు ప్రౌఢరీతిఁ గీ
ర్తించిన మెప్పుతో విననికృష్ణుఁడు మత్కృతకీర్తనం బ్రహ
ర్షించి వినుఁ స్వకీయకృప చే విలసిల్లెడువాక్కు లొటఁ దా
ర్పించినచిల్కపల్కు విని ప్రీతి వహింపక యుందురే దొరల్. 42

శా. వైదర్భీవిలసద్విలాసమునఁ జెల్వం బూని సత్సూక్తి నెం
తే దీపించి కళిందజోజ్జ్వలరసాప్తిఁ మించి భద్రాత్మకం
బై దీవ్యద్ఘనలక్షణాశ్రయసమాఖ్యం గాంచుమత్కావ్య మా
హ్లాదం బిచ్చు గ్రహింపఁ గృష్ణునకు నర్హంబే కదా యెయ్యెడన్. 43

సీ. శ్రీరుక్మిణికి మకరికలు చెక్కులవ్రాసి, సత్యకీల్జడకుఁ బూసరులు సుట్టి
జాంబవతికిఁ గొప్పు చక్కఁగా నిడి మిత్ర,విందకుఁ బుక్కిటి విడె మొసంగి
భద్రసిబ్బెంపుగుబ్బల గంధ మలఁది సు,దంతకుఁ దిలక మందముగ దిద్ది
కాళిందిముఖ మకురము గోటను మీటి, లక్షణయడుగుల లాక్ష యుంచి

తే. నీళకు మణివిభూషణపాళి దొడిగి, నవకువలయంబు రాధికకర్ణమునఁ జెరివి
వెలఁదిమిన్నలు పదియాఱు వేలుగొలువ, మించుకృష్ణునిశృంగార మెంచవశమె.

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఏవంవిధగుణనిధికి, ద్వైవతచాతకఘనాఘనప్రతినిధికిఁ
లావణ్యరసాంబుధికిని, సేవక సేవధికి మానిచింతావధికిన్. 45

క. పురుషగ్రామణికిఁ బురో, త్తరభృతిరమణికిని బూతసీతాప్రాణవరు
ద్ధరణోగ్రఫణికి వినతా, వరమణికి మహామహారసమాద్యోమణికిన్. 46

క. ఆనతనందునకుఁ శ్రుతి, నానటితపదారవిందునకు నుదితయశో
దానందునకు పదాత్తస,దానందున కవితశివశతానందునకున్. 47

క. కందళితానందశతా, నందనుతానూనగానసనవనాధృతికిం
గుందశరత్కుందమరు, త్తుందభరప్రభువిభాప్రఘుయశోరతికిన్. 48

క. నీలమణీనీలఘృణీ, జాలత్రుటీకరణనిపుణచారుతనునకున్
శూలధరాభీలకరా, వేలశరాకారఘోరవిహృతిఘనునకున్. 49

క. వివిధావతారునకు నఖ, రవిజితతారునకుఁ బరధరశతారునకున్
స్తవనపవప్లుషితసుధ్రు, వకాంతారునకు భువనభయతారునకున్. 50

క. ప్రజగజగమనాలోలున, కజగరవరజరఠవారణాభీలునకున్
సుజనైకకృపాళునకుం, గుజనవిఘాలునకు మదనగోపాలునకున్. 51

వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనినశ్రీమదుత్తరరామాయణకావ్యంబు మొదట సంక్షేపరూపంబుగా రచియింపఁ దలంచినపూర్వరామాయణకథా ప్రపంచంబునకు నాదికారణం బయినసాకేతపట్టణం బెట్టి దనిన. 52

సాకేతపురవర్ణనము.

ఉ. శ్రీతరుణీవిహారసరసీజవిరాజితరాజసౌధసం
ఘాతము గోపురస్ఫురితకాంచనకుంభవిభాభిభూతఖ
ద్యోతము ద్యోతమానమణితోరణవారసమేత మొప్పు సా
కేతము వాతసంచలితకేతుపటప్రహతాభ్రజాతమై. 53

మ. హరిదశ్వస్ఫురదశ్వఘోరఖురభిన్నారామభూనారికే
ళరసారుట్ఫలనిర్గళద్విమలనీరస్ఫారధారాధరాం
తరవర్తిష్ణుతఁ దోయపూర్తిఁ గని దానన్ మబ్బు ధారాధరా
ఖ్య రహింపన్ జలరాశి వ్యర్థమయి ఖేయాస్ఫూర్తిఁ గొల్చెం బురిన్. 54

సీ. కృష్ణపక్షవిభావరీవేళలఁ జకోర, సమితి చంద్రిక లంచు సంతసింప
వలిపక్రొందళుకుమేల్ వెలిపట్టుఁబుట్టముల్, గట్టినయట్లు దిక్కాంత లలర
గంగాతరంగసంఘము వీటిపైఁ బొర్లి, యేలవచ్చె నటంచు నింద్రుఁ డరయఁ
దారకాకైరవప్రోద్యన్నభఃకాసార, ముదుటురాయంచలయునికిఁ దెలుపఁ

తే. బరఁగు శరదంబుధరదిగంబరగురుప్ర,కాశపేశలవజ్రసంఘటితవప్ర
దీప్రరోచిఃపరంపరల్ దివముఁ బ్రాఁకి, పరఁగు మోలీల దూలన నప్పట్టణమున.

మ. పురిఖేయంబుఁ బయోధియుం గని జనంబుల్ రెంటికిన్ భేద మే
ర్పఱుపం జాలక యున్న బ్రహ్మ వివరింపం బూని వారాశిపైఁ
గర మొప్పన్ మసిముద్రవైచె నది యాఁ గాకున్న నీలచ్ఛవిన్

ధరియింపం గత మేమి యేటికి సముద్రఖ్యాతి మున్నీటికిన్. 56

మ. పరిఖాంభోనిధి నప్పురంబు ప్రతిబింబం బొప్పు నేవేళ దు
ర్ధరభూలోకధురంధరాహిరవపుఃసత్కారోత్థకీలావళిం
బరితాపంబు వహించి భోగినులతోఁ బాతాళముం బాసి భా
సురవాఃకేళికి వచ్చుభోగవతి యంచుం బోల్పఁగా నర్హమై. 57

ఉ. నీలపుతాలమేడలకు నిచ్చలపుంబటికంపుమెట్టులం
బోలు మెఱుంగుగోపురపుమొత్తపువాకిటికీలుజాళువా
మేలిపసిండిబొమ్మచనుమిట్టలకుం దెలిచల్వపైఁడిణీ
చేలచెఱంగులై యచటఁ జెల్వగు వేలుపుటేటిపెందెరల్. 58

సీ. కేళీసరఃపద్మపాళీవిహారియై, కాంచు సుగంధంబు గంధవహుఁడు
లీలాద్రివన్యామహైలావళుల్ డాసి, గ్రహియించు విరులచాల్ గగనలక్ష్మి
నూతనాంశుకరత్నకేతనాంశుకయుక్తిఁ, బ్రాపించుఁ జిత్రాంబరములు హేళి
గణనీయవివిధతోరణనికాయము లాని, మొనయుముత్తెపుఁ జేరు లనిమిషనది
తే. నర్మహర్మ్యాంతరస్త్రైణనవ్యగాన, కౌశలీద్రవమాణాబ్జకాంతవారి
పుషితచాతకమైనయప్పురవరమునఁ, జతురలంకారవితతు లాశ్రితులకరుదె.

మ. జను లెల్లప్పుడుఁ దోయదానమునఁ జంచత్తాళవృంతానిలం
బునఁ బాంధవ్రజ మొందుదప్పియు శ్రమంబుల్ మాన్పఁ బ్రోల్లచ్చియుల్
వనితాగానరసద్రవచ్ఛవిమణీవార్ధారచేఁ జాతకా
వనముం జేసి ధ్వజాళిగాప్తి నడఁచుల్ వైమానికశ్రాంతియున్. 60

చ. ఘనజఘనస్తనద్వితయగౌరవముల్ ధరియించి యాకసం
బునఁ జరియింప లేక తమముందట నందముఁ జెంది జాళువా
మినుకుఁబసిండిమేలిపనిమెచ్చులమేడలు సూచి సోలి వా
లినయమరీశిరోమణులలీలఁ జెలంగుదు రింతు లప్పురిన్. 61

మ. త్రిదివోద్యానము డాయుమాయువులపైఁ గ్రీడించుపూఁబోండ్లకుం
ద్రిదశస్త్రీలు వయస్యలై సవినయోక్తిం జూడుఁ డారంభ యి
ల్లదె యా చెంగటిదే తిలోత్తమనికాయ్యం బుర్వశీమందిరం
బిదె యంచుల్ వివరించి చూపుదురు వారింపొంది వీక్షింపఁగన్. 62

మ. విధుకాంతోజ్జ్వలసౌధవీథికల రేయిన్ దంపతుల్ గూడి యి
ష్టుధనుఃకేళికిఁ జొక్కి కూర్కుటయు నచ్చో వేఁకువన్ వందిమా
గధసంఘాతముపోల్కి మేల్కొలుపు నుత్కంఠార్భటిన్ నాకలో
కధునీహాటకపద్మఝూటచరచక్రక్రౌంచచక్రాంగముల్. 63

చ. ఘృణితరరత్నసంఘటితకాంచనసౌధము లప్పురంబునం
దనరఁగఁ జూచి భాస్కరుఁడు దైవతశైలము వీనితోడ జో

డనఁగఁ దగుం బరాంశుగహాతాంచితశృంగము గాక యున్నచో
ననుచు ననూరులో ననుఁ దసంణికజాలకమార్గవర్తి నై. 64

తే. అహికులము లానరింప నయ్యెడుగుపట్టి, తెలియఁబడకున్నభోగవతియునివంబు
పేరుగనియానురలకు బ్రాపింపఁదగిన, స్వర్గపురము నప్పురముతోసాటియగునె.

సీ. బ్రహ్మహమనఁ బోయి భంగ మొందినశుచి, ద్విజవాహనునిసద్వివేకమెంత
యనిశంబు దోషాకరుని మౌళి ధరియించు; ధర్మాభియాతిప్రతాప మెంత
ఘనతరస్వర్ణముల్ గలిగియు మకంసంగతి సున్నయక్షేశుకలిమి యెంత
యేఱు ప్రయ్యాలొనర్చి యూరు డయ్యఁగఁ జేసి,మలయు లాహిరికానిమహి [మ యెంత

తే. యని చతుర్ముఖ చండీశ ధనద సీక
ధరులనుజ్ఞానధర్మసత్ప్రణ్యాకృపివి
శేషముల మెచ్చ రప్పురిఁ జెలఁగుద్విజశి
ఖామణులు రాజు లూరుజుల్ గాఁపుఁబడలు. 66

చ. ప్రతిగజశంక నభ్రనికరమ్ములు దమ్ములఁ గ్రుమ్మ దిక్కరి
ప్రతతుల మార్కొనం బిలుచుభంగిని బృంహితముల్ ఘటించు న
భ్రతటినిఁ బద్మముల్ పెనఁచి పట్టి పెకల్చుటకుం బలెం సము
న్నతకరముల్ నిగుడ్చు గగనమ్మున కప్పురిచుత్తుటేనుఁగుల్. 67

సీ. రవగాలునకు సాటి రాక గాడ్పుపటాణి,పొదలుసిగ్గునఁ బోయి పొదలఁజొచ్చె
జోడనల కొకింత జోడు గానేరక, వేల్పురాయని తేజి వెల్ల నయ్యె
బలునిబ్బరమునకుఁ బ్రతి గాక గరుడియు,నామధేయునివాహనం బనఁదగెఁ
జుట్టుఁబర్వులకు నించుకయు నీడొంద లేకినుహరుల్ పిచ్చుకుంటున కగపడె

తే. నింక నీవాహముల కెద్దియైన యటంచు, జనులువాగడ మనోవేగమెనసిధార
లొలసి లోకప్రసిద్ధులనూని మేటి, సాహిణులకెక్కు నలరునచ్చటిహయములు.

మ. వరనీలోన్నతి మించుటం దనరె దిక్చ్యద్రాజరాజాప్తి భూ
ధరరూఢిం గన నౌట శృంగకలనం దళ్కొందెఁ గేతుస్థితిం
గర మొప్పారుట నభ్రముకై దొరసెఁ జక్రస్ఫూర్తి వర్తిల్లుటకై
హరిలీలకై వహియించెఁ గాంచనశతాంగాళిక మాప్రోలునన్. 69

చ. గిరినికరమ్ములైనఁ బిడికిళ్లనె ప్రయ్యలొనర్తు రుగ్రకే
సరిసటలైనఁ జేకొని వెసం బెకలింపుదు రత్యయాభ్రవి
స్ఫురదశనివ్రజం బయినచో నఱచేతిన తట్టివైతు రో
డరు హరుఁడైనఁ బోరులకు డాసినయప్పుడు వీరు లప్పురిన్. 70

సీ. ఓడి డస్సినది గాకున్న నెందులకుఁగా, మబ్బు తద్ధూపధూమమున బలియుఁ
దనకంటె ఘనకాంతి గనకున్న నెల నీవి, కాశ్రితగతి నేల యావహించుఁ
దమ్ములకంటె నందమ్ములు గాకున్న నంచ లేమిటికిఁగా ననుసరించుఁ

దమసొంపు గుదియించి కై తఱుమకున్నను దార, లేటికిఁగా బట్టకైవైటవ్రేలు

తే. నని ప్రకీర్తింపఁదగుకొప్పుకలాననములు, చరణయుగములు నఖములుకసాటిలేని
వెంపువహియింపనెపుడుమనికలింపసతుల,సవతునఁజెలంగుగురువారకయువతులచట.

సీ. పొగడవిరుల్ లేవె కై మృగరాజమధ్యమ, విటరాజ చెంగల్వకవిరులు గావె
జాతు లేమైనను కై సంతరించితె కొమ్మ, నేర్పుకో వలసిన కై నీటుకాఁడ
వగలాఁడియిచటసుకవర్ణముల్ గలుగునే, కలుయిఁడ్లఁగలుగును కై జెలువరాయ
తమ్ములఁ జూపవే కై తరుణీశిరోమణి, యాఁడఁగాఁ జనిరి రే కై పాడి దమ్ము

తే. వలయుపున్నాగతతు లేవె కై వన్నెలాఁడి, నేల యడిగెద వీయూరకనేమికొదవ
యని విటులజాణతనమునకనవహసించి పువ్వులమ్ముదు రన్యెట కబువ్వుఁబోండ్లు

ఉ. సారవకైరవాంబురుహకసారమగంధభరంబు సొంది శృం
గారవనావలీవివిధకకానును రేణువు లూఁది సాధసం
చారివధూకుచోరుఘనకసారమృగీమదగంధసారకా
శ్మీరనువాసనల్ దొరసి కై మీఱు సమీరకుమారుఁ డప్పురిన్. 73

మ. నగరాధీశునిసద్గుణంబులకు నాకనందించి దేవేంద్రుఁ డ
న్నగరీతన్నముచుట్టుసుం గురియుస్వర్ణగ్రావచూర్ణంబు నాఁ
దగు నంచత్సరయూనదీనికట కేదారంబులం బండి సో
యగమై యెన్నులవ్రేఁగునన్ ధరణి మోకయన్ వ్రాలి సస్యావళుల్. 74

పూర్వరామాయణకథాసంగ్రహము

క. ఆపోఁ లమరావతి యనుమ,రప్రభుఁ డేలుగతిఁ బఙ్క్తిరథుఁ డేలు దినేం
ద్రప్రతిభానుప్రతిభా,దీప్రశుభాన్వితగుణప్రతిష్ఠానిధి యై. 75

సీ. తనరాజభావంబు కై గనిపించె సకలస,న్నుతసత్కళాప్రవీణత వహించి
తనగభీరత సూపెఁ కై దటిసీమనోహర, ప్రఖ్యాతసఖ్యసంపదలఁ జెలఁగి
తనప్రభావము దెల్పెఁ కై దపననందనగర్వ, నిర్గంధనక్రియానిరతిఁ దనరి
తన తేజ మెఱిఁగించె కై ననిమిషేశ్వరవజ్ర, దుస్సాధ్యదైత్యపఙ్క్తుల వధించి

తే. రాజమాత్రుఁడె యష్టదిగ్రాజవినుత, రాజితయశఃప్రతాపనిగ్గళిత రాజ
హేళి రిపురాజభయదాజికేళి రాజ, రాజధనశాలి దశరథకరాజమౌళి 76

తే. ఆనరేంద్రుఁడు బంధుసంతాన మెఱిరి, పొగడ సంతానభూజంబుకపగిదిఁ బెద్ద
కాల మిల యేలి సంతానకాంక్ష మించి, శిష్టసమ్మతి నొకయిష్టి సేయుఁపుడు.

మ. అమరుల్ విష్ణునిఁ జేరి పఙ్క్తివదనుం కై డత్రాసమై గాసి సే
య మరుల్లోకము సంచలించె నిఁక మకవ్వాహన్నులం బ్రోవ నా
య మరుల్ నీ కెదురే జయింపఁ గదవయ్యా యన్న లేనవ్వు డా
య మరుల్గొల్పుచు వారి వీడ్కొలిపి దైత్యచ్ఛేదనోద్యోగి యై. 78

సీ. శ్రీసూర్యకులసుధాకసింధు వాకాంక్షించి, పాలమున్నీటివైకబాళి మాని

సహసముద్భూతవాత్సల్య మొంపఁ దలంచి, చెలువరాపాన్పుపై నెలఁతు మాని
యవనీసుతాంగసౌఖ్యము గాంచఁ గామించి, కలిమితోయ్యాలితోడి చెలిమి విడిచి
యలఘుమానుషలీల లవధరింపఁ దలంచి, తన మానుషచర్యయును వొలంగి

తే. వనచరౌఘంబుఁ బూని ప్రోవఁగఁ దలంచి
బ్రహ్మరుద్రాది దేవతాప్రభులమీఁది
హాళియును మాని నందకాద్యాయుధాభి
రాముఁ డయ్యెడ దశరథరాముఁ డయ్యె. 79

సీ. చలిగట్టుదొరపట్టి జపియించు మంత్రంబు, వేయితేకులతమ్మి వెలయు నంచ
పలుకుఁగొమ్మకు తేనెఁ గలిగించు తొలిపెద్ద, యీరేడుజగముల నేలు తేఁడు
ప్రాఁబల్కు జవరాండ్ర పలుఁగంపు ముచ్చట, వెనునీటఁ దేలాడు చిన్నపాప
మరుగొంగ తలఁపుదామర మీఁది యెలదేఁటి, కలిమియొయ్యారి నోముల ఫలంబు

తే. కటికిచీఁకటి వెలుఁగు నెక్కటి వెలుంగు, మేటి రేద్రిమ్మరుల గెంటు పోటుబంటు
తొగలదమ్ములఁ బ్రోచు కన్దోయిఁ జూచు, వేల్పు కౌసల్యకొమరుఁడై వృద్ధిఁబొందె.

క. దారకుఁ డయి రఘువీరుఁ డు దారకుతూహలముతోడఁ దండ్రి వనుప బృం
దారకు లెంచఁగ మునిబృం, దారకు క్రతురక్ష కరిగెఁ దమ్ముఁడుఁ గొలువన్.

వ. ఈవిధంబునం గౌశికతపోవనంబునకు సవనావనంబు సేయం జనినతదనంతరంబ.

సీ. హోమధూమంబుతో వ్యోమంబు వ్యాపించె, భీమదైత్యస్తోమ ధూమరుచులు
సవనాగ్నిశిఖలతో దివిఁ బ్రాఁకె రేగాము, కలకుజుంజులు వెంట్రుకలబెడంగు
లనలకుండస్ఫులింగాళితోఁ జదలానె, ననురదంతోద్ఘట్టనాగ్నికణము
లలఘుమంత్రారవంబులతోడ నిండెనా, కసము రాక్షసచమూకలకలములు

తే. జటిలసంకల్పములతోడఁ జటులదనుజ
కుటిలసంకల్పములు మీఱెఁ గౌశికతనయుఁ
డసదృశప్రజ్ఞ రాఘవు నాజ్ఞచేత
యజ్ఞదీక్ష వహించిన యాక్షణమున. 83

ఉ. దాన వినీతినీతిగుణధాముఁడు రాముఁడు దొల్తఁ దాటకా
దానవిప్రాణముల్ గొనిక దారుణశాతశిలీముఖంబునం
దానవిరాజమున్ సమునిఁ బావనసూదనుఁ దుర్నిగ్రహుఁ గూల్చుచుం
దాన విరాజమానభుజదర్పముతోఁ గెడపెన్ సుబాహువునిన్. 84

క. పారమ్ము లేనివడి గల, [illegible] నసనదూ
పారమ్మునఁ గుటిలవ్యా, పారమ్మున మెలఁగునలఘు [illegible] 85

వ. అప్పుడు. 86

ఉ. జన్నము నిర్వహించి తని సన్నును తెంచఁగ నింత చిన్నరా
జన్నము గల్గఁ జేసె మన కంజజ [illegible]చు సురల్ ప్రకీర్తనం

బన్న మునీంద్రుతో జనకుపాలికిఁ బోవుచుఁ ద్రోవ శాపపుం
బన్నము వాపె గౌతమికి భానుకులుండు నిజాంఘ్రిసంగతిన్. 87

సీ. నిటలాక్షుధనువుఁ ద్రుంచుటకుఁ గౌశికుఁ డెట్టు, లనుమతించెనటంచు నమరులనఁగఁ
జెలికాని ధర్మంబు జెఱుపఁ గాకుత్స్థుఁ డే,గతిఁ బూనె నని శైవగణము నుడువఁ
గడిఁదివిల్ దునియుచప్పుడు వీనులకు విందు, సేయు నెప్పు డటంచు సీత దలఁప
నితఁ డల్లుఁడై నశ్రీపతి మామ యగు రమా, జనకుఁ బోల నెయంచు జనకుఁ డెంచ
తే. హరధనుర్భంగకార్య మెవ్వరికిఁ దెలిపి, సూడు పుట్టింతు నని నిల్చుచో నిలువక
కలహభోజనమౌని నల్గడలఁ దిరుగ, శివునివిలు ద్రుంచె రఘువీరశేఖరుండు. 88

మ. హరకోదండవిఖండనప్రవణబాహాదండపాండిత్యవి
స్ఫురణం జెందినకీర్తిలక్ష్మి వలె భూపుత్రీలలామంబు సే
కుఱ నక్కోమలికొప్పుఁ దేఁటి తెగకుం గుందంబు లర్పించుపో
ల్కి రఘుగ్రామణి క్రొత్తముత్తియపుఁ బ్రాల్నించెన్ వివాహంబునన్. 89

ఉ. బాడబశూరునిం జెనకు పార్థివు లెవ్వ రటంచుఁ గేరడం
బాడ బలా యిదేటిమదమంచు భృగూద్వహుగర్వవార్ధికి
న్బాడబవహ్నిప్రతాపము గనంబడఁ జేసి దివిన్ సురీజనం
బాడ బలంబుతో రఘుకులాగ్రణి సేరె నయోధ్య వేడుకన్. 90

మ. తనుహేమం బధరాబ్జరాగమణియున్ ధమ్మిల్లనీలంబు నా
ననపద్మంబు నఖాంశుమౌక్తిక వితానంబుం గటీచక్రమున్
స్తనదుర్గంబులుఁ గల్గి రాజ్యరమచందం బొందుభూపుత్రితో
జనకాజ్ఞన్ వనిఁ జేరె రాముఁ డెలమిన్ సౌమిత్రి సేవింపఁగన్. 91

సీ. చిత్రకూటమణీవిచిత్రకూటసుఖేట, చిత్రకూటస్థలాసీనుఁ డగుచు
దండకా శరభ వేదండ కాసర ముఖో, ద్దండకాననమృగధ్వంసి యగుచు
మానవారితపూజ్యమౌనవాసవిరాధ, మానవాదహిమోగ్రభానుఁ డగుచు
దానవాగ్నిభదానిదానవారభయప్ర, దాన వాక్పరితుష్టమౌని యగుచు
తే. దూషణాలాపఖరఖరదూషణాఖ్య, రేషణద్వేషణానీకశోషణాతి
భీషణాశనిఘోషణాశ్లేషణాస్త్ర, పోషణుఁడు మించె రఘువంశభూషణుండు.

వ. తత్కాలంబున. 93

ఉ. శూర్పణఖోక్తిమారుతము సోఁక దశాస్యుఁడు కోపవహ్నియున్
దర్పకరోషవహ్నియు నెదం దగులం దగునీతి డిందిముం
జేర్పక మాయలేడివలెఁ జేసి సుబాహునియన్న నంపిన
న్దర్ప మెలర్ప వాఁడు రఘునందనుముందట చేష్టలొందఁగన్. 94

పంచచామరము. నరాదుఁ డీమృగంబుడంబునన్ వనంబులోనఁ గా
నరా దురాశ సీత డెల్పినన్ నరేంద్ర వేఁటఁ బూ

నరాదు మాయ యంచుఁ దోడ్తోఁ దనంగ నవ్వరాంచుఁ గి
న్నరాదు లెంచ రామభూమినాథుఁ డేఁగె వెంబడిన్. 95

శా. సారంగంబు దయాంతరంగమున మార్గసంధిఁ గావించి యా
సారంగంబు హరించు వెట్లనక కాంక్షన్ సీత వర్షాబ్దమా
సారంగంబుబలెన్ నిజాగతిఁ దలంచం దన్నఁ బద్మినీ
సారంగంబు విభుండు పట్టువడ కేఁగన్ లేచి జంపెం దుదిన్. 96

వ. ఇవ్విధంబునఁ గుహనాహరిణంబు మరణంబు నొందించి యత్తరణికులాభర
ణంబు మరల నరుదెంచి పంచవటిం బ్రవేశించి. 97

చ. అవనిజఁ బర్ణశాలకడ నారసి కానక రాముఁ డింపు వా
య వనిఁ జరించుచుం జని జటాయువు దెల్పఁగ భార్యకార్య మొ
ప్ప విని ఘనాకబంధునిఁ గబంధునిఁ ద్రుంచి కిరాతపూజ ల
ప్పవినిభసాయకుండు గొని పంపకడన్ వసియించి యున్నెడన్. 98

సీ. హిమధామకర కుందకుసుమదామ శర బృంద
సమధామ మై జన్నిదము వొసంగ
వినుకెంపు నగఁ జాలునునుఁ గెంపు తెగడాలు
మొనయింపుకుండలంబులు వెలుంగ
శుచిరత్నవరనీలరుచినూత్నహరినీల
సుచిరత్నహారరోచులు సెలంగఁ
దులకించుతోలుకారుబలుమించుఁ బలుమాలు
నలయించు మేనికాంతులు రహించఁ

తే. బసిఁడిముంజియుఁ బరోంబట్టుఁ బంచ హేమ,కంకణంబులు నరుణముఖంబు దీర్ఘ
వాలమును గల్గునొకమహావానరుండు,వచ్చి పొడగన్న రఘువంశవర్యుఁ డలరి.

ఉ. ఆయనభక్తియుక్తిఁ దనకంబుజమిత్రునిపుత్రు మిత్రునిం
జేయ బహూకరించుచు నజేయభుజాయతశక్తితో శతా
రాయుతశాతబాణహతి నైంద్రిసుఁ గేంద్రునిఁ జూడ నంపి తా
రాయుతి మైనప్రాజ్యకపిరాజ్య మొసంగెఁ బతంగసూతికిన్. 100

క. ఈలాగున రఘువీరన్నృపాలుఁడు సుగ్రీవునెడఁ గృపాళుం డగుచున్
మేలు ఘటియించి కపిపద,మేలు మనుచు వాన కొక్కయెడ వసియించెన్.

వ. తత్కాలంబున. 102

సీ. కాదంబినులు మానసోదంబులనెయుండెఁ, గాదంబినులు నభోంగణమునిండెఁ
జాతకంబులు జాలిఁ జాలించె దవశిఖా, జాతకంబులు సముజ్జ్వలత డించెఁ
బుండరీకముల భూపుఁడు డాఁప సెలవిచ్చెఁ, బుండరీకములగుంపులును హెచ్చెఁ
జంచలాలోకాప్తి సంసారి వర్తించెఁ, జంచలాలోకాప్తి జడలు మించె

తే. స్తనితములు మీఱెఁ గిరులు ధాత్రి జాఱె
నదులు వడిఁ బాఱె మృగములు పొదలు దూఱెఁ
గర్షకుఁడు మెచ్చె వలిమిరి గాడ్పు హెచ్చె
వనధి బహుఘోషమున నార్చె వాన పేర్చె. 103

ఉ. వాన కరంబు దీఱుటయు వానరనాథుఁ డనేకసేనతో
మానవనాథుఁ గాంచి బహుమానవచోగతి కుబ్బి జానకీ
మానవతిం గనంగ ననమానవనాటులఁ బంప వారలున్
మానితమానితన్ జడిమ మాని తదాజ్ఞఁ జనంగ వారిలోన్. 104

క. పావని తారకమంత్రస,పావని రఘువీరుఁ డనుప సరిగెఁ ద్రిలోకీ
పావనీ వెదకుటకుఁ దలం, పావనితాలోకనార్థమై త్వరపడఁగన్. 105

వ. ఈచందంబునం బవననందనుండు జనకనందినీసందర్శనంబు సేయం జని. 106

సీ. తనధైర్యరమ కోర్వ దనినట్లు లోకగట్టు, వడి మెట్టియొకగట్టు జడియఁ దాఁకెఁ
దనగభీరతఁ జాల దనులీల జలరాశి, నేజవంబునఁ గ్రిందుమీఁదు చేసెఁ
దనయణుత్వము మహత్త్వముఁ దెల్పుచందాన,
సురసలో దనులీలఁ జొచ్చి వెడలెఁ
దనలోకబాంధవత్వము గోచరము సేయు, కరణిఛాయాగ్రాహకత్వ మొందెఁ
తే. దనతపఃఫలదేవతఁ గనినసరణి. ధరణిసుత లంకలోఁ గాంచెఁ దనహరిత్వ
మెఱుకగావించు జోకననేకదైత్య,వరమదేభంబులను ద్రుంచె వాయుసుతుఁడు.

వ. మఱియును. 108

మ. పురదాహం బొనరించుశూలివలె నంభోజాప్తభూమంత్రి భీ
కరవాలానలకీలికావళుల లంకాదాహముం జేసి ముం
దర రామాస్త్రపరంపరాగ్నిశిఖ లీదారిం బ్రవేశించు నం
చరు లెల్లన్ వినఁ బల్కి వచ్చి సతిమేలాత్మేశుతోఁ దెల్పినన్. 109

మ, పరమానందమునన్ విభుం డనిలభూబాహాప్రతీపప్రతా
పరమావైఖరి కాత్మమెచ్చి శుభ మాపాదింప నాపత్పరం
పర మాన్పన్ నినుబోఁటిబాంధవుని సంపాదింపఁ గల్గెన్ దయా
పర మా కేమికొఱంత యం చతని సంభావించి దీవించుచున్. 110

సీ. పటువనాటకవీర భటమహోత్కటులచే, వనమార్గమార్గముల్ సనటఁ జెంద
నగచరవ్యాఘోషనాదంబుచేఁ బ్రతి, ధ్వనిమిషంబున ధరాధరము లడలఁ
బ్లవగవేగాటోపబాహుళ్యమున నదీ, గణము లుత్తుంగభంగముల నొలయ
హరియూథపులయట్టహాసంపురవళిచేఁ, బూర్వాదిదిగ్గజంబులు సలింప
తే. బలసి బహువాహినీప్రభుల్ గొలువ రాము, విభుఁడు దక్షిణవాహినీవిభునిఁ జేరి
విరహవారాశిదరిఁ జేయువిధము దోఁప, దత్తటంబున దిటముతోఁ దండువిడిసె.

వ. తదనంతరంబున. 112

తే. దశముఖుఁడు యుద్ధచలితత్రిదశముఖుండు
తన్ను నయమార్గ మెంచక తన్నుటయు వి
భీషణుఁడు ధర్మదూరవిభీషణుండు
శరణు శరణనె ఖరవినాశశరణుఁ జేరి. 113

క. పగతునియనుజు సమీపో, పగతుని దయఁ బ్రోచి విభుఁడు పౌలస్త్యు వధిం
పఁగ దేవ త్రోవ యిటుఁ జూపఁగదే యని మూఁడునాళ్ళవాంపతి వేఁడెన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 115

మ. పలుమాఱుం దను వేఁడు రామవిభునిం బాటింప కుత్తుంగభం
గలతోయభుజంగసంఘఫణభంగప్రౌఢరంగత్తిమిం
గిలవాలప్రహతప్రవాళశకలాకీర్ణారుణార్ణఃప్రభా
కలనం దేజము సూపె వార్ధి జడధుల్ గైకొందురే ధీసులన్. 116

క. తనవారిసత్త్వగతిచేఁ, దనవారితనాద మగునసధిఁ జూచి విలో
కనలుఠదనలశిఖుండై, కినలుచు రఘువీరుఁడు గ్రక్కార్ముక మూనెన్. 117

వ. ఇవ్విధంబున నుద్దండకోదండమండితకరుండై యచ్చండకరకులుండు ప్రచండ
రోషరసావేశంబున వారిరాశిం గనుంగొని. 118

సీ. మొగులాని నపరాగములు పరాగములుగా, శతకోటిశితకోటిశరము లేసె
గగనంబు నేరయుభంగములు భంగములుగాఁ
జటులబాడబశిఖాస్త్రములు వఱపె
నవరైనజలకరేణువులు రేణువులుగా, హరిదంష్ట్రికోగ్రసాయకము లనిచెఁ
గమఠమీనాదికాంగవిభూతి భూతిగాఁ, గాలాగ్నితులితాంబకములు నించె

తే. మహితవిద్రుమములు విద్రుమములు గాఁగ
లలితమణిజాలములు జాలములును గాఁగఁ
గ్రకచముఖనిష్ఠురశిలీముఖములు గురిసె
వారినిధిమీఁద రఘువంశవర్యుఁ డపరి. 119

క. భువనములు దలంకఁగాఁ దన, భువనము లీక్షించు రామభూపతి జితవా
సవి నయవిధిఁ గని జలనిధి, సవినయముగఁ గదిసి మ్రొక్కి సంస్తుతిఁ జేసెన్.

సీ. శ్రీకరరఘుకులక్షీరాంబునిధిసోమ, సోమమఖ్యామరస్తోమధామ
ధామనిధిప్రకాశ స్వప్రతాపోదార, దారకత్వవిదారితారివీర
వీరభద్రోన్నిద్రవీరరసాధార, ధారణాభ్యాసచేతః ప్రచార
చారణశ్రీవిలాసనిరస్తరాజీవ, జీవభావైక్యదృక్సృష్టిప్రదాన

తే. దానవప్రాణహృతిబాణదళితభుజంగ, జంగమస్థావరరచనాంకచతురభావ
భావనాదూర బహుపావనావతార, తారకబ్రహ్మనామ కోదండరామ.

మ. శరముల్ దావకృశానుకీలల వినాశం బొందుచుం దానవా
శరముల్ డిందె భవత్కరస్థలమిళచ్చాపప్రయుక్తంబు లై
శరముల్ డాసినయంత నీ కెదురె యీశస్త్రంబు రాసుక్ జితా
శర ముల్లోకములుం జలించె నిఁక రోషం బూనకే నావుడున్. 122

క. జలధిఁ రఘుపతి కరుణం, జలధిం గా నీక కాచి సరగం దదాజ్ఞన్
నలుచే రిపుసైన్యదవా, నలుచే సేతువు ప్రియంబు నం గట్టించెన్. 123

చ. కపులు హితోచితక్రియలు గైకొని చేయుటయుం బయోధిపై
విపులశిలాపరంపరలు వేసి చెలుటయుఁ నరుల్ నరా
దపుల జయింపఁ బూనుటయుఁ దావిపరీత మటంచు రావణుం
డపుడు దలంచెఁ గాని కనఁ డయ్యెను రామప్రభావ మెంతయున్. 124

మ. పదవిభ్రష్టగిరుల్ గపీంద్రులు భజింపన్ దేవభూదేవతా
పదవిచ్ఛేదనవజ్రి రామధరణీపాలుండు సేతుస్థలీ
పదవిం బోయి సువేల మెక్కి యెదుటం బౌలస్త్యపోల్ గన్న సం
పద విన్నట్టుల చూచి సైనికులఁ బంపన్ వార లత్యుగ్రులై. 125

స్రగ్ధర. కారాకూరంబులై రాక్షసులహృదయముల్ గాఢపుడన్ రామునాజ్ఞం
గారాకుల్ డుల్చువాత్యాగణములవలె వేగం బుమీఱం బ్రదీప్తా
కారాఢ్యుల్ వీరవర్యుల్ కపులు గదిసి లంకాపురీగోపురప్రా
కారాదుల్ గూల్చి కారాగతసురవనితాక్లాంతి మాయించి రంతన్. 126

మ. రవిపుత్రాంగద జాంబవత్పవనభూ రంభ ప్రజం ఘాంజనా
ధవ నీలర్షభ తార ధూమ్ర నలమైంద శ్వేతముఖ్యుల్ ప్రహ
స్త విరూపాక్ష నరాంతక ప్రముఖదైత్యగ్రామణుల్ మార్కొనన్
బవరం బయ్యె సురాసురాదిసమరస్పర్ధాళుతాత్యుగ్రమై. 127

సీ. అత్రాసహస్తప్రహస్తాద్యదైత్యవి, ధ్వంసిసీలాదియూథపమహోగ్ర
మనలధూమ్రాక్షదేవాంతకప్రముఖేభ, పఙ్క్తిహారిభవత్పవనభవము
ఘటకర్ణపటునాసికాకరనిగ్రహ, గ్రహారవిగ్రహకుమారప్రచార
మతికాయమేఘనాదత మోవినిర్భేద, మిత్త్రాయమాణసౌమిత్త్రిశరము
తే. భూరిబలమూలబలవనప్లోషరోష, భీమరఘురామసాయకస్తోమభూమ
దావపావకశలభీకృతత్రిలోక, కంటకదశాస్య మగుచు నక్కదన మమరె.

చ. సమరనిదాఘవేళ శరశాతకరంబుల రామభాస్కరుం
డమరవిరోధిరాజనుముకావలి నొంచి తపస్విమానసా
బ్జము లలరించి వేల్పుఁగవజక్కవలన్ వెలిఁగించి లోకశో
కతమము లడంచి తోరపుఁ బ్రతాపమునన్ వెలుఁగొందె నయ్యెడన్. 129

మ. నటదాదిత్యవధూటికాతనువిలాసశ్రీలు సౌదామనీ

పటలచ్ఛాయలు గా నభస్తటతటిత్ప్రకాభియాతిస్ఫుర
త్పటహధ్వానము గర్జ గాఁ గురిసెఁ గల్పద్రుమజసూనచ్ఛటా
పటువర్షంబు దశాస్యలోపవరితత్ప్రత్యోణిపైఁ జల్లగన్. 130

సీ. అనిదీర్ఘనిద్రఁ జెందినవనేచరకోటి, బ్రదికించి యాశ్చర్యరసముఁ జూపె
శుచిముఖంబున నిత్యశుచి యైనసీతతో, రహిఁ గూడి శృంగారరసముఁ జూపెఁ
బగతుసోదరునికి సామ్రాజ్యరాజ్య మొసంగి, రక్షించి కారుణ్యరసముఁ జూపె
నక్కజాదులు గొల్వ హైమపుష్పక మెక్కి, ప్రభుతఁ గైకొని శాంతరసము జూపె
తే. సలభరద్వాజమునివిందు లారగించి, సంతస మొసంగ స్నేహాతిశయముఁ జూపె
భరతు సేమంబు గనవాయుభవునిఁ బంపి, దశరథసుతుండు భ్రాతృవత్సలతఁ జూపె.

క. ఆనందించుచు రఘుపతి, యానందిగ్రామమునకు నతుల యరిగి సీ-
తానుజపరిజనయుతుఁడై, తాను జటులలంకృతులు నుదారతఁ బూనెన్.

వ. ఇవ్విధంబునం జతుర్విధాలంకారచారుశరీరుండై తదవసరంబున. 133

సీ. తనదివ్యమకుటంబు దనడంబున ననంత, మణిసంతతిద్యోతమహిమఁ గాంచఁ
దనకాంచనరథంబు దనవిధంబున సమా, శ్రితదేవతానగశ్రీ రహించఁ
దనసితచ్ఛత్రకేతనరాజి దనలీల, ఘనమార్గవర్త్మగతి వహింపఁ
దనపార్శ్వచామరద్వంద్వంబు దనయట్ల, సరిలేనిశరకళాస్ఫురణ మించఁ
తే. దనపురోవీథి మ్రోయువాద్యములు దనము, హార్ద్యమంబుల వెత్రిలోకోత్సవప్ర
దానహేతువులై దిగంతముల నొలయ, రామచంద్రుం డయోధ్యాపురంబుఁ జేరె.

శ్రీరామపట్టాభిషేకమహోత్సవము.

సీ. కనఁ గల్గె నేటికైనను రాము ననుచుఁ గౌ, సల్యాదిజనము లుత్సాహ మొంద
రామ నీకీర్తి యాచంద్రతారకముఁ గాత, మని వసిష్ఠుండు దీవన లొసంగఁ
దమరు సేసినసుధర్మములు నేఁడు ఫలించె, నని పౌరు లుత్సవమున నెలంగ
సకలదేశాధినాయకులు గానిక లిచ్చి యలికీలితహస్తులై భజింప
తే. భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్న పవనతనయ, భాను జాంగద జాంబవత్ప్రముఖధన్యు
లుచిత మగునూడిగములు సేయుచును గొలువ
రాముఁ డప్పుడు పట్టాభిరాముఁ డయ్యె. 135

సీ. కమనీయరత్నోర్మికలఁ బూని సితఫేన, చందనాంగకుఁ డయ్యె సాగరుండు
పైరుపచ్చలతాళి మీఱి మొల్కలగఁ గ్రాటుఁ, గంచుక మూనె రత్నగర్భ
వినుఁగెంపుఁ బతకంబు గనిపింప సురవీథి, కచేల యై మించె గగనలక్ష్మి
విమలకోరకమౌక్తికములతోఁ జిగురుఁ గెంపు, బట్టుఁ బుట్టముఁ గట్టె బహువనాళి
తే. కుంభికుంభాగ్రశోణమృత్కుంకుమంబు, దంతరుచివజ్రహారముల్ దాల్చె దిశలు
సీతతోఁ గూడి సరిలేనిచెలువు పూని, శ్రీరఘుస్వామి పట్టాభిషిక్తుఁ డైన.

శా. దిగ్దంతుల్ నిదురించె నిర్భరతఁ జెందెన్ భూధరంబుల్ మఱు

ద్భుగ్దేవేంద్రుఁడు భోగినీరతిసుఖంబులఁ గాంచె యజ్ఞాంగతి
ర్యగ్దాహంబు శమించె నాటవిడు పైకొన ట్లుండెఁ గూర్మంబు స
మ్యగ్దోర్దండమునన్ ధరాభరము రామక్ష్మావరుం డూనినన్. 137

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తరణికులగ్రామణి సకలదిగ్రామణీయకయశశ్చంద్రచంద్రికావిశేషంబున నశేషబుధలోకచకోరకంబులతో నతజనమహోత్పలంబుల నలరించుచుం దామసగుణాంధతమసంబుల విరియించుచు సింధురాట్చతుష్టయపరివేష్టితబంధురవసుంధరాభారధురంధరుండై యొక్కనాఁడు పూర్వపర్వతోర్వీరమణశిరోభాకభాగరుణమణిప్రభాగణితమకుటప్రకటాతిశయంబునకు నికటం బయి యంబుజప్రియబింబంబు డంబుసెందకయముందర నుమందమకరందరసాస్వాదనానందరంగద్భృంగసంఘాతసంగీతప్రసంగంబులతో వికసించుసితకమలంబుల విమలప్రకాశంబునఁ జెలు వొందవందిమాగధజనబృందాభినందనంబునం దననేత్రారవిందంబులు విచ్చి మచ్చికతో నెదుటవచ్చి నిలుచున్నపుడమికన్నె చిన్నారినగుముద్దుమొగంపుటద్దంబుం గనుంగొనుచుఁ బాన్పు డిగ్గి సమయోచితాచారంబులు సంఘటించి కొలువు సింగారంబై యభంగతరాష్టాంగవజ్రమయకుడ్యమహోష్మగసంగంబునం గనుపట్టుగట్టురాయనిపట్టి నెన్నవిచాయలం దొట్టినగట్టినీలంపుదూలంబుల దండితనంబు లెచ్చరించి హెచ్చునంబయిపయిం గ్రచ్చుకొనుపచ్చ తాయరుంగులపచ్చ లచ్చజిగిపచ్చిక లని మచ్చికలతో వచ్చిమూర్కొనుతీలాబాలకురంగంబులకు బెదరుపుట్టించుపులిచర్మంబులు గలచిత్తరుఁదపనులపెక్కజడలకెంజాయవలెఁ బుంజిగనుమంజులప్రవాళమహాస్తంభంబుల రంగారుబంగారుబొమ్మల ప్రతిబింబంబులకు నెలవై నన్నిర్మలచంద్రకాంతజగతీస్థలంబులను గంగాజలంబులఁ దోఁగుచందువా చెందామరకెందొగలపువ్వు తెగలం గ్రందుకొనుతుమ్మెదలయెమ్మెలకిమ్ముఁజూపు సాంబ్రాణిధూపధూమంబులతో వాసించుప్రాలంబకుసుమమాలికాపరంపరలకాంతిసంపదలకిరుగువారుగు లగుసోరణగండిగొప్పసుప్పాణిముత్తెంపుతాలతండంబులు భుజగాండకాండంబులని నిండుకొనుగృహమయూరికలవిప్పుగలపించెంబులయొప్పుల నుప్పతిల్లుకొలువు వెలయుప్పలాఁడులకప్పుఁగీలుకొప్పు లనుక్రొమ్మొగిలులకు మెఱుంగు లగుతదుపరిపరివేష్టితకాంచనదామంబులతోఁ [illegible]డించుకాంచనతోరణస్తంభంబులు నిజమణినభోమణికాంతిపరీవారం బరుణబింబంబునం బరికలితకరాగ్రంబులం బిలుచుచున్న వ్రాయనఁ జెన్నగునున్నతధ్వజపటపటలంబుల పటాత్కారంబులకళుకుపద్మరాగవిటంకభాగరటత్పారావతవారంబులయారావంబు మించినరఘువీరునగరివాకిటనుండియు జలధిఘోషం బేల బేలతనంబున నేర్చితి వని సుధాగౌరవర్ణచ్ఛలంబున వానినగుసౌధలక్ష్మినవ్వువెన్నెలల ముకుళించిన కెందమ్మిమొగ్గ లన నగ్గలంబగుపసిండిచూరుమొగ్గలనిగ్గులజగ్గు మనుపుష్యరాగవలభిప్రతానంబులతో నుప్పరం బొ

రసి యుబ్బు చప్పరంబులలోపల నేపొందుస్ఫటికోపలసోపానమార్గంబుల చెంగటి
కురంగనాభికాపంకసంకుమదపంకిలాంగణంబులం గయిన మణిమయరంగవల్లిక
లప్రభావల్లికలల్లుకొనం గొల్ల లగు ఫలపుష్పభరానమ్రకమ్రేతర కనక కదళికా
క్రముకతరు స్తంభంబుమీఁదు ప్రతిద్వారంబులం దీరయినవరత్నఘటిత కవాట
దేహళీవిశేషంబుల వాటం బగుకొలువుకూటంబు ప్రవేశించి భద్రాసనా సీనుం
డయి నలువంకల భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్న హనుమత్సుగ్రీవాంగద నల నీల
జాంబవ ద్విభీషణాదులు సేవింప నిండుకొలు వున్న సమయంబున. 138

సీ. కణ్వ గాలవ గార్గ్య కౌశిక వరతంతు, రోమశాదికులు తూర్పుననుండి
విముఖశంఖదళాద సుముఖాత్రికుంభజ, ప్రముఖమునులు దక్షిణముననుండి
జాబాలి కత్స త్రిశంకు లోధ్రక ధూమ్ర,మంకణాదులు పశ్చిమముననుండి
వత్స కశ్యప భరద్వాజ గౌతమపౌండ్ర, జమదగ్నిముఖు లుత్తరముననుండి
తే. ప్రాప్తసామ్రాజ్యవిభవుం డైరాగుమీఁదు, దనుజసంహారురఘువీరుం గని ప్రశంస
సేయుతలంపుల శిష్యప్రశిష్యకోటి, గొలువనరుదెంచి మొగసాలనిలిచి రపుడు.

మ. మును లేతెంచినవార్తం దెల్పు రఘురామునుం జేరి సేవం చగ
స్తినియోగించిన ద్వారపాలుండు సముద్రేకత్వరం బోయి రా
ముని సేవించి పరాకు స్వామి ఘటభూముఖ్యవ్రతుల్ వచ్చినా
రని విజ్ఞాపన మాచరించుటయుం దా నత్యంతహర్షంబునన్. 140

కణ్వాదులు రాముం జూడ వచ్చుట.

ఉ. బంగరుకొండనుండి దిగు బాలదివాకరులీల రాముం డు
త్తుంగమణీమయాసనముం దొరపువేడుక డిగ్గి యంగ ము
ప్పొంగ మహర్షులం గదియం బోయి నమస్కృతు లాచరించి భ
క్తిం గరముల్ మొగిడ్చి తోడి తెచ్చి సభాంతరరత్న వేదికన్. 141

చ. కుశమృగచర్మసంకలితకోమలకాంచనరత్నపీఠులం
గుశకను తాత్రి కణ్వ భృగు కుంభజముఖ్యుల నుంచి పూజనా
తిశయవిశేషగౌరవవిధేయగుణంబుల నిం పొనర్చుచున్
దశరథనందనుం డను నదభ్రనవాభ్రసదభ్రమార్భటిన్. 142

మ. కుశలంబే మునులార శిష్యులకు మీకున్ శిష్యసంఘం బహ
ర్నిశముం సేవలు సేయునే తపములున్ నిర్విఘ్నతన్ సాగునే
కుశపర్ణాంబుఫలాదు లబ్బునె వనక్షోణిన్ మిముం జేరి దు
ర్దశ లెవ్వారును జేయ కుందురు గదా తథ్యంబుగాం దెల్పరే. 143

మ. భవదాశీర్మహిమవైభవంబునం గదా వర్ధించు మాదృగ్భుజా
భవదాహంబు యశఃప్రతాపసుమశుంభత్పల్లవంబుల్ మహా
భవదాహంబు శమించు మీపదజలప్రాశంబునం బద్మభూ

భవదామోదరులైన మీరలిగినన్ భావింపఁగా శక్తులే. 144

సీ. ఊరుభాగమున భూభారమిమ్ముని దాల్చె, బ్రహ్మయష్టినె యత్తపస్వి పూనె
నలత్రిమూర్తులఁ బుత్త్రకులఁగ నియ్యతిగాంచె, నలిగి వారల నమ్మహర్షి దన్నె
భువనసృష్టికి మాలు పుట్టించె నిమ్మౌని, పూని యాయన మ్రింగె భువనరాశిఁ
దనయోగమహిమని త్తపసి క్రోధుజయించె, నడఁగకుగ్రతనుగ్రు నతఁడు గెలిచె
తే. యోగమహిమంబులను మెచ్చ రొకరొకరు
యోగమన్నను నవ్వుచు నుందు రెపుడు
వింటి మీచర్య లెద మెచ్చుకొంటి నిత్య
హర్షులను మిమ్ముఁ గంటి మహర్షులార. 145

వ. అని యదంభగంభీరవచోనిగుంభనం బాగడె ఘనకుంభినీసుతాధీశ్వరునితోఁ
గుంభసంభవాదు లిట్లనిరి. 146

ఉ. లోకము నీదృగంచలవిలోకమునన్ రహిఁ జెందె భాస్కరా
లోకమునం బయోజిని వెలుఁగు రహిన్ సుజనావనైకలీ
లాకుశలప్రభావము సెలంగ జగం బిటు లీవు ప్రోవఁగా
మాకుశలంబు వేఱె యొకమాట డుగన్ వలెనా రఘూత్తమా, 147

శా. శీలత్యూన్మథరి వజ్రి తాపసజనశ్రేణీతపస్యానిల
వ్యాళస్వామి పరాంగనారతిలతావాలంబు ధర్మాంబురు
ట్కాలాంభోధము రావణుం డరిగె నీకాండాగ్నిచే మాతపం
బేలా గొండెడు విఘ్నమేఁచుఖులుఁ డింకెవ్వాఁడు సీతాధిపా. 148

తే. అనిమిషులగుండెలో గాలమఖిలలోక, నేత్రమున నాటి వేధించునెరసుగాలి
కాలిముల్లుకుభృత్పాలిపాలిపిడుగు, రావణుఁడు డిందె భువనముల్ కీర్తిఁ జెందె.

సీ. మునుఁగు వేసుక మూలమూలడాఁగినదిశా, ధిపుల కిప్పుడు బయల్ దేరఁగలిగెఁ
గులుకులొందకకొండగృహలఁ ద్రిమ్మరు వేల్పుఁ, జెలులకిప్పుడు చెల్వొసేయఁగలిగె
జపతపంబులు మానిజడవృత్తిఁ దిరుగుమా, నులకు నిప్పుడు నిష్ఠ సలుపఁగలిగె
ననదలై గతి మాలి చనినఖేచరుల కిప్పుడు విమానము లెక్కిపోవఁగలిగెఁ
తే. బడగలెత్తక పడుకులఁ బట్టి యడఁగి, యున్నఫణిజాతికిప్పుడు వన్నెగలిగె
దశరథకుమారతిలక నీధర్మమునను
దనుజవిభుఁ ద్రుంచి భయము మాన్పినకతమున. 150

సీ. మునులపాలిటివాఁడ పనుట కాదిని నీవు, సవరించు యజ్ఞరక్షణమె సాక్షి
యతిపావనుఁడ వౌట కలయహల్యాదోష, రాశిఁ ద్రోచినపాదరజమె సాక్షి
భువనాధికుఁడ వౌటకవిరతోద్ధతి శూలి, విలు దళించినబాహుబలమె సాక్షి
యఘటనప్రఘటనోద్యముఁడ వౌటకు ఱాలు, నీటిపైఁ దేలించునేర్పు సాక్షి
తే. యఖిలజీవేశ్వరుఁడవైన యందులకును, వనచరులచేతఁ దగుపనుల్ గొనుటసాక్షి

యిట్టి నీ కేముదీమింప నీప్రతాప, మీయశముఁ గల్గెననుమాటకేమిసాక్షి,

క. ఐన నిజాశ్రితపక్షము,చే నానతి యిచ్చితిరి విశిష్టుల మనుచుఁ
మీనామము జపియించం, గానె కద ప్రతిష్ఠ మాకుఁ గలిగె జగములన్.

సీ. ఖలశిక్ష సాధురక్షయు నొనర్పనె కదా, గురునాజ్ఞ విని నీవు దిరుగు టెల్లఁ
బగతు ఖండింప నేర్పంబు గల్గనె కదా, సతి నొంటి యిడి వేటకేగుట యెల్లఁ
గాండీవులఁ బ్రోచు కరుణఁ జూపనె కదా, భానునందనునిఁ జేపట్టు టెల్ల
నేకాంతభక్తుఁడౌ కెఱిఁగి యేలనె కదా, హనుమచే నుంగరంబనుపుటెల్ల

తే. గణన సేయక దశకంఠుఁ దృణముగాఁ ద,లంచియొక దా విభీషణు లంక కధి
కట్టకయె మున్ను పట్టంబు గట్టు టెల్ల, రవిసహస్రమహాస్సాంద్ర రామచంద్ర.

సీ. కులకర్త నీతిమీఁగురునంపి మాన్పునా, యకుభంగమవిగంగ యమునకనియెఁ
దనతోడఁబుట్టు విద్రుని కగ్గమాయెఁగా,యని గౌరిపతి మొగం బట్టిమాచె
మామ నీగతిఁ గలంపఁగ నాయమే యంచుఁ, బరవాసుదేవుతో బద్ధవలికెఁ
దిరుగనబ్ధులతోడఁ ద్రిభువనంబు లొనర్ప,వలయునో యని వాణివరుని నడిగెఁ

తే. దనహయంబులకెల్లజీవనములిచ్చు, నప్రభుఁడు నొచ్చెనోయంచు నడలెవజ్రి
బాడబజ్వాలలట్టు నీ పటుశరములు, వార్ధి నింకించునప్పుడిక్ష్వాకుతిలక. 154

చ. కరమున నీవు విల్లు గొని కాండముఁ బూనిన మూఁడులోకములేల్
కరము భయంబు నొందుఁ గడకన్ నిను మార్కొన నవ్వఁ డోపు భీ
కరముఖనిర్గతానలశిఖాపరిదగ్ధసుపర్వ రావణున్
దురమున బంధుయుక్తముగఁ ద్రుంపఁగ నీకె తగున్ రఘూద్వహా. 155

సీ. అమితాస్త్రశస్త్రప్రహస్తుఁడైన ప్రహస్తుఁ, డురుమహోదరుఁడమ్మహోదరుండు
చండయుద్ధాకంపనుం డకంపనుఁడు దే,వాంతకుం డైన దేవాంతకుండు
గువచో నిగుంభుండు కుంభుండు దితశత్రు,దానికుంభుండు నాఁ దగునికుంభుఁ
డహితవిరూపాక్షుఁ డగువిరూపాక్షుండు, యత్మయజ్ఞకోపుఁడౌ యజ్ఞకోపుఁ

తే. డాదిగాఁ గల వైతేయు లడఁగి పిదప, సంగరంబున నీయోధసమితిఁ దొడరి
కడఁక నతికాయుఁ డగునతికాయుఁ డీల్గె, నీసహోదరుచేత సీతాసమేత. 156

మ. ప్రళయాబ్దప్రతిమాప్రమాణతనుశుంభత్కుంభకర్ణాద్రి నీ
కలిశాత్యుగ్రనిశాతబాణహతులం గూలెన్ దశగ్రీవదో
ర్బల మైనన్ సహియింప వచ్చు సహియింపం గూడునే యింద్రజి
ద్బల మవ్వీరుఁడు నొచ్చె నీకు హితమాపాదించు సౌమిత్రి చేన్. 157

మ. సురకన్యాకబరీపరిగ్రహణజాశుభ్రాపకీర్తిచ్ఛటా
భరసంసూచకవర్ణు రావణసుతున్ భంజించు టింద్రాదిభీ
కరపౌలస్త్యముఖాసుర ప్రవరులన్ ఖండించుకార్యంబుతో
సరి యౌ నందునఁ గాదె నిర్భయత మించం గల్గె జేజేలకున్. 158

క. జేజే యని జగ మెంచఁగ, జేజేలకు నభయ మొసఁగి చెలఁగితివి బళీ
యాజేయ వీరవై తే, యాజేయ జయాప్తి నలరు మని యగ్గింపన్. 159

క. ఆరాముఁడు బుధవిహగచయారాముఁడు వెలుఁగు నొంది యంజలియుతుఁడై
వారలఁ గని గగనధునీ, వారలఘుఘుమంఘుమారవంబునఁ బలికెన్. 160

సీ. ఘటకర్ణకంపనాకంపనాదుల మాని, యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల
ధూమ్రాక్షయూపాక్షదుర్ముఖాదులమాని, యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల
యతికాయవికటప్రహస్తాదులను మాని, యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల
త్రిశిరోనరాంతక త్రిదశాంతకుల మాని. యింద్రజిత్తుప్రతాప మెంచ నేల

తే. వారికంటెను వీఁ డంతవీరుఁ డైన, కారణం బేమి జన్మప్రకార మెట్టు
లెవ్వరివరంబుచే నిర్జరేంద్రు గెలిచె, నెటులు దనతండ్రి కంటెఁ దా నెక్కుడయ్యె.

——రావణజననాదివృత్తాంతము.——

ఉ. తాదృశవిక్రమాన్వితసుతప్రభవంబున కాదికారణం
బాదశకంఠుజన్మము తదన్వయపద్ధతి తత్తపోమహ
త్త్వాదులు తత్త్రిలోకవిజయంబును మున్నగుచర్య లెల్లఁ బు
ణ్యోదయులార గోష్పదశ నొందిన డాఁపక యానతీయరే. 162

చ. పరులకు డాఁచుపోలికఁ బ్రపన్నులకున్ మిమువంటి తెల్విచూ
పరు లగు పెద్ద లంచితకృపారతి నెంతరహస్యమైన డాఁ
పరు లలితాత్ములార యని పల్కెడు రామునిఁ జూచి తత్తపః
పరుఁడియనుజ్ఞఁ గుంభజుఁడు వల్కె నదంభవచోనిగుంభనన్. 163

ఉ. వారిజబంధువంశవరవారిధిచంద్ర దశాననాదిదే
వారిజనుస్తపోబలజయస్ఫురణంబులు విస్తరించెదన్
సారవభృంగఝుంకరణసంగతరంగరవంబులీల నా
సారవచోవిజృంభణలు సారె వినం దగు నంచు నిట్లనున్. 164

చ. పదములు నాల్గు కల్గి కవిపద్యముకై వడిఁ జెందు ధర్మ మెం
దది కృత మయ్యుగంబునఁ దదంచితధర్మగుఁ డై పులస్త్యుఁ డ
న్మోదలిటివేల్పుఁబట్టి మునిముఖ్యులకున్ గమికాఁడు జ్ఞానసం
పదలబిడారు శాంతుఁడు కృపానిధి యొప్పు నహఃపతిప్రభన్, 165

క. శ్రీమించుసత్య మెనసి పి, తామహునకు సాటి యై యుదంచితకరుణా
సామగ్రిసత్త్వయుక్తిఁ బి, తామహునకు సాటి యన నతఁడు విలసిల్లున్. 166

సీ. అకలంకసుగుణమహాకీర్తికి జన్మదేశమై, యేమానిహృదయాబ్జ మింపుగులుకుఁ
ద్రిభువనవిమలవాఃరిజవనహంసి యై, యేతపోధనుకీర్తి యెమ్మె గాంచు
నజమనఃకమలహర్షాపాది యై, యేమహర్షి మహాతపం బతిశయిల్లు
సకలమానివతంసులకు మేలుబంతి యై, యేపుణ్యుదినచర్య యేపుఁ జెందు

తే. వినతదేవకిరీటభాసితసరోజ. రాగరుచిచక్రచంక్రమణగతుల
నేమునిపదాంబుజము లొప్పు నామహాత్ముఁ, డతఁడు సాధారణుఁడె పులస్త్యా
ఉ. ఆమునిచక్రవర్తి దనయంచితధైర్యముపొల్పు మించునా [హ్వయుండు.
హైమనగంబు చెంతఁ జెలువౌ తృణబిందునియాశ్రమంబునం
దామస ముజ్జగించి వనితావిముఖత్వము గాంచి క్రోధుతోఁ
గాము జయించి నాత్మశివుకై వడి నుగ్రతపంబు సేయఁగన్. 168
సీ. వలరాజుకోసమై యలవసంతుఁడు గుంపు, సేసినచిలుక తేజీలనంగ
వనరాశి నావరించినకరంజకమేఘ,తతి మించుచంచలాలత లనంగ
భువనముల్ భ్రమియించుపూవిల్తునెలయింప, రతిదాల్చురూపాంతరంబులనఁగ
మునిచిత్తముల నొంప మనసిజుం డపు డంప, వచ్చుమంత్రాధిదేవతలనంగ
తే. బెళుకుఁజూపులు నొయ్యారమొలుకునడలుఁ
దళుకుఁదొడలును సిబ్బెఁపుఁగుచులుఁగుబ్బ
లమరునమరాప్సరఃఖచరకన్యలు సఖీస
మాజములతోఁ బులస్త్యాశ్రమంబు జేరి. 169
సీ. పాట పాడుదు రొక్కచోట మోటులు పల్ల,వించి కోయిలలకువిందు సేయ
నాటలాడుదురొక్కచోటఁ గాంచీఘంటి, కలు మ్రోయమరుమదావళములనఁగ
మాట లాడుదురొక్కచోటఁ జక్కెరవింటి, జాణ తేజికిఁ దియ్యఖాణ మొసఁగ
నీటు సేయుదు రొక్కచోటఁ గేళిని మనో,హరుఁ డేడ వలచువోయని చలింప
తే. నగుదు రొకచోటఁ గుముదసంతతులు విరియ
నిలుతు రొకచోట మెట్టతమ్ములు జనింప
ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలు మీఱి
బ్రహ్మకొడుకుతపోవనాభ్యంతరమున. 170
సీ. గణిక సోఁకఁ గురంటకముకంటకమిషంబు,నను గగుర్పాటొందె వనిత చూడు
సరస మాధవి సోవిరితేనెనెపముతోఁ, జెమరించె సురపొన్న చెలియ చూడు
లతకూన గదియఁ బల్లనదంభమున రసా,లము రక్తిఁ గనిపించె రమణి చూడు
తనజాతికొమ్మ సోఁకిన మరుద్గతి బంధు, జీవంబు వడఁకె నెచ్చెలువ చూడు
తే. మల్లికాయోగ మంది సంపఁగె సువర్ణ
పుష్పములు పెక్కు మొనయించెఁ బోలఁతి చూడు
మనుచు సకలర్తుశోభితంబైనమునిత,పోవనంబున మెలఁగి రప్పువ్వుఁబోండ్లు.
చ. ఇటువలె జవ్వనంపుమద మెచ్చగ నెచ్చెలు లిచ్చ మెచ్చఁగా
నటు నిటుఁ జెంత వారు చెరలాడఁగఁ గందుపమాట లాడఁగాఁ
జటిపాటిగుబ్బచేల లిలఁ జీఁకఁగఁ బల్మఱుఁ జేరఁ జీరఁగా
జటి జపవిఘ్న మోరువఁగఁ జాలక చాలఁ గలంగి యిట్లనున్. 172

శా. ఓలీలావతులార నేఁడు మొదలే యెయ్యారి వీక్షించు న
న్నాలోలేక్షణ యాక్షణంబున నె కన్యాత్వంబు దూష్యంబు గా
జాలాలో సనుచుర్వి శపింప మునిరాజుం జూడ శంకించి యిం
దేలా యాటలు చాలుఁ జాలు నిఁక రారే యంచు వారేఁగుచున్. 173

సీ. మగతాలచికిలికర్మలు డాయఁ దెలుపెక్కెఁ, జెక్కులేమని యోర్తు చెలియనడిగె
నీలకాంచీచ్ఛాయ నెరయ నీనఖాగ్రారు, మెరసెనేమని యోర్తు మెలఁతనడిగెఁ
గస్తూరి గరఁగి పైఁ గ్రమ్మ నేటి దెచూచు, కములనల్పనియోర్తు కాంత నడిగెఁ
నళుకుచేఁ బరుగెత్తియలసిరా నే మొయీ, యలసత్వ మని యోర్తు గలికినడిగె
తే. దారి నడచుచు నలజడ దారికినుక, దారితోత్సాహతై తప్పి తారి యతనిఁ
జూచితిమె యంచుఁ జూలాండ్రు సాబగు లెంచి, బ్రమసి యొండొరునడుగుచుఁ
[బడఁతు లరుగ.

వ. అంత.

ఉ. బిందునికోధ మందు తృణబిందునినందిని తత్తపోవనం
బిందునిభాననంబు గలయిష్టసఖీమణితోడఁ జేరి యం
దంద చరించుచుండె భయమన్న దొకింతయు లేక మానిసం
క్రందనుఁడప్పు డాడినతెఱం గది విన్నది గాదు గావునన్. 176

వ. ఇవ్విధంబున. 177

శీ. తనతనూసురభిళత్వము ఘుమ్ముమనఁ గ్రమ్మ, కొనగంధనహభావమనిలుఁ డొంద
దనకాంతిలత లల్లుకొన పసీతరు లెల్లఁ, గనకసాలశ్రీలఁ గని వెలుంగఁ
దనమందహాసకుందములకై విరియునా, రినిగూర్ప మరుఁడు సారెకును దిరుగఁ
దనకరారుణరుచుల్ ఘనపలతాదులఁ దార, సిలి నవ్యకిసలయావళుల నింపఁ
తే. దనపలుకు చిల్కపలుకులతోఁ బ్రసరింపఁ దననడలు నెమ్మికొమ్మలఁ దప్పవట్టఁ
దననఖాంశువు లలరు గంధంబుపూయ, రాజఋషిపుత్రి వనవిహారంబు సలిపె.

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వనంబులోన నజ్జవ్వని విహరించుచుఁ దనతోడి ముద్దులాఁడిం
బోడగానక యవ్వాలుఁగంటి యెటువోయెనో యని యొంటిగా నవ్వలం జని చని.

పులస్త్యదర్శనముచేఁ దృణబిందునిపుత్రి గర్భిణి యగుట.

మ. కనకాంగీమణి కంచుగీచినగతిం గంఠంబు మీఱన్ జటాం
తనిరూఢశ్రుతిపాఠ మొదినపులస్త్యబ్రహ్మవేదధ్వనిన్
విని యారక్తజటాధరుం గుశతృణాసీనాసనస్థున్ మృగా
జినవాసఃపిహితాంగు సజ్జటిలుఁ గాంచెం దత్సమీపంబునన్. 180

మ. కనుఁగొన్నంతనె కన్యకామణికి లేఁ గా నింత గాన్పించెఁ జ
న్మొనలన్ నీలిమ యావరించె ముఖపాండిమ శ్రీ మిటారించెఁ గు
ల్కునడల్ గొంచెఁ గృశించె మేనరుచి యాలోమించె నారుల్లసిం
చె నురుశ్రాంతి జనించె గర్భము రహిం జెన్ మించె నిట్టూరుపుల్. 181

క. ఈలాగున బాలామణి, చూలాలితనంబు దనకుఁ జొప్పడిన మదిం
జాలన్ జాలింబడి యిది, యేలీల ఘటిల్లె హేతు వెయ్యదియొ కదా. 182

తే. పేరుఋషిగాని మాతండ్రి పేరువెంపు, గలమహారాజమణియట్టి ఘనునకడుపునఁ
బుట్టి యేనిట్టి ఱట్టొకఁ గట్టుకొన్నఁ, గట్ట యని తిట్టరే తోడిచేడె లెల్ల. 183

క. వచ్చినవేళాగుణమో, యిచ్చటియోషధులమహిమ మిటు సేసినదో
మచ్చరమునఁ గన్నెటిక, మ్మొచ్చెము గన నెవ్వ రిట్టు లొనరిరొకో. 184

మ. కడు లేఁబ్రాయపుఁబూపచన్నుఁగవ సిగ్గారంబుఁ బో నాడి యీ
కడుపున్ నేనును బోయి మోయిల నిలువం గన్నయ్య కాపట్య మెం
చఁడె విన్నయ్యలు విశ్వసింపుదురె యేసంబంధమున్ లేనియీ
సడి నావంటిలతాంగికిన్ విధి ఘటించం జెల్లునే యక్కటా. 185

వ. అని చింతించుచు. 186

మ. స్తనభారానత యై మదావృతసముద్యద్గర్భదౌర్బల్యసం
జనితోచ్ఛ్వాసపరంపరాగతకపోలక్షామ్లానితాస్యాబ్జమై
కనదాలోకనిరోధిబాష్పకణ యై గాఢత్రపాక్రాంత యై
జనకుం జేరి కుమారి యేమియు గణించన్ నేర కున్నంతటన్. 187

క. వంచినతల యెత్తక తన, యంచల నిలుచున్నకన్నె నట్టే యవలో
కించి యొకించుక సంశయ, మెంచి వెఱ వహించి తండ్రి యిట్లని పలికెన్.

ఉ. ఎక్కడఁ బోయి తింతదడ వెవ్వరి కప్రియ మాచరించితే
యెక్కడినుండు నిన్ను శపియించె నిమేషములోన నీకుఁ జూ
లెక్కరణిన్ ఘటిల్లెఁ దగ వెంచక యింతయకృత్య మెవ్వఁ డే
దిక్కున నుండి చేసె నిది తెల్లముగా వివరింపు బాలికా. 189

చ. కుల మపకీర్తిఁ జెంద జనకుండును వెల్వెలఁబోవ బాంధవా
వలి దలవంపఁ దల్లి వగవం జెలికత్తెలు సిగ్గుచేటులం
గళవళ మొంద నెవ్వఁడును గైకొన కేఁగఁగ జన్మనష్టిగా
నళుకుఁ దొఱంగి కన్నెటిక మాఱడి వెట్టుదు రేమొ కూఁతురా. 190

మ. తలవంపుల్ ఘటియించి తండ్రికిఁ గాంత యింక నీకేల యా
దల వంపున్ వివరింపు మెట్లొదవె నేతద్దౌహృదశ్రీ యనం
జెలి బద్ధాంజలి యై వడంకుచు భయస్వేదంబుతో మోము వె
ల్వెలఁ బాఱం దనుఁ గన్నతండ్రిఁ గని పల్కెం బల్కు దొట్రిల్లఁగన్. 191

శా. ఏ నేపాప మెఱుంగ నాటలకుఁ దండ్రీ యీపులస్త్యాశ్రమ
స్థానాభ్యంతరభూమికిం జని పయస్యాసంఘముం గాన క
చ్చో నే నొంటి చరింప నద్భుతముగాఁ జూ లేర్పడెన్ హేతువుం
గానన్ నీచరణంబులాన మదిఁ జక్కం జూడవే నావుడున్. 192

శా. ఆరాజర్షివరుండు పుత్త్రివచనం బాలించి ధ్యానావధా
నారూఢాంచితదృష్టిదర్పణముచే నాద్యంతమును జూచి యెం
తే రోమాంచముతోఁ గుమారిఁ గని తల్లీ నిన్ను శోధిప కే 193
నేరం బెంచితి వంతఁ జెందకుము సందేహంబు దీర్చె మదిన్.

తృణబిందుఁడు దనపుత్త్రిని బులస్త్యబ్రహ్మ కొసంగుట.

మ. తనుఁ గన్గొన్నది గర్భమౌ నని పులస్త్యబ్రహ్మ మున్ పల్కె నా
తని శాపం బిది నీ వెఱుంగ కెదుర్తే దర్శింప నిట్లైతి విం
దున నీ కేమికొఱంత యాచుఁ దృణబిందుం డప్పుడే పుత్త్రిఁ దో
డ్కొని బ్రహ్మాత్మజుఁ జేరఁ బోయి భయభక్తుల్ మీఱఁగా నిట్లనున్. 194

సీ. మునిచంద్ర సద్గుణంబున మించు నీకన్య, హస్తాభియుక్తి నీ కగు వహింపు
వ్రతిమహేశ్వరసతీత్వముగన్నదీశ్యామ, మహిభృత్కుమారిఁ బ్రేమమున నేలు
జటిలభాస్కర చారుసంజ్ఞ యీపద్మిని, ఛాయానుసారిణి సవదరింపు
మపరాత్మభవ నిర్మలాంగి యీమృదువాణి, విద్యావతి దయార్ద్రవీక్షఁ జూడు
తే. యోగిచక్రేశ వినుమి ప్పయోజపాణి, శ్రీవిలాసినిఁ బోలుఁ బరిగ్రహింపు
శమధనర్షభ క్షామితాశ్రమములొసంగుఁ, సుచిశుభరాశియీబంధుసురభిఁ బ్రోవు.

క. ఆతపమునందె నిలిచి మహాతపము లొనర్చి బడలి యపుడెందిన **మీ**
కీతరుణి కల్పలతవలె, శీతలసత్క్రియల నింపు సేయక యున్నే. 196

శా. అశ్రాంతశ్రుతిపాఠయత్నజనితాయాసంబు పంచాగ్నిమ
ధ్యశ్రద్ధాసహితప్రకల్పితతపస్స్యాకార్శ్య మత్యుగ్రయో
గశ్రాంతిస్ఫురణంబు మాన్పఁ గల దీకన్యాలలామంబు మీ
శుశ్రూషార్థము దీనిఁ గైకొనుఁ డటంచుం బుత్త్రి నర్పించినన్. 197

ఆ. ఆమహర్షి మిగుల హర్షించి రాజును, మీఁద్రుసుతఁ బరిగ్రహించి **మామ**
సత్కరించి పనుప శౌరికి **మామ** యౌ, నర్థికరణిఁ బొంగుచుతఁడు సనియె.

సీ. స్నానంబు గావించి చనుదెంచునంతలో, జపవేదిఁ దగుకీతి సవరచేయు
జపనిష్ఠ యొనరించి చాలించునంతలోఁ, జక్కఁగా దేవపూజకు నమర్చు
దేవపూజ యొనర్చి తిలకించునంతలో, షడ్రసాపూర్ణభోజనము వెట్టు
భోజనం బైకరంబులు గడ్గునంతలో, బర్ణాజినములచేఁ బాన్పొనర్చుఁ
తే. బాన్పుపైఁ జేరునంతలో బడలి రని మ
నంబులఁ దలంచి తాలవృంతమున విసరి
తొడలపై నంఘ్రులుంచి యొత్తుచు ననేక
సేవ లొనరించుఁ దపసికిఁ జెచ్చిగురుఁబోఁడి. 199

ఉ. తోయము లాడుచో నొడలు దోమెడుకూర్మికొకింత యాఁకటం
గాఁచుము డయ్యనీక యెండిలంబుగ నన్నము వెట్టు పేమకు

రేయుఁ బగల్ సపర్య లొనరించుటకుం గరఁగెం దపస్వి లేఁ
బ్రాయపుటాలి సేవలఁ గరంగఁ డెంతటివారు రాఘవా. 200

చ. పలికినచో సదుత్తరము పల్కుట కాని బహూక్తు లాడఁగాఁ
దలఁకుట చెప్ప నేది యుచితం బది సేయుటకున్ మనోగతుల్
దెలిసి మెలంగ నేర్చుటకు దీమసమున్ వినయంబుఁ దాల్మియున్
గలుగుట కుబ్జి తాపసుఁ డొకానొక నాఁ డలకన్యతో ననున్. 201

విశ్రవోబ్రహ్మజననప్రకారము.

శా. ఓలీలావతి నీగుణంబులకు నాయుల్లంబు రంజిల్లె న
న్నాలోకింపఁగ నైనగర్భమున నీకు స్తాదృశుం డాత్మజుం
డీలోఁ బుట్టెడు నేఁ బఠించుశ్రుతి నీవే వేళ నాలించి తా
వేళన్ గర్భగుఁ డొట విశ్రవుఁ డనన్ వీఁ డొప్పు లోకంబునన్. 202

శా. సుధ్యగ్రేసరుఁ డప్రతర్క్యనియమాస్తోకక్షమాయుక్త ప
స్స్వాధ్యాయవ్రతశీలుఁ డాగమరహస్యజ్ఞానవైజ్ఞానికుం
డధ్యాత్మార్థవిశారదుం డుభయవంశాధారుఁ డబ్జాక్షురా
పధ్యానార్కవిభానిర స్తతముఁ, డీపౌలస్త్యుఁ డబ్జాననా. 203

క. మాతామహుఁడు పితామహుఁ, డీతనయునినడకఁ జూచి యింపొందుదు రం
చాతపసి యానతీయ స,తీతిలకము హర్షజలధిఁ దేలుచు నుండెన్. 204

వ. తత్కాలంబున. 205

మ. శుభనక్షత్రమునన్ శుభేక్ష గ్రహముల్ సూడన్ శుభోచ్చస్థితిన్
శుభవేళం బృణబిందుపుత్త్రి గనియెన్ శుద్ధాత్ముఁ దేజస్వి నా
త్మభవున్ విశ్రవు నాతఁడున్ సకలవిద్యావైదుషిం దండ్రి నా
త్మభవుం బోలి తపంబునన్ నిలిపె స్వాంతం బంత బాల్యంబునన్. 206

సీ. పూరుషాకారంబుఁ బొందుత్రయీవిద్య, బాలత్వ మొందినబ్రహ్మచర్య
మాలోకగోచర యాధర్మదేవత, ప్రాణంబు లూనినభవ్యనియమ
మవయవంబులు దాల్చినట్టివైరాగ్యంబు, జంగమస్థితిఁ గన్నశాంతరసము
వైయాత్య మొందినవైదికాచారంబు, బ్రాహ్మణ్య మెనయుకృపాగుణంబు

తే. దానె యన విశ్రవోబ్రహ్మ తల్లిదండ్రు
లనుమతి యొసంగ నొకతపోవనముఁ జేరి
యాశలు జయించి వెలయుభూమీశులీల
నాశలు జయించి తపము సేయంగఁ దొడఁగె. 207

క. రుచిరజటారుచి కీల, ప్రచయముఁ బ్రోలంగ గుశాస్తరణపరివృతుండై
శుచిభావమునఁ దపము సే,యుచు నచ్చెలుతజడదారియున్నట్టియెడన్. 208

క. ఆమునితనయుఁ గృతేంద్రి, యాముని యోగముఖభావితాంచత్ప్రాణా

యాముని జపఫలితప్రతి, యామునిఁ గని రోమహర్షులైరి మహర్షుల్. 209

మ. శమసౌఖ్యామృతవార్ధిమగ్ను నతనిన్ జామాతఁగాఁ జేయుచి
త్తముతో నుత్తమతాపసుం డగు భరద్వాజుండు లేబ్రాయమున్
గోమరుం గల్గినపుత్త్రిఁ దోడ్కొని రమాకోకస్తనిం దెచ్చి తొ
ల్లి మధుద్వేషి కొసంగ వచ్చు భృగుపోల్కిన్ వచ్చి పల్కన్ రహిన్. 210

క. వర్ణినిదానము యీవర,వర్ణిని మత్పుత్త్రి దేవవర్ణిని యనఁగా
వర్ణింపఁ దగిన దిది యా,కర్ణాంతవిశాలనయన గైకొమ్మనియెన్. 211

సీ. అలమందగమనంబు హంసబోధ మొసంగఁ, గౌను నభోలక్ష్యగతిఁ బొసంగ
మోవి కెంజిగురు జపావృత్తి వహియింపఁ బలుచాయ లష్టాంగపటిమ నింప
ఘననఖప్రభ తారకాయోగము గణించ, నాననం బమృతకరాభ మెంచ
గోమరుఁ జెందుపిఱుందు గురుమహత్త్వముఁ దెల్పఁ, జిఱునవ్వు ముక్తానుసరణ
తే. దనతపోరీతి కుచితమై తగిన దేవ, వర్ణినీనామకన్య నవ్వర్ణి దల్లి [దాల్పఁ
దండ్రులయనుజ్ఞ వరియించి తత్సమాగ,మమున సకలగృహస్థధర్మములు నడపె.

వైశ్రవణజననము.

శా. ఈలీలన్ స్వగుణానుగుణ్యమతి యాయిల్లాలితోఁ గూడి య
ప్పౌలస్త్యుండు గృహస్థధర్మకలనాపారీణుఁడై పార్వతీ
రోలంబాలకయందు శంభుఁడు గుమారుం గన్నయట్లా ధరా
స్థూలాంచత్కటియందుఁ గాంచె నొకపుత్త్రుం బుణ్యచారిత్రునిన్. 213

చ. అఖిలపుణ్యలీల యగు నాశిశుసంభవవేళ భారతీ
ధవుఁ డరుదెంచి పౌత్త్రజునిఁ దప్పక కాంచి ధనేశ్వరుండు వీ
డవు నిఁక విశ్రవోమునికులాగ్రణి గన్న యపత్య మాట వై
శ్రవణుఁ డనన్ జగంబునఁ బ్రశస్తి వహించు నటంచు నేఁగినన్. 214

చ. ఉపనయనంబు సేసి శ్రుతియుక్తులఁ గా నొనరించి శాస్త్రముల్
గృపఁ జదివించి ధర్మ మెఱిఁగించి హితం బుపదేశ మిచ్చి పు
ణ్యపురుషుఁ డైన తండ్రి దను నన్నిట నేర్పరిఁ జేయ నాతఁడుం
దపమున కేఁగె వంశగతధర్మము మానరు సాధు లెయ్యెడన్. 215

వ. ఇవ్విధంబున వైశ్రవణుండు దపంబు సేయం జని. 216

క. ఆహుతులఁ బ్రజ్వరిల్లెడు, స్వాహావిభునిం బ్రహ్మవర్చసము తమరన్
బాహుళ్య మొంద నియమో,త్సాహంబున నుగ్రతప మతం డొనరించెన్.

మ. ఘననిష్ఠన్ జలపాయియై పటుతటిత్కాంతిచ్ఛటం బెంజడల్
దనరన్ మించె సహస్రవర్షము లనంతం గొంతి వాతాశనం
బున వేయేండ్లు క్రమించె మే నచలముం బోలన్ నిరాహారుఁడై
తను వాశింపక యేండ్లు వేయుఁ గడపెం ద్రైలోక్య మౌరా యనన్. 218

సీ. పద్మాప్తగతి వహింపఁగలాఁడు గావున, మొనసి పద్మాస్త్రాభిముఖ్య మూని
మకరసంగతి మీఁద మనుఁ గాన మాఱరభీ,కరజలాకరతరంగములు నాని
ఘనవిభావసుసమగ్రత పొందరికిఁ గాంచ. ఘనవిభావసుమధ్యగత్వ మొంది
యతనువర్ధనమైత్రి నలరఁ బోయెడుఁ గాన, యతనువర్ధనవృత్తి నపహరించి
తే. ఘోరతపములు సేసిమిక్కుటపుమహిమ,లవధరించినమునులు ప్రహసమనుచు
వర్ణనలొనర్పఁ ద్రిసహస్రవత్సరములు, దపముగావించెవిశ్రవస్తనుభవుండు.
వ. అంత. 220

సీ. ద్వాదశద్వాదశాత్మకకిరీటమణిప్ర,కాండదీధితులు లేయెండ గాయ
భామాబ్జపత్త్రదృక్పత్త్రాతపత్రముల్, శిరశరచ్చంద్రచంద్రికల నీన
సురనదీతటిదురుస్ఫురణతోఁ దనతనూ, వరరుచుల్ బంగారువాన గురియఁ
బ్రగుణాగమశ్రీలఁ దగుభూషుల్ గనలయో,జ్జ్వలజటాగ్రములనం జలులు దాల్ప
తే. గగురుపాటును వడఁకును గానిపింప, నెల్లనుమనోవితానంబు నెనసి కొల్వ
మంచుజిగిపట్టిపొగడ విరించనుండు,గరుణఁబాలస్త్యజునకు సాక్షాత్కరించె.
క. వెన్నిధివలెఁ దన కిటువలె, సన్నిధిసేసినకడానిచాయల జేజే
మన్నెదొరవెద్దఁ జూచి ప్ర,పన్నమతిన్ లేచి మ్రొక్కె భయభక్తులతోన్.

వైశ్రవణునకు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షంబై వరంబు లిచ్చుట.

పంచచామరము. హరమరాగ్రణిస్తుతావ్యయప్రభాప్రభాస్వరా
స్వరాదినైకలోకసృష్టిశాసనక్రియాదరా
దరాబ్జహీరహారభాస్యుదారదార ధీపరా
పరాఖ్యమంత్రభృన్నభోజ్జపద్మినీమనోహరా. 223

క. అని తనుఁ బొగడినమునుమని, వినయమునకు మెచ్చి నలువ వేఁడుము వత్సా
నిను మెచ్చితి వర మిచ్చెద, నని వచ్చితి ననఁ బులస్త్యజాత్మజుఁ డనియెన్.
తే. లోకపతి వైననిన్ను నే లోకపాలకత్వమును హేమగర్భతఁ గన్ననిన్ను
బహుధనాధీశ్వరత్వంబుఁ బ్రార్థనంబు,సేయుచున్నాఁడఁ గట్టడ సేయవయ్య.
ఉ. కామితదాయివైననినుఁ గన్గొనినంత ననంతలోకలో
కామితచింతితార్థయు లభూమరె లభించవె యంచు వేఁడిన
న్నామరచాలి వల్కె ధననాథపదంబు దిగీశ్వరత్వమున్
నేమొద మంది నీకె కరుణించితి దేవతలెల్ల మేలనన్. 226

క. ప్రాగపరదక్షిణములకు, నగరిరిపువరుణయముల సృజియించి యుదఙ్
మ్భాగమున నొకనిఁ దలఁపం, గాఁ గలిగితి వీవు మెచ్చుకౌతుక మొదవన్. 227
ఉ. పాలితసత్యధర్మ మగుబ్రహ్మకులంబునఁ బుట్టినట్టినన్
నాలవవానిఁ జేయుఁ దగునా యనఁ బోకు దిగీశ్వరాళిలో
నాలవవాఁడవై బహుధనస్థుఁడవై మను మంచు మన్ననన్

లాలన సేసి ధాత యొకదివ్యవిమాన మొసంగి వెండియున్. 228

ఆ. పుష్పకాఖ్య మిది యపూర్వయానము దివ్య, పుష్పకాయమాన పూజ్యమాన
మీవిమాన మెక్కి యెల్లవేల్పులలోన, నీవి మానకలరు మింక ననుచు.

ధనదుండు దండ్రియనుజ్ఞ వలన లంకం జేరుట.

మ. సవిశేషాదరభాష లాడి యజుఁడుం జన్నన్ ధనేశుండు వి
శ్రవుఁ జేరం జని మ్రొక్కి తండ్రి భవదాజ్ఞన్ బ్రహ్మ మెప్పించి యి
ష్టవరంబుల్ గొని వచ్చితిం దగునివాసం బాయజున్ వేఁడనై
తి వినూత్నస్థల మెయ్య దెందు నిలుతుం దెల్లంబుగాఁ దెల్పవే. 230

ఆ. ఈతిబాధ లేక యింతైనఁ బగవారి, చేతిబాధ లేక చెలువు గలుగు
నట్టిగీము వలయు నానతి యిమ్మన్న, బట్టిమోముఁ జూచి పలికె గురుఁడు.

మ. కల దీదక్షిణవార్ధిమధ్యమున లంకాధామదివ్యత్పురం
బలఘుప్రాకృతినీవిటోత్క్రమణదుర్వ్యావార్యహార్యశ్వర
ర్థ్యలసత్క్రూరఖురాగ్రసౌధగతపంకాలేపసంక్షాళనా
కలితాకాశతరంగిణీతరళరంగత్తుంగభంగాఢ్యమై. 232

సీ. కనకకుంభప్రభాకలన బాలార్కవిభ్రమముఁ జూపెడుగోపురములు గలుగ
భర్మభూమిధరంబు పలురూపులాయెనో, యనమించునర్మ్యహర్మ్యములు గలుగ
హీరకాంతులచేతఁ దారకావళిఁ గేరు, లసమానలీలాచలములు గలుగ
నగ్గరిందిరాదేవి నడుమఁ బూనినకాంచి, కొమరు గాంచినపైఁడికోటగలుగ

తే. భూరివైదూర్యతోరణస్ఫురితవిపణి, మార్గములు గల్గ స్వర్గసామ్యముగ విశ్వ
కర్మ నిర్మించె నిర్మాణకౌశలమున, రాక్షసార్థంబు మున్నప్పురము కుమార.

క. ముందు ముకుందునిభయమున, నందు నిలువ వెఱచి దైత్యులందఱు సుతలం
బొందిరి నిర్భయపద మది, సెంది సుఖింపు మని తండ్రి సెల విచ్చుటయున్.

సీ. ఉపవనీరమ మారుతోత్పతత్కుసుమరా, జికైతవంబున సేస లిడఁగఁ
బ్రాకారలక్ష్మివజ్రపుఱాలతళుకుచేఁ, దనమేన మించిగందంబుఁ బూయ
భర్మగోపురచరత్పారావతద్విజ, శ్రేణి పల్కులనె యాశీర్వదింప
రాజమార్గచిరత్నరత్నసౌధశ్రీలు, గడురక్తిఁ గుంకుముగాన్క సేయఁ

తే. కేళిభూభృత్పరంపరల్ గేతనాంశు, కాప్తిఁ బావడ లూన ముక్తాత్మధామ
లలితరుచిధూతచంద్రకలంక లంకఁ, రాజసమునఁ బ్రవేశించె రాజరాజు. 234

మ. ధనదుం డీగతి లంకఁ జేరి సురగంధర్వాప్సరస్సేవ్యుఁడై
తనయాజ్ఞోన్నతి నైరృతుల్ భయముఁ జెందం దత్పురం బేలుచున్
జనయిత్రిన్ జనకుం గనుంగొనఁగ నిచ్చల్ పుష్పకారూఢుఁడై
చనుచుం గ్రమ్మఱుచున్ సుఖించె నతులైశ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 236

తే. అని యదంభవచోనిగుంభనలఁ గుంభ, సంభవుఁడు పులస్త్యవంశక్రమంబు

గొంత దెలిపిన విని శ్రీరఘుప్రవీర, వర్యుఁ డిట్లను నాశ్చర్యధుర్యుఁ డగుచు.

రాక్షసవంశోత్పత్తిక్రమము.

శా. ఓవింధ్యాచలగర్వనిర్హరణయా।త్రోద్యోగ పూర్వంబు లం
కావాసంబు సురారినాథులనికా।యం బంచు మీ రానతీఁ
గా విన్నప్పటినుండి చిత్రరసశం।కాసంకులం బయ్యె మ
ద్భావం బంతకు మున్న తాదృశబలుల్ । దైతేయు లెవ్వారొకో. 238

ఉ. ఆది పులస్త్యవంశభవు । లాసురముఖ్యు లనంగ వింటి నే
తాదృశరాక్షసాధికులు । దానవు లంతకు మున్నె లంకలోఁ
బాదుక యుందు రం చిపుడు । పల్కితి రీదశకంధరప్రహ
స్తాదులకంటె వీరవరు । లైన సురారులు వార లెవ్వరో. 239

ఉ. వారికి వంశకర్త యగు । వారి తెఱంగులు వారిపేరులున్
వారిబలోన్నతుల్ పిదప । వారు మునుంగున కోడి లంకకుం
జేరక పోవుటల్ జటిల । శేఖర తెల్పుము విస్తరించి నీ
చారుసుధారసోపమవ । చఃకలనం జెవు లింపుఁ జెందెడిన్. 240

ఉ భానునిచే మహాతమము । వాయు తెఱంగునఁ బాయు మాదృశా
జ్ఞానము మిమ్ము బోఁటిబుధ । చంద్రులచే నని జానకీబహిః
ప్రాణము రామభూవిభుఁడు । ప్రశ్న మొనర్ప దరస్మితంబుతోఁ
దా ననియెం దథావిధక । థావిదుఁ డమ్ముని సమ్మదమ్మునన్. 241

మ. రవివంశోత్తమ సంశయం బయినచోఁ । బ్రశ్నంబు గావింపనే
ర్తు వినన్ నేర్తువు సావధానముగ నీ । స్తోత్రంబు సేయంగ మా
కు వశంబే పరమేష్ఠినుండియును ర । క్షోవంశ మాద్యంతమున్
వివరింతున్ విను మం చగస్త్యుఁ డనుఁ బ్రావృట్కాలమేఘార్భటిన్. 242

మ. హరినాభీకుహరారవిందమకరం । దానందేందిందిరం
బు రహిన్ మించి విరించి యంచితతప । స్స్ఫూర్తిన్ జగత్సృష్టిపై
ఖరిఁ బ్రాపించి మహాజలంబు దొలుతం । గల్పించి తద్రక్షణా
కరకాంక్షన్ సృజియించె సత్త్వములఁ । సంకల్పం బనల్పంబుగన్. 243

శా. ఆసత్త్వంబులు క్షుత్తృడా।తురత బ్రహ్మం జేరఁగా వచ్చి వి
శ్వాసంబుల్ గనిపించ నేమి యొనరిం।చన్ మమ్ముఁ బుట్టించితే
యోసామీ యిపు డేమి సేయుదుము నా । నుక్తిశ్రుతిన్ నవ్వుతో
మీసామర్థ్యముఁ జూత మిజ్జలము నె । మ్మిం బ్రోవుఁ డీ నావుడున్. 244

మ. జలసంరక్ష యొనర్త మంచుఁ జని యా । సత్త్వావళుల్ క్షుత్తృడా
విలభావంబు సహింప కంబుహృతి గా । వించంగ నుంకించి యం
చల బ్రహ్మం గని కొంచి కొన్ని యనె జ । క్షామేతిధాత్వర్థవా

క్కాలనన్ నీళ్ల వసించుకొన్ని యనె రక్షోమేతివాగ్వైఖరిన్. 245

తే. అపుడు పరమేష్ఠి జక్షింతుమనిపలికిన, జంతువులయక్షులగుచుఁ బ్రశస్తిఁ జెందుఁ
డనియె రక్షింతుమనిపల్కినట్టివారి, రాక్షసులు గండనుచుఁ బల్కె రఘువరేణ్య

హేతిప్రహేతురవృత్తాంతము.

ఆ. రామ యట్టియక్షరాక్షసకోటిలోఁ. నెంచఁ దగినవీరు లిద్దఱైరి
యెవ్వ రన లయాగ్నిహేతిఁ బోలినహేతి హస్తదీప్రహేతి యగుప్రహేతి.

కం. ఖేటప్రతివీరులు మధుకైటభనిభవిక్రమప్రకారులు పటుబా
హాటోపపేటు లాదిని, శాటులు హేతిప్రహేతు లద్భుతహేతుల్. 248

క. వారలయందుఁ బ్రహేతి యు,దారుఁడు కామాదిరిపువిదారుఁడు శ్రితమం
దారుఁడు గుణనందితబృం,దారుఁ డనపేక్షితార్థదారుం డయ్యెన్. 249

మ. భయదూరుం డలహేతి తాత వనుపన్ భార్యాకుమారస్వభా
భయసంగాత్మకుఁ డౌటఁ గాలభగినిన్ భద్రేభకుంభస్తనిన్
భయ యన్దానిఁ బరిగ్రహించె దశదిగ్భాగస్ఫురన్మల్లికా
భయశుభ్రపాండురమౌక్తికప్రతతిపైపై సేస గావింపఁగన్. 250

క. ఆశాతోదరి విద్యు,త్కేశునిఁ సంధ్యాబ్దనికటదీపితవిద్యు
త్కేశునిఁ దేజశ్శోచి, ష్కేశునిఁ గనె హేతి ప్రీతి చెన్ను వహింపన్. 251

శా. విద్యుత్కేశుఁడు తోయగాంబుజముఖీవిన్ దాత్మకీర్త్యున్నతిన్
విద్యాభ్యాసవివేకముల్ బలె మహావిజ్ఞానవైరాగ్యము
ల్లుద్యోగస్తునికల్పలీలహరయోగోద్భాసియాయుగ్గతిన్
ఖద్యోతద్యుతి వృద్ధిఁ బొందెఁ బిత్రురక్షుం జేసి నానాటికిన్. 252

మ. నవవర్షాగమజృంభితాంబుదముచందానన్ మధుస్ఫూర్జితా
టవిలీలం బటుయౌవనస్ఫురదవష్టంభంబునం బుత్త్రకుం
డు విజృంభించినరీతి హేతిగని సుశ్లాఘ్యప్రీతిఁ బ్రాపించి వా
నివయోరూపనిరూఢికిం దగినకన్నెం గాంక్ష గావింపఁగన్. 253

సీ. కమనీయకమలకోశములతో సమములై, కులుకుగుబ్బ మెఱుంగుగుబ్బలమర
ససమాననీలోత్పలసమానరుచు లొంది, కలికిసోయగపువాల్గన్ను లలర
శ్రీనందనస్యందనానందనరథాంగ, పటిమవిస్తృతనితంబము రహింపఁ
గంజరాగము మీఱుసంజకెంజిగితీరు, వహియించి కెమ్మోవి వన్నె మిగుల

తే. నిరులసరులను బెన్నెఱు లిరపుకొనఁగఁ, దారకస్ఫూర్తిగననఖోదారకాంతి
సంధ్యవలెమించుసంధ్యాత్మజాలలామఁ, బ్రియకుమారునకా హేతి పెండ్లి సేసె.

శా. తత్కాలంబునఁ జారుగాత్రి యగుసంధ్యాపుత్త్రిఁ బ్రాపించి వి
ద్యుత్కేశుండు శచీసమేతుఁ డగునింద్రుర్ రోహిణీయుక్తుఁ డౌ
సత్కాంతుర్ గిరిజావిలోలుఁ డగుపశ్యత్ఫాలునిం బోలి య

త్యుత్కంఠోత్థరతిక్రియన్ మదనదేవప్రాప్తిఁ గావింపఁగన్. 255

ఉ. నీలపయోదయుక్చపలనీటున నాథునిఁ గూడి యొప్పు నా
సాలకటంకటాయువతి స్వాతిగతాంబుదవృష్టి శుక్తియుం
బోలె నిజేశుతేజమున భూరితరంబుగ నంత గర్భముం
దాలిచి మందరాచలనితంబమునం దురుసాహసంబునన్. 256

మ. పరు లెవ్వారును గాన కుండ నిజగర్భస్థార్భకుం దద్ధరా
ధరమధ్యంబున డించి వహ్నిజనితోద్యద్గర్భభారంబు మున్
శరముం జేర్చినగంగఁ బోలె సురతేచ్ఛాలోల యై జీవితే
శ్వరుఁ జేరం జనెఁ బాప మెంచరు గదా చాపల్ రఘుగ్రామణీ. 257

శా. ఆసంధ్యాతనయా విసృష్టశిశు వాస్యాంతస్స్ఫురన్ముష్టి యై
యాసన్నక్షితిభృద్గుహల్ బదులు మ్రోయం గాలజీమూతగ
ర్జాసామ్యధ్వని రోదనంబు ఘటియించన్ సాఁగె సింహాదినా
నాసత్త్వంబులు తద్ధ్వనిన్ బెదరి చెంతం జేర లేకేఁగఁగన్. 258

వ. అప్పుడు. 259

సీ. బలుకెంజడలతోడఁ దెలిగన్నురులవన్నె, గలక్రొన్నెలవతంసకంబుతోడ
వలుఁదశూలముతోడ నలి నుబ్బునలమబ్బు, వెలిద్రాబ్బుగరళభృద్గళముతోడ
గిబ్బతత్తడితోడ గిరిరాజు హరిరాజుఁ, గరిరాజు నగుమేనికాంతితోడఁ
బునుకకంచముతోడ ననతూపులన యేపు, గననోపుదొరబూదిమినుకుతోడఁ

తే. ప్రమథతతితోడఁ బార్వతీప్రమదతోడఁ, గరిముఖాదికుమారవర్గంబుతోడ
శివుఁడు మంథానగిరితుంగశృంగవీథిఁ, జెలువు మీఱంగ స్వారి వేంచేయునపుడు.

సుకేశుం డనురాక్షసుని వృత్తాంతము.

క. వాపోయెడుసంధ్యాతన, యాపత్యముదిక్కుఁ జూచె నభవుఁడు గారు
ణ్యాపారసుధాపూర, వ్యాపారకటాక్షవీక్షణాతిశయమునన్. 261

క. అంగజహరుఁ గని ప్రియ మెన, యంగ జగజ్జనని గిరిజ యనఘా రహిరా
డంగద యీపసిపాపని, యంగదఁ బాయంగఁ జేయ నర్హం బనినన్. 262

మ. ప్రియురాలాడినమాట దాఁటక పురస్త్రీచిత్రకర్షాళనా
క్షయదుర్ధర్షశరుండు శంభుఁడు దయాంచద్బుద్ధిఁ దద్బాలుఁ జూ
చి యమర్త్యత్వము మాతృసన్నిభవయశ్శ్రీస్ఫూర్తియున్ విశ్వది
గ్జయతేజంబు నభశ్చరత్పురముఁ గల్గంగా వరం బిచ్చినన్. 263

శా. శ్రీగౌరీజలజాయతాక్షి పలలాశిశ్రేణికిం గూర్మి స
ద్యోగర్భాతిశయప్రసూతులును సద్యోయౌవనప్రాప్తి స
ద్యోగాఢప్రతిభాపరాక్రమజయోద్యోగంబు లిచ్చెన్ లస
ద్యోగారాధమనఃప్రసన్నుఁ డగుకాంతుం డట్టు లౌఁ గాకనన్. 264

క. దేవికి వేడుక యగు నని, దేవరయును వరము లొసఁగి దేవరఁ గనుచున్
దేవియు సాటికి బేటికి, దీవింపఁగ దైత్యశిశువు తేజము నొందెన్. 265

చ. జనని సుఖంబె కోరి కని శైలతటంబునఁ బాఱవైచి పో
యినశిశు వేడ వానికి యతీంద్రులకుం గన రానివేలుపుల్
గనఁబడి కోర నేరఁ డని గాఢవరంబు లొసంగు టేడ య
ద్దనుజునిపూర్వజన్మసుకృతం బెటువంటిదొ కాక రాఘవా. 266

ఉ. ధారుణిలో నరక్షితుఁడై దైవసురక్షితుఁ డందు రార్య లా
వా రది యట్లు లుండె రఘువంశసుధాంబుధిచంద్ర వింటివే
యారజనీచరార్భకుఁడు నంత సుకేశుఁ డనం బ్రసిద్ధుఁడై
గౌరియు శంభుఁడుం బనుపఁగా శివదత్తపురానువర్తియై. 267

సీ. జలజాతరాగమండలపిచండిలమండ,లావిష్టుఁ డగుభాను ననుకరించి
తపనీయదివ్యరత్నవిమానసంచరి,ష్ణుత నిర్వహించుజిష్ణుని హసించి
బహుయోజనాయతప్రథమానరథ మెక్కి,,చరియించుపూర్ణిమాచంద్రుఁ దెగడి
కనకాచలాంగసంగతపతంగపతంగ,వాహనుం డగువిష్ణువైఖరి నగి

తే. గగనబహుపద్ధరాహహాగ్రము స్వకీయ,పురమణీదీప్రవప్రగోపురవిభామ
తల్లికావల్లికాశ్రేణు లల్లికొన సు,కేశుఁ డలరారె నంబరకేశుకరుణ. 268

క. ఆమనుజాశిస్తోమల,లాముసికీర్తిప్రతాపలావణ్యంబుల్
గ్రామణి యనుగంధర్వ,గ్రామణి దిలకించి కౌతుకం బలరారన్. 269

సీ. వేణికారుచిఁ గృష్ణవిభవంబు నహియించి,ముఖదీప్తిఁ బూర్ణసోముని గ్రహించి
తనుకాంతిఁ గనకగర్భవిరూఢిఁ బ్రాపించి, స్తనలీల గిరిజాతఘనతఁ గాంచి
వరనాభిగతి దేవవల్లభోన్నతి నొంది, మధ్యరీతి ననంగమహిమఁ జెంది
కటితటస్ఫురణఁ జక్రహితాభ్యుదయ మాని, నడలచే శిఖివాహనటన మూని

తే. సౌరభంబున సుమనఃప్రసక్తి మీఱి, యఖిలసుమనోగుణంబుల నతిశయించు
దేవవతి యనుతనకన్యఁ దెచ్చి యిచ్చె, నలసుకేశాఖ్యునకు భానుకులవరేణ్య.

శా. రక్షోరాజ్యరమావధూటి యనఁగా రంజిల్లునప్పద్మప
త్త్రాక్షిం బెండిలియై సుకేశుఁ డధనుం డర్థంబుఁ బ్రాపించిన
ట్లక్షీణస్పృహ మించె నద్దివిజకన్యారత్నముల్ నిర్జరా
ధ్యక్షుం జెందుపులోమజం దెగడి దివ్యద్భోగభాగ్యోన్నతిన్. 271

చ. కరియుఁ గరేణువుం బెనఁగుకైవడి నిచ్చలు హెచ్చుమచ్చికల్
పొరసి సుఖించువారలకుఁ దోడనె పుట్టిరి పావకత్రయ
స్ఫురణఁ ద్రిలోకసంగతిఁ ద్రిపూరుషమంత్రగతిం ద్రినేత్రవై
ఖరిఁ ద్రిగుణంబులుం బలెఁ ద్రికాలములట్టుల మువ్వు రాత్మజుల్. 272

మాల్యవదాదిరాక్షసుల చరిత్రము.

మ. వియదంభోమరుదున్నతిన్ వెలయు నవ్వీరత్రయిన్ సద్వరా
జియశోనిర్మలమాల్యవంతుఁ డన మించెన్ మాల్యవంతుండు ద్వి
ట్చయసంపత్కుసుమాలి నాఁ దదనుజుం డచ్ఛఖ్యాతిఁ గాంచెన్ సుమా
లియుఁ దేజోవిజితాంశుమాలి యయి పొల్చెన్ మాలి తద్భ్రాతృతన్. 273

శా. ఆరక్షస్త్రితయం బుపేక్షితమహావ్యాధిత్రయంబున్ బలెం
దారుణ్యంబు వహించి తండ్రికరణిన్ దా నెంతయున్ దేవతా
కారుణ్యంబులఁ గామితంబులు గనంగా నెంచి యంచత్తపః
ప్రారంభంబు వహించి కాంచనగిరిప్రత్యంతశైలస్థులై. 274

శా. కీలాలంబని నీరు గ్రోలు రహి స్రుక్కించెం బలాశంబు లం
చాలోకించుట మానెఁ బర్ణముల మర్థ్యాఖ్యం బ్రవర్తించఁగాఁ
జాలించెన్ విరితేనె చాయ దొరయం జన్నన్ రవిద్రోహదు
శ్శీలం బౌనని రాక్షసత్రయి విసర్జించెం దరుచ్ఛాయయున్. 275

మ. అతిలోకం బగు తాల్మితోఁ దపము లిట్లా రాక్షసుల్ సల్పఁగా
యతిలోకం బరుదందె నంతటఁ దదీయప్రాంచితాచారసూ
నృతసంభావ్యమహాతపోజనితవహ్నిజ్వాలికామాలికా
హతి ముల్లోకములుం దపింపఁ గని భాషాధీశుఁ డుద్భ్రాంతుఁడై. 276

మాల్యవదాదులకుఁ బ్రత్యక్షమై బ్రహ్మ వరంబు లొసంగుట.

సీ. పలలభోజనతపోనలము వేఁడిమి నంచ, తేజిబంగరుఱెక్క దేజరిల్ల
దోషాచరతపోగ్నిధూమాళి భారతీ,ధవళాక్షికొప్పుపూదండ లాన
దనుజత్రయీతపోదమునస్స్ఫులింగము, ల్మహనీయమకుటాగ్రమణులనొరయ
దైత్యమూర్ధన్యమూర్ధజతపశ్శిఖిశిఖా,చయము చే సావిత్రి మయి సెమర్ప
తే. నుగ్రనిష్ఠాగరిష్ఠులై యుగ్రమహిమ, నుగ్రతపములు గావించుచున్న రాక్ష
సాగ్రణుల చెంతకరుదెంచి యట్టు కాంచి, వెఱఁగు మించి విరించి దీవించి యనియె.

ఉ. ఇంకఁ బ్రయాస మొందవలదే మిము మెచ్చితిఁ గోర్కు లిచ్చెదన్
శంకఁ దొఱంగి లెం డసురశంకరులార యటంచు భారతీ
పంకజలోచనాకచవిభాసురకేసరవాసనాగతా
హంకరణాళిఝుంకరణహారిమృదూక్తుల నాన తిచ్చినన్. 278

మ. అమృతాంభోధితరంగఘుంఘుమరవోద్యత్తన్మృదూక్తిన్ గత
శ్రములై కన్నులు విచ్చి రాక్షసులు సాక్షాత్కారమై యున్న బ్ర
హ్మముఖాంభోజముఁ జూచి భక్తికలనావాప్తి సాష్టాంగదం
డము లర్పించి నుతించి రిట్లని లలాటన్యస్తహస్తాబ్జులై. 279

మ. పురుషుం డంచుఁ బరేశ్వరుం డనుచు వేల్పుం బెద్ద యంచున్ మహే

శ్వరుఁ డంచుం బరమాత్ముఁ డంచు శ్రుతిశాస్త్రజ్ఞానపారీణు లే
ర్పఱుపం జాలక పెక్కుభేదముల నేకీభవ్యాత్ము నూహింతు రా
పరమేశున్ నినుఁ గొల్తు మేము శుభముల్ ప్రాపింప నశ్రాంతమున్. 280

శా. ఆశాస్యంబులు నీవలెన్ నతులకీర్యం బాలు జేజే గలాఁ
డే శశ్వత్కృప మాయెడన్ నిలిపి తండ్రీ ప్రోచె దేనిన్ సమ
స్తాశాధీశజయప్రతాపములు దీర్ఘాయుస్సదారోగ్యవి
ద్యాశాలిప్రతిభల్ పరస్పరహితత్వంబుం బ్రసాదింపవే. 281

క. ప్రభవిష్ణుల మై యెందును, నభివృద్ధి వహింతు మనుచుఁ బ్రార్థించినఁ బ
ద్మభవుం డాదరమున న,య్యభిమతము లొసంగి చనియె నాత్మీయులతోన్.

వ. అంత. 283

మాల్యవదాదులు లోకంబుల బాధించుట.

శా. భాషానాథవరప్రదానవిలసద్బాహాబలాటోపు లై
దోషాటాధిపతుల్ మదాంధత సుధాంధోముఖ్యులన్ గెల్చి త
ద్యోషారత్నములన్ గ్రహించి మునులం దూలించి సాధ్యాదులన్
రోషాగ్నిం దపియింపఁ జేసి సురవైరుల్ మెచ్చ వర్తించినన్. 284

సీ. పట్టు గానక బయల్ పట్టి రాదిత్యులు, ఖచరులత్రోవలు గట్టువడియె
దీనులై గరుడులు దెస సెడి పాఱిరి, తుషితులు బడలికతోఁ దిరిగిరి
వసువులు పేదలవలె గాసి చెందిరి, గమిఁ బాసి రుద్రులు గాడుపడిరి
యడ్డగింపులకు లోనైరి మరుత్తులు, చేరిరి గిరిగుహల్ సిద్ధవర్య

తే. లోడి గంధర్వులూడనిబాడి రచ్చ,రలకుఁ జెఱ లుప్పతిలె మహారాజికులకుఁ
గలిగెఁ దలగంప దింపనివలసపాటు, రాక్షసులు సేయురాయిడి రఘువరేణ్య.

క. నిరయగతులైన ప్రాణుల,కరణిన్ రక్షకుని గానఁ గనక సుకేశా
సురసుతబాధితభువనాం,తరగతు లాపదలఁ బడిరి తత్కాలమునన్. 286

శా. ఆరాత్రించరశేఖరుల్ ముగురు నిట్లాదిత్యహృద్భీకరం
స్వైరస్ఫారవిహారులై తమకు భూస్వర్గంబులీలన్ మనో
హారం బౌనగరం బొనర్చుటకుఁ గా నర్థించి శిల్పప్రభా
ధారేయుం డగువిశ్వకర్మఁ దలఁపం దద్ధన్యుఁ డేతెంచినన్. 287

ఉ. మాల్యవదాదు లిట్లని రమర్త్యులకల్మియు బల్మి గీర్తిబా
హుల్యము మిన్నగొని వారికి యర్హోచితగేహము నీ వొనర్పఁ బ్రా
బల్యముఁ జెందె నీచతురభావము దిక్కుల నోయి శిల్పకా
శల్యనిధాన మాకు నిఁక సద్మహముల్ రచియింపఁగాఁ దగున్. 288

మ. హిమవత్పర్వతమౌళిమీఁద నయినన్ హేమాద్రిపై నైన మం
థమహీధాగ్రణిమీఁద నైనఁ గలధౌతక్షోణిభృచ్ఛృంగతుం

గమనీగోపురసౌధయూథములు గల్గన్ మాకు నిర్మింపు గే
హము లంచున్ వచియింప నయ్యమరశిల్పాచార్యవర్యుం డనున్. 289

విశ్వకర్మవలన నెఱింగి మాల్యవదాదులు లంకఁ జేరుట.

ఉ. దక్షిణవారిరాశితటధారుణి భాసుర మౌఁ ద్రికూటనా
మక్షితిభృద్వరేణ్య మనకమానమణీమయసానుసంపదన్
దక్షిణదిక్త్రికూట మనఁ దద్గిరిశృంగమునం దొనర్చితిన్
రాక్షసులార మున్నొకపురం బసురేంద్రునియాజ్ఞ నెంపునన్. 290

వ. అదియును షష్టియోజనవిస్తీర్ణంబును శతయోజనాయతంబును వినిర్మలముక్తాఫ
లనిర్మితనర్మహర్మ్యస్వచ్ఛవిచ్ఛటాధవళితహరిదశ్వహరిత్తురంగంబును నుత్తుంగగోపు
రోపరిద్వారాంతరస్థాపితకాంచనపాంచాలికాబాలికాస్తనాంతరక్షౌమపటోత్త
రీయాయితవియత్తటినీతరంగంబును వాసవకృతత్రాసనిరాసార్థవనరాశిసమానీత
కలధౌతగిరిపోత్రతులితలలితమణిమయక్రీడాచలవిరాజమానంబును నిజవైభవా
ధఃకృతసమగ్రస్వర్భాగ్యలక్ష్మీప్రార్థనానిమిత్తసమాగతభోగవతీపురవ్యంజకపరిఖా
యితాంభోధిగతాత్తప్రతిబింబంబును శతకోటిశివాలయశీల ప్రాకారజాలప్రభా
భిన్నధాభ్రమరసముదయారుణకమలాయితకమలహితమండలంబును నాయ
కోచితమరకతమణిమయఘనవివసనకనకవసన గగనలక్ష్మీప్రకల్పితపుష్పోపహారా
యితతారాప్రతానంబును వనపవనచలితలతాప్రతానపతత్ప్రసూన పరిమళ
మిళితపరాగవాసితాజాండకరండంబును సమస్తవస్తువిశేషంబులకు జన్మనివా
సంబు నఖిలవిభవలక్ష్మీవిలాసంబులకు వీడుపట్టునై కనుపట్టునట్టుగాఁ గింకాది
శకునదుష్ప్రవేశంబును డంకాగ్రవిల్లిఖ్యన్న చతుర్దిశావకాశంబును నగుత్రికూట
శిఖరిశిఖరప్రదేశంబున స్వర్గలోకవస్వోకసారాదిదిక్పాలపురంబులు నిర్మించియా
జితేజసశిల్పనైపుణ్యంబు మెఱసి నిర్మించినయాలంకాపురంబు మూఁకాఁపు
రంబునకుఁ దగు నందు నిలువుం డని వెండియు విశ్వకర్మ వారలం గనుంగొని.

శా. లంకాదుర్గముఁ జెంది శాత్రవులకున్ లక్షింపఁగా రాక ని
శ్శంకఖ్యాతి గనం గలా రని గణించెన్ శిల్పసమ్రాట్ప్రథా
సంకాశోక్తుల నుత్సహించి బహురక్షశ్శ్రేణితో దోర్బలా
హంకారంబునఁ జేరి రప్పురి నిశాటాధ్యక్షు లొక్కుమ్మడిన్. 292

మాల్యవదాదులు వివాహమై పుత్రులం గాంచుట.

శా. ఆలేఖద్విపదగ్రగణ్యులభుజాహంకారతేజోవయ
శ్శ్రీ లెల్లం దిలకించి నర్మద యనం గెలోపాందుగంధర్వి ను
త్స్రీలావణ్యగుణాభిజాత్యముల హ్రీశ్రీకీర్తులం బోల్ప నౌ
స్త్రీలన్ ముప్పుర నిచ్చె నాత్మసుతలన్ జ్యేష్ఠానుపూర్వంబుగన్. 293

తే. నర్మద వళిప్రహసితమహోర్మికలిత, నర్మదసుపర్వసతియయ్యుర్దుర్మదులకు

ననురులకు నెట్లొసంగెఁ గన్యకల ననకు, కలిమిగుణమట్టిది యిక్ష్వాకుకులవరేణ్యా.

చ. మరుఁడు త్రిలోకమోహకరమాత్రనిగుంభితమార్గణత్రయిం
దరుణులు గా నొనర్చి భువనత్రయభీకరరాక్షసత్రయి
న్మరులున ముంప నంపెనో యనం దగునజ్జవరాంద్ర ముప్వురం
బరిణయమై యమర్త్యులక్రమంబున వారు సుఖించి రెంతయున్. 295

వ. అంత. 296

క. సుందరి యనునిజసుందరి, యందుఁ గనియె మాల్యవంతుఁ డాత్మజ నొకతెన్
నందనుల నేడ్వుగుర విను, మందఱనామములు దశరథాత్మజతిలకా. 297

మ. అనిశక్రోధుఁడు వజ్రముష్టియు విరూపాక్షాఖ్యుఁడున్ దుర్ముఖుం
డును సుప్తఘ్నుఁడు యజ్ఞకోపుఁ డనువాఁడున్ మత్తుఁ డున్మత్తకుం
డనలానామకుమారియుం బొడమినన్ హర్షించె నమ్మాల్యవ
న్మనుజాశీంద్రుఁడు పుత్త్రవంతుఁడును సంపన్నుండునై రాఘవా. 298

క. కేతుమతి దృక్ష్మాంగజ, కేతుమతి సుమాలిసతి సుకేశివాణి తనూ
జాతలఁ దనుజాతులఁ గనె, సీతాధిప వారిపేళ్లు సెప్పెద వినుమా. 299

వ. సుప్రహస్తుం డనం దగుప్రహస్తుండును రణస్థలాకంపనుం డగుసకంపనుండును సురవికటుం డగువికటుండును విధ్వస్తశత్రురథవ్యస్తశకటీముఖుం డగుశకటీముఖుండునుం బరుషరుషానలధూమ్రాక్షుం డగుధూమ్రాక్షుండును నుద్దండభుజాదండుం డగుదండుండుం జతురంగబలాక్రాంతసుపార్శ్వుం డనం దగుసుపార్శ్వుండు నశనిసంహ్రాది యగుసంహ్రాదియుం దనుప్రభాప్రహసితోద్దీప్రఘనుం డగుప్రఘనుండును మాగధీభూతసురస్తవనశ్రవణసముద్భాసకర్ణుం డగుభాసకర్ణుండునుం బుట్టి దిట్టతనంబుం జేపట్టి రట్టడివీరులకుఁ దోఁబుట్టువులై బాలయుం బుష్పోత్కటయుం గైకసియుం గుంభీనసయు ననం దగుకన్నెలు చెన్ను వహించి రంత. 300

మ. వసుదావ్యాపకనూనాంబుదప్రతిమదీవ్యద్గాత్రుఁ డిమ్మాలియు
న్వసుదారిద్ర్యయుతుండు పెన్నిధులఁ జెందం గోరుచందంబునన్
వసుగాభామినిఁ గూడి శౌర్యనిధులన్ వాంఛించి విశ్వైకభా
వసుదాయాదులఁ గాంచెఁ బుత్త్రులఁ జతుర్వారాశిసంకాశులన్ 301

క. సరసుం డనలుఁడు ననిలుఁడు, హరుఁడున్ సంపాతి యనఁగ నల్లనలువురుం
బురుషార్థంబులవలె నొప్పిరి రాఘవ వారె కద విభీషణుమంత్రుల్. 302

మ. ఇటు లమ్మాల్యవదాదు లాత్మజులతో నింద్రాదిదిక్పాలకో
త్కటసంపద్గరిమంబుతోఁ ద్రిభువనత్రాసప్రదోద్యద్భటో
ద్భటధాటీఘటితార్భటీపటిమతోఁ దా రందఱుం గూడి ము
న్పటిలీలన్ గరుడోరగామరమునీంద్రశ్రేణి బాధింపఁగన్. 303

సురలు మునులు శివునిపాలి కరిగి యసురులం బరిమార్ప వేఁడుట.

ఉ. వారియుపద్రవంబున నివారితవైభవులై సమస్తబృం
దారకులు౯ వసింపఁ దగు తావిక నెయ్యది యేది త్రోవ యే
వారికి విన్నవింపుదము వైరులరా పని చింతఁ జేసి య
బ్బారి పురాపహారి యెడఁబాపఁ గలాఁ డని నిశ్చితాత్ములై. 304

తే. శ్వేతరుచిభూతిఁ దగి భవ్యశృంగకలనఁ, దనరిగజముఖసంయుక్తిఁ గనియనంత
పాదకటకాప్తి నెఱతయు బాగు మీఱి, శివునివలె నున్న కైలాసశిఖరిఁ జేరి.

సీ. అహిరాజభూషణుం డైనయీవేల్పు మా,యహిభయం బేతిఁ నడఁచు ననక
యెపుడుఁ గుత్తుక విషంబిడుకొనిమాటాడు,నితనిమాటలు నమ్మఁ బెట్టు లనక
తనవారితనముతోఁ గనుఁ బుణ్యజనుల నీ,యన పుణ్యజనవైరిగా నెయనక
త్ర్యంబకుం డితఁ డనేకాంబకుల్ దేవతా,రిపు లెట్టు వారి నిర్జించు ననక

తే. యలసుకేశకుమారసంహారమునకు, నెట్టు లొడఁబడు నితఁడనకింద్రముఖ్యు
లటుల యాపన్నులై భద్రవటమునీడ, నిండుకొలువున్న పార్వతీనేతఁ గనిరి.

క. కనివినయము భయమును బెనఁ, గొనఁగరములు మొగిచి శివునకును బహుసాష్టాం
గనమస్కృతు లొనరిచియి,ట్లని పొగడిరి మునులఁ గూడి యమరేంద్రముఖుల్.

మత్తేభగర్భితసీసము.

అ (భవకందర్పమదాపహానలదృశా, పద్మారికోటిప్రభా) జోహారు
సు (కవిసంస్తుత్యరజోగుణేతరమతీ, గౌరీవధూనాయకా) జోహారు
ప్ర (భవకుంభీంద్రవిభంజనక్రమహరీ, బ్రహ్మాదిదేవాధిపా) జోహారు
త్రి (భువనాధీశ్వర దేవసంయమిమనః, పూజావిధేయాత్మకా) జోహారు

తే. చంద్రశకలశిరోవతంసక జోహారు, సురధరాధరకోదండధర జోహారు
శరధికన్యామనోహరశర జోహారు, ప్రణతరక్షావిచక్షణేక్షణ జోహారు. 308

చ. రతిపతివైరి శంకర పరాకు సుకేశసురారినందన
త్రితయముచేతి బాధ నతిదీనుల మై గతి మాలి లోకసం
తతులకు దిక్కు నీ వగుటఁ దావకపాదము లాశ్రయింప వ
చ్చితిమి దయాప్రసక్తి మముఁ జేకొని విన్నప మాదరింపవే. 309

ఉ. కాలిచి రాశ్రమావళులఁ గార్ముకముక్తశరాగ్నికీలలం
బ్రేలిచి రెల్లదేవతల భీరులఁ జేసిరి సిద్ధముఖ్యులం
దాలిచి రుగ్రరూపములు దైవగృహాంతరగోపురాదులం
గూలిచి రేమి దెల్పెదము క్రూరసురారులచెయ్వు లీశ్వరా. 310

సీ. పద్మాసనస్థులై ప్రణవంబు నొడువుచు, ముక్కుఁ బట్టఁగఁ బాసె మునివరులకు
నేపట్లనైన స్వాహాపూర్వముగ హవ్య, మగ్ని వేల్వఁగఁ బాసె యజ్వలకును
హవిరన్నకాంక్ష నేసవనకర్తృగృహంబుఁ, దేఱి చూడఁగఁ బాసె దేవతలకు

గుహలలో నొంటిగాఁ గూర్చుండి నీపాద,చింత సేయఁగఁ బాసె సిద్ధులకును
తే. జేరి గురుకులవాసంబుఁ జేసి శ్రుతులఁ, జదువుకొనఁ బాసె బ్రహ్మచారులకును
బార్వతీనాథ మాల్యవత్ప్రముఖదైత్య,శేఖరులు సేయు నాజ్ఞావిశేషమునను.
ఉ. ఏమె యజాచ్యుతేశ్వరుల మేమె దినేశహుతాశనక్షపా
కాముల మేమె యింద్రయమకంధివరేణ్యుల మంచు భీమసం
గ్రామకుతూహలంబున జగత్త్రయముం బడలించు రాక్షస
గ్రామణులన్ హరించి మముఁ గావఁగదే శివ యంచు మ్రొక్కినన్. 312
శా. ఆముక్కంటి దరస్మితంబున సుపర్వాధీశులం జూచి మీ
తో మోమోటము లేక తెల్పెద నవధ్యుల్ రాక్షసుల్ వారలన్
నే ద్రుంపంగ నోప వారిఁ గడపన్ నేర్చున్ ముకుందుండు మీ
రీమంత్రం బెద నమ్మి శౌరిఁ గనఁ బొం డిష్టార్థముల్ సేకుఱున్. 313
క. దితిజాహితుచేఁ దక్కఁగ, నితరులచేఁ జెడరు వార లిది నిజమని య
య్యతనుహరుం డాడిన నా,శ్రితహిత మొనరింప మీకె చెల్లు నటంచున్.

ఇంద్రాదులు విష్ణువుకడ కేగుట

శా. ఆకైలాసనివాసు వీడుకొని శక్రార్యకౌతుకత్వంబునం
బాకార్యాదులు వోయి బాడబశిఖిప్రజ్వాలికాసంగతిం
బైకిం బొంగుచు ఫేనమాలికలతో బల్మ్రోఁతయుం గన్నతీ
రాకూపారముఁ జేరి తజ్జలధిమధ్యద్వీపదేశంబునన్. 315
సీ. కడలిరాయఁడు మిన్నగిబమన్నగిమి డాఁప,ఘటియించుబంగారుకిణఁజ మనఁగ
జలధిమధ్యమునందు జనియించిన సహస్ర,పత్త్రశోభితహైమపద్మ మనఁగఁ
దెలిదీవిపుడమిముద్దులగుమ్మ నిజవల,గ్నమునఁ బూని సువర్ణఘంట యనఁగఁ
బాథోధిసుతవీఁడుపట్టుచొక్కపుగుడా,రంపుహొంబట్టుసరాతి యనఁగ
తే. నలువుమీఱిన వైకుంఠనగరిపసిఁడి, కోటఁ బొడగాంచి మ్రొక్కుచు గోపురంబు
దఱియఁజొచ్చి మహోన్నతగరుడకేతు,రాజనలరారు హరిహజారంబుఁ జేరి.
చ. తెలిమగరాతికంబములఁ దీఱినబంగరుకీలుబొమ్మగుం
పులకు మెఱుంగుఁగొప్పుసాలపుల్ మొలపించెడుకిష్కుగాలలో
పలఁ గలకల్వచప్పరపువన్నెలఁ జెన్నగునొక్కమేడలో
నలరుచు నేకతంబ కొలువైన హరిన్ విని రాదిశాధిపుల్. 317
క. విని సమయ మౌనో కాదో, యని యెంచుక నిలిచి యచట నవసరపుఁ జెలిం
గని స్వామికి మాయాగతి, వినిపించం దగు నటంచు వేఁడిన నదియున్. 318
సీ. తిలకంబు దిద్ది దిద్దితిఁ జూడుఁ డనురమా,సుదతిచెక్కుల పీడఁ జూచువాని
మొనపంటమడుపు వేసిడిననీళ యొసఁగనం, దుచుఁ జఱుక్కన మోవి నొక్కువానిఁ
దనచిన్నెలకును జక్కనిమొగం బటు వెట్టు,కొనినభూసతి వేఁడుకొనెడువాని

వారియింతులకు మర్మ వాదు తాన ఘటించి, నలిరేఁగి పోరాడ నప్పువాని
తే. నిచ్చఁ బరిపూర్ణకాముఁడై హెచ్చువాని
నచ్యుతునిఁ గాంచి మ్రొక్కి యింద్రాదిసురులు
దేవ యరుదెంచినా రంచుఁ దెలిపినంత
శీఘ్రమునఁ దోడి తెమ్మని సెల వొసంగె. 319

క. ఆవిశ్వంభరునానతి, దౌవారికు లెఱిఁగి పలుపఁ దత్పరమతులై
దేవతలు సన్నిధికిఁ జని, సేవించిరి శుక్రశిష్యజిష్ణుఁ విష్ణున్. 320

వ. ఈచందంబున శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గనందకధరుండును భక్తజనానందకరుండును నగునద్దయాకరునకు నభివందనంబు లొనర్చి బృందారకు లిట్లని యభినందించిరి.

దేవతలు మాల్యవదాదిరాక్షసోపద్రవమును విష్ణువుతో విన్నవించుట.

సీ. దండంబు శార్ఙ్గకోదండోగ్రకాండప్ర,కాండఖండితదైత్యకాండ నీకు
జోహారు మదగజేంద్రోహగ్రహావహ,గ్రాహచ్ఛిదాహవోత్సాహ నీకు
వందనం బరవిందమందిరామందిర,తుందరోరస్స్థలాళింద నీకు
జేజే హరాజాదిరాజీవపూజాస,మాజోచితాంఘ్రిపంకేజ నీకు
తే. బహునమస్కారములు చక్రపాణి నీకు, నైకసాష్టాంగములు జగన్నాథ నీకుఁ
బ్రణతిశతములు సురసార్వభౌమ నీక,నంతసేవాంజలులు సదానంద నీకు.

ఉ. దానవవీరవైరి యవధారు సుకేశతనూభవుల్ మహా
గ్రానలదీప్తవిగ్రహు లుదగ్రులు ముగ్గురుఁ గూడి లోకసం
తానము గాసి చేసెదరు తద్వ్యథ లోఁగవ లేక మిక్కిలిన్
దీనతఁ జెంది యిం దరుగుదెంచితి మాపదఁ బాపవే కృపన్. 323

సీ. ఖపురభేదియు నంతకచ్ఛేది యన మించు,హరుభుజావైభవం బనఁగ నెంత
దరముతో జడవృత్తిఁ దాల్చి యరూపుఁడౌ,శార్ఙ్గకోదండునిసత్త్వ మెంత
చోరుచే నపహృతశ్రుతి యై యజాఖ్యకా,స్పద మైనవేల్పురాజస మదెంత
పాకాపహృతియు జంభవిఘాత మొసరించి, యలరువృద్ధశ్రవుబలిమి యెంత
తే. యితరసుమనోగణములయుహీనసుర,కర్మశౌర్య మదెంతని గణుతిసేయ
రసురముఖ్యులు దామె బ్రహ్మాదిదేవ,వరుల నిందఱ మించినవార మనుచు.

సీ. తగ ధనుర్గుణ మీవు తెగ నిండఁ దీసిన, దివిజారినరుల కాయువులు నిండు
బలురయంబున నీవు బాణముల్ వఱపిన, విమతసైనికులప్రాణములువఱచుఁ
గడిమిమై నీవు చక్రముఁ గేల నంటిన, రాక్షసగుప్తచక్రము గలంగు
నలిరేఁగి పాంచజన్యము నీవు పూరింప, నహితజన్యములు జన్యములు మాను
తే. గరుడవాహన మెక్కి లోకములు వొగడ,నందకముఁ బూని కలనికి నడచితేనిఁ
గొంచ కెవ్వాఁడు నిన్నెదిరించువాఁడు, తామసము సేయ నేల రావే ముకుంద.

విష్ణువు సురల కభయం బొసంగుట.

వ. అని యాపన్ను లయి విన్నవించినవేల్పుమన్నెదొరలయెడం బ్రసన్నుం డయి
వెన్నుం డిట్లని యాన తిచ్చె. 326

చ. ఎఱుఁగుదు మఱి సుకేశుఁడు మహేశకృపా విభవాభిరాముఁ డౌ
టెఱుఁగుదు వానిపుత్త్రకు లహీనవరంబులు బ్రహ్మ యియ్యఁగా
మోజసి జగత్త్రయంబునకు మీకును బాధకు లౌట సర్వమే
నెఱుఁగుదు వేల్పులార వెత నింకకుఁ డింక జయింతు వారలన్. 327

శా. పూర్వాదిత్యమహావిలాసము లయంబుం జెంద నస్మద్ధను
ర్నిర్ఘాటంకృతిగర్జ హెచ్చ సుమనోమ్లానిత్వముల్ మాన మ
ద్దుర్వారాశుగవృష్టి మించి యిఁకఁ దద్దుష్టోద్యమగ్రీష్మత
ప్తోర్వీతాపముఁ బాపు నేఁగుఁ డన వారుత్సాహముం బొందుచున్. 328

తే. ఇందిరానాథవదనారవిందగళద,మందమధురవచోమకరందబిందు
బృందతుందిలసుమనోమిళిందు లై పు,రందరాదులు సెందిరి మందిరముల.

క. అని కుంభజుఁ డెఱిఁగించిన, విని రాఘవుఁ డవల నెట్టివృత్తి మెలఁగి ర
ద్దనుజులు హరి వారలతో, నని యెటువలెఁ జేసెఁ దెల్పుఁ డనియడుగుటయున్.

శా. హేలాగోపితగోపికాంశుకశుకప్రేంఖాపయోధిస్ఫుర
త్ప్రాలేయాంశుయశోధురంధర ధరప్రత్యర్థిముక్తాంబుదా
భీలప్రస్తరవర్షవారణ రణస్ఫీతామృతాంధోద్విష
జ్జాలవ్యాళభిదాఖగోత్తమ తమస్సంఛేద తేజోనిధీ. 331

క. యతికువలయహిమకరకర, భృతనందకచక్ర చక్రహేతిఘృణిమణిభా
సితవత్స వత్సదనుజా,యతమారుతభుజగ జగదుదంచితనియతీ. 332

భుజంగప్రయాతము.

నిశాంతస్ఫురత్పాండునీరేజనేత్రా, నిశాంతజ్జగద్వందనీయాబ్జమిత్రా
యశోదానదాక్షిణ్యహారిత్వధుర్యా, యశోదామనోరంజకాశ్చర్యచర్యా. 333

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదిత చతుర్విధానవద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణివైభవాధఃకృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధర ధరాధిపసభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధురమనీషావిశేషసంధానవసుంధరాధర శోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవిజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధానప్రణీతం బైనశ్రీమదుత్తరరామాయణం బనుమహాకావ్యంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

ద్వితీయాశ్వాసము.

రాధామధురసుధా
ధారాధరలోల కామితప్రదశీలా
శారీరశ్రీజితనవ
ధారాధరజాల శ్రీమదనగోపాలా. 1

మాల్యవదాదుల మంత్రాలోచనము.

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
జానకీనాథ సుర లిట్లు శార్ఙ్గిచేత, నభయదానంబుఁ గొని వేడ్కఁ నరిగినంత.

శా. ఆవృత్తాంతము వేగరుల్ దెలుపఁగా నాలించి యమ్మాల్యవ
ద్దేవద్వేషి నిజానుజద్వయము నెంతేఁ గూర్మి రప్పించి మం
త్రావాసంబున నుండి యి ట్లనియె నేకాంతంబుగా శేముషీ
ప్రావీణ్యంబును గార్యతత్పరత సౌభ్రాత్రంబుఁ గాన్పింపఁగన్. 8

ఉ. వింటిరె తమ్ములార యొకవింత వినంబడె మొన్న యేమొ ము
క్కంటిఁ గనంగ నెల్ల తెఱఁగంటిదొరల్ మును వేఁగి మ్రొక్కి మీ
బంటుల మమ్ము నొంచెదరు బాధలఁ బెట్టి సుకేశపుత్త్రుల
క్కంటకులన్ వధించి యికఁ గావఁగదే శివ యంచు వేఁడినన్. 4

చ. కరచలనంబు మస్తకవికంపనముం గనిపింప వారితో
హరుఁ డపు డానతిచ్చెనఁట యాయసురేంద్రులు మా కజయ్యు లా
హరి యగునే జయించుఁ జనుఁ డాయనయొద్ద కటన్న నట్ల సు
స్థిరమతి వార లేఁగిరఁట శీఘ్రముగా నసురారిపాలికిన్. 5

చ. హరునకుఁ జెప్పినట్ల మనయాగడముల్ హరితోడఁ జెప్ప నా
హరి వెత లేల శాత్రవచయంబు వధించెదఁ గొంచ కింక మీ
రిరవుల నుండుఁ డంచభయ మిచ్చి ప్రియంబున వీడుకొల్పఁగా
నరుసముఁ జెంది వచ్చిరఁట యందఱు ముందటిలీల గుంపులై. 6

చ. అమరులపాలివాఁడు హరి యాయన యిచ్చినబాస దప్పఁ డే
క్రమమున నైన గెల్పు మనకగ్గము [illegible]

క్రమమె యొనర్తు మేబలులఁ గ్రక్కొన నెంతటివారి నాదరిం
పము బలవద్విరోధము శుభం బొనరించునె యెంతవారికిన్. 7

క. హీనునితోఁ దగు రణము సమానునితోఁ జేయఁ దగు సమాధానము సం
ధానరణంబులు దగ వసమానునితోఁ దొలఁగి కొలిచి మనుటయె యొప్పున్.

మ. నదుమంత్రంబున బల్మిఁ దెచ్చుకొని యన్యాయంబునన్ మూర్ఖుఁడె
క్కుడువారిం దొడరంగఁ బోయి మడియున్ ఘోరానలజ్వాలలోఁ
బడి నీ శలభంబులీల సహజభ్రాజిష్ణుశౌర్యంబు ని
ల్కడభావంబున నుండుఁ గయ్యమునకుం గాల్దువ్వఁ దేపట్టునన్. 9

క. తనబలము నెదిరిబలమును, గనుఁగొనక హితోపదేశకర్తలపలుకుల్
వినక కుజనుండు సాహసమునఁ జెడు బలుగాడ్పుఁ దొడరుబూరుగులీలన్.

ఉ. కావున దేవతార్థముగఁ గయ్యము సేయఁగ వచ్చువిష్ణుపైఁ
బోవుట పాడి గాదతఁడు పుణ్యజనప్రియుఁ డాశ్రయించినం
గావక పోవఁ డిప్పు డనకార్యము కయ్యము నెయ్య మొప్పు స
ద్భావముతో ముకుందునకు భక్తుల మైన నసాధ్య మున్నదే. 11

క. రాక్షసులు సేరినను హరి, రక్షించునె యనఁగ వలదు ప్రహ్లాదాదుల్
రాక్షసులు గారొ వారల, రక్షింపఁడొ మీ రెఱుంగరా హరిమహిమన్. 12

సీ. ప్రళయాబ్ధి మోఁకాలిబంటిగాఁ జరియించుమధుకైటభులఁ బట్టి మట్టుపెట్టెఁ
జాఁపచుట్టుగ ధరాచక్రంబుఁ జుట్టి కొంపోవుహిరణ్యాక్షుఁ బొడవడంచెఁ
ద్రైలోక్యనాథు డై తన కీడుజోడును గాంచకున్న హిరణ్యకశిపుఁ ద్రుంచెఁ
జదువులదొంగ యై జలరాశి డాఁగినకపటిహయగ్రీవుకడిమిఁ జెఱిచె

తే. నముచి వధియించె సంహ్రాదనామునొంచె, గెలిచె శుంభనిశుంభులనలసహస్ర
కవచుఁ దెగటార్చెఁ బడిమార్చెఁ గాలనేమిఁ, దరమె విష్ణునితోఁ బోరఁ దమ్ములార.

ఉ. వారలకంటె నెక్కుడగువారమె విష్ణునితోడఁ బోర ని
ష్కారణ మల్గఁ డాయన నిజంబుగ నేరము లేక శౌరియం
దారయ దోష మేమి మనయందె దోషమె తన్మనోంబుజం
బీరస మొందఁ జేసె నిది యెంచి యొనర్పుఁడు మీఁదికార్యముల్. 14

తే. అని హితం బెఱిఁగించినయన్నమాట, లాసుమాలియు మాలియు నాలకించి
నీతిఁ దెలిసియుఁ దెలియక నీతిమాలి, యుద్ధమునుగూర్చి యతనితో నిట్టు లనిరి.

శా. ఇష్టైశ్వర్యయుతంబు నీనెలవు నీయిచ్ఛావశం బాయు వు
త్కృష్టప్రాభవశాలి వంచితతపోధిక్యంబు నీసొమ్ము నీ
శిష్టాచారము మేలుబంతి పలలాశిశ్రేణికిన్ శాత్రవా
నిష్టోత్సాహనిదాన నీకుఁ దగునే నేఁ డింత చింతింపఁగన్. 16

మ. విశిఖోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవప్రోద్వేలంబు దుర్వారవీ
రశతాంబుస్ఫుటసంకులంబు సముదగ్రచ్ఛత్రఫేనావృతం
బు శతాంగాద్రియుతంబు నాసురబలాంభోరాశి నీబాడబా
గ్నిశరజ్వాలల నింకె నెవ్వ రెదు రింకన్ నీకు దైత్యాగ్రణీ. 17

మ. బలవంతుల్ భవదీయపుత్త్రకులు నీభ్రాతల్ త్రిలోకైకవీ
రులు నిన్ మృత్యువుఁ దేఱి చూడ వెఱచున్ రుద్రాచ్యుతాంభోజగ
ర్భులు నీపే రనినం దలంకుదురు ధీరత్వంబు నీ కేల నిన్
దెలియం జాలక యానతిచ్చెదవు దైతేయాన్వయగ్రామణీ. 18

తే. అస్మదాదులు సేయు రాయడి సుపర్వు
లచ్యుతునితోడఁ దెలిపినా రనిరె భయముఁ
జెందెదవు గాని మనలను జెఱుప నింత
కెత్తుకొని రని యలుగవ దేమి యధిప. 19

మ. అరులం జంపు మటంచుఁ బందలయి యయ్యాదిత్యులార్తిన్ గణిం
చిరి పో సర్వసమానుఁ డైన హరి ద్వేషిత్వంబుఁ దాఁ బూని యే
కరణిం గార్యము సేయ వచ్చు మనతోఁ గార్యంబుఁ గౌటిల్య మా
హరికిం గల్గిన మాదృశుం డతఁడు గాకాధిక్యమే మారయున్. 20

తే. సహజమాత్సర్యమున దేవసమితితోడ, మునము దొడరినహరి యేల మచ్చరించు
నతఁడె నిష్కారణద్వేషి యయ్యెనేని, సంధికార్యంబు వొసఁగు నేసరసగతిని.

తే. వనజనాభుండు గనిపించుకొను నటంచు, వెఱచి పగతుర పైఁగిన్క విడువవలెనె
యేటియోజన బలవంతుఁ డీహరి యని, యిపుడు శరణన్న నవ్వరే యెవ్వరేని.

తే. వెన్నునకు నస్మదాదులె మెన్నఁడైన, నపకృతి యొనర్ప మతఁ డెన్నఁడైన మనకుఁ
జేయఁ డపకృతి వేల్పులు సేసి రింత, వేలుపులమీఁద నీకదంపు వెడలవలయు.

చ. త్రిదశులతోడఁ గయ్య మొనరింప రమాపతి యస్మదాదులం
గదిసి రణం బొనర్చినను గాఁ జన వచ్చునె యంతభాగ్యము
న్నదె యెటులైన మంచిది రణం బొనరింతము వేదశాస్త్రముల్
సదివితి మీవు లిచ్చితిమి జన్మము లూనితి మైహికంబునన్. 24

తే. అన్న నీమాట జవదాఁటి యాడితి మని
యలుక సేయక ప్రతివాదములు క్షమించి
యనుమతి యొసంగుఁ మిపుడె మదాంధు లగును
ధాంధుల జయించి వచ్చెద మనుచుఁ బలికి. 25

మాల్యవదాదు లమరపురిపై దండెత్తుట.

క. సేనాధిపతుల రమ్మని, దానవపతి యమరరాజధానిపయిఁ జనం
బూనినవాఁ డిప్పుడె మన, సేనల రప్పింపుఁ డనుచు సెల విచ్చుటయున్. 26

భుజంగప్రయాతము.

దణా పెద్దయాజ్ఞన్ సుధాభుగ్విరోధ్య, గ్రణీసేనలన్ మించె గంభీరభేరీ
ధణంధాణముల్ దేవధానీవసద్గ, ర్భిణీగర్భగభ్రూణభేదంబు గాఁగన్. 27

సీ. తననిర్జరాచలత్వమున కుల్కి సురాద్రి, వాపోవుగతిఁ బ్రతిధ్వను లొసంగఁ
దన కింక నెద్ది జీవన మంచు వారాశి, గలఁగె నా జలము పంకిలము గాఁగఁ
దనమేను గరుపారఁ దమి మీఱె శశిధారి, వడఁకుఁగుబ్బలికన్నె వడఁకుఁ దీర్పఁ
దనకోర్కు లీడేఱెనను చొక్కపరువుతోఁ, గలహభోజి ముకుందుకడకుఁ బఱవఁ

తే. జెవులలో వ్రేళు లునిచి రాజీవగర్భుఁ, డిచ్చ నేమియు నన లేక తిచ్చపడఁగ
మించి ప్రస్థానభేరి వేయించి దండు, వెడలి రసురులు జేజేలవీటిమీఁద. 28

సీ. సౌందర్యకృతమేరుమందరాచలనింద, నము లౌ మహాస్యందనములమీఁద
భూరిదానోదకాపూర్ణబంధురకంధ, రము లైన మదసింధురములమీఁద
స్వజవమానసగంధవాహవాహసబాంధ, వము లైన ఘనసైంధవములమీఁదఁ
బ్రతిపక్షకుంభికుంభచ్ఛిదారంభరం, హము లైన ఘోరసింహములమీఁద

తే. శరభచమరీమృగవ్యాఘ్రశల్యభల్ల, కాసరవరాహఖడ్గపుంగవఖరోష్ట్ర
విహగఫణికూర్మమకరాదివివిధవాహ, వారములమీఁద దైతేయవీరు లెక్కి.

సీ. మధ్యందినాదిత్యమండలోగ్రాంశుసా, ణింధమాయుధదీప్తి నింగి మ్రాఁగ
గాఢసర్వాంగీణకవచవజ్రచ్ఛటా, చ్ఛాయ లాశాకుడ్యచర్చ లొసఁగ
వీరపాణప్రక్రియారక్తదృగ్దృశ్య, విభఖదిరాంగారవృష్టి గురియఁ
బ్రళయకాలాభ్రగర్జావదావదనిష్ఠు, రాట్టహాసముల బ్రహ్మాండ మగల

తే. దేవలోకజిగీషచేఁ ద్రిపురహంతృ, కామకామాంతకోద్భటాకారు లగుచు
లంక విడిచి మనోవీథి శంక విడిచి, యసురు లుత్సాహములు ప్రాలనరుగువేళ.

శా. ఆలంకాపురిలో వినంబడె సృగాలారావముల్ భూతవే
తాళక్రూరతరాట్టహాసములు మిథ్యాదుర్విలాపంబు ల
వ్వేళన్ వేలయు దాఁటి నద్దెసలఁ బర్వెన్ సాగరోల్లోలక
ల్లోలశ్రేణి చలించె క్షోణి నుడుపాళుల్ రాలె వ్రీలెన్ గిరుల్. 31

శా. రక్షస్సైన్యములోఁ గబంధములు గృధ్రంబుల్ నటించెం ద్రిలో
కక్షోభంబుగ మేఘముల్ గురిసె నిర్ఘాతాస్థిమాంసాస్రముల్
పక్షక్షేపము లొప్ప నిప్పుకలు ఘూకంబుల్ చూపులన్ రాల్చెఁ బ
ద్మాక్షుం డిప్పుడె మిమ్ము గెల్చు ననుపల్కాకాశభూతం బనెన్. 32

శా. వ్రీతిన్ సూచెల నశ్వినీసుతులు రాఁ బెం పొందు నింద్రుల్ బలన్
భ్రాతల్ గొల్వఁగ మాల్యవంతుఁ డపు డాభౌమాంతరిక్షోదితో
త్పాతంబుల్ దిలకించి దైవకృతముం దప్పింప రా దంచు ని

క్షితిన్ సైన్యముఖంబునన్ నడచె నీరజాక్షువీక్షాస్పృహన్. 33

ఉ. మాల్యవదాసురుం డిటులు మాల్యవదాఖ్యనగంబులీల నై
శ్చల్యముతో ననేకదివిషద్రిపుసంగతుఁ డై పటీరనై
ర్మల్యలసద్యశోధనసమన్వితదాత ధనార్థికోటిలోఁ
గల్యతఁ గన్నకైవడిఁ బ్రకాశిలె శత్రులు భీతి నొందఁగన్. 34

ఆ. విభునిశౌర్యధైర్యవిక్రమోన్నతిసాహ,సములు సూచి సకలసైనికులును
భయము మాలి మాలిపనుపున మృత్యువ,శాత్ము లగుచు నడిచిరమరపురికి.

చ. దనుజవరూథినీసలలితత్వరితాశ్వఖురాహతోర్వరా
జనితపరాగ మింద్రపురిచక్కటికిం జను టొప్పె మీపురం
బున కదె దాడిగా దనుజముఖ్యులు వచ్చెద రేడ కైనఁ బొం
డని మునుమున్నె ధాత్రి యమరాళికిఁ దెల్పఁగ నేఁగెనో యనన్. 36

మ. సురదంతావళదానగంధలహరిన్ సొం పొందుసౌరాపగాం
బురుహాళిందమిళిందబృందము మహామోదంబునం బైకొనెం
జరనీలాచలభాసురాసురబలస్తంబేరమోద్యత్కటాం
తరచంచన్మద మాహరింప రిపులన్నన్ సైఁప రెవ్వారలున్. 37

ఉ. భ్రాంతలవీటికీగతి నుపాధి విరోధు లొనర్పఁ జూడఁ బా
లైతి నటంచు విన్న నయిపట్టిక్రమంబునఁ గాంతి మాసి ఖ
ద్యోతుఁడు వీరరాక్షసభటోద్భటపాణికృపాణదీధితి
వ్రాతము గప్పినం గనె విపర్ణత యద్దపుబిళ్ళకైవడిన్. 38

వ. తత్సమయంబున. 39

విష్ణువు వచ్చి మాల్యవదాదులతో యుద్ధము సేయుట.

ఉ. ఆసురరాడ్భయానకజయానకనాదము లాలకించెనో
వాసవదూతి పోయి యిదె వచ్చిరి దైత్యులు నా నెఱింగెనో
తా సకలాత్ముఁ డౌట విభుతం గనెనో తెలియంగరాదు ల
క్ష్మీసరసోక్తులం దనివిఁ జెంది ముకుందుఁడు లేచెఁ జెచ్చెరన్. 40

వ. ఈప్రకారంబున క్షీరాబ్ధికుమారితోడివిహారంబు సాలించి దనుజసంహారంబు
నందు డెందంబు గీలించి సురబృందంబు మేలెంచి మహోత్సాహంబున. 41

సీ. వనజమోహమునఁ జేరినభాస్కరుఁ డోనాఁగ, శంఖము శశియనఁ జక్రమమరఁ
గరికరంబున సితాంబురుహంబు దగులీల, నొక కేల నంబుజం బొప్పమీఱఁ
నంజనాచలముపై నరుణాతపముమించు,రహి మేనఁ గనకాంబరము దనర్పఁ
దొలువేల్పురాపతిమలచెక్కడపుగండ,పెండెంబు డాకాల దండిఁ జూప

తే. శార్ఙ్గతూణగదాఖడ్గసహితమహిత, గారుడస్కంధ మెక్కి బంగరపుగట్టు
తుదనుగనుపట్టునీలతోయద మనంగ, శాత్రవజిగీష నరుదెంచెఁ జక్రధరుఁడు.

వ. తత్సమయంబున. 43

సీ. తూలఖండములట్లు తునుకలై పాథోధరములు నోదోంతరాళమున నెఱసె
సపతత్త్రములలీలఁ శైలముల్ దివిఁ బ్రతిధ్వనులతో నొంటొంటిఁ దాఁకులాడె
శరనిధుల్ లోఁతుసూపరసాతలము దోఁప, జలువరాచెలులకంకెలుచలించెఁ
గులశైలచలనంబువలన భారము మోవ, వెసరి దిక్కరులు గీపెట్టనాఁగి
తే. విఱిగి వెళవెళధరఁ గూలెవిపినతరులు, గ్రహవిభుని తేరిహరులపగ్గములువదలెఁ
బ్రళయఝంఝూనిలాభీలపక్షిరాజ, పక్షవిక్షేపజాతప్రభంజనమున. 44

క. పక్షీంద్రపక్షహతదీప్రక్షోణీరేణుపటలి ప్రతిపక్షచమూ
రక్షోవీక్షల కప్రత్యక్షము గావించె భువన మంతయు నధిపా. 45

చ. హరిశరపంక్తి కంటె మును పక్షిగరుడోగ్రగరున్మరుత్పరం
పరలు విరోధిసైన్యములపైఁ జనఁ గూలె ధ్వజాతపత్త్రచా
మరసుభటప్రకాండభుజమండలమంచితమండలాగ్రముల్
గరులు హరుల్ రథంబులును గాడ్పడెఁ జేడ్పడి రెల్లసైనికుల్. 46

చ. అమరులు పుష్పవృష్టి గురిసెన్ దివిఁ దుంబురునారదాదిగా
నములు వహింప సేవకజనంబులు గొల్వఁగఁ జారణస్తుతుల్
ప్రమద మొనర్ప వచ్చి రిపుభంజనుఁ డాహరి యొత్తె రుక్మమా
హమథితరాజమున్ రవధుతారిసమాజము శంఖరాజమున్. 47

చ. అదరి కడున్ సురారిభటు లాజయశంఖరవంబు వీనులం
గదిసిన గుండియల్ పగులఁ గంపముతోఁ దల లెత్తి కాంచన
చ్ఛదరుచి మించునగ్గరుడుఁ జక్కఁ గనుంగొన లేక భీతులై
యదె యిదె వాఁడె వీఁడె హరి యంచుఁ జలించఁగ సైనికాగ్రణుల్. 48

ఉ. గర్వముతో సుపర్వులకుఁగా నని సేయఁగ వచ్చితే యిదే
సర్వసమానలక్షణము సాలు హరీ నిలు పోకు మంచహం
పూర్వికతో గదాపరిఘముద్గరతోమరపాణులై మహా
పర్వతరాజముల్ మశకపంక్తులయట్లెదిరించి రొక్కటన్. 49

సీ. వర్షాబ్దగతి నంపవాన దైత్యులు ముంప, నచలుఁడై హరి యంజనాద్రిఁ దెగడె
శలభసంహతిలీల శత్రులొక్కట మీఱఁ, గేదారగతి నొందెఁ గేశవుండు
మశకపంక్తులయట్లు మార్గ రుద్ధతిఁ జూపఁ, గట్టుదాలుపు జెట్టిబెట్టుఁ జెందె
మకరవైఖరి వైరినికరంబు చెలరేఁగ, వనజనాభుఁడు వార్ధిమహి వహించెఁ
తే. పూర్వదివిజులు దివిజులపోల్కి నిగుడ, నయ్యనంతుఁ డనంతాభ నతిశయిల్లె
దోరయు మధుమక్షికలవీఁకఁబరులుదాఁకఁ, దేనెపెరదారి మధువైరి గానిపించె.

శా. రక్షోరాజధనుర్విముక్తశతధారాస్ఫారహృద్వాయువే
గాక్షీణాస్త్రపరంపరల్ నిగిడి కీలాభీలతన్ వచ్చి ప

ద్రాక్షుం జొచ్చి యడంగె నొక్కటఁ దిగియాంగంబునం బద్మగ
ర్భక్షీణావసరంబునన్ భువనముల్ ప్రాపించి లో నారహిన్. 51

వ. అప్పుడు. 52

సీ. పలునగంబులు వజ్రపాణి మార్కొనులీల, రథికసారథులతో రథము లడరె
హరినీలశిఖరిఁ గోరాడఁ దార్కొనుజాడ, నిజయూథపులతోడ గజము లడరెఁ
బక్షితార్క్ష్యత సహింపనిచందమున నాశ్వికశ్రేణితోఁ దురంగమము లడరెఁ
గదనమం దెటులైన నిదియె దిక్కనురీతి, హరిపదంబున భటోత్కరము లడరె

తే. నడరినప్పుడె రథికదోరథికధన్వ, శింజినీ ఘోషములును హాస్తిపకహుంక
రణము లాశ్వికధిక్కారరవములుగ్ర, భటకహకహార్భటులు దిశాపటలి నెరసె.

శా. ఆనక్తంచరశేఖరుల్ గురియుదివ్యాస్త్రప్రవర్షంబులున్
నానాశస్త్రపరంపరల్ పయిపయిన్ నారాయణుం గ్రమ్మినం
దా నుచ్ఛ్వాసము లేనియట్లొకముహూర్తం బయ్యెడం గన్పడెం
బ్రాణాయామపరాయణుం డయినవిప్రగ్రామణిం బోలుచున్. 54

క. మీనసమూహము పొరల మ,హానీరధిఁ గలఁగనట్లు హరియున్ రక్ష
స్సేనాధిపనానాస్త్ర వి,తానములకుఁ గలఁగ కుగ్రతరకోపమునన్. 55

మ. అతిశీఘ్రంబున శార్ఙ్గ మెక్కిడి గుణం బాభీలతం దీటుచున్
శతధారాగ్రములై మనోజవములై సంవర్తకాలానలా
ద్భుతకీలాభములై తనర్చుశరముల్ దోరంబుగా నేసినన్
శతశఃఖండము లైరి రాక్షసవరుల్ సంగ్రామరంగంబునన్. 56

క. శ్రుతిదాఁక శరము లరిఁ బో,సి తిగిచి హరి యేయ నసురసేనలఁ బడియెం
జతురంగంబులు దిలశ,శ్శతశకలశస్సహస్రశఃఖండము లై. 57

ఉ. వాయువుచేఁ బ్రభూత మగువానవలెన్ నిజశార్ఙ్గముక్త మా
సాయకజాత మద్దనుజసైన్యము నుంచిన నుత్సహించి నా
రాయణుఁ డొత్తె నప్పుడు యుగాంతపయోధరఘూర్ణనోదిత
స్ఫాయదభంగురాశనినిభధ్వనిధుర్యము శంఖవర్యమున్. 58

శా. ఆనారాయణశంఖరాజరవ మి ట్లత్యుగ్రమై విద్విష
త్సేనాధీశులవీనులన్ దూరయ భీతిం జెంది సింహం బరి
ణ్యానిన్ గర్జిల నేనుఁగుల్ బెగడున ట్లందంద మూర్ఛిల్లుచున్
దీనత్వంబునఁ ద్రెళ్లుచున్ నలుగడల్ దృష్టించుచున్ స్రుక్కఁగన్. 59

చ. గతులకుఁ బాసె నశ్వములు గంధగజంబులు మూర్ఛిలెన్ రథ
ప్రతతులతోవ గట్టువడె జిన్నముఁ జెందెఁ బదాతిజాతి య
ద్భుతవిజయాంబుజధ్వనికిఁ దోడుగఁ గేశవుఁ డార్చి సంగర
క్షితి యదురన్ దిశాకరులు చేడ్పడ శార్ఙ్గగుణంబు దీటినన్. 60

వ. వెండియు నక్కుండలీశయనుండు కుండలీకృతకోదండమండితకరుం డయిగండు
మిగిలి చండతరాఖండలమండలాగ్రనిభాఖండ.కాండమండలాగ్రంబులం గొండ
లవలె దండి గలచండరాక్షసులగుండెలం బగిలించుచుఁ గండల నగిలించుచుఁ
గోదండంబుల ఖండించుచు దోర్దండంబులం దుండించుచు జోళ్లం జించుచుఁ
గాళ్లం ద్రుంచుచుఁ బ్రక్కలం గ్రొచ్చుచుఁ డొక్కల వ్రచ్చుచు నెమ్ముల
రాల్చుచుఁగొమ్ములఁ జీల్చుచు ఛత్త్రంబుల ఛేదించుచు గాత్రంబులభేదించుచు
మెడలం ద్రెంచుచుఁ దొడల నొంచుచుఁ జేతికత్తులం ద్రోయుచు భీతచిత్తులం
జేయుచుఁ గపాలంబుల నాస్ఫోటించుచుఁ గపోలంబుల నుత్పాటించును నరం
బుల వదలించుచు శిరంబుల విదలించుచు భూషణంబుల నులుపుచు దూషణం
బుల సలుపుచు ధైర్యంబుల నెంచుచు శౌర్యంబుల నడంచుచు ధ్వజంబులం
జెడఁగొట్టుచు గజంబులం బడఁబెట్టుచుఁ దొండంబులఁ గోయుచు గండంబుల
వ్రేయుచుఁ దేరుల కరుగుచుఁ సూరెలఁ దిరుగుచు భీతులవడదీర్చుచు సూతులఁ
గడతేర్చుచు యోధులఁగట్టుచు బాధలఁబెట్టుచు బిరుదులంబాపుచుఁ గఱదలం
జూపుచు నెక్కడఁ జూచినం దాన యై చుట్టుఁగైదువుం బట్టకయె దిట్టతనం
బుతో బెట్టిదంబుఁ గనిపించు నెడం బ్రళయోద్దండమార్తండమండలంబుననుండి
నలుగడల నిండికొనుకరమండలంబుల మెండున నజాండోపరితరంగమాలివలనం
దుఱంగలించు నభంగతరోత్తుంగతరంగమాలికల తెఱంగున మహాగరుత్పరీతగిరిగు
హాకుహరసరణిం బఱతెంచు కాలసర్పంబుల దర్పంబునం గప్పుజిగి దలిర్ప నుప్ప
రంబునం గప్పుకొని మిగుల మెఱయు కారుమొగిళులవలన దిగునగణితజలధారల
తీరునం దద్విశిఖంబు లసంఖ్యాతంబు లయి నిశాటులశరీరంబులు శోషింపం
జేయుచు నమృతాశనవైరులలోఁ బఱచి ముంచుచుఁ జక్రిదూషకులమర్మంబులు
నాఁటుచు ఘనవిపక్షులశిరంబులపయిఁ బొరఁగుచు మఱియు నరిదిగా నరిపుండ
రీకంబులు ఖండించుచుఁ గౌశికప్రతోషకరంబులై పరవాహినుల యుబ్బడం
చుచు నత్యంతసంతాపకరంబు లయి యెదిరించినవారి కమృతపదంబుఁ జూపుచు
గరుత్పరంపరాపరిణద్ధంబు లై రుధిరంబు వెడలించుచు నప్రదీప్తశిఖిశిఖాప్రతీ
పంబులయి ప్రతిపక్షబలంబులపయిం బ్రవహించునప్పుడు పద్మనాభుండు భద్రేభ
వరదుండు మీరతనిధస్థంబున మెలంగుచుండియు మమ్ము నొంచఁ జొచ్చుట మేర
గాదని వారించుతీరున సంచలత్కరంబులయి ఘీంకరణంబు లొనర్చుచుఁ దదభి
ముఖంబుగా శరణాగతరీతిం బడుగంధసింధురంబులకు హరి సారూప్యం బొసం
గెనో యన నూతనక్షతధారాపూరంబులు గెంబట్టుఁబుట్టంబులుగాఁ గరాగ్ర
పరిసరపతద్రథచక్రంబులు చక్రంబులుగా విమతవిగతవిజయశంఖంబులు
డాలిశంఖంబులుగాఁ గ్రిందఁ బడినవీరయోధబాహుకాండంబులు శయనీకృత
బిలేశయప్రకాండంబులు గాఁ జెలువొంద నందఁ గ్రందు సేయుచు భూత

ప్రేతవేతాళకూశ్మాండబ్రహ్మరాక్షసపిశాచశాకినీడాకినీగణంబులు దేవాసురగణం
బులవలె ద్వివిధంబులయి యాయుధాస్థిభూషణరజస్సికతాతలంబుననిలిచి మహా
సింధురబంధురకబంధమంథాచలంబు నడుమ నిడుదనరంబులు నూటాఱు లో
క్కటి సేసి గట్టిగాఁ జుట్టి యిరుదెగలవా రిరుదెసలం బట్టిశోణితాంబుధి మథిం
చుచుఁ దన్మధ్యంబుననుండి శాకినీభూతంబు పొడవుగా నెత్తినముత్యాలగొడుగు
గ్రొత్తగాఁ బొడమినచంద్రుం డనియును బ్రచ్ఛన్నంబుగా మునింగి యుండి
బయలుదేఱినమోహినీభూతంబు లచ్చర లనియు నంగహీనంబుగాని మత్త
మాతంగశవంబునకు వెండియు రెండుకొమ్ము లిడి ప్రేతావేశంబునఁ బఱతేర
నదియే చతుర్దంతదంతావళం బనియును శ్వేతాశ్వశవం బుచ్చైశ్శ్రవం బని
యును విచిత్రవర్ణపతాకాకీర్ణపటచ్ఛత్రచామరశకలావికలరథస్తంభజాతంబు
పారిజాతం బనియుఁ గమనీయసౌందర్యలీలఁ బయలుపడినకామిని యింద్రరా కా
మినియనియును బ్రహ్మరక్షోధన్వంతరిస్థూలకపాలకలశంబునం దెచ్చినతరసతైలం
బమృతరసం బనియును నిబంధించి తదర్థంబుగా నిరుదెసలపెద్దలును సన్నద్ధులై
పెద్దయుంబ్రొద్దు యుద్ధంబు సేయుకోలాహలంబు కౌతూహలంబు గల్పింపఁగా
వరించివిరించిపట్టి విపంచిపట్టి బెట్టుగాఁ బొట్టగీతంబులందలపెట్టినట్టియెడనజ్జగజెట్టి
మహారణ్యంబు సొచ్చినకార్చిచ్చు పెచ్చునం బ్రళయసముద్రంబు దొరసిననంక
ర్షణాగ్ని బింకంబున మేఘజాలంబుపయినడరినఝంఝానిలంబు వేగంబున నంధ
తమసంబుపయి నొలసినమధ్యందినసూర్యుశౌర్యంబున నవార్యకార్యంబుఁజూ
పినయాపురుషోత్తముదాపున నిలువనోపక కకావికలై భేరుండంబునకుం బాఱు
శరభంబులరభసంబునశరభంబునకులుకుకొదమసింగములభంగంబునఁ గొదమ
సింగంబున కుఱుకుమత్తమాతంగంబులఘుటలయటులమత్తమాతంగంబునకుం
బఱచువ్యాఘ్రంబుల శీఘ్రంబున వ్యాఘ్రంబునకు వెఱచుకురంగంబులతెఱం
గున నిలిచినచో నిలువక యొండొరులం బిలువక తిరిగిచూడకపడినకత్తులెత్తఁ
జేతు లాడక హతశేషులైనదోషాచరులు విముఖులై లంకాభిముఖులయి
పఱచి రయ్యెడ. 61

క. పాఱెడిరిపుల రణస్థలిఁ, బాఱెడిబహురుధిరనదులఁ బ్రతిబలములపైఁ
బాఱెడిశరములఁ గని సొంపారెడిమది శంఖ మొత్తె హరి యుద్వేలన్. 62

మ. హరిచే నొచ్చి సదైన్యమై పఱచుసైన్యంబుఁ జయోత్సాహి నా
హరి నీక్షించి సుమాలి రోషవివశుండై చండకాండంబులన్
హరి శాతాశుగవృష్టి మాన్చి రవి నీహారచ్ఛటల్ గప్పువై
ఖరి మైఁ దూపుల ముంచి దిక్కులద్రువంగఁ బేర్చి పెల్లార్చినన్. 63

శా. ప్రావృట్కాలఘనార్భటుల్ విని శిఖివ్రాతంబు లేతెంచున
ట్లావీరాగ్రణిసింహగర్జ విని మున్నాపన్నులై చన్నయ

ద్దేవద్వేషులు గ్రమ్మఱన్ మరలి బుద్ధిస్థైర్యశౌర్యాఢ్యులై
గోవిందున్ వెసఁ దాఁకి మున్నటివలెన్ ఘోరంబుగాఁ బోరఁగన్. 64

చ. అపుడు సుమాలి హేమకవచావృతుఁడై సతటిద్ఘనంబుతో
నుపమకు వచ్చి రత్నకటకోజ్జ్వల మాకర మెత్తి యుత్కట
ద్విపమువలెన్ ముకుందుఁ బఱతెమ్మని పిల్చుచు గేక వ్రేయుచున్
విపులశతాంగమున్ మెఱయ వే చని మార్కొని విక్రమించినన్. 65

మ. సరసీజాక్షుఁడు మందహాసము దనర్చం బ్రోల్లసత్కుండల
స్ఫురితంబై నతదీయసూతుశిర మచ్చోఁ ద్రుంచి యజ్జోదుమై
శరసంఘంబులు నించి యార్చిన రథాశ్వంబుల్ నిజక్షత్త లే
ఖి రథం బీడ్చుక యేఁగెఁ దత్సమరభూమిం బాసి యుద్భ్రాంతిమై. 66

వ. ఈక్రమంబున. 67

విష్ణువు మాలిం జంపుట.

ఉ. భ్రాంతములై రథాశ్వములు వాఱ సుమాలియు నిల్వలేక యు
ద్భ్రాంతి వహించె నింద్రియపరంపర నిల్వనిభ్రాంతచిత్తున
ట్లంతఁ బరాఙ్ముఖుం డయిపఱయన్నఁ గనుంగొని మాలి వచ్చి శ్రీ
కాంతునిఁ దాఁకె యుద్ధకుతుకంబున హైమరథాధిరూఢుఁడై. 68

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతాపజితాంశుమాలి యగుమాలి వనమాలిం దాఁకి మహా
సాహసంబున. 69

మ. ఘనకోదండగుణారవంబు దశదిగ్భాగంబులన్ నిండఁ గాం
చనపుంఖాంచితబాణముల్ దొడిగి లక్ష్యంబై నశ్రీవత్సలాం
ఛనువక్షంబునఁ దూఱ నేయ నవి శాంకచంబుం బ్రవేశించుహం
సనికాయంబులలీలఁ జొచ్చి చన నిచ్చం గుందె దేవౌఘముల్. 70

ఉ. మాలిధనుర్విముక్తశితమార్గణముల్ శతకోటికోటు ల
వ్వేళ నిజాంగమున్ దొరసి వేదన సేయఁగ ధైర్యసంపదం
దాల్చెఁ బయోజనాభుఁడు రణంబున నింద్రియజేత యాధులం
దాలిమిమై సహించినవిధంబున రామనృపాల వింటివే. 71

క. ఈక్రమమున మాలిభుజా,విక్రమమున నొచ్చి మెచ్చి విష్ణుఁడు శార్ఙ్గా
వక్రజ్యారవ మఖిలా,శాక్రోడము లావరింప సరిరంభమునన్. 72

చ. కులిశసముజ్జ్వలద్విశిఖకోటుల మాలి శరాళిఁ ద్రుంచి త
జ్జలదనిభాంగముం గనియ శార్ఙ్గి సుమాలిసులఁ బోలువాలుఁదూం
పులు నిగిడింపఁగా నవియుఁ బోయి తదీయశరీరరక్తమున్
బలువిడిఁ గ్రోలె సుస్నమృతపానము సేయుసురౌఘమున్ బలెన్. 73

చ. మద మిటు లార్చి పేర్చి వనమాలి చలంబున మాలిమాళి ప
ల్చిదురుపలై ధరం గలయఁ జేసి శరాసముఁ ద్రుంచి టెక్కెముం
బ్రదరముపా లొనర్చి హయపాటనమున్ ఘటియించి సూతునిం
దుదిఁ గనఁ జేయ వాఁడు విరథుం డయి చండతరాగ్రహంబునన్. 74

మ. గదఁ గేలం గొని శృంగవద్గిరిరహిన్ గ్రావంబుపై నుండి యు
న్మదమై కేసరిడిగ్గులీల రథ మంతన్ డిగ్గి పల్మాఱు న
గ్గదఁ జక్రాకృతిఁ ద్రిప్పుచుం గదిసి నాగద్వేషిమూర్ధంబు బి
ట్టదరం గొట్టె మహాద్రి వజ్రహతి వ్రయ్యం జేయుజిష్ణున్ బలెన్. 75

ఉ. మాలిగదాహతిం బిలుకుమాలి విహంగమమాళి ధైర్యముం
దూలి పయోధి మున్ తిరుగుతోరపుగట్టువలెం జలించి య
వ్వేళఁ బరాఙ్ముఖుం డయిన వెన్నుఁడు నివ్వెఱ నొందె నందునన్
మే లని యార్చి రాసురులు మింట సుపర్వులు విచ్చలింపఁగన్. 76

వ. అప్పుడు. 77

చ. గరుడుపరాఙ్ముఖత్వమును గర్వితులై రిపు లార్చుపెన్మియున్
సురలభయాకులస్థితియుఁ జూచి యి దేమి ఖగేంద్ర యంచు శ్రీ
హరి దనహస్తపద్మమున నాతనిమస్తము సంస్పృశించి యా
తురత హరించి శాత్రవు నెదుర్కొనఁ జేసి పరాక్రమంబునన్. 78

ఉ. కేలిసుదర్శనాయుధముఁ గేశవుఁ డంప యుగాంతపావకా
భీలమహాస్ఫులింగచయభీషణకీలకరాళమై లయో
ద్వేలఘనాఘనోద్గళితదీర్ఘతరాశనిభూరిఘోషమై
మాలిశిరంబుఁ ద్రుంచె క్షణమాత్రములో దివి వేల్పు లుబ్బఁగన్. 79

వ. అంత.

క. చక్రాహతి నీక్రమమున, నాక్రవ్యాదోత్తమోత్తమాంగము దెగి భూ
చక్రము గ్రక్కదలం బడె, శక్రశతారచ్ఛితోగ్రశైలములీలన్. 81

శా. ఈలీలన్ హరి మాలిఁ ద్రుంచుటయు దేవేంద్రాదిదిక్పాలకుల్
సాలన్ సంతస మంది దివ్యసుమవర్షంబుల్ ప్రవర్షించి ర
వ్వేళన్ వానివధంబుఁ గన్నులెదుటన్ వీక్షించి శోకానల
జ్వాలల్ గ్రాఁగ దదగ్రజుల్ వగచుచున్ సైన్యంబుతోఁ బాఱఁగన్. 82

శా. లంకామార్గము పట్టినట్టిరిపులన్ లక్షించి తార్క్ష్యుండు నా
హంకారస్థితి వెంబడిం బడి స్వపక్షాభీలవాతంబు న
ల్వంకల్ దార్కొనఁ జేయఁ దూలములలీలన్ వార లుద్విగ్నులై
బింకం బేది చనంగఁ గేశవుఁడు గంభీరాట్టహాసంబునన్. 83

మహాస్రగ్ధర. బెదరింపన్ బెట్టు మించుంగొనుశరములచే భీకరస్ఫూర్తిమించుం

గుదియించుచుం గోపగించుచుఁ గురుముసలములం గొట్టి బాధించుచుఁ
గద నొంచుచుఁ గండడంచుచుఁ ఘనపరిఘములఁ ఖడ్గముం గై ధరించుచుఁ
విదళించుచుఁ వెంబడించుచుఁ విసువ కసురలఁ విష్ణుఁ డీరీతిఁ ద్రుంచుచున్. 84

వ. అప్పుడు. 85

మ. జహదస్త్రంబు లుఠత్తురంగముఁ బతచ్ఛత్త్రధ్వజంబుఁ క్షీవ
ద్బహుశీర్షంబు నటత్కబంధము గళద్రక్తంబు ధావద్భటం
బు హసద్భూతము విస్రవచ్ఛ్రమపయఃపూరంబునై యిందిరా
గృహిచే శత్రుబలంబు పెంపుసెడి పాఱెన్ దక్షిణాశాగతిన్. 86

క. హరి వెను వెంటం దగిలిన, కరినివహముచందమునఁ గకావిక లగుచుఁ
హరి వెనుదగిలినఁ బఱచిరి, కరినివహముతోడ రిపులు కాకుత్స్థమణీ. 87

తే. ప్రళయఝంఝూసమీరంబువలనఁ జెదరి, పఱచు కాలాభ్రములలీలఁ బద్మనాభ
శార్ఙ్గకోదండనిర్ముక్తసాయకోగ్ర, పవనహతి దైత్యసంఘముల్ పఱచెనపుడు.

చ. గరుడతురంగనందకవిఖండితదానవరాట్తనుచ్యుతా
భరణరుచుల్ దిగంతములఁ బర్వ ఘనాఘనకోటినుండి భా
నురగతి మించుమించు లన క్షోణిపయిన్ హరి గుంకుమాంబువుల్
గురియు తెఱంగునం దొరఁగెఁ గ్రొత్తగ నెత్తురుటేఱు లత్తఱిన్. 89

మ. ఘనదైతేయఘనాఘనప్రచయ మాకాశంబునం దాజనా
ర్దనపర్జన్యనియుక్తిఁ జెంది రణవర్షావేళ వర్షించె నూ
తనకీలాలము హారమౌక్తికలసద్వర్షోపలవ్యాప్తి భూ
తనికాయం బనుచాతకప్రతతి కుత్సాహంబుఁ గల్పించుచున్. 90

వ. ఈక్రమంబున. 91

మ. గమకంబుల్ సెడి కైదువుల్ విడిచి యంగంబుల్ సెమర్పన్ నిరూ
ఢమహాప్రాణభయంబునం దలలు వీడన్ రక్తముల్ గ్రక్కుచున్
విముఖత్వంబునఁ బాఱు రాత్రిచరులన్ వెన్నాడి మున్నాడి వి
క్రమముం జూపు త్రివిక్రమున్ మరలి చక్కం జూచి రోషంబునన్. 92

మాల్యవదాదులు యుద్ధంబున నోడి లంక విడిచి రసాతలంబు సేరుట.

చ. రణనయవేది యద్భుతపరాక్రమవంతుఁడు మాల్యవంతుఁ డా
క్షణమున వేల దాఁటి చను సంద్రములీల స్వకీయవాహినీ
గణముఁ గ్రమించి యాహరిముఖాముఖికిం జని ప్రజ్వలత్కృధా
రుణనయనంబులన్ మిడుఁగుఱుల్ సెదరం దల యూఁచి యిట్లనున్. 93

ఉ. ఒప్పునె నీకు మాధవ యయో రణధర్మము వీరధర్మముం
దప్పి భయార్తులై పఱచుదైత్యుల వెన్కొని హింస సేయఁగా
నెప్పని హీనుఁడైన ఘటియించునె భీతులఁ ద్రుంచువానికిం

జెప్పెడి దేమి కీర్తియును సేమము స్వర్గముఁ గల్గ నేర్చునే. 94

చ. సమరపరాఙ్ముఖుం దొడరి చంపినవాఁ డెటువంటిమంచిపు
ణ్యము లొనరించినం బొరయఁ డంద్రు దివం బది యట్లు లుండెఁ గ
య్యము ఘటియింప నంతప్రియ మైనను నే నిదె యున్నవాఁడఁ జూ
పుము భుజశౌర్య మీ వెఱచి పోయెడిదైత్యులఁ దాఁక నేటికిన్. 95

క. అని పలికి మాల్యవంతం, బనుశైలములీల నిశ్చలాత్ముం డై ని
ల్చినమాల్యవంతుఁ గనుఁగొని, కనుఁగొనఁ గెంజాయ దొలుకఁగా హరి వలికెన్.

ఉ. ఓయి నిశాచరప్రవర యొప్పుగ నిప్పుడు పల్కు నీ రణ
న్యాయము లెందుఁ బోయె సురనాథులఁ దోలెడుచోటఁ జాలుఁ బో
న్యాయము చేతఁ గాదె జయ మందుట మీరు జగం బెఱుంగదే
న్యాయము మేము దప్ప మొకనాఁటిక దెట్లన విన్ము తెల్పెదన్. 97

ఉ. మున్ను విధాత మీకు వరముల్ గరుణించుటఁ జేసి శ్రీయ రా
కిన్నిదినంబు లేను క్షమియించితి వేల్పులు మాకుఁ బ్రాణముల్
విన్నఁదనంబు వారి కొదవించినమిమ్ము రసాతలంబునన్
మిన్నక తూఱినన్ వెఱచి మిన్నిఁకఁ బ్రాఁకినఁ బట్టి చంపుదున్. 98

మ. అమరుల్ మీవలనన్ భయార్తు లయి నన్నర్థించినన్ దైత్యులన్
సమరక్షోణి జయింతుఁ బొం డని ప్రతిజ్ఞాపూర్వకాభీతిదా
నము మున్నిచ్చితి భీతి నున్న శరణన్నన్ వందినన్ వ్రాలినన్
మిము ఖండింపక పోవ నన్న నతఁడున్ మే లంచుఁ జెల్లార్చుచున్. 99

చ. కనుఁగవ గొప్పనిప్పు లొలుకం బటురోషరసారుణాబ్జలో
చనుఁ డగువిష్ణుమీఁద నొకశక్తి మహీభుజశక్తిఁ బూన్చి వై
చిన నది ఘంటికల్ రొదలు సేయఁగ మంటలు మింట నంటఁగాఁ
జని హరిఱొమ్మునన్ మెఱసెఁ జారుఘనస్థితచంచలాద్యుతిన్. 100

మ. దనుజారాతియు నంతఁ బేసురమునం దళ్కొత్తుతద్ఘోరసా
ధనముం గ్రమ్మఱఁ బూని శాత్రవునిమీఁదన్ వైవ సేనాని పం
చినశక్తిన్బలె మాల్యవంతునెదఁ జొచ్చెన్ వచ్చి దానన్ మహా
శనిపాతంబునఁ గూలునీలగిరియోజన్ వ్రాలె వాఁ డుర్వరన్. 101

చ. తొడగినజోడు వ్రయ్యలుగఁ దొరపునెత్తుటఁ దోఁగి యాగతిం
బడి మఱి కొంతసేపునకు బైకొనుశ్రాంతి దొఱంగి స్వస్థుఁ డై
యడరి నిశాచరాగ్రణి మహాగిరిపోలిక సుస్థిరాకృతిం
దడఁబడ కేఁగుదెంచి హరిఁ దార్కొని మార్కొని విక్రమంబునన్. 102

మ. రటదత్యుజ్జ్వలకింకిణీశతసహస్రస్ఫారకాష్ణాయస
స్ఫుటశాతోత్కటకంటకప్రకటమై పొల్పొందుశూలంబు మి

కుక్కుటపుం దెంపునఁ బూని కేశవునివక్షోదేశముం గ్రుమ్మి యం
తటఁ బోక ద్విజారి ముష్టినిహతిం దాటించె రోషంబునన్. 103

ఉ. అతనిసాహసంబునకు నచ్చెరువందె వియచ్చరవ్రజం
బాతఁడె మేలు మే లనుచు నార్చిరి దైత్యులు మాల్యవంతుఁ డీ
రీతి ముకుందు నొంచి యరరే నిలు మంచు ఖగేంద్రుమోము ని
ర్ఘాతముఁ బోలు ముష్టిహతి ఘట్టన సేసి పరాక్రమించినన్. 104

ఉ. పక్షికులేంద్రుఁ డల్గి నిజపక్షపరంపరఁ బుట్టుగాడ్పునన్
రాక్షసరాజసైనికుల రాయిడిఁ జేసినఁ బెండుటాకుల
ట్లక్షమతన్ క్షణంబున నచ్చట నిల్వఁగ లేక బెండులై
దక్షిణవార్ధిలోఁ బడిరి దైవవశంబున లంక ద్రోవగన్. 105

వ. అంత. 106

మ. వినతానందనపక్షమారుతహతిన్ విభ్రాంతుఁడై మాల్యవ
ద్దనుజేంద్రుం డట నిల్వఁ గూడకయె సోదర్యాప్తమిత్రంబుగాఁ
జనియెన్ లంకకు సిగ్గుతో నిటులు శంఖజాతాక్షుచేఁ బెక్కుమా
ర్గనిలో నొచ్చి రసాతలస్థులయి రక్షోద్యద్దానవుల్ రాఘవా. 107

తే. వెలయ సాలకటంకటకులమువార, లధికు లమ్మాల్యవన్ముఖ్యు లాహవమున
రామ నీచేత హతులైరి రావణాది,దనుజవరులు పులస్త్యగోత్రంబువారు. 108

తే. రావణాదులకంటె నిర్వక్రవిక్ర,మక్రమంబున ఘనులైన యమ్మాల్యవన్ము
ఖాసురగ్రామణుల గెల్వ హరికిఁ దక్క,నలవియె తదన్యులకు భానుకులవరేణ్య.

చ. హరి హరి యంచు మే మనఁగ నన్యువలెన్ విన నేల నీవె శ్రీ
హరివిపు డాలకించినమహత్త్వము నీయది శంఖచక్రముల్
గరములఁ బూన కిద్ధనిజకంటకులం బొలియింప మానుష
స్ఫురణ జనించినాఁడవు ప్రబోధనిధుల్ నినుఁ గందు రాత్మలన్. 110

ఉ. దుర్మతు లెచ్చి సాధులకు ద్రోహము సేయునెడన్ జగంబునన్
ధర్మము తప్పునప్పు డవతారము లెత్తి విశిష్టరక్షణల్
గూర్మి నొనర్చి దుష్టజనకోటి హరింతువు రావణాదిదు
ష్కర్మపరామరాగిరిశశంబకరా రఘువంశశేఖరా. 111

మ. అలపౌలస్త్యులకంటె వీరు లఘుపూర్వాదిత్యులన్ లంక వా
రలు ప్రాపించుట శౌరివైరమున వీరత్వంబు దీఱన్ రసా
తల మా భీరులు సేరుటం దెలిపితిం దర్వాతివృత్తాంతముం
దెలియం జెప్పెద నాలకింపుము కథాధీనావధానుండవై. 112

వ. అని కలశజుండు మున్ను తన్ను రఘువీరుం డడిగిన ప్రశ్నంబునకు నిటులు సదు
త్తరం బొసంగినవాఁడై నుతియు నిట్లనియె. 113

సుమాలినిర్దేశముచేఁ గైకసి విశ్రవునాశ్రమంబు సేరి యతని వరించుట.

సీ. అమరలోకముజోక నాలోకనీయ మై, యేలోకము సమృద్ధి నింపొనర్చుఁ
గమలాప్తకమలారికాంతు లొందక యెయ్యే, స్థలమునురత్నప్రకాశముల వెలుఁగు
బలినిశాచరసార్వభౌమునాజ్ఞావిశే,షమున నేభువనంబుసౌఖ్యముఁ గను
భోగవత్యాపగాంభోజగంధాని,లవ్యాప్తి నేనెలవు పావనతఁ జెందు
తే. హాటకేశ్వరసేవాగతాగతాహి,కన్యకానూపురారభటీగర్జ సుఖ మొ
సంగు నేపద మట్టిరసాతలమున,నుండి యాత సుమాలి దానొక్కనాఁడు.

మ. ధరణీలోకవిలోకనోత్సవ మెదందార్కొన్న స్వర్ణాద్రితుం
గరథస్థుం డయి పుత్త్రికై కసి నిజాంకం బెక్కి రాఁ జంచలా
స్ఫురితం బై తగునీలమేఘమువలెం భూపాలసద్గాత్రుఁడై
సరిదంభోధివనప్రదేశముల సంచారంబుఁ గావింపఁగన్.

లయగ్రాహి.
చారుపదనూపురములారభటిమీర మణిహారములు చన్గవలదారసిలమేలో
య్యారములనచ్చరలుపేరణినటింప వరచారణులు దేవయవధారనిజతైకై
వారము ఘటింపఁ బలుమారు వెలిచామరములసూరెల వియచ్చరకుమా
రికలు వీవం
బేరుగలపుష్పకముపై రుచిరలీలగురుఁ జేరఁజనుధీరునిఁగు బేరుఁబొడగాంచెన్.

ఉ. కాంచి సుమాలి వెండియు నెగాదిగఁ జూచి కళానిరూఢి నూ
హించఁగ వీనిఁ బోలఁ గలఁడే యలరేదొర యిట్టిపుత్త్రునిం
గాంచినవిశ్రవోమునిదిగా మఱి భాగ్యమయారె రాక్షసుల్
గాంచరె సౌఖ్య మీదృశునిఁ గైకసి విశ్రవుఁ జేరి కాంచినన్. 117

మ. అని రక్షోహితకార్యకాంక్షి యగునయ్యాదిత్యవిద్వేషి యో
జనఁ గావించి విముక్తపద్మ యగుశ్రీచందాన నిం పొందునం
దనమో మాదరపూరితేక్షణములన్ దర్శించి వంశంబు మ
న్నునుపాయం బొక టెంచి కింతు విను మంచుం గూర్మితో నిట్లనున్. 118

ఉ. మానినియీ మణీమయవిమానముపైఁ జనువాఁడు విశ్రవో
మౌనికుమారుఁ డీశ్వరసమానుఁడు దద్దిశ యేలు నెప్పుడున్
వీనిజయించుపాటిరణవీరులుగల్గుదురమ్మహామునీ
శానునిభార్యవై యతనిసాధుమతిం భజియించి తేనియున్. 119

సీ. దౌహిత్త్రకులము చేదమకు మేలగునంచు, బిత్రుదేవతలుమనఃప్రియముఁగందు
రాఁడుబిడ్డయు నల్లుఁడని వేడుక లొసేయ,గలిగెఁగా యనితల్లియెలమిఁబొందుఁ
గన్యకాదానాభిగణ్యపుణ్యఫలంబు,దనకుఁ జేకుఱె నంచుజనకుఁ డలరు
వరుసతో భోగించి వరము లీయఁ దలంచి, యన లేందుగంధర్వులాశ్రయింతు

తే. రాత్మజామణి జనియించె నన్న మాత్ర, నట్టికన్యయసామాన్య యనియెఱింగి
కులవయోరూపశీలభంగులకుఁదగిన, విభు వెదకి పెండ్లిగావించి వెలయుగురుఁడు.

మ. తనుజామాత్రవు గావు వంశమున సౌందర్యంబునన్ సద్గుణం
బున శ్రీదేవికి సాటి సేయఁ దగు నిన్ బూఁబోఁడి మావానికి
మ్మని యేబంధుఁడు వేఁడఁగా వెఱచుఁ బ్రత్యాఖ్యానశంకాప్తి జ
వ్వని వైనన్ దివసముల్ గ్రమింపఁబడె నుద్వాహార్హునిం గానమిన్. 121

చ. కమలదళాక్షి కూఁతు నిల గాంచుట మే లగు నైన నొక్కప
క్షమున విచారహేతు వని కాంచెద నెట్లగు నన్నుఁ దల్లివం
శము గురునన్వయంబు పతిసంతతి గన్య దురాత్మ యైన నొ
ప్పమి యపకీర్తియున్ సకలబాంధవనిందయు నొందుఁ గావునన్. 122

ఉ. దీని వరించు వీఁ డనుచు దేవుఁ డెఱుంగునొ లే కెఱుంగఁడో
కాని తదన్యుఁ డెట్లెఱుఁగఁగాన యెఱుంగ నితండు నీవిభుం
డౌ నని తల్లి నీవలన నన్వయ మొప్పఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచు నం
చేనును నెల్లబాంధవులు నెన్నుదు మిప్పని దీర్పవే యనన్. 123

ఉ. కమ్మలడాలు చెక్కుల ధగద్ధగ లీన మొగంబు వాంచి కా
నిమ్మని లేచి సిగ్గు మది హెచ్చిల మ్రొక్కినఁ దండ్రి యెత్తిమా
యమ్మ సుపుత్త్రలం గని శుభాన్విత వై మను మిమ్మహామునిన్
సమ్మతిఁ గొల్చి నీ వని ప్రసన్నత దీవన లిచ్చి పంచినన్. 124

సీ. నఖరుచుల్ చరణారుణచ్ఛాయలను గూడి, యలరుకుంకుమగంధ మవని గొనఁగ
రమణీయమణినూపురధ్వనుల్ శుచిపక్షు, లగుద్విజాతులపలుకు లనుసరింప
సొగసువారు మెఱుంగుఁజూపు లాశావీథి కలఁ గల్వవిరిమేలుకట్లమర్పఁ
గరపల్లవశ్రీలు కంకణారవముచే, గోయిలయెలనాగగుంపుఁ బిలువఁ

తే. గాంచికాఘంటికలు మ్రోయ నంచితోరు, కదళికలుమీఱ ఘనకుచకనకకలశ
యుగనిగన్నిగలొలుకన య్యువిదశోభ, నాకృతిఁ జేరెఁబౌలస్త్యనాశ్రమంబు.

క. కాంచనపాంచాలిక వలె, మించినయక్కాంచనాంగి మెయిజిగి పయి వ్యా
పించఁ గాంచినతరువులు, గాంచనతరువుల తెఱంగుఁ గైకొనె నచటన్. 126

క. సాయమున మరుని కెందొగ, సాయక మన రమణి యిటులు చని హోమంబుం
జేయుచు రెండవస్వాహా, నాయకుఁ డనఁ దగుపులస్త్యనందనుఁ జేరెన్. 127

ఉ. చూచి మరీచిమాలిరుచిఁ జొక్కెడుపద్మనిలీల రక్తితో
నాచెలి యిచ్చ మెచ్చుకొని యాతని మ్రోల నతాననాబ్జసం
నూచితలజ్జయై నిలిచి క్షోణిఁ బదాగ్రమునన్ లిఖించుచున్
వేచినయంత హోమవిధి విశ్రవుఁడున్ నెఱవేర్చి ముందటన్. 128

సీ. తెలివి యాఁచేరలంతేసి కన్నులదాని, మొలకనవ్వులముద్దుమోముదాని

వెలయ సందెఁడు తలవెండ్రుకల్ గలదానిఁ, బస మించు నెలవంక నొసలిదానిఁ
గమ్మడా లోరయు బంగారుఁజెక్కులదానిఁ, దావిపిడెపుఁగావి మోవిదాని
నుబ్బుసిబ్బెపుగబ్బిగుబ్బచన్నులదానిఁ, బిడికిట నడఁగు నెన్నడుముదాని
తే. మెఱుఁగువలె దళ్కుతళుకను మేనిదానిఁ, గన్నెప్రాయంబు చేవన్నె గన్నదానిఁ
దొరపుఁబిఱుందుదానిఁ బెందొడలదాని, సొగసు నడదాని నక్కన్నెఁ జూచె నతఁడు.
ఉ. చూచి సవిస్మయాత్ముఁడగుచున్ ముని యెవ్వతె వేమి నీదుపే
రేచెలి లేక యొంటి యిట కేటికి వచ్చితి వెవ్వరైనఁ బ్రే
రేచిరొ నీవె వేడ్కకుఁ జరించెదొ కల్గినమాట గల్గిన
ట్లోచెలి దెల్పు మన్న నది యుం గరముల్ ముకుళించి యి ట్లనున్. 130
మ. కరుణాసాగర నే సుమాలి యనురక్షస్స్వామిగారాపుఁగూఁ
తురఁ బుష్పోత్కటచెల్లెలన్ రహి వహింతుం గైకసీసంజ్ఞచే
గురునిర్దేశమునన్ భవచ్చరణముల్ గొల్వం గదా వచ్చితిం
బరికింపం దగు నామనోరథము మీభవ్యప్రభావంబునన్. 131
వ. అని పలికిన యచ్చిలుకలకొలికిపలుకులు విని తనమనోదృష్టి నది వచ్చినరాక
యెఱింగి సుగుణాభినందనుం డగు నప్పులస్త్యనందనుం డి ట్లనియె. 132

కైకసీ విశ్రవువలన దశగ్రీవాదులం గనుట.

మ. కలకంఠీమణి నీమనోరథము నే గంటిన్ సుతాపేక్ష నిం
దులకున్ వచ్చితి వైన సంజకడ నన్నుం జేరి మాటాడుటన్
ఖలు లారాక్షసు లుద్భవించెదరు నీగర్భంబునన్ నావుడుం
జెలి భీతిల్లి వినీతి మ్రొక్కి వచియించెన్ విశ్రవోబ్రహ్మతోన్. 133
మ. అనఘా మూఁడవబ్రహ్మవై విబుధలోకారాధ్యశీలుండవై
మనునీతేజమునన్ జనించినసుతుల్ మాంసాశులై దుష్టవ
ర్తనులై సాధువిరోధులై మెలఁగుటర్హంబె గుణస్ఫూర్తిచే
నినుఁ బోల్పం దగుసత్కుమారకుల మన్నింపం గదే నావుడున్. 134
మ. అలపౌలస్త్యుఁడు గ్రమ్మఱం బలికెఁ గన్యాం గాలదోషంబు పె
ద్దలకే కాదు విధాతకైన వశమే తప్పింప నిం కేల చిం
తిల నీపుత్త్రులయందు మేటి యనఁగా దీపించు విద్యాగరి
ష్ఠులలో శ్రేష్ఠుఁడు బ్రహ్మనిష్ఠుఁడు గనిష్ఠుం డిందుబింబాననా. 135
క. ననుఁ బోలు బ్రహ్మనిష్ఠుల, నినుఁ బోలుఁ బ్రతాపరుచుల నెనయువినీతిన్
నినుఁ బోలు నక్కుమారుఁడు, మను నాతనివలనఁ గులము మనికిత మేలా.
వ. అని భవిష్యదర్థంబు వివరించి విరించిపౌత్త్రుండు పుత్త్రకాంక్ష లాచరించి తను
వరించి మరులునం దీవరించినయక్కన్యకు గర్భాధానంబుం బ్రసాదించిన. 137
సీ. మేరుశృంగములపై మేఘముల్ డిగు రేఖ, నాతిచూచుకములు నల్లనయ్యె

దౌహృదశ్రీ నిట్టుపధవళాంబుజముపోల్కిఁ, దెలిగంటి నెమ్మోము దెల్లనయ్యెఁ
గృశవైత్యజాతి వర్ధిలు నిటు లనురీతిఁ, గలకంఠి లేఁగౌను బలిత మయ్యె
గర్భగార్భకతనూకాంతి బైలగులీల, విమలాంగినూఁగారు విపులమయ్యె

తే. నలరుఁబోఁడికి నొకయడుగు గామ డయ్యెఁ, గీరవాణికిఁ జిట్టుముల్ ఘోర మయ్యె
నబ్జపాణికి మంటిపై నాసయయ్యె, సైకతశ్రోణికిఁ బ్రసూతిసమయమయ్యె.

క. భువనములు దలఁక మునులును, దివిజు లదల ధనదుగుండె దిగ్గు మనఁగ రా
హువు శని మొదలగుదుర్గ్రహ,నివహము నికటస్థలమున నిలిచినవేళన్. 139

సీ. పిడుగుఁజప్పుడులతోడ బెడఁగు జేగురునిండు,ఛాయ దేఱెడుదశాస్యములతోడ
నిడుదకోఱలతోడ నెరయఁ గాటుకరాశి, యైనట్టు గనుపట్టు మేనితోడఁ
జుఱుకుఁజూపులతోడ జ్యోతిర్లతారుణా,రుణము లౌ కఱుకు వెండ్రుకలతోడఁ
దోర్మూలములతోడ దారుణాహులలీల, వెలయువింశతిభుజార్గళులతోడ

తే. భయము బీభత్స మొలయురూపంబుతోడఁ, గైకసీభామినీమణిగర్భమునమ
హోగ్రుఁ డగురాక్షసుం డొకఁ డుదయమయ్యెఁ
గాలకూటంబు వారాశి గనినయటుల. 140

శా. ఆరక్షోవరుఁ డుద్భవించునెడ గృధ్రారావముల్ మించె మే
దోరక్తంబులు మేఘముల్ గురిసె నాందోళించె భూతావళుల్
భీరుత్వం బెనసెన్ సురౌఘములు గంపించెన్ సృగాలచ్ఛటల్
భూరిజ్వాలలు వాంతి సేసె రవిదీప్తుల్ మాసె మ్రోసెన్ దిశల్. 141

క. ఆవేళఁ బుత్త్రజన్మము, భావించి పులస్త్యసుతుఁడు పఱతెంచి దశ
గ్రీవుం డనుపే రతనికిఁ, గావించి యథోచితంబుగా నున్నయెడన్. 142

ఉ. వెండియు విశ్రవస్స్ఖలితవీర్యమునన్ బలుచూలు దాల్చి బ్ర
హ్మాండవిఖండనోద్భటతరార్భటి మీఱెడువానిఁ గుంభక
ర్ణుం డనుపుత్త్రునిన్ సురవరుల్ బెగడంగఁ గాంచె నంత న
య్యండజయాన శూర్పణఖయన్ తనయం గనియెం గ్రమంబునన్. 143

వ. తదనంతరంబున. 144

మ. గుణరత్నాకరుఁ డింద్రియార్థమరుదంకూరాహివన్యాశుశు
క్షణి విద్యానిధి విశ్రవఃకులహితాచారాశ్రయుం డార్యపో
షణచింతామణి సర్వభూతకరుణాసంగాత్మకుం డావిభీ
షణుఁడుం గైకసిగర్భవార్ధిఁ బొడమెన్ సంపూర్ణచంద్రాకృతిన్. 145

తే. ఆకుమారత్రయంబున కాగమోక్త,మార్గమునఁ దండ్రి జాతకకర్మంబు నామ
కరణములు మున్నుఁ గాఁ గలకర్మతతులు
క్రమమున నొనర్చి యుపనయనములు సేసె 146

వ. ఇత్తెఱంగున నవ్విశ్రవస్తనూజాతు లుపనీతు లయి తండ్రివలన నఖిలవిద్యా

విశేషంబు లెఱింగి చిత్రభానుత్రయసమానులు దినదినప్రవర్ధమానులునై వెల
యుచుండి రయ్యవసరంబున. 147

దశగ్రీవకుంభకర్ణవిభీషణుల బాల్యక్రీడలు.

సీ. అలఁతిగట్టులు భుజాగ్రార్గళనిరర్గళత నుత్పాటించి కందుకప్రౌఢిఁ జూపు
నుడువీథి నొరసి పోయెడువిమానము లందుకొని బిట్టు నేలతోఁ గొట్టియార్చు
నాశ్రమోన్నతభూరుహములు దాఁబడఁ ద్రోచి, పఱచుమానులఁ డాసి పరిహసించు
శరభసింహానుదేభసమితి నీడిచి తెచ్చి, గట్టిగా దామెనఁ గట్టివైచు
తే. గరుడగంధర్వపన్నగాగ్రణుల నచటఁ, గనినమాత్రోభుజాభుజిఁ బెనఁగవలయు
నిలువుఁ డను వారలుఱుక వెన్నంటఁ దగులు
బాల్యలీలావిలోలుఁడై పంక్తిముఖుఁడు. 148
సీ. గిరిదిశాకరిభోగికిటికూర్మములు వ్రాల, సంక్షోభిఘట్టన నుర్వినడఁగఁ ద్రొక్క
నరుణచోదితరథంబట్టిట్టుగాఁ బట్టి, నలినాప్తుబింబంబు నాకివిడుచుఁ
బార సాఁచి దిగీశపట్టణాభ్యంతరో,ద్యానపక్వఫలాగతతులఁ గూల్చుఁ
గనుఁగొన్న నైమానికశ్రేణివివృతాస్య,బిలగతంబుగ నొక్కపెట్టమ్రింగు
తే. నెదుటఁ బడకున్న మునికోటి వెదకి వెదకి,పట్టిభక్షించుఁ గ్రొవ్వెగఁ దొట్టిగుఱక
విడిచినిదురించు లేచునల్లడలఁ దిరుగుఁ,గుంభకర్ణుండు నడయాడుకొండకరణి.
చ. అతనిసహోదరుండు సుజనావనశాలి విభీషణుండు ను
వ్రతములు సల్పుచున్ శ్రుతిపరంపరయర్థముఁ దండ్రి దెల్పఁగా
హితమతి నాలకించుచు జితేంద్రియుఁడై యుపకారశీలతం
బ్రతిదినముం జరించు మృదుభావముతోఁ గులధర్మపద్ధతిన్. 150
ఉ. అన్నలు సేయురాయడి భయాతురులై పరువెత్తుమానులం
గన్నులఁ జూచెనేనిఁ దనుకంపము మానిచి నానిమిత్త మా
పన్నుల వీరిఁ బ్రోవుఁ డని ప్రార్థన సేయు నతండు వారలం
బిన్నతనాననుండియు విభీషణుఁ డెంతపరోపకారియో. 151
క. క్రూరుఁడగుకుంభకర్ణుని,బారిఁ బడి విభీషణోక్తి బ్రతికి మునులు త
త్కారుణికుని దీవింపుదు, రారవితారముగ బ్రదుకు మన్నాయనుచున్. 152
ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు దమయయ్యఁ గనుంగొన రత్నఘంటికా
క్రాంతవిమాన మెక్కికొని కన్నులపండువుగా ధనేశ్వరుం
డెంతయు వేడ్క వచ్చుచెలు వెల్లను దప్పక చూచి కైకసీ
కాంత స్వభావసిద్ధ మగుకార్యమునన్ దశకంఠుతో ననున్. 153
మ. కనుఁగొంటే భవదగ్రజుం డయినయక్షస్వామిసౌభాగ్య మీ
తనిచందంబున నీవు నిట్టిసిరు లొందం జూడఁ గాంక్షించెదం
దనయా మొందున నీదృశస్ఫురణఁ జెందన్ వచ్చునానేర్పుఁ గై

కొను శీఘ్రంబున నేఁటి కూరక యశస్తుంబాలి వర్తింపఁగన్. 154

వ. అని ప్రబోధించిన. 155

మ. జననీవాగ్వ్యజనానిలజ్వలితరోషజ్వాలుఁడై యద్దశా
ననుఁ డిట్లంచుఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసె జననీ నామాట తథ్యంబుగా
విను మే ఘోరతపస్వినై ధనదుఠీవిన్ మించెదన్ లేనిచోఁ
దనతేజంబున నీదృశం బగుప్రభుత్వం బైనఁ బ్రాపించెదన్. 156

క. పెక్కువకు సాటియును గా, కెక్కువయుం గాక జోక నీతనికంటెం
దక్కువయై రానిక నను, మక్కువ వీడ్కొలుపు మని సమగ్రవినీతిన్. 157

మ. వినతుల్ సేసె దశాననుండు మమతన్ వేమాఱు దీవించున
జ్జననిన్ వీడ్కొని కుంభకర్ణుఁడు గనిష్ఠభ్రాతయున్ వెంట రాఁ
జని గోకర్ణసమాహ్వయాశ్రమము విశ్వాసంబుతోఁ జేరి కాం
చనగర్భున్ మది నుంచి యుగ్రతపముల్ సల్పంగ నుద్యుక్తుఁడై. 158

వ. తమ్ములతో నిట్లనియె. 159

దశగ్రీవాదులు బ్రహ్మనుగూర్చి తపంబు సేయుట.

సీ. కమలగర్భుఁడు భక్తకామధేనువు నిక్కవంబుగా వత్సలత్వంబుఁ జూపుఁ
బరమేష్ఠి యాశ్రితపారిజాతము శ్రాంతిఁ, బాపి కావలసినఫలము లొసఁగు
భారతీనాథుండు ప్రణతచింతామణి, రాతనం బూనియు రక్తి నెరపు
చతురాననుండు దాససమీపమేరువు, గర్వరచాతృత్వగరిమి మించుఁ
తే. దాత తాపసజనకామితప్రదాత, పెద్దవేల్పు మునిశ్రేణిఁ బ్రీతి నిల్పు
నలువ యతిపీడనాళులు నిలుచుకలువ
యతని భజియింప మనకోర్కు లబ్బు టరుదె. 160

మ. అని వాణీరమణీమనోహరుని మాహాత్మ్యంబు వర్ణించి య
య్యనుఁగుందమ్ముల నిర్వురన్ ఘనతపస్స్యాసక్తచేతఃప్రవ
ర్తనధౌరేయులఁ జేసి వారి సవిధారణ్యంబులన్ నిల్పి తా
నును బ్రత్యేకవనాంతరంబునఁ బ్రశాంతుండై తపం బున్నెడన్. 161

సీ. వనజకాననశోషకున కెంత కువలయ,పరితాపకృతి నాఁగఁ బ్రబలుతపను
కరములు సోఁక భగ్గన మండురవిరత్న,ములతనుజ్వాలిక లొలసినపుడె
చురచురఁగా లెడిశుష్కతృణశ్రేణి, సరణిఁ గన్పడునికుంజములఁ దగులు
మంటలు వెదురుజొంపములఁ బ్రాఁకి మహోగ్ర, మైతదంతికభూరుహముల నెగసి
తే. దరికొని వహించు నకాఁకఁ దాళలేక, తెరలి మృగములు మృగతృష్ణ కెరిగి పారుగు
మందు వేసవిఁ బంచాగ్నిమధ్యమునను, గుంభకర్ణుండు గావించె ఘోరతపము.

క. ఇటు లెండకు వానకు నుత్కటతర మగు చలికి వెఱక కంపింపక వే
సటఁ బడక కుంభకర్ణుఁడు, పటునిష్ఠ ఘటించెఁ దపము పదివేలేఁడుల్. 163

సీ. కంటిచూపు జగంబు కంటిరూపు సజాతి, కద్యుతి కతన నైక్యంబు సేసి
సర్వభూతదయాప్రసన్నభావంబుతోఁ, దరలనినియమంబుఁ దగులుపఱచి
యించుకించుక సందడించుకోరికలతో, వివిధేంద్రియవికారవితతు లడఁచి
ద్వంద్వముల్ సహియించు తాల్మికంబంబుతోఁ, గడఁదిచి తైర్థంబుఁ గట్టివైచి
తే. కమలపట్కంబు శోధించి కమలభవుని, కమలపదములు దలచుచు గాఢశక్తిఁ
దగ విభీషణుఁ డేకపాదమున నిలిచి, వైదువే లేండ్లు గావించెనతులతపము.
క. మఱి వైదువేలయేఁడులు, దెఱచినకనుమూయ కినుని దెసఁ జూచుచు నే
డై ఊర్ధ్వబాహుఁడై మఱి, దఱుమ శ్రుతినొడివికొనుచుఁ దపమొనరించెన్.
మ. ఎలుకల్ పిల్లులు నీలకంఠములు భోగీంద్రంబు లేణచ్ఛట
ల్పులుల్ సింహము లేనుఁగుల్ శరభపాళుల్ గండభేరుండముల్
చెలిమిం జెంది విభీషణాశ్రమమునం జెల్వొందు భూనాథ యం
దుల కుప్పొంగి నటింతు రచ్చర లమర్త్యుల్ పూలు వర్షింపఁగన్. 166
వ. అని పలికి లోపాముద్రాధిపతి వెండియు రామభద్రున కిట్లనియె. 167

పంక్తిముఖుఁడు వీరహోమంబు సేయుట.

సీ. అఖిలలోకాతీతమగుమహామహిమంబుఁ, బడయంగనూహించి పంక్తిముఖుఁడు
విధిదేవతాకమై విలసిల్లుమంత్రంబు, జపియించుచును నిరశనతఁ దాల్చి
యొకకాలివెనువ్రేలి నుర్విఁ జక్కఁగ నిల్పి, సూర్యావలోకనధుర్యుఁడగుచుఁ
దనహృదయాకాశమునఁ బితామహు నుంచి, ధ్యానించి వేయేఁడులైన వెనుక
తే. నగ్రమున మండుమగ్రతరాగ్నిలోన, మును నిజరాసిదలఁద్రుంచికొనిసభక్తి
కముగ బ్రహ్మార్పణంబుగఁ గాక యంచు, వీరహోమంబుఁ గావించె విస్మయముగ.
మ. వికటాచారుఁ డతండు నిశ్చలమతిన్ వేయేండ్లకొక్కొక్కమ
స్తకముల్ ఛేద మొనర్చి వేల్చు దమునస్సంభాసితార్చిం దదీ
యఁకరోటిప్రతతుల్ పటిల్లు మని వ్రయ్యం బుట్టుఘోషం బజాం
డకటాహస్ఫుటనాప్రచండతరమై నానాదిశల్ నిండఁగన్. 169
శా. పౌలస్త్యార్చితకీకసాస్రపలశుంభన్మస్తకప్లోషణ
స్థూలాభీలకరాళపావకశిఖాస్తోమంబు ధూమంబుతోఁ
బాలోమీపతిప్రోలు చుట్టికొనియెన్ భావిప్రవృద్ధాసురో
ద్వేలాస్త్రార్చులు తద్బలంబు లిటు లుద్దీపించు నన్పోలికన్. 170
మ. ఉరునిష్ఠోగ్రదశాస్యనిర్మితశిరోహోమక్రియాదగ్ధమే
దురమేదఃపలలాస్థికీకశిఖిమిళద్దుర్వాసనల్ భూనభోం
తరముల్ నిండఁగ సైఁప నోప కికనెన్నం డిచ్చునో వీనికిన్
వర మబ్జాసనుఁ డంచు నెంచు వినుతోగ్రనం బోవు దేవౌఘముల్. 171
క. కైకసిసుతుఁ డిటువలెని, ర్వ్యాకులమతి దశసహస్రవర్షము లరుగన్

భీకరగతిఁ బదియవతల, వీఁకం దెగఁ గోసి వహ్ని వేల్వఁగఁ దలఁచెన్. 172

వ. అప్పుడు. 173

చ. గగనము మ్రోసె వీచె సుడిగాలి సముద్రము లింకె మేరువుల్
దిగఁబడె భూమి చక్రముగతిం దిరిగెన్ రవి త్రోవఁ దప్పె న
మ్మగలమగండు వీఁక దశమం బగుమస్తక ముత్తరించి వే
ల్వఁ గడఁగి హోమవహ్ని చటులంబుగఁ బ్రజ్వరిలంగఁ జేసినన్. 174

శా. ఆపౌలస్త్యవివర్ధమానఘనహోమాగ్నిజ్వలజ్జాలికల్
పైపైఁ బ్రాఁకిన దిక్పతుల్ యతులు విభ్రాంతాత్ములై సర్వలో
కాపూర్ణాధిపతిత్వసౌఖ్యనిధి బ్రహ్మం జేరి సేవించి స్వా
మీ! పద్మాసన యార్తులన్ మముఁ గృపాదృష్టిన్ విలోకింపవే. 175

మ. దశకంఠాసురుఁ డగ్నిఁ దొమ్మిదితలల్ దా వేల్చియున్ నేఁటి క
ద్దశమం బైనశిరంబు వేల్వఁ గడఁగం దద్ధోమధూమచ్ఛటల్
దశదిగ్భాగము లావరించె నిఁక బ్రత్యక్షంబు గా కుండి తే
ని శిఖిజ్వాలలఁ గ్రాఁగు ముజ్జగములున్ నిక్కంబు వాణీశ్వరా. 176

ఉ. ఒప్పిదమైన నీకరుణ నున్నతుఁడై మఱి మీఁదు గాఁ జగం
బప్పిశితాశి యేఁచు హవనానిల మిప్పుడె యేఁచఁ బూనెడిం
జెప్పెడి దేమి యింక నెడ చేసినఁ దప్పగు మీఁదిబాధ కే
మొప్పితి ముగ్ర మవ్వికృతహోమము మాన్పఁగదయ్య చయ్యనన్. 177

వ. అని భయోత్పాతవిధూతచేతస్కులై చేతులు ముకుళించి ప్రార్థించువేల్పు
దొరల దరహాసవదనంబు దెరలం గనుంగొని మంచి దని సమ్మతించి విరించి
గాంచనమయకమలాసనంబు డిగ్గ నుఱికి యతిసత్వరంబుగ. 178

బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై దశగ్రీవవిభీషణులకు వరంబు లొసంగుట.

సీ. శ్వేతకేతుఁడు జోకసేసి తెచ్చినపదా, ర్వన్నెయంచవహుమాయి వడిగ నెక్కి
వెనువెంట వచ్చుసావిత్రిముఖస్త్రీల, ప్రణయభాషలమీఁదిబాళి మాని
ప్రాఁబల్కుతుదలతోఁ బ్రణుతించుసంయమి, ప్రవరులనుతిఁ బెడచెవులఁ బెట్టి
సృజనాక్రమముఁ దెల్పఁ జేరికైనడచు బ్రహ్మలదిక్కు గల మాటలాడ మఱచి
తే. గనుకుపరువునఁ బఱతెంచు కొడుకువీణ, వినెదురక్తియుఁ బూనక వేల్పుఁజెలువ
లాడఁ బాడంగ నెడ యీక యాతురమున
దశముఖున కబ్జభవుఁడు ప్రత్యక్షమయ్యె. 179

శా. ఈచందంబునఁ బంక్తికంఠునకు వాణీశుండు గాన్పించి పీ
రాచారుం డతఁ డున్నయొక్కతలపై హస్తాసిఁ బూన్పంగ నో
హో చాలింపు దశాస్య యీతెగువ కుద్యోగింతురే మెచ్చితిన్
నీచిత్రాధ్వరకర్మనైష్ఠికతకున్ నీకోర్కు లీ వచ్చితిన్. 180

వ. అని వారించి హితోక్తులు వివరించిన వివరించనుపలుకు లాలించి సాహసోద్యో
గంబు సాలించి లేచి తల యెత్తి యతనిం బొడగాంచి పులకాంచితశరీరుం
డయి యవ్విశ్రవసికుమారుం డనేక నమస్కారంబు లాచరించి యిరుపదికరం
బులు ముకుళించి హర్షగాద్గద్యంబు వహించి యిట్లని స్తుతియించె. 181

సీ. ప్రకృతిదురాపమై ౹ పరిపూర్ణరూపమై, యొసఁగుసత్తామాత్ర ౹ మీవె కావె
సత్త్వప్రధానమై ౹ సాక్షితాధీనమై, యొసఁగునీశ్వరతత్త్వ ౹ మీవె కావె
సృష్టినిర్మాత వై ౹ యిష్టార్థదాత వై, యొసఁగుసర్వనియంత ౹ వీవె కావె
పురుషాహ్వయుండవై ౹ బోధమయుండవై, యొసఁగుమహాత్ముండ ౹ వీవె కావె
తే. నిన్ను సృజియించుకొన్నది ౹ నీవె కావె, నిన్ను నీయందుఁ గనుఁగొందు ౹ నీవె కావె
యెల్లశ్రుతులెంచ మనువేల్ప ౹ వీవె కావె, యెల్లశ్రుతులకు నావాస ౹ మీవె కావె.

మ. తనుబుద్ధీంద్రియముల్ వికారములు నా ౹ త్మం జెందఁగాఁ జేసి వా
నిని దత్తద్వ్యాపకకర్మముల్ సలుపఁగా ౹ నీవె నియోగించి యం
దున దారిద్ర్యము వైభవంబు సుఖముల్ ౹ దుఃఖంబుఁ గాలంబు వెం
టనె కల్పించి సమస్తముం గనునినున్ ౹ ధ్యానింతు నశ్రాంతమున్. 183

ఉ. దేవ శుభాశుభస్థితులు ౹ దేవనరాసురముఖ్యు లొందఁ గా
నీవె యొనర్త వాఢ్యుఁడవు ౹ నీకొకవిన్నప మాచరించెదన్
జీవులు మృత్యువన్న వెఱఁ ౹ జెందుదు రుగ్రవిరోధి మృత్యువే
కావునఁ దద్భయంబు వెలి ౹ గా బ్రదుకన్ వర మీయవే కృపన్. 184

మ. గరుడాదిత్య నభశ్చరాసుర మరు ౹ ద్గంధర్వ సిద్ధర్షి భా
స్వర విద్యాధర యక్ష కిన్నర పిశా ౹ చ ప్రేత రక్షః ఫణా
ధర భూత గ్రహ విశ్వ సాధ్య వసు రు ౹ ద్ర శ్రేణిచేఁ బోరులన్
మరణం బొందనిమన్కి యిమ్ము గణియిం ౹ పం దక్కుమర్త్యాదులన్. 185

మ. అని ప్రార్థించినఁ బద్మగర్భుఁడు దదీ ౹ యాశాస్య మీడేర్చి తెం
పున మున్నితఁడు వహ్ని వేల్చినశిరం ౹ బుల్ గ్రమ్మఱన్ మొల్చి చె
ల్వొనయం గట్టడ సేసి సౌఖ్యనిధి వై ౹ యీరేడులోకంబులం
దు నజయ్యుం డను కీర్తిఁ గాన్పు మని సం ౹ తుష్టాత్ముఁ గావించుచున్. 186

చ. అతనిసపర్యలం బ్రముది ౹ తాత్ముకుఁ డై పరమేష్ఠి యాగరం
జితమతి యావిభీషణుని ౹ జేరి తపంబున ధర్మమార్గసు
స్థితి ననివార్యభూతహిత ౹ శీలత నీప్రతిఁ గాన నేను మె
చ్చితి నిను వత్స నీవలచు ౹ చింతితముల్ గణియింపు నావుడున్. 187

శా. అంతర్నాదము విన్నయోగివరుని ౹ ట్లామాట లాలించుచున్
సంతోషించి విభీషణుండు విమల ౹ స్వాన్తం భవన్తం దయా
వన్తం శాన్తమనన్తరూపిణమహం ౹ వన్దే యటంచున్ వచః

కాంతుం జేరి నమస్కరించి పలికెన్ గంభీరవాచార్భటిన్. 188

చ. ఇనుఁడు కరంబులం గళల నిందుఁడు కీలల వహ్ని వన్నెగాం
చినక్రియ సద్గుణంబులఁ బ్రసిద్ధి వహించినలోకకర్త వీ
వెనసినకూర్మి వచ్చి నను నెంతయు మెచ్చితి వంటి వింతకం
టెను వర మున్నదే యిపుడు నేఁ గృతకృత్యుఁడ నైతి నీశ్వరా. 189

ఉ. ఐన నమోఘదర్శనుఁడ వైనజగత్పతి వీవె మెచ్చి యిం
పైనవరంబు వేఁడు మని యానతి యియ్యఁగ నూరకుండ రా
దే నుతి సేసి వేఁడెద సహింపఁగఁ గూడనియట్టియాపదన్
మానితధర్మమార్గమున మామకచిత్తము నిల్పఁ జేయవే. 190

క. ఏయాశ్రమంబుఁ జెందిన, నాయాశ్రమధర్మమునకు ననుకూలముగాఁ
జేయుము హృదయము ధార్మికుఁ, డేయెడ నవిజయ్యుఁడనఁగ నే వినియుందున్.

తే. శిక్షితము గాక యె మదీయచిత్తవృత్తి, కనుగుణంబుగ నిమ్ము బ్రహ్మాస్త్రమనిన
నావరము లిచ్చి తద్బుద్ధికజుఁడు మెచ్చి, యిచ్చె ననుకంప జనియింప నిట్టు లనియె.

ఉ. ఆసురయోనిఁ బుట్టియును నాసురవృత్తి యొకింత లేదు నీ
కీసుర లైన దీ టగుదురే భవదుక్తులు నన్నుఁ బ్రీతునిం
జేసె నమర్త్యభావము సుశీల యొసంగితి నింక నీవు దే
వాసురకోటిలో ఘనుఁడ వై మను మంచు గ్రహించినన్. 193

క. కొనియాడి రమరు లజుఁ గనుఁ, గొని యాడిరి వేల్పుముద్దుగుమ్మలు వెత వీ
డ్కొని పాడిరి గంధర్వులు, పెను పగునమరత్వ మువ్విభీషణుఁ డొందన్. 194

చ. పరహితుఁ డైనవానికి శుభంబు లభించిన నెల్లవారలున్
హరుసమె కంద్రు దుర్జనున కాయువు శ్రీయును వృద్ధిఁ బొందినం
బరమభయంబుఁ జెందుదురు భానుకులేశ్వర కావునన్ దయా
పరుఁడు విభీషణుం డమరభావము నొందిన నుబ్బి రందఱున్. 195

సరస్వతితోడ్పాటుచే బ్రహ్మ కుంభకర్ణునకు నిద్రను వరంబుగా నిచ్చుట.

చ. బిసరుహగర్భుఁ డిట్టులు విభీషణుకోర్కు లొసంగి ప్రాభవం
బెసఁగఁగఁ గుంభకర్ణుకడ కేఁగెడునప్పుడు వేల్పు లాడి ర
య్యసుర కభీష్ట మియ్యఁ దగదయ్య పరాకు సరస్వతీశ వాఁ
డసదృశకాయుఁ డీభువన మంతయు మ్రింగఁగ నోపు నొక్కటన్. 196

సీ. గట్టిగాఁ బద మూర్విఁ బెట్టెనేనియు సప్త, పాతాళలోకముల్ భగ్నము లగు
నొక్కమాటటు నిల్చి నిక్కె నేనియు శిరః, ప్రవాతి చేనూర్ధ్వకర్పరము లగలు
నుత్సాహ మొదవ మై నుబ్బించె నేనియుఁ, బచ్చిగోడలజాడ విచ్చు దిశలు
లేచి నిల్గుచు బారసాఁచె నేనియుఁ జక్ర, వాళాచలేంద్ర ముర్వ్వలికి వీఁగుఁ

తే. గేరి నవ్విన మీఁబోటివారి కెల్ల, గుండెదిగు లగు మమ్ముఁ బేర్కొ

కీవఱకు వాఁడు సేసినహింస లెంచక, గూడ దటువంటిఖలు దయఁజూడ నేల.

ఆ. తనువుఁ జూత మన్నఁ గన రాదు తుదమొద, లాత్మఁ జూత మన్న నతికఠినము
నడక చూత మన్నఁ గడుహింస వాఁ డేల, ధాత వానితపము దయ్య మెఱుఁగు.

క. నందనవనవాసినులఁ బు,రందరసహచరల నచ్చరలఁ బెక్కండ్రన్
మ్రందించెఁ మ్రింగె నరముని, బృందంబుల ఖలుఁడు వీఁడు పిన్నతనమునన్.

క. ఏవరము లేకయే బలు, కావరమున జగము లేఁచుఖలునకు వరముల్
దేవర యొసఁగుట మండెడు, పావకులో నేయి వ్రోయుభావము గాదే. 200

ఉ. కావునఁ గుంభకర్ణుపయిఁ గారుణికత్వము మాని నీవు నా
యావివశాత్మఁ జేసి వరమం చొకదాని నొసంగిరన్ శుభం
బావహిలున్ జగంబులకు నంచు సురల్ వివరింప భారతీ
దేవిముఖంబుఁ జూచెఁ దొలిదేవర సాదరవీక్షణంబునన్. 201

వ. ఇటువలెఁ దనమొగంబుఁ గనినఁ నలుమొగంబులవేలుపుదొర యింగిత మెఱింగి
మెఱుంగులతెఱంగునఁ దుఱంగలించుమెఱుంగుఁజూపులఁ దొంగలిఱెప్పల
నప్పళించుచు విప్పు గలకప్పుఁగొప్పువిరులసరులకై కప్పుకొనునళిపరంపరల
కళుకు సంపాదించునవతంసచాంపేయప్రభాసంపదలను లంకెలగుచుఁ గన
త్కనకతాటంకదీప్తులు విద్దెంబుఁ జూపుకోపున నందంపుఁజెక్కుటద్దములపై
ముద్దు గురియం గరంబులఁ బుస్తకాక్షమాలికావిపంచికలు మెఱయ గొందము
రాయంచ వలెనచ్చదువులజవరాలు పతియెదుటి కరుగుదెంచి యుదంచితాం
జలి యొనరించి వినయలజ్జాభరానతవిలోకనంబులం దద్వదనంబు లలంకరించి
యల్లన యేమిపని యాచరింతు నానతిం డనిన నజుండు నద్దేవి నాదరించి
యి ట్లనియె. 202

మ. సరసీజేక్షణ యెల్లజీవులరసజ్ఞల్ సేరి క్రీడించునే
ర్పరి వీవే కద కుంభకర్ణురసనాభాగంబునన్ నిల్చి నే
వర మీ వచ్చినవేళ నయ్యసురచే వ్యర్థోక్తు లాడింపు మేల్
వరముల్ గోరఁగ నీకు పా ప్మనిన నవ్వాగ్దేవి య ట్లుండినన్. 203

మ. అమరజ్యేష్ఠుఁడు నంత నయ్యసుర డాయం బోయి లే కుంభక
ర్ణ మహాభాగ భవత్తపంబు గన నానందంబు వర్ధిల్లె వేఁ
డు మభీష్టం బాడఁగూర్తు నిప్పు డన వాఁడున్ మొక్కి షాణ్మాసముల్
తమి నిద్రింపఁగ నొక్కనాఁ డళన మొందం జేయవే నావుడున్. 204

చ. వనజజుఁ డట్ల యానదియ యవశ్యము మేలు సుఖాన నిద్ర పొ
మ్మని సురకోటితోఁ జనియె నంత సరస్వతియుం దదాస్యవ
ర్తన ముడిగెన్ నిజప్రతిభఁ దాలిచి యప్పుడ కుంభకర్ణుఁడుం
దనమదుపుల్ దలంచుకొని తా నిటు లంచుఁ దలంచె నెంతయున్. 205

మ. అకటా పద్మజునంతవాఁడు వర మి।య్యన్ వచ్చినన్ మంచికో
రిక లర్థింపక నిద్ర యిమ్మనెడివె।ఱ్ఱిం గంటిమే యిట్టి దే
టికి నానాటికి వచ్చె హా తెలిసికొం।టిన్ వేల్పులే చేసి రీ
వికలత్వం బిఁక నేల యైనపనికిన్ । విభ్రాంతి గావింపఁగన్. 206

క. పౌరుషమునకును దైవం, బారయ ఫలకారి యందు । రా దైవంబే
వైరస్యము వహియించిన, నేరూపునఁ బురుషుఁ డొందు । నిష్టార్థంబుల్. 207

క. దైవోపహతుఁడు సుకృతపుఁ, ద్రోవ వెదకి పోవ నదియె । దురతియగు మేల్
గా వలయు నన్నఁ గీడగుఁ, గావున నిఁక జాలిఁ జెందఁ । గాదనుచున్నన్. 208

ఉ. అన్నయుఁ దమ్ముఁ డచ్చటికి । నంతటిలోఁ గడువేడ్క వచ్చి తా
నున్నవిధంబుఁ జూచి యది । యున్ విని దైవమె యిట్లు సేసిన
న్విన్నఁదనంబుఁ జెందఁ దగు । నే వగ పేటికిఁ బామరుండవే
యన్నఁ గలంకదేఱె నతఁ । డర్కకులేశ్వర వారిమాటలన్. 209

క. ఈ తెఱఁగున దశకంఠుఁడు, ధాతవరంబునను గామి।తము లొనగూడన్
భ్రాతృసమేతంబుగ శ్లే, ష్మాతకవనమునకుఁ జనియె । సంతోషమునన్. 210

వ. అని యెఱింగించి రఘుకులగ్రామణికి మఱియు నగస్త్యమునిశిఖామణి
యిట్లనియె. 211

సుమాలిప్రముఖులు రసాతలమునుండి విశ్రవునాశ్రమమునకు వచ్చుట.

చ. దశముఖుఁ డీప్రకారమునఁ । దమ్ములతోఁ జని తల్లికిం బ్రదీ
ప్రశమధి యైనతండ్రికిని । భక్తిఁ బ్రణామము లాచరించి దై
త్యశతము గొల్వఁ బాయక త।దాశ్రమభూమి వసించు టంతయున్
విశదముగా నెఱింగి కడు । వేడుకఁ బొంగి సుమాలి యయ్యెడన్. 212

చ. చిలువలగుంపు వెల్వడిన । చెల్వున రాక్షససైనికుల్ రసా
తలముననుండియున్ వెడలి । తన్ భజియింపఁ బ్రహస్తముఖ్యపు
త్రులు సహితాప్తబంధు లయి । తోడన రా దుహితృప్రియాత్మజా
తులఁ దిలకించు నుత్సవము । దోరము గా నరుదెంచుచున్నెడన్. 213

శా. ఆమాతామహురాక మున్నె విని పౌ।త్రస్నేహుఁడై కైకసీ
కామిన్యగ్రసుతుం డెదుర్కొని నమ।స్కారంబులం బూజలన్
క్షేమప్రశ్నములన్ వినీతియును భ।క్తిస్నేహముల్ సూపన
త్యామోదంబు వహించి యాతఁడును ను।ద్యత్ప్రౌఢివాగ్జృంభణన్. 214

సీ. చిలువమేపరిపుల్గు।బలుచట్టుపలఁ బుట్టు, గాడ్పుచే నొదవిన।కాళ్లవడఁకు
గొంటుబంగరుఁగంటి।కంటువేలుపువింటి, గుణిరవంబున నంటు।గుండెదిగులుఁ
దొలివేల్పుఁ జిందంపుఁ।దోరంపురవళిచేఁ, గర్ణరంధ్రములందుఁ।గవియుచెవుడు
వేయిమించులవాలు।మ్రోయు చుద్ధతిడాయు, నవుడు పైకొనినభ।యజ్వరంబు

తే. నేఁటితో బాసె రాక్షసానీకమునకు, నీరహోమంబుచే నీవు వేల్పుఁ బెద్ద
వెఱఁగుపడఁ జేసి లోకైకవిజయహేతు, వరములొందుటఁ బొలత్త్యవరకుమార.

మ. పరిపూర్ణోజ్జ్వలకార్తికీకుముదినీప్రాణేశ్వరజ్యోత్స్నవై
ఖరి నీకీర్తిరమావిలాసము పొసంగన్ సొంపుఁ గాంచెన్ నిశా
చరవంశాబ్ధి మదీయహృత్సరసిజోత్సాహైకసంపాదన
స్ఫురణన్ మించె భవత్ప్రతాపరవి రక్షోనాథ సిక్కంబుగన్. 216

మ. పరమాన్నాజ్యసమిన్ముఖాహుతులచే బ్రహ్మార్పణం బంచు న
ధ్వరముల్ సేయుదు రందఱున్ వసుమతిన్ ధైర్యోన్నతిన్ నీగతిన్
శిరముల్ పాణిఁ గృపాణిఁ జేర్చి యనలార్చిన్ వేల్చి నీయద్భుతా
ధ్వరకర్మం బొనరింప రెవ్వరును సత్యం బాసురగ్రామణీ. 217

తే. మిగులఁ గోపించి తన్నిన భృగుమహర్షి, యడుగుపట్టిన వేల్పురాయడికి వెఱచి
యడుగుపట్టిన దైత్యులయాపదబ్ధి, కధిప యుష్మత్ప్రతాపమార్వాగ్ని యయ్యె.

క. బలియుం డన్వయకర్తవు, కలిగితి విఁక నేల డాఁపఁగా మనకొఱకే
తొలుతన్ మత్ప్రేరితుఁడై, లలితస్థితి విశ్వకర్మ లంక యొనర్చెన్. 219

వ. అట్టిపట్టణం బిటు లేల విడిచి పెట్టితి రంటివేని వినిపించెద నాకర్ణింపుము. 220

మ. త్రిజగద్ద్రోహ మొనర్చుచున్ సమదవృత్తిం గూడి క్రీడించుచున్
భుజగర్వంబు సహింపలేక చని వేల్పుల్ దెల్పికొన్నం జతు
ర్భుజుఁ డభ్రాంకపశంఖరాజనినదంబుల్ మీఱ సంగ్రామకే
ళిజయోత్పాదనశాలి మాలి మును కూల్చెన్ గెల్చె మమ్మందఱన్. 221

ఉ. అడ్డమె వచ్చి వేల్పుపురి యాఁగడుమ మ్మిటు లావరించి మా
యొడ్డనముల్ దెరల్చి హరి యుద్ధతిఁ జూపిన గొల్లవెల్చినన్
దొడ్డికిఁ బాఱునాపసులతో సరియై పురిఁ బాసి యాండ్రనున్
బిడ్డల వెంటఁ బెట్టుకొని భీతిలి చేరితి మిర్వక్రిందటన్. 222

తే. అదిమొదలు లంక పాడైన నసురనాథ
యంత మీయన్న నడుమఁ దా నాక్రమించె
దానమున నైన సామభేదముల నైన
బలిమి నైన గ్రహింపు మప్పట్టణంబు. 223

తే. ఒరులపాలైన తమసొమ్ము మరలఁగొనుట, యార్తిఁ జెందినచుట్టాల నరసికొనుట
నిజకులోచితధర్మంబు నిలిపికొనుట, బలియుఁ డగుటకు ఫలమంద్రు పంక్తివదన.

తే. కరముచేఁ గంకణమ్ముఁ గంకణమువలనఁ, గరముఁ గరమొప్పఁ గరణి లంకాపురాధి
పత్యమున నీవు వెలయుదప్పట్టణంబు, వెలయు నీచేత నని తాత దెలుపుటయును.

మ. దశకంఠుం డనుఁ దాత నీనుడి యథార్థం బైనచో నెంత బా
లిశుఁడైనన్ నయ మేది యగ్రజుని బల్మిం దోఁచి దుర్వృత్తిఁ ద

ద్వశ మాని ల్లెటు లాక్రమించు మఱి లేవా యిండ్లు పెద్దల్ భవా
దృశులే యి ట్లన నస్మదాదులకు బుద్ధిస్థైర్యముల్ గల్గునే. 226

క. అని తాత బోధ సేసిన, పనికిఁ సమ్మతిల కతఁడు ప్రత్యాఖ్యానం
బొనరించె నంత నొకనాఁ, డను వగుసమయంబుఁ గని ప్రహస్తుం డనియెన్.

శా. పౌలస్త్యాన్వయచంద్ర శూరులకు సౌభ్రాత్రంబు బాంధవ్యముఁ
వాలాయం బన వచ్చునే బలిమి యెవ్వాఁ డొందు వాఁడే కదా
త్రైలోక్యంబున మేటి యానడతయే ధర్మంబు యక్షేశుపై
నేలా యీమొగమాట మాతనిపురంబే లంక శంకింపఁగన్. 228

ఉ. ఏల బహూక్తు లప్పురి మహీం సృజియించినయట్టివారు మీ
రేలినవారు మీ రతని కే డది గా దతఁ డేలి కంటివా
యేలఁడె యింతకాల మిఁక నేలఁగ నీ కగుఁ బాలివంతునం
బాలికి లంకె లెయ్యెడల భ్రాతలు గారె పులస్త్యనందనా. 229

ఉ. అన్నను ద్రోచి యెంతచెడు కైనఁ దదీయగృహంబుఁ జేరునే
యన్నది వింటి మీవలన నారయఁ గశ్యపునాండ్రు దైత్యులం
గన్న నెఱుంత వేలుపులఁ గన్న నెలంతయుఁ దత్సుతవ్రజం
బున్న తెఱంగు వారలసహోదరమైత్రి జగం బెఱుంగదే. 230

ఉ. ఎక్కువ లాడఁగా వెఱతు నింద్రుఁడు భ్రాత లటంచుఁ గాచెనే
యొక్కెడ నైన దైత్యుల మహోద్ధతి గల్గిన నొంచుఁ దక్కఁ
దిక్కయి కావు మంచు హరిఁ దెచ్చి వధించఁగఁ బంచుఁ జూడమే
యెక్కడియన్న లేటితగ వేటివిచారము శూరకోటికిన్. 231

మ. దయయుఁ ధర్మము సత్య మార్జవము శాంతం బెప్పుడుం బూని స
త్క్రియలఁ సౌఖ్యము లొందు వేలుపులె దైతేయచ్ఛటం ద్రుంపఁగా
భయ మేలా మనవంటివారలకుఁ దద్భంగిం బ్రవర్తింప నె
ట్లయినఁ మేలగు దాయ గెల్వ మసురేంద్రా యంచు బోధించినన్. 232

దశగ్రీవుఁడు లంకఁ దన కిమ్మని ధనేశునితోఁ జెప్పఁ బ్రహస్తునిఁ బంపుట.

శా. ఆకర్ణించి యతండు రెండుగడియల్ ధ్యానించి మీభాషితం
బే కర్తవ్య మటంచుఁ దాతవదనం బీక్షించుచుఁ లేచి బా
హాకాంక్షేయకు లై యమాత్యులు ప్రహస్తాదుల్ భటుల్ గొల్వ లం
కాకాంతుం జని నిల్చె దండధరదిగ్రాజత్త్రికూటంబునన్. 233

వ. నిలిచి యచ్చట. 234

చ. అతులవచఃప్రశస్తునిఁ బ్రహస్తునిఁ జూచి దశాస్యుఁ డీ విఁకం
బితృసము నస్మదగ్రజుఁ గుబేరుని శీఘ్రమ చేరి నాయభీ
ప్సితమును లంక మున్నసురశేఖరు లేచినకార్యభంగియుం

జతురతఁ జెప్పి యప్పర మొసంగఁగవే చని యాడి రమ్మనన్. 235

చ. అతఁడు హసాదటం చతిరయంబున లంకకుఁ బోయి కిన్నరీ
కృతమణికంకణక్వణనచారుకరోదరచామరానిల
ప్రతిహతకుంతలుం డయి సభాస్థలి నోలగ మున్న దేవతా
పతినిభునిన్ ధనప్రభుని భక్తిఁ గనుంగొని మ్రొక్కి యిట్లనున్. 236

ఉ. దానదయాదిసద్గుణనిధాన పరాకు భవత్ప్రియానుజుం
డై నదశాననుండు వినయంబున మీ దగుసేమ మారయం
గా ననుఁ బంచె మీపదయుగంబునకున్ నతు లాచరించు మీ
తో నొకమాటఁ దెల్పు మనెఁ దోరపువేడ్క వినుండు దెల్పెదన్. 237

మ. మనమాతామహు లాదికాలమున నిర్మాణంబు సేయించి యుం
డినగేహంబఁట లంక యెవ్వ రచ్చటన్ లేకుండినన్ మీరు గై
కొని పాలించితి రిప్పు డద్దనుజముఖ్యుల్ వచ్చినా రందఱున్
ననుఁ గొల్వం బుర మేను మీవలెనె కొన్నాళ్లేలఁ గాంక్షించితిన్. 238

మ. అని మీకూరిమితమ్ముఁ డాడు మనినాఁడా మాట యట్లుండె యో
జనయుం దెల్పెదఁ బంక్తికంధరుఁడు భాషానాథదీవ్యద్వరం
బునఁ దేజంబున మేటి నెయ్యమె తగున్ మూర్ఖుల్ విరోధంబు సే
యన యున్నా రమితంబుగా నచట నయ్యా నీదుచిత్తం బనన్. 239

శా. ఆయక్షేశుఁడు పంక్తికంధరునమాత్యగ్రామణిం జూచి యే
మో యం చుండితి నింతమాత్రమున కోహో యింతసంకోచ మే
లా యీప్రో లొకఁ డెంత సాధనము నా యైశ్వర్యముం బ్రోవఁ దా
నే యర్హ్యం డగు టేమి మీ రెఱుఁగరే యిమ్మది ఖేదోక్తికిన్. 240

క. నేనై చేయఁగ వలసిన, దాని నెఱింగించె మేలు తమ్ముఁడు నెమ్మిం
దా నిప్పట్టణ మేలుట, నే నేలుటకంటె వేడ్క యిబ్బడి గాదె. 241

వ. అని కలయం బలికి. 242

క. కాఁపురము సేయ కిఁక లం, కాపుర మెడఁబాయ వలెసెఁగా యనుబలువౌ
తాపము దోఁపఁగ నీక ప్ర, తాపము గలయనుజుఁ దలఁచి ధనదుఁడు వరలన్.

క. రమ్మనుమా తమ్మునిఁ దన, సొమ్మనుమా లంక రాక్షసులతో మేల్ గై
కొమ్మనుమా వల దనుమా, నమ్మనుమా యనుచు దండనాథునిఁ బనిచెన్.

వ. ఇవ్విధంబున మనుష్యధర్ముండు దుర్మదుం డగుదశకంధరునకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
వచియింప దూతం బంచి తత్క్షణంబ. 245

విశ్రవు నిర్దేశంబువలన ధనేశుండు కైలాసంబు చేరుట.

మ. నవరత్నోజ్జ్వలదివ్యపుష్పకవిమానం బెక్కి వేవేగ వి
వసుం జేరి నమస్కరించి యనుజప్రారంభ మాద్యంతమున్

సవి శేషంబుగఁ దెల్పి యెయ్యది నివాసం బెందు వర్తింతు మీఁ
దివిచారం బిఁక నేమి తండ్రి కృప నిర్దేశింపవే నావుడున్. 246

మ. ధనదుం గన్గొని తండ్రి యిట్లనియెఁ బుత్రా నేఁడు గా దద్దురా
త్ముని దానిప్పని యల్లనాఁడె విని యీదుర్బుద్ధి యేమూర్ఖు డె
ల్పె నయో యగ్రజుఁబ్రోలు గావలెనె బల్మిం గైకొనం జోటు లే
దె నయం బేల పరిత్యజించె దని సూక్తిన్ నీతి నేఁ జెప్పనన్. 247

క. చిలువకు బదనికఁ జూపిన, చెలువున నాపలుకు వాఁడు చేకొన కలుకం
బలుకక మొగముల జేగుఱు, లొలుకఁగ వడి లేచి యిచటనుండక చనియెన్.

ఉ. వాఁడు మదాంధుఁ డార్యు లగువారలు పల్కినవాక్యపద్ధతిన్
రాఁడు పయోజగర్భునివరంబున లోకవిభుండుఁ దాన యై
నాఁడు దురాత్ముడై నదితినందనులన్ బలుమందిఁ గూడికొ
న్నాఁడు శపించినం గినిసినం బని సేయదు వానిపై నికన్. 249

చ. తగనికుమారుఁడైన మమతారహితస్థితి యొప్పుఁ దండ్రికిం
దగనిసహోదరుం డయినఁ దానును బాయుట యొప్పు నన్నకుం
దగ దని నిగ్రహించినను దాదృశు లౌదురు గాన వానితోఁ
దగ దిఁకఁ బొత్తు నీ కొకహితం బెఱిఁగించెద విన్ము పుత్రకా. 250

శా. లీలోద్యానలతాకుడుంగవిహారలేఖాంగనాహాసరు
గ్జాలప్రస్రవదిందుకాంతలహరీసంబంధమందాకినీ
నాళీకోత్పలవాసనాజనితకాంతాయుగ్భవోల్లాస మా
కైలాసంబు వసింప నీకుఁ దగు నింకం జేరు మచ్చోటికిన్. 251

ఉ. అచ్చటికేళికావనము లచ్చటికల్పితభూధరోచ్చయం
బచ్చటియచ్ఛపుంగొలఁకు లచ్చటిబంగరుఁజాయతమ్మిపూ
లచ్చటిరత్నమందిరము లాత్మకు మెప్పొనగూర్చునే కదా
యచ్చటికాఁపురంబునఁ బురారిసఖుం డగుఁ బొమ్ము నావుడున్. 252

చ. జనకునియాజ్ఞ మౌళి నిడి సమ్మద మొప్ప ధనేశుఁ డప్పుడే
ధనమణివస్తువాహనకదంబము సేకొని యాశ్రితుల్ హితుల్
దనయులు సైనికుల్ గొలువఁ దక్కక లంకఁ బరిత్యజించి శం
భునిశరణంబుఁ జేరి ప్రియపూర్వముగా శరణంబు వేఁడినన్. 253

క. శరణాగతసులభుండగు, హరుఁ డాతని నాదరించి యలకాహ్వయ మా
పుర మిచ్చి మెచ్చి మచ్చికఁ, బరమాప్తునిఁగా నొనర్చి పరిపాలించెన్. 254

క. అనయము వినయము నయమును, దనసొమ్ముగ మెలఁగుకీర్తిధనుఁ డచ్చటి కేఁ
గిన నిష్టార్థముఁ జేకొనుఁ, గన రామ ధనేశుఁ డిటులు కాంక్షిత మొందెన్

దశముఖుఁడు లంకం గొని పాలించుట

మ. జనలోకేంద్ర కుబేరుఁ డిట్లుగఁ ద్రింశద్యోజనీదీర్ఘయై
కనకోద్భాసితసౌధ యై సుగృహ యై కన్పట్టునాలంక ని
ర్జన యయ్యుం జెలు వొందె నొక్కవిభుఁ డాసం గూడి వీడ్కొన్నఁ జ
య్యన వేఁ డొక్క నిరాశకుం దనరు వేశ్యాకాంతిచందంబునన్. 256

ఉ. అంతఁ బ్రహస్తుఁడుం జని దశాస్యున కెంతయు వేడ్క నంతవృ
త్తాంతము విన్నవింప దరహాసముతో సభవారిఁ జూచి నా
వింతయె నీభుజానుహిమ వీఁజేఁడి యై పగఁ బూన రాజరా
జంతకు గాసి గాఁడెఁ పుర మీయక యుండిన నంచు వారనన్. 257

క. అది నిజ మౌనని పలుకుచు, మదిలోన ముదంబువొదల మంచిముహూర్తం
బిది యని భార్గవనంనను, లదురుగడ నా వచ్చి తెలుప నద్దశముఖుఁడున్. 258

సీ. తనపురోవీథి మాతామహుల్ మదమత్త, మాతంగములమీఁదఁ బ్రీతిఁ జనఁగ
దన తల్లి కైకసీధవళాక్షి ముత్యాల, పల్లకిపై వారిపజ్జ నరుగఁ
దనయిరుదెసల నిద్దఱుదమ్ము లహరిమి, తానీకనీయుక్తు లగుచుఁ గొలువఁ
దన వెంబడి నెప్రహస్తమహోదరసుపార్శ్వ, మారీచముఖమంత్రిగణములు నడవ

తే. దివ్యరథ మెక్కి శంఖవాదిత్రవేణు, కాహళాదులగవము లాకాశ మొరయ
ఛత్త్రచామరకేతనచ్ఛాయ లొలయ, వింశతిభుజుండు లంకఁ బ్రవేశమయ్యె. 259

మ. అరుసం బొందుచు మాల్యవత్ప్రముఖపూర్వాదిత్యు లవ్వేళ బం
గరుపీఠంబునఁ బంక్తికంఠు నిడి లంకాపట్టణాభ్యాసి వై
పరిపాలింపుము దైత్యపాళి ననుచుం బట్టాభిషేకం బొన
ర్చిరి శుక్రాత్మజదత్తలగ్నమున భేరీశంఖముల్ మ్రోయఁగన్. 260

శా. ఆపౌలస్త్యకులేశ్వరుఁ డిటుల లంకాధీశ్వరుండై హిత
వ్యాపారజ్ఞుల బంధులన్ సఖుల మిత్త్రామాత్యులన్ మాన్యభా
షాపూర్వంబుగఁ దత్తదర్హపదవీసంభావ్యులం జేసి వి
ద్యాపాండిత్యతపోబలాన్వయవయోహంకారముల్ మీఱఁగన్. 261

శూర్పణఖను విద్యుజ్జిహ్వున కిచ్చి పెండ్లి చేయుట.

మ. అనవద్యస్థితి నుల్లసిల్లు చొకనాఁ డాత్మానుజన్ నిండుజ
వ్వని నాశూర్పణఖాఖ్యఁ గన్యఁ గని యుద్వాహంబు గావింప బం
ధుని కాయాన్వితుఁడై తలంచి యలవిద్యుజ్జిహ్వుఁ డన్ కాలకే
యునకుం బెండ్లియొనర్చెఁ దల్లిహృదయం బుత్సాహమగ్నంబు గన్. 262

వ. ఈప్రకారంబున శూర్పణఖకు వివాహం బాచరించి యావిరించిపౌత్త్రుఁ డొక
శరత్సమయంబున మృగయావినోదం బొనరింపం దలంచి సమంచితమణి
మయస్యందనారోహణంబు గావించి ధనుర్బాణంబులు ధరియించి యొక్క

రుండ వోయి యమితాగమసమన్వితం బయి పులస్త్యజనకాననంబునుంబోలె
నున్నయొక్కనిర్జనకాననంబుఁ బ్రవేశించి యచ్చట. 263

దశగ్రీవుఁడు మందోదరిని వలచి పెండ్లి యాడుట.

క. సురమృగముల నిఁక నిటువలె, హరియింతు నటంచుఁ దెలుపు ననువున నయ్యా
సురశార్దూలుఁడు వనభూ,సురమృగముల వేఁట లాడుచుం జని యెదుటన్.
క. మయునిఁ బ్రశాంతకృపారస, మయుని పాఠాభ్యాసనియమ మహిమాపహృతా
మయుని గుణముదితనరసుర, మయునిఁ దొలుతఁ గైకసీకుమారుఁడు సూచెన్.
వ. చూచి తదనంతరంబ. 266
సీ. హరినీలములకొప్పు నళిజాలముల యొప్పుఁ, గలకొప్పు రహిసొప్పు గులుకుదానిఁ
గలువరేకుల యేపు ఖంజనంబుల రూపు, నిరసించు వాల్చూపు నీటుదానిఁ
దళుకుబంగరుగిండ్లు దులకించు విరిచెండ్లు, నడఁగించు పాలిండ్ల నమరుదానిఁ
గండచక్కెరదీవి దండి కెరిపుల తీవి, మొలపించు చెంగావి మోవిదానిఁ
తే. దళుకుఁజెక్కులదాని సిగ్గొలుకుదాని
నొఱపు గలదానిఁ దొలుకారు మెఱుపుఁజాయ
హెచ్చుజిగిదాని మయు వెంట వచ్చుదాని
బాల నొక్కతెఁ జూచె నప్పంక్తిముఖుఁడు. 267
క. చూచి తల లూఁచి యెటు లని యేచినతమిఁ దలఁచె నౌర యీయొయ్యారం
బీచిన్నిపాయ మీచెలు, వేచెలువలయందుఁ గంటిమే లోకమునన్. 268
సీ. ఈనాతి కానతో నెనగాక కాంబోలు, సింగముల్ గుహలలోఁ జిక్కుటెల్ల
నీబాలనడలతో నెనగాక కాంబోలు, నేనుంగు లడవిలో నీఁగుటెల్ల
నీపొల్పుచూడ్కితో నెనగాక కాంబోలు, సారంగములు పొదల్ దూఱుటెల్ల
నీకన్యఘనవేణి కెనగాక కాంబోలు, నహులు పుట్టలు సొచ్చి యడఁగుటెల్ల
తే. నీనెలఁతఁ జేరి కాంబోలు నించువింటి, చెంచతనుఁడయ్యెజగము జయించుటెల్ల
నీలలన సృష్టి సేసి కాంబోలుఁ బంకజాసనుఁడు విశ్వమున స్రష్ట యగుటయెల్ల.
సీ. ఎలదేఁటివిహరణం బెపుడు నొందనిపుల్లకమలంబు దొరసె నిచక్కెలికిమోము
రాచిల్కముక్కుఁ జేర్పనిపక్వబింబంబు, ప్రతిబింబ మొనసె నిప్పడఁతిమోవి
గండుఁగోయిలకు దక్కనిమావిచిగురుల, బ్లొసఁగెనీలతకూనమృదుకరములు
నవభుజంగాలింగనమ్ము సేకొనని గేదఁగి తావిఁ దెలిపె నీతరుణివలపు
తే. వన్నెగలక్రొన్నకటారి మన్నవాఁడు, చిన్ననాఁడు, వహించినచికిలికలువ
తూపు లనమించె నీచెల్వచూపు లవుర, పెండ్లి లేనట్టు లున్న దిబ్బిసరుహాక్షి.
శా. ఈపద్మేక్షణజాతి యెయ్యదియొ పేరేమందురో యీఘనుం
డీపూఁబోఁడికి నేమి గావలయునో యే సర్థి నిమ్మన్నచో
నీపూర్ణేందునిభాస్య నియ్యఁడో కో తా నీకున్న నిం తేల సం

తాపం బప్పటి కీతనిఁ గెలిచి యైనను దీనిఁ బెండ్లాడెదన్. 271

క. అనుసాహసంబు మది నిడి, వినయము గలవాఁడుఁబోలె వింశతిభుజుఁ డా
యన పోవుతోవ కడ్డము, చని వినతి యొనర్చి పలికెఁ జతురత్వమునన్. 272

ఉ. ఓమహితాత్మ యీవిపిన ముగ్రమృగాకుల మిప్పు డిందు మీ
రేమిటి కేఁగుదెంచితిరొ యెప్పుడు నెచ్చట నుందు రేమి మీ
నామము లానుపూర్విగ వినంగ వలతున్ వినిపింపుఁ డన్న వీ
తామయుఁ డామయుం డను దశాస్యునితోఁ గలరూప మేర్పడన్. 273

క. దానవశిల్పాచార్యుఁడ, నేను మయుం డనెడువాఁడ నిందువదన యీ
మానిని మందోదరి యనఁగా నొప్పు మదీయపుత్త్రి గాంభీర్యనిధీ. 274

ఉ. నామహనీయశిల్పమును నానుగుణంబులు మెచ్చి దేవతల్
హేమ యనం బ్రసిద్ధి వహియించి యచ్చరలేమ నిచ్చి రా
హేమకుఁ గా మనోజ్ఞ మగుహేమపురంబు సృజించి యచ్చటన్
హేమను గూడి నేను సుఖియించితిఁ బంచశతాబ్దముల్ రహిన్. 275

శా. ఏమో యీశ్వరమాయ యే నెఱుఁగఁ దచ్ఛ్రీ హేమతో నున్నచో
వ్యామోహంబునఁ బెద్దకాలము క్షణంబై తోఁచు నాచెల్వకున్
మోమెక్కించుక చూడకున్న నిమిషంబుం గల్పమౌ వేయు నే
లా మే లెట్టిదొ దాని యిల్లు విడఁబాయన్ లే దహోరాత్రముల్. 276

శా. ఆమెం బోయెను నాఁటిజోలి యిఁక నేలా యీవలన్ వింటివే
రోయయ్యా యటు గొన్నినాళ్లు సన నాయోగంబునన్ దౌహృద
శ్రీ యప్పద్మపలాశలోచన ధరించెం గాంచె మాయావి యా
మాయావిన్ మఱి దుందుభిం బిదప నిమ్మందోదరీకన్యకన్. 277

చ. అనిమిషు లంతటం బిలువ నంపిన నన్నెడఁబాసి హేమ పో
యిన నది లేనిచోట వసియింప సహింపక సంసృతిప్రవ
ర్తనము జుగుప్సగాఁ గని విరాగుఁడనై తప మాచరింపఁ బో
వనె సమకట్టి యీసుత వివాహము సేయఁ దలంచి యిమ్మెయిన్. 278

క. తగువాని నెందుఁ గానక, జగతిం గ్రుమ్మరెద రాత్రిచరశేఖర నీ
దగుకులము నామ మే వినఁ, దగుదు ననుచుఁ దోఁచె నేనిఁ దగువివరింపన్.

ఉ. నా విని పంక్తికంఠుఁడు మనంబున సంతస మంది యోమహా
త్మా విను నాకు బ్రహ్మ ప్రపితామహుఁ డేను బులస్త్యపౌత్త్రుఁడం
బావనమూర్తి విశ్రవుఁడు మజ్జనకుండు జగంబునన్ దశ
గ్రీవుఁడు నాఁ బ్రసిద్ధుఁడ నదీనపరాక్రమధైర్యధుర్యుఁడన్. 280

మ. లవణాంభోధిగభీరఖేయవృత మాలంకాపురం బేలుదున్
స్వవయోరూపకులానురూప మగుకన్యం గోరుచున్నాఁడ లే

దు వివాహం బని పల్కినన్ మయుఁడు సంతోషించి యర్హుం డితం
డవు మత్పుత్త్రిఁ బరిగ్రహించుటకు నుత్సాహాపోహ లిం కేటికిన్. 281

క. అని కృతనిశ్చయుఁడై యద్దనుజమణికి దార వ్రాసెఁ దనపుత్త్రి మయుం
డనలునిసన్నిధి నతఁడుం, దనరుచుఁ బాణిగ్రహణముఁ దగ నొనరించెన్. 282

శా. మాణిక్యోజ్జ్వలకంకణస్ఫురిత మాతమందోదరీకన్యకా
పాణిం బట్టిన సాత్త్వికోదయము సూపట్టెన్ దశగ్రీవు మై
క్షోణీనాయక యెంత తామసగుణస్థుండైనన్ సద్గుణ
శ్రేణిన్ మించినవారిపొం దొలసినం జేకూరుఁ దద్భావముల్. 283

ఉ. రాక్షసరాజ్యలక్ష్మి యన రంగు వహించినయప్పయోజప
త్త్రేక్షణ నిట్లు పెండ్లి యయి యెంతయు వేడ్క దశాస్యరాక్షసా
ధ్యక్షుఁడు మామకున్ బహువిధార్చన లిచ్చిన నాతఁడున్ లలా
టాక్షుని నైన నొంచునొకయద్భుతశక్తి యొసంగి ప్రేముడిన్. 284

క. ఇది పరమఘోరసాధన, మెదిరించిన నెట్టిపగతునేనిఁ జెఱుచు నె
ట్టిదు నీఁద గాని వైవకు, మద రొందెడువారిమీఁద నని వీడ్కొలియెన్.

తే. రామయ్యాశక్తిఁ గొని కాదె రావణుండు, మున్ను మనలక్ష్మణుని నొంచి మూర్ఛవుచ్చె
నదియుఁ బెనులోభిఁ బ్ర్రార్థించునర్థియాశ, వలె నిరర్థక మై చన్న వగలఁ బొగిలె.

కుంభకర్ణ విభీషణుల వివాహము.

మ. అవి యెల్లన్ రఘువీర నీ వెఱుఁగవే యాగాథ లట్లుండె ని
ట్లు వివాహోత్సవ మాచరించి దశకంఠుం డంత సౌదామినీ
చ్ఛవిమీఁ బాబలిపుత్త్రికాదుహిత వజ్రజ్వాల యన్ దాని బాం
ధవు ల్మోదా యనఁ గుంభకర్ణునకు నుద్వాహం బొనర్చెన్ రహిన్. 287

మ. సరమం జేసితమంజుసౌరభవతిన్ సౌందర్యలీలావిలా
సరమన్ భాసురమన్మథాస్త్రతులితన్ శైలూషగంధర్వశే
ఖరుకన్యామణిఁ జిన్నతమ్మునకు వేడ్కం బెండ్లి సేసెన్ నిశా
చరవంశాగ్రణి యద్దశాననుఁ డెదన్ సౌభ్రాత్ర ముప్పొంగఁగన్. 288

మేఘనాద జననము.

ఉ. ఆదటఁ గొన్నినాళ్లకు దశాస్యునిపట్టపుదేవి యైనమం
దోదరి గాంచె నొక్కసుతు నుద్ధతు నాతఁడు పుట్టినప్పుడే
రోదసి భేదిలన్ సురవరుల్ బెగడన్ ఘనలీల మ్రోయఁగా
నాదృతి మేఘనాదుఁ డనునాఖ్య యిడెన్ జనకుండు వేడుకన్. 289

చ. చిదుగుల వృద్ధిఁ బొందు శిఖిచెల్వున నద్దశకంఠపుత్త్రుఁ డ
భ్యుదయముఁ జెందుచుండెఁ బితృపోషణపెంపున నక్కుమారుఁ డే

కద మఱి యింద్రజిత్తనఁ బ్రకాశిలె నత్తెఱఁ గెల్ల జానకీ
హృదయసరోజమిత్త్ర వివరించెద మీఁదఁ గథాక్రమంబునన్. 290

కుంభకర్ణునకు నిద్రింప దశగ్రీవుం డొకయిల్లు గట్టించుట.

చ. వినుమట మీఁద బ్రహ్మ యొదవించిననిద్దురవుబ్బు కుంభక
ర్ణునిమొగ మాని జాగ్రదవరోధ మొనర్చినఁ బవ్వళింపఁగాఁ
దనకొకయిల్లు గావలయు దానవనాయక యంచు నన్నతో
ననుటయు నాతఁ డప్పనికి నప్పుడ పంచె ననేకశిల్పులన్. 291

వ. వారును దదాజ్ఞ శిరంబున ధరియించి తత్క్షణంబ. 292

సీ. చికిలిపాఁగెంపుటిట్టికల గోడలు వెట్టి, వజ్రంపుగారల పను లొనర్చి
మూలతారాకంబములు వెక్కు జతసేసి, జాళువాపతిమలచా లమర్చి
తులకించుపవడంపుదూలముల్ పయి నుంచి, పచ్చతాపలకలు పాదుకొలిపి
పులుదిండిరాముత్తెములలోవ లమరించి,స్ఫటికసోపానముల్ సంఘటించి
తే. పుష్యరాగవతర్దికల్ భూరిచంద్ర,కాంతజగతులు గోమేధికపుఁదలుపులు
కళుకుముత్యాలసోరణగండ్లు వేడ్క, సేయఁ బడకిల్లు గట్టి రాశిల్పివరులు. 293

క. ఆమడ నర వెడలుపు మూఁ,డామడ నిడివియును గలిగి యతిరమ్యంబై
రామ ఘటకర్ణుపటుని,ద్రామందిర మలరు మృదులతల్పతతులతోన్. 294

వ. అటుల ధవళప్రభాపహసితకైలాసం బగుతన్నివాసంబున. 295

సీ. కిన్నరాదులఁ గిట్టి గెలుచునాందోళంబు,మించఁబల్మఱుఁ గల్వరించుకొనుచు
దిక్కరుల్ సెవ్వు డొందదేవతల్ వెఱ సెంద, బెట్టుగాగుఱకలు వెట్టుకొనుచుఁ
గలలోన దిక్పాలకులమీఁదఁ జనిమాఱు,కొనువారిఁగనిపండ్లు గొఱికికొనుచు
సెలవుల లాల చిప్పిల నప్పటప్పటి,కించు కించుక చప్పరించుకొనుచు
తే. మరలుచును బొరుచును మేనుమఱచి మిగులఁ
జెమ్మటలఁ దొప్పదోఁగుచు నిమ్మళించు
నిబిడతామససుఖ మిచ్చు నిద్రఁ గలిసి
కాలముఁ గ్రమించె నక్కుంభకర్ణుఁ డధిప. 296

దశగ్రీవుండు గరుడప్రముఖుల బాధించుట.

క. క్రూరుఁడు దశముఖుఁ డంతఁ బ,యోరుహభవదత్తవరమదోద్రేకమునన్
మేర దలంపక దుష్ట,ప్రారంభమునందె బుద్ధి యలవఱిచె నృపా. 297

వ. అదియెట్లనిన. 298

సీ. గరుడుల గరుడులకంబంబులని కట్టి, గంధర్వగంధర్వగతు లడంచి
యక్షులఁ బక్షులయటుల పాఱఁగఁ దోలి,ఖచరులఁ గుచరులఁగా నదల్చి
కిన్నరు లెన్నరు తన్నని నొప్పించి, సిద్ధులఁ బద్ధులఁ జేసి కలఁచి
సాధ్యులు సాధ్యులై శరణుఁబొందఁగఁ జేసి,యమరులఁ జమరులయంద కనిచి

తే. భోగుల విభోగుల నొనర్చి యోగితతి వి,యోగితతివలె బలునెలనొందఁ జేసి
చారణానిలతుషితభాస్వరుల నోడిచి, యుద్ధతేజంబుఁ జూపె లంకేశ్వరుండు.

మ. హవనంబుల్ భువనంబులుం జెఱుచు మాయల్ దాల్చుఁ గూల్చున్ సుధా
శివనంబుల్ పవనంబులీల ద్విజులన్ ఛేదించు భేదించుఁ ద
ద్భవనంబుల్ భువనంబు లున్నతటినుల్ బంధించి మ్రాందించు స
త్సవనంబుల్ ప్లవనంబుఁ జెంద గిరు లుద్యన్ముష్టి నొంచున్ వడిన్. 300

ధనాధిపుఁడు దశగ్రీవునకు నీతి దెల్ప దూతం బంపుట.

ఉ. ఆతఁడుఁ గొన్నినాళ్లకు ధనాధిపుఁ డంతయు నాలకించి దు
ర్ణీతి వహించుతమ్మునికి నీతియు ధర్మముఁ దెల్పఁ గోరి మిన్
దూత నతిత్వరం బనుప దుశ్శకునంబులతోడ లంకకున్
భీతిల కేఁగి వాఁడును విభీషణుఁ ముందఱ గాంచెఁ గాంచినన్. 301

ఉ. అన్నయశాలి వానిహృదయం బలరంగ బహూకరించి మా
యన్నకు సేమమే వదిన హర్షము గాంచునె పుత్త్రులెల్ల సౌ
ఖ్యోన్నతులే కదా కుశలయుక్తులె యాప్తులు మంత్రు లాశ్రితుల్
నిచ్చటి కేల యంపెఁ బతి నేఁ డన నంతయు వాఁడు దెల్పినన్. 302

తే. కొంత చింతించి మనహితోక్తులు సగౌర,వముగ విననేర్చునే పంక్తివదనుఁ డేల
యన్న యిప్పనిఁ దలపెట్టెనైన నేమి, వచ్చితివి గద రమ్మని వానిఁ గొనుచు.

మ. గణనాతీతనిశాచరస్తవము లాకర్ణించుచుం గంకణ
క్వణనంబుల్ దగఁ జామరంబు లమరీవారంబు వీవన్ సభాం
గణసమ్మర్దము వేత్రహస్తు లుడుపంగా నిండుకొల్వున్న రా
వణునిం జేరి విభీషణుం డెఱిఁగి క్రేవన్ దూతఁ గాన్పించినన్. 304

క. ధనదునిదూతయు వినయం,బున నించుక చేరి మ్రొక్కి ముకుళితకరుఁడై
దనుజులబహుసమ్మర్దం,బున నోడుఁగుచు నిలిచి పంక్తిముఖుతో ననియెన్.

ఉ. స్వామి పరాకు దైత్యకులచంద్ర త్వదగ్రజుఁ డైనకిన్నర
గ్రామణివంశవిత్తగుణగౌరవయుక్తి సమానుఁ డౌట మీ
సేమము వేఁడి మీకు విశేషహితం బెఱిఁగింపు మంచు న
న్నీమొయిఁ బంచె నెయ్యము వహించి వినుం డది విన్నవించెదన్. 306

చ. సమతఁ బరోపకారకృతి సల్పుటయే సుకృతంబు ఘోరపా
పము పరపీడ సేయుటయె బ్రహ్మకులంబునఁ బుట్టి దేవతా
ప్రముఖవిరోధముల్ నెరపఁ బాడియె ధర్మముచేతఁ గాదె యీ
సమధికసంపదల్ దొరసి సంతత మందఱముం సుఖించుటల్. 307

ఉ. నాస్తికుఁడున్ శఠుండుఁ గులనాశకుఁడుం గనుదుష్టవర్తనం
బాస్తికతాధురంధరున కర్హమె యద్భుతనిష్ఠచే నజో

పాస్తి ఘటించినాఁడవు కృపాగుణశూన్యుఁడవై భుజాబల
ధ్వస్తులఁ జేయ నేల సురవర్యుల నార్యుల ధర్మధుర్యులన్. 308

ఉ. నందనమాది యానురవనంబులఁ గూల్చితి వప్సరోవధూ
బృందము బల్మిఁ బట్టి చెఱఁ బెట్టితి వార్యులు సేయుయాగముల్
మ్రందఁగఁ జేసి తార్తులగు మౌనులఁ జంపితి యన్నదాదు లే
మందురొ యట్టి భయం బెఱుంగ వైతివి తెల్పెడి దెట్టు నీ కికన్. 309

ఉ. గొట్టుతనానఁ దక్క వెడలం గొట్టినఁ దిట్టను రట్ట డంచుఁ దోఁ
బుట్టువ నాట నోం డనక పోయితిఁ బల్మి బెట్టుఁ జూపినం
జుట్టము లైనఁ దాళుదురె శూరతయే జడదారిపెద్దలం
బట్టి వధించుటల్ వెడఁగుభావము మానఁగదయ్య తమ్ముఁడా. 310

మ. హిమవత్పర్వతతుంగశృంగమున నే నిన్నాళ్లు శైవవ్రతం
బమితశ్రద్ధ నొనర్చి వచ్చి భవదీయాధర్మ్య మాలించి ధ
ర్మము గా దంచుఁ బ్రబోధ సేసితి ననుం బాటించి వంశోచిత
క్రమముం గైకొను మంచుఁ దెల్పు మనె యక్షస్వామి రక్షోధిపా. 311

మ. అది గా కన్యులకల్మిఁ గన్గొని యసూయామగ్నుఁడౌ వాని క్షా
పద సేకూరు నవశ్య మట్టియశముం బ్రాపించె మీయన్న యే
యది తార్కాణగ విన్నవింతు వినుఁ డం చద్దాత కేల్మోడ్చి నె
న్నుదుటం జేరిచి పల్కెఁ గ్రమ్మఱ మదాంధుం డౌదశగ్రీవుతోన్. 312

మ. దళిజాధీశ్వర యొక్కనాఁడు తుహినాద్రిం జేరి మీయన్న యం
దతిసౌభాగ్యనిరూఢి శంకరునియర్ధాంగంబునన్ మించుప
ర్వతరాట్కన్యక నట్టె చూచె నెటు సంప్రాప్తించె నీభాగ్య మీ
సతి కంచుం దనసవ్యనేత్రమున నీర్ష్యాదోషమగ్నాత్ముఁడై. 313

ఆ. ఇటుల కుటిలబుద్ధి నీక్షించుయత్తఱి, సవ్యలోచనంబు క్షణములోన
దివ్యయోగమహిమ దేవి దగ్ధము సేయ, నేమి సేయువాఁడ నింకననుచు.

క. విత్తవిభుఁ డడలి యగ్గిరి,యుత్తరశృంగమున నియమయుక్తి నిలిచి య
ష్టోత్తరదశశతవర్షము, లుత్తమశైవవ్రతంబు లొనరించునెడన్. 315

ఉ. భూరిజటల్ ప్రవాళములపోల్కిఁ గనన్ ఘనబాహుశాఖలన్
మీఱి యపర్ణపర్ణరుచి మేనఁ గ్రొన్నెలరేకు కోరకా
కారముఁ బూన నీలగళకాంతులు తేటులసేయఁ జెంద నుం
దారమలీల శూలి ధనదాధిపునకుం గనిపించి యిట్లనున్. 316

ఉ. మెచ్చితి నీతపంబునకు మీఱుటగునిష్ఠకు నిమ్మహావ్రతం
బచ్చపుభక్తి నెవ్వరుఁ బ్రయత్నముతో నిటు సంఘటింప లే
రచ్చుగ మున్ను నే సలిపినట్టులె సల్పితి వీవొకండ వే

నిచ్చితి నాసఖిత్వము వహింపుము మత్తులితప్రభావమున్. 317
తే. దేవి నేదృష్టిఁ గంటివాదృష్టియొకటి, యనుధగా రేణుపరివృతజ్యోతిగతిఁబి
శంగరుచిఁ గాంచు నేకపిశంగనయనుఁ, డనఁగ నందున వెలయుదువనఘ నీవు.
చ. అని వర మిచ్చి శూలి రజతాద్రికి నచ్చెలికాని వెంటఁ దో
డ్కొని చనుదెంచె నట్లగుటఁ గోప మసూయయుఁ గీడు ధర్మవ
ర్తనము సమస్తబాంధవహితం బగునగ్రజుబుద్ధిమాటఁ జే
కొనుము శుభంబు మాన్చెదుగుఁదన మేలని దూత దెల్పినన్. 319

దశగ్రీవుఁడు ధనేశ్వరునిదూతం జంపి యలకాపురిపై దండెత్తుట.

మ. పదిమోముల్ ప్రళయార్కబింబములరూపం బూనఁ గోపంబునన్
రదసంఘట్టన మాచరించుచు నదభ్రభ్రూకుటుల్ మీఱ ని
ర్వదికన్నుల్ జ్వలితాగ్నికుండములయుగ్రత్వంబు సూచింప మూ
ర్ఖదశాస్యుం డలదూతఁ జూచి మిగులంగ్రూరాత్ముఁడై యిట్లనున్. 320
తే. మంచితనమున నీతి బోధించువాఁడ, పోలెఁదనయుగ్రతపమును శూలితోడి
చెలిమియును గల్మిబలిమియుఁ దెలుపఁబంచి, నాఁడెమీఁదొరనా చెంతనాన లేక.
ఉ. రొక్కముఁ గన్నకల్మియును రుద్రునిచెల్మియు నమ్మి కొన్నిదు
ర్వాక్కుల వాఁడు దెల్పి యిటురమ్మన నీవెటు లాడ వచ్చితే
యిక్కడ మూర్ఖ యం చడిదమెత్తి వధింపకుఁ డంచుఁ దమ్ముఁడున్
మొక్క నదల్చి దూతశిరముం దెగ వ్రేసె వివేకశూన్యుఁడై. 322
మ. అలకాధీశునిదూత నిట్లతఁడు ప్రాణాంతంబు నొందించి యా
తలయున్ మొండెముఁ గొల్వులో మెలఁగుభృత్యశ్రేణిపాల్ చేసెఁ బ్ర
జ్వలితాత్యుగ్రదవాగ్ని నేమిడిచినం జల్లారునే నీతివా
క్కుల మూర్ఖుండు శమించునే కినుకఁ గాకుత్స్థాన్వయగ్రామణీ. 323
క. చెనఁటి యని దశముఖుని ననఁ, బని లేదతనికి హితోక్తిఁ బ్రకటింపఁ దలం
చినధననాయకు నన వలె, జనవర విను మంత నద్దశగ్రీవుండున్. 324
తే. తనయమాత్యులఁ గనుఁగొని ధనదుమాట, వింటిరేయిప్పుడెంతగర్వించినాఁడు
మాకుఁ దన కున్న పాటివివేక మున్న, దే ప్రబోధింపఁ దాఁగాక యెవ్వరింక.
ఉ. పట్టణ మాక్రమించి తనుఁ బాఱఁగఁ దోలిన నోర్చి తాను దోఁ
బుట్టువు గాన పోయెనఁట పోనక నిల్చిన నేమి సేయునో
గట్టిగఁ జూత మిప్పు డలకాపురి ముట్టడి చేసి గట్టువిల్
పట్టినదిట్టఁ గూడి మనపై భుజశౌర్యముఁ జూపుఁ గా కిఁకన్. 326
ఉ. మాన్యుఁ డటంచు నెంచుబహుమాన మెఱుంగక యజ్ఞుఁడే యనా
మాన్యవిరోధకృద్వచనమార్గణపంక్తుల నొంచె నింద్రము
ఖ్యాన్యులు నన్ను గెల్వఁగఁ బ్రయత్నము సేయుట యుగ్గడించె నీ

హైన్యము దీఱ నింక ధనదాదిదిగీశుల గెల్వఁ బోఁ దగున్. 327

ఉ. లెమ్ము ప్రహస్త తొల్త నవలీల ధనేశుని గెల్వఁ బోయెదం
బొమ్ము బలంబుఁ గూర్చ మనప్రోలను గల్గినవీరదైత్యులం
దెమ్ము జయానకార్భటులుదిక్కులఁ బిక్కటిలంగ నాబడిన్
రమ్ము రయమ్ముతో నన భరంపడి యాతఁడు నట్ల చేసినన్. 328

సీ. శాతమన్యవశిలాచక్రఘుర్ఘురదీర్ఘ,రావంబు దిక్కులవ్రక్కలింప
గారుత్మతద్యుతిస్ఫారసైంధవఖురో, ద్ధురసముద్ధతుల నిర్ధర సలింప
సారసారసరాగచారు కేతనకాంతు, లంకాశమణిదీప్తి నపహరింప
మనఘంటికాఘణంఘణనాదముల ధరా,ధరగుహాళులు ప్రతిధ్వను లొసంగ

తే. శరశరాసనముసలముద్గరకృపాణ,తోమరగదాదిసాధనస్తోమపూర్తి.
మిక్కుటంబైనయొక్కతేరెక్కివెడలె,వింశతిభుజుండు త్రైలోక్యవిజయకాంక్ష.

క. మారీచమహోదరశుక,సారణధూమ్రాక్షముఖ్యసచివులలోఁ బెం
పారఁ బ్రహస్తుఁడు ముంగలి, యై రాక్షససేన నడపెనపుడు నృపాలా. 330

క. మల లూటాడ నదీనద,ములు గలఁగఁగఁ జండవిపినములు గూలఁ బురం
బులు బెదర ముహూర్తంబునఁ,బలలాదబలంబు లలకపజ్జకుఁ జనియెన్. 331

సీ. చరనీలగిరిశంకసవరించుమదమత్త,కరులదంతురదంతకాండరుచులుఁ
దనువు లొందినగాడ్పులననొప్పునుత్తమా,శ్వములముత్యాలకళ్లెములరుచులు
బలుమేగువులతీరుగల తేరులను మీఱు,కళుకువజ్రపుబండికండ్లరుచులుఁ
గలనైనభయమెఱుంగనిభటోత్కరమెత్తు, విచ్చుకత్తులనిచ్చహెచ్చురుచులు

తే. ధవళకేతనరుచులు ఛత్త్రములరుచులుఁ,జామరంబులరుచు లొక్కసారినిగిడి
మెండుకొని వెండికొండపైనిండ నాప్ర,చండభుజదండుఁడాతండుదండువిడిసె.

క. అని కుంభజుఁ డెఱిఁగించిన, విని నవ్వుచు రాముఁ డచల వింశతిభుజుఁడున్
ధనవిభుఁడును బోరినవిధ, మనఘా వినవలతుఁ దెల్పు డని యడుగుటయున్.

ఆశ్వాసాంతము.

ఉ.నందకుమార మారద సనందన నారద మానసాంతరా
ళిందవిహారి హారిమురళీమృదుగానవిలోలగోపికా
నందనిదాన దానవఘనాఘనబిన్నరుదుల్ల లద్గరు
ద్బృందతురంగ రంగదమరీజనరంజనరాసఖేలనా. 334

క. వనదారుణశిఖివారణ,వనదా మదవారణేంద్రవరద జగత్పా
వన దాసజననిరూఢా, వన దాక్షిణ్యాదిసుగుణవరరత్ననిధీ. 335

పంచచామరము. సనాతనప్రసిద్ధపూరుషత్వకీర్తిభాజనా
జనాదిలోకసంగిమానిసంఘసౌఖ్యసాధనా

ధనాధినాథనందనాత్మకేతాపహృత్కృపాఘనా
ఘనాత్మరూపదర్శనోత్సుకైకత్సరోగుహాసనా. 336

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్య
కవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణివైప
వాదగకృత రాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధర ధరాభధి
సభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధ
రాధర శోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదిగుణరత్నాకర కంకంటి
వంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందనసందనవిజ్ఞాన
విభవవిజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధాన
పాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీవనితాసిభనీలా
దేవీకుచమృగమదాభదేహరుచిఝరీ
గోవర్ధనలీలాధృత
గోవర్ధనశిఖరి వేణుగోపాలహరీ. 1

దశగ్రీవుఁడు దండు విడిసి యున్కని యక్షులు ధనదునితో విన్నవించుట.

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
జానకీనాథ యిటు లద్దశాననుండు, విత్తవిభుపీటిపై దండు విడిసినపుడు. 2

మ. భటకోలాహలముల్ మహారథికశుంభచ్ఛంఖఘోషంబు లు
ద్భటదంతావళబృంహితంబులు హయప్రత్యగ్రహేషార్భటుల్
పటహాద్యద్భుతవాద్యభేదరవముల్ బ్రహ్మాండభాండచ్ఛిదా
పటిమ న్మించె విరోధిరాడ్యువతిగర్భభ్రూణముల్ జారఁగన్. 3

వ. అప్పు డప్పర్వతప్రదేశంబున నుక్కళంబున్న యక్షకిన్నరు లన్నరవాహనున కిది విన్నవింపకయ మించి మన మొక్కించుక శరపరంపరల ముంచిన మాట వచ్చు నని కొంచి కొంద ఱందుఁ దరలక కొంద ఱలకాపురంబున కరుదెంచి యుదంచితప్రాభవంబు మొదుకొన నిండుకొలువున్న కిన్నరేశ్వరుం బొడగని. 4

క. వందనములు సేసి పరా, కిందుకళామౌళిమిత్ర యిదె నేఁడు చమూ
బృందముతో దశవదనుఁడు, నందాతీరమున విడిసినాఁ డని తెలుపన్. 5

తే. ఆకుబేరుఁడు నవ్వి బళా మఱేమి, దశముఖుఁడు మంచిపని సేయఁదలఁచె హితవు
దలఁచినన్ మఱిముక్కుకోఁతలనుమాట, నేఁడు నిజమయ్యె నిక నేల నెనరు దలఁప.

ఆ. మొగముఁ బొడవ సేనికముం గోప మిఁక నెప్పు, డలకఁ జొచ్చె నేని రాజులకు నగుదు
మటులు చేయ నీయక కాఁగి భండనమాచ, రింపుఁ డనుచు వారిఁ బంపుటయును.

యక్షరాక్షసులయుద్ధము

ఉ. యక్షవరాజ్ఞ మాళి నిడి యక్షులు నక్షుల నిప్పు లుర్ల హా
ర్యక్షములో యనం గహకహార్భటు లభ్రము నిండఁ జేయుచున్

రాక్షససేనఁ దాఁకి రల రాక్షసులున్ నలిరేఁగి మార్కొనం
ద్ర్యక్షధరాధరం బదరె నంబుజపత్త్రగతిం దదుద్ధతిన్. 8

మ. అసిఘర్షోదితవిస్ఫులింగమయ మై యస్త్రానలాభీలకీ
లసముజ్జృంభిత మై గదాముసలశూలప్రాససంప్రేరణా
వసరాన్యోన్యకృతాభినందనవచోవ్యాపార మై యక్షరా
క్షససంగ్రామము సూచుఖేచరులకుం గల్పించె దృక్పర్వముల్. 9

శా. దోరుత్తుంగతరంగముల్ నిగుడఁ దద్ఘోరాసిమీనప్రభల్
మీఱన్ సైనికచంద్రు లుబ్బెసఁగ గాంభీర్యం బవార్యంబు గా
భేరీభాంకృతిరావ మొప్పఁ గరిభూభృత్కోటి మీఁ టొందఁగాఁ
ఘోరాజిన్ వడి యక్షరాక్షసబలాంభోరాసు లొండొంటితోన్. 10

వ. అప్పుడు

ఉ. కూలెడునేనుఁగుల్ దెరలుగుఱ్ఱములున్ వడిఁ ద్రెళ్లు తేరులున్ 11
వ్రాలెడిటెక్కెముల్ దునిసి వ మ్మగుఛత్త్రము లాడునట్టలున్
దూలెడిరూపులుం దొరఁగుతోరపునెత్తురుటేఱు లందుపైఁ
దేలెడుపీనుఁగుల్ గలిగె ధీరతఁ బోరెడు రెండుసేనలన్. 12

ఉ. రాక్షససేనముందటఁ దిరంబుగ నిల్చి రణం బొనర్చున
య్యక్షులఁ జూచి పంక్తిముఖుఁ డక్షముఁ డై నిజసైన్యరక్షణా
ధ్యక్షుల మార్కొనం బనిచి తానును నిర్వదిచేతులన్ గదా
సిక్షురికాదిసాధనవిశేషవిజృంభము గానిపించినన్. 13

చ. చదరక యక్షులున్ దనుజశేఖరు బిట్టదిరించి భీకర
ప్రదరపరంపరల్ గురిసి పైపయి నైకవిధాయుధచ్ఛటల్
గుదిగొన నించి బీరమునఁ గో యని యార్చినచో మహోదరుం
డుదురున నొక్కఘోరగద యూని కృతాంతునిలీల నుగ్రుఁడై. 14

క. వాయువు బలువడిఁ గుజములఁ, ద్రోయుతెఱంగున గదాహతులచే క్షితిపాల్
గా యక్షసేనఁ గూల్చె బ,ళీ యని శుకసారణాదు లెల్లనుతింపన్. 15

క. శుక సారణధూమ్రాక్షా,దికసేనాధీశు లొక్కెడ దశకంఠుం
డొకదెస యక్షుల జముపీ,టికి నతిథులఁ జేసి రోహటింపక యధిపా. 16

ఆ. అపుడు పఱచుయక్షు లతిభీతు లై పూరి, గఱచుయక్షు లొడలు మఱచుయక్షు
లఱచుయక్షు లై మహావాతధూతజీ,మూతరీతిఁ జని రరాతు లలర. 17

ఉ. విచ్చిన నొచ్చినన్ వెఱచి వేఁడిన నోడిన వారిఁ బోవ నీ
కచ్చెదుగుల్ దయారహితు లై యలకాపురిదాఁకఁ గోటలోఁ
జొచ్చినదాఁక వెంటఁ బడి శూలములన్ బలితంపుటీఁటెలన్
గ్రుచ్చిరి చొచ్చి వచ్చి రదిగో నని పౌరులు దల్లడిల్లఁగన్. 18

సంయోధకంటకుం డనుయక్షవరేణ్యుఁడు యుద్ధముచేసి పాఱిపోవుట

మ. ప్రకటక్రోధమునన్ ధనాధిపతి పంపన్ వేగ సంయోధకం
టకుఁ డన్ యక్షవరేణ్యుఁ డొక్కఁ డపు డడ్డంబై పురద్వారము
త్సుకతం జొచ్చునిశాటకోటిపయి శక్తుల్ దోమరంబుల్ శర
ప్రకరంబుల్ గురియించి నిల్చెఁ దనశౌర్యం బందఱున్ మే లనన్. 19

శా. ఆరక్షోబల మాతనిం గడవ లే కాకంపముం జెందఁగా
మారీచుం డెదిరించి శాతశరసంపన్నత్వముం జూప న
వ్వీరుండున్ గద యెత్తి వానిశిరమున్ వ్రేయన్ వెసం గూలె స
త్ప్రారంభం బుడి ప్రావ నేలఁ బడుపుణ్యభ్రష్టుచందంబునన్. 20

ఉ. కాలి ముహూర్తమాత్రమునకుం దెలివిం గని తాటకేయుఁడున్
వాలుమెఱుంగుఁదూపు లనిర్వారణ యక్షునిమేన గ్రుచ్చి యా
భీలతఁ జూపినన్ సమరభీతి జనించి యతండు దాళఁగాఁ
జాలక వీఁగి పోయిన నిశాచరు లార్చిరి సంభ్రమంబునన్. 21

వ. ఇవ్విధంబున సంయోధకంటకుం డాయోధనంబు విడిచి యోధధర్మంబు దల
కడచి పాఱిన మీఱినకౌతుకంబునం బదిమొగంబులఁ గుతుకం బగుమంద
స్మితంబుతో నలకమొగంబు దాఁటి మేటికిరీటి పచ్చఱాజంతులం గనుపట్టుకోట
వాకిటిరచ్చపట్టుకొట్టంబున నట్టనడితెరువుం బట్టుకొని నూఱ్మొనలపట్టంబు వట్టు
వేల్పుఁజలుపలం గట్టిన గోపురంబు డాసి వాసి గలచిగురుఁదొగరులం దెగడు
పగడంపుదారబందంబు లురులం ద్రోచి మగఱాలఖోరుతలుపులు వీడం దన్ని
పదాఱువన్నెహొన్ను పనులం జూడం జూడ వేడుక యగునగరిముందరివైదూ
ర్యతోరణస్తంభంబుకడ కస్తంభసంరంభంబునం జొచ్చి వచ్చునక్కుంభకర్ణాగ్ర
జుం గనుంగొని. 22

దౌవారికుఁ డగుసూర్యభానుని దుత్తుమురై పడ దశగ్రీవుండు గొట్టుట.

తే. అచటిదౌవారికుఁడు మహాహాసితతీవ్ర
భానుఁ డగుసూర్యభానుఁ డప్పంక్తిముఖున
కడ్డమై యెందు వచ్చెదననుచు నతనిఁ, జుట్టు నరుదెంచుదైత్యులబి ట్టదల్చె.

ఉ. సింధువు మించి రా విడనిచెల్లెలికట్టతెఱంగునన్ సురా
బంధుబలంబు నిల్పి నిలుపన్ నిల కేఁగెనుపంక్తికంతు గ
ర్వాంధునిఁ జూచి పోకు నిలుమా చలమా ఫలమా బలాప్తికీ
బంధుల నొంప వచ్చు టని పల్కి మహాగద పూన్చి వైచినన్. 24

శా. కుంభీంద్రంబు మృణాళముం దునుములాగుం దోఁప దానిన్ భుజా
శుంభల్లీల సురారి ద్రుంపఁ గని యక్షుం డుగ్రుఁడై తోరణ
స్తంభంబుం బెకలించి వైవ నతఁడున్ దానన్ ధరం గూలక

య్యంభోజాసనదత్తదివ్యవరమాహాత్మ్యంబునం గ్రొగ్గఁడై. 25

క. అత్తోరణంబె కొని నడు, నెత్తి వగుల సూర్యభానుని మొత్తినచోఁ
దుత్తుము రై వాఁ డిలఁ బడె, న త్తఱిఁ బరువెత్తె నచటి యక్షగణంబుల్. 26

మాణిభద్రుఁడు పోరి వ్రేటువడి పార్శ్వమౌళియై పేరువడయుట.

క. అలబలము లిటుల పఱచిన, నలబల మెసఁగన్ దశాస్యుఁ డసురావళితో
నలకఁ గలఁపంగ సది గని, పలికె ధనేశుండు మాణిభద్రునితోడన్. 27

క. నొచ్చిరి మనయక్షులు పురిఁ, జొచ్చిరి రాక్షసులు బాలిశుని దశముఖునిం
జెచ్చెర నెదిర్చి నీవా, రిచ్చ నలర విక్రమింప నిది దఱి నీకున్. 28

తే. అనిన సామి హసాదని యమితసమర, దోహళంబున నతఁడు చతుస్సహస్ర
యక్షవీరులు దనతోడ నరుగుదేరఁ, గల్పకాలాంతకునిలీలఁ గదలివచ్చె. 29

ఉ. వచ్చిన మాణిభద్రుబడి వచ్చి ససైనికకోటి గోటలో
జొచ్చినరాక్షసోత్తములు స్రుక్క గదల్ గొని మోఁది తూపులన్
గ్రుచ్చి కటారులన్ నఱికి కుంతములం బడఁ గ్రుమ్మి య్యార్చినన్
విచ్చిరి నొచ్చి యప్పురము వెల్వడి రుక్కులు దక్కి రక్కసుల్. 30

వ. ఇవ్విధంబున. 31

ఉ. నాలుగువేలియక్షులును నల్గడఁ గొల్వఁగ మాణిభద్రుఁ డ
వ్వేళ దశాస్యుసైన్యముల వెన్కొని నొంపఁగఁ దద్వరూథినీ
పాలకుఁ డాప్రహస్తుఁ డురుబాహుబలంబున యక్షవాహినీ
పాలుని బిట్టెదిర్చె మును పాఱెడుసేనల కుబ్బొనర్చుచున్. 32

క. దళకర్త లిరువు రిటువలెఁ, దలపడి పోరాడ రెండుదళములఁ గలయో
ధలు నుద్భటు లగుభటులును, గలయం బడి పోరి రుత్సుకత వెలయుంగన్. 33

శా. కైలాసాద్రిగుహల్ ప్రతిధ్వనులొసంగన్ దివ్యనందాలకా
కూలద్భూరుహపాళి మూలములతోఁ గూలన్ భుజాస్ఫాలనో
ద్వేలధ్వానము లంఘ్రిఘట్టనము లెంతే మీఱఁగాఁ బోరి ర
పౌలస్త్యద్వయసైనికప్రవరు లత్యామర్దబద్ధస్పృహన్. 34

వ. తత్సమయంబున. 35

చ. కరము చలంబు మీఱ దశకంఠునిమంత్రి ప్రహస్తుఁ డుగ్రుఁడై
కరముసలంబునం గెడపె గ్రక్కున వేవురుయక్షులన్ మహో
దరుఁడు మహోదరుం డయి గదాహతి వేవుర నొంచెఁ దాటకా
వరతనయుండు ద్రుంచెఁ గరవాలమునన్ ద్విసహస్రయక్షులన్. 36

వ. ఇప్పరుసున నిజపార్శ్వచరు లయినచతుస్సహస్రయక్షప్రవరులం బరిమార్చి పేర్చినప్రహస్తాదులం గనుంగొని నిర్నిద్రరౌద్రంబున మాణిభద్రుండు వానిపై నురవడించిన. 37

శా. ధూమ్రాక్షుం డెడ చొచ్చి శాతశరవిద్ధుం జేసి పెల్లార్చినం
దామ్రాక్షుం డయి యక్షుఁ డారిపు గదం దాటించినన్ వాతధూ
తామ్రాంబుద్బలె వాఁడు మూర్ఛిల స్వకీయాంఘ్రిస్ఫురద్ఘట్టనన్
నమ్రత్వం బహిరాజు సెంద ఘటకీర్ణ జ్యేష్ఠుఁ డత్యుగ్రుఁడై. 38

క. ఆమాణిభద్రుఁ గదిసి శితామితశరవృష్టి గురియ నతఁ డతికుపితుం
డై మూఁడు తూపు లసుర,గ్రామణి పేరురము నాటఁగా నేయుటయున్. 39

ఉ. అందున నొచ్చి పఙ్క్తిముఖుఁ డల్గి గదాహతి మాణిభద్రుమా
ళిం దిలకించి కొట్టినఁ జలించి యతం డలమౌళి ఘోరపా
టొందెఁ దదాదిగా రఘుకులోత్తమ యాయన పార్శ్వమౌళి నాఁ
జెందె నభిఖ్య నంత వెఱచేఁ బఱచెం బరసేన లార్వఁగన్. 40

వ. ఇత్తెఱంగున దళవాయి దొలంగి పోయినం గనుంగొని. 41

ధనదుఁడు యుద్ధరంగమునకు వచ్చి దశగ్రీవునకు బుద్ధులు చెప్పుట.

సీ. పిడుగుఁజప్పుడులతో వెడిదంపుటడిదముల్, జళిపించుచును భటావళులు గొలువ
జయజయ నవనిధీశ్వర మహేశ్వరమిత్ర, యనుచుఁ జారణకోటులభినుతింప
జవనకంఖాణరాజము లెక్కి కిన్నర,గ్రామణు లుభయభాగములఁ గొలువ
నుద్భటాహంపూర్వికోక్తులు వెలయఁగిం,పురుషయోధులును గ్రిక్కిఱిసి కొలువఁ
తే. బద్మశంఖాద్యనిధులు రూపంబు లూని,కొలువ బంగారు తేరెక్కి గురుగదాది
సాధనములొప్పఁ గిన్నరేశ్వరుఁడు వచ్చి,చులుకుఁజూపుల దశకంఠుఁ జూచిపలికె.

ఉ. తమ్ముఁడ వంచు నీకొకహితం బెఱిఁగింపఁగ దూతఁ బంచినన్
వమ్మొనరించి నాపలుకు వానిని జంపి నను్న్ జయింప రే
ద్రిమ్మరిగుంపుతోడ నరుదెంచితి నిన్నన నేల నీకు డెం
దమ్మున మేలు గాఁ దలఁచుచున్న యనం దగుఁ గాక దుర్మతీ. 43

ఉ. రోగికి భక్ష్యభోజ్యముల రోగము హెచ్చుగతిం బటుక్రుధా
యోగికి నీకు మాదృశహితోక్తులఁ గ్రోధము మించు మాటికిన్
నీగుణచర్య లేటికివి నింద యొనర్పఁగ నీకె తెల్లమా
రాఁ గలమృత్యువుం బొరసి రౌరవబాధలఁ బొందుచున్నడన్. 44

ఉ. ఆపద లావహించుదు రహంకృతి నీగతి మూర్ఖుఁ డుగ్రపుం
బాపము లాచరించి విషపాన మొనర్చి శరీర మంతయున్
వ్యాపక మైనఁ జింతిలుచోఁ డాత్మునలెన్ యమపాశబద్ధుఁడై
పాపఫలంబుఁ జెందునెడఁ బాపముఁ జేసితి నంచు వందురున్. 45

ఉ. అన్నకుఁ దండ్రికిన్ గురున కాపద యెవ్వఁ డొనర్చు వానిఁ గ
న్గొన్న మహోగ్రపాతక మఖంబుం దను వచ్చిన మృత్యు వెప్పుడున్
సన్నిహితస్థితిన్ మెలఁగుఁ సంపద పుణ్యవశం బటంచు నో

నిన్నియు నెంచి ధర్మము వహించుజనుండు కృతార్థుఁ డయ్యెడన్. 46

చ. కలఁగక బుద్ధిపూర్వకముగా జనుఁ డేక్రియఁ జేయుఁ దత్క్రియా
ఫల మనుభూతి గా నిది శుభం బశుభం బిది యంచు రెంటినిం
దెలిసి సుకర్మముల్ సలుప దేవత లందఱు మెత్తు రందునం
గలిమియు బల్మి యచ్చటనె కల్గు సుఖంబె లభించు నచ్చటన్. 47

చ. ధనమణివస్త్రవాహపశుతాజనతాదులు బల్మి సంతరిం
చినయవి యంచు ధర్మములు సేయక యుండిన నేమి యాచు న
య్యనిమిషు లందఱుం బగతు రంచు మహాపద లొంద నున్నని
న్ననుజుఁడ వన్నఁ గల్గు నిరయంబు రయంబున రమ్ము పోరికిన్. 48

దశకంఠుఁడు ధనదుని మాయాయుద్ధమున గెల్చి యతనిపుష్పకంబు గొనుట.

క. అని తమదోర దూరెడుధన,దుని మారీచ ప్రహస్త ధూమ్రాక్ష శుకా
ద్యనిమిషరిపుమంత్రులు మా,ర్కొని నిలువఁగ లేక చనిరి కోఁచతనమునన్.

చ. అని యిటు లాత్మమంత్రులు ధనాధిపుకోల్తల కోర్వ లేమి న
ద్దనుజవరేణ్యుఁ డుగ్రనిశితప్రదరంబుల వాని ముంచినం
గనలుచు డాసి కిన్నరశిఖామణి వానికిరీటపంక్తి ఖం
డన రొద సేయ భూరిగదఁ గైకొని బెట్టుగ మోఁది యార్చినన్. 50

మ. కడుఁ గోపించి దశాననుం డతనివక్షఃపీఠముం జొచ్చి పో
వుడున ట్లుగ్రశరంబు వేయుటయు యక్షేశుండు ధీరత్వ మే
ర్పడఁ గోదండగుణారవం బఖిలదిగ్భాగంబులన్ నిండ న
ప్పుడు వహ్న్యస్త్రము వైవ వాఁ డడఁచె నంభోబాణవేగంబునన్. 51

మ. శరసంధానదృఢాపకర్షణకృతుల్ జ్యాఘోషణంబుల్ పర
స్పరధిక్కారము లొక్కచందమున మించన్ విశ్రవసుపుత్త్రు లి
ర్వురుఁ గ్రొన్నెత్తుటఁ దోఁగుచుం గెరలుచున్ రోషించుచున్ డాయుచున్
వారియుగ్మం బన నిద్ద ఱిద్దఱయి శౌర్యస్ఫూర్తిఁ బోరాడఁగన్. 52

క. రణమున వివిధాయుధధా,రణమున సరిఁ బోరుయక్షరాక్షసవరులం
బ్రణుతించి రమరు లసురా,గ్రణియును మాయఁ గొని న్యాయ్యరణవిముఖుండై.

సీ. ఒకసారి మేఘమై యుడువీథిఁ గనిపించుఁ, గనిపించి పిడుగు లుగ్రముగఁ గురియు
నొకతేప సింహమై యుద్వృత్తిఁ బఱతెంచుఁ, బఱతెంచి కహకహార్భటి వహించు
నొకతూరి కొండయై యురులీల నదిరించు, నదిరించి యెగసి బిట్టదరఁ జేయు
నొకమాటు వార్ధియై యూర్ములతో మించు, మించి కోఁదసి యెల్ల ముంచివైచు
తే. నొక్కపరి వ్యాఘ్రమై వచ్చు నొక్కసారి, దంష్ట్రియై తోఁచు నొకమరి దారుణాహి
కరణిఁ గనిపించు నొకమాఱు గానిపింప
కడఁగు మాయావిరూఢి నయ్యనుజవరుఁడు. 54

చ. ఇటువలెఁ బెక్కుమాయల ధనేశ్వరునిన్ భ్రమియించి విక్రమో
ద్భటగతి మించి నిష్ఠురగదం దల మోఁదినఁ గ్రొత్తనెత్తురుల్
జొటజొటఁ గాఱఁ జూచినయశోకము గాలికిఁ గూలుచాడ్పునం
దటుకున వ్రాలెఁ దేరిపయి దానవసైన్యము లుల్లసిల్లఁగన్. 55

మ. ధనదుం డీగతి మూర్ఛఁ జెంది పడ నంతన్ సూతుఁ డత్తేరు గ్ర
క్కున నందాతటినీసమీపమునకుం గొంపోయె యక్షుల్ భయం
బున వృక్షంబులు ప్రాఁకియున్ గిరిబిలంబుల్ సొచ్చియున్ వచ్చి కా
ననముల్ దూఱియుఁ గోనలం బడియు దైన్యం బొంది రెం తేనియున్. 56

తే. మూర్ఛమునిఁగినధనదునమ్ముఖముఁ జేరి, శంఖపద్మాదినిధులువిశ్రాంతిమాన్చె
నంత దశకంధరుఁడు నిట్టులన్న గెలిచి, పొలయ కాతనినగరంబుసొచ్చియచట.

సీ. శాతకుంభస్తంభసాహస్రములు గల్గి, వైదూర్యతోరణావళులు గల్గి
నవ్యమౌక్తికవితానవితానములు గల్గి, శశికాంతవేదికాచయము గల్గి
జాగ సైనమగత్నాలసోపానములు గల్గి, కప్పుతాలోవలయొప్పు గల్గి
కామితార్థము లిచ్చుఘనవృక్షములు గల్గి, వికచకహ్లారదీర్ఘికలు గల్గి

తే. మానసజవంబు గల్గి కామగతి గల్గి, కామరూపంబులు వహించుగరిమ గల్గి
ప్రబలుపరమేష్ఠిరజతపుష్పకముఁ గాంచి
యందుపై నెక్కి యతఁడు తారాద్రి కరిగె. 58

మ. తరళోత్తుంగతరంగఘుంఘుమర వ్రోద్యద్దివ్యనందారవిం
దరజోబృందమరందతుందిలమిళిందధ్వానసంబంధగం
ధరమాబంధురమంథరానిలునిచేతన్ శ్రాంతి వాయన్ ధనే
శ్వరుఁడుం దెప్పిఱి భీతి సేనఁ గొని లజ్జం జేరె వీ డమ్యోడన్. 59

దశవదనుఁడు సపరివారంబుగాఁ గైలాసంబున కేఁగుట.

ఉ. ఆజితనూడ వింటివె దశాననుఁడిట్టులు పుష్పకంబుతో
నాజిజయంబునుం బొరసి యుత్సలఁ బోవుచుఁ జూచె ముందటన్
రాజతశైలముం దపనరథ్యనిరోధకృదత్యుదగ్రతా
రాజితసాలముం దటచరత్కరిసింహతరక్షుకోలమున్. 60

తే. చూచియచ్చోటివింతలుచూడవలసి, యిరువంకలనుదైత్యభటులుగొలువఁ
జెలువమొలికెడునమ్మహాశిఖర మెక్కి, యక్కడఁ జరింపమారీచుఁడతనికనియె.

మ. కలధౌతాచలదీధితిప్రచయమో గంగాప్రవాహాంతరో
జ్జ్వలడిండీరనికాయమో శబరయోషాఘన్వముక్తస్త్రని
ర్దళితప్రాంచితచామరవ్రజమొ నాఁ రంజిల్లు రెండాఱుచే
తుల తేఁ డుండిన తెల్లుటిల్లు గనుమా దోషాచరగ్రామణీ. 62

సీ. శైలజాసహచరోజ్జ్వలరుద్రకన్యకా, చరణలాక్షాపంకమొరసినదియొ

యిదినగం బనుపేరనిం బొందుఁ గావున,విపులంబుగాఁ బల్లవించినదియొ
తనగిరీశత్వ మందెదఁ దోఁప నభంబు,మించు వెంజడలు వహించినదియొ
సానుభాగచరద్భుజంగభోగమణీస,మంచిత ప్రభ నాక్రమించినదియొ
తే. లేక ధననాథు గెలిచి త్రిలోకవిజయ,వాంఛ నరుదెంచుదేవరవారిదోఃప్ర
తాప మిటనుండినదియొ నాఁదరుణతరణి,కిరణగతి గైరికముల నగ్గిరి వెలింగె.
చ. తిరముగ జైత్రయాత్ర చనుదెంచిననిన్ గని యీకుభృత్తుని
ర్ఝరములఁ బాద్య మిచ్చి రపసంజ్వలితార్కమణీవిభాపరం
పరల నివాళి సేసి వనభవ్యశుకాదివిహంగమోక్తివై
ఖరి నుతి సల్పెడిన్ రజతకాంతుల వెల్లఁదనంబు జూపుచున్. 64
సీ. చిగురుజొంపముల రంజిల్లె నీయెలదోఁట,చెలు వపర్ణకు వేడ్కసేయు నేమొ
విరిగల్వవిరులచే వెలసె నిక్కొల నిందుఁ,జంద్రజూటుఁడు గేళిసల్పు నేమొ
సంతానకుసుమవాసన లూనె నిక్కోన, దేవకన్యకలు వర్తింతు రేమొ
పువ్వుఁబుప్పొడిదుమ్ము పొదలె నిప్పొదలలో,సిద్ధాళు లెపుడు వసించు నేమొ
తే. తనరె బహుబిల్వరుద్రాక్షతరువు లిచటఁ,బ్రమథపర్యులకివి రచ్చపట్టులేమొ
యనుచుమారీచుఁడెఱిగింపనచటనచట,నయ్యసురభర్త విహరించునవసరమున.
సీ. చిమ్మచీఁకటి గ్రమ్ము క్రొమ్మావిగుమి నల్లి,ఝిల్లి యాద్యాత్తపంక్తి దిళ్లనడుమ
పడిఁ బాఱువిరి తేనెవాఁకలదరులవెం,బడి ఘుమ్ము మనుమృగమదము తావిఁ
బొలుపొందువిరవాదిపొదలలోఁ గుప్పలు,వడుసురపొన్నపుప్పొడిదుమార
మొలసిన లేఁదెమ్మెరలయెమ్మె గనుకమ్మ,బంగరుఁబూఁదోఁటపజ్జ నమరు
తే. మరకతనిబద్ధభూములమలయు రేవె,లుంగు జాతిన్నియలచెన్నెసంగుపొగడ
మ్రానినీడలఁదగునొక్కకోనలోనఁ,బుష్పకవిమాన మటు సాగిపోక నిలిచె.
చ. నిలిచినఁ బంక్తికంధరుఁడునివ్వెఱఁ గందియి దేల యిచ్చటన్
నిలిచెను శక్తుఁడే యొకఁడు నిల్పఁగ దీనికి దుర్గమస్థలం
బులు గలవొటు చూడుఁ డటఁబొండని మంత్రులఁ బంప వార ల
క్కలఁకల సంచరించి పరికించియు హేతువు గానకయ్యెడన్. 67
మ. అలమారీచుఁడు దేవ వింటె యిది యక్షాధ్యక్షునిం గాని య
న్యులఁ బై నూని చరింపదో యతఁడు క్రోధోద్రేకియై నిల్పెనో
తెలియం డం చనునంతలో వికటుఁడై దీప్తాస్యుఁడై కుబ్జుఁడై
బలధుర్యుం డగునంది యందుఁ గని యక్షప్రాలస్త్యుతో నిట్లనున్. 68

దశగ్రీవునకు నంది శాపం బిచ్చుట.

చ. నిలిచె విమాన మంచు రజనీచర నివ్వెఱఁ గంద నేల యీ
నెలవున దేవితో హరుఁడు నేఁడు విహారము సేయుచున్నవాఁ
డలగరుడోరగామరవియచ్చరు లోడుదు రీడఁ జూడ నిం

దుల కరుడెంచి నీబలము లెల్లఁ జెడి పోక క్రాలంగు నావుడున్. 69

చ. పటపట పండ్లు గీటుకొని పఙ్క్తిముఖాసురభర్త పుష్పకం
బటు డిగి శంభుఁ డెవ్వఁ డహహా ననునిల్పెడువంత వచ్చె నే
యిట నిను నీశివుల్ నిలువ నిచ్చిన నట్టులు గాదె యంచుఁ ద
త్తటమున నుండి యగ్గిరివతంసముక్రిందికి వచ్చి చెచ్చెరన్. 70

క. ఉరుశూలముఁ గొని రెండవ, హరునివలెను దీప్తవిగ్రహము మీఱఁగ వా
నరముఖ మొందిననందిని, బరికించి దశాననుండు పకపక నగియెన్. 71

తే. ఇవ్విధంబునఁ దనుఁ జూచి నవ్వుచున్న, యతివిమూఢుని దశకంఠు నట్లు చూచి
యపరశివుఁడైననందీశుఁ డాగ్రహము నవహించి కటతటమదరఁగా నిట్టు లనియె.

చ. కపివదనుండనై ననుఁ గన్గొని నీ వవమానదృష్టితో
నిపుడు హసించినాఁడ విట నీకృశవక్త్రముఖుల్ నఖాయుధుల్
గపు లిఁక నీకులం బడఁపఁ గల్గెద రంతటఁ గండగర్వముం
దపమునఁ బుట్టుబెట్టిదముఁ దామె యడంగెడు రాక్షసాధమా. 73

శా. శాపోక్తుల్ పచరింప కున్న నెదిరించన్ రాదె యంటేని నిం
దాపారంపరి మున్నుగా మృతుఁడవే నాకిట్టి పీనుంగుపై
నేపుం జూపఁగ నర్హమానె యిది గా కీచేయుపాపంబుచే
నాపద్వార్ధి మునింగి పోవఁగల వేళలా యింక నిన్నొంచఁగన్. 74

క. అని యానంది శపించిన, విని యానందించి సురలు విరులు గురిసి ర
వ్వనువీది దేవదుందుభులును మొరసెన్ బెరసె సుఖము లోకము లెల్లన్.

ఉ. అంత దశాననుండును మదాంధుఁడు గావున శప్తుఁ డయ్యు నో
క్కింతయుఁ జింత లేక మఱి హెచ్చినభీషణరోషవహ్ని నే
త్రాంతరశోణకాంతులు బయల్వెలుపం గలధౌతశైలరా
డంతికవర్తియై పలికె నగ్రమునన్ నిలుచున్ననందితోన్. 76

ఉ. పెక్కులు ప్రేల నిచ్చినను బ్రేలవె నీపశుబుద్ధి మాటలం
దక్కనె చక్కఁగా నెదిరిఁ దన్ను నెఱుంగ పటుండు పుష్పకం
బెక్కడ నాఁగి మీయధిపుఁ డింక సుఖంబున నుండుఁ గాని తే
యెక్కిన వెండికొండ నిదె యేఁ బెకలించి రజంబు సేసెదన్. 77

వింశతిభుజుండు వెండికొండం బెకలింపఁ బూనుట.

వ. అని దురాగ్రహంబునం బలికి యద్దశగ్రీవుండు రవిగ్రహంబు నొరయునుదగ్ర విగ్రహంబుతో నమ్మహాగ్రావంబు శిఖరాగ్రం బనర్గళలీలం బట్టి యిట్టట్టు గదలించి బెట్టు గదలినయగ్గట్టుచుట్టుఁ గనుపట్టు నెఱియు విరియం బదఘట్టనంబు గావించి గీర్వాణగణప్రాణనిర్వాణ ప్రవీణతాధూర్వహ దుర్వార గర్వాకర దర్వీకరభీకరంబు లైనవింశతికరంబులు సారించి హుంకరించి యహంకరించి

పదిమొగంబులు జేగుఱించ వేగిరించుసాహసోత్సాహసంపదలతో నిజభు
జాంగదంబు లొండొంటితో నొరయ నిజాట్టహాసంబున గుహాకుహరంబులు
మార్మ్రోరయ నిజవిలోకనంబుల మిడుంగుఱులు గురియ నిజదంత సంఘర్షణం
బున దిగ్గజంబులు సెవుడు వోరయ నిజప్రతాపంబు మెఱయ నిర్నిమిత్త మీ
మహీభృత్తు హత్తి మత్తవృత్తిం జూప నేల యని తద్బలంబులు దనపై నురు
వడించెనో యన శరభ సింహ శార్దూలసు దేభ ప్రముఖవనజంతువులు కేళ్లుఱక
మహోరగంబులు సరగ నరుగం గూడక చూడ గొప్పలగు పిప్పలాదితరువులం
జుట్టుకొని బుసకొట్టుచు నవియునుం జాంపకట్టు వడ నొడళ్లు నలంగి పడగ
లవిసి సమసినం దదగ్రజాగ్రన్మణులు ఫణిభూషణున కద్దురవస్థ నుడువం బరువు
లిడుచున్నవడువునం దవ్వుల మిడిసిపడ గడగడ వడంకుచు నుడుగజడుపునం
దమ్ముం గౌంగిలించు చెంచుమించుంబోండులకౌంగిళ్లు ననంగి పెనంగి వారి
యనుంగుమగ లడుగు మోపంగూడక దబ్బునం గూలి నెత్తంబుపట్టులం బొర్లి
గింతలు వెట్ట నట్టివింతలు గని యెట్టివింతలుం బుట్టె నని రచ్చపట్టు చెట్టులక్రీనీడ
లం గ్రీడలు సాలించి యన్నెలవున నిలువ లేక వేల్పుంగలువకంటులు క్రొమ్ము
డులు వీడం గీలుగంటు లంసంబులపై జీరులాడం దళుకుంజెక్కులు సెమరింపం
గలుకుగుబ్బలు పులకింప సన్నసన్న ముంగురులు నెఱయం జిగురుంగెమ్మోవుల
నిట్టూర్పులు దొరయ నిజాధిపభుజాస్తంభంబు లూంత గొని తద్రయంబునం
జెంగటివిమానంబు లెక్కికొని తమ్ముం గ్రమ్ముఱం బుట్టినవారిం గాందలంప నిలింప
హృదయంబు గలంపం జాలునారభటులతో వీరభటు లిరువంకల నిలిచి
పెక్కుచందంబుల నభినందింప నందికేశ్వర గణేశ్వర చండికేశ్వర ప్రముఖ
మహాప్రమథగణేశ్వరులు శర శరాసన పట్టిస ప్రాస కరవాలభిందివాల తోమర
ముద్గర గదాకుంత క్షురికాదిసాధనంబులు గైకొని సర్వజ్ఞుని యనుజ్ఞవడయుట
కై యతనియగ్రభాగంబున నలబలంబులు సేయుచు నిలువుంగొలువు సేయం
బార్వతీపరమేశ్వరక్రీడోచితమణిఖచిత సౌధప్రాకారగృహకుడ్య గోపురతోరణ
స్తంభాదులు బ్రద్దలువాఱ తద్దయుం బ్రకంపనంబు వహింప సహింప రాని
దరంబునం గరంబులు పిసికికొనుచుం బదకంజమంజీర సంజాతశింజారవంబులు
సెలంగ నలుగడలం దిరుగుచు రుద్రకన్యక లనన్యశరణ్య లయి దైన్యంబు
నొంద నరవింద బాంధవాది గ్రహంబులు త్రోవలు దొలంగ నింద్రాదిలోక
పాలకలోకంబులు హాహాకారంబులతో బట్టబయుల నిలిచి చూచుటకు బెట్టులికి
యిట్టలం బగు మొగుళ్లు తెట్టువలలో మఱుంగుపడి యాకట్టేడి యిట్టట్రొవ్వన
నిట్టిబెట్టిదంబు గావింప గట్టువిల్లు వట్టినదిట్ట యెట్టు మట్టువెట్టకున్నవాఁడో యని
యొకళ్లొకళ్లతోం బలుకుచుం గనుంగొనం బ్రత్యంతపర్వతంబు లున్మూలంబు
లై పొడవడంగం బెదపెదగండోపలంబులు పైపైనుండి పెళపెళమనుచప్పుళ్ల

తో డుల్లి చఱుల నురలి పడం బడలు వడఁక పాతాళంబులోఁతు గనుపాఁత గలించి పుండరీకంబుఁ బెకలించు మదవేదండప్రకాండంబుడంబున ఝరీ మండలహారిపరంపరలు నలువంకలఁ దొరంగ ఖనిస్థలీవినిర్గత నీలమణి రమణీయ మధుకరంబులు నలుగడలఁ జెదర గనకవకుళకేతకీకురంటకాశోకమధూక కేసర ప్రముఖభాసురకుసుమవిసృమరపరాగవిసరంబు నలుదెసల నొరసికొన నవ్వెండి కొండ పెకలించి కందుకక్రీడ గావింపం గడంగె నయ్యవసరంబున. 78

మ. అసురాధీశకరావధూతకలధౌతాద్రిం బడం బూనలే
క సఖుల్ గొల్వ వనంబులో మెలఁగునగ్గౌరీసరోజాక్షి మే
ను సెమర్పం దనుమధ్యముల్ వడఁక నాక్రందోళింప నేత్రప్రభల్
వెస నేతెంచి కవుంగిలించుకొనియెన్ విభ్రాంతయై శంభునిన్. 79

వ. ఇవ్విధంబున. 80

ఉ. బంగరుఁదళ్కుఁ జెక్కులను బంజులకమ్మలడాలు చిందు దో
క్కంగ మెఱుంగుఁజన్నుఁగవ కంచుకపున్మడి వీడఁగా హా
లింగనసౌఖ్య మిచ్చినచెలిం గవుఁగింటనె యుంచి యల్లఁ డ
య్యాం గఱకంఠుఁ డద్రి నతఁ డెత్తఁగఁ గాముకు లెగ్గు లెంతురే. 81

శా. శంభుం డద్రికుమారికాస్ఫురదురోజద్వంద్వశుంభత్పరీ
రంభం బీగతిఁ జెంది యెంతసుఖ మారా నెమ్మదిన్ వీనియా
రంభం బెట్టుడుపంగ వచ్చు నయినన్ గాంభీర్యంబు దీఱన్ భుజా
స్తంభోజ్జృంభ మొకింత మాన్పి పిదపన్ సౌహార్దముం జూపెదన్. 82

క. అని తలఁచి లేఁతనగ వాననమునఁ దగ శంభుఁ డాసనము డిగ్గక మున్
తనవామపదాంగుష్ఠంబున నదిమె దశాస్యహస్తములు క్రిందుపడన్. 83

తే. ఇట్లు లదిమినభుజశౌర్యమెడలిబడలి, యడలి యొడలిమదోద్వృత్తిసడలిశూలి
కాలిపెనువ్రేలు దెమలించి కరము లెత్తుకొన సమర్థత లేక రక్షోవిభుండు.

మ. కులశైలంబులపెన్బిలంబులు బదుల్ ఘోషింప శేషాహి మూ
ర్ఛిల భూచక్రము దిద్దిరం దిరుగ జేజేపెద్ద భీతిల్లఁ జు
క్కలు రాలన్ దివి పెల్లగిల్ల నుర లాకంపింప నంభోనిధు
ల్గలఁగన్ దిక్తటు లొడ్డగిల్లఁ బదినోళ్లన్ బెట్టు వాపోవఁగన్. 85

క. తలఁచిరి మనుజు లకాండప్రళయం బిది యనుచు దిగులుపడి రమరేంద్రా
దులు యక్షసిద్ధసాధ్యులు, గలఁగిరి తొలఁగిరి పదంబుగ్రహారాణ్ముఖ్యుల్. 86

శా. ఈరీతిన్ జగముల్ దలంకఁగను వేయేండ్లార్తుఁడై కూయఁగా
నారక్షోవిభుదైన్యపాటుఁ గని దైత్యశ్రేణి కన్నీరు ము
న్నీరై పాఱఁగ నే మొనర్తు మనుచున్ నిర్విణ్ణతం జెంద న
మ్మారీచాదికు లాతనిం గనియసామాన్యప్రబోధంబునన్. 87

తే. పలికి రవధారు నై తేయ§పట్టభద్ర, భద్రగజచర్మధారివై § భక్తి యుంచి
యంచితోక్తుల నతని ను§తించితేని, నీనిరోధంబు నెడఁబాపు § నీక్షణమున.

క. హరుఁ డున్నతకరుణానిధి, శర ణన్నఁ బరిగ్రహించు § జగతి నతనికిం
బురుఁ డున్నదె యజకనకాం,బరు లెన్నఁగ లేరు తత్ప్ర§భావం బనినన్. 89

దశగ్రీవుండు శివుని నుతించి యతనివలన వరములు లోనైనవి వడయుట.

శా. ఆపన్నుం డగుపంక్తికంఠుఁ డిది యా § నంచున్ లలాటేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజముల్ మనోంబుజమునం § జింతించుచున్ వేదవి
ద్యాపాండిత్యము సర్వశాస్త్రకుశల§త్వంబున్ మహాసాహితీ
నైపుణ్యంబును గానిపింపఁ బొగడె § న్గంగోర్మిఘుంగార్భటిన్. 90

శా. ఆస్తోత్రంబున కామనోద్రథిమ కా§ధ్యానాప్తి కాయీశ్వరుం
డస్తోకప్రియ మావహించి వెనువెం § లావేళఁ బై నెత్తినన్
హస్తంబుల్ వెడలంగఁ బాపికొని దై§త్యస్వామి ఫాలస్థల
న్యస్తప్రాంజలి యై నుతింపఁ దొడఁగెన్ § గంభీరవాగ్గుంభనన్. 91

రగడ. జయజయ శంకర § సాధువశంకర, జయజయ రిపుభట§చయనాశంకర
శరణు నిరంజన § సజ్జనరంజన, శరణు ప్రభంజన§జవగజభంజన
పాహి పురాహవ§బంధురవిక్రమ, పాహి యవిద్యా§పంకరవిక్రమ
యచ్చుగ నినుఁ దెలి§యవు తొలిచదువులు, మెచ్చిన నిత్తువు§మే లగు పదవులు
నీ కెవ్వరిపై § నిలువదు కోపము, లోకుల కెంచఁ దె§లుపుదు ప్రతాపము
పరుఁడు స్వజనుఁ డను§భావవిభేదముఁ, బొరయదు నీమది § పూర్ణామోదం
బభవుని భవుని § న్నమితదయాపరు, నభినుతింప బ్ర§హ్మాదులు నోపరు
ఖలుఁడ మదాంధుఁడఁ§గలుషోత్కృష్టుఁడఁ, జలచిత్తుఁడఁ గడు§జడుఁడ నికృష్టుఁడ
నే మిముఁ బొగడఁగ § నెంతటివాఁడను, స్వామీ మద మతి§శరణన్నాఁడను
నీదాసుఁడ నిఁక § నేరము లెంచకు, నాదుర్వృత్తి మ§నంబున నుంచకు
మోఱఁగక చేసితి § నిపు డపచారము, శర ణన్నను గడ § సనదె విచారము
వలసితి నీసే§వకుల మహత్త్వము, దెలిసితి నియ్యెడ § దేవరసత్త్వము
నీకను దెఱచిన § నెగడును జగములు, నీకను మూసిన § నిలువవు జగములు
ఇట్టినీకు సరి§యే నస హెచ్చితిఁ, బొట్టక్రొవ్వ ననఁ § బొగడఁగ వచ్చితి
నాగుణ మెంచకు § ననుఁ బాలింపుము, నీగుణ మెంచెద § నీవాలింపుము. 92

చ. అని తనుఁ బ్రస్తుతించిన ద§శాననుఁ జూచి పురారి నవ్వుచున్
దనుజవరేణ్య నీస్తుతికిఁ § దద్దయు మెచ్చితి ధైర్యశాలి వా
దనుమతి యిచ్చితిం జను ప్రి§యం బగుచోటికి నీభుజాబలం
బనితరసాధ్య మంచు విని § యారయ నిల్పితి నింతె యియ్యెడన్. 93

తే. మత్పదాంగుష్ఠపరిపీడ్య§మానరజత,పర్వతము క్రిందఁ జేతులు § పడినయపుడు

జగము లద్రువవిరావంబు సలిపి తండు,వలన రావణుఁడను పేర వెలయు మనిన.

ఉ. ఆదశకంఠుఁ డీశ్వరున కానతుఁడై శివ నన్నుఁ బ్రోవ నా
హ్లాదము గల్గెనేని నిసుమంత కొఱంతయు లేనియాయువుల్
నీ దగుచంద్రహాసమును నెమ్మి నొసంగు మటన్న శంభుఁ డ
క్కైదువు నిచ్చి పిమ్మట నఖండతరాయువు నిల్పి యిట్లనున్. 95

మ. దితిజాధీశ్వర నీవు గోరినక్రియన్ దీర్ఘాయువుల్ నీకు ని
చ్చితి నీకొవ్వున నీతిఁ జేకొనక దుశ్శీలుండ వై మమ్మనా
దృతి నొందించితివేని మావరము నమ్మే చేరుఁ బొమ్మన్నచో
నతఁ డాశూలికి మ్రొక్కి వీడ్కొని విమానారూఢుఁడై యుబ్బుచున్. 96

క. తనపరివారము గొల్వఁగఁ, జనియెన్ రజతాద్రి డిగ్గి స్వచ్ఛందగతిన్
మనుజేశ్వర యని కుంభజుఁ,డినకులునకుఁ దెల్పి మఱియు నిట్లని పలికెన్.

రావణుని చర్యలు.

మ. ఇనవంశోత్తమ వింటె పంక్తివదనుం డీలాగు కైలాసవా
సునిచేఁ మన్ననఁ గాంచి పొంగుచుఁ బ్రహస్తుం డాది యౌసైనికుల్
దనుఁ గొల్వం జని హేమకూటహిమవత్ప్రాంతంబులన్ గంధమా
దననీలాచలపారియాత్రములమీఁదం గ్రీడ సల్పెన్ రహిన్. వ. మఱియును.

సీ. చరియించు నొకవేళ జంబూనదీతీర,సౌవర్ణవాలుకాస్థలములందు [దుం
విహరించునొకపూఁట వేల్పురాతోఁటలఁ, బొదలు గొజ్జఁగపూవుఁబొదలయం
గ్రీడించు నొకతఱిఁ గేసర శ్వేతాంజ, నాద్యద్రిరాడధిత్యకలయందు
నలరు నొక్కెడఁ గేళి నరణోదమానస,ప్రముఖదివ్యసరోవరములయందు

తే. నన్నెలవులయందు మెలఁగెడినమరఖచర,యక్షకిన్నరసిద్ధవిద్యాధరాప్స
రోభుజంగాదికులుమహాక్షోభ మొంది, తన్నుఁగనుఁగొనిపాఱనద్దశముఖుండు.

సీ. పట్టణం బన రాదు కట్టాయితంబుగా, నట్టె ముట్టడి చేసి చుట్టు విడియు
బలవంతుఁ డనరాదు బలియుఁడై యెంతద,ర్వాల నున్నవడి నేఁగి గెలిచివచ్చు
సురజాతి యన రాదు కరమల్గి యెటు నన్నఁ, జననీకశస్త్రాస్త్రసమితినొంచు
ధరణీశుఁ డన రాదు తనకు నోడితి నన్న దాఁక నీరసమున పీఁకఁ జూపుఁ

తే. బాయపునెలంత యనరాదు పాపమునకు, భయపడక యెట్టులైన నను బట్టికలయు
నర్హవస్తువులటఁ గలవనఁగరాదు,దుడుకుమైఁ జొచ్చికొనితెచ్చు దుష్టుఁడతఁడు.

వేదవతిని జూచి రావణుండు భాషించుట.

వ. ఇచ్చెలువునం దనయిచ్చకు వచ్చిన హెచ్చున నచ్చటచ్చట నచ్చపలుండు
నిచ్చలు మెలంగుచు నొక్కనాఁడు హిమవత్పర్వతంబునకు నుత్తరదిగ్భాగం
బున నొక్కసుందరోద్యానంబు సందర్శించి యచ్చట. 102 [నెఱియ

సీ. ఘనమండలము సుధాకరమండలము నిండు,నటుల మోమున జటాచ్ఛటలు

వలఁజిక్కి వలుచిక్కఁ గవలనొప్పమృదువల్క, లంబునఁగుచలికుచంబులొరయ
జెళుకుఁజూపుల లేడిఁ గెలిచి కైకొనియెనో, నాఁగ్రిందఁ గృష్ణాజినంబు వెలయ
నఖపాళిబెడఁగుమాకన్నకుమంచునుడులుగై, వ్రాలెనాస్ఫటికాక్షమాలికదగఁ
తే. గానుమరజంబు దొరసినకల్పలతిక, బాగున విభూతిచేత మైకొఁగ వెలుఁగ
నొంటి గిరికన్యవలెఁ దపంబున్నతపసి, కన్నుఁగొక్కెఁ జూచెరాక్షసవిభుండు.
తే. చూచియాచెల్వచెల్వంబు లోచనముల, కబ్బురంబునుగాంక్షయు నుబ్బొనర్పఁ
బుష్పకము డిగ్గి సరభసంబుగఁ దదగ్ర
భాగమున నిల్చి పలికె నప్పంక్తిముఖుఁడు. 104
సీ. నీకులం బెయ్యది నీనామ మేమందు, రెవ్వరిదానవే యిందువదన
కలికితేఁబాయంబుఁ గానపాల్ గావించి, యేల కృశించెదే యిగురుఁబోఁడి
నీప్రాణనాథుఁడై నిను నేలుభాగ్య మెవ్వానికిఁ గల్గెనే వన్నెలాఁడి
యేతపం బొనరించి యీచెల్వ గంటివో, యింకఁ దపం బేల యేణనయన
తే. కాఁకఁ జెందినపసిఁడిసలాకవంటి, తనువు వెండియుఁ గళ గ్రాంచునని తలంచి
చూపఱులయిచ్చ వేమఱుఁ దాపమంచె, దేమి నీచర్య లెఱిఁగింపవేలతాంగి.
ఉ. నీబిగిగుబ్బచన్నులకు నీనెఱిపెన్నెఱు లున్నకీవికిన్
నీజటువుంబిఱుందులకు నీయెలపాయపుఁగల్మికింతిరో
యీబసుమంబు కప్పురమొ యీతిరివేణియె పట్టుఁజీరలే
యీబిఱుసైనవల్కలము లీతప మిష్టమనోజభోగమే. 106
సీ. అణుమధ్య నీమధ్య మణిమంబు వహియించు, మహిఁగటినీకటి మహిమగాంచు
గిరికుచ నీకుచగిరు లొందు గరిమంబు, నలినాక్షి నీకెప్పు లలరు లఘిమ
ఘనవేణి నీవేణి మను ఘనప్రాప్తి, నతిప నీమెయి ప్రకామ్యతకునెక్కి
నంగన నీభర్త యఖిలేశతకుఁ దగుఁ, జెలి నీకు వశి యగుఁ జెఱకువిల్తుఁ
తే. డిన్నివైభవములు గల్గి యిగురుఁబోఁడి, జేలతనమున నీతపం బేలచేయఁ
గొదవయొదవినదిదియంచు మృదులఫణితిఁ, జెవులకీయెడఁబండువు సేయుమనిన.
క. ఆనెలఁతయు నప్పలుకులు, వీనుల కెడఁ జేసి వాని విశ్రవసుతుఁగాఁ
దా నెఱిఁగి హీనుఁ డనక యహీనత నాతిథ్య మొసఁగి యిట్లని పలికెన్.
మ. దనుజాధీశ కుశధ్వజుం డనుతపోధన్యుండు మున్నొప్పు నా
యన వేదంబు పఠించువేళ నుదయంబై నేను వాపోవఁగా
ననుఁ బ్రేమంబునఁ జూచి వేదవతి యన్నామంబుఁ గావించి పెం
చిన లేజవ్వన ముప్పతిల్లుటయు జేజేలుం మునుల్ రాజులున్. 109
క. నను వలచినధిషణసుతుం, గని వేఁడిన హరికి నిత్తుఁ గాని యొరునకి
వ్వనితామణి నీ నని యెవ్వనికైన నొసంగఁ డడుగ వచ్చినవేళన్. 110
వ. ఇవ్విధంబున. 111

శా. ప్రత్యాఖ్యానముఁ జెంది యందఱుఁ జనం బాపాత్ముఁ డౌదంభుఁ డ
దైత్యుం డొక్కఁడు వచ్చి మజ్జనకునిం దా వేఁడి యీ నన్న చో
నత్యంతక్రుధఁ బూని ఖడ్గమున నిద్రాసక్తు ఖండించి యా
హత్యన్ వాఁడు నశించె నత్తపసియిల్లాలు లగ్ని సొచ్చెన్ వెతన్. 112

తే. తల్లియును దండ్రియును జన్నఁదనయభాగ్య
మునకుఁ గలఁగియుఁ గలఁగక పూర్ణనిష్ఠ
జనకుని ప్రతిజ్ఞఁ గడతేర్చుటకని తలంచి
వెన్నునిగుఱించియిటుఁ దపమున్నదాన. 113

క. కంటివె యిచ్చటివింతలు, వింటివె నాపూర్వకథ సవిస్తరముగఁ జే
కొంటివె యాతిథ్యము దడ,వుంటివె యిటుఁ జనుము రాక్షసోత్తరు యనినన్.

చ. తన కిది దక్కె నంచుఁ బ్రమదంబునఁ బంక్తిముఖుండు మీనకే
తునిచిగురాకుబాకు మదిఁ దూఱినఁ దాలిమి మాలి చేరఁగాఁ
జని యిది యేమి వెఱ్ఱి యెలజవ్వనముం బొలివోవ విష్ణుఁ డం
చును కలకాలముం దపసివై చొప్పన దాఁటెదు వృద్ధకాంత వై. 115

ఉ. వెన్నున కిత్తు నంచు బలువేదుఱు సేకొని తండ్రి యీల్గుటం
గన్నులఁ జూచియున్ హరియె కావలె నంచుఁ దపించె దూరకే
కన్నెతనంబు కాఱడవిఁ గాచినవెన్నెల సేసి యయ్యయో
నిన్నును ముంచె నీజనకునిం గుదియించినవెఱ్ఱి యిమ్మెడన్. 116

మ. హరి తానే బలవంతుఁ డైన ముని మీయయ్యన్ విరోధించి యొ
క్కరుఁ డుగ్రాసి వధింప నడ్డపడి దోర్గర్వంబు గాన్పించెనే
హరి యన్నామము గప్పకున్ బెరయు నేలా యీవృథాభ్రాంతి యిం
తిరో యింకన్ ననుఁ బొందు మే లగు వయస్తేజస్ప్రభావాఢ్యుఁడన్. 117

చ. అన విని కర్ణముల్ చిగురుటాకులఁ గేరెడు కేలుదోయి న
వ్వనజదళాక్షి మూసికొని వాని ననాదరదృష్టిఁ జూచి యీ
చెనఁటివివాదముల్ విడువు శ్రీహరి నెఖలుఁ డైన నింద స
ల్పునె తగు బ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టియు మౌర్ఖ్యము మాన వక్కటా. 118

సీ. అన్వయంబుల కెల్ల నాదికారణభూతుఁ డగుతాతఁ గనినాతఁ డతఁడె కాఁడె
జపతపోమఖముఖాచారసారఫలంబు,లరసి యిచ్చుప్రదాత యతఁడె కాఁడె
నీయందు నాయందు నిఖిలాత్మలం దంత,రాత్మయై కనునాత్మ యతఁడె కాఁడె
సముఁడయ్యు దుష్టశిక్షయుశిష్టరక్షయుఁ, బ్రతియుగంబునఁ జేయునతఁడె కాఁడె

తే. యోగమార్గాంతరహస్యార్థమతఁడె కాఁడె,యన్నిజగములకధినాథుఁడతఁడె కాఁడె
యట్టిహరి నెంచ నేర కహంకరించి, నిర్నిమిత్తంబ నిందింప నీకుఁ దగునె.

మ. పలుకుల్ వేయును నేల లెస్స వినుమా పౌలస్త్య నామేను నా

యెలప్రాయంబును నామనోగతులు నాయిచ్చాభిమానంబు లా
జలరుడ్ధారికె దారవ్రాసినవి దుష్కాంక్షల్ విసర్జించి పె
ద్దలు వర్తించుపథంబునన్ మెలఁగు మద్దైవంబు దోడయ్యెడున్. 120

తే. అనిపలికియాదునిలకభయంబుదొలఁకఁ, గలఁకఁబిల్లికిఁదొలఁగురాచిలుకపగిది
నావలికిఁ బోవఁ దేఁటులయావళికిని, నతనునిశరావళికిఁ దాళ కనుర గదిసి.

చ. చెలి నునుమోవిపానకముచే వడ దేర్పక మోము మోమునం
బలుమఱుఁ జేర్చి ముద్దిడక బాహులతాపరిబద్ధఁ జేసి న
న్నలమియుఁ గౌఁగిలింపక రహస్యముగా బహుబంధవైఖరుల్
దెలుపక పోవ నేల యని తెంపున వేణికఁ బట్టి యీడ్చినన్. 122

చ. కలఁకి దొలంగ వేదవతి గ్రక్కున బెత్తిలి యెత్తి వ్రేయుడున్
మలచపువేణి నట్టనడుమం దెగి చేతికిఁ దునుక చిక్క నం
దుల కళు కొంద కైకసిసుతుం డిది దీనితపఃప్రభావ మం
చలపడి యున్న నచ్చెలియు నవ్వలికిం జని క్రోధమూర్తి యై. 123

మ. ప్రళయాగ్నిజ్వలితేక్షణప్రభల నప్పౌలస్త్యునిం గాల్చున
ట్టుల వీక్షించి దురాత్ము నిన్నపుడె దుష్టుం డంచుఁ జింతించియుం
దెలివిన్ విశ్రవసుం దలంచుకొని యాతిథ్యంబుఁ గావించి మా
ర్పలుకుల్ పల్కిన నింతయుం గలిగె నోర్వం గూడునే యింకిటన్. 124

శా. ఘోరస్ఫారమదీయకోపదహనక్రూరార్చులన్ నీఱుగా
నీరూపంబు దహింపఁ గోర్చితిఁ దపోనిష్ఠార్థలోభంబుచే
నోరీ నీ విపు డంటుకొన్నమెయి నే నొల్లన్ జ్వలద్వహ్నిలో
నీ త్రై నిన్ దునిమించుపూనికను జన్మింతున్ ధరం గ్రమ్మఱన్. 125

తే. అని మహోగ్రతఁ బలికి క్రోధాగ్నితోడ
నచట యోగాగ్నియును మండునటుల చేసి
యయ్యెదుట నిల్చి శ్రీహరి నాత్మ నునిచి
యేపు సెడి దైత్యుఁడును విన నిట్టు లనియె. 126

ఉ. ఏను నిజంబుగా హరిపయిన్ మది గల్గినదాన నేని నా
పై నలినాక్షుఁ డాత్మ యిడి పత్నిఁగఁ జేకొనుమాట తథ్య మా
నేని నయోనిజత్వమున నిద్ధరఁ బుట్టి దశాస్యుఁ బుత్త్ర మి
త్త్రానుజయుక్తిఁ ద్రుంప నెప మయ్యెదఁ గా కనీ వహ్నిఁ జొచ్చినన్. 127

క. వేదవతిమాట నిజ మగు, వేదమువలె సనుచు మ్రోసె వినువీధి మహా
మోదమునఁ గుసుమవర్షము, లాదిత్యులుఁ గురిసి రప్పు డవనీనాథా. 128

తే. యతిసుతయు నిట్లు కైకసీసుతకృతాప,మానపవమానజాజ్వల్యమానకోప
దహనసంయోగయోగాగ్నిదగ్ధయై వి,దగ్ధతాస్నిగ్ధదైవయత్నంబుకతన. 129

వేదవతియే సీత యగుటను రామున కగస్త్యుఁడు దెల్పుట.

సీ. తనపద్మవాసినీత్వముఁ జూపువహి లంకఁ, దోయజాంతరమునఁ దొల్తఁ బుట్టె
నిదె నీకు మిత్తినై యేఁగుదెంచితి నన్న, గతిఁ బంక్తిముఖున కేకాఁ బడియె
నతఁడు పెట్టియఁ బెట్టి యబ్ధి వేయించిన, నబ్ధికిఁ బుత్త్రియా టచటఁ దెల్పె
బహుళోర్మివశమున బయలు దేటి విదేహ, రత్నగర్భాగర్భరత్న మయ్యె
తే. జనకజననాయకుఁడు యాగశాలఁ గట్టు, చోట దున్నింప నాఁగేటిసరసఁ దోఁచి
సీతయనుపేరువహియించి చెలువు గాంచి, పేర్మి శ్రీహరివగు నిన్నుఁ బెండ్లియాడె.
తే. శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గగరుడ, వాహనాదులు మాని యిక్ష్వాకుకులము
ఖ్యాతి గైకొన మానవాకార మూని, నట్టి నిన్నాశ్రయింతుఁ బట్టాభిరామ.
క. సాకేతనగరరాజము, వైకుంఠము నీవె హరివి వైదేహి రమా
లోక స్తని యీకపు లా, నాకపులు యథార్థ మిది ఘృణాగుణజలధీ. 132
క. కృతయుగమున వేదవతీ, సతియై తప మొంది త్రేత జనకజ యై తా
మతిఁ దలఁచినటుల్ల పట్టిన, ప్రతినయు నెఱవేర్చెఁ దత్ప్రభావం బసదే. 133
ఉ. నా విని రాముఁ డద్భుతమునం గలశోద్భవుఁ జూచి యీసతిన్
రావణుఁ డట్లు దొల్లియును రాయిడి వెట్టిన క్రోధమూర్తియై
పావకులోపలం బడిన బాలికఁ గన్గొని చేష్ట దక్కి వాఁ
డావల నెందుఁ బోయెఁ దెలియన్ వలయున్ వినిపింపుఁ డింపునన్. 134
మ. అనినం గ్రమ్మఱఁ గుంభజుం డనియె రామా యెయ్యెడన్ నీ వెఱుం
గని దే మున్నది యైన మాఘనత లోకంబుల్ ప్రశంసింప న
జ్ఞునిచందంబున నాలకించెదవు ప్రాజ్ఞుల్ నిచ్చ లోచూపులం
గను నానందము నీవె కావె విను రక్షశ్చర్య లామీఁదటన్. 135
తే. అటుల వేదవతీకన్య యనలశిఖలఁ, జొచ్చి మ్రగ్గుటఁ జూచి యచ్చోటు వాసి
చపలుఁ డప్పంక్తిముఖుఁడు పుష్పకవిమాన
మెక్కికొని భూమిఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁడు. 136

రావణుఁడు జన్నం బొనర్చుమరుత్తభూపతిపైఁ బోవుట.

క. ఒకచో స్వాహాస్వరపూ, ర్వకవివిధాజ్యాహుత ప్రవర్ధితకీలా
ప్రకరానలధూమవ్యా, పక మగునొకసవనమండపము గనుఁగొనియెన్. 137
క. కని యెవ్వరిమఖమో క, న్గొని రమ్మని శుకుని సారణునిఁ బనుప హసా
దని పోయి తెలిసి క్రమ్మఱి, వినిపించిరి యిట్టు లనుచు వింశతిభుజుతోన్. 138
సీ. అవధారు జయరమాయత్తుఁ డైనమరుత్త, సర్వంసహాభర్త సవనకర్త
యమరేజ్యననుజుఁ డుగ్రమహత్త్వశాలి సం, వర్తకుండు క్రతుప్రవర్తకుండు
బలభేదిశమనాంబుపతిముఖ్యు లనువేల్పు, మన్నెవారు వహించుకొన్నవారు
కశ్యపాత్రివసిష్ఠకౌశికాదులు పుణ్య, భాజనములు దత్సభాజనములు

తే. హైమమణికాంతిఁ దగుశాలలు యజ్ఞశాల, మెచ్చినాఁడుహరుండర్థమిచ్చినాఁడు
విప్రయోగంబు మునులచే సుప్రయోగ, మైనదనివారు దెల్పఁగా నాలకించి.
శా. ఆహా నాయెదుటన్ మఖం బొకటి సేయం బూనెనే వెఱ్ఱియై
బాహాజన్ముఁడు విష్ణు మెట్లొదవదో భాగంబు లెట్లుండఁ గా
నూహల్ సేసిరొ చూత మీసుర లటం చుగ్రాహవక్రీడనో
త్సాహశ్రీ వహియించి యచ్చటికి దైత్యస్వామి యేతేరఁగన్. 140
సీ. నమ్మి యున్నను గ్రమ్మి దొమ్మి సేయు నటంచు, నెమ్మిరూపుసురాధినేత దాల్చె
నాఁకొన్నహరిధాక చేకొన్నవాఁ డంచు, గాకమై ఖరి దండకరుఁడు పూనె
మించినాఁ డితఁ డాక్రమించి యే మెంచునో, యంచుహంసవిధంబుఁ గాంచె
విరుణుఁ [ధనదుఁ
డొండు చూడఁడు మూర్ఖుండు మండు నటంచుఁ, దొండయై గండాతిశయుండె
తే. డితరు లాతురులై జాతిహీనరూప, ధారులై పాసి రంత నర్దశముఖుండు
దారుణాకారుఁడై మరుత్తక్షితీంద్రు, కట్టెదుటవచ్చినిలుచుండియిట్టులనియె.
క. ఓయిమరుత్తక్షితివర, యే యుద్ధాపేక్ష నిచటి కేతెంచితి నా
తో యుద్ధమైనఁ జేయుము, వే యేటికి వెఱచి తేని వెఱచితి ననుమీ. 142
మ. నను నీరాజులలీలఁ జూడవల దన్నన్ నవ్వుతో నమ్మరు
త్తనృపాలాగ్రణి శత్రుకోటికులగోత్రప్రాభవాచారముల్
వినకే యుద్ధము సేయ నెవ్వఁడవు నీవృత్తాంత మాద్యంతమున్
వినఁ గాంక్షించెదఁ దెల్పు నావుడు మరుద్విద్వేషి గర్వంబునన్. 143
మ. విను ముర్వీశ్వర నేఁ బులస్త్యకులుఁడన్ వేధోవరోద్యత్ప్రతా
పనిరూఢుండ దశాస్యనాముఁడ మదభ్రాతన్ ధనాధీశు ము
న్ననిలో గెల్చి విమానముం గొని త్రిలోకాతీతమాహాత్మ్య మొం
దినవాఁడన్ రణభిక్ష యి మ్మనినఁ బృథ్వీనాయకుం డిట్లనున్. 144
చ. అవుర మ జేమి నీమహిమ లన్నను గెల్చితి నన్నమాట వి
న్న విశద మయ్యె నాయనధనం బగుపుష్పకమున్ గ్రహించినాఁ
డవు బలి యింట గెల్చి కద డయ్యక రచ్చల గెల్వఁ బోవలెన్
భువనములందుఁ గీర్తియును బుణ్యము దీన సమృద్ధిఁ జెందవే. 145
ఉ. ఇంతటిధర్మశాలి నిఁక నెవ్వ రెదుర్కొని గెల్చువారు ర
మ్మంత ప్రియంబు గల్గినటు లైన రణం బొనరింప నేన ని
న్నంతకుచెంతకుం బనుతు నంతకు నేఁ దగువాఁడ నంచు నం
తంతకు రోస మీను పెరయన్ ధరణీశుఁడు లేచెఁ జెచ్చెరన్. 146
మ. శరచాపంబులు పూని వజ్రకవచస్ఫారప్రభల్ భూనభో
ంతరముల్ నిండ నఖాండఖండనసముద్యచ్ఛింజినీనిస్వన

స్ఫురణన్ రాజు దశాస్యుపైఁ జనఁగ నచ్చో నడ్డమై ధారుణీ
శ్వరచూడామణి పోకు మని సంవర్తుం డుదాత్తధ్వనిన్. 147

చ. పలికె బళా మఱేమి మది భాసిల దీక్ష వహించి శత్రుపై
నలుగుట నాయమే యిది మహాక్రతు వించుక విఘ్నమైనచోఁ
గులము నశించు నద్దశముఖుండును దుర్జయుఁ డేల వానితోఁ
జల ముపసంహరింపు పరుషత్వము నా విని యమ్మరుత్తుఁడున్. 148

శా. ఆసంవర్తునిమాటఁ జేకొని పరిత్యక్తాస్త్రకోదండుఁ డై
యీసున్ రోసము నుజ్జగించి చన దైత్యేంద్రుండు వీక్షించి నా
తోసంగ్రామము సేయ నోపక మరుత్తుం డోడెఁ జండీ యటం
చాసన్నాద్రిగుహావళుల్ బదులు మ్రోయన్ బెట్టు చాటించుచున్. 149

ఉ. అమ్మఖశాలఁ జొచ్చి కుపితాత్ముఁ డై మునికోటిఁ ద్రుంచి యా
పమ్ములు వెల్లగించి పశుపంక్తి హరించి ఘృతంబు వహ్నికుం
డమ్ముల నించి హోతల నడంచి యహో తల మంచు యాజకుం
డమ్మెయిఁ బల్క నొక్కగతి నక్కడఁ బాసి చనెన్ బలంబుతోన్. 150

క. హరిహయముఖ్యులు భయములు, గిటికోన శిఖికాకహంసకృకలాసగతుల్
ధరియించి యమ్మహాపదఁ, దరియించి తదీయహితము దలఁచి ప్రియోక్తిన్. 151

సీ. కన్నులీఁకలచంద్రకములుగా ఘనవేళ, నెమ్మిగా బలవైరి నెమ్మి కొసఁగెఁ
బెద్దకాలమువన్కి ప్రీతాత్మకతభుక్తి, గలుగఁగా జముఁడు కాకమునకొసఁగెఁ
బాలును నీరు వేర్పఱుచువేర్పుఁ బయోవి,హారంబునుదధీశుఁ డంచ కొసఁగెఁ
దలవెండివలెనుండఁ దనువుబంగరుఁజాయఁ, దులకించ ధనరాజు తొండకొసఁగె

తే. నివ్విధంబునఁ దమతమ మొలమికిఁ దగు,వరము లజ్జంతువుల కిచ్చి వాసవన
భాగముల్ గొనిపోయి రప్పార్థివుఁడును,మఖము నెఱవేర్చె సంవర్తమౌనికరుణ.

చ. అటుల మరుత్తభూవిభుని యజ్ఞధరాస్థలిఁ బాసి యార్చుచుం
బటుహమహార్భటుల్ దిశలు బ్రద్దలు సేయ నజయ్యుఁడై ధరా
విటులఁ బరాక్రమోద్భటుల నీఁక నెదుర్చుచు నోప మన్నచో
నటఁ దనగెల్పుఁ దెల్పుచు దశాస్యుఁడు ద్రిమ్మరె భూమి యంతయున్. 153

సీ. పరిపంథిమదతమఃపంకజిన్యధిభూవి,భుం డై నదుష్యంతభూవిభుండు
వైరిరాజప్రాణవాయుభుగ్భుజభుజం,గాధిరాజై మించుగాధిరాజు
హారిశౌర్యఘటితాఖిలారివీరమృగాప,హరణాజిమృగయుఁడై యలరుగయుఁడు
శత్రుహృద్భేదనక్షమచక్రదీర్ఘఘు,ర్ఘురఘోషసురథుఁడై క్రాలుసురథుఁ

తే. డహితసుతిచారుగౌరవుం డగుపురూర
వుండు మొదలైననృపపుంగవులు మహోగ్రుఁ
డౌదశాస్యునితోడఁ బోరాడలేక,నోడితి మటంచు వచియించి రోహటించి.

దశగ్రీవుఁ డనరణ్యనృపుని జయించుట.

తే. ఏమి దెలిపెద నింక శ్రీరామచంద్ర, యొక్కనృపుఁడైన నెదిరింపనోపఁడయ్యె
రావణాసురుపై ననరణ్యనృపవరేణ్యుఁ డొకరుండు దాఁకె నిర్భీకుఁ డగుచు.

ఉ. ఆవివరంబుఁ దెల్పెద దశాననుఁ డిట్టుల యెల్ల రాజుల
న్లావు దొఱంగఁ జేయు చొకనాఁడు బలాన్వితుఁడై యయోధ్య కెం
తేవడి నేఁగుదెంచి పఱతెమ్మనరణ్యనృపాల పోరికిన్
నీవిపులప్రతాపము గణింతురు దిక్కుల శూరు లందఱున్. 156

క. అనుమాన మేల వెఱచిన, ననుమా యోడితి నటంచు ననుమాట చుఱు
క్కున మానవపతిచెవి సొర, ఘనమానము రోసమీనుఁ గనఁబడ ననియెన్.

ఉ. ఏల దురుక్తు లాడె దనుజేశ్వర మమ్మెదిరించి పోరఁగాఁ
జాలుదువేని ద్వంద్వమునఁ జక్కఁగ నిల్వుము పిల్కుమార్చెదన్
బేలతనంబుతో ఘనులు పెద్దఱికంబు గణించుకొందురే
ఘూలములోపలం దెలియ నందఱుబీరము లంచుఁ బల్కుచున్. 158

సీ. పృథ్వీస్థలం బెల్లఁ బెల్లగింపఁగఁ జాలఁ, బెం పొందురథములు పెక్కువేలు
ఘనగాత్రమహిమ నాకాశ మెత్తెడుభంగి, బెడఁగైన యేనుఁగుల్ పెక్కువేలు
చక్రవాళము నైనఁ జక్కదాఁటెడుధాటి, బెరయుఘోటకములు పెక్కువేలు
కల్పాంతభైరవాకారులై శూరులై, బిరుదు లందినభటుల్ పెక్కువేలు

తే. మిక్కుటపువీఁక దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల
నొక్కమొగిఁ దన్నుఁ గొల్వఁగా నుక్కుమీఱి
కదనమున కాయితం బయి కదలిపోయె, రావణునిమీఁదమనయనరణ్యనృపతి.

క. ఆవిభునిసైన్యపతులకు, రావణుసైనికుల కుగ్రరణ మయ్యెఁ ద్రిలో
కీవిస్మయావహోద్ధతి, దేవాసురయుద్ధమైన తెఱఁగున నధిపా. 160

మ. దనుజుల్ నీలశిలోచ్చయోచ్ఛ్రితను లుద్యద్బాహు లుగ్రాశని
ధ్వను లొక్కుమ్మడిఁ జుట్టుముట్టి భటమస్తంబుల్ రథాంగంబు ల
శ్వనికాయోదరపార్శ్వముల్ కరటిహస్తంబుల్ విదారించి య
య్యనరణ్యాధిపుసేన గాడుపు లరణ్యానిన్ బలెం గూల్చినన్. 161

సీ. పడగలు గొడుగులు పావడల్ పీచోపు, లొండొంటిపై వ్రాలియుండు నెడలుఁ
దొడలును మెడలు చేతులుగాళ్లువ్రేళ్లు ప్రక్కలుడొక్కలొకప్రోఁగుగన్న యెడలు
నరము లెమ్ములుక్రొవ్వునంజుడు మెదడుప్రే, వులు నెత్తురొక్కటై కలయునెడలు
హారకుండలకిరీటాంగుళీయకకంక, ణాంగదాదులు చూర్ణమైనయెడలు [చుఁ

తే. బహువిధాయుధశకలముల్ పడినయెడలుఁ, గలిగి పలలాశనోత్సవకారియగు
దనబలము నేలపాలైనయునికిఁ జూచి, యలిగి యనరణ్యభూపాలుఁ డౌడుగఱచి.

చ. కరమున విల్లు పూని లయకాలకృతాంతునిలీల మార్వటం

కరణము దిక్కరిశ్రవణఘట్టనముల్ ఘటియింపఁ దేరు స
త్వరముగ సూతుఁడున్ నడపఁ ద న్నెదిరించినఁ జూచి పంక్తికం
ధరుఁ డనరణ్యునిం జెలుచ నవ్వుచు నీసు వహించి యిట్లనున్. 163

తే. ఆఁకలియు దప్పి గొన్న నగాదు లాహరింప నరసేన దెచ్చి యర్పించినటుల
చటులమామకశరశిఖజ్వాలిక లకు, నిన్నొసఁగ వచ్చితే యన్న నృపుడు గదిసి.

చ. దనుజుఁ గిరీటముల్ పదియుఁ దాఁక ననేకశరంబు లేసి యా
ర్చిన శతశాతబాణములచే దశకంఠుఁడు రాజు నొంచి యా
తనివిలు ద్రుంచి సారథి వధం బొనరించి హయాంగముల్ దళిం
చిన రథహీనుఁ డయ్యు గదఁ జేకొని శత్రుని మోఁదె మోఁదినన్. 165

తే. దండతాడితఫణిరీతి దశముఖుండు, పుడమి కుద్ధతి లంఘించి పిడుగుఁబోల్కి
కఱకుటడిచేతఁ దనమస్తకంబు వ్రేయ, వాయుహతసాలలీలభూవరుఁడుగూలె.

ఉ. అగ్గతి నేలఁ గూలినధరాధిపుఁ గన్గొని పంక్తికంఠుఁడున్
బెగ్గిలఁ గేక వేసి నగి బీరము లాడితి విప్పు డింతలో
డగ్గఱె నోటు మృత్యు వెచటన్ నను గెల్వఁగ నెవ్వఁ డోపు నీ
సిగ్గిటు సేసె నోటమి వచించిన నిద్దురవస్థ వచ్చునే. 167

చ. అని తనుఁ దూల నాడిన జనాగ్రణి గన్నులు విచ్చి దైత్యునిం
గనుఁగొని నన్ను నీ విపుడు గాఁటియఁ బెట్టిన నేమి మీఁదటన్
నిను వధియించునొక్కమహనీయచరిత్రుఁడు మత్కులంబునన్
జననము నొందు వట్టిపరుషంబులు వల్కకు పొమ్ము రావణా. 168

చ. పురుషుఁడు కర్మసంగమునఁ బొందు సుఖంబును దుఃఖ మెవ్వ రె
వ్వరికి విరోధముల్ సలుపువా రిది దైవవశంబు దీనఁ గా
తరత వహింప నేఁ గనక దానమఖాధ్యయనాదికర్మముల్
ఛారసితినేనిఁ బల్కు పొలివ్రోవక యట్లగుఁ గాక యంచనన్. 169

క. మించినతమిని సురల్ గురియించిరి మందారవృష్టి యిది నిజ మని మ్రో
యించిరి పణవాదులు నుతియించిరి యనరణ్యనృపతిధృతివిభవంబుల్. 170

చ. అది సహియింప కచ్చెడు గహంకృతితో నిటువంటిసత్త్వమే
కద నిను నింత సేసెఁ దుది గాంచియు వైరము మాన వంచు బ
ల్గదఁ గొని మస్తకంబు వగులన్ వడి నొంచి జయంబుఁ గాంచి స
మ్మదము వహించి యేఁగె ననిమానికి నవ్వుచు రాముఁ డిట్లనున్. 171

క. అరి నోర్వఁ జాలువీరులు, ధర నెక్కడ లేరో వీరధర్మము సెడెనో
నరపతులశౌర్యధైర్యస్ఫురణ లిటుల నేలఁ గలసిపో నేమిటికిన్. 172

మ. అకటా సూర్యశశాంకవంశ్యు లగుబాహాసంభవుల్ నొచ్చిరే
స్వకరాస్త్రంబులు హానిఁ జెందెనె మనస్సంపన్నతల్ గుందెనే

యొక్కఁ డైనన్ రిపు నోంప కన్నకత మేమో విన్న వింతయ్యెడిన్
సకలస్తుత్యతపఃప్రభావనిధి యీసందేహముం దీర్పవే. 173

క. నా విని లోపాముద్రా,జీవితనాయకుఁడు నగుచు క్షితికన్యాదృ
గ్జీవంజీవహితానన,జైవాతృకుఁ డైనరామచంద్రున కనియెన్. 174

మ. తనచే నిర్జితుఁ డైనశాత్రవునిదోర్దర్పంబుఁ గీర్తించినన్
విని సంతోషముఁ జెందు నెట్టిఘనుఁడున్ విశ్వావనీశాగ్రణీ
మానసం బోర్వక వాసియోటములె నీ వాలించఁ గాంక్షించెదెం
తని వర్ణించెద నీగుణస్ఫురణ రామా రాజచూడామణీ. 175

రావణుఁడు గార్తవీర్యార్జును గెలువ నెంచి మాహిష్మతికిం బోవుట.

క. అశ్రమమున ధరఁ దిరుగుచు, విశ్రవసునుతుండు కార్తవీర్యార్జునవా
ర్ధశ్రవసాదుల కోడిన,విశ్రుతకథలు గల వవియు విను మని పల్కెన్. 176

శా. ఆహంసోన్నతవజ్రసౌధరుచిసౌధాంభోధిదివ్యాపగో
ద్వాహోపక్రమసూచకోపరిచరత్పాండుచ్ఛదగ్రామణీ
సాహస్రచ్ఛదనిస్స్రుతాంబుకణచంచన్మౌక్తికస్తోమమై
మాహిష్మత్యభిధానపత్తనలలామం బొప్పు భూమీశ్వరా. 177

శా. ఆప్రోల్లర్జునచక్రవర్తి కృతవీర్యక్షోణిభృత్పుత్రుఁ డవా
ర్ధిప్రత్యక్షశశాంకమూర్తి నతదారిద్ర్యార్తివిచ్ఛేదనో
ద్దీప్రక్షిప్రదయానువర్తి ద్విచతుర్దిగ్దంతిరాడ్దంతకాం
తిప్రద్యోతితకీర్తి యేలు నపుడున్ దేవేశ్వరస్ఫూర్తితోన్. 178

సీ. అనవద్యబాహాసహస్రముల్ దనచక్ర,భావ మంతయు బట్టబయలు సేయ
నణిమాదివిభవంబు లెల్ల దత్తాత్రేయ, గురుకృప దను ముంచుకొనుటఁ దెలుప
సంతతౌదార్య మష్టాపశద్వీపంబు, లేలెడిగనకల్మి నెఱుక పఱుప
దక్షిణనాయకత్వ మనేకసతులతో, విహరించుతఱి నేర్పు విస్తరింప

తే. సార్వభౌమలలాముఁడై జగతి యేలె, నప్రతిహతప్రతీపబాహాప్రదీప్త
దావపావకకీలికాదగ్ధదుర్జ,నార్జునుం డగుకార్తవీర్యార్జునుండు. 179

క. ఆసార్వభౌముఁ డమితవ,శాసంగతసార్వభౌముచందమున బహు
స్త్రీసంయుతుఁ డై యొకనాఁ, డాసన్నసరిద్విలోకనాదృతిఁ జనియెన్. 180

మ. చని వింధ్యాచలసార్వభౌమనికటాంచన్నర్మదాతీరభా
గ్వనసౌభాగ్యము మెచ్చి హైహయధరావజ్రాయుధుం డంగనా
జనతానేకవిధాంగసంపదలతో సౌమ్యంబు లౌవస్తువుల్
గనుఁగొంచున్ లతికూనలన్ దొరసి వేడ్కల్ సెందెఁ జైత్రుం బలెన్. 181

శా. తత్కాలంబున రావణాసురుఁడు దైత్యగ్రామణుల్ గొల్వను
ద్యత్కౌబేరవిమాన మెక్కికొని యుద్ధాపేక్ష రా సర్వభూ

భృత్యోత్కటీరకుటీరరత్ననికరాభీలద్యుతి ప్రస్ఫుర
త్పత్కంజద్వయుఁ డగ్జనుం డనఁడివాగ్రత్గల్ భూమిలో మించినన్. 282

క. అతిరోషంబున మాహిష్మతికిం జని రావణుండు సమరస్పృహ వ
చ్చితి నాయంగతి మీయధిపతికిం దెల్పుఁ డన సార్వభౌమునిమంత్రుల్. 283

వ. అతనితో ని ట్లనిరి. 284

సీ. బలువేసడములపై బండ్లపైఁ బ్రబలోష్ట్ర పంక్తిపై ముందుగా బరువులేగఁ
దదనువర్తనలీల దారుణాయుధరుచుల్ దిలకింప సుభటముఖ్యులు సనంగ
రథికహస్తిపకతౌరంగికుల్ వలగొని మేడమై నునుఁగూపు మేర నడవఁ
జెంతల నెవ్వారిఁ జేర రానీయక బహుకంచుకులు బరాబరులు సేయ

తే. నవ్యపల్యంకికారోహణములొనర్చి రాణివాసంపువతులు పార్శ్వములఁ గొల్వ
భద్రగజ మెక్కి మారాజు ప్రాభవమున నర్మదాతీరవని కేఁగినాఁడు నేఁడు

శా. నేఁడే వచ్చునొ రేపె వచ్చునొ యనిన్ స్త్రీసయుక్తిఁ గ్రీడించుచున్
రాఁడో రాజులచిత్తముల్ దెలియునే రక్షఃకులాధ్యక్ష యె
వ్వాఁడున్ మాపురిఁ జేరి నీకరణి గర్వస్ఫూర్తి నిట్లాడఁగా
లేఁ డుగ్రుండ వతండు వచ్చినను బాల్గొమ్ము రమ్ము మేలౌననన్. 286

శా. ఆమాటల్ విని నవ్వి పంక్తివదనుండా శూర యీబూమె లే
లా మీయేలికె నాప్రయాణకథ లెల్లన్ విన్నవాడై వధూ
స్తోమంబుం గొని డాఁగె నేఁగె రణభీతుం జేరి పోరాడునే
భూమిన్ రావణుఁ డంచు వారి నగుచుం బోయెన్ మదోద్రేకియై. 287

తే. ఇటులు మాహిష్మతీపురాధీశుఁ గాన కనుకయచ్చోటు వాసి సైన్యముఁ డాసి
యలప్రహస్తుండు మొదలైన యఖిలమంత్రి
పుంగవులు గొల్వ నవ్వలఁ బోయి పోయి, 288

దశగ్రీవుఁడు వింధ్యాచలంబుఁ జూచి యందుఁ గ్రీడించుట.

మ. అవలోకించె దశాననుం డెదుట దివ్యస్త్రైణ సంగారవ
శ్రవణోల్లాసరసోన్నమత్ఫణిఫణారత్నప్రభావాత్తభీ
తివిధావర్తితకుంభికుంభిత కృతిరటద్దివ్యగుహాకూలతమా
నివరారక్తజటాంశుకింశుకఘృణిన్ వింధ్యాచలగ్రామణిన్. 289

వ. కని యక్కొండచక్కటికిఁ జక్క నరిగి సుర గరుడ గంధర్వాది దేవతా మిథునంబులనిధువనంబులకుం దగుపృథుపసంబులలోఁ దరలనియిరుల కిర వగు తోరంపుటీరంపుగుంపులఁ బెంపు గనుపువ్వంపుదివ్వెలవలె నివ్వటిల్లుగనగనని మణులకై కెరలుమధుకరనికరంబులగతుల తెమ్మెరలవలనఁ జలనంబు నొందు నలరులయందుండియుం దొరంగుమరందధారాబృందంబువాఁ లం గలసి ప్రవహించు సెలయేటినీటితుంపరలన్ దొరసి మందగతులం దిరుగుమంద

పవనంబులం దార్కొని యావటించు సానుచరద్భుజంగసంఘంబులఫూత్కా-
రంబులన్ బెగడువడి వడి నిగుడం బరువు లిడుతమపడుచేలజడుపు దీర్చుట
కెదురువచ్చుతబిసిపెద్దలకటితటీరమణీయతరవ్యాఘ్రచర్మంబులడంబుఁ గని త
ల్లడంబునం గ్రోళ్లుఱుకకన్నెలేళ్లకు మొల్లముఁబచ్చిక లనునుచ్చిక లెచ్చరిం
చుపచ్చఱాఁగనులచెంగటం గనుపట్టునీలరత్నాకరంబులవిభాకదంబంబు లంబు
దనికురుంబంబు లనియుఁ దదుపరిప్రద్యోతితజ్యోతిర్లతావితానంబులు తటిల్ల
తాప్రతానంబు లనియు నెంచి యాఁగాదని పన్నగంబులు సఱచి పఱ తెంచి
పరికించి మృష యైన నోడినవారిఁ గేరడంబు లాడుచెంచుమించుఁబోఁడుల
కరాంచలశరాసనోన్ముక్తదురాసదశరాసారంబులం బగిలిన వేణువులనుండిరాలు
మెఱుంగుముత్తియంపుఱాలు దందశూకాండంబు లని ఖండింపం దివురుశిఖండి
ప్రకాండంబుల విప్పుఁగలకప్పుఁబింఛెంబుల నొప్పుసాంద్రతరచంద్రకద్యోతము
లింద్రచాపద్యుతు లని చరించు రాయంచలచంచూపుటచరణారుణప్రభాస్ఫుర
ణంబులం గౌఁగిలించుజేగుఱులతోఁ గఱంబు మీఱఁ దగుకూటఝూటంబులం
గ్రీడించుచు నప్పంక్తికంధరుండు. 290

రావణుఁడు నర్మదం జేరి తత్సైకతంబున శివపూజ సేయుట.

మ. అచలోపాంతమునం గనుంగొనియెఁ దుంగాభంగభంగానిలా
భ్రచరత్ఖేచరబాలికాతిలకభాక్సాలస్థలీఘుర్మదా
ప్రచురస్నాతకశర్మదన్ స్వమహిమప్రధ్వస్తనానాసరి
త్ప్రచయాంతర్మదవర్మదన్ జలగళద్దంతావళోచ్చైర్మదన్. 291

మ. కని కోయష్టికచక్రసారసబకక్రౌంచాదినానాఖగ
ధ్వనులన్ వీనులఁ జాచదూర్మిలులితాచ్చత్తేకులం గన్నులు
న్వనజాతోత్పలసారసౌరభములన్ నాసల్ తదీయానిలం
బున మేనున్ సఫలత్వ మొంద దితిభూమూర్ధన్యుఁ డుత్సాహియై. 292

క. అత్తటినిఁ జేరఁ బోయి వియత్తటినికి సాటియైన దారా యనుచుం
బ్రోత్తుంగం బగుతటమున, హత్తివలె వసింపఁ గని ప్రహస్తుఁడు వలికెన్. 293

చ. జలశకునాకులచ్ఛుకులజాలవిలోలవిలోకనంబులన్
జళు కెఱఁగించుచుం గమలషండచలత్కలహంసికాగరు
చ్చలవసనాంచలంబునఁ గుచాయితకోరకపాళిఁ గప్పుచు
న్బలియుఁడ వైననీయెదుట నర్మద సాధ్వి తెఱంగు పూనెడిన్. 294

చ. తనవిమలోదకంబునఁ సుధామధురత్వము ఫేనయుక్త మా
తనసికతాతలంబున సితప్రభయుం దను నాశ్రయించుచా
డ్పున ననవద్యశైత్యమును బొల్పుగ నిన్నది తండ్రిపోలిక
ల్గనియు నడంచెఁ గ్రిందన కళంకము కర్దమకైతవంబునన్. 295

మ. జలపానాగతసింహభీతసలిలస్తంబేరమస్తోమసం
చలనోపద్రవధావదుద్రకమఠీశంఖాదికేతస్తతో
వలనానచ్ఛఘనప్రవాహ యగు రేవం దోఁచుమాలిన్య మీ
జలజాస్త్రప్రతిబింబ మొందెఁ జనునే సంసర్గదోషం బిలన్. 296

మ. అరుణాబ్జద్యుతి నీముఖద్యుతులచే నత్యున్నతోర్మిచ్ఛటా
గరిమల్ నీకరపంక్తిచే శకునరేఖల్ నీయశశ్శ్లాఘ్యచే
హరియింపంబడె నంచు నిన్నుఁ గొలిచెన్ హంసాశ్యభటిల్ వార్ధిరా
ట్తరుణీరత్నము విూటివే యనుర చంద్రాస్య యన్న లేనవ్వునన్. 297

చ. అని నని మంత్రితోఁ బలికి యందలంబు డిగ్గి యహస్కరుండు నా
యవిరళకాంతికిల్ వెలిఁగి యంబరమధ్యగుఁడయ్యెఁ జల్లనై
కువలయబంధుపోల్కిఁ గనుఁగొంటి గె యున్నదిఁ గ్రుంకి యందలుం
బువు లిఁకఁ గోసి తెండు శివపూజకటంచు దశాస్యుఁ డంచినన్. 298

ఉ. స్వామి హసా దటంచు శుకసారణముఖ్యసమస్తసైనిక
గ్రామణు లమ్మహానదితరంగము లుద్దరు లావరింపఁగా
సామజపుంగవసురణస్నానము లాడి దుకూలధారులై
హేమమహనీయవస్త్రల సుమోపచయం బొనరించి రందఱున్. 299

సీ. [illegible]ల గొందమ్ములు దుమ్మిపూ లబ్బెండ,పువ్వులు పొన్నలు పొగడవిరులు
[illegible]బులు సురపొన్నలు గలిగొట్లు, మల్లెలు సంపఁగెల్ మొల్లవిరులు
[illegible]ండుమల్లె లశోకములు మొకెనలు నంది,వర్ధనంబులు విరవాదివిరులు
గోరంటలును గొండగోఁగులు దేవకాంచనకుసుమములు గోరజ్జంగవిరులు
తే. మాచపత్త్రియుఁ గురువేరు మరువకంబు, దవనమును గగ్గెరయుబిల్వదళములాది
యైనపూజార్హవస్తువులపుడు దెచ్చి, వంతులకుఁ గొండపొదువుగా నైచుటయును.

[illegible]మ్మోదితోల్లసించి శివార్చనాకుతుకసంబద్ధాత్ముఁడై లేచి యం
శతమూర్ధన్యుఁడు నర్మదాతటినిలో సంకల్పపూర్వంబుగా
స్నానమై [illegible] స్మరియించుచున్ మునిఁగి తన్మంత్రంబు వేమా అభం
గురునిష్ఠన్ జపియించి వెల్వడి మడుంగుల్ గట్టి నేమంబునన్. 301

క. ఏకతమున శుచి యగునొక,సైకతమున నధివసించి స్మరణప్రాప్తం
బౌ కాంచనమయలింగముఁ, జేకొని ప్రాణప్రతిష్ఠసేసి సునిష్ఠన్. 302

సీ. ఆవాహనము వృషభవాహనునకు, నాసనం బద్రిశరాసనునకు
నర్ఘ్యంబు విషధరానర్ఘ్యభూషణునకుఁ, బాద్య మాగమశిఖావేద్యునకును
గలితామృతాభిషేకం బమృతాత్మున, కంబరం బతులదిగంబరునకు
యజ్ఞోపవీతంబు యజ్ఞాధియాతికి, గంధంబు విషగమ్యగంధునకును
తు హరిధవళాక్షతలు సంగరాక్షతునకు, నర్పణ మొనర్చితత్సహస్రాభిధాన

ములనుబంచాక్షరీమంత్రముననునవక, మునను రుద్రియమున విరులఁ బూజచేసె.

తే. అమ్మహాపూజ గొనసాగి నట్టులైన, సంగరంబున గెల్చు నేశత్రునైన
విఘ్న మొందిన నోడు నవ్విధము మత్తచిత్తుఁడౌట గణింపక చేయఁదొడఁగె.

క. ఇరువది చేతుల శంభుని, బరిపూజన సేయుచుండి పంక్తిముఖుండో
హరహర హరహర హర ఓం, హర యని పదినోళ్లఁ బలుకు నంబర మద్రువన్.

క. కదలనిగాత్ర మొకించుక, వదలనిపద్మాసనము శివానాథునిపైఁ
జెదరనితలఁపును జలనము, గదురనిచూడ్కులును బంక్తికంఠునికె తగున్.

తే. ఈవిధంబున నమ్మహాశైవతిలక, మలికనయనుని నయ్యేటికెలన నుంచి
యంచితప్రీతిఁ బూజ గావించుచుండె, నంత నక్కడఁ గార్తవీర్యార్జునుండు.

కార్తవీర్యార్జునుఁడు స్వస్త్రీలతో వనవిహారము సల్పి జలక్రీడ సేయుట.

సీ. చిగురులు గిల్లుచోఁ జిగురులు దమకేలుఁ, జిగురుల రక్తితోఁ జెలిమిసలుపఁ
బువ్వులు గోయుచోఁ బువ్వులు దమనవ్వుఁ, బువ్వుల తెలివితోఁ బొత్తుసేయ
లతికలు సేరుచో లతికలు దమతనూ, లతికలమృదురీతులను బెనంగఁ
దేనియల్ వడియుచోఁ దేనియల్ దమమోవి, తేనెలరుచులపొందికలఁ జెంద

తే. మాటలాడుచుఁ బాడుచు మందమంద, గమనములఁ గామినీమణుల్ గలసిమెలసి
వనవిహారంబు గావింపవారిఁ గూడి, యలరె నవమన్మథునిలీల నర్జునుండు.

మ. పరితస్స్రస్తలతాప్రతానము పృథగ్భగ్నప్రవాళచ్ఛదో
త్కర మారాన్నిపతత్సుమంబు యుగపద్ధావత్ఖగం బంజనా
చరదిందీవర మగ్రతఃప్రవిచలచ్ఛాఖానికాయంబునై
ధరణీనాథవధూవిహారముల నుద్యానంబు గాసింబడెన్. వ. అప్పుడు. 310

మ. శ్రమతోయార్ద్రకపోల మంసగళదంచన్మాల్య మామ్లానగా
త్ర మసహ్యావృతికంచుకం బలికమధ్యస్థాలకం బానతా
స్య ముదారోచ్ఛ్వసనాకులంబు నగుస్వస్త్రీగణంబుతో హైహయుం
డమరీయుక్తబలారియట్లరిగె రేవాంభోవిహారస్పృహన్. 311

తే. అరిగి పశ్చిమవాహిని యైనయమ్మహాతరంగిణి బాహుసహస్రమునను
గార్తవీర్యార్జునుండడ్డకట్టి శశిముఖీసహస్రంబుతో జలక్రీడలాడె. 312

లయగ్రాహి. పొంచుచు వయస్యల గ్రహించుచుఁ దరంగములవంచుచుఁ దరంగ
ములముంచుచుఁ జలంబుల్ [నించుచుఁ దొగల్ ప్రో
వెంచుచు నొకళ్లొకరికిమ్మంచుచు సరోజములు ద్రుంచుచు ముఖాబ్జముల
పించుచు రథాంగులఁ గలంచుచు మరాళములఁ గాంచుచుఁ దమింబొదువఁ
నెంచుచుఁ బతిం బ్రా [లతాంగుల్.
ర్థించుచు జలేభులకుఁ గొంచుచు ఖగాళి బెదరించుచుఁ జెలంగిరి హసించుచు

సీ. సార్వభౌముని నొక్కసతి పద్మముల వైచి, పద్మముల్ దగు నని పరిహసించె

జక్రవర్తి నొకర్తు సక్కనికువలయాంబుల ముంచి యివి నీకుఁ బోలు ననియె
రాజుపై నొకతె కైరవిణీముఖోదార,మధుధారఁ జిలికి నర్మంబు లాడె
నర్జునుమే నొక్కయతివ బాహావల్లి,కలఁ జుట్టి యౌచిత్యగరిమఁ దెల్పె
తె. గట్టివా రొక్కతె సహస్రకరునిమీఁదఁ,దఱచుగాఁ గొన్ని శైవాలతమము నించి
తలఁప నిది యొక్కటియె యయుక్తం బటంచు
విభుఁడు చిఱునవ్వు నవ్వ నవ్వించె సఖుల. 314

క. మాహిష్మత్యధినాయకు,బాహాసేతువునఁ జిక్కువడి కరతోయా
వాహిని కడు సుడివడియెన్, సాహసిచేఁ బట్టువడినసతి చందమునన్. 315

మ. పతదభ్రంకషతీరభూమిరుహమై ప్రాదుర్భవత్ఫేనమై
హతనాళీకమృణాళనాళ మయి భీతాంభశ్చరవ్రాతమై
కృతవీర్యాత్మజబాహురోధమునఁ బైకిం బొంగి రేవాసర
స్వతి ప్రాగ్వారిధిచాయకున్ మరలెఁ జంచత్తుంగభంగార్భటిన్. 316

మ. గిరినైనం దెగఁ గోసి మత్తహరిమాడ్కిం బాఱునయ్యేఱు భూ
వరదోస్స్తంభవిజృంభముం గడచి పోవన్ బల్మి లేకట్టె స
త్వరమై క్రమ్మఱ వచ్చి పంక్తిముఖక్షిప్తస్వర్ణలింగార్చనా
స్ఫురితద్రవ్యము లెల్ల ముంచుకొనియెం బ్రోద్యత్ప్రవాహోద్ధతిన్. 317

మ. తను రోధించె నృపాలకుం డతనిపైఁ దండెత్తి పొమ్మంటిపూ
జన లిచ్చో నని చంచదూర్మినినదచ్ఛద్మంబునం బల్కుచున్
వినకున్నన్ నది మించి ముంచెనొ యనన్ విఘ్నంబు పూజావిధిన్
మొనయన్ దానవచంద్రుఁ డద్భుతరసాంభోరాశిమగ్నాత్ముఁడై. 318

మ. చరమాంభోనిధిచెల్మి యేల యనుచుం జాలించి పూర్వాంబుధిన్
దొరయం బోయెడినో తరంగిణియు దెందుం గాన మంచున్ మహే
శ్వరపూజానియమంబు మానక కరధ్యానంబునం జెంతమం
తురులం బిల్చి ప్రవాహకారణము దోడ్తో నారయం బంచినన్. 319

రావణుఁడు కార్తవీర్యార్జునిమీఁది కేఁగుట.

క. వారలలోఁ జతురులు శుక,సారణు లభ్రగతు లగుచుఁ జరమదిశకుఁ ద
త్తీరమున నరయ నామడ,దూరము నన వినిరి మదవతులకలకలముల్. 320

మ. విని యక్కాంతలచెంతఁ గన్గొనిరి ప్రావృట్కాలకాలాంబుము
ఘనలీలాలకవిస్తృతాళికు నుదగ్రస్వాగ్రబాహాసహ
స్రనిరుద్ధాబ్ధికళత్రు నిద్ధమదసంరక్తాంతనేత్రున్ సుమో
హనగాత్రుం గృతవీర్యపుత్రు జలఖేలాయత్తచిత్తార్జునిన్. 321

క, కనుఁగొని నివ్వెఱపడి చ,య్యన మగిడి దశాస్యుఁ జేరి యంజలిబంధం
బొనరించి నిలిచి దేవర, వినుఁ డొకవింత యని యనిరి వేగరు లంతన్. 322

మ. ఘనసాలోన్నతిఁ గాంచినాఁడు మరు సింగారంబునన్ మించినాఁ
డు నదిన్ స్వీయభుజాసహస్రముల నాటోపించి బంధించినాఁ
డు నవీనాంబువిహారతత్పరత నాంద్రుం దా విజృంభించినాఁ
డు నరగ్రామణి యెవ్వఁడో యొకబలిష్ఠుం డానురగ్రాగ్రణీ. 323

క. తనకరములవలె నివ్వాహినితరఁగలు మించె ననెడియాసునఁ గాఁబో
లు నతండు గట్టినాఁ డం,దునఁ బడమర ననక తటినిపూరుపు వట్టెన్. 324

క. దేవరకంటెను మించునొ, దేవరకు సమానుఁ డౌనొ తెలియఁబడదు మే
మీవలఁ గావిభుఁ బోలిన,భూవరుఁ గని యెఱుఁగ మనినబుద్ధి సలింపన్. 325

మ. శివపూజానియమంబు మాని తొలిజేజేపెద్ద మాహిష్మతీ
ధవుఁ డాతండు బళీ కనంబడెను యుద్ధక్షోణి మాతారత
మ్యవిశేషంబులు గానిపింతుఁ జనుడెం డంచున్ వడిన్ లేచి దా
నవయోధుల్ రథదంతివాహముఖనానాసేనలుం గొల్వఁగన్. 326

వ. కదలి మదాధికపదాతిపదాఘాతధూతధరాతలపరాగపటలంబులతోఁ గలసిమలసి
ప్రతికూలమారుతంబు లెదురుకొన నరకు గొనక పశ్చిమోన్ముఖుం డై పంక్తి
ముఖుండు దత్తటినీతటంబునం జని చని. 327

శా. రంభోరూకృతగీతనృత్యరసవ్యగ్రాత్ముఁ డై యాత్మదో
స్తంభస్తంభితనర్మదాహ్వయసరిత్కల్లోలజాలంబులోఁ
గుంభీంద్రున్ బలెఁ గేళి సల్పునృపముఖ్యున్ దవ్వులం జూచి ర
క్తాంభోరుట్ప్రతిమాననింశతిదృశుం డై రావణుం డంతటన్. 328

శా. చేరం బోవఁ బ్రధాను లడ్డమయి యాక్షేపించి యిట్లేఁగఁగా
మేరా నీ వెటఁ బోయె దెవ్వఁడవు నెమ్మిం గొమ్మలం గూడి నేఁ
డీరా జున్నరహస్య మెన్న విది యేమీయన్న మీరాజుతోఁ
బోరన్ వచ్చితి రావణుండఁ బిలువం బొం డాతనిం జెచ్చెరన్. 329

క. ఊరక పోవఁడు చూచినఁ, బోరక దశకంఠుఁ డనిన భూరికృపాణ
స్ఫారప్రభ లినుఁ బొదువఁగ, వార లతని కనిరి ధైర్యవైభవ మెసఁగన్. 330

క. సమరమున కనుచు నొప్పని,సమయంబున వచ్చి పిలువఁ జనునే నీమా
త్రమున కతఁ డేల యే మో,పమె రమ్మెదిరింపఁ బంపు బలముల ననినన్.

చ. విని సహియింప కద్దనుజవీరునిమంత్రులు రాజమంత్రులం
గినుక నెదిర్చి శస్త్రచయకీలితగాత్రులఁ జే వారిఁ గూ
ల్చినభటకోటి భక్షణము సేయుచు రక్తము లానుచున్ ముదం
బునఁ జెలరేఁగి యార్వ నుడివోఁపక హైహయసైనికాగ్రణుల్. 332

మ. బహునారాచపరంపరల్ గురియుచుం బైపైఁ బ్రహాస్త్రాదిదు
స్సహులై మించిన రావణుం డలిగి హస్తన్యస్తశస్త్రచ్ఛటా

ప్రహతిన్ సేనలఁ జెక్కుచున్ నఱుకుచున్ భంజించుచుం ద్రుంచుచున్
గహనం బగ్నిసఖుండు గాల్చుక్రియ మ్రగ్గం జేసె నొక్కుమ్మడిన్. 333

వ. ఇవ్విధంబున. 334

చ. హళహళితో నెదిర్చి దనుజాగ్రణిచే బహుసైనికోత్తముల్
గలన నడంగఁ జూచి చని కంచుకు లప్పుడె రాజుముందటన్
నిలిచి పరాకు సామి రజనీచరుఁ డొక్కఁడు పెక్కురక్కసుల్
గెలిచెఁ గొల్వ నొందు పరికింపక మీకడ కేఁగుదేరఁగన్. 335

క. అడ్డము వోయినమంత్రుల, జడ్డిగములు ద్రుంచె భటులసాదడి మాన్పన్
దొడ్డచలంబున నీకెదు, రొడ్డి విజృంభించె నవలియొడ్డున నధిపా. 336

తే. వీరు రావణుఁ డఁట యేమొ వీరివారిఁ, గొందఱజయించినాఁ డఁట యెందఱబలె
మిమ్మును జయించుటకు పక్రమించినాఁడు, మించినాఁ డిప్పుడ దవిక్రమించినాఁడు.

మ. అనుమాటల్ వెనుగాడ్పులై సిగిడి రోషాగ్నిం బ్రవృద్ధం బొన
ర్చిన ధూమంబన భ్రూకుటిస్ఫురణ మించెన్ దంతఘర్షంబునం
గనిపించెన్ విపులస్ఫులింగములు దృక్కంజంబులన్ జ్వాలలు
జనియించెన్ నృపుఁ డంత నన్యబలవన్యాప్లోషసంరంభియై. 338

తే. ఒదవుపరవాహినీరోధ ముజ్జగించి, యిటు వృథావాహినీరోధ మేలచేయ
ననుచు నవరోధకాంతల యుళుకు మాన్చి, తటినిరోధంబు వాసి రోధంబు సేరి.

ఉ. భూధవమాళి ధౌతపటముల్ ధరియించి విశేషదివ్యభూ
షాధవళానులేపములు స్రక్కుల మిక్కిలి ఱుక్కఁ జెందియుం
గ్రోధము మూర్తిఁ గైకొనినకోపునఁ గాంచనవేష్టనోజ్జ్వలో
త్సేధగదాధరుం డగుచుఁ జెచ్చెర రావణుమీఁది కేఁగఁగన్. 340

ఆ. ఆసహస్రకరుని నడ్డగించెఁ బ్రహస్తుఁ, డతనితోడ మూఁక లావరించె
ఖరకరాయుధాంశుకలన నమ్మూఁకవెం, జీఁకటులను విరియఁ జేసె నతఁడు.

చ. అలిగి ప్రహస్తుఁ డుద్దవిడి హైహయుపై ముసలంబు వైచినన్
బలువడిఁ దప్పఁ ద్రోచి గదపై కెగ నెత్తి పలాశినెత్తి సం
చలనము నొంద వ్రేయఁ గులిశప్రహతాచలరాజశృంగమా
న్పలెనతఁ డొల్లఁ బోయి యిలపైఁ బడియెన్ జడియన్ నిశాచరుల్. 342

ఆ. వాని పాటుఁ జూచి వడి గలతన మెల్ల, మఱటఁ గలయు నున్న మంత్రివర్యు
లొకఁడు ననిత్రోవ నొక్కఁడు వ్రోవక, బీఱువోయి పదరిపాఱుటయును.

రావణ కార్తవీర్యార్జునుల గదా యుద్ధము.

శా. మోముల్ జేగుఱుఁ జాయ మించ దితిభూమూర్ధన్యుఁ డత్యుగ్రుఁ డై
యామూర్ధన్యు నెదిర్చి భూరిగద బాహాగ్రంబునం బూని య

భ్యామర్దస్పృహ సింహముం గదియుసింహంబుల్ బలెన్ విక్రమో
ద్దామక్రీడనతత్పరుండు నృపునిం దాఁకెన్ సురల్ మేలనన్. 344

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కార్తవీర్యదైత్యవర్యులుదాత్తధైర్యస్థైర్యశౌర్యధుర్యులయి యహార్యయుగళంబుడఁబునగుత్తుంగమాతంగపుంగవద్వయంబుభంగి నభంగురప్రళయకాలమార్తండమండలద్వితయంబుమెండున నుద్దండలయదండధరద్వంద్వంబుగండున నఖండకాండప్రచండచండీశ్వరయమళంబుభాతి విలయసమయసమున్నిద్రసముద్రయుగంబునుద్రేకంబున నొండొరుల నెదుర్కొని మండలాకృతిఁ బెరయ బిఱబిఱ గదాదండంబులు ద్రిప్పుచు మండలభ్రమణంబులఁ బరిభ్రమించుచు దిట్టతనంబునెట్టుకొన మండి నెట్టుచు బెట్టుగా వ్రేయువ్రేటుల కొగ్గినటువలె నుండి యొక్కింత యోసరించుచు బదులు వ్రేయఁగ గమకించుచుఁ దప్పించుకొనునేర్పునఁ దర్పించి పైఁ బడం గుప్పించుచు మర్మంబు లెఱింగి నొప్పించుచు నుప్పరంబున నెగసి యన్యోన్యగదాప్రహారంబుల మేఘమాలికలఁ జిలికలు సేయుచు దిగ్గజంబులు మ్రొగ్గ నగ్గలికతో నుర్వికి లంఘించుచు నాలీఢాదిపదవిన్యాసంబుల బిత్తరంబుతో నొత్తరించుకొని యొరయుచు నొకరొకరింఁజూచుకోపంబుచూపుల నిప్పులు గురియుచు నొండొరులనొప్పిదప్పులకు మురియుచుఁ బ్రతిహతులకుం బాయుచు నప్రతిగతుల డాయుచు నుప్పతిల్లు కొప్పనెత్తురువఱదలఁ దొప్పదోఁగుచు నొండొరులగదాహతులాఁగుచు నొడ్డారంబున మడ్డులు వెట్టి యొండుదెసం జూచి యొండుదెస మసలం గొట్టి బడలికలు పుట్టించునుఁ గట్టల్కతో మట్టు మీఱి దట్టించుచు సకలభూతంబులు భయాద్భుతరసోపేతంబు లయి నలుదెసలకుఁ బఱవ నార్చుచు బెట్టిదంపుసాదనపెనఁగువలం బేర్చుచు హుంకారంబు లొనర్చుచు నహంకారంబున నెదుర్చుచు నొల్లంబోయి యొక్కింతదడ పూరక నిల్చుచు నొకళ్లొకళ్లఁ బేర్కొని పిల్చుచు నిదిగో వ్రేసెదఁ దప్పించుకొనుమని హెచ్చరించుచు నితరేతరబాహుబలంబులు సహింపక మత్సరించుచుఁ బెల్లు మించినం బొగడుచుఁ దల్లడించినం దెగడుచుఁ గాలసర్పంబులవలె బుసకొట్టుచు నేటిదరిచెట్టులు నుగ్గునూచంబు గా మొట్టుచు భుజాస్ఫాలనంబు లాచరించుచుఁ గార్చిచ్చుల హెచ్చునఁ గోచరించుచు ఖేచరులు మెచ్చ గ్రద్దతితనంబుల బెద్దతడవుగదాయుద్ధంబు సేసిరయ్యవసరంబున.

తే. అలుక వహించి కార్తవీర్యార్జునుండు
బాహుగదఁ బూన్చి గర్జించు పంక్తిముఖుని
యురమొరయ వేయ నది యొప్పె నుఱుము కాల
మేఘమున మించుఁ గనిపించు మించుబోలె. 346

క. దనుజుఁడును గార్తవీర్యా,ర్జునునురమున గద మిడుంగుఱులు చెదరఁగ వై
నదిచిన పర్వతమధ్యం,బున నూల్కొనుజ్వాలోల్కపోల్కి వెలింగెన్. 347

వ. ఇవ్విధంబున. 348

ఉ. కొమ్ములఁ గ్రుమ్ములాడుమదఘోరవృషంబులమాడ్కి, నోరుచో
నమ్మనుజేంద్రుఁ డుద్ధతి మహాగద వైచినఁ బంక్తికంఠువ
క్షమ్మది తాఁకి త్రుంగె వరశక్తి నడంగక వింటిపెట్టుదూ
ర మ్మతఁ డేఁగి మూర్ఛ యడరం బుడమిం బడె వీతచేష్టుఁడై. 349

వ. అప్పుడు. 350

చ. గరుడుఁడు సర్పముం బొదువుకైవడి రావణు రాజు డాసి ముర
హారి బలిఁ గట్టివైచినక్రియం బటుపాశనిబద్ధుఁ జేసి ఖే
చరులు సుమావళుల్ గురియ సైన్యముతోఁ బురి కేఁగె నంత న
య్యరదముచుట్టు ముట్టిరి ప్రహస్తముఖాసురరాజసైనికుల్. 351

చ. ఇటువలెఁ జుట్టు ముట్టుకొని యెక్కడి కేఁగెదు రాజ నిల్వు మొం
తటిపని కైనఁ బద్మభవునాలవవాని గ్రహింపఁ గూడునే
తటుకున నితనిన్ విడుము దర్పమునన్ విడ వేని నేఁడు నీ
పటుభుజముల్ శరావళుల బ్రద్దలు వాపక రిత్త వోదుమే. 352

మ. అని కాలాభ్రము లభ్రముం బొదువున ట్లయ్యర్జునుం గ్రమ్మియు
క్కున నొక్కుమ్మడిఁ బ్రాసపట్టిసగదాకుంతాదిశస్త్రంబు లే
సిడిన నాతం డవి యెల్లఁ జే నొసి సురస్మేరాస్యుఁడై వారిమీఁ
దనె వైవం గడు నొచ్చి విచ్చి చని రాత్మస్వామి చింతిల్లఁగన్. 353

కార్తవీర్యార్జునుఁడు చెఱఁబెట్టినరావణుం బులస్త్యుఁడు విడిపించుట.

వ. అప్పుడు. 354

సీ. దశకంఠదర్పవేదండకంఠీరవ, జయ జయ యని వందిజనులు వొగడ
రోదసీకుహరంబు భేదిల్ల సేనాముఖంబునఁ దూర్యఘోషంబు లెసఁగ
జంభారిమోవిల నచ్చరలట్లు గణికాంబుజాస్యలు దండలాస్యములు సలుప
ఫలముఖోపాయనంబులు దీవనలు నిచ్చి, యెడనెడ బ్రాహ్మణు లెదురుకొనఁగ
తే. సౌధశృంగాగ్రములమించునాత్మనగర,ముంచితైశ్వర్యమున, బ్రవేశించి సౌధ
చారణస్త్రీలు ముత్యాలఁ జల్లుచుండఁ, గొలువునకు నేఁగె జననాథకుంజరుండు.
తే. ఏఁగి పేరోలగమున దేవేంద్రవిభవ, మెసఁగ మెసఁగంగవసియుంచి యెల్లజనులు
వెఱఁగుపడ దైత్యుఁ బెఱిన లోవేయఁబంచి, యంతిపురముప్రవేశించె నర్జునుండు.

క. కొట్టతనంబునఁ బెద్దలఁ బట్టి చెఱం బెట్టినట్టిపాపంబున నే
డీ ట్టైతి ననుచుఁ బొసులు, దిట్టఁగఁ జెఱనుండెనతఁడు దీనముఖుండై. 357

ఉ. అంతటఁ గొన్నినాళ్లకు విశేయచ్చెరు లంకయుఁ దెల్పఁ బౌత్త్రవృ
త్తాంతము లెస్సగా విని దశేయాబ్ధి పులస్త్యమహర్షి సంయముల్
చెంతలఁ గొల్వ నింద్రుపురిఁ జేరెడుధాలవిధాన నద్ధరా

కాంతునివీటి కేఁగి కుతు।కం బెసఁగన్ మొగసాల నిల్చినన్. 358

మ. జనపాలుం గని ద్వారపాలురు పుల।స్త్యబ్రహ్మ విచ్చేసినాఁ
డని విజ్ఞాపన మాచరించుటయు న।ర్ఘ్యాద్యంచితద్రవ్యముల్
గొని ప్రాగ్భాగమునం బురోధ నడవన్ । గోధిస్ఫురత్పాణియై
చని యమ్మౌనికి మ్రొక్కి యర్హగతిఁ బూ।జల్ సేసి భక్త్యున్నతిన్. 359

శా. ధన్యంమన్యహృదబ్జుఁడై యతని నా।స్థానస్థలిం జేర్చి మూ
ర్ధన్యుం డున్నతభద్రపీఠి నిడి యు।ద్యత్ప్రౌఢిమం బల్కె స
మ్మాన్యం బయ్యెఁ గులంబు శ్రీలు వెలసెన్ । మాపిమ్మటన్ నేనసా
మాన్యప్రాభవశాలి నైతి మిము సం।భావించి సేవించుటన్. 360

ఉ. మీరు తనూభరుల్ హితులు । మీర లమాత్యులు మీరు బాంధవుల్
వీరలు వీరు సద్భటులు । వీరలు నేనును నిక్కువంబుగా
నీరు గణించిపట్టిపను । లెల్లను జేసెద మాన తియ్యరే
కారుణికాగ్రగణ్య యని । గౌరవ మేర్పడ విన్నవించినన్. 361

పంచచామరము. పులస్త్యమౌని సంతసిల్లి । భూతలేంద్రుతో ననున్
బలీ నృపాల నీప్రియోక్తి । భక్తియుక్తిశక్తియుం
దలంప నద్భుతంబు లత్యు।దాత్తభోగసంపదన్
నిలింపనాథు మించి తీవు । నీకు సామ్య మున్నదే. 362

చ. బలియునిఁ బంక్తికంధరునిఁ । బట్టితి వం చొకవింత గాఁగ నీ
బలము నుతింప నేల ప్రతి।పక్షుఁడు ని న్నెదిరించి కమ్మఱం
గలఁడె మహానుభావుఁడ వ।గణ్యగుణాకర మాకుఁ బ్రీతిగాఁ
బలికినయట్ల యద్దనుజు । బంధవిముక్తునిఁ జేయువే యనన్. 363

క. జనపతి యలరుచు మీపని,చినపని గావించుకంటె । శ్రేయము గలదే
యని దశముఖు విడిచి ప్రియం,బున నాతని సత్కరించె । భూషాదులచేన్.

ఆ. సత్కరించి వహ్ని।సాక్షికం బగుసఖ్య, మాచరించి పనుప నధిపు నెంచి
పౌత్త్రునాఁడించి।పరమేష్ఠిసుతుఁడేగెఁ, బంక్తిముఖుఁడు నెలవు,।గాఁ జనియెను.

క. చనితన సేనల మున్నిడు,కొని యెదురుగ వచ్చుమంత్రి।కోటుల హర్షం
బున నాదరించి వారి,చ్చినపుష్పక మెక్కి దనుజ।శేఖరుఁ డనలన్. 366

రావణుఁడు వాలిపై కేఁగుట.

శా. దుష్కాంతుల్ వివరింపఁ గ్రొప్పుల మహో।గ్రక్షుద్రుఁడై నృపాలచ్ఛటా
శుష్కారణ్యదవాగ్ని తేజమున న।చ్చో నైనఁ గ్రీడించుచున్
నిష్కారుణ్యమునన్ ధరాజనుల సం।తాపిం జెందఁగాఁ జేయుచుం
గిష్కింధాపురి కొక్కనాఁడు చడి నే।గెన్ వాలితోఁ బోరఁగన్. 367

క. ఏఁగి పురద్వారము బిట్టాఁగి నిలిచి తన్నుఁ జూడ । నడవిదిరుగుడుల్

మూఁగికొని గగన మట్టెలు, గాఁగ లయాంబుదములీల గర్జించుటయున్. 368
క. ఆరవము విని యశోజితి, తారుఁడు తారుఁ డరుదెంచి దశముఖుఁ గని యే
మీ రావణ సీవచ్చితి, కారణ మెఱిఁగింపు మనిన గర్వమున ననున్. 369
క. వాలి మహాభుజవిక్రమ, శాలి యసఁగ నాలకించి సమరక్రీడా
ఖేలతఁ జూపఁగ వచ్చితి, నాలస్యం బేల పనుపు మగచర యతనిన్. 370
ఉ. నా విని తారుఁ డిట్లనియె నవ్వుచు నీ విది యేమి వెఱ్ఱివే
రావణ వాలితోడ బవరం బొనరింపఁగ నవ్వఁ డోపుఁ బో
మిమ్మొకరుండ వేల పరమేశ్వరుఁ డైన నెదిర్చి నిల్వ లేఁ
డీవలఁ గాలనిం దొడరి యెందఱు నొచ్చిరొ నీ వెఱుంగు దే. 371
చ. వనచరనాథునిం దొడరి వచ్చినశూరులకెల్ల సావళుల్
గను మదె పోవు వైగిరులకై వడి నున్నవి దానవేంద్ర నీ
వును జను వాలిమీఁద నసురేవుల్ భరియింపఁగ నొల్లవేని నా
యన యిపు డేఁగినాఁడు చతురబ్ధుల స్నానము లాచరింపఁగన్. 372
వ. అని యంత నిలునక. 373
సీ. మహితాహిగుణవేష్ట్యమానోరుమంథాన, మహీధరోన్మథితోర్మిమాలి వాలి
మాయావిముఖదైత్యమాయావనప్లోష, కేళిభీషణదావకేలి వాలి
పదఘట్టనోద్భగ్నపాదపాదపశిలో, జ్జ్వలశృంగశతసప్తశైలి వాలి
వజ్రధ్వజోత్తాలవాలవిక్షేపణో, త్పాతితనక్షత్రపాలి వాలి
ఆ. యట్టివాలిఁ దొడరి యమృతంబు ద్రావిన, వారికైన బ్రదుకవచ్చు నోటు
కాదు కూడ దతనికయ్యంబు వలె నన్న, నిపుడె దక్షిణాబ్ధి కేఁగు మనిన.
క. అత్తారుని భర్జించుచుఁ, గొత్తలు వింటిమి మహేమి క్రోతులపురి నం
చెత్తినమదమున దనుజకులోత్తముఁ డాతఁడు దక్షిణోదధి కరిగెన్. 376
వ. అరిగి తత్ప్రదేశంబున.
సీ. అతులితానంతపరాక్రాంతిశాంతుఁ డై, ధరణికి దిగినమార్తండుఁ డనఁగ
నుత్తరదిశ మాని యొకవేడుకకు దక్షిణాశఁ జేరినకాంచనాద్రి యనఁగ
ననవరతాంబుపానాయాసమునఁ దీర, మాశ్రయించినబాడబాగ్ని యనఁగఁ
గరచరణాదికాంగములతోఁ గపిరూపు, దాల్చినయామ్యప్రతాప మనఁగ.
తే. దుర్నిరీక్ష్యప్రభావంబుగా నుదగ్ర, తనువుతోఁ గీలికాఖీలతరలవాల
వల్లితో శోణముఖవైభవంబుతోన, వంధ్యగతిసంధ్యవార్చువాలిఁ గనియె.
మ. కని శాఖామృగమాత్రుఁ గాఁ దలఁచి రక్షస్స్వామి యయ్యింద్రపు
త్రుని వంచించి గ్రహింప నెంచి తనమంత్రుల్ దవ్వునన్ నిల్వఁ గ
న్గొనఁ దా నొక్కఁడె పుష్పకంబు డిగి యంతర్దుర్ సద్దు గానుండ నొ
య్యన పాదంబులు పెట్టుచున్ వెనుక యై యంతంత నే తేరఁగన్. 378

చ. పదములచప్పు డింత చెవిఁ బాఱినఁ గన్నులు విచ్చి వాలి క
న్దుదలనె వానిఁ గన్గొని ననుఁ గపటంబునఁ బొంచి పొంచి ప
ట్టెద నని రావణుండు నిగిడెన్ వడి వీని భుజాంతరంబులం
బొదివి చతుఃపయోధులను ముంచెద నంచు జపించుచున్నెడన్. 379

మ. చరణాగ్రంబులఁ దిన్నగా నడచి పశ్చాద్భాగముం జేరియా
శిరుఁడున్ మస్తము లోరఁ జేసికొని హస్తంబుల్ పయిం జాఁచినన్
హరి దంతిన్ గ్రహియించునట్లు ప్రబలుం డవ్వాలి బల్సందిటన్
శిరముల్ ప్రక్కలు బాహుపంక్తు లిఱికించెం జండసత్త్వంబునన్. 380

వాలి రావణాసురునిగర్వం బడంచి పరిభవించుట.

ఉ. ప్రక్కలఁ జక్కఁగా నదిమి బాహుశిరఃప్రముఖాఖిలాంగముల్
మిక్కిలి నొవ్వఁ జేయుచు నమేయబలంబున వాలి మింటికిన్
గ్రక్కున నుద్గమించెఁ దనుఁ గన్గొని వేల్పులు సిద్ధసాధ్యు ల
మ్రొక్క మహాపరాక్రమసమగ్రుఁ డితం డని సంస్తుతింపఁగన్. 381

ఆ. ఇట్టులుద్గమించి యింద్రునిగారాపుఁ,బట్టి చిలువ నొడిసి పట్టి పఱచు
పన్నగారిధారిఁ బశ్చిమాంబుధిఁ జేర. నరుగ నంతలోన నద్భుతముగ. 382

శా. ఆకాశంబున కడ్డ మేఁగిన ప్రహస్తాద్యాసురామాత్యు ల
ప్పాకారిప్రియసూతివాలజనితప్రత్యగ్రఝుంఝానిలో
ద్రేకం బోర్వక తూలికల్ చెదరురీతిన్ మేఘముల్ విచ్చి చీ
కాకై పోయెదుజోక నొచ్చి చని రాకంపింప సర్వాంగముల్. 383

క. తోయదముం గొని పోయెడు,వాయువువలె వాలి పంక్తివదను నిటులు కొం
పోయి వడిఁ బశ్చిమాంబుధి,తోయముల మునింగి నియమధూర్వహమతియై.

చ. ఇరవుగ నప్పయోధి ఘటియింపఁ గలట్టి క్రియల్ ఘటించి యు
త్తరజలరాశికిం జని యథావిధి స్నానముఁ జేసి పంక్తికం
ధరు నలవ్రేక సందిటను దాల్చియె తూరుపువార్ధిఁ జేరి యా
దురుజపనిష్ఠ లెల్ల నియమోన్నతిఁ దీఱిచి యివ్విధంబునన్. 385

మ. కృతకృత్యుం డయి యింద్రనందనుఁడు కిష్కింధాపురోద్యానప
ద్ధతిఁ బ్రాపించి భుజాంతరంబున మహాదైన్యంబుతో వ్రేలుఁ
ద్దితిజాధీశ్వరు నందు వైచి నగుచున్ దేవారి హా యెప్పు డా
చతనిం జూడనివానియట్లడుగ వీతాహంక్రియౌద్ధత్యుఁడై. 386

మ. తను వాద్యంతము చెమ్మరింప భయగాద్గద్యంబు గా న్పింపఁ గ
న్గొనలన్ బాష్పము లావరింప వడఁకుం దోడ్తోఁ బ్రవర్తింప బో
రున నిట్టూర్పులు మించ లేచి దనుజేంద్రుం డంతఁ దాఁ గ్రమ్మఱన్
జనసం బొందితి నంచు నెంచి యనియెన్ శాఖామృగస్వామితోన్. 387

చ. బలియుఁడవైన నీవె నిరపాయదయాఢ్యుఁడవైన నీవె ని
శ్చలమతివైన నీవె విలసద్ధృతివైనను నీవె కాక నీ
కిల నొకరుండు సాటి యగునే సురనాథకుమార నిన్ను నేఁ
దెలిసితి నేఁడు నిక్కముగఁ దీఱె మదీయమదాంధకారముల్. 388

శా. కైలాసం బగలించి శంకరునిచే ఖడ్గంబుఁ బ్రాపించి ది
క్పాలశ్రేణిఁ గలంచి మించిననను గర్వాంతరాళంబునం
దూలంబుల్ బలె వ్రేలఁ జేసితివి నీదోశ్శక్తిమోర్వుల్ వృథా
స్థూలం బయ్యె మదీయశౌర్య మఖిలస్తుత్యప్రభాప్రౌఢయా. 389

చ. గరుడురయంబు మానసము గాంచినవేగము చండమారుత
త్వరయు భవజ్జవంబున లవంబున కైనను సాటి వచ్చునే
సురగరుడోరగాసురులఁ జూచితి నీదృశబాహువిక్రమ
స్ఫురణ లెఱుంగ సత్యమిది స్తోత్రము గాదు ప్లవంగపుంగవా.

ఉ. అన్నవు నీవు భానుసుతునట్టుల నేనును గూర్మితమ్ముఁడన్
నన్నుఁ గృపం గనుంగొనుము నాధన మంతెయు నీది నీవు నే
నెన్నఁటికిట్లు చెల్మి వహియించియె యుండుద మన్న నింద్రజుం
డన్నరభోజితోడ నపుడట్టులె సఖ్యము సేసి వేడుకన్. 391

క. బాంధవుఁ డగు వాతనిఁ గిష్కింధకుఁ దోడుకొని పోయి స్నేహమున జగ
ద్బాంధవసుతుఁ జూచినగతి; బంధురమతిఁ జూచి మిగుల బహుమతిఁ జేసెన్.

క. మాసముదారత నచ్చట, మాసము వసియించి మిగుల మైత్రియుఁ గని య
య్యాసురపతి సత్కృతుఁడై, యాసురపతినుతుఁడు వనుప నరిగె నృపాలా.

వ. అని పలికి యగస్త్యమునిశేఖరుండు రఘువీరశేఖరునకు వెండియు నిట్లనియె.

మ. వసురంభోధుల దైత్యు ముంచినభుజాశౌర్యాఢ్యు నవ్వాసవిన్
హాతుఁ గావించితి వొక్కతూపున సమిత్త్రామాత్యపుత్త్రంబుగాఁ
గృతవీర్యాత్మజుఁ ద్రుంచివైచిన త్రిలోకీవర్ణితున్ రేణుకా
సుతు నిర్జించితి వెంచ శక్యమె నినున్ క్షోణీసుతాధీశ్వరా. 395

క. విను మివ్వాలికథ యిటువలె, దనుజుఁడు కిష్కింధ వెడలి తనసహజనుదం
బున మును పటివలె నృపతుల, నని నొంచుచు ధరఁ జరించుచు నక్కాలమునన్.

రావణుఁడు నారదుం జూచుట

శా. సర్వాంగీణవిభూతికాంతులు శరచ్చంద్రస్ఫురచ్చంద్రికా
నిర్వాహంబుఁ గనన్ జటల్ భుజగమాణిక్యచ్ఛటల్ నాటఁగా
సర్వజ్ఞత్వము సార్వకాలము రహింపన్ మించు దేవర్షి యం
తర్వాణిస్తవనాగ్రకీర్తి యెదురై కనన్ దైత్యుఁ డుప్పొంగుచున్. 397

ఉ. దండము వెట్టి నేమమె కదా మునిమేపరియయ్యవారి కెం

దుం డిపు డెందుఁ బోయెదరొ । యోజన లేమి విశేష మద్ది బ్ర
హ్మాండమునందు మీరుఁ దెలి।యం బడ కుండునె సర్వమూర్ధ ధరా
మండలనాథులన్ గెలుచు।మద్భుజశౌర్యము మెచ్చ వచ్చునే. 398

వ. అనినఁ జతురవచనరచనావిశారదుం డగునారదుండు నిరదశకంబునం జను
పుష్పకంబు నిలుపు మని నియమించి యతనితో ని ట్లనియె. 399

మ యశముం దేజము బాంధవప్రియము ధైర్యస్థైర్యముల గన్నని
కుశలంబే తలఁతున్ శుభంబె కద నీకున్ రాక్షసాధీశ యీ
దృశశౌర్యాఢ్యుఁడ వీవు మానవులతో । నేవేళఁ బోరాడఁగాఁ
గృశతం బొందె మదీయకౌతుక మదేమీ యన్న వాక్రుచ్చెదన్. 400

క. పిచ్చుకపయి బ్రహ్మాస్త్రము, విచ్చలవిడి నిగుడఁ జేయు।విధ మింతే కదా
మచ్చరము మనుజతతిపైఁ, దెచ్చుక పొలియింప నీవు । దిరుగుట లెల్లన్. 401

మ. అకటా విష్ణుని గెల్చుటో జమునిబా।హాశక్తి మాయించుటో
సకలాదిత్యవినాశముల్ సలుపుటో । శక్రున్ నివారించుటో
వికటవ్యాధిజరావికారకృశులన్ । విభ్రాంతులన్ మర్త్యులం
బ్రకటక్రోధమునన్ జయించిన వికా।రం బందరే మాదృశుల్. 402

క. సామజరాజము దోమల,తో మార్కొని పోరునటుల । తోఁచెన్ మనుజ
స్తోమముతోఁ దార్కొని సంగ్రామము నీ వాచరింపఁ । గాఁ గనుఁగొన్నన్.

మ. వర మబ్జాసను వేఁడినప్పుడును దే।వశ్రేణులం గాని నే
నరులన్ వానరులన్ గణింప ననవే । న్యాయంబె భీతాత్ములం
బరివేధించుట మార్కొనన్ వలసినం । బాతాళవాసుల్ ఫణా
ధరులున్ దైత్యులు లేరె వా రసదులే । దైతేయవంశాగ్రణీ. 404

వ. అని మనుజహితార్థి యై రావణునకు రసాతలజయోద్యోగంబునందు బుద్ధి
పుట్టించి యన్నలువపట్టి యంత నిలువక. 405

తే. ఇది హితంబుగ నూహించి। యింక మనుజ,కోటిపై ధాటి చూపక । నేటనుండి
చనుము పాతాళవాసుల।సంహరింప, నీగెలుపుగెల్పుగాదు దైత్యేంద్రయనిన.

ఉ. నారదు మోముఁ జూచి యెల।నవ్వునఁ బంక్తిముఖాసురుం డనున్
మీరు మనుష్యకోటులకు। మేలు దలంచితి రేమొ మంచిదే
శూరులు భీరులం దొడరి । శూరతఁ జూపిన శూరుఁ.డందు రే
భూరిగుణాభిరామ తగు।బుద్ధి గణించిన మాన వచ్చునే. 407

మ. బలిసద్మంబున కేఁగి తొల్త బలిశుం।భద్దర్వమున్ మాన్చి దై
త్యులయాధ్యత్య మడంచి భోగివరులం । దూలించి వత్తున్ రసా
తలయాత్రానుమతిప్రదానము మునీంద్రా యిచ్చితే యన్న నం
దుల కానందముఁ బొంది పద్మజునిపు।త్త్రుం డి ట్లనుం గ్రమ్మఱన్. 408

మ. అల పుష్పాంగ రసాతలాధిపుల బాహాటోపముల్ మాన్పఁగా
వలతేనిం దొలుదొల్త సంయమనితో నైకవం బొమ్ము నీరాక ను
మ్మలికం జెంది జముండు మార్కొనిన సమ్మర్దంబుగా నచ్చటం
గలుగుం బోరతనిన్ జయించి యశముం గైకొమ్ము నా మెచ్చుచున్. 409

ఉ. దేవమునీంద్ర మంచియుపదేశ మొసంగితి రంత కాదిది
ద్దేవతలన్ దురంబున నకుం గెల్వఁ బ్రతిజ్ఞ యొనర్చినాఁడ ము
న్నావిధ మెచ్చరింప హితమయ్యె జయింతు నవశ్య మాతనిన్
దీవన లిచ్చి మీ రిపు డతిప్రమదంబున వీడుకొల్పుటన్. 410

క. పనివినియెద నని నారద, మునికిన్ వినయోక్తి మొక్కి దశాస్యుం
డనుమతిఁ గొని జము గెల్వఁగఁ జనియెన్ బలకలకలంబు చెదలం బొదలన్.

నారదుండు యమునిం జూడఁ బోవుట.

ఉ. నారదుఁ డంత నిట్లని మనంబున నెంచె దశాస్యుఁ డెంతయుం
గ్రూరగుఁడు మూఁడులోకములకున్ వెత సేయఁగఁ బూనుకొన్న వాఁ
డీరస మెక్కుడంతకుఁడు నింతట నంతట రిత్త వ్రావునే
వీరలు పోరుపోరు గని వేడ్క యొనర్చెదఁ గన్నుదోయికిన్. 412

చ. యమునకు దానె పెద్ద యముఁడై భయ మొందక రావణుండు సం
యమనికిఁ బోయె నిక నెటులైనను మంచిది మర్త్యకోటిబ
న్నము గడతేర నింతటఁ గనాఁడిలి వ్రేల్పులమీఁదఁ జూపు వి
క్రమ మది మేలు గాదయునని గన్గొని మెచ్చక పోవ వచ్చునే. 413

ఉ. ఇచ్చటఁ దామసింపఁ దగ దిప్పుడె యాతని కీవృథంబు వా
క్రుచ్చెద నంచు నారదుఁడు గొబ్బున సంయమనీమహాపురిం
జొచ్చి చిరత్నరత్నమయశోభిత దివ్యసభాంతరంబులో
నొచ్చెము లేని కొల్వుఁ గొలువున్న జముం గని చేరఁ బోవఁగన్. 414

సీ. కన్యాగ్నేయమార్కండేయు లోకపంక్, సముచిత స్మృతివినోదములు సలుపఁ
దడ వెఱచ్చిన ప్రాణితతుల ముందట నుంచి, యొడ నెడఁ గింకరుల్ హెచ్చరింప
సవ్యాపసవ్య నొంతుగ మెందుండుఁ బోదు మం, చాకృతుల్ గనియామయములు
గవిలెలోనున్న ప్రకారాంబుజవపు, ర్ణ్యముల్ చిత్రగుప్తుండు దెలుప [వలుకఁ

తే. ధర్మపీఠంబునను గాలదండమృత్యు
సహితుఁడై నిండుకొలువుండి సకలలోక
వంద్యుఁ డాతండు నుంచు మానికముచ్చరాకఁ
గాంచి యెదురేగి మ్రొక్కి యర్ఘ్యం బొసంగి. 415

ఆ. ఉన్నతాసనమున నునిచి పూజలు సేసి, కుశలమడిగి ప్రియముగా నూర్చి యిచటి
కేఁగుదెర నేమిహేతువు మునినాథ, తెలుప వలయు ననినఁ బలికె నతఁడు.

మ. నిఖిలస్తుత్యభుజప్రతాపనిధి వాఁ డీమీఁద దండెత్తి వ
చ్చె ఖలుం డైన దశాననుం డతనితో సిద్ధంబు యుద్ధం బగున్
శిఖరిన్ మేషము దాఁకి కుండుగతి నీచే వందురున్ సంగరో
న్ముఖభావంబు వహింపు మన్న నగి యంభోజాప్తపుత్త్రుం డనున్. 417

ఉ. మేలు మఱేమి మాపురముమీఁదికిఁ రావణుఁ డేఁగుదెంచినం
జాలు భవత్ప్రసాదమున శౌర్యగుణంబు ఫలింపఁ జేసెదం
గాలునికాలదండ మెఱుఁగం డొకొ మృత్యువుఁ జెంద వానికిం
గాలము డగ్గఱించె నది గానియెడన్ మద నిట్టు లెంచునే. 418

క. మంచిది రా నిం డంతయుఁ, గాంచెద రీమునులు మీరు గన్యోక్తులు భా
షించఁ బని యేమి యంచు స,మంచితధైర్యమున నుండెనట దశముఖుఁడున్.

రావణుఁడు సంయమనిపై దండెత్తుట.

చ. హలహలతీక్ష్ణభంగులు లయాంబుధరప్రతిబింబరూపముల్
ప్రళయసముద్రఘోషములు బాడబకీలల నేలు తేజముల్
వెలయ మహోగ్రరౌద్రములు వింతలు గాఁ దగువీరరాక్షసుల్
గొలువఁ బరేతరాజపురగోపుర ముద్ధతిఁ జూచి వేడుకన్. 420

ఉ. ఆయతదివ్యపుష్పకమహాప్రభ లానిరయాంధకారము
న్బాయ దశాస్యుఁ డయ్యెడఁ గనుంగొనియెన్ భటకోటి గత్తులం
గోయఁగ వ్రేయఁగాఁ గశలఁ గొట్టఁగఁ దిట్టఁగ బెట్టువేదనల్
సేయఁగఁ జిక్కి సొక్కి వెతఁ జేష్టలు దక్కి తపించుప్రేతలన్. 421

సీ. ఉక్కుకోఱలకుక్క లొక్కింతమర్మముల్, పట్టి తీయఁగ మొఱల్ పెట్టువారి
గొప్పనిప్పులయేటఁ గూల్చి పోనీయక, పొదివి యమ్ముల నేయఁ బొరలువారి
నెత్తురు చీమునిండినకూపములవ్రాలి, పురుగు లంగముఁ దొల్వఁ బొగులువారిఁ
గత్తులఁ గోసినకాయముల్ క్షారవా,హినుల ముంపఁగ బెట్టుపడవువారి
తే. చిట్టుగాలినపెనములఁ బెట్టి వేఁప, మిట్టిపడి యట్టె మూర్ఛిల్లినట్టివారి
దప్తతైలకటాహపాతమున శోక,తప్తు లగువారిఁ జూచె నద్దశముఖుండు. 422

సీ. పక్షపాతులఁ గూటసాక్షులు నన్నృతో,క్తి, పరులు రౌరవబాధపడెడువిధము
కులహంతలును భ్రూణగోఘ్నులుచ్ఛ్వాసని,రోధకంబునఁ బడిపోఁజువిధము
బ్రహ్మహంతయు సురాపాని స్వర్ణస్తేయి, సూకరంబునఁ బడి సొక్కువిధము
స్వగురుతల్పగుఁడును స్వసృగామిన్నృపహంత,తప్తకుంభికఁ బడితలఁకువిధము
తే. కూఁతునుం గోడలిని బట్టుకొన్న చెడుగు
లుపమహాజ్వాల వ్రాలి బిట్టొఱలు విధము
దగనిమగువలఁ గవయుపాతకులు లవన
యాతనలఁ గూలువిధ మతఁ డచటఁ జూచె. 423

సీ. భృతికి వేదంబు చెప్పెడివాఁడు వేదనిం, దకుఁడు విమోహపాతంబు గనుట
నతిథుల వృద్ధుల నరయ కన్నముఁ దిన్న, పాపకర్ముఁడు క్రిమిభక్షి యగుటఁ
గ్రతువు సేయఁగ నాసకతన నసద్గ్రాహి, యగువాఁ డధోముఖుఁడై యొఱలుట
బ్రాహ్మణుం డయ్యు బేరము లాడుదుర్జాతి, యంధకూపంబున నవశుఁ డగుటఁ
తే. బర్వగామియు గృహదాహి బంధురోధి, వైతరణిఁ గూలి కాలుట వనమునఱికి
వైచినదురాత్ముఁ డసిపత్రవనిఁ దొరఁగుటఁ
జూచి దశకంధరుఁడు దల లూఁచి మఱియు. 424

సీ. నవరత్నమయభూషణములఁ బూనినవారి, దివ్యయానము లెక్కి తిరుగువారి
వికచమందారమాలికలు చుట్టినవారిఁ, జలిగొడుగులనీడ వెలయువారి
మృగమదశ్రీగంధమిళితాంగు లగువారి, వీణాదినాదముల్ వినెడివారి
నచ్చరల్ గొలువఁ గోర్కెలై చెల్వుగనువారి, మేలిమచ్చులమీఁద మెలఁగువారిఁ
తే. జంద్రసౌమ్యత తపను తేజంబు మరుని, చెలువ మింద్రునిభోగంబు శివునివిభవ
మూని భద్రాసనస్థులై యున్నవారి, ధార్మికులఁ జూచె నొకవంక దశముఖుండు.
ఆ. చూచి నేను మొదటఁ జూచినవారిక, య్యెడ నొనర్చి వీరి కధికసౌఖ్య
యుక్తి మెలఁగఁ జేసె నోహో జముఁడు పక్ష, పాతి యనుచుఁ బలికెఁ బంక్తిముఖుఁడు.
చ. పురుషుఁడు కర్తయే దురితముల్ సుకృతంబు నొనర్పఁ గర్త యె
క్కరుఁ డది నీకు సేయు మనఁగాఁ గద కర్ముఁడు స్వతంత్రతా
విరహితులన్ వృథా పరిభవించెద రీఖలు లంచు యామ్యకిం
కరుల నదల్చి రావణుఁడు గాఢకృపన్ విడిపించెఁ బ్రేతలన్. 427
క. భయపడునిరయస్థులఁ గని, దయ యను పేరెఱుఁగనట్టి దశకంఠున కే
దయ పుట్టె నన్నవారల, దయినవిపద్దశ దలంప నలవియె యధిపా. 428

రావణుఁడు యమునిభటులఁ బరిభవించుట.

ఆ. ఇటులు నిరయగతుల నెల్ల విముక్తులఁ, జేసి వారు హాయి నొంది పొగడ
విక్రమింపఁ గడఁగు వింశతిభుజుఁ జూచి, శమనభటులు నీకసమునఁ గెరలి. 429
మ. పరిఘాసిక్షురికాపరశ్వథగదాప్రాసాదినానాయుధో
త్కరముల్ పూని దశాస్యపుష్పకముమీఁదం జెల్లు గావించి హుం
కరణంబుల్ గఠినాట్టహాసములు టంకారధ్వనుల్ మీఱ భీ
కరులై యొక్కటఁ జుట్టుముట్టుకొని మార్గంబుల్ నిరోధించినన్. 430
మ. దనుజాధీశునిమంత్రు లిజ్జమునిభృత్యశ్రేష్ఠులన్ బిట్టు మా
ర్కొని తత్సాధనముల్ దళించుటయు సక్రోధాత్ములై శూలముల్
గొని వారుం బ్రతిపక్షులై నికులవక్షోద్దేశముల్ గ్రుమ్మి యా
ర్చిన నీలాచలనిర్ఝరంబు లనఁ బాఱెం గ్రొత్తనెత్తురుల్. 431
క. నెత్తుట జొత్తిల్లియుఁ బలు, మొత్తములై రాక్షసులు జమునిభృత్యులకు

జిత్తమ్ముల నుత్తలముం, దత్తఱమును హత్తుకొన రణంబులు సేయన్. 432

చ. సమముగఁ బోరునద్దనుజసైనికులం దెరలించి కింకరో
త్తములు పయోదముల్ సలిలధారలఁ గాటుకకొండఁ గప్పుచం
దమున దశాస్యుమేను శరధారలఁ గప్పిన ఫుల్లకింశుక
క్రమమున రక్తసిక్తుఁ డయి క్రౌర్యము శౌర్యము ధైర్యముం దగన్. 433

చ. ఇరువదిచేతులన్ వివిధహేతితతుల్ గొని యొక్క పెట్ట కిం
కరులపయిన్ నిగిడ్చినఁ గకాపిక లై రొకకొంద ఱందు నొ
చ్చిరి యొకకొంద ఱంత హతశేషులు క్రమ్మఱ డాసి పంక్తికం
ధరుమెయి ముంచి రస్త్రములఁ దమ్మతఁ డద్భుత మంది చూడఁగన్. 434

క. ఇక్కైవడి రక్కసునకు, వెక్కసముగ దోడరుజమునిరవీరభటులతో
నక్కన మార్కొని పోరఁగ, నొక్కరుఁడుం గలుగఁ డసురయోధులలోనన్.

ఉ. అప్పుడు రావణాసురుఁడు యామ్యభటాస్త్రపరంపరల్ దనుం
గప్పినఁ గంకటం బవిసి గాత్రము భేదిల నొచ్చి కన్నులన్
నిప్పులు గుప్పలై తొరఁగ నేలకు డిగ్గి తదీయశౌర్యముల్
డెప్పర మైన సైపక వడిన్ విలు పూని గుణంబు దీటుచున్. 436

మ. తపనాదిగ్రహముల్ కదద్వగతిఁ జెందన్ వే లుపుంబెద్ద మి
ట్టిపడన్ భోగివరుండు డీలుపడ దంష్ట్రిస్వామియుం ద్రెళ్ళ స
ప్తపయోధుల్ గలఁగం గులాద్రులు సలింపన్ నారకుల్ డుల్లఁ బా
శుపతాస్త్రం బరిఁ బోసి యంతకభటుల్ స్రుక్కం బ్రయోగించినన్. 437

మ. బహుశక్తుల్ బహుతోమరంబులు బహుప్రాసాదిశస్త్రంబు ల
మ్మహనీయాస్త్రమునన్ జనించి యెగయన్ మంటల్ సెలంగన్ మహా
గహనంబున్ దహియించుదావశిఖరేఖన్ మిత్త్రభూభృత్యులన్
దహియించెన్ నిమిషంబులో భువన మాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 438

తే. ఇటులు యమభటకోటుల నేపడంచి, చటుల మగుతచ్ఛరం బుపసంహరించి
పురము లేర్చినఫాలాక్షుఁబోలి యట్టహాస మొనరించె నతఁడు నసంశయముని బెదర.

ఉ. ఇంతయుఁ జూచుచున్నభటు లేఁగి కృతాంతునితోఁ బరాకు దు
ర్దాంతపరాక్రమక్రమధురంధరుఁ డద్దశకంధరుండు నేఁ
డెంతయు మించి పాతకుల నెల్ల విముక్తులఁ జేసి యుద్ధవి
భ్రాంతులు గానికింకరులఁ బాశుపతంబునఁ ద్రుంచినాఁ డనన్. 440

క. కటకటటు లదరఁ బటుభ్రూకుటి నిటలస్థలి నటింప గొప్పవిడుఁగులుల్
చిటచిటఁ గన్నులఁ జెదరఁగ, గిటగిట రదనములు పెట్టుకొని క్రుధన్. 441

క. క్రూరుం డై శమనుఁ డుటిక, తేరకు మద్వీరభటులఁ జెగటార్చినయా
వైరి నిఁకం దెగఁ జూచెద, సారథి మనరథము దెమ్ము చయ్యన ననఁగన్

యముఁడు రావణునిపై యుద్ధమునకుఁ బోవుట.

క. తోరపులత్తుకచాయల, వారువములు గట్టి మహిషవరకేతువు చె
ల్వారఁ ఘమకట్టి తేరా, సారథి గొనితేర నెక్కె సంరంభమునన్. 443

సీ. క్రోధపావకుఁ డుండుకుండంబు లన నేత్ర, గోళముల్ మంటలఁ గ్రుమ్మరింపఁ
గులిశంబుచతురాకృతులఁగాంచెనామించు, దంష్ట్రలఁ గలిసివక్త్రంబు వెలుఁగ
ద్వాదశద్వాదశాత్మకతేజ మొకటైన, గతి దుర్నిరీక్ష్యప్రకాశ మెసఁగఁ
బ్రళయకాలాభీలపాథోధరములీలఁ, దాళమహోత్తాలతనువు గ్రాలఁ

తే. గాలదండంబుపాశంబుగాలమృత్యు, వగ్నిమయముద్గరముదక్కనాయుధములు
మూర్తులు ధరించి నిజరథంబున వెలుంగ
దశముఖునిమీఁది కరుదెంచె దండధరుఁడు. 444

వ. అప్పుడు. 545

సీ. ప్రళయార్కబింబంబుపగిది భూరిప్రభా, రాజితం బగుదివ్యరథముఁ జూచి
సంవర్తసమయప్రచండానలజ్వాల, లం బూనుకాలదండంబుఁ జూచి
కాలపాశంబు ముద్గరముఁ గైకొని మ్రోలఁ, దులకించుకాలమృత్యువును జూచి
కల్పాంతభైరవక్రౌర్యం బకాలంబు, నందె చూపఁగఁ బూనుయమునిఁ జూచి

తే. యతనియాకారమును జూచి యదరి బెదరి, చెదరిపదములుదడఁబడ నుదరిపాటు
గదురఁబదురుచు నెదఁదాల్మి గుదురుపఱుపఁ, జాలకసురలు పఱచిరిక్ష్వాకుతిలక.

చ. సహచరహుంక్రియోగ్రమహిషప్రవరోత్కరకంఠఘంటికా
బహుళఘణంఘణధ్వనులు పార్శ్వసమాగతకింకరాగ్రణీ
కహకహఘోషముల్ తురగకల్పితహేషలు చండమారుతో
పహతపతాకికార్భటు లభంగురచక్రరవంబు లొప్పఁగన్. 447

యమరావణుల యుద్ధము.

చ. నిమిషములోన నిట్లు రజనీచరముఖ్యునిఁ జేర వచ్చి సం
యమనివిభుండు శూల ముసలాసి గదా ప్రముఖాయుధంబు లో
క్కుమొగి నిగిడ్చి పేరలుకఁ గన్పడ నార్చిన రావణుండు ధై
ర్యమహిమ నార్చి వజ్రనిశితాశుగకోటుల ముంచె నాతనిన్. 448

శా. ఆయస్త్రాంధతమిస్ర మర్కజుఁడు మధ్యాహ్నార్కచండంబునం
బాయం ద్రోచి సహస్ర బాణముల నప్పౌలస్త్యు నొప్పించినం
గాయం బంతయు నెత్తురం దడియ నాకంపించియుం గిన్కదై
తేయస్వామి పిఱిందికిం జనక యుద్వృత్తిం జముం జూచుచున్. 449

శా. బాహాస్ఫాలన మాచరించి దశచాపజ్యాలి మ్రోయించి శౌ
ర్యాహంకారత మించి హుంకృతుల బ్రహ్మాండంబు భేదించి యు
త్సాహశ్రీ వహియించి తూపు లరిమీఁదన్ నించి నొప్పించి స

ప్తాహోరాత్రము లోకచండమునఁ బోరాడెన్ సమానోద్ధతిన్. 450
వ. ఇవ్విధంబున. 451
మ. తనతో జోడయి పోరు రాక్షసుని దోర్దర్పంబు సైరింపక
య్యనఘుం డేకశరాసుఁ డయ్యుఁ బదివేలేసెన్ శితాస్త్రంబు లం
దున మేనంతయుఁ గ్రంతలైన దశవక్త్రుం డంత మూర్ఛిల్లి యం
తనె తెప్పిర్లి యుగాంతకంతుహరదుర్దాంతక్రుధావంతుఁడై. 452
చ. శమనుఁడ వౌదు నీనిశితసాయకముల్ శమియింపు మంచు న
య్యమరవిరోధి యాతనిహయంబుల సూతుని నాలుగేడు బా
ణములఁ గలంచి వేయుబలునారసముల్ మెయి నాట నేసి వి
క్రమమున నార్వఁగా జముఁడు గన్నుల మంటలు గ్రమ్మఁ జూచినన్. 453
చ. దనుజబలంబుపై నడరి తచ్ఛిఖవేఁడిన కాన నేర్చుచె
న్నున నలిరేఁగి కాల్పఁగఁ గనుంగొని యంతకు మున్నె వచ్చి య
య్యని తెఱఁ గెల్లఁ జూచుచతురాస్యగిరీశసురేశముఖ్యు ల
య్యనుతురోషశక్తి నుతియించిరి యెంచిరి రాక్షసేంద్రునిన్. 454
ఉ. అయ్యెడ మృత్యు విట్లనియె నర్కజుతో ననిఁ బూని యేడునా
ళ్ళయ్యె సురాభియాతి యెదురై నిను నొంచుచు నున్నఁ జూడ సి
గ్గయ్యెడు నింత యేల నను నంపు మొకించుకలోన వీని ను
గ్గయ్యెడునట్లు సేసెద సురాసురు లింపును ఖేద మొందఁగన్. 455
మ. నను దాఁటన్ వశమే విధాతకయినన్ నాచేతఁ గాశంబసా
దనదైతేయుఁడు జంభపాకమధువృత్రవ్యాఘ్రనాగాసురుల్
కనకాక్షుండు హిరణ్యుఁ డాది యగురక్షశ్శేఖరుల్ ముగ్గటల్
సన దాలన్యము పంపు మన్న జముఁడున్ సైరింపు మం చాత్మలోన్. 456
ఉ. మృత్యువుఁ బంపినం దనయహీనబలంబు దొలంగు ముద్గరా
ద్యత్యము పాశముల్ రిపువధం బొనరింపఁగ లేవు సర్వలో
కాత్యయహేతుపావకమహర్చిరఖండము కాలదండముల్
దైత్యునిమీఁద వైవ సుచితం బిపు డంచుఁ దలంచి శూరతన్. 457

బ్రహ్మయాజ్ఞచే యముఁడు రావణుతోడియుద్ధంబు మానుకొనుట.

చ. బ్రతుకుదు గాని లేర యిఁకఁ బంక్తిముఖా యని కాలమేఘుని
ష్ప్రతదమితాశనిస్ఫురణశాంభవఫాలదృగగ్నికీలికా
ప్రతినిధికీలలన్ భువనపంక్తిఁ గలంచెడు కాలదండము
ద్ధతిఁ గొని వైవఁ బూనినఁ బితామహుఁ డడ్డము సొచ్చి యిట్టనున్. 458
చ. నిలు నిలు కాలదండ మతినిష్ఠుర మాతనిమీఁద వైవఁగా
వల దుపసంహరింపు మనవద్యవివేక తపం బొనర్చి న

న్నలరఁగఁ జేసి యందున సురాసురకోటి కజయ్యుఁడై ప్రవ
ర్తిల వర మొందినాఁ డిపుడు దెల్లిన నావచనంబు దప్పదే. 459

తే. కాలదండం బమోఘంబుగాఁగ నేన, యాచరించితి దీన దశాననుండు
నొచ్చినను నొవ్వకున్న నానోడువు బొంకుఁ
జెందు నటువలెఁ గాకుండఁ జేయు మనిన. 460

శా. ఆవైవస్వతుఁ డబ్జగర్భువచనం బాలించి సద్భక్తితో
దేవా దేవరయాజ్ఞఁ గాదె జగముల్ దీపించు మీపల్కు స
ద్భావం బొందెడు నట్టులైన నసురం బ్రాణంబుతోఁ గాచితిన్
లావుం జేవయుఁ గల్గియున్ విముఖులై లం బోయెదన్ వీటికిన్. 461

క. మాటికి మీయానతి జవ,దాఁటక నడుచుటయె గెలుపు దనుజునిచే నా
కోటమి గలిగెఁ గదా యని, నేటి కని రథంబుతో నదృశ్యం డయ్యెన్. 462

శా. కీనాశుం డిటు లేఁగఁ బద్మభవుఁడున్ గీర్వాణసంఘంబుతోఁ
దా నంతర్ధి వహించె నారదుఁడు యుద్ధం బెంచుచుం బోయె లం
కానాథుండును శత్రుఁ డోడె ననుచుం గాతూహలం బొంది దై
త్యానీకాన్వితుఁడై రసాతలజయేచ్ఛాయత్తచిత్తంబునన్. 463

రావణుఁడు భోగవతీపురంబు జయించుట.

చ. చని చని చూచె ముందట నిశాచరచంద్రుఁడు తోయబాలికా
జనఘనడోలికాయితవిశాలవిలోలతరంగకేళికా
కనదహిమాళికామణిశిఖాసఖవిద్రుమపాలికావినూ
తనరుచిమాలికాపిహితతాపనసారథి ఘోరనీరధిన్. 464

క. కని గాంభీర్యము సంశో.ధన సేయఁగఁ బోవునటులు తద్గర్భముఁ జొ
చ్చి నిశాటమాళి యాలోఁ, జనియెన్ నిజయానకాంతి సరణి గణింపన్. 465

వ. ఇవ్విధంబునం జని చని. 466

మ. దివిషద్ద్వేషణచక్రవర్తి గనియెన్ దేవేంద్రలోకాగ్రభో
గవతిం గైరవపద్మసద్మపరిఖాకారాధికాగాధభో
గవతిన్ రాజితసాలభోగివరశృంగప్రోజ్జ్వలాభోగభో
గవతిన్ వాసుకి యేలుభోగవతి నాగస్త్రైణలీలావతిన్. 467

క. కనుఁగొని యప్పురిచుట్టును. దనబలములు విడియఁ బంచి దారుణభేరీ
ధ్వను లడరఁ దాను ద్వారం,బున నెలకొలి యనికి భుజగముఖ్యులఁ బిలువన్.

ఉ. వారది విన్నవింప విని వాసుకి బంధులఁ గూడి వచ్చి బల్
వారణముల్ రథాశ్వము లవారణఁ గానికలిచ్చి మేము మీ
వారము మాపయిం జనదు వైర మటంచు హితోక్తు లాడ దే
వారియు వారి వీడుకొని యప్పురిఁ బాసి చమూసమేతుఁడై. 469

రావణుఁడు నివాతకవచులతోఁ బోరాడుట.

చ. మణిమయసౌధసాలగృహమండపశిల్పములన్ యథార్థమౌ
మణిమతి యన్పురంబున నమర్త్యవిరోధి జయస్పృహాపగా
యణతఁ జనన్ నివాతకవచాభిధు లక్కడివారు రాక్షసా
గ్రణులు పయోజగర్భవరగర్వితు లాతనిరాక కుబ్బుచున్. 470

చ. రణమున కేఁగుదెంచె బలిరా దశకంఠుఁ డటంచు శత్రుభీ
షణపురుషోపలోచ్చకవచప్రభలున్ శితదంష్ట్రికాప్రభల్
ఫణినిభహస్తనిస్తులకృపాణమహాప్రభలుం జెలంగ రా
వణునియమాత్యులం దొడరి వా రొనరించిరి పోరుక్రూరతన్. 471

వ. ఇవ్విధంబున. 472

శా. ఖడ్గాఖడ్గి భుజాభుజిం దొరడి రక్షస్సైనికుల్ వాహినీ
రాడ్గంభీరరవం బడంచుఘనగర్జల్ మీఱఁ గాలానల
త్విడ్గాఢప్రకటప్రతాపములు వర్ధిల్లన్ మరుత్వత్సరో
రుడ్గర్వాదిమనోభయంకరముగా రోషించి పోరాడఁగన్. 473

ఉ. ఆలమునన్ నివాతకవచాసురవీరులవీఁక కోర్వఁగాఁ
జాలనిమంత్రిపుంగవుల సైన్యములం గని పంక్తికంఠుఁ డా
భీలభుజాప్రతాపమును బెంపును మీఱఁగఁ బోరె వారితో
రేలు పగళ్లు నాక నలిరేఁగి మొగిం బదిరెండుమాసముల్. 474

శా. బద్ధస్పర్ధలతో నివాతకవచుల్ పౌలస్త్యుఁడున్ గాఢస
న్నద్ధత్వంబున నిట్లు పోరఁగ శతానందుండు వేంచేసి యీ
యుద్ధం బేటికి మీర లిందఱు నజయ్యుల్ పంక్తికంఠుం డతి
క్రుద్ధుం డెవ్వనిచే నసాధ్యుఁ డిఁక మీకున్ సంధి సేయం దగున్. 475

చ. సమబలుతోడఁ జేయఁ దగు సంధి బలాఢ్యునితోడ సంధియున్
సమరముఁ గాదు హీనునెడ సంధికి నియ్యకొనంగఁ జెల్ల దీ
యమరవిరోధి మీరు సముఁ డౌట సఖిత్వము మే లటంచుఁ గా
ర్య మడఁచి పద్మజుం డరిగె నట్ల యొనర్చిరి వార లయ్యెడన్. 476

ఆ. ఆనివాతకవచు లధికసఖ్యంబుతోఁ, దను బహూకరింప దశముఖుండు
గొంతకాల మచటఁ గూర్మిమైవసియించి, వలయుమాయ లెఱిఁగి వారివలన.

రావణుండు కాలకేయులతో యుద్ధము సేయుట.

క. వారల వీడ్కొని వరుణజ, యారంభముతోన కదలి యప్పథమున దే
వారివరుఁ డశ్మపుర మను, పేరిటి దొకపురము సూచి పృథుశౌర్యమునన్. 478

ఉ. అప్పురివాకిటన్ నిలిచి యార్పు లొనర్పఁగఁ గాలకేయు లా
చప్పుడు లాలకించి రభసంబున వెల్వడి పంక్తికంఠుపై

నప్పుడు దారసిల్లి తమయగ్గలికల్ గనిపించి మీఁకుఁగా
నిప్పతి గత్తి వట్టునె హీహీ యిటు రండని మంత్రులాఁగినన్. 479

శా. కల్పాంతంబుదగర్జితంబు లెసఁగం గాలకేయాసురుల్
కల్పాగ్నిప్రథమాన తేజములతోఁ గల్పక్షయాక్షయ్యసం
కల్పప్రోద్భవవిద్విషద్భయదవీక్షాకీలికీలచ్ఛటా
కల్పానల్పశరాళివృష్టి గురియం గంపించి రాసైనికుల్. 480

మ. తనసేనాధిపు లొందుదీనదశయుం దత్కాలకేయుల్ వహిం
చినబీరంబును జూచి పంక్తిముఖుఁ డాక్షేపించి రోషాగ్నిక
న్గొనలర్ జ్వాలలు మించ నద్దనుజులం గ్రూరాస్త్రజాలంబులం
దునుమన్ సేనలు విచ్చి పోవఁ గని విద్యుజ్జిహ్వుఁ డత్యుగ్రుఁడై. 481

ఉ. ఏఁ గలుగంగ మీకుఁ దగునే బెగడొందఁగ నంచు సంగరో
ద్యోగనిరూఢి నందఱును నొక్కటఁ గోల్తలఁ జేసి యొండొఁది
క్కేఁగఁగ వారిలోఁ గలసి యెత్తెఱ సూపఁగఁ బంక్తికంఠు బి
ట్టాఁగిరి నీలశైలము ఘనావలి యొక్కటఁ గప్పుచాడ్పునన్. 482

క. ఆసందడిజగడంబున, నాసురపతి మఱఁది యనుచు నరయుక తనపై
డాసిన నీసునఁ గత్తిన్, వ్రేసె నడుము రెండు గాఁగ విద్యుజ్జిహ్వున్. 483

ఉ. ఉద్ధతి రావణుండు దనయోధలు మెచ్చఁ జతుశ్శతాసురుల్
బద్ధవిరోధులై కదియఁ బట్టిసముం గొని వెట్టు ద్రుంచినన్
యుద్ధధరాతలంబు చరణోదరబాహుగళాదియుక్తమై
బుద్ధికిఁ జూడ్కికిన్ వెఱఁగుఁ బూన్పఁ గృతాంతునివంటయిల్లనన్. 484

క. శరనిధి తరఁగల తెఱఁగున, గిఱికొని పఱ తెంచు కాలకేయుల నెల్లం
గరచంద్రహాసధారా,స్ఫురణం బరిమార్చి యార్చి భుజబల మలరన్. 485

రావణుఁడు వరుణపురిమీఁది కేఁగుట.

చ. తనవిజయంబుఁ బేర్కొని ముదంబున నెంచు ప్రహస్తముఖ్యులం
గని యిది యేటిమెప్పు గడఁకన్ జలధీశుని గెల్చినం గదా
నను గొనియాడఁ జెల్లు నని నవ్యవిమానవరాధిరూఢుఁడై
చనియె విరోధిపట్టణముచక్కటి కుత్కటగర్వసంపదన్. 486

మ. చని కైలాసనగాధిరాజతులితస్వచ్ఛప్రభాదీప్రమై
ఘనవప్రంబు వెలుంగఁ జూచి యిదియే కాఁబోలుఁ గాండాధినా
థునిప్రోలంచుఁ దదీయగోపురముచెంతం జేరి తద్రక్షకుల్
విన లంకాపురనాయకుం డనియెఁ బ్రావృట్కాలమేఘార్భటిన్. 487

ఉ. ఏదశకంఠనాముఁడను దనుజేంద్రుఁడ సంగరకాంక్ష వచ్చితిన్
మీదొరతోఁ గణింపుఁ డిది మీరలు మమ్మెదిరింప నోపినం

గా దన నేఁగుదెం డనుచు గ్రక్కున లోపలి కేఁగి యందు క్షీ
రోదధిఁ బోలు వెల్ల మొదవొక్కటి గన్పడఁ జూచి మ్రొక్కుచున్. 488

సీ. కల్పకసురరత్నకమలాసుధాకరా,దికులతోఁ బొడమిన దివ్యమూర్తి
వాఁకలి గొన్న దేవాళికిఁ దృప్తిగా,నమృతంబు గురియు సౌహార్దవతివి
స్తనవిస్రవత్పయోధారఁ బుట్టినయిల్లు, పాలవెల్లిగఁ జేయు భాగ్యవతివి
కోరినవారికిఁ గోర్కు లవ్వారిగా, దయ నిచ్చు నసమాన దానవతివి
తే. ఇన్నిట జనించుకీర్తి పై కొన్నలీల, ధవళరుచి మించు మొదవుల తల్లి విట్టి
నిన్నుఁ గనుఁగొంటి శుభములు నేను గంటి
ననుచు సురభికి వలగొని యసురవిభుఁడు. 489

ఉ. అచ్చటిద్వారపాలకుల నందఱ మ్రందఁగఁ జేసి వీటిలోఁ
జొచ్చి రణేచ్ఛ రా వరుణసూను లెఱింగి యభంగురక్రుధన్
వచ్చి విరోధిసైనికుల వాలికితూపుల ఖడ్గధారలన్
వ్రచ్చి రథాశ్వదంతిభటవర్గముతో వెసఁ జేర్చి యార్చినన్. 490

శా. ఆ ధూమ్రాక్షు మహోదర ప్రముఖదైత్యామాత్యు లత్యుగ్రబా
హాధిన్యస్తకృపాణముద్గరకుఠారాద్యాయుధశ్రేణిఁ బా
థోధీశాత్మజదంతివాహభటులం దున్మాడి కాలాభ్రగ
ర్జాధిక్కారిఘనాట్టహాసముల దిక్చక్రంబు భేదించినన్. 491

రావణుండు వరుణసుతులతో సమరంబు సేసి గెల్చుట.

మ. ఉపలక్షించి పయోధినాథసుతు లోహో నిల్వుఁడం చాసురా
ధిపసేనానుల నిల్వరించి యసిపంక్తిన్ నొంచి తేరుల్ పయో
దపథం బంటి చరింపఁ జేసి బహుమార్తండప్రభల్ మీఱఁ దో
రపుఁగోపంబునఁ బంక్తికంఠునిశరీరం బమ్ములన్ ముంచినన్. 492

శా. ఆశౌర్యంబు మహోదరుండు గని యూర్జస్వన్ మించి విస్ఫీది కెం
తేశీఘ్రంబున నుద్గమించి పటుశక్తిన్ స్ఫారసర్పోగ్రబా
హాశుంభత్పరిఘప్రహారపరుషవ్యాపారముల్ సూపెన
ప్పాశిపోద్భవసూతరథ్యరథముల్ భగ్నంబులై కూలఁగన్. 493

చ. అరదములున్ హయంబులు నియంతలు గూలఁగ బీఱు వోవక
వ్వరుణసుతుల్ ప్రభావమున వాయుపథంబున నిల్చి భూనభోం
తరములు మ్రోయఁ గార్ముకగుణంబులు దీటుచు నమ్మహోదరున్
శరముల నొవ్వ నేసి వివశత్వము నొందఁగఁ జేసి రీసునన్. 494

వ. మఱియును. 495

చ. అశనిసమూహముల్ గురియు నంబుదసంఘములో మహోష్ణక
ర్కశకరముల్ నిగుడ్చు లయకాలవిభాకరమూర్తులో యనన్

నిశితశరప్రకాండములనేకము లొక్కట నించి నొంచి ర
ద్దశముఖు నాతఁడుం బ్రకటితభ్రుకుటీకుటిలేక్షణోగ్రుఁడై. 496

శా. జ్యాఘోరధ్వను లాకసంబుఁ బగిలింపం బాశహస్తప్రజల్
క్షోభించన్ శరశూలముద్గరగదాకుంతాదిశస్త్రోత్కరం
బాభీలోద్ధతిఁ బైపయిన్ నిగుడఁజేయన్ మర్మముల్ గాడ నెం
తో భీతిల్లి పదాతులై ధరణి కావ్యూహాధ్వగుల్ డిగ్గినన్. 497

మ. అవలోకించి హసించుచున్ దశముఖుం డాహా ననున్ మించి పో
వ వశంబే సుతహీనుఁ జేసెద నికన్ వార్ధీశు గల్పాంతవా
యువుబారిం బడినట్టులై తిరిగదా ఘోరుం డేల ప్రాణంబులా
స విసర్జింపుఁ డటంచు వారలపయిన్ సైన్యంబులం బంచినన్. 498

తే. ఆబలంబులు శస్త్రాస్త్రహతుల నొంప
బడలి వరుణునికొడుకులు పుడమిఁ బడిరి
యనుచరుల్ గొనిపోవ గేహములు సేరఁ
జూచి యార్చుచు రావణాసురుఁడు పలికె. 499

క. శరధులు గలిగియుఁ గాండస్ఫురణకు దొరయైనవానిపుత్త్రకు లయ్యుం
బరసేనలు వెనుచఱచుచుఁ, బఱతేరఁగఁ బాఱిపోవఁ బాడియె మీకున్. 500

క. బలము చెడి నీళ్లకంటను, బలుచనయైతి రిఁక మిమ్ము బాధింపఁగ రా
దిలు సేరి తండ్రి నైనం, గలసికిఁ బనుపుఁ డని బెట్టుగా నతఁ డనఁగన్. 501

క. ఆమాటలఁ బఱచుచు వరుణామాత్యుం డగుప్రభాసుఁ డాలించి పటు
స్థేమమున నిలిచి దనుజగ్రామణి విన నిట్టు లనియె ఘనవాక్ప్రౌఢిన్. 502

మ. అసురాధీశ్వర యీడ లేఁడు వరుణుం డజ్ఞానమున్ గొల్వఁ బో
యె సమానుం డగునేనియుం దొడరు నీ వీరేడులోకంబులం
దసమానుండవు నీప్రతాపమున కీయంభోధిరాట్పుత్త్రపౌ
త్త్రసుహృత్పుంగవు లోడి రాతఁ డిఁక వేఁటా బుద్ధి నూహింపుమా. 503

క. వరుణసహస్రము వచ్చినఁ, దిరమే నిను గెల్వ ననిన దశముఖుఁ డుత్సా
హరసోన్నతి నార్చుచు నస్ఫురి వెలువడి చనియెఁ దూర్యములరొద లెసఁగన్.

క. అని కలశజుఁ డెఱిఁగించిన, విని రామస్వామి యవల వింశతిబాహుం
డని గోరి యెచటి కరిగెనొ, యనఘా నే వినఁగ వలతు నవి యడుగుటయున్.

ఆశ్వాసాంతము.

చ. అనఘజనావనైకచతురా చతురాననచంద్రశేఖరా
ద్యనిమిషరాజమానసచరా సచరాచరవిశ్వలోకన
ర్తనమహనీయరూపమధురా మధురాపురకామినీవిలో
చనకువలాబ్జదాస్యవసజా వనజాతవహాంబుదోపమా. 506

క. భద్రాహృదయేశ్వర బల, భద్రావరజాగ్రగణ్య భక్తశరణ్యా
భద్రార్తిహరణకరణ సు, భద్రాధిపభద్రకరణపారీణమతీ. 507

సుగంధివృత్తము. పన్నగాధిరాజతల్ప పాదసేవనాపరా
పన్నగామరేంద్ర చంద్రపారదాభకీర్తిసం
పన్న గాలవాదివంద్యమాన బాణధోరణీ
పన్నగాఢదేవశత్రుపార్శ్వహస్తమస్తకా. 508

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదిత చతుర్విధానవద్య
కవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణివైభ
వాధఃకృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధర ధరాధిప
సభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధ
రాధర శోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటి
వంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన విజ్ఞాన
విభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధాన
పాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబు
నందుఁ ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరమణీరమణీయ
ద్వారవతీనర్మహర్మ్యవాసివధూమా
త్సారంగనివహమోహన
నీరదసంకాశ రుక్మిణీతరుణీశా.

రావణుఁడు బలిచక్రవర్తిని జయింపనిచ్ఛచే సుతలంబున కరుగుట.

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁ డిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణుఁడు జయంబు సేకొని వరుణాలయంబు వెడలి.

క. అతులనుతుల్ సలుపుచు దితిసుతులు గొలువ నవల నరిగి సురుచిరవిభవో
న్నతుల సురధానిఁ బోలిన సుతలము గని మెచ్చి చొచ్చి సొంపున నచటన్. 3

సీ. కలకంఠశుకశారికారవంబుల చేత, వలనొప్పునుద్యానవనుల చేతఁ
బద్మకైరవచారుపరిఖాంబువుల చేత, భాసిల్లుకనకవప్రముల చేత
మంజులోజ్జ్వలసాలభంజికావళి చేత, రాణించుమణిగోపురముల చేత
గారుడోపలబద్ధతోరణంబుల చేతఁ, గనుపట్టువిపణిమార్గముల చేత

తే. నవ్యమౌక్తికమయవితానముల చేత, ధవళమగుతుంగసౌధయూథంబు చేత
భవ్యశశికాంతసోపానపంక్తి చేతఁ, బొలుపుమీఱెడు నొకదివ్యపురముఁ గాంచె.

తే. కాంచి యచ్చోటిబహుశిల్పకల్పనలకు, నద్భుతం బందినగరబాహ్యమున నిలిచి
దనుజవిభుఁ డీనివాస మెవ్వనిదొ వేగ, యరసి రమ్మని సేనాని నంపుటయును.

చ. అతఁడు మహాప్రసాద మని యత్తొలివాకిలి సొచ్చి యచ్చటన్
వెతకి మఱెవ్వరిం గనక వేఱొకవాకిటి కేఁగి నిర్జన
స్థితి నదియుం గనంబడినఁ జెచ్చెర నవ్వలి కొన్ని వాకిళుల్
జతనము మీఱ దాఁటి చని సప్తమసంఖ్య నహించువాకిటన్. 6

మ. అరుణుం బోలినకాంతితో నవపయోదానీలగాత్రంబుతో
నరవిందంబులఁ గేరునేత్రములతో నాజానులంబోన్నతో
ద్ధురబాహాద్వయితోఁ గటీతటలసద్రుక్మాంబరస్ఫూర్తితో
నరుఁడై చూడ్కికి నొక్కదివ్యపురుషుం డచ్చోటఁ గాన్పించినన్. 7

ఉ. ఆసురమంత్రి సేరఁ జని యంతటిలో నతఁ డట్టహాసముం
జేసిన గాసిఁ జెంది వెఱచేఁ బఱు వెత్తి దశాస్యు డాసినం
ద్రాసముఁ బొంది వచ్చినవిధం బిది యేమి ప్రహస్త యన్నచో
నాసురవైరిశేఖరున కక్కడిచోద్యము వాఁడు దెల్పినన్. 8

ఉ. ఔర విచిత్రమైనది మహాపురుషుం డతఁ డెవ్వఁ డొక్కొ క
న్నారఁగ నేను జూచెద నటంచు విమానము డిగ్గి నిల్వ క
వ్వీరుఁడు ద్వారషట్క మతివేగమునం గ్రమియించి సప్తమ
ద్వారము సేరఁ గాఁ జని ప్రఘానుఁడు దెల్పినయట్ల యచ్చటన్. 9

సీ. కీలికీలారుణాభీలజిహ్వికవాని, దంష్ట్రాకరాళవక్త్రంబువాని
బభ్రుబర్బరకేశపాశంబు గలవాని, సముదీర్ణశంఖకర్ణములవానిఁ
గుప్పగా నిప్పుకల్ గురియుకన్నులవానిఁ, జటులబింబారుణోష్ఠంబువాని
సంరక్తకర్కశశ్మశ్రుజాలమువాని, మసృణారుణోర్ధ్వరోమములవాని
తే. భూరిరోషాభిసూచకభ్రుకుటివాని
నున్నతోన్నతఘనబాహుయుగళివాని
నుక్కుగద యూనుకొని నిలుచున్నవాని
నొక్కపురుషునిఁ జూచె దైత్యోత్తముండు. [వెఱచి

తే. చూచి యాదివ్యపురుషుండు సూచు వేఁడి, చూపులకు జంకెలకుఁ జెంతసుడియ
వెఱఁగుపడి యట్టె నిలుచున్నవింశతిభుజుఁ, బలికె నమ్మేటిగంభీరభాషణముల.

చ. కదనము సేయ వచ్చి భయకంపితగాత్రుఁడవై వితాకుఁ జే
సెద విది యేమి రాత్రిచరశేఖర ధీరులు ధీరవృత్తిఁ ద
ప్పుదురె బలీంద్రునిం దొడరి పోరఁగ వచ్చితొ నన్ను మార్కొనం
గఁ దలఁచి వచ్చితో సమరకాంక్షితశూరునిఁ దెల్పు నావుడున్. 12

క. తలఁగినధైర్యము గ్రమ్మఱ, నిలుపుకొని దశాననుండు నిర్భయుఁ డగుచున్
బలిఁ దొడరఁగ వచ్చితి నని, పలికిన నప్పురుషవరుఁడు పకపక నగుచున్. 13

సీ. త్రైలోక్యవర్ణితౌదార్యశౌర్యాదికో, జ్జ్వలకీర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
ఖలజనానీకనిగ్రహవిగ్రహాత్యుగ్ర, సమవర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
యవలోకమాత్రనేత్రానందకరనిరం, జనమూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
జగదీశ్వరార్పణేచ్ఛాప్రకల్పితయజ్ఞ, శతపూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
తే. స్వవశచక్రపరిచ్ఛిన్నసకలశత్రు, చక్రవిస్ఫూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
యమ్మహాత్ముని దొడర నీ కలవి యగునె, యైనఁ బోవల తేనిఁ బొమ్మసురనాథ.

క. అని యవరోధము మానిసఁ, జని యవరోధమున నసురచంద్రుం గనియెన్
వినయాదికగుణసాంద్రుం, బనితవిభోగామరేంద్రు బలిదైత్యేంద్రున్. 15

చ. కనుఁగొని యట్టహాస మెసఁగం జని బాహువు లప్పళించి ని

ల్చిన పఙ్క్తికంఠునిఁ గని బన్లి త్రిదశారి పులస్త్యవంశవ
ర్ధన యిటు రమ్ము రమ్మని ని రమ్మునఁ జెంతకుఁ జేరఁ దీసి చ
య్యనఁ దొడమీఁద నుంచుకొని యాదరపూర్వము గాఁగ నిట్లనున్. 16

ఉ. సేమమె నీకు బంధులకు శ్రేయమె పుత్త్రులకున్ శుభంబె నీ
వేమిటి కిందు వచ్చితను నీశ్వర కోరినకార్య మంతయుం
జేమముడి నే నొనర్తు వినిపింపుము నాఁగఁ దదంకవర్తియై
యామనుజాశియుం బలికె నక్కడిమాట మఱుంగు వెట్టుచున్. 17

చ. హరి నినుఁ గట్టివేసె నని యందఱుఁ దెల్పఁగ నాలకించి నే
హరి నెదిరించి నొంచి భువనైకవదాన్యు మహాత్ము సైన్యు నిన్
స్థిరమతి బంధముక్తునిఁగఁ జేసెద నంచుఁ దలంచి వచ్చితిన్
హరి యిపు డేడ నుండు నన నల్లన నవ్వి బలీంద్రుఁ డిట్లనున్. 18

బలిచక్రవర్తి రావణునకు విష్ణుప్రభావంబు సెప్పుట.

క. కడపటివాకిట నీ వి,ప్పుడు గని మాటాడినట్టి పురుషుఁడె విష్ణుం
డుడుగక యొకచో నుండియు, నడఁగక యెల్లెడలఁ దోఁచు నతఁ డసురేంద్రా.

మ. మును నారాయణుఁ డేడ నుండు నని మా యుత్తాన యాత్మీయపు
త్త్రుని వేధింపఁగ నాతఁ డెల్లయెడలందుం బూర్ణుఁడై యుండు నం
చన నాతీరున నుండి కోరినతదీయాస్థానగస్తంభసీ
మ నృసింహాకృతి నుద్భవించి వితతున్ మర్దింపఁడే రావణా. 20

మ. విను మవ్విష్ణునిచేతఁ గాదె శుకుఁడున్ వృత్రుండు సంహ్లాదుఁడున్
దనువున్ శుంభ నిశుంభ శంఖ ముచుకుందవ్యోమ ధూమ్రామళా
ర్జున వైరోచన కాలనేమి కనకాక్షుల్ గూలుటల్ కాలకే
యనిశాటుల్ మధుకైటభాదికులు నుగ్గాటల్ సురారీశ్వరా. 21

క. మనవంటిదైత్యు లెందఱు, వనజాక్షునితోడ నిటులు వైరము గావిం
చిననా రవ్విభుచే నొచ్చినవారును బలియుఁ దొడరి చెడ మన కేలా. 22

తే. నన్నొకనిశౌరి బంధించినాఁ డటంచు, నెంచెదవుగాని తెలియలే వెల్లజనులఁ
జటులసంసారమోహపాశమునఁ గట్టి. ప్రాభవంబున వెలయుట పంక్తివదన. 23

సీ. తలఁచి ప్రపంచంబు సృజియించు నొకవేళ, నొకవేళ సృజియింప కూరకుండు
విభుఁడు దానై ప్రోచు విశ్వంబు నొకవేళ, నొకవేళ సాక్షియై యూరకుండు
నామరూపములతో నటియించు నొకవేళ, నొకవేళ నవి మాని యూరకుండు
దుష్టరాక్షసశిక్ష దొరఁకొను నొకవేళ, నొకవేళ సమబుద్ధి నూరకుండు

తే. నెటులు తోఁచిన స్వేచ్ఛతో నటుల యుండు
నెఱిఁగి భజియించువారల నెఱిఁగి యుండు
నమ్మహాత్ముఁడు గట్టిన యట్టికట్లు, లన్న విడిపింప నీకు నా కలవి యగునె. 24

చ. అని బలి దెల్పఁ బంక్తిముఖుఁ డౌర భయంకరమృత్యుయుక్తుఁడై
ఘనతరకాలదండమును గైకొని వచ్చుకృతాంతునంతవీ
రుని నొగిలించి వెండిమల రుద్రునితోఁ బెకలించి మించునన్
జెనకఁ గలండె విష్ణుఁడు వచింపుఁ డతం డెటువంటివాఁ డనన్. 25

మ. బలిదైత్యేంద్రుడు గ్రమ్మఱం బలికె నోపౌలస్త్య వేదాంతవే
త్తలకుం గానబడం డనాదిలయుఁ డేతద్విశ్వసృష్టిస్థితి
ప్రళయోపాదకుఁ డవ్విభుం డతఁడె పో బ్రహ్మాదిరూపంబుల
న్వెలయుం దన్మహిమంబు లిట్టి వన వర్ణింపన్ సమర్థుండనే. 26

సీ. యాగంబు యజ్వయు యాగైకఫలమును, యాగార్హమంత్రంబు లతఁడె చుమ్ము
దానంబు దాతయు దానసాధనములు, దానార్హకాలం బతండె చుమ్ము
యోగంబు యోగియు యోగోపదేష్ట, యోగానందమహిమంబు లతఁడె చుమ్ము
ధ్యానంబు ధ్యాతయు ధ్యాననైశ్చల్యమా, ధ్యానార్హమూర్తియు నతఁడె చుమ్ము

తే. తన్ను విని దన్నుఁ బేర్కొన్నఁ దను నెఱిఁగిన
వారియఘములు గడతేర్చి వాంఛితములు
గరుణ నొసగూర్చు బంధమోక్షముల కతఁడె, కర్త నుమ్మని బలిదైత్యభర్త [యనిన.

క. వైరోచనుమాటలు సెవిఁ దూఱక యరుదెంచి మున్ను దోఁచినయలదా
వారికు నచ్చోఁ గానక, యారా హరి యోడి పోయె నని గర్వమునన్. 28

తే. అట్టహాసంబు సేయుచు నచట నిలక, పర్వతగుహాంతరము లెడఁబాసి వచ్చు
కేసరివిధాన నవలివాకిళ్లు గడచి, పుష్పకం బెక్కి దైతేయపుంగవుండు. 29

మ. బలి నిర్జించితి విష్ణుఁడున్ వెఱచె మద్బాహాబలస్ఫూర్తికిన్
బలియుం గన్గొన మోస్థలంబున నికం బద్ధాప్తపద్మారుల
న్గెలువం బో వలె నేఁగుదెం డనుచు మంత్రిశ్రేణితోఁ బల్కుచుం
బలుమాఱుం దను వారు ప్రస్తుతు లొనర్పన్ సంతసం బొందుచున్. 30

వ. చని యుదగ్దిశాభిముఖుం డై యద్దశముఖుండు హిమవద్గంధమాదనకైలాసాద్రి
పర్వతంబు లతిక్రమించి యవ్వల. 31

రావణుఁడు మేరుగిరిం జేరుట.

సీ. వీచోపుగుమి వీచువిధమున నునువెల్ల, జల్లుకమొకములు సఖులఁ దిరుగఁ
బావడలిడునట్లు పతులచెమ్మటఁ బయ్యెదల మాన్చుచుం బనేత్తములమెలఁగ
దీపికావళి మించు తెఱఁగున జ్యోతిర్ల, తావితానము లుపత్యకల వెలుఁగఁ
జూపఁ జెంగట నిల్పు సొబగున హరులును, గరులును బాదాంతికములనోలయ

తే. భవ్యమందాకినీక్షౌమపటము గట్టి, గైరికద్యుతికుంకుమగంధ మలఁది
వేడ్కఁ గంధర్వగానముల్ వించుమించు, కాంచనావనిభృన్మౌళిఁ గాంచె నతఁడు

తే. కాంచి రజతాద్రిఁ బెఱికిన కరణిఁ దన్నుఁ, బెఱుక వల దని గిరికాన్కఁ బెట్టెనీకు

దటచరత్కుంభికరపతద్రత్నపాళిఁ
గొను మనుచు మంత్రి యన నవ్వికొనుచు నచట. 33

శా. ఆనాఁ డల్ల వసించి తద్గిరివినోదారామలీలావిలో
కానందామృతవార్ధిమగ్నుఁ డయి దైత్యస్వామి కల్యంబునన్
స్నానాదిక్రియ లాచరించి మణిచంచత్పుష్పకం బెక్కి ఛా
యానీరేజదళేక్షణాధిపజిగీషాయత్తుఁ డై యయ్యెడన్. 34

రాక్షసుఁడు సూర్యజిగీషుండై యరుగుట.

మ. అమరక్ష్మాధరతుంగశృంగగతదివ్యాధ్వంబునన్ వారివా
హమరుద్భూతనివాసముల్ గడచి సాధ్యస్థానగంధర్వలో
కములున్ సిద్ధపదంబు మున్నగునెడల్ గన్గొంచుఁ దల్లోకుల
న్నమరక్రీడకుఁ బిల్చుచున్ వెఱతు మన్నన్ వారి మన్నించుచున్. 35

మ. దనుజగ్రామణి భీతి లేక యిటు లుద్యద్వేగి యై లక్షయో
జనముల్ వోయి ప్రభాకరార్చకులకున్ ఛాయాధినాథావలో
కనదీక్షాఢ్యుల కర్యమానతులకుం గాలోచితార్ఘ్యాంబువ
ర్జనసంసక్తులకున్ నివాస మగుభాస్వల్లోకముం గన్గొనెన్. 36

వ. కనుంగొని నిరవధికాలోకదురవలోకం బగునాలోకలోచనలోకంబు దఱియం
జొచ్చి యచ్చట. 37

సీ. అరుణచోదితఫణాధరబంధబంధుర,చ్ఛందోమయాశ్వహేషలు సెలంగఁ
గనకదండోద్దండకరదండమాఠర,ప్రముఖనాహళినినాదము లెసంగ
వాలఖిల్యాదికప్రతిముఖ్యపఠితబహు,గ్యజుషోక్తసారమంత్రార్భటి దగఁ
జామరగ్రాహిణీచ్ఛాయాసఖీమణీక,రమణీకంకణక్వణన మడర
తే. నేకచక్రరథారూఢుఁ డై కిరీట,హారకుండలకటక కేయూరముద్రి
కాదిభూషణఘృణులతో నమరు నుగ్ర
భానుఁ గనుఁగొని పౌలస్త్యసూనుఁ డపుడు. 38

శా. (ఆ)రక్తాంబరగంధమాల్యములతో నత్యుష్ణతేజంబుతో
హైరణ్యాంగము చెల్వుతో యుగపదూర్ధ్వాధోఖిలాశాస్ఫుర
ద్ఘోరస్ఫారసహస్రభానువులతోఁ దోఁతెంచు నబ్భానునిన్
ధీరత్వంబున నింతగైకొనక పంక్తిగ్రీవుఁ డుగ్రాకృతిన్. 39

మ. తనసేనాపతిమోముఁ గన్గొని ప్రహస్తా నీవు శీఘ్రంబె యీ
యినుఁ జేరం జని పంక్తికంఠుఁ డని నేయన్ వచ్చెఁ బోరాడ ర
మ్మనుచుం బిల్వుము భీతిఁ జెందిన 'జితోఽహం నూన' మిత్యుక్తియై
నను వాక్రువ్వఁగఁ జేసి ర మ్మనినయన్నాకారివాక్పద్ధతిన్. 40

చ. అతఁడును బేర్చి చండకిరణావళివేఁడిమి కోర్చి పద్మినీ

పతినికటంబు సేరు నెడఁ బార్శ్వగు లడ్డము సొచ్చి యేల వ
చ్చితి విట కన్న రావణుఁడు సెప్పినవాక్యము లెల్లఁ జెప్పి మీ
పతి సుకె మాపతిం దొడరఁ బంపుడు నా విని వారు చెచ్చెరన్. 41

చ. తపనునిఁ జేరి మ్రొక్కి యవధారు త్రయీమయ దివ్యమూర్తి శౌ
ర్యపరుఁడు రావణుండు సమరం బొనరింపఁగ వచ్చినాఁడు తో
రపుభుజశక్తి యొప్పసమరంబె యొనర్చెదవో యి దేల యం
చిపుడుఁ 'జితోఽస్మి' యంచు వచియించెదవో యిది యేమి నావుడున్. 42

ఉ. ఆహరిదశ్వుఁ డిట్లను దశాస్యునితో మన కేటిపోరు మం
దేహనిశాటులం దొడరి నిత్యముఁ బోరెడిపోరు సాలదే
యూహ లిఁకేల యిప్పటికి నోడితి మన్నను దప్పు గాదు పోం
డాహవకేళి నోడె రవి యం చనుఁ డాయనతోడ నావుడున్. 43

తే. వారితోఁ దండుఁ డనువాఁడు వచ్చి పంక్తి
కంఠుఁ గని యయ్య నిను డాసి కయ్య మీయఁ
జాల కోడితి నన్నాఁడు చండభాను, డిచట నందఱ గెల్చితి వేఁగుమనిన.

శా. ఆదైతేయకులేశ్వరుం డపుడు బాహాస్ఫాలనధ్వాన మ
య్యాదిత్యానుచరాళిగుండియలు వ్రయ్యం జేయఁ గాలాభ్రమో
నా దిక్కుల్ వగులంగ నార్చుచుఁ బ్రధానశ్రేణి యాత్మప్రతా
పాదుల్ పేర్కొని మెచ్చఁ బుష్పకవిమానారూఢుఁడై యవ్వలన్. 45

క. తుహినాంశుని గెల్చెద నని, మిహిరోపరిలోకములు గ్రమించి రయమునన్
బహుయోజనములపొడ వగు,మిహిమలతుదఁ జేరి విశ్రమించినయంతన్. 46

క. అచటికి వీణావానిన,హాచరుం డగుపర్వతాఖ్యుఁ డరుదెంచిన రా
త్రిచరేంద్రుఁ డుపచరించి స,ముచితస్థితి మాట లాడుచుండెడివేళన్. 47

తపస్సులోనగు పుణ్యకర్మములచే భోగంబు లనుభ
వించువారిని రావణుండు పర్వతునివలన నెఱుంగుట.

సీ. తిలకంబు దిద్దుముద్దులగుమ్మయద్దంపు,నిద్దంపుఁజెక్కుల నీడఁ గనుచు
నలరుదండలఁ జుట్టుచెలిలేనగవుఁ జూచి, యీవింతపూదండ యేడిదనుచు
గలపంబు పూయుతొయ్యలిమేనికమ్మవా సనలు పైఁబొలయ మూర్కొని
యలరుచుఁ
గపురంపువిడెమిచ్చు కలికిముచ్చట విన,వేడ్కయై మాటాడ వేఁడుకొనుచు

తే. నింద్రభోగంబు పరిపూర్ణచంద్రకాంతి, వెలయ బంగరుఁదేరెక్కి వేలసంఖ్య
లప్సరలుగొల్వఁదనరమ్రోలనరుగునొక్క,దివ్యపురుషునిఁజూచిదైతేయవిభుఁడు.

తే. చూచి తను లెక్క సేయక సాగను మీఁటి
పొలఁతులను గూడి పోవునీపురుషుఁ డెవ్వఁ

డమరమునిచంద్ర వివరింపు మనిన దనుజ,పట్టబద్ధున కనియె నప్పర్వతుండు.

సీ. ఒకనాఁడు జలపాన మొనరించి యిహలోకాల,ముపవసించినమేటి తపసి యితఁడు
దళ మొకించుక మెక్కి తలఁకక వెక్కేండ్లు,జపము సేసినకుమారశాలి యితఁడు
ఒగుడు రాలినపండ్లు దిని యనేకాబ్దముల్,ధ్యానంబు సేసినధన్యుఁ డితఁ
డనిలభక్షణ సేసి యమితవత్సరములు, ఉగ్రసమాధిఁ బూనినఘనుఁ డితండు

తే. దనుజవర యీతఁ డమృతంబు ద్రావి కల్ప
వృక్షములనీడ నీవేల్పువెలఁదిమంది
యధరములు నొక్కికొనునుఁ జిరాయువంది
వెలయఁ బోయెడు నితనిపై నలుగ వలదు. 50

మ. అని యమ్మౌని గణింపఁగా వినుచు నున్నంతన్ మణిస్యందనం
బునఁ జండాంశుసమప్రచండరుచి వేల్పుంగొమ్మలుం గొల్వఁగాఁ
జనువేల్పొక్కనిఁ జూచి యెవ్వఁ డితఁ డోసన్మౌని నా సంగరో
ర్విని స్వామిప్రియకాంతుఁ గూలినమహావీరుండు దైత్యాగ్రణీ. 51

వ. అని కొండవేరిపాటుండు నుడివిన నూఁకొనుచు నయ్యసురమండలాఖండలుండు
వెండియు నిజాగ్రభాగంబున. 52

సీ. ఉభయభాగములయందుండి కొమ్మలువీచు,వెలిచామరములు వెన్నెలలుగాయఁ
బద్మరాగవిమానభాసమానద్యుతుల్, గపటసంధ్యారాగకాంతి నింప
వీణెలు వాయించువెలఁదులు గాంధర్వ,కలనఁ జట్టుల నెల్లఁ గరఁగఁ జేయ
హైమకుండలకిరీటాదిభూషణరుచుల్, నింగికి బంగారునీరు వోయఁ [రుషుఁ

తే.దనువుదాల్చినమరునిచందమున నంద, మొందియుడువీథిఁ జనుచున్నయొక్కపు
గాంచివీఁ డెవ్వఁడనఁ బాత్రకెనకదాత,యితఁడనితపస్విదెలుప వైశ్యేశ్వరుండు.

క. అబుషిఁ గని యతిశేఖర, వీరలలో నెవ్వరైన వినువక నాతోఁ
బోరాఁగఁ గలవారు గలారె తెలుపు మనఁగ నతఁడు లలితోక్తినన్. 54

ఉ. ఆయతిధర్మరక్షకరజనీకాంచితసౌఖ్యరసానుభూతికై
పోయెడువారు వీ రనుపపుంగవ వీరల డాసి కయ్యముల్
సేయఁగ రాదు వీరు నని సేయఁగ రారు కృతార్థు లోట నీ
కీయెడఁ బోరఁగా వలసెనేని గణించెద నొక్కశూరునిన్. 55

మ. అతఁ డెవ్వాఁ డని యంటివే విను మయోధ్యాపత్తనాధ్యాసియై
చతురంభోధిపరీతభూభరణదీక్షాదక్ష బాహాబలో
న్నతి మించున్ యువనాశ్వనందనుఁడు మాంధాతృక్షితీశుండు నీ
ప్రతి యావీరుఁడు నిక్క మిప్పటినరేంద్రశ్రేణిలో రావణా. 56

క. నా విని రావణుఁ డౌ నౌ,నీ వెఱిఁగించినటు లండ్రు ఉంచెద రతనిన్
దేవర్షీశ్వర యిపు డ,బ్భూవరుఁ డెం దుండు నిపుడు పోయెద ననినన్. 57

దశగ్రీవుండు మాంధాతతోఁ బోరి సంధి సేయుట.

మ. అజభూమిత్రుఁడు వల్కె నీవు నన నేలా రాక్షసాధీశ ది
గ్విజయారంభముఁ బూని నేఁ డిదె యుద్ధోద్దేశంబుమీఁదన్ బహు
ధ్వజినీసంగతి నేఁగుదెంచు క్షణమాత్రం బోర్చినం దద్ధరా
భుజుతో నీకు రణంబు గల్గు నన నుప్పొంగెన్ దశగ్రీవుఁడున్. 58

ఉ. అంతటఁ గొంత సేపటికి నచ్చటికిన్ విన వచ్చె ధారుణీ
కాంతురథాంతరస్ఫురితకాంచననిర్మితఘంటికాధ్వనుల్
స్వాంతమరుజ్జవప్రథితసైంధవమేదురకింకిణీధ్వనుల్
దంతిఘటాపరిప్రకటితధ్వజచిత్రపటీపటుధ్వనుల్. 59

క. ఆరవములు విని దశముఖుఁ, డీరసమున నట్టె లేచి యిదె చనుదెంచెన్
ధీరుం డగుయువనాశ్వకు,మారుం డని వడి నెదిర్చె మంత్రులతోడన్. 60

చ. ఎదురుగఁ బోయి పంక్తిముఖుఁ డింపును సొంపును దెంపుఁ జెంపుఁ జ
క్కఁదనము రాజసంబు భుజగర్వముఁ గల్గినయానృపాలునిం
గదిసి నరేంద్ర నేను దశకంఠుఁడ సంగరకాంక్ష వచ్చితిన్
బెదరక యున్న మార్కొనుము భీతుఁడ వైనఁ దొలంగు నావుడున్. 61

సీ. నిడుదకన్నులక్రేవ నడరు కెంజిగి కర్ణ,సాంకవమదముతో సంధి సేయఁ
గనుబొమల్ ముడి నొందుకంటె ముందుగఁ గరం,బున నున్నచాపంబుకొన
య మొనయఁ
బెనుగాడ్పు సోఁకఁ గంపించు కెంజిగురు నా,బెట్టుహుంక్రియలాని పెదవి యదర
రమణీయరత్నహారచ్ఛలంబున మనఁగి,ప్రకటరోషజ్వాల బయలుపడఁగ

తే. జుఱుకుచుఱుకునదశకంఠుఁ జూచి యార,యోరిపౌలస్త్య నాతోడ నారణంబు
సేయ వచ్చితి మంచిదేమాయె నెదుటఁ,జక్కనై నిల్వరా యంచుజనవిభుండు.

క. పిడుగులకుఁ దోడువ్రాయిన, కడిఁదిశరము లసురఱొమ్ము గాఁడఁగ నేయన్
జడియక యాయుధములకా, పడె నిపు డీచినుకు లనుచుఁ బంక్తిముఖుండున్

మ. పదికోదండము లొక్కసారి గొని దర్పం బొప్ప మాంధాతపైఁ
బ్రదరాసారము నింపఁ దద్విశిఖవర్షంబున్ నివారించి తేన్
గదియన్ వచ్చునిశాటమంత్రిమణులం గారించి భూభర్త పె
ట్టిదపుందూపుల నొంప నంతకునిమాడ్కిన్ రావణుం డుగ్రుఁడై. 64

మ. తనబల్జోదుల నెల్ల నొక్కట నయోధ్యానాథు రోధింపఁ బం
చిన వా రందఱుఁ జుట్టు ముట్టుకొని యాక్షేపించి మిం
చి నిశాతాస్త్రపరంపరల్ గురిసినన్ సింగంబు మాతంగభం
జనముం జేయఁ గడంగినట్లు నృపుఁ డుత్సాహంబు రెట్టింపఁగన్. 65

సీ. శుకునిఁ బండ్రెండు సాయకముల నొప్పించి,సారణు నేడింట జడియ నేసి

ధూమ్రాక్షు నెనిమిది । దూపుల నొగిలించి, మారీచు నిఁబదింట । మద మడంచి
జంబుమాలి నిమూఁడు । శరముల బడలించి, యూపాక్షు నాల్గింట । నుదుటు మాన్చి
త్రిశిరునిఁ బదియేను । తీవ్రాస్త్రముల నొంచి, దుర్ముఖు నైదింటఁ । దూల నేసి
తే. వెండియుఁ బ్రహస్తముఖుల ను । ద్దండచండ
కాండముల ఖండనము సేయ । కుండఁ దఱిమి
తరమె నను గెల్వ నీకు ని । దశముఖాసు, రాగ్రగణ్యుని మాంధాత । యపుడు వాదవి.
ఉ. క్రౌంచవిభేదశాలి యగు । స్కందుని చందముఁ జెంది ముందె న
క్తంచరరాజు పేరురము । గాఁడఁగ ముద్గర మెత్తి వ్రేసి నొ
ప్పించిన సొమ్మసిల్లి ధృతి । వెంపునఁ దెప్పిఱి వాఁడు రాజ ని
ష్కంచెద నేఁడు దండకడ । కం చతిరోషకషాయితాక్షుఁడై. 67
ఉ. అక్కనకాద్రి బిట్టదర । నంటి యదల్చి యెదిర్చి యవ్విభుం
డెక్కిన తేరు సెక్కలుగఁ । జేసి హయంబులఁ ద్రుంచి సారథిం
దక్కక నొంచి కేతనము । ధారుణిఁ గూల్చిన నాగ్రహించి వే
ఱొక్క రథంబుపై రవికు । లోత్తముఁ డెక్కె లయాంతకాకృతిన్. 68
చ. పటుతరఘంటికాక్వణన । బంధుర మామహనీయశక్తి యొ
క్కటి గొని పంక్తికంఠ తుదిఁ । గంటివి పొమ్మని యేసి యార్చినం
దటుకునఁ గేలిశూలమున । దాని నడంచి దశాననుండు భ్రూ
కుటు లెసఁగన్ నృపాలుపయిఁ । గుంతము లిర్వది పూన్చి వైచినన్. 69
మ. అవి ఖండించి యఖండకాండములు చం । డాంశుప్రభోచ్చండముల్
యువనాశ్వప్రియసూతి యేయ దనుజ । వ్యూహంబు భేదిల్లె నం
త వివస్వత్సుతదత్తదివ్యశర మా । దైత్యేశ్వరుం జేసినన్
వివశుం డయ్యె నరేశ్వరుండు దివిజుల్ । విభ్రాంతిఁ జింతింపగన్. 70
వ. తదనంతరంబున. 71
చ. నిమిషములోపలం దెలిసి । నీరజబంధుకులాగ్రగణ్యుఁ డ
య్యమరవిరోధిమీఁద జల । దాశుగ మేసిన వాఁడు మారుతా
స్త్రమున నడంచె భూపతి గృ । శానుశరం బరిఁ బోసి వైచిన
న్విమతుఁడు రౌద్రబాణమున । నిల్పెఁ దదీయశిఖాపరంపరల్. 72
శా. మాంధాతృక్షితినాథుఁడుం గెరలి భీ । మస్ఫూర్తి బ్రహ్మాస్త్రమున్
సంధించెం దనవింట రాక్షసభటుల్ । సంత్రాసముం జెందఁ గ
ర్వాంధుం డద్దివిజారి పాశుపత మే । యం బూనె నయ్యుద్ధతిం
గంధిశ్రేణి గలంగెఁ గ్రుంగె ధర యా । కంపించె స్వర్ణాద్రియున్. 73
శా. ఆయుత్పాతమెఱింగి యాడకుఁ బుల । స్త్యప్రష్ఠ వేంచేసి యే
లా యీయుద్ధము దీన లోకముల కెల్లన్ భీతి వాటిల్లె మీ

రాయుష్మంతుల రై చెలంగఁ గల దుగ్రాస్త్రోపసంహారముల్
సేయుం డన్నఁ దదాజ్ఞఁ జేసి రటులే కచిత్తంబు లుప్పొంగఁగన్. 74

దశవదనుండు చంద్రునిమీఁదికి దండెత్తి పోవుట.

క. మునిపతి లోకహితంబుగ, మునుకొని తమ కిటుల సఖ్యకముం జేసి చనన్
జననాయకుఁడు యథేచ్ఛం, జనియె దశాస్యుఁడునుజనియెఁ జంద్రునిమీఁదన్.

వ. ఈచందంబున దశకంధరుండు మాంధాతృవసుంధరావరునితో సంధి గావించి సౌగంధికబంధుమదనిర్గంధనోత్సాహంబు వహియించి మహనీయపుష్పకారూఢుం డయి యమ్మహాగిరివరోపరిభాగంబున కుద్గమించి యవల విడంబితాడంబరంబునం బోయి పోయి పదివేలయోజనంబులపొడవునం బ్రథమభూమిక యనం దగి యగణితాధరచరణారుణప్రభాపరిహసితాభినవహంసమండలంబగు హంసమండలంబులోఁ జని మరుత్పథంబు గడచి యవతల నంతదూరంబు నడచి పుష్కలజలావిష్కృతపుష్కలావర్తకాదిబహువిధజలధరప్రకాండంబుల కునుండ నిర వగు రెండవమండలంబు నతిక్రమించి యశక్రవిక్రమాసాధ్యులగు సిద్ధచారణసాధ్యులకు వీడుఁబట్టగుమూఁడవచోటు దాఁటి యమ్మీఁదటనవనాయక ధీరతోదగ్ర వినాయక భూత ప్రేత పిశాచ నిశాచర గోచరం బగు నాలవ కక్ష్యాంతరంబు దఱలి తరలీకృతవిస్తృతపాథోనికరశీకరంబుల నధోగతవలాహకగర్భంబును నించుచు నుదంచితామరతరంగిణీతుంగతరంగరంగత్కమలకుముదాపహృతులం బొలుపు మీఱుకుముదాదివేదండకాండంబుల విలాసంబులకు సదేశం బగుపంచమప్రదేశంబు వాసి వాసవాసిధారానివారణోదార దారుణ కఠోర గరుజ్జాత సంచలన సముజ్జాతవాతావధూతసకలగ్రహమండలుం డగునండజమండలాఖండలునకు బిడా రగునాఱవతావున వెడలి కడలిం బోలినగంభీరత్వంబు ధరించి నిత్యసత్యసంపదలం బెంపు గని నిర్దోషలీలఁ గ్రాలుజమదగ్నిప్రముఖమునిరత్నంబులకు నిదానం బగుసప్తమస్థానంబునన్ బయలు దేఱి యవారితమందారకోరకామందమందాకినీసరిజ్జలబిందుబృందంబునఁ జెలు వంది చలువల కెల్లనెల్ల యగునెనిమిదవనెల వారసికొని తదూర్ధ్వమార్గంబున బడలువడక దశసహస్రయోజనంబు లఱిగి యవ్వల లయుతయోజనాయతం బగుసుధాకరలోకంబు విలోకించి తన్మధ్యభాగంబున. 76

సీ. తనమనోహరమూర్తికి ధరణిఁ జక్కనివారి, కుపమేయపాత్రమైకెయొప్పమిగులఁ
దనయంచితకళాభ్యుదయ మాశ్రయించిన, విబుధులకుత్కంఠకెవెలయఁ జేయఁ
దనవిలాసములు చెంతల నున్నలోహిణీప్రముఖకాంతల వింతకెబాళి ముంపఁ
దనచంద్రికామహత్త్వంబు బ్రహ్మాండకరండంబునకుఁ గప్పుకెరంబు గాఁగఁ

తే. దనరుహిమధాము సౌజన్యధాము సోముఁ, జేరఁ బోయినయంతటకెశిశిరకిరణ
పాళిపైపై నమొలసినఁ గెబంక్తిముఖుని, మంతురులమేను లెల్లఁగంపంబు నొంద

క. చలిఁ జన గాక వడంకుచు, నలజడిఁ బడి మంత్రు లెల్ల నయ్యై యిచటన్
నిల లేము దొలఁగి చనుటకు, సెల వీ వలె ననుడు దనుజశేఖరుఁ డలుకన్. 78

శా. ఆహా తావకదేహముల్ వడఁకఁ జేయం జొచ్చె నిమ్మార్గుఁడి
న్నీహారాంశుఁడు దాళుడించు కని యాగ్నేయాస్త్ర రౌద్రాస్త్ర సం
దోహంబుల్ శశిమీఁద నించుటకు నుద్యోగించినం బౌత్త్రభూ
బాహాశౌర్య మెఱింగి వచ్చె నటకుం బద్మాసనుం డయ్యెడన్. 79

చతురాననుండు చంద్రునిపై దండెత్తినరావణుని వారించుట.

తే. వచ్చి యిది యేమి వత్స భవత్సమగ్ర, బాహువిక్రమ మీాసితభానుమీఁదఁ
జెల్లునే చూప నీతఁడు చల్లనిదొర, వీవ వల దగ్నిబాణముల్ విడువు మలుక.

మ. అని వారించి విధాత వెండియును వత్సా నీమహాసాహసం
బున కే మెచ్చితి మంత్ర మొక్కటి దయాపూర్వంబుగా నిచ్చెదం
గొను మమ్మంత్రజపంబు సాంగ మయినన్ ఘోరాహవక్రీడ ని
న్నెనయన్ గెల్వది విఘ్న మైన నశుభం బేతెంచు శీఘ్రంబునన్. 81

మ. అది మృత్యుంజయ మాపదల్ వొడమి తోఁచియన్ రానివేళన్ జపిం
చఁ దగున్ నీకని శక్తికీలకఋషిచ్ఛందోధిదైవంబులుం
దుది హోమంబును దర్పణంబువిధియుం దోడ్తో నెఱింగించి పూ
ర్ణమయన్ మంత్ర మొసంగి వెండియును గీర్భామాధవుం డిట్లనున్. 82

తే. అసురవల్లభ ప్రాణాత్యయంబునందు, నీశివాష్టోత్తరశతాఖ్య మేకతమున
నేజనుఁ డవిఘ్నముగ జపియించు వాసి
కొదవు విజయంబు హాని యేఁ గొదవ యైన. 83

సీ. దేవదేవుఁడు మహాదేవుఁ డీశుఁడు భూత,భావనుఁ డభవుఁడు భవుఁడు శివుఁడు
భుజగభూషణుఁడు శంభుఁడు నీలలోహితుఁ, డశురుఁ డజుఁడు వైయాఘ్రచర్మ
ధరుఁడు జగత్కర్త హరుఁడు లలాటాక్షుఁ, డంతకాంతకుఁడు యుగాంతకరుఁడు
పశుపతి శూలి కపాలి కాలగ్రీవుఁ, డుగ్రుండు భీముఁ డాద్యుఁడు గిరీశుఁ

తే. డతులుఁ డవ్యయుఁ డకలంకుఁ డష్టమూర్తి
యచ్యుతుఁ డనాదిలయుఁడు బ్రహ్మణ్యుఁ డచలుఁ
డస్థిహారుఁడు హరిసఖుఁ డభ్రకేశుఁ, డాశ్రితులఁ బ్రోచునని చెప్పి యజుఁడు సనిన.

మ. శశి నిర్జించితి నంచు నన్నెలవునం జాటింపఁ గాఁ బుచ్చి నల్
దిశలున్ ఘూర్ణిలఁ జేయుతూర్యములతో దేవాచలాధిత్యకా
విశదేందూపలభూమికిన్ దిగి కడున్ విభ్రాంతితో నచ్చటన్
దశకంఠుండు వసించె నంబరసరిద్వాతంబు పైఁ బాఱఁగన్. 85

వ. ఇవ్విధంబున నాఁటిరేయి యెల్ల నచ్చోట విశ్రమించి మఱునాఁ డరుణోదయం
బునఁ గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి. 86

క. అలరుచు లంకకు నీకఁ బో,వలయునని యమాత్యభృత్యవర్గము వినఁగాఁ
బలికి నలుగడల విడిసిన,బలములఁ దివియించి దైత్యపతి పయనంబై. 87

చ. మణిమయదివ్యపుష్పకవిమానరుచుల్ దివి నిండ సైనికా
గ్రణు లిరువంకలన్ భటపరంపరతో నడవన్ శుకుండు నా
రణుఁడు ననేకభంగులను బ్రస్తుతి సేయఁగఁ బోవుచుండి రా
వణుఁ డొకచోట విహార మొదవం దనవారలఁ జూచి యిట్లనున్. 88

మ. ఎలప్రాయంబులు చెల్వముల్ చతురతల్ హేలావిశేషంబులుం
గలకన్యామణు లెవ్వ రొక్క బలిమిం గాంతానుకూలంబుగాఁ
బలుమందిం జెఱఁ దెత్తు నా విని మహాపార్శ్వప్రహస్తాదిమూ
ర్ఖులు మోముల్ వికసిల్ల నిట్లనిరి రక్షోనాథుఁ డింపొందఁగన్. 89

సీ. ముదిమియెన్నఁడులేనిపోఁడిమిప్రాయపుఁజెల్వ, నేర్పులు వేల్పుఁగన్నియలకమరు
సొలపులచెళుకుఁజూపులతళుక్కుఁజెక్కులొ,య్యారముల్ మనుజకన్యకలకమరు
నిడువాలుజడలు వెడందోడ లంచనడలు నె,న్నడుములు నాగకన్యకల కమరుఁ
బాటలమేలిమిమాటలతియ్యఁద,నంబు గంధర్వకన్యకల కమరు [గల

తే. మఱియుఁదక్కినజాతులమందయాన,లొఱపులువహించియుందురొక్కొక్కవ
వీరిలో మెచ్చు వచ్చినవారిఁ బట్టి,తేవలయు నన్న నిందఱఁ దెత్తు మనుచు. 90

దశవదనుండు దేవయక్షాదిస్త్రీల, జెఱలు పట్టుట.

మహాస్రగ్ధర. కరుణాలేశంబు ధర్మక్రమము గలుషశంకాకలంకంబు లాత్మం
జొర నీకమ్మూర్ఖు దేవాసురనరవరచక్షుశ్శ్రవస్సాధ్యవిద్యా
ధరసిద్ధాదిత్యరక్షోదనుజగరుడగంధర్వయక్షాదికాంతా
పురకాంతాశ్రేణి బల్మిం బొదివి బెదరి వాపోవఁ గాఁ బట్టి తెచ్చెన్. 91

స్రగ్ధర. చొచ్చున్ గేహాంతరంబుల్ నుడిసినమగలం జుట్టలన్ బిట్టు పొట్టల్
వ్రచ్చున్ శాతాసిధారన్ వనితలతల లవ్యగ్రుఁడై పట్టి యీడ్చుం
దెచ్చున్ యానంబుఁ జేరన్ దెస చెడి తను నిందించినన్ బీరముల్ వా
క్రుచ్చున్ సైరించి నన్నుం గొలువుఁ డెటకుఁ బోఁగూడు మీ కంచు నవ్వున్.

సీ. సీమంతమౌక్తికశ్రేణి జల్లన రాల, దట్టించి ముందలల్ వట్టి యీడ్చి
వలుఁదచన్నులహారవల్లికల్ దెగిపోవఁ, బయ్యెదల్ బలిమిమైఁ బట్టి తివిచి
కమ్మక్రొవ్విరిసరుల్ గాసి యై యసియాడ, బలుకీలుఁగొప్పులఁ బట్టి యీడ్చి
కడియముల్ గాజు లుంగరములు బిట్టూడఁ, బల్లవహస్తముల్ వట్టి తిగిచి

తే. మూలమూలలనొదిగిన మ్రొక్కివేఁడు,కొనిన మాయన్న కావవేయనినవృద్ధ
జనులమాటుల కేఁగినసకియ లెంత, పొరలి యేడ్చినఁ బోనీక చెఱలు వట్టె.

వ. మఱియు నగ్గుణహీనుండు గుఱి మేర యెఱుంగక తల్లిదండ్రులమఱుంగున నున్న
యెఱుంగుఁబోఁడుల నత్తమామలక్రింద నున్నయుత్తమాంగనలఁ దమమగల

తోఁ గలసి కాఁపురంబులు సేయుమహాపురంధ్రులఁ బురోపవనంబులం దోడిచేడియలతోడం గూడి క్రీడించుకాంచనాంగుల జలకేళిం దేలుబాలికల ద్యూతాదివినోదక్రియలం జిక్కిన చక్కెరబొమ్మలఁ జెక్కువగల నలంకరించుకొనుచంచలాక్షుల విమానంబు లెక్కి హరిపదమధ్యంబున విహరించు హరిమధ్యల గిరికందరంబులయందు వేడుకలఁ జెందుకుందరదనల సౌధమందిరాళిందంబులం దిరుగుమందగమనలఁ బరాంగన లనక బాలిక లనక యెల్లజాతులనాతులన్ బలాత్కారంబునం బట్టి తెచ్చి పుష్పకంబుపై నుంచునప్పుడు హాహాకారంబుతో విలపించువారును బలికినది వలుకుచుఁ దపించువారును నేమి సేయుద మని పలవించువారును నింత దురవస్థవచ్చెనే యనితల్లడించువారును నులుమనిపిడుగువలె నిచ్చెడు గెక్కడనుండి వచ్చె ననువారును నిట్టికష్టునకు సృష్టికర్త యెట్టివరంబు లిచ్చె ననువారును నింక నెక్కడ ధర్మంబు లోకంబు లన్నియు నధర్మోపహతంబు లయి చెడుకాలం బరుదెంచె ననువారు నయ్యో యింత యరాజకంబై దిక్కు లేక పోవునే యనువారును నోహో యింద్రచంద్రాదిదేవతలారా మీరైన మాయాపద నివారింపరే యనువారును నీక్రూరునిచేతులు వెండికొండకింద్రఁ జిక్కిననాఁ డట్టె యుండగఁ ద్రొక్కి నుగ్గునూచంబు సేయక మరల వరంబు లిచ్చి హరుండు దన గోడుఁ బోసికొనె ననువారును హరుఁ డేమి సేయుఁ దొలిపుట్టువుల నేమిపాపంబు సేసినిమో యది యనుభవింపక పోవునే యనువారును జననీజనకగురుబాంధవప్రాణేశ్వరసఖీప్రముఖసుహృజ్జనంబులఁ దలంచుకొని కన్నీరునించువారును నిట్టూర్పులు నిగిడించువారును రావణా యింతదురాగతంబు గాఁజగాదు మదిమది నుండి యట్టిపాపంబుల కేల యొడిగట్టెద వనువారును దమవారి నందఱం బట్టి పట్టిసంబునం దెగఁ గొట్టినట్లు మమ్ముం దెగఁగొట్టి పుణ్యంబు గట్టుకొమ్మనువారును నాఁడువారియుసుఱు గొంచెంబు గాదు నన్నును నీవారిని నీఱు గావించుఁ జుమీ యనువారును నిన్నివగలం బొగులు ముగువలం బట్టి తెచ్చి వీరివలన నేమిసుఖం బనుభవించె దనువారును బహుసంన చ్ఛేదనంబులు సేసి యీసడియును దోసం బెన్నినాళ్లకు వీడుకొనం గలవాఁడ వని వేమఱు విసం దిట్టువారును నై వానిచుట్టును నెరసిన యపయశంబు గనిపింపం జేయుటకై వడివిడిన కేశపాశంబులతో వానికీర్తిప్రతాపంబులు విరూపంబు లయి పోఁడ వడందువడువునం దెగి పడుమౌక్తికహారమణిహారంబులతో వానిపాలిటిరాక్షససామ్రాజ్యలక్ష్మీసౌమనస్యంబు వాడిన తెఱం గెఱింగించుభంగిఁ దుదిముట్ట వాడినప్రసవదామంబులతో వాని ముంచుకలుషజలరాశి యిట్టి దని తెల్పునట్టుల యిట్టలంబుగఁ బుట్టి ప్రవహించు నేత్రకజ్జలప్రవాహంబుతో వాఁ డెక్కినవిమానంబుతో వానిభస్మం

బు సేయం జాలురోషజ్వాలికాభీలకటాక్షజాలంబుతో గడగడ వడంకు కౌను లతో జడుపుం జెమ్మటలు దొలంకు మేనులతో నిట్టూర్పు సెగలం బొగులువా తెఱలతో నశ్రుజలధారలం దేలుకన్నుందామరలతో ముంగురులమొగిలు తె గలమఱుంగుపడి మెఱుంగు దొఱంగుమోముం జందురులతో డెందంబుల సంద డించుచింతాపరంపరలతోం బొరలుచుం డెరలుచు నలంత నొందుచు వా లుచు సోలుచు మూర్ఛిల్లుచుం గార్చిచ్చు నుట్టు ముట్టిన నొల్లంబోవు లేఁజివలె నప్పల్లవపాణులు వెల్లవెల్ల నై ధైర్యంబు వెల్లున నుల్లంబు లొక్కింత సేసి కొని తమయంతవట్టుం గూడుకొని యేకవాక్యంబుగా రావణు నుద్దేశించి యి ట్లని శపియించిరి. 94

దేవాదిస్త్రీలు రావణుని శపించుట.

ఉ. ఏము పతివ్రతాత్వము వహించినవారల మేని నిన్నినా
క్రేమి కొంత లేక చెరియించితి మేని మదీయమానముల్
గామవశాత్ముఁడై చెఱుపఁ గాఁ బనిఁ బూనినయాడశాస్యుఁడుం
గామినివంక నే యడఁగుఁగాక సుతానుజబంధుకోటితోన్. 95

వ. అని శపించి యంత నిలువక. 96

సీ. మనవారి వీఁడు ద్రుంచినచందమున వీని,వారి వైరులు వట్టి చీఱ వలదె
యనదల మై చిక్కి మనము గుందెడులీల, వీనియాండ్రును బలవింప వలదె
మనవంటినతుల బల్మినిబట్టి యీడ్చెని,త్తులువహ స్తము లెల్లఁ ద్రుంచి యవలదె
వనితలు నుట్టు నేడ్వఁగ నవ్వుచున్నాఁడు. వీనితలల్ గొట్టివేయ వలదె [య
తే. యనుచుఁ బ్రాణేచ్ఛ లుడిగియయ్యలరుఁబోండ్లు, తన్నుఁదిట్టుచుబిట్టురోదనముసే
నాలకించుచు నిస్తేజుఁడయ్యు నెగ్గు, సిగ్గు లెంచక తనప్రోలుసేరెనతఁడు.97

వ. ఇవ్విధంబున. 98

తనభర్తం జంపినరావణుని శూర్పణఖ దూఱుట.

చ. విమతజయంబు గాంచి చని వీడు సొరంగ నె పుష్పకస్థిత
ప్రమదలయార్తనాదములు వాటిలె వారికిఁ దోడు వంత డ
య్యమనముతోడ శూర్పణఖయుం విలపించుచు వచ్చి యన్న పా
దములం బడేక దృగశ్రుజలధారలు గాల్వలు గట్టి పాఱఁగన్. 99

ఆ. పడినయనుజనెత్తి బాష్పాంబుధారలఁ,దుడిచి యూద్ధరణము దోఁప మాట
లాడఁ దొడఁగునద్దశాస్యుకర్కశచిత్త, మెఱిఁగి చెలియ లలికి యిట్టులనియె.

ఉ.వీరులు లేరె యెందుఁ బ్రతివీరులపైఁ జనరో జయింపరో
యీరస మెత్తి నీవలె నికృష్టతఁ జెంది మదించి నొంచిరో
శూరత నీకుఁ జూపఁదగుచోటులు లేవె మహోగ్రపాపముల్
దూఱును సైచి దాబ్రదుకు ద్రుంగఁగఁ జేసితి వేమి సేయుదున్. 101

చ. పరులొనరించుపాపములఁ బాపి హితాశ్రితబంధుకోటిఁ ద
త్పరమతిఁ బ్రోవ నోపు దని బాంధవు లందఱు నమ్మి యున్నచోఁ
గరుణఁ దొఱంగి నీతియును గాంచక వారల నీవ త్రుంప నె
వ్వరు నిను నోను గా దనెదు వారు నిశాచరచంద్ర యీయెడన్. 102

క. బలియు రగుదొరలు తమ గా,దిలి చెల్లెండ్రకు ధనంబుఁ దెత్తురు నా కి
ట్టుల మఱదిం బొరిగొని నీవలె వైధవ్యంబుఁ దెచ్చువారలు గలరే. 103

క. అనిదూఱెడి చెలియలిఁ గనుఁ, గొనియతఁ డనుఁదుములమునను గుఱు తెఱుఁగకడా
ఓన నీవెనిమిటిఁ దునిమితి వెనుక నెఱిఁగి పొక్కిపడితి వెలఁదిరో యచటన్.

క. చేదప్పినకార్యములకు, వేదనఁ బొందుదురె జాలి విడువు మింక మనః
ఖేదము విధిఁ దప్పింపం,గా దరమే నీకు నాకుఁ గామిని చెపుమా. 105

రావణుండు వగమగు శూర్పణఖను ఖరాదులతో జనస్థానమున కంపుట.

ఉ. ఏమికొఱంత నీకు జలజేక్షణ కోరినయెల్లవస్తువుల్
ప్రేముడి నే నొసంగెదఁ దపింపకు నాయనుజాత వైనని
న్నీమహిఁ దేఱి చూడఁ గలరే సురమానవదైత్యదానవ
గ్రామణు లిచ్చవచ్చినప్రకారమునం జరియింపు మెయ్యెడన్. 106

చ. మనపినతల్లిపట్టి ఖరమానవభోజివరుండు దండకా
వనమున దూషణాద్యనుజవర్గముతో వసియింపఁ బోయెడిం
జను మతఁ డాదరించు నిను సర్వధనంబును నేను బంచెదన్
వనజదళాక్షి నాకడకు వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండు మెప్పుడున్. 107

క. నే నొకటియు నతఁ డొకటియు,నే నీకు మృగాక్షి యని యనేకగతుల స
మ్మానించి ఖరుని రక్షస్సేనాన్వితుఁ బిలిచి దనుజశేఖరుఁ డనియెన్. 108

చ. కవివచియించె రాక్షసనికాయము గాఁ గల దండు దండకా
టవి యటు గాన నిల్వు మచటం బదునాలుగువేలరక్కసుల్
భవదనుజన్ములుం గొలువఁ బాళెముపట్టొకచో రచింప నీ
యవరజ దీని శూర్పణఖ నారసికొంచు సమాదరంబునన్. 109

చ. త్రిశిరుఁడు మంత్రి దూషణుఁడు ధీరుఁడు సేదళవాయి యంచు న
ద్దశముఖుఁ డాతనిం బనుప వారును నేఁగి బలంబుతోఁ జతు
ర్దశభువనంబులుం దలఁకి దారుణవృత్తి ఖరుండు దండకా
శ్రమములపాలిమృత్యు వయి రాజ్యము సేయుచునుండె నయ్యెడన్. 110

ఉ. ఆదశకంధరుం డంతఁ దనయంతిపురం బొకయింత సొచ్చెనో
లేదో నిజాగ్రపుత్రుఁ డట లేమి నికుంభిల నధ్వరక్రియో
త్పాదనకాంక్ష నున్కి విని తానును నేఁగెఁ దదాననేక్షణా
ప్లావపరీతబుద్ధి యయి యచ్చటి కందఱు వెంబడింపఁగన్. 111

ఇంద్రజిత్తు మాహేశ్వరక్రతు వొనర్చుట.

మ. దశకంఠుం డిటు లన్నికుంభిల కుదాత్తప్రీతితో[1] నేఁగి యం
దు శుచిప్రోద్ధతహోమధూమకలితాశాస్తోకార్చిగద్దీప్తయూ
పశతాకీర్ణమఖార్హమండపగతుం బ్రత్యగ్రయజ్ఞోపవీ
తశిఖాకృష్ణమృగాజినాన్వితు సుతున్ దర్శించి ప్రేమంబునన్. 112

మ. అవలోకంబున కుత్సవం బడర డాయం బోవునాలోన భా
ర్గవశస్త్రాహుతివర్ధమానదహనవ్యాక్రాంతిం బ్రకాశించునా
హవదీక్షానిధి మేఘనాదుఁ డనుమోదాయత్తునిం దండ్రిఁ జూ
చి వినీతిం బ్రణతోత్తమాంగుఁ డయి మోడ్చెం రెండుహస్తంబులున్. 113

వ. అప్పుడు. 114

చ. ఇరువదిచేతులం గొడుకు నెంతయుఁ గూర్మిని గౌఁగిలించి వే
మఱు నడునెత్తి మూర్కొనుచు మైపులకింప ముదశ్రువర్షముల్
గురియుచు మోము సారెఁ గనుఁగొంచు సెగం బను వెల్లగాసి గాఁ
జిరముగ నీడ నేమిపని చేసెదు వత్స గణింపు నావుడున్. 115

మ. దితిజాచార్యుఁడు వల్కె నాతనికిఁ బంక్తిగ్రీవ నీపట్టి దీ
క్షితుఁడై మానముఁ దాల్చి నాఁడు మును పగ్నిష్టోమముఖ్యంబు లౌ
క్రతువుల్ పెక్కొనరించె నీశ్వరుని నారాధించి మాహేశ్వర
క్రతువుం జేసిన శంభుఁ డీతనికి నాకౌతూత్కార మయ్యెం దుదిన్. 116

మ. తన కీలాగు ప్రసన్నుఁడైనశివుచే దంభూతవామాంగుచేఁ
గనియెం గామగమౌ నదృశ్యరథ మక్షయ్యాస్త్రతూణీరముల్
ధనువుం దామసిపేరిమాయయుఁ దదస్త్రంబున్ రణాజయ్యవ
ర్తనముఁ నీసుతుఁ డీముఖంబయిన నిన్ దర్శించి మాటాడెడిన్. 117

ఉ. ఈతరుణాగ్నిహోత్రి గృతకృత్యతఁ జెంది సమస్తశస్త్రసం
ఘాతము నుగ్గు సేయు దశకంఠ యదృశ్యరథాధిరూఢుఁడై
శాతశిలీముఖంబు లురుచాపముఁ జేకొని మింట నిల్చినన్
నీతనయాగ్రణిం బొడువ నేరఁడు శూలియు నంచుఁ దెల్పినన్. 118

చ. అరుసముఁ జెందియున్ హృదయమచ్చటివారి కెఱుంగ నీక యా
సురవిభుఁ డాభృగూద్వహునిఁ జూచి యిదెల్లను మంచిదైన న
ధ్వరములు సేసి శత్రులగు వాసవముఖ్యుల గెల్చె నాసుతుం
డరిభజనంబు సల్పఁ దగునయ్య సురారుల కంచుఁ బల్కుచున్. 119

విభీషణుండు రావణునకుఁ బరాంగనాపహృతి పాపం బని నీతి సెప్పుట.

ఉ. అచ్చటఁ బాసి సానుచరుఁడై దశకంఠుఁడు మున్ను తాఁ జెఱల్
దెచ్చినకామినీమణుల దివ్యవిమానము డించునంతలో

వచ్చి విభీషణుండు దగవా పరకాంతల బల్మిఁ బట్టఁగా
హెచ్చెనె దీన శౌర్య మిది యేల యొనర్చితి రాక్షసేశ్వరా. 120

ఉ. అంగన లిందు నీకుఁ గాదవా త్రిదివాంగన లేమిబోఁతి పు
ణ్యాంగనలం బతివ్రతల నార్యులభార్యలఁ దెచ్చి గాసి సే
యంగ నఘంబు వాటిలు మహాపయశంబును నగ్గలించు దా
నం గడతేఱు నాయువు ఘనద్యుతియున్ సిరియుం బ్రతాపమున్. 121

ఉ. అంటిన మండుచుండుట మహానలకీలలు సేరఁ బోయినం
గంటు వహించి యూరుపు సెగల్ నిగిడించుటఁ గాలభోగినుల్
జంట వహింప నాయువు వెసం గొనుటం గనిపించుమృత్యువుల్
గంటికి లెస్స యున్నఁ బరకాంతలు మే లని కోర వచ్చునే. 122

ఉ. ఏనరుఁ డెప్పు డేమి ఘటియించును దత్ఫల మప్పుడే కదా
వానికిఁ బ్రాప్త మౌ నని వార్త యథార్థతఁ జెందె నియ్యెడం
దాని వచింతు దృష్టముగ దానవనాయక విన్ము నీమునుం
జానల నెల్లఁ బట్టి రభసంబున నీ విటఁ దెచ్చునంతలోన్.

ఉ. మానక మాల్యవంతునికుమారికి కూరిమిపట్టి యైనకుం
భీనస బల్మిఁ గైకొని యకీర్తి మెయిన్ మధుఁ డేఁగె నిప్పురిన్
దానవు లడ్డ మైన నసిధార నడంచి పరాంగ నేచ్ఛ నా
త్మానుజఁ గోలుపోయితి గదన్న విరోధులు చుల్క సేయఁగన్. 124

ఉ. అమ్మధుఁ డేఁగుదెంచునపు డబ్ధి మునింగి సమాధి నుంటి నే
నమ్మెయి మేఘనాదుఁడును యజ్ఞవిధిం జలియింప కుండె నీ
తమ్ముఁడు సుప్తుఁ డై యెదిరిఁ దన్ను నెఱుంగఁడు గాన వానికిం
గ్రమ్మతి పోవఁ గల్గె నలుగం దగ దాతనిమీఁద నిం కిటన్. 125

తే. ఏల యని యంటి వేని దైత్యేంద్ర మించి
మనసహోదరిఁ గొని పోయె మధుఁడు వాని
బట్టి చంపిన నపకీర్తి బంధుహాని,యగు నుపశమింత మని తెల్పెననుఁజుగినిసి.

...క్కి వెంతనయమార్గము దెల్పెద వే వసించుప్రో
...త్తి వహియింపక యొక్కఁడు సొచ్చి దైత్యులం
...మితోఁ గొని పోయి చెలంగు చుక్క యా
... మధుదానవుఁ డింత హెచ్చునే. 127

...టచ్చట లూడ్చుపూన్కికిం
...రత రావణుమీఁదఁ జూపఁగా
...లకుం బని యేమి యిప్పుడే
...నేఁగి మదం బడంచెదన్. 128

వ. అని దురాగ్రహగ్రహావేశంబున నోడ లెఱుంగక కనుంగొనల మిడుంగుఱులు సెదర నదరిపడి యప్పది మొగంబుల పొలదిండి మన్నవాఁడు తనసన్నిధి నలికస్థలన్యస్తహస్తుం డగు ప్రహస్తునిం గనుంగొని యిట్లనియె. 129

రావణుఁడు మధుం డను రాక్షసుమీఁద దండెత్తుట.

సీ. సంగరోచితగజస్యందనాశ్వపదాతి, వితతి సన్నద్ధమై వెడలఁ జేయు
హితమంత్రిసైన్యాధిపతులు మున్నుగఁ గల, వారిఁ బిల్వఁగఁ బడవాళ్లఁ బనుపు
నేఁ డింత దెలిసి యున్నాఁడఁట మనకుంభ, కర్ణు రప్పింపు మికార్యమెంచి
యావిభీషణుఁ గొల్చి యేమఱ కీలంకఁ, గావఁగాఁ దగుసేనఁ గాపుఁ బెట్టు
తే. మనకుఁ దోడుగ మయపుత్త్రితనయుఁ డేఁగు, దేఁగనీ వేఁగి పయనంబు దెల్పు మాజి
మధుఁ దొలుత గెల్చి మఱి మీఁద మఘవుఁ గెల్వ
స్వర్గమున కేఁగ వలె నన్న సరగ నతఁడు. 130
క. దొరసెల విచ్చిన క్రమమునఁ, బరివారము నెల్లఁ గూర్చి పణవహుడుక్కా
మురజ జయానక ఢక్కా, ద్యురువాద్యరవంబుతో మహోద్ధతి వెడలెన్. 131
వ. అప్పుడు. 132
సీ. వెసఁ బేర్చి నలువదివేల యక్షౌహిణుల్, నడచు వేగంబునఁ బుడమి వడఁకఁ
గరిహరిరథభుజంగఖరాదిగతయోధ, జనులహుంకృతి నాకసంబు వగుల
ఛత్త్రచామరకేతుసంతతచ్ఛాయల, మార్తాండబింబంబు మఱుఁగుపడఁగ
సైన్యరజోజాతసాంద్రాంధకారంబు, భటకృపాణప్రభాపటలి నడఁగ
తే. నగ్రమున నుగ్రబలశాలి యగ్రసుతుఁడు, కుంభకర్ణుండు నడుమను జృంభలీల
నేఁగు దేరఁగ దశకంఠుఁ డేఁగి మధుని, పట్టణము మీఁద విడిసె దిక్పాలు రదర.
క. మధుదైత్యుని పురమున కి, వ్విధమునఁ జని కోటచుట్టు విడిసి మహోగ్ర
క్రుధ యోద్ధ లడర దశముఖుఁ, డధికోద్ధతి వానివీటి కరిగెం బెలుచన్. 134
ఆ. అరిగి మధుని నంతిపురమునఁ బొడగాన, కచట నిచట నరయు నంతలోన
నావిధంబు విని భయభ్రాంత యై తమ, యన్న రోష మడఁతు నని తలంచి.
క. మానితవేణీజితకుం, భీనస యనలాభిధానప్రియనందన కుం
భీనస యెదురుగ వచ్చి ద, శాననచరణముల వ్రాలి యార్తి
క. అడ లార్చి పంక్తిముఖుఁ డ, ప్పడఁతుక వడి లేవనెత్తి
జడు పేల యేఁడి మధుఁ డెక్కడనున్నాఁ డనినఁ
ఉ. కన్నుల శోకబాష్పములు క్రమ్మఁగఁ బ
నన్నిటఁ దెచ్చుకొన్నపుడె నావిభుఁ డ
న న్నునుఁ జూచి తాళుటయె నాయ
యన్న సహింప నేర్తునె యెటయన
ఉ. ఏ దొకకార్యముం బదర కించుక

ఖేదము సెందఁ దా నృపతికిన్ నను సోదరి గారవించి ము
త్తెదువఁ జేయ నిం పొదవఁగ బ్రియపన్ మధుఁ గావు మంచు న
గ్గాదిలితోడు వేఁడ దశకంఠుఁడు నవ్వుచుఁ బల్కెఁ గ్రమ్మఱన్. 139

ఉ. నెమ్మది వంత మాను తరుణీ మధుఁ గాచితి నిన్నుఁ గూర్చి నీ
కమ్మల కెగ్గు నేఁ దలఁపఁ గ్రక్కున నాంజనీచరాగ్రణిన్
రమ్మను మిందుమీఁద బవరం బొనరింపఁగ నేఁడె పోవలెన్
నమ్ము మదీయభాష లనిన న్వనితామణి సంతసించుచున్. 140

మ. చని యభ్యంతరకేళికాగృహమహాశయ్యాస్థలిన్ నిద్రవో
వునిజాధీశు వినిద్రుఁ జేసి పటుసత్త్వుం డైన మాయన్న యిం
ద్రునిపైఁ బోవుచు నుండి నిన్నుఁ దన కెంతో కూరిమైఁ దోడు ర
మ్మని ప్రార్థింపఁగ వచ్చె నా విని మధుం డానందముం బొందుచున్. 141

ఉ. ఆదరకంతుఁ జేరఁ జని యర్చన లిచ్చి యథోచితంబుగా
సాదరభాషలం బడసి యందఱకుం దగ విందుఁ బెట్టి యా
మోదము నెయ్యమున్ వినయముం గనిపించిన హృష్టచిత్తుఁడై
యాదిన శేష మాతనిగృహంబున నిల్చి క్రమించి వేకువన్. 142

మ. మధురాలాపములన్ సహోదరిని సమ్మానంబు గావించి పే
ర్మి ధురాంచన్మతి నామె వీడుకొని సమ్యగ్బాహుశౌర్యంబునన్
మధునిం బోలుమఱందిఁ దోడ్కొని మహామాత్యుల్ భటుల్ బంధు ల
మ్మధునిం గూడి పలాశు లాదటఁ జనం బౌలస్త్యుఁ డుప్పొంగుచున్. 143

రావణుండు మధుసహితుం డై యింద్రునిమీఁదికి యుద్ధమునకు వెడలుట.

మ. వెడలెన్ వాజిఖురాగ్రఘట్టనల నుర్వం దాల్చు శేషాహియుం
బడగల్ వంపఁ జమూసమూహజరజఃపారంపరిన్ వేల్పులే
యడుసుం జెందఁ భటార్భటీపటహశంఖాభీలఘోషంబులన్
జడధిధ్వాన మడంగ స్వఃపురజిగీషాబద్ధచేతస్కుఁడై. 144

వ. ఇవ్వడువున వెడలి యక్కడఁ దిరక్కసి రక్కసులఱేఁడు త్రొక్కుడు లేనినిడుద
పయనంబులం జని చని. 145

సీ. పూరియుఁ గట్టియల్ నీరును గలపథంబున సేన నడపించు భూరిశక్తి
పాళెంబు డించుచోఁ బయనంబు సేయుచో, నెందులఁ గ్రిందుగా నీని నేర్పు
పనికి రాఁ గలవీరభటులకు నాడాడ, బహుమానము లొనర్చు ప్రాభవంబు
వలసినవస్తు లవ్వారిగా శిబిరంబు,నందె కల్గించుమహావిభూతి

తే. యడవు లేఱులు పల్లంబు లనక నుద్దవిడి రథాదులతోఁ జొచ్చువిపులధాటి
దనకె చెల్లు ననంగ నద్దశముఖుండు, వెండిమలదండ కపుడేఁగి దండువిడిసె.

క. ఈలీల వెండిమలకడఁ, బాళెము డిగి వేల ముడిగి పరిసర వరకం

కేళీవనపాళీఘన, కేళీవనదర్శనేచ్ఛ గైకొని మెలఁగెన్. 147

ఉ. వాసవుమీఁదఁ బోవుదశకంఠుఁడు గెల్పు వహింప విభ్రమో
ల్లాసిపలాశిసంగతిఁ జెలంగులతాంగన లింపొసంగుభృం
గీసముదారగానములఁ గ్రేవలఁ దెమ్మెర రాల్చుక్రొవ్విరుల్
సేసలు వెట్టి రొక్కమొగి శ్రీకరపల్లవరాగముల్ దగన్. 148

—— సూర్యాస్తమయవర్ణనము ——

మ. తరుణాదిత్యుల నిగ్రహించుటకుఁ గాదండెత్తె నాదిత్యభీ
కరుఁ డిప్పంక్తిముఖాసురుం డితనిరంగద్దోఃప్రతాపంబు నే
జరతాదిత్యుఁడ నోర్వ నేర్తునె వృథాచండత్వ మిం కేల న
న్కరణిన్ భానుఁడు మందరశ్మి యగుచుం గాన్పించెఁ దోడ్తోడుతన్. 149

సీ. హంసాఖ్యఁ గనుట దిక్సత్స్త్రైణఘుసృణపంకిలనభోనదిఁ గ్రీడ సలిపె నేమొ
యాకాశమణి యాట నాత్మారుణప్రభాశ్రేణిఁ గప్పడఁ బ్రకాశించె నేమొ
ప్రతిసంధ్యల నెదుర్చుప్రబలమందేహదైత్యులఁ దాఁకి నెత్తుటఁ దోఁగె నేమొ
యపరదిక్పతి మిత్త్రుఁడను మైత్రిఁ గెంబట్టు, దనకొసంగఁగఁ గప్పుకొనియె నేమొ

తే. సప్తసప్తిఖురాఘాతచరమశైల, కటకగైరికధాతురాగముల నెరసి
తనువునిండినరక్తిగైకొనియె నేమొ, యనఁగనరుణిమ జరతార్కుఁ డపుడు మె
[అసె. 150

మ. అపరక్ష్మాధర మెక్కి వచ్చునరసీజాప్తున్ విలోకించి భీ
తిపరీతం బయి తద్గుహాకుహరవర్తిష్ణుత్వమున్ మాని తూ
రుపుగట్టెక్కఁగ బోవుచీఁకటులబారుం బోలి నీడల్ సుదూ
రపథాక్రాంతి వహించె భానుతనయాప్రస్ఫీతికల్యాగుచిన్. 151

సీ. అబ్జినీకాంతశోకాంధకారము నిజో,దరసంగిభృంగకైతవ మనంగఁ
జక్రవాకీజాతి స్మరశాతశరహేతి, శోణపక్షప్రభాశ్రేణిఁ దెల్ప
ఖగపంక్తి దనవియోగమునఁ గాంచువిరాగ, మహిఘోరతరుకోటరాప్తినుడువ
దినలక్ష్మి తుదను జెందినవివర్ణత్వంబు, వికచకైరవకాంతి విస్తరింప

తే. నచలసంఖ్యాశ్వములె కాని యమితవాజి, వితతి లే దనికాండాధిపతినివేఁడు
కొనెడుతలఁపున నరిగెనో యనఁగఁ బశ్చి
మాంబునిధి వ్రాలె రుచిమాలి యంశుమాలి.

మ. ఇనుఁ డస్తంగతుఁ డైనఁ బాంథజనులన్ హింసింప మారుండు గూ
ర్చిన కెందామరమొగ్గగుంపులో జగాచెంగల్వపూములుకులో
యనఁ జండాంశునిపాతనిస్సహనతావ్యాసంగబాహ్యాప్రవ
ర్తనభాగ్బాడబకీలికీలరుచి సంధ్యారాగముల్ రాజిలెన్. 153

—— తమోవర్ణనము. ——

చ. అలసి పతంగదేవుఁ డపరాంబుధి వ్రాలిన వేడ్కతో రసా

తలమున నుండియున్ వెడలి దారుణకాలభుజంగసంఘముల్
గలయఁగ నెల్లదిక్కులను గ్రమ్మెనొ శత్రుఁ డనంగ రాహువ
గ్గలికఁ దమోగతిన్ జగముఁ గైకొనెనో యన మించెఁ జీఁకటుల్. 154

తే. ఉప్పరము పేర నొప్పెడు కప్పుటనఁటి, నుప్పతిలి చుట్టు రాలిన కప్పురంపుఁ
గుప్పలో యన మందారకోరకాభఁ, దారకావళు లంబరస్థలిని నెరసె. 155

సీ. రతిచన్నుమిట్టల రాణించు కస్తూరి, కాపంకమునఁ దిలకంబు దిద్ది
కేళినీభ్రూయుగ శ్రీలఁ బోలెడు నల్ల, చెఱకుసింగిణివిల్లు చే ధరించి
మోహంపురాణి క్రొమ్ముడి యెమ్మె కెన యైన, బలునారి పలుమాఱుఁ బట్టి దీటి
లచ్చికోడలి కన్నులకు దీటు వచ్చు నీ, లోత్పలశరపంక్తు లొనరఁ దాల్చి
తే. లలితకలకంఠకోలాహలంబు లెసఁగ, దళముకొని రెండుగడలఁ గాదంబకోటి
గొల్వ రాచిల్క సాంబ్రాణిగుజ్జు మెక్కి, దర్పకుఁడు పాంథజనులపై దండు వెడలె.

ఉ. కోరినమంచి తేనియలు గ్రోలఁగ నిచ్చి సుగంధసంపదల్
చూఱలు గొన్న నొరచి రజోగుణయుక్తి దళంబు లొందఁగాఁ
జేరికఁ జేయు పద్మినుల శ్రీ దొలఁగం గుముదిన్యుపాంతముల్
సేరె మదాళు లాశ్రయవిశేష మెఱుంగుదురే మలీమసుల్. 157

మ. తొలిఁ జుక్కల్ పరికించుఁ గన్గొలుకులందున్ నీరు నించుం జలిం
చు లసత్పంకజకోరకాగ్రముల నస్తోకార్తిఁ బ్రాపించు నె
క్కలు ముక్కుల్ దుద నప్పళించు సరసిం గాన్పించు నాత్మాంగమే
తిలకించుం బతి యంచుఁ గోకి యొకటెంతేఁ గంతుసంతప్తయై. 158

చంద్రోదయవర్ణనము.

క. కలువలకు మేలు దెలుపఁగ, నలయు చకోరికల వనట లడఁపఁగఁ దొలుతన్
నెల పనిచిన నెచ్చెలి యనఁ, దొలిదిక్కున ధవళకాంతి దోరం బయ్యెన్. 159

సీ. యామిని ప్రాణనాయకు రాక విని వాని, యడుగుల కిడినట్టి ముగ్గుఁ గనంగ
శ్రీసహోదరుని గర్భీకరించినపూర్వ, దిక్కాంత నెమ్మోము తెలుపనంగఁ
దొలిజేలదాల్పు రేదొర విడియింప నిర్మించినమగఱాలవేడ యనంగఁ
గొడుకు రాఁ గలఁడంచుఁ గడుఁ బొంగు వాహినీ, వరుని యూర్ములమించు ను
రుఁ గనంగ
తే. దూర్పుదిక్కునఁ బాండిమ దోఁచె నంత, లోనఁ దోడ్తోడసమయాభిధానమాని
విష్ణుపదము నివాళింప వేడ్క నెత్తు, కప్పురపుదివ్వె యన సుధాకరుఁడు వొడమె.

భుజంగప్రయాతము. క్రమించెం బ్రగాఢాంధకారంబు వెల్లా
క్రమించెన్ దివిం జంద్రికల్ దారకాభల్
శమించెన్ భ్రమించెన్ వెసం గోకి పేరా
శమించెం జకోరద్విజశ్రేణి యాత్మన్. 161

చంద్రికావర్ణనము.

మ. నవచంద్రాతపకాంతిలక్ష్మీఁ దొలుతన్ శోణించె దిక్కుడ్యభా
గవిరాజన్మృదుశోణమృత్కలనరంగచ్ఛక్రచక్రచ్ఛద
చ్ఛవిదాయాదసమేధమానరుచిఁ జంచత్ఫుల్లసౌగంధికా
టవిసంబంధివిభాధురంధరపటీరత్వంబు వాటిల్లఁగన్. 162

వ. ఈక్రమంబునఁ గ్రమక్రమప్రవర్ధమానంబై నెగడునియ్యగణితసాంద్రచంద్రికా
నికరంబు హరి హరిదంతదంతావళ చతుర్దంత దంతుర ప్రభాసముల్లాసంబున
నుల్లసించి యుల్లసితగిరిమల్లికాప్రసవవల్లికామతల్లికల మొల్లంపుఁగాంతు లెల్లం
గొల్లలాడి ప్రథమకుధరాధిత్యకాస్థల చరత్స్ఫటికేశ్వరసటాచ్ఛటా స్వచ్ఛతర
విభాగుళుచ్ఛంబుల నాచ్ఛాదించి జల్లిమొకంబుల వెల్లజల్లులతో నల్లిబిల్లి
యై, భిల్లపల్లవాధరలు భల్లపరంపరలం బగిలించిన ముదురువెదుళ్లనుండి
జల్లన రాలి నలుదెసల సెరసిన ముత్తెముత్తెంపుముత్తెంబుపై నత్తమిల్లి
చిత్తజక్రీడాయత్తచిత్తంబుతో నెత్తంబుపట్టుల హత్తి మరులెత్తి వేడుకకాం
డ్రతోఁ గూడి క్రీడించుఖచరమత్తకాశినులబిత్తరంపుగుత్తరంపు గబ్బిచన్నుల
పైఁ జిక్కువడు వెలయెక్కుడుమగఱాలసరులు నిగన్నిగలకగపడి విమానంబు
లెక్కి యప్పురంబునఁ దమయిచ్చగాఁ దిరుగునచ్చరయొప్పులాఁడులకప్పుఁ
గొప్పునం జుట్టినవేల్పుఁజెట్టుఁబూదండలదండితనంబున మెండుకొని పురోప
వనసరోవరపరిసరంబుల నొప్పెడిపుప్పొడిదుమారంపుఁదిప్పల కుపనాథులం
దెచ్చుకొనిమచ్చికలఁ గలసిమెలసివిహరించునెడఁ జీమచిటుక్కుమనం గళవళించి
మోములు వెలువెలం బాఱం బెదరిపదరెడివారిం జూచి కిలకిలనవ్వుజవ్వనంపుగవ్వ
లాఁడులమవ్వంపునవ్వులతోఁ జివ్వలకునివ్వటిల్లి యింతిముంగిళ్లం దెల్లనిచల్వపా
న్పులపైఁ బవ్వళించి వెండిలకిడనెవచ్చెదమని వాకుచ్చి ప్రొద్దువోయివచ్చిననను
పుకాండ్రఁగటాక్షింపక మొగంబులవలం బెట్టుకొనిసిట్టూర్పులు నిగిడించిమించిన
వలపునవిట్టట్టనేరక యూరక యున్ననీనేరంబుగావఁదగునని తమయడుగుల
పైవ్రాలినం గెరలి పదతాడనంబు గావించుకించువెలయాండ్రచరణనఖకాం
తులపై దొంతరలుగొని యింతలింతలబుడుతలతో నింతులతో బంతులుసాఁగి
పరమాన్నాదిపదార్థంబులు భుజియించుకలవారివెండిపళ్లెరంబులకు నించక
నించినసమంచితక్షీరధారాపూరంబయి కలధౌతమయసౌధోపరిపరిచితమృ
దులశయ్యాతలంబులం బోరలువిరహిణీజనంబుల విరహపాండుశరీరంబులఁ
బూయకపూసినఘనసారంబై యుబుసుపోకలకు నెలదోఁటలో మెలంగు
మెఱుంగుఁబోఁడులు చిన్నిపొన్నగున్నలం గని పూవకపూచెనన ననవింటిమన్నె
వానికీర్తిమూర్తిభవించి భువనంబుల వ్యాపించెనన ముజ్జగంబులం బ్రవ
హించుగంగాతరంగిణీజలంబులకెల్లఁ బావనత్వంబు సంఘటిల్ల నొక్కటి

మై యిటువలె వెల్లివిరిసిన దన నక్షరనిరూపణక్రియాధురీణం బై ప్రజ్ఞానం దకరం బగు నుజ్ఞానంబు తెఱంగునం జెలంగి యుల్లటపుటల్లుం డై యెల్లప్పుడును రమావల్లభుండు దనలో నుల్లసిల్ల నతనిసర్వవ్యాపకత్వంబు సత్త్వసమగ్రం బగుటం దానును వహించి పాలవెల్లి ప్రపంచంబునం దెల్లవ్యాపించెనో యనం జకోరికానీకతృష్ణాతరంగంబుల కాకరం బై కరంబు మెఱసి, సితసరసీరుహాముకుళంబులవికలత్వంబు పరిహసించులీలం దొరసి మరాళకులాధ్యక్షువలక్షపక్షంబులకు వన్నియ పుట్టించి, గుహాకుహరంబులు వెడలి నిలుచం దగుకోనలలోఁ జెలు వగుచలువఱాతిన్నియల నెలకొన్నతమ వెనుక దిక్కులకొదిఁగి యేమఱించి కన్నులు మూసి పలుక కున్న నెచ్చెలులపేరులు నొడివి తము మెచ్చి చేమూఁతలు సడలించువారిం బెడమఱలి చూచి కెరలి నవ్వుచిలువరాచపడుచుల క్రొంగన్నులతళుకులం దులకించి, కిలికించితవతు లగుయువతులం గలసి యలసిన కాముకుల ఘర్మకణజాలవిలాసంబుల నపహరించి, హాలారసపానలీలామదలోలాత్మకత్వంబునం బరిత్యక్తచేలలై బయలుదేఱి బహువికారంబులం బొదలు శబరాభీర మ్లేచ్ఛాదిజాతుల నెలంతల భ్రాంతి పరిధాన ధారణంబునకుఁ గారణం బగువైఖరి ధరించి, శరధితరంగమాలికాడోలికాకేళికాలోలజలబాలికాపాలికలతనురుచులదండ నిండికొని, పాండురడిండీరఖండంబులమొందునం గండుమీఱి, గండుమీలజఠరవిశాలధాళధళ్యప్రకాశంబులకు సంకాశం బగువిధం బావహించి, వేలావననవైలాలతామందిరాళిందంబుల నిం పొందెడి గంధర్వమిథునంబు లొండొరులకు మొనపంట సగంబు గొఱికి యిచ్చుతెల్లని యాకుమడుపుల కినుంగువలె ననఁగి పెనంగి, సంక్రందన చందనగంధ్యలికఫలకంబునం గులుకుకర్పూరతిలకంబుతోఁ దులఁ దూఁగి, వేఁడివేల్పు వెలందిమిన్న వేనలి నలవరించుకొన్న సన్నజాజివిరులసరులసిరులం గడలుకొని, యంతకాంతఃపురకాంతామణిసీమంతముక్తామణిసంతతులకు వింతకాంతులు సంతరించి, పుణ్యజనాగ్రగణ్యాలావణ్యవతీకరముకురదీధితి ప్రకరంబువలె సుకరం బగుతెఱంగుగైకొని, రత్నాకరాధీశ్వరవధూభయపార్శ్వప్రద్యోతమానధవళ చామరద్యుతులకుఁ జెన్నుద్దిపద్దునం బెద్దయు రహించి, గంధవహగంధసింధురగమనావతంసశ్రవణావతంస కైరవశ్రీలం గీలుకొని, ధననాయక నాయికాంగుళికలితవజ్రమణిముద్రికానుకారిత్వంబున డంబు మీఱి, కుమారజనకప్రియకామినీవక్షోరుహాక్షౌమపటాంచితకంచుకచ్ఛాయల చాయల మెలంగి, యంగజభసితాంగరాగసంగతగంగాధరాంగరంగద్విభావిభవంబుతో రవణంబు గని, శరవణస్ఫురణంబునం బొంపిరివొవ్వుకైలాసశైలంబునై దండు విడిసిన దశముఖుని వీరభటులచేతివిచ్చుకత్తుల తళ తళల హత్తుకొని, యతని వెలిగొడుగులపడగలబెడంగుల నుడుగనికడిమిం దొడరి, ఘనసారవిభాసితంబు గా

కుండియు ఘనసారవిభాసితం బై, తారకాభిఖ్యాభిరామంబు గా కుండియుఁ దారకాభిఖ్యాభిరామం బై, చక్రరంజనకరంబు గాకుండియుఁ జక్రరంజనకరం బై, హంసప్రకాశదూరంబు గాకుండియు హంసప్రకాశదూరం బై, వదాన్యవదనంబువలె సుప్రసన్నతాసన్నం బై, కౌముది గావున సకలపదార్థపరిజ్ఞానంబులకు నిదానం బయి యనూనం బయ్యె నయ్యెడ. 163

దశగ్రీవుండు కైలాసోద్యానమందు విహరించుట.

తే. అట్టివెన్నెలబైట దశాననుండు, తనబలంబుల కెడ గాఁగఁ దలఁగి వెండి
కొండపై నొక్క సెలయేటికడ నలఁగ, నలరుఁదోఁటఁ బ్రవేశించి యన్నెలవున.

మ. అవలోకంబులకుం బ్రియం బడరఁ జేయన్ మల్లికామాధవీ
లవలీముఖ్యలతాగృహోజ్జ్వలరసాలప్లక్షజంబీరని
బవటాశ్వత్థకపిత్థహేమకదళీపాటల్యశోకాదిభూ
జవిశేషంబులడంబు మెచ్చుచు యథేచ్ఛం గ్రీడఁ గావించుచున్. 165

శా. ఆకప్రంపుటనంటిమూఁకనడిచాయన్ మించు పన్నీటికే
ళాకూళిం దిలకించి యాదరిని జెల్వం బైన చెంగల్వరా
రాకట్టుం దెలిచల్వదిన్నెఁ గని యచ్చో రా యెంతసౌఖ్యప్రదం
బై కన్పట్టిన దీస్థలం బనుచు దైత్యస్వామి యం దుండఁగన్. 166

సీ. గేదంగివాసనల్ గిలుబాడి నునుసుర, పొన్నపువ్వులవలపులు గ్రహించి
పొగడలపరిమళంబులు గొన్ని లంకించి, మొల్లలనెత్తావి గొల్లలాడి
పాటలీసుమసౌరభముఁ జాఱగొని మల్లి, యలసుగంధశ్రీల నపహరించి
విరవాదుల నెసంగుసురభిళత్వము గాంచి, చంపకామోదతస్కరత మించి
తే. పరిసరసరశ్చరమరాళపక్షచలిత, లలితజలబిందుబృందతుందిలతఁ జెంది
మెట్టచెంగల్వపుప్పొడుల్ మెట్టిమెలఁగు, చలువతెమ్మెరలమ్మేటిశ్రమముమాన్చె.

శా. ఆమందానిలువెంబడిన్ స్మరధనుర్జ్యాబంధపుష్పంధయ
స్తోమధ్వానము మించె నంచితశుకీసూక్తుల్ రహించె, బిక
శ్యామాగానము మించె నంత సలకాసాధాంతరస్సైణవీ
ణామాధుర్యసువాద్యముల్ దశముఖానందం బొసర్చెం దగన్. 168

వ. ఇవ్విధంబున. 169

మ. పలుతావుల్ వెదచల్లు తెమ్మెరలు పైపైడాయ కో[illegible]గా వె
న్నెల గాయన్ మధుపాళిమ్రోయఁ గలకంఠీపాళి కూయన్ మరు
ల్లలసల్ గానము సేయ నొంటి నిశివేళం దోఁటలో నైందవో
పలవేదిన్ వసియించుపాంథుని స్మరాపస్మారముల్ సేరవే. 170

ఉ. చక్కరతిండితత్తడి వెసన్ దుమికించుచుఁ బంత్తికంతుఁడా
చిక్కితి వంచు నించువిలు చేకొని యెక్కిడి కల్వతూపుచా

లెక్కడుకిన్కతోఁ దొడిగి । యేసి మనోభవుఁ డార్చె నందునం
జిక్కనితాల్మికత్తళము । చిన్గిన స్రుక్కి సురారి యాత్మలోన్. 171

సీ. చక్కనిచెలిచెక్కు । నొక్కినప్పుడు కదా, యీచందురాతిన్నె । యింపొనర్చుఁ
గలికిపొక్కిలిసొరు ।గాంచునప్పుడు గదా, యీపొన్నపూఁదోఁట ।యింపొనర్చుఁ
జానవాతెఱతేనె । లానునప్పుడు గదా, యీతేనెసెలయేఱు । లింపొనర్చుఁ
సుదతిముచ్చట చెవి ।సోఁకునప్పుడు గదా, యీచిల్కగుమిపల్కు ।లింపొనర్చుఁ
తే. నతివచిఱునవ్వువీక్షించు ।నప్పుడుకద, యీశరచ్చంద్రచంద్రిక । లింపొనర్చుఁ
జెక్కులేటికినిందొక్క । జెక్కులాఁడి, యిపుడుదొరికినఁగదయిన్ని । లింపొనర్చు.

తే. అనితలంచుచు నున్నఁగ ।మనుచుఁ బట్టి, పగలుగా వెన్నెలలుగాయఁ ।దొగలతేని
నట్టెచూచుచువిరహాగ్నిఁ ।డగుచుముద్దు, గుమ్మయొక్క తెరాఁగోరు ।కొనుచునుండె. 174

వ. అయ్యవసరంబున.

సీ. కులిశాయుధునినిండు ।కొలువులోఁగుజరాతి, మేలుకోపులఁ గొంత । మెప్పువడసి
యనిమొనఁ దెగివచ్చి । నట్టిసేరుల నెదు,ర్కొనఁ దొడిచేడెలఁ । గూర్చి పనిచి
యిదిగో మీవిడిదల । కేనె వచ్చెద నంచుఁ, దమకించుయజ్వలఁ ।దాళఁబలికి
చెలిమిచే వెంట వచ్చినమేనకాదిపూ, ర్ణేందుబింబాస్యల । నిండ్లకనిచి
తే. ప్రాణపదమైనధనరాజు ।పట్టిమీఁది, వాళిత్వరసేయ రంభ లో ।పలికిఁ బోయి
కాసె చనుకట్టు బంగరు ।గజ్జెలాది, గా వదలి శీఘ్రమున జల ।కంబు లాడి. 175

సీ. ఎలమాదళపుమేని । జిలుగుపావడ చూచి, వల దని చలువపా ।వడ ధరించి
చంద్రికపనివన్నె ।చేల యే లని హొన్ను, జిగిబురుసాపని ।చీరఁ గట్టి
కస్తూరికాచర్చ । శిస్తు గా దని నీటు, గాఁ దావికుంకుమ ।గంధ మలఁది
జంటముత్తెపుకుట్టు ।జంటఱవిక మాసి, రహియించుమొగ్గల ।ఱవిక దొడిగి
తే. కపురతిలకంబు ముత్యాల ।కమ్మదోయి. తారహారము మగరాల ।దండ రెంట
పేటపాపటబొట్టును । నీటు గులుక. నాత్మకింపైనసింగార । మవధరించి. 166

క. ఎడలేక కపురవాసన, లడరెడిబాగాలు కొన్ని । యాకుమడపులుం
బడఁతుక వడి నిడుకొని వెం, బడిఁ బడిరా రంభ సంభ్ర।మంబున వెడలెన్. 177

…న నిల్లు వెలువడి యప్పల్లవాధర నలకూబరోపగూహనోల్లాసంబునన్
… మేలివలిపె సరిగంచుచలువపైఠాణిసేలు మేలుమునుంగిడి, శర
…ఇడు నెలరేఖ దృఢీకరించి, మగరాలపంజరంబునం జెల
…రాచిల్క కనుంగుచుట్టం బై, దట్టతనంబుతో నవ
… పదంబులం బెట్టినమెట్టియలు కిటకిటంబు
… కరుగుదెంచె నట్టిసమయంబున. 178

…సమీప మయ్యెఁ । బడఁతిరో యలకా
…ంగరుమేడ యనుచుఁ । దొయ్యలియవలన్.

మ. కనియెన్ మత్తగజోత్కరోత్కరజపూత్కారోత్కటాంభఃకణా
ర్ద్రినభఃప్రాంచితతారమున్ సురనదీరంగత్తరంగాబ్జరం
గనటద్ధాతృతురంగసంఘఘనశంకాకృద్వినీలాంశుకే
తనదీవ్యద్రథఘోరమున్ దశముఖోద్యద్వాహినీవారమున్. 180

క. కని యివి రావణసైన్యము,లని తెలిసి వయస్యఁ జూచి యసురులు మూర్ఖుల్
చనరాదీ తెరువున నిఁకఁ, జనఁ దగు గిరిమీఁద మనకు సకియరో యనుచున్.

క. ఆలలనామణి యసురుల,పాశమునకుఁ గొంత దొలఁగి పావననందా
కూలంకషయవ్వలిదరి, కేళీవనిఁ జొచ్చె నిజసఖీరత్నముతోన్. 182

రంభ నలకూబరునికడకుం బోవుచు రావణుం డున్న యుద్యానంబునకు వచ్చుట

తే. ఇవ్విధంబున దశకంఠుఁ డేకతమున, నున్న యెలదోఁట యేదైవయోగముననొ
లేమ పులియున్న పొద సొచ్చు లేడిపగిదిఁ
జొచ్చి యచ్చోటు మెచ్చుచు వచ్చునపుడు. 183

సీ. అప్పద్మనయన కీలొప్పునఁ జుట్టిన, విరిమల్లెసరముల పరిమళంబు
లక్కన్ను నుదుట సోయగముగా దిద్దిన,కర్పూరతిలకంబు కమ్మతావి
యబ్బోట బిగిగబ్బి గుబ్బల నలఁదిన. కుంకుమగంధంబు క్రొత్తవలపు
లచ్చెల్వ చెవిసందినమరుసంపెఁగపువ్వు, చాయలజవ్వాదిసౌరభంబు[పంక్తి
తే. లమ్మెఱుఁగుఁబోఁడిపుక్కిటితమ్ములమున, బుగులుకొను వాసనయుఁ గొనిపోయి
ముఖునియాసలు సఫలత మొనయ నెదుటఁ, బెట్టెఁ జలపాదితెమ్మెర పిన్నవాఁడు.

శా. అయ్యామోదము నాసికాపుటగతంబై నన్ దశాస్యానురుం
డయ్యారే! పరమాద్భుతం బయినదివ్యామోద మేతెంచె నే
యొయ్యారంపుమిటారి చేరినది యీయుద్యానభూభాగమున్
వెయ్యేలా యటులైన ధాత నిపుడే నేనోళ్లఁ గీర్తింపనే. 185

వ. అని తలంచుచు నిజాగ్రభాగంబున. 186

క. కరకంకణపదమంజీ,ర రవంబులు దిశల నొరయ రశనయు మొరయన్
మరుగజ్జెలగుజ్జువలె, సరభసమున వచ్చువేల్పుసానిం గాంచెన్. 187

క. కని నివ్వెఱపడి భ్రమఁగొని, తనువు మఱచి కొంతవడికిఁ దనుఁ
ననుఁ డవ్వనితతనూవిల,సనములు పలుమాఱుఁ బొగడి సాగెం

సీ. మంచి దృష్టికి మిఱుమిట్లు గొల్పెడునిది, తెలియఁగాఁ
కార్తెఱుంగున కిట్టికళ గలదే యిది, సొబగైన
వెన్నెలసోగ కీచిన్నె లున్నవె యిది, మరు
చిలుకిసాంబ్రాణికిఁ జెలువంపునడ లు

తే. కలికిరాయంచ కీసోయగంబు గలదె,
జాళువాబొమ్మకీవిలాసములు గలవె,

మ. మదనుండే సృజియించె దీని నజుపై । నూఱొడ్డి లేకున్న నీ
యుదుటుంగుబ్బలపొంక మీ మొగములో । నొయ్యార మీ మేనిలోఁ
గుదు రీకన్నులబెళ్కు లీతళుకుఁ గీ । ల్గొప్పన్న శృంగార మీ
పదియార్వన్నెపసిండిచాయ మఱి యే । పద్మాక్షికిం గల్గునే. 190

సీ. కలువ లీ డనవచ్చుఁ । గలువల కిటువంటి, సొగసుడాలు మెఱుంగు । చూపు లున్న
జక్కవల్ సాటి నాఁ । జను జక్కవల కిట్టి, యెడలేనిపొందిక । లెపుడు నున్నఁ
దేంట్లు దీటనఁ దగుఁ । దేఁటు లీనీటున, గుంపెఁ బాయక జతి । గూడియున్నఁ
జిందంబు సరిపోల్పఁ । జెల్లుఁ జిందమున కీ, యందంపుటెలుఁగు చె । ల్వంది యున్న
తే. నెటులు సాధర్మ్యమించుక । యేని లేని, వాని నెటువలెఁ బ్రతి సేయ । వచ్చు దీని
జళుకువాల్గన్నులకు గుబ్బ । చన్నులకును, గప్పుకీల్గొప్పునకు మెడ । కమ్మొప్పునకును

ఉ. పచ్చలకంకణమ్ములను । భాసిలుదాపలికేల జాఱువా
కుచ్చెలకొంగు దాల్చి తళు । కుందలిచెక్కులు చెమ్మరింపఁగా
హెచ్చుపిఱుందుభారము స । హింపక నెన్నడ లింత కొంచఁగా
నెచ్చటనుండి యెచ్చటికి । నేఁగెదునో యిది యొంటిపాటునన్. 192

మ. నునువాల్చూపులబెళ్కు నె । మ్మొగమునం దుం దెల్ల మా తెల్వి గు
ల్కునడల్ గీల్కొను తత్తరంబు పలుకు । క్కుల్ సంతసంబుం జెలం
గొనుభావంబు సఖీహితో । క్తులపసల్ కున్ మీఱు నిక్కమ్ము యొ
క్కనిపై మేల్పడి యేఁగుచున్నపొలపుం । గాన్పించె నాచూడ్కికిన్. 193

సీ. ఏమోహనాంగుఁడీ । యెలనాఁగముచ్చటల్, వించుఁ గౌఁగిటఁ గార । వించునొక్కొ
యేయెమ్మెకాని కీ । యింతి వాతెఱ తేనె, లిచ్చి పైకొని రమి । యించునొక్కొ
యేమనోహరుఁ డీవ । ధూమణిమణితంబు, చేఁ బారవశ్యంబుఁ । జెందునొక్కొ
యేవన్నెకాని కీ । లావణ్యవతిగోటి, చెనకులు కళ లూరఁ । జేయునొక్కొ
తే. యీవెలఁదిజన్మనామంబు । లేమియొక్కొ, మేలుగొనినన్నురతికేళి । నేలునొక్కొ
యేలకుండిన దీని నే । నేల విడుతు, నని దశాననుఁ డుద్వృత్తి । నన్నె లేచి.

ఉ. బావురుగానిఁ జూచి వెఱ । పైకొనఁ దల్లడమందుమారుతే
జీవనగుండె జల్లు మనఁ । జేష్పడి వేల్పువెలంది పోవ నా
త్రోవకు నడ్డమై నిలిచి । తొయ్యలికేల్గవఁ బట్టి నిల్పి సొం
పావహిలంగ దానిమొగ । మట్టె కనుంగొని రావణుం డనున్. 195

రంభారావణసంవాదము.

ఉ. ఎవ్వరిదానవే జలరు । హేక్షణ యెయ్యది పేరు దెల్పవే
జవ్వని యెవ్వనిం దలఁచి । చయ్యనఁ బోయెదవే మిటారి నీ
జవ్వనమున్ విలాసమును । జక్కఁదనంబును నీటుఁ జూచినన్
బువ్విలుకానికైన భ్రమ । పుట్టుఁ గదే భువనైకమోహినీ. 196

సీ. కురులు నున్నఁగ దువ్వి కొప్పుఁ బెట్టిననీటు, గనుఁగొన్న మోహాంధకార మొదవు
అవికలోఁగుల్కు తోరంపుగుబ్బలకుంకు, మపుఁబూఁత గనుఁగొన్న మలయురక్తి
చెవిసందిహాయాలుగాఁ జేర్చిన తొగరేకు, తిలకింప నామోదములు జనించు
సొగసుకుచ్చెలముడి జోక శోభిలునాభిఁ, జూచిన మరునడి నుల్లు వొడముఁ
తే. కప్పురపు రేఖఁ దగునెమ్మొగంబు చందు, రహి విలోకింప మదిచందు రాగరంగు
నింతసింగార మూని యీయింతిఁ గూడి, యెందుఁబోయెదో వీవేళ యందుబాల.
సీ. దినము ఫలాహారమునఁ దపింపఁగఁ గదా, చిలుకలు నీలాగు పలుక నేర్చెఁ
దలిరుటాకులు దిని తప మూనఁగాఁ గదా, పైకంబు నీపాటి పాడ నేర్చెఁ
నలరు తేనియ లాని యడవినుండఁగఁ గదా, యళులు నీ చూపులట్లలర నేర్చెఁ
జలము గొల్పితటాకముల వసింపఁగఁ గదా యంచ నీనడలసొయగము నేర్చెఁ
తే. నెలఁత యిటువంటి నీమాట నీదుపాట, నీసొలపుఁజూపు నీనడల్ నెమ్మివినఁగఁ
గనఁగ దొరకునె సామాన్యకాముకులకుఁ, బలుతపంబులు గావించి బడలకున్న
ఉ. కొప్పొక చేతఁ బట్టి మదిఁ గోరిక లీరికలెత్తఁ దేనియల్ .
చిప్పిలుమోవిఁ గ్రోలి నునుఁజెక్కిలి నొక్కుచు గుబ్బ లంటుచుం
గప్పురవీడె మిచ్చి తమకంబున నీవి వదల్చి యంత నీ
గొప్పపిఱుందుపై నొలసి కూడిన మేటికి స్వర్గ మేటికిన్. 199
చ. పలుకులు వేయు నేల నిను బాల కనుంగొనినంతనుండియుం
జిలుకపటాణిరౌతు త్వర. సేసె నికం దమి నిల్పఁ జాల నీ
మొలకమిటారి తేటనగు ముద్దుమొగం బొకయింత యెత్తి తోం
గలినను తెప్ప లార్చి కడకంటఁ గనుంగొని కౌఁగిలింపవే. 200
ఉ. లోకము లేలు వేల్పుదొరలున్ సురలున్ నరులున్ భయస్థులై
చేకొను మంచు నన్ను నుతి సేయుచు మ్రొక్కుదు రట్టివాఁడ నే
నీకు నిజంబుగా వలచి నేఁ డిదె యంజలి చేసి మ్రొక్కెదం
జేకొని మోవితేనె దయసేయఁగదే తగదే కలంపఁగాన్. 201
మ. అనుమానింపకు నన్నువంటిపురుషుం డాసించినం దోసిరా
జని వేఱొక్కని డాయ నాయమటె నాయందున్ విమర్శించి చూ
చిన గోరంత కొఱంతయుం గలదె నీచెల్వంబు సాఫల్యముం
గన నాముచ్చట దీర్చవే యని బలాత్కారంబు గావించినన్. 202
క. గడగడ వడఁకుచు నుదువులు, తడఁబడ సిగ్గడర నెడఁది డడదడ మనఁగా
జడుఁపుం జెమ్మట నొడలుం, దడియ దశాస్యుఁ గని రంభ తడయక పలికెన్.
ఉ. వేడుకకాండ్రకై తిరుగు వేశ్యల నాడినజాడ నన్ను ని
ట్లాడఁగఁ బాడి యౌనె దనుజాధిప మామవు నీవు నాకుఁ నేఁ
గోడల వావి దప్పుదురె కోవిదు లన్యులు మోహదృష్టిపై

నాడిన మాన్పునీవె కలకయుం దమకించెద వేమి సేయుదున్. 204

చ. పొలుపగుబ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టి శ్రుతుల్ పఠియించి ఘోరని
ష్ఠలఁ దపముల్ ఘటించి బహుసత్క్రియ లూఁదినమిమ్మువంటి పె
ద్దలె తగువారియున్ వరుసఁ దప్పి చరించిన నమ్మచల్ల గా
ఖలులిఁకఁ బాయ నేరుతురె కాపథముల్ దనుజేంద్ర నావుడున్. 205

క. పకపక నగి దశకంఠుఁడు, సకి నాతనుజూనరు నీవు సతివై కోడం
డ్రిక మెపుడు చేసితివి నీ, మొకమే నే నెఱుఁగఁ దెల్పుమి నిజం బనినన్. 206

శా. అంభోజానన పల్కెఁ దావకనుతుం డౌనే కదా యంచితా
రంభుం డానలకూబరుం డతఁడు భార్యంగా ననుం జేకొనెన్
రంభానామము దానఁ గోడలిని గానా నీకు నీపట్టికో
సంభోగించినయప్పుడే తెలియు మీచందంబు దైత్యేశ్వరా.

ఉ. నీకొమరుండు మెచ్చుటకె నేఁ డిటువంటిమనోజ్ఞ వేషముం
జేకొని పోయెదన్ విడువు శీఘ్రమె పోవలె వేచియుండు నా
రాక కతండు విక్రమధురంధరుఁ డించుక యగ్గె నేని చీ
కాకువడున్ జగంబు లదిగాక తపోధనవంతుఁ డారయన్. 208

క. నన్నుఁ గని కోడ లనుచును, గన్నులఁ గప్పుకొని ప్రియము గావింతురు మీ
యన్నయువదినెయు నటువలె, మన్నింపఁగఁ దగదె నీవు మామవుగావే. 209

చ. కొమిరెలు నీకు లేరె పదికోటులు వస్తువు కోరి తేవె యీ
తమకము మేర గాదు సుతుదారను బట్టి దశాస్యుఁ డెంతయు
క్రమ మొనరించెఁ జూడు మనరా సరివారపకీర్తి హేతువౌ
నిమిషసుఖంబుఁ గోరి జననిందలఁ బొందుదురే భవాదృశుల్. 210

మ. తగదయ్యా దశకంఠ! వంశగుణవిద్యాశ్రీలఁ బోకార్చు చేఁ
త గదయ్యా యిది తాల్మి నన్ విడిచి పెద్దల్ సన్నత్రోవన్ మెలం
గి గురుత్వంబు వహింపవయ్య యని యగ్గీర్వాణి ప్రార్థింపఁగా
నగుచున్ దైత్యుఁడు రంభ వా తెలిసెఁ గాంతా నీతొడల్ చూచినన్. 211

సీ. పుండరీకనిరూఢిఁ బరఁగువారికిఁ గాక కలికి నీకనుదోయి కాంచఁ దరమె
హరిమేధకలనఁ బాయనిధన్యులకు, గాకఁ పడఁతి నీలేఁగౌను పట్టఁ దరమె
తెలిమైదువులఁ దారకసిఁ శూరులకుఁ గాక, చెలి నీకటాక్షంబు జెందఁ దరమె
ధర్మసంగతి మీఱు తగుధీరులకుఁ గాక, చెలియ నీకనుబొమల్ తెలియఁ దరమె

తే. రాజసూయక్రియాలీల రహి వహించు
సుగుణులకుఁ గాక నీముద్దుమొగము దొరయఁ
దరమె యితరుల కితనుండు తటిమె నన్నుఁ
దర మెఱిఁగి చన్నుఁగవఁ జేర్చు తరుణి పోవు. 212

చ. కులిశముచేతఁ గానిపని కోమలి నీ నునుసోగకల్కి వాల్
తళుకుమిటారిచూపులె కదా నెరవేర్చు బలారికొల్వులోఁ
గల వెలయాండ్ర కెల్లను శిఖామణి వీవె కదా మఖక్రియల్
సలిపెడివారి కంచితఫలంబు గదా నినుఁ గూడి యుండుటల్. 213

చ. వెడవిలుకాఁడు నన్ బరిభవించె నిఁకన్ నిను మానఁజాల నె
క్కడి వెడవావు లెన్నెదవు కామిని యెక్కడ నేను మామ నె
క్కడి కొడుకేటికోడలవు కంటిమె యచ్చెరువచ్చెకంటి కె
క్కడ నొకరుండె భర్త యనఁగా విని యుంటిమె తక్కులేటికిన్. 214

మ. అలివేణీ పదిలోపలం బదునొకం డై యుండెనో లేదో జ
క్కులరేరాయలపట్టి యంతటనె నీకున్ వాఁడు నిక్కంబుగాఁ
జెలువుండే కద నీకు మామ నగుదున్ జేజేలకున్ నీకునుం
గలవే వావులు నన్ను మాత్రము వితా కారింతు రేమాటలన్. 215

సీ. జనకుండు సుతుఁడును జన్నంబు సేసిన, వనిత వారేమి కావలయు నీకు
నన్నదమ్ములు సోమయాజులై వెలసిన, వనిత వారేమి కావలయు నీకు
బావయు మఱఁదియుం బవరానఁ గూలిన, వనిత వారేమి కావలయు నీకు
నల్లుండు మామయు నని డొల్లి వచ్చిన, వనిత వారేమి కావలయు నీకు

తే. వావివరుసలు గణియింపవచ్చి తేని, వనిత మాతోడ మాటాడవశమె నీకుఁ
జాలు నిఁక నేల రమ్మని కేలువట్టి, బాలఁ గొనిపోయి చెంగల్వపాన్పు చేరి. 216

సీ. తమకించి యొడిసంచి తమ్మిఁబోలిన మోము, జిగిదక్కు మోములు చేర్చి చేర్చి
యొలతూండ్ల నగు బాహువులు గుంద బెడిదంబు, లగుసందడులసంది నదిమి యదిమి
లవలీదళములట్ల నవరైన చెక్కులు, వాడువాఱఁగ ముద్దులాడి యాడి
చిగురుఁ గేరెడి మోవి నొగిలించి పలుగెంపు, లడరఁ జేయుచుఁ దేనెలాని యాని

తే. కుసుమమంజరులనమించు గుబ్బచన్ను, లగడుపడ బిట్టురముల నలమి యలమి
నీవి సడలించి బడలించి నెలఁత నపుడు, కఠినరతుల నలంచె రాక్షసవిభుండు.

మ. అకృతాశ్లేష మవీక్షితానన మయుక్తాలాప మవ్యాంజిత
భ్రుకుటీక ప్రణయం బకల్పితసకృత్త్వంభావ మవ్యక్త బం
ధక శౌరుర్ధ్వ మలబ్ధకూజిత మసందష్టాధరం బయ్యు దై
త్యకులేంద్రుం గరఁగించె దానిరత మాహా! వానిమే లెట్టిదో. 218

మ. కటిచక్రంబు చలించె హారగతముక్తాతారకల్ రాలె నం
తట మోమన్ తొగఱేనిఁ గుంతలవిభాధ్వాంతంబు వ్యాపించె ను
త్కటవక్షోజగిరుల్ వడంకె నవలగ్నవ్యోమమున్ మేఖలా
ర్భటి మ్రోసెన్ దనుజుండు బల్మెయి రంభం బట్టి భోగింపఁగన్. 219

సీ. రాజహంసవిహారరమణీయతార్థ్యమా, కొలని యులాయుంబు కలఁచినటులు

సింధునాయకు పొందుసేయఁ బోయెడితరంగిణి మదేభము గలఁగించినటులు
పున్నాగసంశ్లేషమున కెక్కు నెలతీఁగె, జనకి గాడ్పు చలింపఁ జేసినటులు[లు
వలరాజుచేమించు నహిఁగాంచి తులకించు,నలయంచఁ గిటినొంచియుంచినటు

తే. ధనవిభునిపట్టిఁ గనుపట్టితలఁపు పుట్టి, యేఁగు రంభను బలిమిమై నిటులు పట్టి
బెట్టిదపుఁగేళి నలమటఁ బెట్టివిడిచి, పెట్టె దశకంఠుఁ డామేలు కట్టిపెట్టి. 220

వ. ఇక్కై వడి నమ్మొక్కలివగ రక్కసిచుక్కలరాజుచేత నొక్కవడువున విడువం
బడి వెంబడింబడి నిబ్బరంబుగాఁ దఱుముగబ్బిబెబ్బులివాతికిం జిక్కియుం జిక్కక
మగిడిన హరిణికరణి, రాహుముఖగహ్వరంబునం బడి బయలు దేఱిన చంద్రకళ
చందంబున, నుద్దండగృధ్రతుండాగ్రనిహతిఁ దప్పి వెలువడుచిలువచెలువ చెలు
వునఁ, జెదరినముంగురులతో బెదరినబెళుకుఁజూపులతోఁ బ్రిదిలిననీవీబంధంబు
తో వదలిన కేశపాశంబుతోఁ బగిలినబింబాధరంబుతో నొగిలిన చెక్కుటద్దంబు
లతోఁ గరఁగినకపురంపుఁదిలకంబుతోఁ బెరిగినతారహారములతో బడలిన
నెమ్మొగంబుతో వెడలిన యశ్రుజలధారలతో సొలసినకన్నుఁదామరలతో నల
సిన కోమలాంగంబులతో వాడిన విరిసరులతో వీడిన భూషణంబులతో
వసియాడు చిన్నయడుగులతో నసియాడు నెన్నడుముతో నలఁగిన గబ్బిగుబ్బ
లతోఁ గలఁగిన నెమ్మనంబుతో గాసివడిన జఘనంబుతో వాసిచెడిన తను
కాంతితోఁ బ్రీలిన కంచుకంబుతో రాలిన చేర్చుక్కముత్యములతోఁ బొలుపు
లేని యంగరాగంబుతోఁ దలఁపరాని దీనభావంబుతోఁ గనుగందిన బాహు
లతలతో వెసఁ గుందిన వెందొడలతో నెడలేని గోటిచెనకులతోఁ గడలేని
చింతాభరంబుతో నాకారంబుఁ దాల్చివచ్చిన శోకరసాధిదేవతవిలె నద్దైవత
యువతీమణి తోవ నెదురు వచ్చి యూఱడించి మచ్చికమాటలాడు నెచ్చెలి
కై దండఁగొని యలయుచు సొలయుచు నిట్టూర్పు నిగిడించుచుం జని చని. 221

మ. అలకాపట్టణరాజమధ్యమున నీకై సీలపుం గోటలో
పలి బంగారుహజారమున్ గడచి నున్ బ్రాఁగెంపురామేడలో
నలుకన్ గీల్జడ గొట్టుకేళినికి జోహారిడ్డ కెందమ్మి బొం
డలపున్ గ్రొత్తును వ్రాసినట్టిపడుకింటన్ మించు పూఁబాన్పునన్. 222

సీ. హెచ్చువాసనవక్క లిచ్చి చుట్టినయాకు,మడుపు లీఁదివిరెడుకైదెపదాని
వినికివేళ యిదంచు వీణె మెచ్చుగ మేళవించి తెచ్చిన గానవిద్యదానిఁ
బొలివ్రాసి నేర్పుతోఁ బూవుబెత్తులుగట్టి,పేర్చుఁ గానుక లిచ్చుకపురులదానిఁ
బరిహాసకులు నటుల్ బయకాండ్రు మొగసాలఁ గాచికొని తెల్పుకొటికదాని

తే. నించుకయుఁ దేఱిచూడక నెందుమీఁది
హాళియును లేక యింతప్రోడ్డాయె రంభ

రాకయున్న దదేమికారణమొ యనుచుం
దలంచు నలకూబరునిం జేరి తలిరుంబోండి. 223

క. అడలుచుఁ గాటుకకన్నీ, రుడుగక జడివట్టి కురియ నొడలు గడగడన్
వడఁకఁగ నిట్టూర్పులసెగ, లడరఁగ దీనగతి నతనియడుగుల వ్రాలెన్. 224

వ. ఇవ్విధంబున. 225

చ. అడుగుల వ్రాలి యేడ్చు జవరాలివిరాళియు వింత తత్తఱం
బడరఁగ లేవ నెత్తి యొడియం దిడి చేలకొనం జనుంగవన్
జడిగొనునశ్రువుల్ దుడిచి జాఱెడి క్రొమ్ముడి చక్కఁ బెట్టి యా
బిడమొగ మట్టె కన్గొని కుబేరునికూరిమిపట్టి యిట్లనున్. 226

సీ. కవజక్కవలచెక్కుఁ గాంచు నీచనుదోయి,కలికి యేకఠినుండు గాసిపఱిచెఁ
గొదమతుమ్మెదలట్లు పొదలునీనెఱికురుల్, చెలియ యేమలినుండు చిక్కుపఱిచె
వెలలేనికళలతో వెలయు నీనెమ్మోము, వనిత యేవికలుండు వాడుపఱిచె
నంటినఁ గందుపూవంటినీనును మేను, మగువ యేదుర్జాతి యగడుపఱిచె

తే. నెలఁత యేచలచిత్తుండు నీపిసాళి, కలికివాల్గన్నులను నీరుఁ గ్రమ్మఁజేసెఁ
దరుణి వివరింపు మేనీచతముఁడు మీఁది,చే టెఱుంగక నిన్నింతఁ జేసె ననిన.

ఉ. కోమలి వింత నుస్సురని కుందుచు మేను సెమర్పఁ గేలు కెం
దామరదోయి మోడ్చి ధననాయకనందనుఁ జూచి పల్కె నో
స్వామి నినుం గనుంగొనెడివాంఛ దివంబున నుండి యీవయ
స్యామణితోడఁ గూడుకొని చయ్యన నే నిట కేఁగుదేరఁగన్. 228

మ. ననుఁ దోవం దిలకించి పంక్తిముఖుఁ డన్యాయంబునం గేలు ప
ట్టినచోఁ బట్టి రమించినట్టి తెలిగంటిం బట్టి భోగింప వ
చ్చునె మామా తగ దంచుఁ గోడల నటంచున్ జాలఁ బ్రార్థించినన్
వినఁ డద్దుష్టుఁడు బల్మిఁ బట్టి చెఱిచెన్ వేమాటలిం కేటికిన్. 229

చ. తగవును ధర్మమూఁకొననిదైత్యునికిం బలుకాన దిక్కు లే
కగపడి గాసిఁ బొందు మని యంబుజగర్భుఁడు వ్రాసి యుండఁగా
వగ లిక నేల నైన బలవంతుఁ డొకం డిటు చేసె నంచు నీ
మొగమునఁ దెల్పి నీహృదయమున్ నొగిలించుట కార్తిఁ జెందెదన్. 230

చ. అగముల వ్రక్కలించుకులిశాయుధునంతటివానివీటిపై
జగడము సేయఁ బోవునెఱసాహసిపట్టి నాఁడుదాన నే
వగ విడిపించుకోఁ గల నవారణ మానము పోవ ముందరన్
దెగువకుఁ జొత్తు నన్నఁ గువిధిన్ విధి చేసె నమర్త్యకాంతఁగాన్. 231

నలకూబరుండు రావణుని శపించుట.

క. నలకూబరుబిగికౌఁగిట, నలపుచు సుఖియించురంభయఁట యిగువదిచే

తులరక్కసిబలుసందిటఁ, గళవళ మందునఁట ప్రసరగతి నేమానున్. 232

మ. అనుమాటల్ విని గుండె దిగ్గు మనఁగా నాస్యంబు కెందమ్మితో
నెనఁగాఁ గన్నుల మంట లంటకొనఁగా నీర్ష్యాభిమానంబులన్
బెనుగాయంబుల నాత్మ నొప్పికొనఁగాఁ బేరల్క శాంతిక్షమల్
సనఁగా నన్నలకూబరుండు దనుజున్ శాపింప నుద్యుక్తుఁడై. 233

మ. తనలో నొక్కముహూర్త మయ్యసురకృత్యం బెల్లఁ జింతించి వీ
ని నిరోధించుట మంచికార్య మనుచున్ నిష్కర్ష గావించి ది
గ్గనఁ బూఁబానుపు డిగ్గి దోయిటను గంగాతోయముం బూని బు
ద్ధి నిరూఢస్థితి మించి రావణుని నుద్దేశించి సక్రోధుఁడై. 234

ఉ. ఈదనుజుండు కోరిక పరిహింపవిరంభను బల్మిఁ బట్టిన
ట్టాదట నింక నొప్పనిమృగాక్షుల బల్మిని బట్టెనేని స
మ్మోదము దీఱ నంత శిరముల్ పదియుం బదనూఱు వ్రక్కలై
మేదినిఁ గూలుఁ గావుత నిమేషములో భువనంబు మెచ్చఁగన్. 235

మ. అని శాపోదకముల్ విసర్జనము సేయన్ దేవతల్ మెచ్చిబో
రన వర్షించిరి పుష్పవర్షము లవార్యస్ఫార ధారాధర
స్వనగంభీరమృదంగఘోషముల దిక్చక్రంబు భేదిల్ల
నందునఁ గాబేరి నుతించుచున్ పతులు సంతోషించి రెంతేనియున్. 236

క. ఆపౌలస్త్యకుమారుని, శాపము విని పంక్తిముఖుఁడు సంతాపించెన్
బ్రాపించె నాఁటనుండియుఁ, గోపనమనోంబుజానుకూలవ్రతంబున్. 237

వ. తత్సమయంబున.

శా. అన్నాళీకభవప్రదత్తవరమాహాత్మ్యంబునం గ్రూరుఁడై
యెన్నం డెవ్వరి రావణుం డతనిదుష్ప్రేచ్ఛల్ నివారించె నేఁ
డన్నన్నా నలకూబరుండె ప్రబలుం డంచున్ సుదాంధుల్ నుతుల్
పన్నన్ సాగిరి కారలం బడినబాలల వంటి రానందమున్.

క. ఆప్రియురాలికి నిటువలె, నలకూబరుఁ డుత్సవం బొసర్చి తపేయా
పుష్పక వడఁచి యిచ్చును, వలసినటుల మెలఁగె రామకవసుధాధీశా. 240

ప్రభాతవర్ణనము

వ. అని పల్కి-యగస్త్యమహామునిచంద్రుండు వెండియు రామచంద్రున కిట్లనియె.

సీ. పౌండరీకసమృద్ధి శోభింగా శశికీర్తినులఁగ నా వెన్నెలఁ గలఁచెఁ జొరఁ
బతివివర్ణత స్రుక్కు నసమలనన్నలపాల్క, రాజు చెన్నఱఁ జకోరసమూలు బడలఁ
బద్మినుల్ వెతఁ జెందఁ బరిహాసించిన, దోషాకరు నాఁగఁ గుముదములకు
దుఃఖుఁ దోఁచఁగ
బాంధసంహారపాపమున మూర్ఛిల్లె మాఁటి, పసరతకుచములకు నలసి తూఁగె

తే. నిదుర లుడిగి పునారతిఁ గెరలు వాలు, వాలుగంటుల యాణిముత్యాలసరుల
శైత్యమున నుల్కిపడి రభసమున లేచు,తత్పతుల నవ్వె దీపికల్ దవళరుచుల.

ఉ. కంతురణాంతతాంతవిటఘర్మకణాపనయప్రవీణసౌ
ధాంతరభామినీవ్యజనతాంచితవృత్తకుచోత్తరీయచే
లాంతమృగీమదాగురుసితాభ్రపటీరవిశేషవాసనా
క్రాంతములై దిగంతములఁ గ్రమ్మె నిశాంత మరుత్కిశోరముల్. 243

క. మునుకొని వేకువఁ దనగిరి,దినమణిఁ గనఁ దివురుపూర్వదిశకుం గొనఁ జూ
పిన ముంగరముత్తెమువలెఁ, గనఁబడియెన్ వేగుఁజుక్క కలధౌతరుచిన్.

ఉ. కాయజుబారి కోడి మునుకాతమిక్కై తమ కోడిజాతివాఁ
డాయె సురేంద్రుఁ డట్టిదారఁ దాఁగి జయింప దశాస్యుఁ డీయెడం
బోయెదు నిత్తె ఱంగు నినుఁబ్రోలికిఁ దెల్పుద మంచు బెట్టుగాఁ
గూయిడుచున్నవో యనఁగఁ గుక్కుటముల్ రొద సేసె దిక్కులన్. 245

క. తమి విధుఁ గలిసిన యంబర,రమ పులకాంకురపరంపరలు దోడ్తోఁ ద
త్సమయశిశిరానిలునిచే, సమసెనొ యనఁ దారకావ్రజంబు లడంగెన్. 246

క. చెలిమికి నినుండు బలుకర,ములతోఁ జనుదేర మిన్నుముట్టినయుదయా
చలపతికి వేళ వీచిన, తెలివీచోపుజిగిఁ దూర్పు తెలతెల నయ్యెన్. 247

తే. ఎందుద్విజరాజునామించుచందమామ,మనల నిద్రాంధకారాబ్ధిమునుఁగఁ జేసె
మేలుకొలిపె నినుం డెంతమిత్త్రుఁ డనెడి,భాతిఁ బులుఁగులు కలకలపలికెదిశల.

చ. లలితమరందకాంతి ముకుళంబులఁ జిక్కి నకైతవంబునం
బిలుకల నాండ్రనున్ విడిచిపెట్టి నిశం బ్రతిపత్తిబంధులౌ
కలువల కొద్దికై యువియుఁ గందినఁ గ్రమ్మఱిఁ జేరు తేఁటులన్
గలకలనవ్వెఁ బద్మినులు కన్నుతరాచ్ఛ విభాచ్ఛలంబునన్. 249

మ. గిరిభృద్వక్షముఁ బాసి తావి కిర వాకెందమ్మిపూమించుటు
ప్పరిగన్ శ్రీవెలయన్ సరోవరసభాభాగంబునన్ మించె బం
భరభామామృదుగానముల్ కవివరప్రత్యగ్రపద్యార్భటుల్
తరళోత్తుంగతరంగరంగవిలసత్కాదంబినీలాస్యముల్. 250

చ. అలయక యెల్లెడన్ మెలఁగి యం ద్రాకచో నిత రేతరాననం
బులు పలకించి యొండొకటి మూర్కొనుచుం దమిఁ జేరి చంచువుల్
గళముల నుంచి నిల్చి యెఱకల్ తనువుల్ గదియించి చొక్కుచూ
డ్కులు నిగుడం బయోరుహాకుడుంగములన్ విహరించె జక్కవల్.

శా. ఆందోళింపఁగఁ జేసె ముందు రజతాహార్యంబు లంకేశ్వరుం
డౌదుం దుర్జయుఁ డింద్రుపేఁ డొరయుచో నేమొచునో వాఁడు సొం
పొందం గానికి యిత్తునంచుఁ దొలిగట్టుత్కంఠతో నెత్తు మేల్

చందాకెంపుతెఱంగునన్ దనరు భాస్వద్బింబముం దూర్పునన్. 252

శా. పగ్గంపుంబలుచిల్వరాఁడగనున్ బ్రాఁగెంపురాచాయలన్
డిగ్గం ద్రావి నవారుణాబ్జగృహవాటీభాగ్యమాసంచల
ద్దృగ్గాఢస్తనకుంకుమద్యుతులతో రెట్టించి భాసిల్లె ద
త్ప్రాగ్గిర్యాతత ధాతురాగరుచులన్ బాలార్కశోణాంశువుల్. 253

ఉ. అంతకు మున్న రావణనిశాటకులేంద్రుఁడు వీతనిద్రుఁడై
యంతికవాహినిన్ వెలయ నాహ్నికకృత్యము లాచరించి దు
ర్దాంతరణోత్సవంబునఁ బ్రధానసహోదరపుత్త్రమిత్త్రసా
మంతసుహృద్భటోత్తములమన్ననఁ దోకొని సేన లుబ్బఁగన్. 254

స్రగ్ధర. కదలెం గాఁ ఖాణరింఖాగ్రనిహతిరజతగ్రావపాదాళి నుగ్గై
చెదరన్ హస్తీంద్రహస్తాంచితవమథుల జేజేలపెందోవ లెల్లం
జొదు గొందన్ స్యందనప్రస్ఫురితగతులచే క్షోణి వ్రీలం బతాకల్
గదియన్ వ్యాపించుబల్ చీకటుల రవిరథకేతుత్త యంధత్వ మూనన్. 255

రావణుం డమరావతీపట్టణము ముట్టడించుట.

చ. కదలి దశాననుండు లయకాలఘనాఘనగర్జితభ్రమ
ప్రదభటసింహగర్జన లపారగుహాకుహరంబు లానినం
బదులుగ మ్రోయువేల్పుమలపజ్జకుఁ బోయెఁ దదీయపాదముల్
చిదురుపలై ధరం గలయఁ జేయుచు సేనలు గొల్వ నుద్ధతిన్. 256

ఆ. పోయి తత్సమీపమునకుఁ గానఁగ వచ్చు, వేల్పుపురము చూచి విస్మయపడి
చేరి యుపవనముల సేనలు విడియించి, యలప్రహస్తుఁ గని దశాస్యుఁ డనియె.

మ. కనుఁగొంటే యమరావతీపురము గంగాఖేయతోయావగా
హనసక్తామరరాజితామరసపత్రాక్షీవిహారోత్థిత ప
త్కనదంభఃకిణమాలికాతులితముక్తారత్నశిల్పప్రక
ల్పనభాగ్యప్రపిభావలక్షితనభోభాగంబు భాసిల్లెడిన్. 258

సీ. ఈపట్టణలలామమే కదా శతమన్యు, రాజసం బొందించు రాజధాని
యీనగరీరత్నమే కదా బహుపుణ్య,ములు సేయుప్రజ చేరుపుణ్యలోక
మీపుటభేదనంబే కదా యెల్ల సౌ,ఖ్యము లిచ్చు ననుఖ్యాతిఁ గన్నపదవి
యీపురగ్రామణిస్యే కదా రణరంగ,హతులు ప్రాపించుప్రోష్ఠస్థలంబు

తే. కల్పవృక్షము లున్నశృంగారవనము, దీని చాసంబునవె కదా యొసక మొసఁగుఁ
గామగవిఁ గట్ట నిదిగదా గాడిపట్టు, దీని వర్ణింపఁ బరమేష్ఠికైనఁ దరమె.

సీ. ఏచేయఁ గన్న కేదాచరావాక్ష్మలఁ, గొమరు మీరిన దివ్యగోపురములె
యేపిధిఁ గనుఁగొన్న హీరవారప్రభా, సాధారణోత్సేధసౌధమణులె
యేతోఁట లరసినఁ గేతకీపున్నాగ, సుమనోమనోహరసురభిళములె

యేయెడ్లు చూచిన హేమతారచిరత్న, రత్న సంపన్న తారాజితములె
తే. యెందుఁ జూచినఁ బలుకోర్కు లిచ్చుతరులె, యేడఁ జూచిన వేడుక నిడుకొలఁకులె
యెచటఁ జూచినఁ బ్రతి లేనికృతకగిరులె
యిటులుగాకున్నఁ బ్రఖ్యాతి యెటులు గాంచు.
మ. పరిఖాకారసురాపగాలహరికాపాండుద్యుతుల్ వజ్రభా
స్వరవప్రచ్ఛతర ప్రభల్ విధుశిలాసౌధాంశుయూథంబు లి
ప్పురిపైఁ గప్పినఁ జూడ నొప్పెఁ ద్రిజగత్పూర్వైభవంబుం జయిం
ప రహిం బైకొనుకీర్తివైఖరి ప్రహాస్తా చూచితే నావుడున్. 261
చ. అది విని మంత్రి యిట్లను సురారికులేశ్వర కీర్తి గాదుగా
యిది భవదీయవిక్రమసమృద్ధి నిజేశ్వరు నేమి సేయునో
త్రిదశుల కేమి చేటొ యని దీనత వెల్వల నొప్పురిందిరా
సుదతివివర్ణభావ మనుచుం గన నయ్యెడు నాదుచూడ్కికిన్. 262
మ. అసురాధీశ భవత్ప్రతాపశిఖ పైఁ వ్యాపించె నాఁ బద్మరా
గసముజ్జృంభితగోపురప్రభ యుదగ్రం బయ్యెఁ దద్ధామజా
లసమశ్రీలవిశాలనీలవలభుల్ గ్లానింపఁ జేఁ దజ్జ్వలల
శ్లైనఁగెన్ ద్వారకవాట విద్రుమరుచుల్ వ్యాపించు మీప్రోలునన్. 263
మ. తను శోధింపఁగ నేఁగుదెంచినమిముం దర్శించి ఖేదంబుఁ జెం
దిన స్వర్లక్ష్మిదృగశ్రుతోయకణపంక్తిం బోలి కేళీసరః
కనదాభీలమరాళపక్షయుగరుక్చంద్రాతపశ్రీద్రవ
ద్ఘనచంద్రాశ్మసువేశ్మ జాలకగళద్వాఃపూర మొప్పారెడిన్.
ఉ. ఈవలఁ గిప్పురిం దివిజులేలఁగఁ జూచినయట్టితప్పు చాల్
దేవర నన్నుఁ బంపు మనలీలఁ ద్రివిష్టప మాక్రమించి యై
రావణదంతితోడ సురరాజును బల్విడిఁ బట్టి తెచ్చెదన్
నావిని రావణుండు చిఱునవ్వున నాతనిఁ జూచి యిట్లనున్. 265
ఉ. అంతటివాఁడ వౌదువె కదా యయినన్ మధుమేఘనాదదే
వాంతకకుంభకర్ణుల నరాంతకముఖ్యులఁ గూడి యిప్పురం
బంతయు నాక్రమించి చతురధ్వము లానుక నిల్పుఁడంత జం
భాంతకుఁ డేమి సేయునో యటన్న హాసా దని యాప్రహస్తుఁడున్. 266
సీ. కుంభ నికుంభ ముఖ్యులతోడ సల కుంభకర్ణుండు దూరుపు గవనియందు
మాల్యవంతుండు సుమాలియు బలయుక్తిఁ దగ మేఘనాదుఁ డుత్తరమునందు
ధూమ్రాక్షరుధిరాక్షదుర్ముఖాదులఁ గూడి, మధువిశాటుఁడు పశ్చిమంబునందు
మారీచముఖులతో నారావణాసురాగ్రణిఁ గొల్చి తాను దక్షిణమునందు
తే. నిలుచునట్లుగ నియమించి నిఖిలబలము, పంచి యందందు విడియఁగఁ బంచినాల్గు

గడల నాల్గుసముద్రముల్ గ్రమ్మినటులు
చెలఁగి పటువాద్యముల్ మ్రోయఁ జేయుటయును. 267

వ. అప్పుడు. 268

మాలిని. మురజపటహఢక్కాముఖ్యవాద్యస్వనంబుల్
పరదితినుతసేనాపాళిఁ బల్లాఱు మించెన్
సురలు చెవుల సోఁకన్ స్రుక్కి భీతిల్లి రాస్వః
పురినలుదిశలందుం బుట్టె నుత్పాతకోటుల్. 269

సీ. నిండిసగేహముల్ నిండినట్టులె యుంచి, బలువిమానము లెక్కి పఱచువారు
దగు సువస్తువులతోఁ దమవారిఁ గొని భీతి, నెగిరి మహర్లోక మెక్కువారు
నొకరితో నొకరు దెల్పక యథాయథ లయి, యేకకేడనుఁ బరువెత్తువారు
నెందుఁ బోఁ గాల్లాడకిండ్లలోమూలమూ,లలఁజొచ్చి వడఁకుతోనలయువారు
తే. నచటఁ జొచ్చినఁ బోనిత్తురే నిశాటు, లిదిగొ లగ్గలువట్టి రింకేటిస్వర్గ [వారు
మనుచు స్వర్లోకమున సారెకఱచువారు, నగుచు నడిలోందిరమరాలయంబు

సీ. రణశూరులకు నప్సరఃస్త్రీలతోఁ గూడి, వీధి సరాంబు వెడలఁ బాసె
సోమయాజులకు రంభామేనకలఁ గూడి, శృంగారవనము వీక్షింపఁ బాసెఁ
బరమధార్మికులకుఁ బసిఁడి మేడలనుండి, వెలఁదులగానముల్ వినఁగఁ బాసె
సకలదివ్యాపపాదకులకు సఖులతో, నలదేవసది నీదులాడఁ బాసె
తే. సన్న సురలకు నిండ్లలోనుండియైన, సారిది నటునిక్కితలలెత్తిచూడఁ బాసె
న బలంబులతోఁ గూడియలబలంబు, లమరపురిఁజుట్టుకొనునట్టియవసరమున.

చ. తఱకునఁ గోటనగ్గడలతెల్పులు వేల్పులు మూసి డాసి కో
ట్రశములపై నలంగములఁ దార్కొని మార్కొని విక్రమింపఁగాఁ
గని రణశూరులైన యవికారుల వీరుల హెచ్చరించి పై
బలములరాకఁ దెల్ప సురపాలకుపాలికిఁ బోయి యయ్యెడన్. 272

సీ. శశిముద్దుమోముఁ జూచుచు నాగకన్యాన,వీనగానము వినువింతహాయలు
వేల్పులమనవులు వినుచు నచ్చరమచ్చె,కంటులనటనంబు గాంచుమురువు
ధనదాదిహితమంత్రిజనులతోఁ బల్కుచు.
మునులవాదులకు నర్వ్వెనయుహరువు [హెచ్చరికయుఁ
మ్రొక్కువారలకుఁ గేల్మోడ్చుచు గుగుఁ డాన,తిచ్చు యుక్తు లెఱుంగు
తే. డ కుఁ జెల్లఁనంగ సంకేతస మెసంగ, వైజయంతంబువైఁ గొలువై జయంత
వ ఖులు పర్విర్ముఖులు చంద్రముఖులు గొల్వ
నిండు ఉవ్వున్న దేవతానేతఁ గనిరి.

మ. కని జోహారిడఁ గోటనగ్గవనులం గాపున్నవారేఁగుదెం
చినవారిం దనధారు దేవ యనుచుం జేమంప్పుతోఁగంచుకుల్

వినిపింపం దొలునాఁడె వేగరులచే । విన్నట్టివృత్తాంతము
న్దనలోఁ దోఁచి బలారి మీఱ లిటకు । నాకుఁ గార్య మేమొ యనన్. 274

ఉ. వారు వినీతులై యనిరి । స్వామి దశాస్యుఁడు కుంభకర్ణ దే
వారియు మేఘనాదుఁడు ప్రహ । స్తమధుప్రముఖుల్ మహాచమూ
వారము గొల్వ వచ్చి యిదె । స్వర్గమునల్గడ లావరించి యు
న్నా రని విన్నవింప సుర । నాథుఁడు రోషకషాయితాక్షుఁ డై. 275

శా. ఔరా రావణుఁ డబ్జగర్భవర । గర్వాయత్తుఁ డై నాపురిం
గారింపం జనుదెంచె నే తనభుజా । గర్వంబు నాచెంతనా
వారిన్ వీరిఁ దలంచినట్టులె ననున్ । వాఁ డెంచెఁ గాఁబోలుఁ గా
నీ రక్షోబలవార్ధి నస్త్రబడబా । గ్నిన్ నేఁడె యింకించెదన్. 276

వ. అని పలికి కొలువు గలయం గనుంగొని. 277

సీ. కోటవాకిళ్లు బల్ । కొత్తళంబు లలంగ,ములు నేమఱక కాచి । మోహరింప
డాడుశిలాయంత్ర । తతి కొమ్మకొమ్మలఁ, దోరంబుగా నించి । దురుసు సేయఁ
దలబొమిడికము క । త్తళము కేడెము కత్తి, యాదిగాఁ గలవి ము । స్తీ దొనర్ప
నరదముల్ ద్విరదంబు । లశ్వముల్ మొదలైన,సకలవాహనముల । సంఘటింపఁ
తే. దగినవారి నియోగించి । తన సమీప,మున వసించు పులోమజా । ముఖ్యసతుల
మఱియుఁ జనువారిఁ బ్రచ్ఛన్న । మార్గమునను
స్వర్ణగిరిశృంగమున కంపి । శతమఖుండు. 278

ఉ. కామగవీసుధాకలశ । కల్పకదివ్యమణీవిభూషణ
స్తోమము మాటుచేసి తన । తోడిదె లోకముగాఁ జరించు సి
ద్ధామరసాధ్యరుద్రతుషి । తానిలభాస్వరముఖ్యదేవతా
గ్రామణులన్ రణోత్సుకులు । గా సెల విచ్చి యొకండుఁ జెచ్చెరన్. 279

కమలవిలసితవృత్తము.
వనజనయనుఁ గరి । వరదుని జేరం, జని ముకుళితక । జలజయుగుం డై
తనువునఁ బులకలు । తఱచుగ మించన్,వినయమునసుర । విభుఁడిటు లెంచెన్.

కవిరాజవిరాజితము. జలజదళేక్షణ । శాత్రవశిక్షణ । శౌర్యవిచక్షణ । చక్రధరా
కలితరవిగ్రహ । కాంతిసువిగ్రహ । కల్మషనిగ్రహ । కంబుకరా
విలసితకేతన । విశ్వనికేతన । విస్మితచేతస । వేదయుతా
సలిలభవాసన । సమ్యగుపాసన । శార్ఙ్గశరాసన । సాధునుతా. 281

మ. అవధారయ్య దశాననుండు సబలుం । డై నేఁడు నాపట్టణం
బవరోధించినవాఁడు తమ్ముఁడును దో । డైనాఁడు తత్పుత్రకుం
డు నృపాంకప్రియహోమనిష్ఠల బలి । ష్ఠుం డై విజృంభించినాఁ
డు విశేషించి మధుండు బంధుఁ డయి వాఁ । డుం గూడినాఁ డియ్యెడన్. 282

ఉ. ఇందుల కేమి బుద్ధి గణియించెదొ వైరుల నెట్లడంచెదో
ముందును వెన్క తోఁచక యశోఘనుదయానిధి వంచుఁ జేరితిన్
ముందు బలాదిశత్రుజయముల్ భవదుక్తిన కాదె కల్గెఁగో
విందు ముకుంద నీవు కదవే గతి వేగతులం దలంచినన్. 283

ఉ. ఆరయ సర్వభూతములకాప్తుఁడ వయ్యును మమ్ముఁ గూర్చి దై
త్యారిసమాఖ్యఁ గాంచితి తదాఖ్య యథార్థము సేయు మోదయా
నీరధి పాల ముంచినను నీళ్లను ముంచిన నీదె పెంపు నీ
వారము నీదుచిత్తము ననువాసవుఁ జూచి జనార్దనుం డనున్. 284

చ. అమరవరేణ్య యిట్టిసమయంబున రావణకుంభకర్ణులన్
సమరములోపలన్ గెలువశక్యము గాదు తదీయనందనుం
డమితపరాక్రమక్రమసమగ్రుఁ డజయ్యుఁడు మీఁదఁ గొంతకా
లమునకు మానుషాకృతిఁ జెలంగి వధించెద వరి నాదటన్. 285

చ. హరి యరుదెంచి యూరక దశాస్యునిఁ దాఁకి వధింపలేక కి
మ్మర ననునట్టిలాఘవము మాత్రమె నే నిపు డేఁగుదెంచినన్
హరిహయ నీవె పోయి పలలాదుల మార్కొని తోఁచినట్టులన్
దుర మొనరింపు మిప్పటికిఁ దోడ్పడి మీఁద శుభం బొసంగెదన్. 286

శా. దేవత్వంబున నుండియే యరిని మర్దింపంగ లే నంటివే
నీవేలాగు నరత్వ మొంది పగవానిం గెల్చె దంటేని రా
జీవప్రోద్భవుమాట నిల్పుటకుఁ గాఁ జేకొంటి శాంతం బికన్
భావిప్రాంచితరామరూపమున ని పౌలస్త్యుఁ బో నిత్తునే.

దేవదానవులయుద్ధము.

మ. అని వీడ్కొల్పిన వజ్రి వచ్చి రణవాంఛాకల్పులన్ వేల్పులం
గని హర్షించి జయానకార్భటుల ఢక్కాశంఖఘోషంబులన్
దనుజస్తోమముగుండె దిగ్గు మన రత్నప్రస్ఫురచ్చక్రశిం
జాద్ధ్వజఘంటికాఘణఘణోగ్రస్యందనారూఢుఁడై. 283

సీ. ద్వాదశాదిత్యశాశ్వత్స్థలతోడ షడిఁ బదు,ముగ్గురు విశ్వులు ముందు నడువ
మురలీల ముప్పదార్గురు తుషితులతోడ, నెనమండ్రు వసువులు నెనసి కొలువ
మెఱయు నర్వదినలుగురు భాస్వరులతోడ, నలువదితొమ్మండ్రనిలులు గొలువ
రూఢి నేకాదశరుద్రులతోఁ బదు,నిద్దఱు, సాధ్యు లుద్వృత్తి నడువ

తే. గరుడగంధర్వచారణఖచరసిద్ధ,యక్షకిన్నరకింపురుషాహిగుహ్య
కాదితేయమహారాజి కాదిదేవ,సమితి నలుగడఁ గొలువ వాసవుఁడు వెడలె.

చ. వెలువడి యెప్పు డెప్పు డరిపేరులఁ దాఁకుద మంచు విచ్చుక
త్తులబెడఁగుండశత్తుళలతోఁ దనముందట వచ్చు దేవవీ

రులకును జేయి వీచుటయుఁ రోసముతోఁ జని దైత్యవీరులం
దలపడి రాసురాసురులుఁ దార్కొని నుగ్రతరాగ్రహంబునన్.

వ. అప్పుడు గొప్పచప్పు డుప్పతిల్ల బాహువు లప్పళించుచు ధరారేణువు లుప్ప
రంబునం బొరయఁ గుప్పించుచుఁ దమచేతిహేతుల నరాతుల నొప్పించుచుం
దమదొరల మెప్పించువేల్పులును, రోషారుణితలోచనముల నిప్పు లురులఁ
బలుల నిలు నిలుం డని యెలుంగెత్తిపిలిచి నిలిచి యెదిరించియు ధిక్కరించియు
ఖడ్గాఖడ్గిం దలపడి యడిదంబులు పొడిపొడియై పుడమిం బడినఁ జిడిముడిపడి
వడి నడరుపడి మగుడం గచాకచిం బెనంగురక్కసులు, ననుంగుఁజెలికాండ్రకు
సహాయు లై యీరసంబునం దారసం బైన పోరునం బేరువాడి మెఱసి
మున్ను తమవారల నొప్పించిన పరవీరులం గడచి పోనీక డయ్యం జేసి
కయ్యంపుటురువడి గనంబడఁ జేయు దేవతలును, పంతంబు మెఱసి కుంతం
బునం బడఁగ్రుమ్మిన నెమ్మేనినొప్పిఁ దప్పు లెంచక కరాంచితపట్టిసంబులఁ
దత్ప్రతిపక్షహస్తప్రసారితకుంతంబు లానుకొని యట్టె నట్టనడిమికిం దెగఁ
గొట్టి కట్టలుకఁ బిట్టుగసి జగజట్టితనంబున నెదుటివారి యుదుటు మాన్చు
దానవులును, గఱికఱిం బెరయ మెఱయ సురియ లురంబున గ్రుచ్చి వీఁపున
నుచ్చిపాఱునంతలో మరలవరలం దివియువారల లావెఱింగి యాదు గఱచి
సురియతోడికరంబు కరంబు చలంబుతో బిగఁబట్టి వలకేలికరవాలంబునం
దలలు కఱుక్కనం దెగనఱకు సురవీరులును బెడిదంపుఁగటారులం బొడిచినఁ
గడుపులనుండి బొసబొస వెడలు ప్రేవుప్రోవు లదిమి దిట్టతనంబుతో నడుమఁ
జుట్టినట్టి దట్టిచెఱంగుల నడంచి కట్టుకొని తము నొంచినవారిం బట్టికొని
యట్టిబెట్టిదంబులే యాచరించు నిశాచరులును, నిష్ఠురగదాఘాతంబులం దల
లువగిలి బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కుచుండియుం బెండువడక కడింది రిపుల
వక్షస్థలంబులు శూలంబులం గ్రుచ్చి పడఁ ద్రోచి యొత్తెరం జూపు వినువీటి
పోటుబంట్లును, గఠోరకుఠారధారల భుజశాఖలు నఱికివైచినం గఱకు చెడక
యరులం జఱుకుచుఱుకునం గనుంగొనుచు మొఱకుతనంబున మీఁది కుఱికి
బెట్టుగాఁ బదఘట్టనంబులు పరఁగించు రట్టడిదనుజులు నెదురుగ నుఱికి చూచు
తమయేలికలతో మార్తుర నిదె యిందఱ మ్రందించి వచ్చెద మని నొడివిన
వడువునం గడిమి మెఱసి ప్రతిజ్ఞ లీడేర్చుకొని సొంపు లొందు నిలింపులును,
పెడబొబ్బ లిడుచు నెదురుగా నడుచు పెక్కుమంది పగతురపై రోషంబునఁ
దార్కొని తోమరముద్గరభిండివాలశూలక్షురికాదివివిధాయుధంబులసాధనంపు
మెఱవ ళ్లెఱింగించు నక్తంచరులును, నడికలన నింటివారిం దలంచుకొని కేడించి
వచ్చి యచ్చటచ్చట మచ్చరంబుల నెదిరి బలంబు సొచ్చి వ్రచ్చి నొచ్చువారిం
జచ్చువారిం జూచి నిజకులస్థానపౌరుషంబులు దలంచుకొని ముంచుకొనునభి

మానంబుతోఁ గ్రమ్మఱం దొడరవచ్చువియచ్చరులును, జనకాగ్రజానుజతనూ
జాదిబాంధవులును మ్రందినం బొలివోని బంటుతనంబునం గంటకులపై నురు
వడించి యొంటివాటునం దమయంటిప్రతిష్ఠలు నిలుపుకొను తొలివేల్పులును
నూటాఱుగాయంబులం బడియుఁ గాయంబుల నొప్పిఁదలఁపక యేలినవాని
కార్యంబునకుఁ బాటుపడు నమర్త్యభటకోటులుం గలిగి, యుభయబలంబుల
వీరభటు లారభటులతో నుబ్బి గబ్బిటెబ్బులులవలె నుదుటుగల బొబ్బమొకం
బులవలె నుఱుమని పిడుగులవలె నుడుగని కార్చిచ్చులవలె నుడివోని కాల
సర్పంబులవలె నురవడింపని మదహత్తులవలె నోలమానగొనక యొక్కచందం
బునం బోరుచుండి రట్టియెడ. 291

క. పడుతలలు తెఱుచు నఱుకుడు, వడుచేతులు జడిసి బెండుకవడుగుండెలు చే
డ్పడుమేనులుఁ గడుత్రొక్కుడు, పడునడుగులుఁ బంక్తిముఖునిభటులనుఁ గలిగెన్.

సీ. అపుడు రావణుఁ డంపకయజ్ఞకోపసుపార్శ్వ, ధూమ్రాక్షయూపాక్షధూమకేతు
జంబుమాలిసుమాలిశతమాయరుధిరాక్ష, ఖరమహోదరమహాకాయదూష
ణత్రిశిరోనరాంతక నురాంతక మహాపార్శ్వ మారీచ సుక్తఘ్నసూర్య
శత్రువృశ్చికరోమశసర్ప రోమాభేద్య, కవచ విరూపాక్ష కాలనేమి

తే. దుర్ముఖశుకాదవీరదైత్యులు ప్రహస్తసహితులై తీవ్రహస్తప్రశస్తశస్త్ర
ధాళధళ్యంబు లఖిలదిక్తటుల మెఱయ
నామరచమూజిగీషులై యెడరుటయును. 293

చ. అసురుల మార్కొన న్మఘవుఁ డంపినసిద్ధులు సాధ్యు లశ్వులున్
వసువులు భాస్వరుల్ దుషితకవర్యులు రుద్రులు విశ్వు లుగ్రనా
హసమున నొక్కటై యలప్రహస్తుఁడు మున్నుగసైన్యనాథులన్
మసలక తాఁకి రద్రులను మార్కొనునద్రులపోల్కి నయ్యెడన్. 294

చ. అడరుచు హుంకరించుచు నహంకృతిఁ జూపుచు నస్త్రధారలన్
సుడిపడఁ జేయుచుం దెగడుచుం బెగడించుచు నిల్వరించుచుం
గడఁగుచు నోసరించుచు ముఖాముఖి నిల్చుచు బిట్టవల్చుచున్
జడియక పోరి రయ్యుభయసైన్యములం గల యోధు లుద్ధతిన్. 295

చ. హరులు మదేభయానముల నాఁగినకై వడి దేవవీరు ల
య్యగుల నెదిర్చి శస్త్రముల నస్త్రములన్ నిగిడింప రక్తని
ర్ఝరములతోడి జంగమధరాధరపంక్తులఁ బోలి వార లం
దఱు వెనుదీయఁ గాంచి యెలసవ్వ వహించి సుమాలి యీసునన్. 296

చ. నిలుఁగదరోయి దేవరథికవీరులార యటంచు నుజ్జ్వల
జ్వలనరుచిప్రకాశ మగుస్యందన మెక్కి గుణంబు దీటుచున్
బలరిపుసైన్యపాలకులపైఁ బ్రళయాశనితుల్యసాయకం

బులు నిగిడించి యార్చి పొలిఁ బ్రాణిపరాక్రమునై భవనంబునన్. 297

చ. వసువుల బిట్టదల్చి పితృవర్గములన్ బెగడించి విశ్వులన్
వసమఱఁ జేసి సాధ్యులజవం బడఁగించి శరాళి రుద్రులన్
దొసఁగులఁ బెట్టి చారణులదోహలముల్ నడలించి యమ్మరు
ద్విసరము నొంచి భాస్వరులధీరము మాన్చి పరాక్రమించినన్. 298

ఆ. కుసుమమాలి సురలసటులుచిక్కులఁ బెట్ట, నీసుమాలి చూడనేల యనుచు
వసువు డాయువేరవలెను సావిత్రాఖ్యవసువు విక్రమించి వానిఁ దాఁకి. 299

శా. నీధీరత్వము గానిపించితివి మేల్ నేఁ డింక నాశౌర్యమున్
నీవుం గన్గొన వల్వదే యనుచు నిర్ణిద్రాస్త్రధారాహతిన్
సావిత్రుండు సుమాలి నొంచుటయు రోషభ్రూకుటీభ్రాజితుం
డై వాఁ డేసినబాణముల్ నడికి పూర్వాదిత్యుఁ డత్యుగ్రతన్ 300

శా. ఆకాశం బవియించునార్పు లెసఁగన్ జ్యావల్లి మ్రోయించుచుం
బాకారిప్రముఖామరుల్ బెగడ శుంభద్వజ్రశాతాశుగా
నీకం బవ్వసుగాత్రపంజరమునన్ నించెన్ నటోత్పాటన
వ్యాకీర్ణక్రుధ మైనకేసరివలెన్ వాఁ డల్గి దేవారిపైన్. 301

మ. పదినారాచము లేసి మైమఱువు నిర్భగ్నంబు గావించి ము
ర్వదిబాణంబుల తొమ్మగల్చి కరరాజచ్ఛరాసంబు ము
ప్పదివాల్దూపులఁ ద్రుంచి సారథిశిరఃపాతంబు రథ్యధ్వజ
చ్ఛిదనున్ నల్వదిసాయకంబుల నొనర్చెన్ వేల్పు లుప్పొంగఁగన్. 302

వ. ఇవ్విధంబున. 303

మ. విరథుం డై సుమాలిపై నడరి సావిత్రుండు వృత్రారి భూ
ధరశృంగంబు శతారపాతమున విధ్వస్తంబు గావించువై
ఖరి నుద్దండభుజాగ్రమండితగదాఘాతంబునన్ వానిబల్
శిరమున్ గాత్రము నుగ్గుఁ జేసె దివిజశ్రేణుల్ ప్రహర్షింపఁగన్. 304

ఆ. అతనిపాటుఁ జూచి యశ్రుధారాపూరి, తాక్షు లగుచు నెల్లరాక్షసులును
దలలు వీడ నాయుధంబులఁ బడ వైచి, రణము విడిచి చనిరి రఘువరేణ్య.

చ. ముదిపోలదిండిచేటు తమమూలకొండలపాటు వేల్పుమ
న్నెదొరలగెల్పునీటుఁ గని నెమ్మది నీసును రోస మెచ్చఁ గెం
పొదవెడిచూడ్కితో దనుజయోధుల నిల్పుచు వేసునాదుఁ డా
త్రిదశులఁ బిట్టెదుర్చెఁ దనతేపు శిఖిద్యుతి నొల్లసల్లఁగన్. 306

క. ఎదిరించి శిఖశిఖాధ, ప్రదరపరంపరల నమరబలవనము దహిం
పఁ దొడఁగె జగతీస్థలి గ్రక్కదల రథము దుర్నిరీక్షగతిఁ జరియింపన్. 307

క. అక్కడఁ దిజోదుముందరఁ, జక్క నిలిచి తేఱి చూడఁజాలక దివిజుల్

దిక్కు మొకంబులవలె నలు, దిక్కులకుం బఱచి రేమి దెలిపెద నధిపా. 308

తే. ఇక్కరణి దేవతలలోన నొక్కఁడేని, రావణాత్మజు నెదిరించి రణము సేయఁ
జాల కతిభీతిఁ జనఁ జూచి శతమఖుండు, పేరెలుంగ త్రివారలఁ బిలిచి పలికె.

ఉ. అమరశూరులార తగవా పగవారలు చూచి నవ్వ సం
గ్రామము డించి పోవ భుజగర్వము ఖర్వము సేసి యూరకే
యేమిటి కిట్లు పాఱెద రోకరించుక నిల్వుఁడు మేఘనాదు బా
హామహిమం బిఁకన్ మనజయంతుఁడు మాన్చు నటంచుఁ బల్కఁగన్. 310

ఉ. అంతకు మున్నె రావణి రణావని గెల్వఁగ నుత్సహించి కా
లాంతకశౌర్యవంతుఁడు జయంతుఁడు సారథిఁ జూచి దేవతా
సంతతి నొంచు రావణనిశాచరసూతి నెదిర్చి పోర నేఁ
డెంతయు వేడ్క యయ్యెఁ జననిమ్ము రథంబు రయంబుతో ననన్. 311

జయంత మేఘనాదుల యుద్ధము.

ఉ. స్వామి మహాప్రసాద మని చయ్యన నాతని తేరిసూతుఁ డా
గోముఖుఁ డాగతిం బఱప గోముఖనాదము లుల్లసిల్ల సు
త్రామసుతుండు రావణి సమగ్రత మార్కొని భూరిబాణధా
రామయగాత్రుఁ జేసె నమరప్రకరం బది చూచి క్రమ్మఱెన్. 312

చ. పకపక నవ్వి రావణి సెరబాసుర యోరి జయంత దేవతా
నికరములో బలాఢ్యుఁడవు నీవె యొకించుక సేపు పాఱిపో
వక నిలు నిల్చినం బొగడవచ్చును నిన్నని పల్కి శాతసా
యకముల సారథిన్ హయచయంబుల నొంచి యహంకరించినన్. 313

చ. శతమఖనందనుండు తనసారథి నొంచి నిశాతసాయక
ప్రతతుల నించి మేను రుధిరంబున ముంచిన నొచ్చి దండతా
డితభుజగంబుమాడ్కి భ్రుకుటీప్రకటీకృతరోషుఁడై దశా
స్యతనయుఁ డాజయంతునిసహాయుల నొవ్వఁగ నేసెఁ దూపులన్. 314

వ. ఇచ్చెలువున జయంతునికిఁ దోడుపడ వచ్చిన నియచ్చరులమేను లుచ్చిపాఱ
శరోచ్చయంబులు నిగిడించి యచ్చెఱుతరక్కసుండు వెండియు. 315

చ. అరదము మీఁద నుండియు బయల్పడ నుగ్రతమంబు పన్ని యం
బరగతుఁడై శరాసనకృపాణ పరశ్వథ భిండివాల ము
ద్గర పరిఘాస్త్ర తోమర గదా ముసల క్షురికాదిసాధనో
త్కరములు శైలశృంగములు గాటముగాఁ గురియించె నొక్కటన్. 316

ఉ. అందున భీతిఁ బొంది సురలందఱు నిల్చినచోట నిల్వఁ గం
దెండె చనంగ నాత్మభటులెంతయు వంతఁ గనంగఁ జూచి సం
క్రందననందనుండు దశకంఠసుతోత్థతమఃపరంపరం

గుందియు దేవసైన్యములం గోల్తలం జేయం గడంగుచున్నెడన్. 317

తే. ఆమహేంద్రకుమారు కూఁకతామహుండు
మనుమఁ డలయుటఁ గని తనమాయవలన
నెత్తికొనిపోయె జలరాశికెవ్వరతని,పోక తెలియక యద్భుతాంబుధి మునుంగ.

క. పతిలేనిచానవలె దైన్యతసేన గలంగి దానవప్రభుసుతుచే
నతిదైన్యమొందఁ గని సురపతి మాతలిదిక్కు చూచి పటుమతిఁ బలికెన్.

చ. అలజడిఁ జెందె సేనలు జయంతుని నెక్కడఁ గాన నైతి వే
ల్పులకు నజయ్యుఁ డై సమరభూస్థలి రావణి మించె వీనితోఁ
గలహ మొనర్పకున్న నిఁకఁ గార్యము గాదు రయంబు వేగ మా
తలి యటుపోవ నిమ్మరివధం బొనరించెద నేఁడు నావుడున్. 320

సీ. కమనీయశతకోటిఘంటికాఘణఘణారవముచే దిక్కురుల్ సెవుడు పొరయ
దశసహస్రోదగ్రతరమణీమయచక్రచంక్రమణస్థితి జగతి వడఁక
సకలలక్షణవిచక్షణలక్షహయఖురోత్థరజోహతుల సముద్రములు గలఁగ
శరదభ్రవిభ్రమస్ఫురదదభ్రధ్వజోద్భటభటార్భటి నభస్తటము వగులఁ

తే. చక్రచాపగదాఖడ్గశక్తిశూల,కుంతతోమరపరిఘాదిఘోరసాధ
నాంశువులు శత్రుదృక్కాంతు లపహరింప
సమరవిభు తేరు మాతలి యపుడు నడిపె. 321

చ. నలుగడలన్ మరుద్వసుగణంబులు సాధ్యులు రుద్రు లశ్వులుం
గొలువ వరాప్సరోయువతికోటులు ముందు నటింప శంఖమ
ర్దళమురజాదివాద్యనినదంబులు బోరుకొనంగఁ జారణుల్
పలుమఱు నెంచఁ గా ననికిఁ బాకహరుం డరుదెంచుచున్నెడన్, 322

చ. అభిముఖుఁ డై దశాననుఁడు నదంచితకాంచనకింకిణీక్వణ
క్షుభితదిశాకరిశ్రవణకోటర మాంథ మెక్కి వాహినీ
ప్రభు లిరువంకలం గొలువ బంధురతూర్యరవంబు లొప్పన
ర్విభు నెదిరింప మాన్చి రణవీరుఁడు రావణి తా నెదుర్కొనెన్.

ఉ. అత్తఱిఁ గ్రొత్తగా బవర మయ్యె సురాసురయోధకోటికిం
గత్తులబత్తళత్తళలు కత్తళపున్ మగరాతళత్తళల్
మొత్తము లై నభోమణిని ముంచె నభస్తటినీమహోర్ములన్
జొత్తిలఁ జేసె సైన్యయుగశోణరజఃపటలంబు లొక్కటన్. 324

ఉ. అందును నిందుఁ జేరు గలయట్టిదొరల్ నెఱయోధు లుగ్రు లై
యందఱు కంద త్తై పెలుచ నార్చుచు నొండొరుఁ దాఁకి పోర రా
క్రందునఁ గుంభకర్ణుఁ డధికత్వర ముందుగ నన్నడెంద మా
నందముఁ జెందఁగా రణ మొనర్చె మహోన్నతశూలహస్తుఁ డై. 325

మ. పదఘాతంబుల జానుఘట్టనములం బార్ష్ణిప్రహారంబులం
త్రిదశానీకిని నొంచుచుం గలఁచుచున్ దీనత్వ మొందించుచున్
రథసంఘర్షములన్ నభంబు వగులన్ రౌద్రాకృతిన్ మించఁగా
నెదిరింపన్ వసపోక భీతిలిరి దేవేంద్రాదు లుర్వీశ్వరా. 326

ఉ. అద్రి తెఱంగునన్ సురబలార్ణవమున్ మథియించు శాత్రవో
పద్రవకారి నయ్యసురభర్తఁ గనుంగొని రౌద్రమూర్తులౌ
రుద్రులు వచ్చి తాఁకిరి మరుత్తులు బిట్టెదిరించి యద్రిశృం
గద్రుమసంఘముల్ గురిసి కాఱియ పెట్టిరి యొక్కపెట్టునన్. 327

శా. ఆదిత్యుల్ చెలరేఁగి యయ్యసురమేనన్ శస్త్రప్రవర్షంబులన్
భేదింపన్ గిరినిర్ఝరంబులరహిం బెన్నెత్తురుల్ వాఱి యా
చ్ఛాదింపన్ రణభూమి యెల్ల నపు డీర్ష్యాగ్రస్తులై యాప్రహ
స్తాదుల్ సేనల నెల్లఁ గోల్తలను జేయన్ మీఱెఁ బోరయ్యెడన్. 328

చ. కరిమకరాహికర్కటకకచ్ఛపమీనవరాహఖడ్గకా
సరచమరీతరక్షుహరిశల్యకురంగతురంగగండకా
ద్యురుతరనైకవాహనములుద్ధతి నెక్కి సురారివీరులా
సురల నెదిర్చి రొక్కమొగిఁ జూపరు లచ్చెరు వంది చూడఁగన్. 329

క. ఆసంకులసమరంబున, వాసవుఁ డౌ మే లనంగ వసువులు తంపితుల్
డాసిరి యసిధారలఁ జెగ, వ్రేసిరి రోసమున నసురవీరులశిరముల్. వ. అప్పుడు.

సీ. తెగుభుజంబులుతుమురగుధ్వజంబులు కూల, బడుగజములునడరెడురజములు
వ్రీలునెమ్ములు నేలరాలు సొమ్ములు చిక్కు, లొందు కాళ్లురవడిఁ ద్రుందుజోళ్లు
సడలుఛత్రములుకీలెడలుగాత్రములుమ్ర, గ్గెడుకరములు దునిఁగెడుశిరములు
పొరలురౌతులుభీతిఁదెరలుసూతులువ్రస్సి, యొఱగుబండ్లునుబెట్టువిఱుగువిండ్లు

గీ. పాఱునెత్తురుటేరులుఁ దేఱుశస్త్ర, ధారులును మీఱుగాములు బారు గల్గి
పేసుగలవేల్పుదొరలచేఁ దేఱునాత్మ, బలము వీక్షించి రోషించి పంక్తిముఖుఁడు

మ. అమరాధీశచమూసమూహముల దివ్యాస్త్రానలజ్వాలలన్
సమరక్షోణిఁ గలంచినం దెరలి యాసైన్యంబు దైన్యంబుతో
నముచిధ్వంసిరథంబు మ్రాటునకుఁ జన్నం గిన్క నేత్రారవిం
దము లారక్తసరోరుహద్యుతులఁ జెందన్ జిష్ణుఁ డత్యుగ్రతన్. 333

క. అరదము దశముఖుమీఁదం, బరువడి నడిపింపు వేగ మాతలి యని మున్
గురుకార్ముకమౌర్వీటం, కరణముతో వచ్చునింద్రుఁ గనుఁగొని యతఁడున్. 334

ఉ. సారథి నెచ్చరించి రథసంబున నిర్జరరాజు తేరికిం
జేరువ యై తనుం బొదువు చిల్లరవేల్పుల వాఁడితూఁపులన్

భీరులఁ జేసి మాతలి యనేకశరంబుల నొవ్వ నేసినం
బేరలుకన్ శతక్రతుఁడు పేర్చి దశాస్యు నెదిర్చె శూరతన్. 335

మ. శతకోటిప్రతికోటిశాతవిశిఖాసారంబులన్ సైంధవ
ప్రతతిన్ నొంచి ధ్వజంబు ముంచి మకుటీభాగంబులన్ నించి సూ
తతనుత్రాణముఁ జించి మించినసురాధ్యక్షున్ నిరీక్షించి యు
ద్ధతిమై రావణుఁ డాగ్రహించి దశకోదండీకరోద్దండుఁడై. 336

మ. పదిహస్తంబుల నస్త్రముల్ దొడి నభోభాగంబు భేదిల్ల వే
ల్పుదొరల్ నొవ్వఁగ నేసి యార్చిన మరుల్లోకేశ్వరుండున్ శిత
ప్రదరాసారము నించె నింద్రదనుజేంద్రస్ఫారబాణావళుల్
గదిసెన్ భానుని దాఁగ గ్రమ్మె దిశలన్ గాఢాంధకారచ్ఛటల్. 337

శా. ఆ వెంజీఁకటిలో స్వకీయపరకీయానీకినీభేదదృ
గ్వ్యాపారేతరులై సురాసురులు తారన్యోన్యముం బోరుచో
దీపించెన్ భుజఖడ్గకాంతు లపు డుద్రేకించి పౌలస్త్యసే
నాపంక్తిన్ దశమాంశముం బొదివి మ్రందం జేసి రద్దేవతల్. 338

శా. ఆ సేనాక్షపణంబు గన్గొని దశాస్యాదిత్యవిద్వేషి రో
షాసూయావిలమానసుం డగుచు సింహస్ఫూర్తి గర్జించి వీ
తానంఘుంబుల నిప్పు లుప్పతిల నుగ్రభ్రూకుటుల్ మోములన్
భాసిల్లం దనసారథిం గని యనుం బ్రావృట్పయోదార్భటిన్. 339

క. ఇదె నందనమున నుండియు, నుదయశిఖరిదాఁక నిండియుండెడు నైక
త్రిదశానీకినినడుమం, బదరక మనరథము నడపు ప్రావీణ్యముగన్. 340

మ వసురుద్రానిలభాస్వర ప్రముఖదేవశ్రేణితో నేఁడు జి
ష్ణుసమీపంబున సంహరింతుఁ బొలియింతుం దోడుగా వచ్చురా
క్షసపాశాయుధయక్షరాజశమనస్వాహావధూనాథులన్
వెసఁ గైకొందుఁ దదీయలోకములు దోర్వీర్యంబుతో నావుడున్. 341

మ. అతఁ డాలాగె రథంబు దోలఁగ సహస్రాక్షుండు వీక్షించి య
ద్దితిజాధీశ్వరు నిశ్చయం బెఱిఁగి యాదిత్యాదులం బల్కె నే
డతిశౌర్యంబున బ్రహ్మదత్తవరగర్వాయత్తుఁ డౌ రావణున్
మృతిఁ బొందింపఁ దరంబు గాదు గద భర్త్సింపం బట్టి తెత్తుం జుఁడీ. 342

మ. అవలోకింపుఁడు మీర లిందఱు మదీయం బైనశౌర్యం బటం
చు విజృంభించి బలారి దక్షిణపదస్థుండై చరించెన్ సురా
రివరుం డుత్తరభాగవర్తి యయి మీతెం గొంతసేపంత న
ద్దివిజేంద్రుం డెదిరించె దైత్యు నతఁ డద్దేవేంద్రుఁ దాఁకెన్ వడిన్. 343

వ. ఇవ్విధంబున.

క. కుడియెడమలుగాఁ దిరుగుచు, నెడనెడ మార్కొనుచుఁ దలఁగి యేఁగుచు శరముల్
జడిగొన నిగిడించుచు బడి, బడి నడరుచుఁ దొడరి తెంపు పనికిఁ దివురుచున్. 345

మ. పలుచందంబులఁ బోరుచున్నయెడ జంభద్వేషి యాదిత్యరు
ద్రులతో ముప్పదిమూఁడుగోటులసురల్ దోడ్తో విజృంభించి కో
ల్తల నేయన్ దశకంఠునిం దొడరి రక్షోవ్రాతమున్ నొంచి చే
తులవిండ్లం దెగవ్రేసి పట్టికొన నుద్యోగించి ధైర్యంబునన్. 346

చ. అరదము చుట్టు ముట్టుకొని యాఁగి దశాస్యుని బిట్టదల్చి పై
కుఱికి తెమల్చి పట్టుకొని యుద్ధవిడిం దన తేరిమీఁదికిన్
సురపతిఁ గొంచుఁ బోవుటలు చూచి నిశాటులు స్రుక్కి దానవే
శ్వరుఁ డదె చిక్కె దైత్యులకు వచ్చె నుపద్రవ మంచుఁ గూయిడన్. 347

ఉ. ఆరొద లాలకించి తమయయ్య యుపాధియుఁ గాంచి సంగర
క్రూరుఁడు మేఘనాదుఁ డతికోపముతో శిఖిఁ బుట్టినట్టిబల్
తేరును గేతువున్ హరులు దివ్యధనుశ్శరధుల్ వెలుంగ గౌ
రీరమణీమనోహరవరిష్ఠవరాగతశౌర్యధుర్యుఁడై. 348

చ. కడువడి నేఁగుదెంచి దశకంఠునిచుట్టును నించి యాఁగి యుం
డెడి తెఱగంటిమూఁకలఁ గడిందిబలంబున డాసి యంపపిం
జడి నిగిడించి వర్మములుఁ జర్మములుం బగిలించి నెత్తురుల్
మడువులు గట్టఁ జేసి బలు మచ్చర మెచ్చను హెచ్చరింపఁగన్. 349

సీ. అరదంబు లదలించి ద్విరదంబుల నడంచి, వరదమ్ములగు నాయుధములఁ ద్రుంచి
పడగలగుమిఁ జీల్చి గొడుగులగమిఁ గూల్చి, వడిగల తేజీలఁ బుడమివ్రాల్చి
శిరములఁ బగిలించి కరముల నొగిలించి, వరముల విశిఖసంతతులఁ ద్రుంచి
హనువులు నొప్పించి ధనువులు దప్పించి, తనువులు నిశితశస్త్రములముంచి
తే. భటుల బడలించి యాశ్వికాశ్వభటుల నూన్చి, సారథుల నేసి రథికులఁ జదియఁ జేసి
,, హస్తిపకకోటి నలయించి యభవదత్త, తామసీవిద్య దాల్చి యద్దనుజసుతుఁడు

మేఘనాదుం డింద్రజిత్తగుట.

మ. అలుకం దేరును దా నదృశ్యుఁ డయి మాయాధ్వాంతమున్ దిక్కులన్
బలియం జేయుచు నింద్రునిం బొదివి తత్పార్శ్వస్థులౌ దిక్పతుల్
తలఁకన్ మాతలిపైఁ బతాకపయి రథ్యశ్రేణిపైఁ దేరిపై
బలుతూపుల్ నిగిడించి యార్చిన బలప్రత్యర్థి విభ్రాంతుఁ డై. 351

మ. అరదం బయ్యెడ డిగ్గి యగ్గలికతో నైరావతారూఢుఁ డై
పరునిం గానక నాల్గుదిక్కు లరయం బౌలస్త్యపుత్రుం డగో
చరుఁ డై గోచరచక్రవర్తి సొలయన్ శస్త్రాస్త్రముల్ నించి బం
ధుం మాయాతిమిరాంధుఁ డౌ నతని బద్ధుం జేసెఁ బాశావళిన్. 352

మ. తనమాయాబలలీల నీగతి సుధాంధస్స్వామి బంధించి య
ద్దనుజాధీశసుతుండు నవ్వుచు రథస్తంభంబుతో నంటఁ గ
ట్టి నను గన్నదశాననుం ద్రిదశకోటిం గూడి బంధింపఁ నెం
చిన నీవే యిటఁ జిక్కితింద్ర యనుచుం జిదంబుఁ బూరించినన్. 353

ఉ. అత్తెఱఁ గెల్లఁ దెల్లముగ నారసి యుబ్బుచు దైత్యసత్తముల్
మత్తిలి మేఘనాదుఁ బలుమాఱు నుతించుచుఁ గేలు వ్రేయుచున్
నృత్తము సేయుచుం జెలఁగి రింద్రుని గొందలపాటు చూడలే
కత్తఱి రుద్రసాధ్యమరుదాశ్వును లార్చుచు ధీరచిత్తులై. 354

చ. చలముల రావణుం బొదివి సాయకజర్జరితాంగుఁ జేసి త
ద్బలముల నొవ్వ నేసి గుమిఁ బాయక పైపయిఁ గ్రమ్ముకొన్న బి
ట్టలసి దశాననుండును బ్రయత్నముతో నని సేయ నంబర
స్థలమున నుండి చూచి రభసంబున రావణి వచ్చి యార్చుచున్. 355

మ. ప్రళయాభ్రం బమితాశనుల్ గురియుదర్పం బేర్పడన్ వారిపై
శిలలుం బర్వతశృంగముల్ శరములున్ జేయార వర్షించి ద
వ్వులకుం బాఱఁగఁ దోలి తండ్రిఁ గని దివ్యుల్ పాఱి రింద్రుండు దు
ర్బలుఁడై నా చెయిఁ జిక్కె నేల యిఁక సంగ్రామంబు దైత్యేశ్వరా. 356

చ. మగఁటిమి యేడుగాని సురమండలితో నని సేయ నేల ము
జ్జగముల కీవె నాథుఁడవు సైన్యములన్ మరలింపఁ బంపు నీ
కగపడె వీఁడె వాసవుఁ డటంచును జూపిన మేఘనాదునిన్
బిగియఁ గవుంగిలించి కడుఁ బ్రీతి వహించి దశాస్యుఁ డిట్లనున్. 357

చ. వెలసెఁ గులంబు నీవలన విక్రమధైర్యనిధాన పోరిలో
బలరిపునంతవానిఁ జెఱఁ బట్టఁగ నెవ్వరికైన శక్యమే
తెలిసిరి నీప్రతాప మదితిప్రియపుత్త్రులు మూజ్జగంబులన్
వలసినయట్లు కొంటి నినువంటికుమారుఁడు కల్గి యుండుటన్. 358

ఉ. అందఱిలోనఁ బెంపును జయంబును జెందితి గాన ముందు నీ
స్యందన మేఁగనిమ్ము వెనుచక్కిన వచ్చెద నేను సేనతో
నిందఱు జోదులుం గొలువ నియ్యెడ నంచుఁ గుమారుఁ బనిచి మి
న్నంది బలంబుతో వెనుకయై దశకంధరుఁ డేఁగె వేడుకన్. 359

వ. ఇవ్విధంబున.

చ. సుతునిఁ బురస్కరించుకొని సూరెల మంత్రులు సంస్తుతింపఁగా
శతముఖుగుండె దిగ్గుమన సర్వనిశాచరసేన గొల్వఁగా
నతులమహావిభూతి మెఱయం దనప్రోలికిఁ బోయి సోదరా
న్వితుఁడయి పౌరు లుల్లసిల వేడుక నొందుచు నుండె రాఘవా! 361

క. అని కుంభజుఁ డెఱిఁగించిన, విని యింద్రుం డెటులు మరల విడిపించుకొనెన్
వినిపింపుఁ డవలికథ యని, మనువంశనృపాలమౌళిమణి యడుగుటయున్. 362

ఆశ్వాసాంతము.

మ. నతరక్షోభరణా రణాగ్ర రిపుసేనావారణా వారణా
ర్తితమోహార్తిహరా హరాయితగుణశ్రీధారణా ధారణా
న్వితచేతోభ్యుదయా దయాముదితకుంతీనందనా నందనా
యతథా శ్రీజహరా హరాదికసపర్యాభాసితా భాసితా. 363

క. అసురార్చితపదకమలా, కమలారమణీసమీపగతహారమణీ
రమణీయదయైకమనా, కమనాకృతిముషితగోపికామానధనా. 364

పృథ్వీవృత్తము. ఫణాభృదగుణాధరాప్రణుతికర్ణసంతర్పణా
పణాయితఘృణారసప్రవిలసత్కటాక్షేక్షణా
క్షణాధ్యశరణాగతోచ్చయగృహార్చనాకారణా
రణాశనకణాదపర్వతముఖార్యసంరక్షణా 365

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభిఃర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవైవాధరీకృతరాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధర ధరాధిప సభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధరాధర శోధితాగణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన విజ్ఞానవిభవవిజితసనందన కృష్ణమాయావిలాసాభిధానయక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీమత్సత్రాజిత్తన
యామంజులచరణతలసమాసాదితలా
క్షామోహాకరణచణ వ
క్షోమధ్యస్ఫురితరత్న శుభకాంతినిధీ.

దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుఁ బోయి యింద్రునిపరాజయము సెప్పుట.

తే. అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి, చంద్రుఁడిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి
రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణాత్మజుండు సురపతిఁగొని లంకఁ జొచ్చుటయును.

శా. ఆశ్చర్యార్తిభయాత్ములయ్యు వసురుద్రాదుల్ సుధాశిద్విష
త్పశ్చాద్భాగముఁ జేరి కొంతవడి బద్ధస్పర్ధఁ బోరాడి త
ద్దోశ్చక్రాసిగదాపరశ్వథముఖాస్త్రోకాయుధస్తోమముల్
నిశ్చేష్టత్వముఁ జెందఁ జేయుటయు శ్రాంతిం బొంది [1]వారందఱున్. 3

మ. ఒకచో గుంపులు గూడి దీనముఖులై యుచ్ఛ్వాసముల్ నించుచున్
వికలత్వంబున వైరిఁ గాంచుచు[2] నయోవృత్రాదిదైత్యచ్ఛిదా
ధికతేజోనిధి కింత వంత వొడమెన్ దేవత్వమున్ రాటిన
[3]ప్రకరాంధకృత మయ్యెఁ గాలగతి మాన్పం గూడ దెవ్వారికిన్. 4

తే. ఏమిసేయుద మింతకు హేతు వలవి, ధాత గద యమ్మహాత్మునకే తెఱంగు
విన్నపము చేసి తద్వచోవృత్తి మెలఁగ, నన్నిటికి మేలని తలంచి యపుడ కదలి.

సీ. ఎదురుగా వచ్చి దేవేంద్రునిఁ బొడగాన, కల్ల స్వర్గమువారు తల్లడిల్ల
నింద్రునంతటివానికెంత వచ్చె నటంచు, వనట సువర్లోకవాసు లడల
జేజేలు తండ్రిఁ బాసిన ప్రజలైరయో, యని చూచి జనలోకజనులు వగవ
శతమన్యుఁ జెఱఁ [1]బట్టఁ జాలిరే పగవార, లని తపోలోకంబు మునులు బెగడ

తే. వాసవుండిందుఁ జనెనో వివర్ణులగుచు, నమరులేటికి వచ్చిరో యనుచు సత్య
లోకమునఁ గాంపురంబున్న లోకులరయ, జలజగర్భునిసభఁ జేరఁజనిరి సురలు

మ. చని నానావిధదివ్యరత్నమయ[5]భాస్వన్నవ్యశిల్పంబులం

---

1. తారందఱున్ 2. నయోవృత్రారి దైత్యచ్ఛిదా; వృత్రాదిదైతే యధికర తేజోనిధికి అని మఱికొన్నింటిలో పాఠము. 3. ప్రకరాంధః కృతమయ్యె—అని అన్ని ప్రతులలోను పాఠము కలదు. 4. జెఱఁబెట్టి జాలిరే. 5. భాస్వద్దివ్య శిల్పంబులన్.

[1]గనన్నైనేకవిధావతారకమలాక్షశ్లాఘ్యచిత్రాతిచి
త్రనవస్ఫాటికకుడ్యహారిరుచులం[2]దళ్కొంది యాత్మప్రకా
శనిరూఢో[3]న్నతి దివ్య మానోకమహాసౌధాగ్రభాగంబునన్. 7

సీ. కపిలమార్కండేయకణ్వాదిమునిశిఖామణులతో నొకమోము మాటలాడ
[4]నీకఁ జేయఁదగుసృష్టి యిది సేయుఁడని యుపబ్రహ్మలకొక మోము బదులు వలుక
భావగర్భము లాడుభాషావధూటితో, నొకమోము నగుచు నర్మోక్తి నుడువ
నప్సరఃకమలాస్యలాడులాస్యము లొక్క
మొగము చూచుట కాభిముఖ్య మొంద

తే. సర్వతోముఖచాతుర్యధూర్వహత్వ, మొందిడెందంబు [5]చెలువందెనున్నతాబ్జ
[6]రాగసింహాసనస్థుఁడై రాజసమునఁ, బెద్దకొలు వున్న జేజేలపెద్దఁ గనిరి. 8

మ. కని యాదిత్యమరుద్వసుప్రముఖలేఖశ్రేష్ఠు లా పెద్దవే
ల్పునకుం జాఁగిలి మ్రొక్కి మోడ్చినకరాంభోజాతయుగ్మంబు లా
త్మనిటాలంబులఁ జేర్చి నిల్చిన దయాధౌరేయుఁడై మీరు వ
చ్చినకార్యం[7]బదియేమి తెల్పుఁడని రాజీవాసనుం డాడినన్.

మ. అమరుల్ స్వామి పరాకు నేఁ డమరలోకారాధ్యుఁ డా నింద్రునిన్
సమరక్షోణి నెదిర్చి రావణతనూజాతుండు బంధించి దు
ర్దమశౌర్యంబునఁ గొంచుఁ బోయెఁ బురికిన్ దద్ఘోరమాయామహ
త్త్వమునన్ మేమును దూల వచ్చితిమి మాతాపంబు వారింపవే. 10

ఉ. [8]గట్టుల మట్టువెట్టుబలుకైదువుఁ బట్టినయట్టిదిట్టఁడున్
దిట్టతనంబు వాసి పాలదిండికి లోఁబడి గాసిఁ జెందఁగా
నెట్లు సహింప వచ్చు జగదీశ యశక్తునిచంద మొంది చూ
పెట్టక యుండ నేల విడిపింపఁ గదయ్య [9]మదీయవల్లభున్. 11

మ. అని ప్రార్థించుదివౌకఃకోటిఁ గని యాహా యెంతకార్యంబు వ
చ్చె నిలింపాగ్రణి కంచు [10]ధాత కరుణాస్ఫీతాత్ముఁడై లేచి కొ
ల్వున నున్నం దలఁ గొల్వ [11]వెల్లజిగిపుల్గుం దేజిపై నెక్కి గ్ర
క్కున లంకాపురి కేఁగెఁ జారణముఖుల్ కైవారముల్ సేయఁగన్. 12

బ్రహ్మదేవుఁ డింద్రజిత్తునకు వరం బొసంగి యింద్రుని విడిపించుట.

ఆ. ఏఁగి తనకుఁ బూజ లిచ్చుమిత్రాత్మజ, భ్రాతృయుక్తుఁడై సపంక్తిముఖుని
నాదరించి మింట నధివసించి విరించి, యంచితోక్తి దనుజు లలరఁ బలికె.

---

1 గనకైనైక విధావతార.. అని యొకపాఠమున్నది. 2. కుడ్యహారిమయుతం. 3. రోధోన్నతి అనియును; శిరోధోన్నత అనియును ఒకప్రతిలో నున్నది 4. నీకఁజేయఁగల సృష్టి. 5. కందంబు. 6. రాజసింహాసనస్థుఁడై. 7. బదిఏమి. 8. గుట్టఁ మట్టుబెట్టు. 9. నిలింపనాథునిన్. 10. తాత. 11. వెల్లజిగ కొల్వుందేజి పైనెక్కి.

ఉ. †వత్స దశాస్య యెందు నిను వంటిబలాఢ్యునిఁ గాన వేల్పులన్
మత్సర మొప్ప గెల్చితివి మార్కొని జిష్ణునిఁ బట్టి దెచ్చె యు
ష్మత్సుతుఁ డింతకంటె భుజశౌర్యము లున్నవె యింక దేవతా
హృత్సరసీజముల్ పొగుల నీతఁడు మేటగు నింద్రజిత్తనన్. 14

చ. అమరులఁ బ్రోవ ముజ్జగము లారయ నిందుఁ బ్రతిష్ఠ సేసినాఁ
డ[1] మొగిట వాఁడు కారలఁ బఱడం దగ[2] డింటికిట నానిమిత్తమ
య్యమరవరేణ్యునిన్[3] విడువు మంచుఁ బయోరుహగర్భుఁ డాడువా
క్యములు[4] దశాస్యసూతి విని యంజలి సేసి వినీతి నిట్లనున్. 15

మ. జగదారాధ్యపదాబ్జ మీఁద[5] లిపు డాజ్ఞాపించినట్లే[6] జయం
తగురున్ వీడెద నా కొసంగు మమరత్వం బన్న వాణీశుఁడున్
నగి యతూనుఁ కిన్నరప్రముఖనానాప్రాణిరింఛోళికిన్
జగతిన్ లే దమరత్వమిం కొకటి గాంక్షన్ వేఁడుమా యిచ్చెదన్. 16

చ. అన విని మేఘనాదుఁ డను నట్టిదయేని మహాత్మ వైరితో
నని యొనరింపఁగా వలసినప్పుడు వేల్మి యొనర్చి హోమవ
హ్నిని జనియించుదివ్యరథ మెక్కినచో నమరత్వ మొంద ని
మ్మనుపమహోమవిఘ్న[7] మయినప్పుడు నాశము సమ్మతించితిన్. 17

చ. తపములు పెక్కు చేసి కద తాత యమర్త్యతఁ గందు[8] రందఱున్
విపులపరాక్రమంబుననె[9] వేఁడెద[10] నీయభిలాష మియ్యవే
కృప నని పౌత్రజుం డడుగ నిచ్చితి నట్లగు నంచుఁ బద్మజుం
డపుడు విముక్తుఁడైన దివిజాధిపుఁ దోడ్కొని వేడ్క మీఱఁగన్. 18

క. వారల నట వీడ్కొని తన, వారలతో గగనమార్గవర్తి[11] యయినచో
గౌరవహానిజలజ్జా, భారంబున శిరము[12] వంచి బలరిపుఁ డంతన్. 19

సీ. వీడినసిగ జాఱు[13]విరిపువ్వుసరులతో, మురువు డించిన వాఁడుమోముతోడ
దండడిఁ దెగి రాలుతారహారములతో, వదలినభూషణవ్రజముతోడ
బలు కట్లదద్దు లేర్పడుభుజార్గళులతో, నలఁగినచలువదువ్వలువతోడ
నరిశరజర్జరితావయవములతో, బడలికఁ బొడము చేడ్పాటుతోడ

తే. నడుగు లెడనెడఁ దడఁబడ నశ్రుజలము, లడర నడలున నడతెంచి యంఘ్రికమల
యుగళి వ్రాలిన బలవైరి నూఱడించి, యంచిత ప్రోపమించి విరించి యనియె.

---

† 14వ పద్యము కొన్నిప్రతులలో సచ్చరితాఖ్య యెందు నినుసాటి బలాఢ్యుని గాన వేల్పులన్ మచ్చర మొప్ప...అని ద్విత్వచకారముతో నున్నయది. 1. డ మొదల. 2. దింకిటనానిమిత్త. 3. విడువుడంచు. 4. దశాస్యుసూతి. 5. మీరలిటు లాజ్ఞా. 6. నట్టిజయం. 7. విఘ్నమయినప్పటి నాశము. 8. రందునన్. 9. పరాక్రమంబునను. 10. నయ్యభిలాషమియ్యవే 11. వర్తియయి వచో. 12. శిరమువాంచి. 13. విడిపువ్వు సరులతో; విరజాజి సరులతో.

దోదకవృత్తము [1], బాలిశునై నన్ బండితునై నన్ గాలవశంబునఁ గర్మఫలంబుల్
మేలయి కీడయి మేకొనకున్నే, యేల మనోవ్యథ నింకెద విందాః. 21

మ. తొలిజన్మంబునఁ జేయుకర్మములు చెందుం గొందఱం గొందఱం
గలఁచుం దప్పక యాశరీరమున నొక్కంబె కర్మస్థితుల్
తెలియన్ శక్యము గావు మాదృశులకున్ దేవేంద్ర నీకర్మమే
కలఁగించెన్ నిను నిట్లు పూర్వకథ యాకర్ణింపుమా తెల్పెదన్. 22

వ. అని పల్కి శతానందుండు పురందరున కిట్లనియె. 23

ఇంద్రునకు నహల్యాప్రాణనాథుఁడు శాప మిచ్చినవిధము.

శా. నే నిర్మించినకామినీమణులలో నీ టొండు నీలాలకన్
నే నిం [2]కొక్కరితన్ సృజింతు ననియున్ నిష్కర్ష గావించి యీ
నానాదివ్యవిశేషవస్తువుల సౌందర్యాంశముల్ గూర్చి లో
కానందాకృతిగా సృజించితి నహల్యానామభామామణిన్. 24

తే. హలమునాఁగలిరూపమౌ హలముభావ, మగయహల్యంబునాఁజనుఁ ట్టిహల్య
మన్నెలంతకు లేమి నహల్య యనుచు, నేను బలికితి నెఱుఁగవే యింద్ర నీవు.

సీ. కమలమై ఖరిసుధాకరకళావిభవంబు, లొకటియై చెలు వొందియుండుటకును
భ్రమరసంపదలు సంపఁగెపువ్వువిలసనం, బొకటియై చెలు వొందియుండుటకును
[3]దాడిమీబీజసంతతి శుకమణిముఖం, బొకటియై చెలు వొందియుండుటకును
శంఖసౌభాగ్యంబుఁ [4]జారువీణాస్వనం, బొకటియై చెలు వొందియుండుటకును

తే. నేఁ బ్రయత్నంబు సేసి యన్నెలఁతకన్నుఁ
గవ మెుగము చూపుగుమి నాసికయు రదములు [టిమ.
మోవి కంఠంబు నుస్వరమును సృజించి, కాంచితి సురేంద్ర యఘటనాఘటనప

సీ. పూర్ణేందుబింబ మెప్పుడు నిల్వలేదాయె, ననుదూఱు దీనియాననమువలనఁ
గవజక్కవలఁ బాయఁగా [5]జేసె నో నను, నడి దీనికుచలీలచములవలనఁ
బగలు కల్వలచెల్వు ప్రబల నీయం డను, దూషణ దీనికందోయివలన
మించు నించుక సేపు [6]మించి నిర్మించలే, డనురట్టు దీనిదేహంబువలనఁ

తే. బాపుకొనలెస్స సృజియించె బ్రహ్మయనుచుఁ, గొలువవచ్చిన దేవతాకోటి దలఁప
నీవెఱఁది నిమ్మనుచు నన్ను నీవు వచ్చి వచ్చి యడుగుదు మఱచితే వజ్రపాణి.

చ. పలుమఱు నీవు వేఁడిన నకళ్ళగు లెందఱు వచ్చి వేఁడినం
గలికి నొసంగ కెవ్వరికి గౌతమమానికి దాని నిచ్చినం

1. వ్రాతప్రతు లన్నింటిలోను ఇయ్యది శ్రీరమణ వృత్తమనియే గన్పట్టుచున్నది.

2. నే నింకొక్కతె, సృష్టి సేతు ననియున్ అని వ్రాతప్రతుల పాఠము. 3. దాడిమ బీజ సంతతి శుకారుణ ముఖం. 4. జారువీణాస్వరం. 5. జేయుగాదను. 6. మించ నిర్మించలేడను, నించుక సొంపు మించ,

గళవళ మం దినీవు [1]రతి§కాంతకృతాంతలతాంతకుంతముల్
బలువిడి మానసాంబుజము§ బ్రద్దలు వాపిన [2]దైన్యమూర్తివై. 28

క. నను దూఱుచు గౌతమముని, పనిఁ దూఱుచుఁ గుసుమశరచిత§[3]వల్లీవిలస
ద్ధ్వనిఁ [4]దాడుచు నచ్చెలిఁ జెనఁ, గొనఁగోరుచుఁ *బొంది ప్రొద్దు§గ్రుంకినయంతన్.

ఉ. ఆనడిరేయి [5]కోడివలె§ నార్భటి సేసి మునీంద్రునిన్ నదీ
స్నానము సేయఁ బంచి కుహనా§మునివై చని [6]గౌతమాంగనా
నూనరతోత్సవాంబుధి మున§నుంగుచు నుండితి వంతలోన న
మ్మౌనియు వచ్చి నిన్నుఁ గని§ మచ్చర మల్కయు నిచ్చ హెచ్చఁగన్. 30

మ. కపటాకారముఁ బూని మానిసతులం§ గాంక్షించి యీలాగు గా
నిపనుల్ సేయఁ గడంగినాఁడవె బళా§ నీకండగర్వంబు దే
వపతీ! శత్రుఁడు పట్టి కట్టికొని పో§వం దీఱుఁ బో మ్మంచు నిన్
శపియించెం గడ నాఁటిశాప మిదిగో§ సంధిల్లె నీనాఁటికిన్. 31

క. నినుఁ గలసిననిజకాంతం, జెనుఁజట్టై యుండు మని శ§పించి జగతిఁ జ
క్కనిసతులు [7]తఱుచు గలిగెద,రని ముని యనె నటులకలిగి§ రదిమొదలు ప్రజల్.

వ. కావున.

చ. వగవకు మీయఘంబు చన§ వాసవ వైష్ణవయాగ మంచితం
బుగ నొనరింపు నీవనుఁగుఁ§ బుత్త్రుఁ బులోముఁడు [8]వార్ధి వైరిచే
నగపడ నీక [9]దాఁచె వల§ దాతనికై వెతఁ జెంద నంచు న
న్నగరిపు[10] నూరడించి నలి§నప్రభవుం డపు డేఁగె వీటికిన్. 34

చ. కమలజుఁ డానతిచ్చినప్ర§కారమునం గ్రతు వాచరించి ఖే
దముడిగి వాసవుండు నిజ§ధామము చేరె నృపాల రావణ
ప్రముఖులకంటె రావణిప§రాక్రమ మెక్కువ యన్నమాట ని
క్కమవుఁ గదా యటం చల య§గస్త్యమహాముని యానతిచ్చినన్. 35

తే. ఆపురావృత్తమున రావ§ణాత్మజన్ము, విక్రమము పెద్దయనుమాట§ వినిరఘుప్ర
వీరుఁ డరుదందె సభ నున్న§వార లెల్ల, నింద్రజిద్వైరి లక్ష్మణు§ నెంచి రపుడు.

ఉ. శ్రీరఘురాముచెంగట వ§సించి విభీషణుఁ [11]డగ్రజక్రమం
బాఋషి దెల్పఁగా విని ప్ర§హర్షముతో నృపుఁ జూచి మున్ను క

---

1. రతికాంతు కృతాంత; రతికాంతు కృతాంత శతాంతకుంతముల్, 2. ధైర్యమూర్తివై. 3. వల్లీభలసద్ధ్వని. 4. దోరుచు. * పొంచిప్రొద్దు గ్రుంకినయంతన్; మించిప్రొద్దు గ్రుంకిన, యనియున్నది. 5. ఆనడురేయి. 6. గౌతమాంగనామానవ... అనియున్నది. కాని ఇందర్థము మృగ్యము. 7. తఱుచు గలుగరు యని మునియనె నటులనయిరి యదిమొదలు సతుల్. అని వ్రాతప్రతులలో నున్నది. 8. బులోమునివార్ధి. 9. నీకఁగాచె. 10. నన్నగపతి. 11. డగ్రజక్రమంబు అనియున్నది.

న్నారఁగఁ జూచినట్లు[1] ముని యానతి యియ్యఁగ నేఁడు వింటి న
య్యారె యగస్త్యుఁ [2]డంతమహిమాధికుఁ డంచు నుతించె నయ్యెడన్. 37

క. మైత్రావరుణి ధరిత్రీ, [3]పుత్రీవరునిఁ గని యనియెఁ బుంభావకళా
ధాత్రానందకరోక్తిను,గాత్రీపదపుటితకటకఘటితార్భటులన్. 38

చ. జడధిమదాంధకారహర శౌర్యదినేశ్వర రామ మున్ను నీ
వడిగినమాట కింక నొక యద్భుత మున్నది యాలకింపు మి
వ్వడువున రావణుండు బలవంతుల మార్కొను వేడ్క నొక్కనాఁ
డెడపక పశ్చిమాబ్ధిదరి[4] కేఁగి తదంతిక కాననంబునన్. 39

రావణుండు కపిలమునిచే భంగపడుట.

చ. పరిచరు లూడిగంబు సలుపన్ సచివుల్ హితభాష లాడఁగా
శరధితరంగ రంగదురు సైకతసీమల సంచరించుచుం
బరిసరధారుణిం దుహినపర్వతమో యన మించు నొక్కభూ
ధరమణిఁ జూచి చేరఁ జని దానవుఁ డం దొకకోనలోపలన్. 40

సీ. నికటావనీజపంక్తికిఁ గడారజటాంశు, లామ్రేడితజలంబు[5] లై వెలుంగ
నాసన్నఝురములం దాననశోణాబ్జ, [6]మమితారుణాంభోరుహములు నింప
సవిధకుంజాలిపుంజములు గ్రీవాలగ్న, పద్మమాలిక సౌరభములఁ బిల్వఁ
బరిసరపల్లవప్రతతిఁ బల్లవమంజు, పాదముల్ నఖకాంతిఁ బరిహసింప

తే. బద్ధపద్మాసనస్థుఁడై పరమనిష్ఠఁ, గన్నుఁగవ మూసికొని [7]పాణికమలసముది
తాక్షమాలిక శివివేల్లలనాత్మయోగ,పూర్ణసుఖ మొందు నొకమహాపురు[షుఁగాంచె.

ఉ. కాంచి సమీపభూమి దశకంఠుఁడు సేరఁగఁ దల్చి రంగనే
త్రాంచలవీథి నుప్పతిలె నగ్నిశిఖల్ భ్రుకుటీకరాళ మై
మించె ముఖంబు బాహుల నశేషయఃశితాయుధయూథముల్ విజృం
భించెఁ దనూరుహాళిఁ గనిపించె మరుద్వసురుద్రసంఘముల్. వ. మఱియును.

చ. గ్రహముల భానుఁడున్ గిరులఁ గాంచనశైలము వేల్పులందు వృ
త్రహుఁడు[8] నిభంబులందుఁ జవుదంతియుఁ జెట్టులఁ గల్పధారుణీ
రుహము వెలుంగునట్లు లజరుద్రముఖామరమూర్తులందు దు
స్సహమగు మూర్తిఁ జేకొని[9] యొసంగెడు నాథునుఁ జూచుచున్నెడన్. 44

---

1. నట్లు. 2. డింతమహిమాధికుడనియున్నది. 3. ధరిత్రీ పుత్రునిగని యనియెనపుడు పుంభావ; ధరిత్రీపుత్రీపతిగనియు ననియె.. అనియును పాఠములుగలవు. 4. పశ్చిమాబ్ధి కడ కేగి. 5 లామ్రేడితజలశ్మశ్రులై. 6. మహితారుణాంభోరుహముల జిలుక-అని వ్రాతప్రతి పాఠము. 7. పాణి కమల సముచితా. 8. త్రహుడిభంబులందు. 9. పొసంగిన నాథును.

సీ. ఉరమున శ్రీదేవి యూరుల ధర్మంబు, తలఁపున మదనుండు దపము దమము
మూఁపున బితృసంఘము ను¹శల్యముల మరుద్గణములుఁ గుక్షి సాగరచయమ్ము
వసువులు నడుమఁ బార్శ్వముల దిక్కులు కన్నుఁ,
గవ సూర్యచంద్రులు గ్రమున రుద్రు
లాశ్వినుల్² చెవుల బాహాషండములను ధాతయు విధాతయు ననుదైవతములు
తే. రమ్యమణిబంధమున భిదురంబు పాణి
తలములను భగపూషులు తగ నఖముల
భుజగతతి రోమముల దానవులు తనువున
వివిధదివ్యులు దవమును వెలయుటయును. 45

శా. ఆవింతల్ గని యార నాయెదుట మాయల్ సేయఁగాఁ జొచ్చినాఁ
డీవాచంయమి యంచు రావణుఁడు వహ్నిజ్వాలికాభీలలీ
లావేలాస్త్రచయంబు రాఘవునిపై నంతంత వర్షించి వీ
రావేశంబునఁ బేర్చి యార్చిన నతం డాటోప మేపారఁగన్. 46

క. బెడఁగుం జూపుల నిప్పులు, జడిగొన వడి లేచి నన్ను సాధింపఁగ ని
క్కడకున్ వచ్చితె యోరీ, చెడుగా యని యలఁతిముష్టిఁ జేఁ దాటించెన్. 47

ఉ. ఆయనముష్టిఘాతము మహాకులిశాయుధలీల మించినన్
వాయుమహోద్ధతిన్ ధరణివ్రాలు మహాకుజమో యనంగ దై
తేయుఁడు గూలెఁ³ గూలినవతనిం గని మంత్రులు దాఁక వచ్చినం
బాయఁగఁ జేసె హుంక్రియ నెబల్లిమఁ డప్పురుషుండు భూనగా. 48

వ. ఇవ్విధంబున. 49

ఆ. అలఁతిముష్టిఁ బొడిచియు నరారి నొగిలించి, యతనివారి హుంక్రియనె కలంచి
యమ్మహానుభావుఁ డంతికగిరిగుహా, భ్యంతరంబు సొచ్చె నతిరయమున. 50

ఉ. ఆయెడ మూర్ఛఁ దేఱి దనుజాగ్రణియుం దనవారిఁ జూచి న
న్నీయెడ ముష్టి నొంచినతఁ డెక్కడి కేఁగె నటన్న, వార ల
య్యా యిఁక నేటి కాతఁడు భయంపడి యిగ్గుహ సొచ్చి చెచ్చెరం
బోయెఁ బరాఙ్ముఖుం డొడరఁ బోవుదురే మిమువంటి బల్లిదుల్. 51

క. అది గాక బాహువిక్రమ, మదసం బతనికి మహాత్ముఁ డని తోఁచుచు ను
న్నది పాఱెకుబండ్లకు వల,వదు పదములు చాఁప దనుజవల్లభ యనినన్. 52

చ. అలిగి బళా యతండు ప్రళయాంతకుఁ డైనను బోవ నిత్తునే
నిలువుఁడు మీర లీడ ననిర్భయుఁడై నిబిడాంధకారము

---

1. ములుశల్యముల మరుత్. 2. లశ్వినుల్ చెవుల. 3 గూలెఁ గూలినను నీతనిమంత్రులం.

ల్దళముకొనంగ మూర్ఛమదిలొఁగున నున్నగుహాంతరంబులో
పలికి దశాననుం డరిగెఁ బాణకృపాణరుచుల్ వెలుంగఁగన్. 53

వ. అరిగి తత్ప్రదేశంబున. 54

సీ. అతిభీషణాకారులై ఘోరశస్త్రాస్త్ర, ధారులై విలసిల్లువీరవరుల
నఖిలలోకైకమోహనవిలాసాగణ్య, లావణ్యవతులైన దేవసతుల
నవలోకమాలనె బ్రహ్మాండంబు భస్మంబు, [1]సేయఁ జాలిన మహాసిద్ధవరుల
శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గముల్ గల చతు, ర్భుజములఁ దాల్చినపురుషవరుల,

తే. జూచి వారల తేజంబుసొంపు పెంపు, గలుగుతనమును దను భీతుఁ గానొనర్ప
నుప్పతిలుతత్తఱమున నందుండ వెఱచి, పఱచి దశకంఠుఁ డగ్గుహాభ్యంతరమున.

సీ. దివ్యనందనమాల్యభవ్యసౌరభములు, ఘుమ్మని గుహయెల్లఁ గ్రమ్ముకొనఁగ
మహనీయకోటీరమకరకుండలమణి, ద్యుతు లంధకారంబుఁ దోలఁగఁ ద్రోయ
గగనభాగమునఁ[2] నక్షత్రపంక్తులఁ బోలి, యురమున మౌక్తికసరము లలరఁ
జామరగ్రాహిణీచటులకంకణనిస్వ, నంబులు చెవుల కానంద మొసఁగ

తే. దగుశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళశయ్యఁ, బవ్వళించి పదాబ్జముల్ బాలయొకతె
దొడల నిడుకొనియొత్తఁ గంగదోయి మోడ్చి,
నిదుర వోయెడియొక సౌఖ్యనిధిని జూచి. 56

తే. చూచి యాయన చెంగట సొబగువాలు, బెళ్కుఁ జూపుల వెలయు నెచ్చెలి యనట్టె
ఱెప్ప వేయక కనుచు దుర్వృత్తుఁ డగుచుఁ, జెంత కొక యింతిఁ జేరిన యింతలోన.

తే. ఎఱిఁగి[3] యమ్మేటి తాముసుంగిడిన జిలుఁగుఁ, జలువ వెలిపట్టు దొలఁగించి సరగ లేచి
సరభసంబున నట్టహాసంబు సేయ, వింశతిభుజుండు భీతిల్లి వివశుఁ డయ్యె. 58

క. వివశుఁ డయి కొంతవడికి, ద్దివిజారిప్రభుఁ డొకింత తెప్పిఱి యతనిన్
సవినయముగఁ గని యెవ్వం, డవు నీవు మహాత్మ యేర్పడఁగఁ దెల్పఁగదే. 59

సీ. రుద్రునిఁ గనుఁగొంటి రుద్రున కిటువంటి, దారుణోన్నిద్రరౌద్రంబుఁ గాన
జమునితో మార్కొంటి జమునకు నిటువంటి, కర్కశోదగ్రాగ్రహముఁ గాన
దపనునిఁ బొడఁగంటిఁ దపనున కిటువంటి, [4]ప్రతిమాతిగప్రతాపంబుఁ గానఁ
గనకాద్రిపై నుంటిఁ గనకాద్రి కిటువంటి, యతిదుర్నివారధైర్యంబుఁ గాన

తే. నింద్రచంద్రాదిదివ్యుల నెల్లఁ గంటి, వారియం దీప్రభావ మెవ్వరికిఁ గాన
నిగుఱులో నిప్పతీరున నీచరిత్ర, మెఱుఁగఁ బడ దన్న నగి యాతఁ డిట్టు లనియె 60

---

1. సేయంగజాలిన సిద్ధవరుల. 2. నక్షత్రపంక్తులఁ ద్రోలి. 3. యమ్మేటి నిడికుసుంగిడిన జిలుగు. 4. ప్రతిమేతర ప్రభావంబుగాన . అని యేచాల వ్రాతప్రతులలోని పాఠము.

తే. ఇప్పుడెల్లను[1] నన్ను నీ । [2]కెఱుఁగవచ్చు, నే దశానన యింక మీఁద । నీవ యెఱిఁగె
దింతలోపలఁ బదరి నే । నింతవాఁడ, ననుచు వివరింపఁ బో[3]నది । యట్టులుండె.
శా. బ్రహ్మేశానవరంబులన్ భువనముల్ । బాధించి[4] బ్రహ్మణ్యుల
బ్రహ్మణ్యంబులు పెట్టఁగా మెలఁగినన్ । బ్రహ్మోక్తి సైరించితిన్
బ్రహ్మఘ్నున్ నిను నింకమీఁద ననిలో । బాహాబలం బేర్పడన్
బ్రహ్మేశాదిసురేంద్రు లడ్డుపడినన్ । భంజింపుదున్ రావణా. 62

కపిలమునియైన నారాయణుండు రావణునకు స్వస్వరూపంబుఁ జూపుట.

క. నే నెవ్వఁ డని తలంచితొ, నానిజరూపంబుఁ జూచి । నామహిమంబున్
నానామ మెఱిఁగికొమ్మని, యానన మొకయింత దెఱచి । నంతటిలోనన్. 63
సీ. జ్వలనకీలాసహస్రము లర్కకరలక్ష, లైందవరుచికోటు । [5]లచటఁ దోఁచె
నరసురాసురవియచ్చరసిద్ధసాధ్యరు, ద్రాహిగుహ్యక[6]తతు । లచటఁ దోఁచె
నఖిలసముద్రంబు । లఖిలాంతరీపంబు, [7]లఖిలసరిద్వ్రజ । లచటఁ దోఁచె
నభముభూమియుగాద్య । నక్షత్రములుగిరు, లామ్నాయముఖవిద్య । లచటదోఁచె
తే. నట్టిముఖములు పెక్కువే । లమితకర్ణ, నయననాసాపుటంబు । ల[8]నంతపదము
లమిత బాహువు లమితభూ । షాంబరాదు
లమితశస్త్రంబు లమ్మూర్తి । యందుఁ దోఁచె. 64
క. ఆయద్భుత తేజోనిధి, చాయం గరియొద్ది దోమ । చందంబున నై
తేయుండు హీనుఁడై తన, కాయము గంపింప వెఱచి । కన్నుల మొగిచెన్. 65
వ. ఇవ్విధంబున. 66
తే. కన్నులన్నియు మొగిచి న । క్తంచరేంద్రుఁ, డమ్మహామూర్తి కానతు । లాచరించి
యంజలు లొనర్చి దేవ నీ । వని వధించు. నంతికం బె[9] శుభం బేది । యనుచుఁ బలికె.
క. ఆదట గిరితో గుహతో, నాదేవుఁ డదృశ్యుఁ డయ్యె । నద్భుతభయన
మ్మోదములు వెలయ మారీ, చాదులతో నచటు వాసి । యతఁ డరగె నృపా. 68
తే. రామ గుహలోన గిరిచెంత । రావణునకుఁ, గనఁబడిన దేవుఁ డెవ్వఁడో । యనఁగ నేల
యతఁడె కపిలావతారుఁ డౌ । నాదివిష్ణుఁ, డాయనకు నీకు భేద మింత । యైనఁ గలదె.
వ. అని పల్కి యగస్త్యమునిచంద్రుండు వెండియు రామచంద్రున కిట్లనియె. 70
సీ. స్నానసంధ్యాజప । [10]స్వాధ్యాయముఖముల, నెవ్వానిస్మరియింతు । రెల్లఋషులు
జగదుద్భవస్థితి । సంహారకృత్యంబు, లెవ్వానికీడలై । నివ్వటిల్లుఁ

1. ఇప్పుడెట్టులు నన్ను నీ; ఇప్పుడెటు నన్ను నీ కెఱుఁగంగవచ్చు... అనియున్నది. 2. లెఱుగ వచ్చు; లెఱుగవచ్చు. 3. నదియట్టు లనిరె. 4. బ్రహ్మణ్యులన్ బ్రహ్మణ్యంబుల బెట్టుగా నలిగినన్; బెట్టిగా మెలగినన్. 5. లచటఁ జూచె అని యున్నది. ఇట్టులనే ఈ నాలుగు పెద్దపాదముల చివర కూడ "అచటఁ జూచె" అనియే యున్నది. 6. గుహ్యకజాతు లచట. 7. లఖిలసరిద్ద్రశ్య మచటఁ దోఁచె. 8. లనంతపథము. 9. శుభంబేమియనుచు. 10. స్వాధ్యాయతపముల.

బ్రోఁబల్కు కల్కి పాకపటకుసిందూర మై, యెవ్వానిపదకాంతి యెసక మెసఁగు
దేశికోచ్చరితోపదేశమంత్రంబులై, యెవ్వానినామంబు లిం పొనర్చుఁ
తే. పద్మజేంద్రాదిదేవతాప్రభువు లేమ, హనుమహూనమేయమాయాబ్ధిలో మునింగి
దరియుఁ దాపును గానక తల్లడింతు, రట్టిహరి వీవె కావె పట్టాభిరామ. 71

సీ. పదపంకజరజఃప్రభావంబుచే రాతి, నతివఁగా నొనరించినందువలన
సాక్షాన్నిటాలకటాక్షుండు దాల్చు వి, ల్లవలీల విఱిచినయందువలన
ధనువు గైకొను నెపంబున జామదగ్న్యు, బాహుశక్తి హరియించినందువలన
నినజుతోఁ బ్రతిన చేసినలీల నొక్కకోల, నమరేంద్రసుతుఁ గూల్చినందువలన
తే. నబ్ధి బాణాగ్రమున నిల్పినందువలన, నని నజయ్యాసురులఁ ద్రుంచినందువలన
నాదినారాయణస్వామి వగుట దెలిసె, నరయ నరుఁడవె నీవు పట్టాభిరామ. 72

మ. పదిమోముల్[2] గలదండిరక్కసు నసిన్ భంజింప నీలాగు నీ
వుదయం బొందిన నీపనుల్ నడప నుద్యోగించి రుద్రాబ్జగ
ర్భదినేంద్రాబ్జముఖామరుల్ పవనభూభల్లూకరాడ్భానుజాం
గదముఖ్యాగచరత్వముల్ గనిరిగా కాకుత్స్థవంశాగ్రణీ 73

ఉ. అందఱు నంద ఔనె కద యందఱిలోఁ బవనాత్మజుండు నీ
యందుఁ[3] బ్రపత్తి గల్గినమహాత్ముఁడు గాత్తగుణోత్తముండు సం
క్రందనజిద్దశాస్యముఖరాక్షసముఖ్యుల నొక్కరుండె పో
రం దెగఁ జూడ నోపు బలరాశి నుతింపఁ దరంబె యాతనిన్. 74

మ. అకలంకాత్ముఁ డపాయశూన్యుఁ డఖిలోపాయాధికుం డాంజనే
గి కదా యెవ్వరి లెక్కసేయక లతాంగిం జూచి రమ్మంచు ము
ద్రిక యీమారుతిచేత నిచ్చితివి భూరిస్తోత్రపాత్రంబుగా
నకలజ్ఞుండవు రామ నీ వెఱుఁగవే సామీరిమాహాత్మ్యముల్. 75

సీ. కదలఁ డీతఁడు[4] వజ్రకఠినవిగ్రహుఁ డంచుఁ, బోలఁగా మైనాకశైల మెఱుఁగు
వెఱవఁ డీతఁడు మహావీరశేఖరుఁ డంచు, శోధింప వచ్చినసురస యెఱుఁగుఁ
గలఁగఁ డీతఁడు భూరిగాంభీర్యనిధి యంచు, వడిఁ బాయ యిచ్చినవనధి యెఱుఁగు
బలిమి నీతఁడు మహాబలుఁ డంతవాఁ డంచుఁ, గెరలి మార్కొనినలంకిణి యెఱుంగు
తే. జీవదాయకుఁ డితఁ డనిసీత యెఱుఁగు, రాక్షసాంతకుఁ డితఁ డనియక్షుఁ డెఱుఁగు
నధికుఁ డితఁ డని రావణియస్త్ర మెఱుఁగు, సిద్ధమిది యని రామ నీచిత్త మెఱుఁగు.

సీ. అవనిజాహృదయశోకాంధకారము మాన్పఁ, గపిరూపుఁ గనినభాస్కరు డితండు
దశకంధరోద్యానతరువులు గూల్పమైఁ, దాల్చుఝంఝామారుతం బితండు

---

1. సాక్షాన్నిటాలతటాక్షుండు. 2. గలచండి రక్కసునసిన్. 3. బ్రపత్తిగల్గిన మహాత్ముఁడు...అనియే వ్రాతలోనున్నది. 4. వజ్రకఠిన దేహుఁడటంచు.

సైన్యేశపంచక[1] సప్తమంత్రిజగిరుల్, వాల్యప్రాణము లొందు వజ్రమితఁడు
పరపలాశికులంబు[2] భస్మంబు గావింప, వాల మూనినదవ జ్వాలి యితఁడు
తే. రావణునిధైర్యలతఁ [3]ద్రుంప అంప మితఁడు
దైత్యులకు కాలమునఁ దోఁచుమృత్యు వితఁడు
సకలకపిలోచనచకోరచంద్రుఁ డితఁడు,
ఖరకరాన్వయ మీ [4]కేడు గడయు నితఁడు. 77

ఉ. రావణుపుత్రుకంటె నల రావణుకంటెను వాలికంటె ని
ప్పావని బాహువిక్రమవిభాసితుఁ డించుక యగ్గలేని లో
కావళి హావళిం గను మహర్షులశాపముచే స్వకీయ మా
లా వెఱుఁగండు మత్తకరి లాగున నుండు నితండు రాఘవా. 78

తే. అని ప్రసంగవశంబున ననిలసుతుని, బ్రస్తుతించిన కుంభసంభవునిమాట
లమృతధారలఁ దెవీను లార నలరి, యెలమితో జానకీజాని యిట్టు లనియె.

మ. కలశీసంభవ[5] నీవు పల్కినది నిక్కం బంజనాపుత్త్రుఁ డన్
బలు తెప్పం గొని కాదె దాఁటితి విపత్పాథోధి యీభానుజా
దులు నన్ గొల్వ నొనర్చె[6] సీతనిమృదూక్తుల్ గావె యిమ్మేటి కే
వలభక్తిన్ ననుఁగూర్చి చేసినపనుల్ వర్ణింపఁగా శక్యమే. 80

సీ. తనవాగమృతధార ధరణిజాప్రాణముల్, నిలిపి నామదిలోని నెగులు దీర్చె
శరణుసొచ్చినవిభీషణుఁ గూర్చుకొమ్మని, తెలిపి మాకుఁ బ్రతిష్ఠ గలుగఁ జేసె
బవరంబులోఁ జేర్చిపంక్తికంఠునియుర, స్థ్సలిముష్టిహతి నొంచి సగము సంపెఁ
బరులచే హతులైన ప్లవగోత్తములకు జీవము లిచ్చి మాప్రాభవంబు నిలిపెఁ
తే. బడినలక్ష్మణు బ్రతికించి భానుకులము, నిలిపె నంతటఁ జననీక నిర్వహించె
వేయు నేల నాకొఱకై యనేక, దనుజవీరులఁ ద్రుంచె నీయనిలసుతుఁడు.

ఉ. తమ్ముల బంధులం గలసి తల్లులనుం గని నేను సీతతోఁ
గ్రమ్మఱ నీయయోధ్య నధికారము గాంచి సుఖించు టెల్ల స
త్యమ్ము[7] సమీరసూనునిసహాయతఁ గాదె మునీంద్ర యెన్నిజ
న్మమ్ములకైన నితనిఋణం బెడఁబాపుకొనంగ నేర్తునే. 82

చ. అది యటు లుండె నీయన మహామహుఁ డర్కజుచెంత నుండి బ
ల్విదుఁ డగువాలి నేల విదళింప కుపేక్ష[8] యొనర్చె నాత్మశ

---

1. సైన్యేశపరపంచసప్త-అని యొకప్రతిలోనున్నది. 2. పరపలాశి కులంబు భస్మంబు.
3. ధైర్యలత ; దెంప అంప. 4. మీ కేడుగడయు నితండు. 5. మీరుపల్కినది. 6. సీతను మృదూక్తి గాదె. 7. సమీరసూనుని సహాయమునకాదె.. అని యున్నది. ఈపాఠమున వాక్యార్థసంశయము గలసి కర్థయగుచున్నది. 8. యుంజేసె.

క్తి దెలియకుండు గాక యని - కేవల వహించి సుహాస్య లేటికే
సదములమానసాబ్జునకు - శాప మొసంగి [1]తెలుపఁగఁ దెల్పవే. 83

మ. జననం బొందగ నీవు హేతువనిభుజా - శౌర్య ప్రభా ప్రౌఢిమల్
వినఁ గాంక్షించెదఁ దెల్పఁ డంచు హనుమ - ద్వీరాగ్రతాంకంబు మాఁ
పున నాత్మేశ్వరకరంబు పొంది జగతీ - పుత్రీమనోభర్త కేఁ
డినఁ బల్కెన్ ముని నానటత్కచజటా - కోటీకాభ్రశృంగాగ్రఘటిక్. 84

హనుమంతుని జననము.

ఉ. చండకరాన్వయాంబునిధి - చంద్ర రఘూద్వహ యీ సమీరపు
త్రుండు మహాత్ముఁడౌన కద - తొల్లి పుట్టక[2] నేక పొందక
ద్రుం డితఁ డంచుఁ గొండలు బు - ధుల్ గణియింపరు రాఘవ స్వమే
వ్వం డెఱుఁగుం జరాచర - భరంబు లెఱింగిన నీవు దక్కఁగన్. 85

శా. సాక్షాచ్ఛంభుఁడు గాక యున్నఁ గలవే - చర్చింప నీశౌర్యధై
ర్యక్షాంతి ప్రతిభా ప్రభావములు రు - ద్రాంశంబునం బార్వతీ
కుక్షిన్ వృద్ధి వహించి పావకునిలోఁ - గొన్నాళ్లు వర్తించి యీ
యక్షయ్యద్యుతి పిమ్మటం బవనగ - ర్భాంతస్థుఁడై భాసిలెన్. 86

చ. అనిలువరంబుచేఁ[3] బిదప - నంజనకున్ జనియించి జన్మమె
త్తినపుడె[4] భానునిం బొదివె - దేవత లిచ్చువరంబు లొంది యం
దున శిశువాట గర్వితలెఁ - దోఁచిన మౌనులు శాప మిచ్చిరీ
తని కొకరుండు పేర్కొనిన - దాఁక స్వశక్తి యెఱుంగకుండఁగన్. 87

తే. దానఁ దనలా వెఱుంగఁడు - గాన నితఁడు, వాలివధియింపఁడనిగాక - వాలిభాను
సుతులఁ గొన్నాళ్లు సరి గాఁగఁ - జూచి కొలిచి
యుండెఁ గావునఁ బగఁ బూన - నొల్లఁ డయ్యె. 88

క. లేకున్న హనుమ కెదురే, పాకారికుమారుఁ డితఁడు - ప్రభవించుట సీ
తాకాంత! లెస్స దెలిపెద, నాకర్ణింపు మని మఱియు - నమ్ముని యనియెన్. 89

సీ. తనధైర్యరమ[5] కోడి - కనకాచలేంద్రంబు, సిగ్గుతోఁ దనభర్త - జేరికొనఁగఁ
దననామమున కుచితంబుగాఁ దనుఁ దాఁకి, శంబసాదనసామ - జంబు గూలఁ
దనతపోనియమంబు - గనుభరద్వాజాది, వాచంయములకు నే - వలు జనింపఁ
దనబాహుశాఖలు - దైతేయభీతామ, రులకును నిలువ నీ - డలు ఘటింపఁ

1. తెలుపఁగఁ జెప్పవే యని కొన్నిటిలోను, రియానతీయవే అని మఱికొన్నిటిలోను నున్నది.
2. పుట్టువనేకపొంద. 3. అనిలజవంబుచేఁ బిదప. 4. త్తినపుడు భానునింబొదివి. 5. ధైర్య మతికోడి.

తే. దనరుకేసరి యనుపేర వనచరేంద్రుఁ, డతని కంజన యనెడి కన్యక నొసంగె
నతనిమాతులుఁ దురువిక్రమాతులుండు, కుంజరుం డనువానరకుంజరుండు.

క. రంజిల్లఁ జేసెఁ గేసరి, యంజన నిది వింత యనుచు నంద ఱనంగ న
క్కుంజరసుతతో నక్కపి,కుంజరుఁ డొకకొన్ని యేండ్లు కూడి సుఖించెన్. 91

శా. సంసారోత్సవకారణం బగు తనూజాతోదయం బెంచి యా
హంసీగామినితో బహువ్రతపరుం డై దాన నవ్వానరో
త్తంసుం డిష్టముఁ జెందనేరక మహాదైన్యంబుచే దైన్యవి
ధ్వంసం బౌ నతనిన్ భజింపు మని కాంతారత్నముం బంచినన్. 92

క. పతియనుమతి గౌరీసతి, వ్రతి యగు నయ్యువతి నియమభవ్యచుతి సదా
గతియ సదా గతి యని యుగ్రతపం బొనరించెఁ[1] బెక్కుకాలం బధిపా. 93

ఉ. ఆయమ సేయుఘోరతప మంతట మెచ్చి సదాశివాజ్ఞ న
వ్వాయువు స్వోదరస్థితశివస్థిరతేజముఁ దెచ్చి యిచ్చినం
దోయజగంధి గర్భ మయి తోరపువేడుక నొక్కవర్ష మి
య్యాయతతేజుఁ దాల్చె మతి నంచిత మానోవాసరంబునన్. 94

మ. అమరుల్ దివ్యసుమావళుల్ గురియ రంభాద్యప్సరఃకాంత లా
డ[2] మరుద్వీరులగుండియల్ బెదర మింటన్ భేరికాగోముఖ
ప్రముఖధ్వానము లుప్పతిల్ల దిశ లొప్పం గాంజనీగర్భవా
సమునందుండియు నిర్గమించె నితఁ డంచద్బాలభానుప్రభన్. 95

వ. అప్పుడు.

సీ. లలితసౌదామినీతులితదేహమువాని, నరుణారుణాంబుజాస్యంబువాని
రత్నకుండలభాసురకపోలములవాని, రంగత్పిశంగ[3] నేత్రములవాని
నాజానుదీర్ఘబాహాదండములవాని, ధవళయజ్ఞోపవీతములవాని
హారప్రభామనోహారివక్షమువానిఁ, గమనీయకరకంకణములవాని

తే. మంజురుచిపుంజిఁగనుహాటకమౌంజివానిఁ, [4]బసిమిగనుపట్టునునుఁబట్టుపంచెవాని
వాసవధ్వజనిభవాలవల్లివాని, నక్కుమారునిఁ గని తల్లి యాత్మ నలరె. 97

ఆ. అలరి[5] చెక్కునొక్కి యక్కునఁ జేర్చి ము,ద్దాడి నీకు ఫలము లారగింప
వలసి నన్ని దెత్తు వాపోవకుండు నా,యన్న యనుచుఁ దల్లి యడవి కరిగె.

---

1. బెక్కుకాలములధిపా. 2. మరుద్వీరుల గుండియల్ బెదర. 3. నేత్రంబువాని, అనియున్నది. ఇట్లే ఈనాల్గు పెద్దపాదముల దివఱను నేత్రంబువాని, కంకణంబువాని అనియున్నది. 4. పసిమిచాయల గనుపట్టు పంచెవాని 5. అరుదుచెక్కునొక్కి.

హనుమంతుఁడు ఫలభ్రాంతిచే రవిరాహుల మ్రింగ నుద్యోగించుట.

ఉ. అంతటిలోన నీతఁ డుదయాద్రిపయిం [1]బొడతెంచు పద్మినీ
కాంతు జపాప్రసూనరుచికాంతుఁ గనుంగొని పండటంచు వి
భ్రాంతి వహించి యాఁకటితోరన [2]రవిపై కెగసెన్ సమీర నా
గాంతక బాణవేగ పరిహాసి సమిద్ధ[3] మహాజవోన్నతిన్. 99

తే. ఎగసి చనుచున్న యీతని తెగువఁ జూచి, గగనచరులైన గంధర్వగరుడయక్ష
సిద్ధసాధ్యులు నివ్వెఱఁ జెందియున్న, [4]హా మహాండెవ్వఁడో యనునంతలోన. 100

తే. భానుకడ కేఁగునప్పిన్నవానిమేని, కెండ దాఁకక యుండ నుద్దండవృత్తి
నుడిగిమిన్నేటితమ్మిపుప్పొడిదుమార, మొనసి వలిగాడ్పు వెనువెంటఁ జనుచునుండె.

సీ. పదతాడనములచే బ్రద్దలై పాథోధి, [5]పాలికల్ దూలికాభంగిఁ జెదర
నూరుఘట్టనలచే నూర్ధ్వగంధర్వాది, నగరముల్ ఛిన్నభిన్నములు గాఁగ
బాహువేగంబుచేఁ బఱతెంచు వైమాని, కులవిమానంబులు కూలఁ బడఁగ
వాలవిక్షేపంబుచే లాజలను బోలి, [6]తూలి నక్షత్రముల్ నేల రాల

తే. దేహకాంతులు చక్కఁగాఁ దేఱి చూడ, లేక ఖచరులు వెగడిచీకాకుఁ జెంద
నేదియును జూడ కీడగద్ధితచరిత్రుఁ, డట్టె చన్ని బాలభానునిఁ బట్టె నపుడు.

సీ. ఒద్ద సేవలు సేయుచున్న ఛాయాదేవి, భీతిల్లి కరముల్ఁ బిసికికొనఁగ
భయనివారణమంత్రపరతంత్రులై వాల, ఖిల్యాదిమౌనులు కేల్వ నొదుఁగ
జడుపుతోఁ గ్రైదువుల్ విడిచి మాఠరముఖ్య, [7]పారిపార్శ్వకు లెల్లఁ బాఱిపోవ
హత శేషమందేహు [8]లట్లు గావలయుఁ బో, యీభానున కటంచు నిచ్చ నలర

తే. [9]నలరు నాపద్మహితుఁ బట్టి యాననమునఁ, బెట్టుకొను బిట్టువేఁడిగా నట్టె విడుచు
నడుచుఁ[10] జేతులు సెగ యైనయది యటంచుఁ
గినిసి యాఁకటికడిమి నిర్యానిలసుతుఁడు. 103

చ. జగదుపకారి యీప్లవగచంద్రుఁ డటంచుఁ దలంచి భానుఁడున్
దగదగమండుచుండు కిరణంబులవేఁడిమిఁ జూపఁ డయ్యెరెం
డుగడియ లేఁగ నంతఁ దపనున్ గ్రహియింపఁగ నాఁడు పర్వమా
టఁ గదియవచ్చె రాహు వచటం గలవా రరు దంది చూడఁగన్. 104

---

1. తొడతెంచు. 2. రవిపైఁ గవిసెన్ సమీర. 3. మహాతపోద్ధతిన్, అని కొన్నింటిలోను, మహాబలోద్ధతిన్ అనియుఁ గొన్నింటిలోను నున్నది. 4. హాత్తుఁ డెవ్వండో యనుచున్న నవసరమున- అనియున్నది. 5. పాళికల్ మాలికా భంగి జెదర. 6 మాలినక్షత్రముల్ ; కూలినక్షత్రముల్. 7. పారిపార్శ్వకులెల్ల. 8. లటులబోవలయుఁ లే అని కొన్నిటిలోను, అటులగావలయుఁ లే అని కొన్నిటిలోను నున్నది. 9. నలరమాసద్మహితుఁ బట్టి .. అని వ్రాతప్రతుల పాఠమున్నది. 10. నపుడు చేతులు.

ఉ. ఆగ్రహరాజుఁ బట్టినమహామహు నీతనిఁ జూచి రాహు వ
త్యుగ్రహవృత్తితోఁ గహకహార్భటిఁ జేయుచు డాయ నంత సూ
ర్యగ్రహణంబు మాని యపుడా యిది నల్లనిపండు వచ్చె నం
చుగ్రలయోగ్రవిగ్రహత నొక్కట నాతని మ్రింగఁ బోవఁగన్. 105

చ. జడిసి విధుంతుదుం డితనిఁ జక్కఁ గనుంగొన లేక యయ్యెడన్
వడిఁ బరువెత్తి యత్తెఱఁగు వాసవుతో నెఱిఁగింప నాతఁడుం
గడువెఱఁ[1] గంది నీక్రమముఁ గైకొను నంతటిపేరుఁ డెవ్వఁ డం
చడుగుచు నాల్గుకొమ్ముల మహాకరి నెక్కి శతారహస్తుఁ డై. 106

చ. నలుగడలన్ వియచ్చరగణంబులు గొల్వఁగ నేఁగుదెంచి య
జ్జలరుహబంధుచెంతఁ బ్రతిచండకరుం డన దుర్నిరీక్ష్యకాం
తులఁ దులకించు నీఘనుఁ గనుంగొని యెవ్వఁడొ వీఁ డటంచుఁ బే
రలుక వహించి మత్తకరి నట్టె పయిం గవియించి [2]యార్చుడున్. 107

క. పాండురుచి మించినది యీ,పండు హరింతు నని[3] తీవ్రపడి కడుఁ బసిపా
పం[4] డగుటఁ దెలియ[5] కీతఁడు, చండాంశుని విడిచియలగజముపై కుఱికెన్. 108

వ. ఇవ్విధంబున.

తే. కేసరికిశోర ముద్భటక్రీడ మీఁది, కుఱికినంత భయభ్రాంతు లొంది చండ
పవనహతిఁ దూలుశారదాభ్రంబులీల, నభ్రమువిభుండు [5]దెరలజంభారిగెరలి.

ఉ. భద్రగజంబుపై నుఱుకుపావని నొండొకటన్ జయింపలే
కద్రుల వ్రక్కలించు కులిశాయుధ ముద్ధతిఁ బూని వైవ న
య్యద్రిచరుండు వామహనువందున నొచ్చిన మూర్ఛఁ జెంది పూ
ర్వాద్రిపయిం బడెం గహకహార్భటిఁ జేయుచు రాహు వుబ్బఁగన్. 111

హనుమంతుం డింద్రునివజ్రహతిచే మూర్ఛిల్లఁగా
వాయుదేవుం డాత్మమూర్తి నుపసంహరించుట

చ. పడినకుమారునిం గని ప్రభంజనుఁ డార్తిఁ దపించి యింద్రుపై
నడరెడుకిన్కతో జగము లన్నియు నిండినయాత్మమూర్తి న
య్యెడ నుపసంహరించి ప్రజ లెల్లను జేష్టలు దక్కి మిక్కిలిన్
జడిమ వహింపఁ బుత్త్రుఁ గొని [6]శైలగుహాకుహరంబు సొచ్చినన్. 112

1. గడువెఱగంది నీక్రమము గైకొనునంతటి...అనియున్నది వస్తుతః ఈపాఠము రసవంతముగా గూడ నున్నది. 2. గవియించె యార్చుచున్. 3. నని తీవరపడి కడుపరిపాపండు...అనియే వ్రాతప్రతు లన్నింటిలో నున్నది. కడుపరిపాపడు=కడుప్రాతముగలపిన్నవాడు...అని యర్థమురాగలదు. 4. పండుగనఁ దెలియకీతడు; 5. దెలియకిత డచ్చండాంశుని అని యొకప్రతిలోనున్నది. 5. దెరల. జంభాంతకుండు. 6. శైలమహాకుహారంబు...అనియే వ్రాతప్రతులపాఠము ముద్రితప్రతులలోగల గుహాకుహారశబ్దములు ఏకార్థబోధకములై యసమంజసములుగ నున్నయవి.

సీ. యాజకుల్ వహ్ని హవ్యములు వేల్వఁగఁ జాఁచు, హస్తముల్ సాఁచిన యట్టులుండె
దివిజులు ప్రేరేప దివి కెగిరిన దేవ, యానంబు లెగిరిన యట్టులుండె
మునులు నదీతోయములఁ దోఁగ ముంచిన, యంగముల్ ముంచిన యటులనుండెఁ
బశుమృగనరముఖప్రాణు లుర్విని బెట్టు, నడుగులు పెట్టిన యటులనుండె
తే. భానుమండల మొక్క చోఁ బాదుకొనియెఁ, గాలగతి దప్పె సత్క్రియల్ గడచె వేద
పాఠ ముడిపోయె బాహ్యమభ్యంతరంబు, గాఢ్బబంధించి చనిన యక్కాలము

ఉ. ఆవిపరీతముల్ గని భయంపడి కొందఱు తాపసోత్తముల్ [నను.
దేవవరేణ్యుఁ డాదియగు దేవతలుం బరమేష్ఠి చెంతకుం
బోవఁ దలంచి యుబ్బుకడుపుల్ నడవన్ వడి లేనిపాదముల్
లావఱి యున్న మేనులుఁ గలంగినచిత్తములుం గనంబడన్. 114

తే. ఒకవిధంబునఁ జతురాస్యునొద్ద[1] కేఁగి
కడుఁ బ్రయత్నంబుతో మ్రొక్కి లిడి ప్రయాస [లిట్టు లనిరి.
మునఁ గరంబులు ముకుళించుకొని మొగంబు, లెత్తి దగ దొట్టికొన వారు

శా. వాణీనాథ[2] జరాయుజప్రముఖజీవశ్రేణులం దొల్లి ని
ర్మాణం[3]బీ వొనరించి వానికి జగత్ప్రాణుం గదా [4]సర్వథా
ప్రాణప్రాయునిఁగా సృజించి తతఁ డీపట్లన్ విరోధించి త
త్ప్రాణిక్షోభ మొనర్చె నేమిటికొ యీబన్నంబు వారింపవే. 116

మ. వనజాతాసన దేహనామసదనద్వారావరోధంబు సే
య నితాంతవ్యథ మాయఁ సుప్రతతి శుద్ధాంతాంగనాశ్రేణితో
నెనయై వేదనఁ జెందె నీయడరు నీ వెల్లైన వారించి య
య్యనిలున్ స్వస్థునిఁ జేసి ప్రోవఁ గదవయ్యా లోకముల్ నావుడున్. 117

చ. వనరుహసంభవుం డనియె వారలతో వినుఁ డంజనాఖ్య నా
వనితకు వాయుతేజమున వానరవీరుఁ డొకండు పుట్టి చ
య్యన నినమండలంబుఁ గని యాఁకటిపెల్లునఁ బక్వమౌ ఫలం
బని కబళింపఁగా నపుడె యాడకు రాహువు వచ్చి యుగ్రతన్. 118

సీ. తనపాలిదాయమై తపనునిగ్రహియించు, నాంజనేయునిఁ జూచి యాగ్రహించి
వెలిపింపఁ బోయి తా వెలిచి శీఘ్రంబునఁ, బలితెంచి యాదివస్పతినిఁ గాంచి
భానునిఁ బొదువ స్వర్భాను వేఱొక్కనిఁ, నియమింపఁ దగ వగునే యటంచు
దూఱిన నీమీఁద నారాహువిది యేమి, యద్భుతం బని యింద్రుఁ డలుక వొడమి
తే. యపుడె రాహువుతో వచ్చి యర్కుచెంత
నున్న కపిబాలుఁ గని నిజాయుధము వైవ
హనువు భగ్నంబుగా నతఁ డవశుఁ డైనఁ, బట్టిఁ గని గాడ్పు శోకంబుఁ బట్టలేక.

---

1. కరిగి, 2. చరాచర 3. బున్నొనరించి 4. సర్వదా

తే. ఈబలారాతిచేసిన యెగ్గుదలఁచి, యలిగి యాతఁడు పాలించు నఖిలజనులఁ
దనసుతునిలీలఁ జేష్టలు దక్కఁజేసె, నింక నగ్గాడ్పుఁ బ్రార్థింప నేఁగవలయు.

తే. వాయు వధికుండు సకలదేవతలలోన, వాయువాధార మఖిలజీవంబులకును
వాయువు బలంబు ప్రాణాదివాయులీల,[1]వాయువె చరించుచుండు నిక్క యము [లను.

క. ఆయన లేకున్న శవప్రాయంబై యుండు జగము పటితెం డీకన
వ్వాయువుఁ బ్రార్థింపుద మని, తోయజసంభవుఁడు వారితోఁ [2]జనుదెంచెన్.

క. చనుదెంచి మారుతాశ్రిత, ఘనశైలగుహాంతరంబుకడ నిల్చిన న
వ్వనజభవు రాకఁ గనుఁగొని, యనిలుఁడు గొడుకుఁగొని వచ్చి యజునకు మ్రొక్కెన్

తే. మ్రొక్కినసమీరుఁ గని యేలయిక్కడింది, పని యొర్చితి వత్స నీపట్టి యేఁడి
వీఁడెకద యని పవిధారవివశుఁడైన, యక్కుమారునిఁ గనుఁగొని యాదరమున.

తే, పలుకులవెలందితళుకుఁ జెక్కుల విచిత్ర, పత్త్రముల వ్రాయ నేర్చిన పాణి ననిల
సుతుని నెమ్మేను నివిరిన శోష దీఱి, వాఁడు లేఁబైరు వాన చేనలెఁ [3]జెలంగె.

వ. ఇవ్విధంబున. 126

తే. మూర్ఛ దెల్పిసి నయ్యంజన[4]ముద్దుపట్టి, నంకమునఁ బెట్టి యజుఁడు ముద్దాడుచుండఁ
గాంచి హర్షించి తనవక్రగతి యడంచి, గాడ్పు జగములకుత్సాహకారి యయ్యె.

చ. అనిలున కింపొనర్చి మది నంబుజసంభవుఁ డెల్లవేల్పులం
గని సురలార యీకపిశిఖామణి లోకహితార్థి మీఁదటన్
మనకుఁ బ్రియం బొనర్చు మదమత్తనిశాటుల నుక్కడంచుఁ గా
వున నితఁ డుగ్రశౌర్యవిభవుండుగ మీరు వరంబు లీఁ దగున్. 128

—◆●◆ బ్రహ్మేంద్రాదులు హనుమంతునికి వరంబులొసంగి పవనుని సంతుష్టుంజేయుట ◆●◆—

తే. అనిన సురలెల్ల మేలని రపుడు వజ్రి
తనశతారంబు [illegible]తాఁకియు హనువు వెలయు
కతన హనుమంతుఁ డనుపేరు గాంచు నితఁడు
వజ్రహతి నొవ్వఁ డీక నని వర మొసంగె. 129

సీ. బ్రహ్మదండంబున బ్రహ్మాస్త్రమున హాని, నందని దీర్ఘాయు వజుఁ డొసంగె
శూలరౌద్రాస్త్రపాశుపతాదికములచేఁ, జెడని ప్రభావంబు శివుఁ డొసంగెఁ
దనకాలపాశంబు దండంబు మృత్యువీ, యన నొంచలే వని యముఁడు పలికె
నాత్మతేజమున శతాంశ మిచ్చితి [5]విద్య, లిచ్చెద నీక నని యినుఁడు పలికెఁ

తే. పాశమునఁ గట్టబడఁడని పలికె వరుణుఁ, డగ్నిదనచేత నశియింపఁ డని యొసఁగె ధనదుఁ
డొసఁగె దనగద నొగిలని యునికి యెల్లకైదువుల నొవ్వఁ డని విశ్వకర్మ పలికె.

---

1. వాయువేలించుచుండు నిక్కయములను. 2. నరుదెంచెన్. 3. బలెఁ జెలంగె. 4. యంజన ముద్దుబెట్టి. 5. విద్యలిచ్చితి నీకని యినుఁడు బల్కె.

క. తక్కినదేవత లొక్కొక, రొక్కొక్కవరమ్ము నొసఁగి రుత్సాహముతో
నక్కమలగర్భుఁ డనిలుని, దిక్కుఁ గని గణించె నెల్ల దివిజులు వినఁగన్. 131

పంచచామరము. సమీర నీకుమారుఁ డుగ్రశౌర్యధైర్యధుర్యుఁ డ
ప్రమేయశక్తి రామకార్యభార మూని రావణా
ద్యమిత్రభీకరప్రతాపుఁ డై చరించు లేదసా
ధ్యమీజగంబులందు వీని కెంచుఁ బల్కి పోయినన్.

క. సంతసమున నంత నభస్వంతుం డొక్కెడకుఁ గొంచు వచ్చి ప్రచింతా
క్రాంత యయివగచు కేసరి, కాంత కొసఁగి యతనిమహిమ గణియించి చనెన్.

తే. రామ యాపిమ్మటన కాదె యీమహాత్ముఁ
డంతికాశ్రమములు చొచ్చి యచటిమునుల
వల్కలాజినములు వ్రచ్చి వారిమానసములు గలఁచినఁ గోపించి శాప మిడుట.

క. శాప మొసంగినఁ బశ్చా, త్తాపము ప్రాపించి దోఃప్రతాప ముడిగి య
త్తాపసులకు సేవకుఁ డై, యీపవనజుఁ డుండి పిదప నినపునిఁ జేరెన్. 135

ఉ. బోనున నున్నమత్తహరిపోలిక బ్రాహ్మణశాపయుక్తి నెం
తేనియు శాంతిఁ జెందె నితఁ డీతనిబాహుబలం బెఱింగి స
న్మానము చేయు భానుజుఁడు మంత్రులలోపల[1] నెల్ల వాయువై
శ్వానరులట్ల వీరు రఘువల్లభ పాయక యుందు రెప్పుడున్. 136

చ. విను మిఁక నొక్కవింత రఘువీర యినుండు వరంబు లిచ్చు వే
ళ ననినమాట నెమ్మదిఁ దలంచి శ్రుతుల్ పఠియింప నెంచి యీ
యన యొక నాఁడు భానుకడ కద్భుతవేగముతోడఁ బోయి మ్రొ
క్కినఁ గరుణార్ద్రదృష్టిఁ దిలకించి పయోరుహబంధుఁ డిట్లనున్. 137

మ. చదువుల్ నేర్చుకొనంగ వచ్చితివొ[2] వత్సా త్రోవ నెట్లభ్యసిం
చెదు[3] నాముందట నిల్వఁ గూడదు గదా శీఘ్రంబునం బోయినన్
మది యేకాగ్రతఁ జెందు నే నుడువు మన్నన్ నవ్వి యవ్వీరుఁ డ
య్యుదయాస్తాద్రుల నిల్పెఁ బాదయుగళం[4]బుత్సేధ దేహాగ్రుఁడై: 138

క. మును హరి త్రివిక్రమాకృతిఁ, గనిపించినయటుల నూర్ధ్వకర్పర మెల్లన్
దనమయముగ నిండిన నీ, హనుమత్కపిఁ జూచి వెఱచె నఖిలజగంబుల్. 139

హనుమంతుఁడు సూర్యునొద్ద వేదశాస్త్రాదులు చదువుట.

శా. భానుం డద్భుత మందె నంత నిజరూపం బూని యీవానరుం
డానీరేరుహబంధు తేరి కెదురై యాకాశ మార్గంబునం

---

1. వీనినెల్ల వైశ్వానరులట్లు. 2. వచ్చితివె! వత్సా! 3. నీముందట నిల్వఁగూడదుకదా. 4. బున్ భేద దేహాగ్రుఁడై యని యున్నది ఒక ప్రతిలో.

దానెంతే వశీం బోవుచున్ శ్రుతులు శాస్త్రంబుల్ పఠించెం బరి
జ్ఞానగ్రాహి [1]కళావిశేషములకుం బ్రచండాంశుం డుపాస్యుండుగన్. 140

తే. కుడిచి చల్లనినీడలఁ గూరుచుండి, గురువు చెప్పినఁ జదువ రీధర వడుగులు
నిరశనుండయి పఱచుచు నింగిఁ గఱకు, టెండకు సహించి చదివె నీతండు ఘనుఁడు.

క. ఈశాఖామృగశేఖరు, తో శతధృతి కవి బృహస్పతుల మృదుభాషా
కౌశలి[2] శ్రుతిముఖవిద్యా, వైశారద్యమున సాటివత్తురె తలఁపన్. 142

సీ. వైరాగ్యమహిమ కీవడుగు నివాసంబు, వినయంబునకు నీతఁ డునికిపట్టు
శమదమోన్నతుల కీచతురుఁ డాధారంబు, దాక్షిణ్యమునకు[3] నీతండు చోటు
సౌశీల్యమున కీప్రశాంతిశాలి బిడారు, పరహితక్రియకీ ప్రసన్నుఁ డిక్క
విక్రమస్ఫురణకీ వీరవర్యుఁడు[4] ఠావు, గాంభీర్యగరిమ[5]కీ ఘనుఁడు ప్రాపు

తే. బ్రహ్మవిద్యకు నిమ్మేటి పట్టుఁగొమ్మ, ఘనతపోధనమునకు నీయన నిధాన
మతులధైర్యంబునకు నీమహాత్ముఁ డిమ్ము, రామ నీభక్తికీ పుణ్యరాశి నెలవు.

సీ. గుఱిమీఱి రోదసీకుహర మొక్కటముంప, నుప్పొంగు ప్రళయపయోధికంటె
జగములన్నియు నొక్కసారె భస్మము సేయ, నడరెడు కల్పతుయాగ్నికంటె
బహుపర్వతారణ్యపటలిఁ జూర్ణము సేయఁ, గడఁగు సంవర్తాశుగంబుకంటె
బ్రహ్మాండభాండంబుఁ బట్టి బ్రద్దలు సేయఁ, దివిరెడు విలయభైరవునికంటె

తే. నధికగాంభీర్య మతులితం బగు ప్రతాప[6]మనవధికవేగ మద్భుతంబైన రౌద్ర
మియ్యనిలపుత్రునకె కల దితనిమ్రోల, వాలి గీలియు నిలుతురే వసుమతీశ.

క. ఇనసుతుకడ నితఁ డున్నాఁ, డని యెఱిఁగియె వాలి గొంత యళుకుచునుండుం
[7]దనకేమి యితఁడు గలఁడని, యినసుతుఁడును వెఱవకుండు నింద్రసుతునకున్

తే. అని యగస్త్యమహాముని హనుమమహిమ, లద్భుతంబుగఁ దెల్పిన నాలకించి
సభ్యు[8]లనిలజుఁ బదివేలచందములను, బ్రస్తుతింపఁగ శ్రీరామభద్రుఁ డలరి.

ఉ. ఆవిపులప్రభావనిధి కంజలి సేసి మునీంద్ర వింటి నీ
చే వివిధేతిహాసములు శ్రీహనుమత్కథ లాలకించితిన్
దైవతనాథుఁడున్ రవియుఁ [9]దండ్రి యనన్ వినినాఁడ వాలి సు
గ్రీవులజన్మ మెట్టు లెఱిఁగింపఁగదే యన మౌని యిట్లనున్. 147

వాలిసుగ్రీవులజననము.

తే. రామభూపాల తొల్లి నారదమహర్షి, యేఁ దపంబున్న వనమున కేఁగుదేర
వాలిసుగ్రీవు లేయింతివలనఁ బుట్టి, రన నతఁడు దెల్పె నవ్విధం బవధరింపు

1. జ్ఞానగ్రాహరతా విశేషములకున్. 2. కౌశలశ్రుతి సుఖవిద్యా.. అనియున్నది. 3. నితండు చాలు. 4. వీరవర్యుడులావు. 5 గాంభీర్యమహిమ కీఘనుఁడు ; గాంభీర్యమునకు నీఘనుఁడు ప్రాపు అనియును గలదు. 6. మద్భుతంబగు రౌద్రము నధిక వేగము. 7. దనకేమితఁడు గలాడని. 8. సభికులనిలజు బదివేల. 9. దండ్రులనన్ వినినాడ.

చ. అమరనివాసమై మణిమయాంచితసానువు లొంది[1] యెల్లలో
కముల ధరించి పర్వతశిఖామణి నాఁ దగు కాంచనాద్రిమ
ధ్యమశిఖరంబునందు నియమాన్వితుఁడై యొకనాఁడు భారతీ
కమలముఖీమనోహరుఁడు గాఢసమాధి వహించి యున్నెడన్. 149

ఉ. తారకయోగనిశ్చలతఁ దాల్చినయప్పరమేష్ఠికన్నులం
జాఱె మరందబిందువులు సారసపత్త్రవినిర్గతంబు లౌ
దారి ముదశ్రుబిందువు లతం డవి హస్తములన్ ధరించినన్
శూరవరుండు[2] ఋతువిరజుం డను నందనుఁ డయ్యె నందునన్. 150

క. ఆనందను సజ్జననిచయానందనుఁ జూచి బ్రహ్మ హైరణ్యధరో
ద్యానమ్ములఁ గలఫలములఁ,[3] దేనెలఁ దనుప్రోమికొనుచుఁ దిరుగుమటన్నన్. 151

ఉ. ఆవిధియాజ్ఞ మస్తకమునందు ధరించి యతండు కాంచన
గ్రావవనాంతరంబుల నిరంతరముం జరియించుచుం బ్రసూ
నావళి దెచ్చి తెచ్చి గురు నర్చన సేయుచు సంపఁ గ్రమ్మఱం
బోవుచుఁ గందమూలఫలముల్ భుజియించుచు తుష్టు మాన్యమున్. 152

మ. ఒకనాఁ డుత్తరశృంగముం గదిసి యయ్యోర్వరన్ శతానందపు
త్త్రకుఁ డీక్షించెఁ బ్రఫుల్లహల్లకసముద్యద్దీపికల్ షట్పద
ప్రకరప్రాంచితధూపధూమములు మీఱన్ రాజహంసచ్ఛటల్
వికచాంభోరుహసౌధవీథి దగు[4] దీవిం జెందు కాసారమున్. 153

క. వీక్షించి యక్షు లలరఁగ, నాక్షణమున ఋతువిరజుఁ డట డిగ్గి తను
ప్రక్షాళనవిధిఁ దీరిచి, సాక్షాదమృతంబుఁబోలు జలములు గ్రోలెన్. 154

తే. గ్రోలి తనసీడ తేటయాకొలనినీటఁ, గనఁ బడినఁ జూచి యమ్మహావనచరుండు
సహజజడబుద్ధిఁ బ్రతివనచరుఁడు వీనిఁ, బట్టెద నటంచు సరసిలోపలికి నుఱికె.

తే. ఉఱికి యం దెవ్వరిని గానక కుఱక నీటఁ, బడితి నని వజ్రఘటితసోపానపంక్తిఁ
జేరి నంత సరోవరశ్రీ స్వరూప, మిచ్చె నన నొక్క చక్కని యింతి యయ్యె.

సీ. తనశోణకమలాంఘ్రితలరుచుల్ మగరాల, [5]తెలిమెట్లఁ గెంపుమెట్టులనొనర్పఁ
దనసోయగపువాలుకనుఁబెళ్కుఁజూపులు, కొలనెల్లఁ గలువలై వెలయఁ జేయఁ
దనకుందనపుమేనితళుకులు తటధరా, రుహఘనావళిఁ గ్రమ్మి[6] యుంగు నింపఁ
దనగబ్బివలిగుబ్బచనుదోయి చక్రదం, పతుల[7] సజాతివిభ్రాంతి ముంపఁ.

---

1. సర్వలోకముల. 2. ఋక్షవరజుండను. 3 దేనెల దని వోవకొనుచు. 4 దీవిం జెందు కాసారమున్. 5. వెలిమెట్లఁ గెంపు. 6. ఉంగులు నింప. 7. సజాతిక భ్రాంతి ముంప.

తే. దనపెదవి సాంధ్యరాగంబు గళముకొలుపఁ
దన కచభరంబు తిమిరసంగతి సృజింపఁ
దననగవువెన్నెల ఘటింప[1] రుచరమణి,
రమణిమై యందు విహరించుసమయమునను

చ. కమలజుఁ గొల్చి యత్తెరువు గాఁ జనుచున్న సురాధినాథుఁడుం
గమలహితుండు నచ్చెలువ గన్గొని దర్పకుఁ డేచుఁ పద్మకో
శములఁ దలంకి దానిబిగిచన్నులు దానివెడందకన్నులుం
దమి వెలయింప నిర్వురును దత్తఱ మందుచుఁ బోక నిల్చినన్. 158

చ. మరు లధికంబుగాఁగ[2]శతమన్యుని తేజము నిర్గమించి యు
త్తరుణిశిరంబుపై నొలికెఁ దత్సమయంబునఁ బద్మినీమనో
హరునకు నింద్రియస్ఖలన మై యది చయ్యనఁ బోయి తద్గళాం
తరమున వ్రాలె నందువలనం దమకంబులు దీఱె వారికిన్. 159

ఆ. శిరముమీఁదఁ బడినజిష్ణు తేజము జాఱి, వాల మున్న చోట వచ్చి నిలిచె
నట్టిచోటఁ బుట్టినట్టి వాసవపుట్టి, వాలి నాఁ జెలంగె నసుమతీశ. 160

క. ఉగ్రకరుతేజ మక్కుం,బుగ్రీవగళాంతరమున మున్నొలికెఁ గదా
యాగ్రీవ నుద్భవించుట, సుగ్రీవుం డనఁగసూర్యసుతుఁడు చెలంగెన్. 161

చ. తనమెడహేమమాలిక ముదంబున వాలి కొసంగి పాకశా
సనుఁ డరిగెన్ దివంబునకు సప్తహయుండును గూర్మిపుత్త్రునిం
గని హనుమత్సఖిత్వ[3]మధికద్యుతియుం గని వృద్ధిఁ బొందు మం
చని చరమాబ్ధిఁ గ్రుంకఁ జనె నాత్మజుఁ డుద్భవమాట నోయనన్. 162

ఉ. ఆదిన శేష మెల్లఁ దనయద్వయితో నచటన్ వసించి సూ
ర్యోదయ మైనఁ గాంత యయియుండుట మాని వనాటమూర్తియై
యీదృశపౌరుషంబు చెడి యేటికి భామిని నైతినో యటం
చాదిమవానరుండు వెఱఁ గందుచు నచ్చోటు వాసి యయ్యెడన్. 163

చ. తనవలె వానరాకృతులు[4] దాల్చినపుత్త్రులు గొల్వఁ బద్మగ
ర్భునికడ కేఁగి మ్రొక్కుటయుఁ బుత్త్రయుగాన్వితు నాత్మపుత్త్రునిం
గని ముద మంది నీవు తెలిగంటితనంబునఁ గన్నవీరిఁ దో
డ్కొని ధర కేఁగి[5]యెల్లకపికోటులఁ బ్రోవు మటంచుఁ బల్కినన్. 164

తే. విని హసాదని యాబుతువిరజుఁ డయ్యె, యలసరస్సునమునిఁగిన నతివరూప
మేల ప్రాపించె వేగిన నేల యడఁగె, నాఁతియ్యాఁగదే యన్న నజుఁడు పలికె.

---

1. దరుచరరమణిమణిమై—అనివ్రాతలో గలదు. 2. మరు బధికంబు గాన. 3. మధికద్యుతినిం గని. 4. వాలిచిపుత్రులు గొల్వ. 5. యట్ల కపికోటులఁ బ్రోవు.

ఉ. అచ్చటఁ దొల్లి పార్వతి వయస్యలతో జలకేళిఁ దేలఁగాఁ
గుచ్చితు లైనరక్కసులు గొందఱు కామిను లై జలంబులోఁ
జొచ్చిన నిందుఁ జొచ్చు పురుషుల్ నిజ మిట్టులె యాఁడు రంచు లో
హెచ్చినకిన్క నట్లు శపియించి తిరోహిత యయ్యె నయ్యెడన్. 166

తే. అవ్విధము నేను[1]వినియుండియంతఁ గొంత,కాలమున నమ్మహాదేవిఁగాంచి వేఁడ
నచట మునిఁగినమగవాని కాఁడురూప
మొక్కనాఁ డుండు మఱునాఁటి కుండ దనియె. 167

తే. కావున దినంబు చనిన నీకామినీత్వ,మడఁగె నిఁక నేల తామసం బవని కేఁగి
మించురహి విశ్వకర్మ నిర్మించె చెలువ
మొందఁ గిష్కింధఁ బాలించుచుండు మనుచు. 168

క. నిష్కర్ష చేసి దివ్యప, రిష్కారను లొసఁగి పనుప ఋక్షవిరజుఁ డ
పుష్కరభవు వీడ్కొని చని, కిష్కింధను భటులతో సుఖించెం బ్రభువై.

క. జనని యయి తానె కనియెన్, జనకుం డై తానె పిదప సంరక్షించెన్
దనయుల వనచరకులనిధి, యనఁగాఁ జను ఋక్షవిరజుఁ డర్కకులేంద్రా. 170

తే. వృద్ధుఁడై పిమ్మటను ఋక్షవిరజుఁ డింద్ర, సుతునిఁ దనరాజ్యమునకధిపతినిఁ జేసి
భానుసూనుని యువరాజుఁగా నొనర్చి,చనియె నవ్వాలికథమీరు వినినయదియ.

తే. అధిప యీపుణ్యకథ యెవ్వరైన భక్తి, వినిన వ్రాసినఁ జదివినవిపులభోగ
భాగ్యములు గల్గి బహుపుత్త్రపౌత్త్ర యుక్తిఁ
దనరుదురు భూమిఁ దామరతంప రగుచు. 172

మ. అని వింధ్యారి వచించి వెండియును రామాధీశుతో నిట్లనున్
విను మర్వీశ్వర దైత్యుఁ డట్లు కపిలున్ వీక్షించి విభ్రాంతుఁ డై
తనలో నాఘనమూర్తినే తలఁచుచున్ దైత్యారి గాఁబోలు నీ
యన గాకున్నఁ[2]గలావె యన్యులకు నీయంచత్ప్రభావోన్నతుల్. 173

—— రావణుఁడు బోధార్థియై సనత్కుమారునియొద్దకుఁ బోవుట. ——

వ. అని తలంచి వెండియు. 174

మ. పగవారై నగధారితోఁ దొడరి తద్బాహుబలక్షీణులై
తెగి హేమాక్షముఖాసురాగ్రణులు[3]ముక్తిం జెందరే యగ్గతిం
బగ గోవిందునియం దొనర్చి సుగతిం బ్రాపింతు నంచుం గడం
గి గురుప్రజ్ఞ సనత్కుమారుకడ కేగెన్ వాఁడు బోధార్థియై. 175

తే. ఏఁగి చలిగట్టుపై నొక్కయెడ సనత్కు,
మారు జితమారు బ్రహ్మసుమారుఁ గాంచి

1. వినియుంటినంత, 2. గాకున్న గలా దెయన్యులకు. 3. హేమాక్షముఖాసురాదులొగి.

హర్షపులకితగాత్రుఁడై యతని కెఱఁగి
హస్తములు మోడ్చి యనుర యిట్లనుచుఁ బలికె. 176

మ. అమలజ్ఞాననిధాన యీజగములం దవ్యక్తనానారహ
స్యములన్ మీకుఁ గరస్థలామలకముల్ సర్వజ్ఞులౌ మిమ్ము న్నవం
టిమహాత్ముల్ నతులైనశిష్యుల నకౌటిల్యాత్మ వీక్షించి ని
క్కముగా దాఁపక యాన తిత్తురు గదా కాంతానుకూలార్థముల్. 177

మ. అనఘా యెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయుఁడై యవ్యక్తుఁడై యుండు నె
వ్వనిచే నయ్యె నధీశయుక్త మగు విశ్వం బెల్ల నెవ్వానిఁ జే
ర్కొనినన్ బంధవిముక్తియౌ విబుధవర్యుల్ బుద్ధి నెవ్వానివ
ర్తన మూహింపఁగఁ జాల రట్టిఘనునిం దథ్యంబుగాఁ దెల్పవే.

క. నావిని సనత్కుమారుఁడు, రావణునకు ననియె వినుము రక్షోవర స
ద్భావముతో నీ వడిగిన, దేవునిమహిమంబు నీకుఁ దెలిపెదఁ దెలియన్. 179

మ. అనఘుం డవ్యయుఁ డచ్యుతుం డమలుఁ డవ్యక్తుం డనిర్వాచ్యుఁ డం
జనదూరుం డఖిలేశ్వరుం డచలుఁ డక్షయ్యుం డమేయుం డటం
చు ననాదిశ్రుతు[1]లుగ్గడింప నుతిఁ గాంచున్ బ్రహ్మ మాబ్రహ్మమే
విను నారాయణ కృష్ణ విష్ణు హరి గోవిందాఖ్యలం జెల్వగున్. 180

సీ. అంతటఁ బరిపూర్ణుఁడై నిండియుండియు, జలధిలో శేషాహిశయ్య నుండు
నఖిలలోకేశ్వరుం డనుఖ్యాతిఁ జెందియు, వైకుంఠపతి యనువార్తఁ గాంచు
ధవళనీలాదివర్ణవియుక్తి నొందియు, నానీలఘనదేహుఁ డనఁగ వెలయు
సకలజీవులయందు సమబుద్ధి మెలఁగియు, ఖలశిక్ష సాధురక్షయు నొనర్చు

తే. నభవుఁ డయ్యు వినోదార్థ మవతరించు
మాయఁ బాసియు మాయచే మహిమఁ గాంచుఁ
బోషకుండయ్యు నుగ్రుఁడై పొడవడంచు, నట్టిహరి నెంచశక్యమే యసురనాథ.

సీ. కన్నువిచ్చినయంతఁ గలుగుబ్రహ్మాండముల్, గన్నుమూసిననవిగాంచుఁలయము
మదిఁ దలంచినమాత్ర నొదవు నేక్రియయైన, మదిఁ దలంపకయున్న[2]మాయ [యడఁగుఁ
జేపట్టిన ఖలుండు శిష్టుఁడై వెలయుఁ జే, పట్టకున్న బుధుండు పామరుఁ డగు
వలసిన నేరూపములనైన వర్తించు, వలవకున్న నభంబువలె వెలుంగు

తే. నాదిమధ్యాంతరహితుఁ డవ్యక్తుఁ డఖిల, భువనసృష్టిక్రియాహేతుభూతుఁ డతని
సంస్మరించిన సకలదోషములు వాయు
హరియ సేవింపఁ దగుదైవ మసురనాథ. 182

---

1. లుగ్గడించు నుతిగాంచున్. 2. యున్నమాయ యడఁగు.

సీ. విధుదర్శనంబుచే § విబుధబోధానంద,పాథోధి హృదయాభ్ర § పథము ముంచు
హరిప్రభావంబుచే § నాశ్రితషడ్వర్గ, భద్రదంతావళ § ప్రతతు లడఁగు
మాధవప్రాప్తిచే § మననశీలాంచిత, ప్రజ్ఞావనంబులు § పల్లవించుఁ
జక్రిసమ్ముఖముచే § జన్మమృతిక్లేశ, మారుతోద్రేకముల్ § మలయు టుడుగుఁ
తే. ఛాయ నాధ్యాత్మికాదితా § పత్రయంబు
తలఁగుఁ గలుషాంధకారముల్ § మలఁగు నహిత
జాతి [1]దుర్వృత్తిమూషిక § సమితి గలఁగు
నరయ నింతయుఁ గ్రమముతో § ననురనాథ. 183

చ. అన విని రావణుం డను మహాత్మ ముకుందునిచేత సంగరం
బున హతులైనశాత్రవులు § వొందెడి సద్గతి యాన తియ్యవే
యన హరిచేత[2] నొచ్చిన సురారులు శ్రీహరిలోక మంది యం
దనయము విష్ణురూపధరు § లై విహరింతురు రాక్షసేశ్వరా. 184

వ. అని పల్కి సనత్కుమారుండు వెండియు నిట్లనియె. 185

సీ. ప్రణవంబు జపియించు § ఫలము కేశవుఁ జేరి, యట్టహాసముఁ జేసి § నంతలోనఁ
భాగీరథీస్నాన § ఫలము[3] శ్రీధరుఁ డేయు, నస్త్రాళి మునిఁగిన § యంతలోన
బహుకాలచింతనా § ఫలము నారాయణు, [4]నలుకమై వీక్షించి § నంతలోనఁ
బ్రాఁబల్కుల నుతించు § ఫలము నందకపాణి, నదలించి తిట్టిన § యంతలోనఁ
తే. దనువుఁ గృశియింప శాంతితోఁ § దపముసేయు
ఫలము బహువత్సరంబుతోఁ § బద్మనాభు
నాఁగి మెయి వొంగ మార్కొన్న § యంతలోనఁ
గలదు హరితోడిపగ కంటెఁ § గలదె మేలు. 186

చ. చపలత లేసిచూడ్కులను § సారెకు శౌరిముఖంబు చూచుచున్
విపులరణోత్సవంబులను § విష్ణునిఁ జేరులు వెట్టి పిల్చుచుం
గుపితమనస్కులై యొరసి § కొంచు ముకుందునిమ్రోలఁ గూలుదై
త్యపతులభాగ్య మెంతిసుకృ § తాత్ములకైనను గల్గ నేర్చునే. 187

చ. ఆయుధధార ముంచి రుధి § రారుణచందనకర్దమంబునం
గాయము నించి శాతవిశి § ఖప్రసవావళిఁ బై నిగిడ్చి దై
తేయులు శౌరిచేత నతి § తీవ్రముగాఁ గయికొందు ముక్తి స్వా
ధ్యాయతపోమఖక్రియలు § దాల్చినధన్యులకంటె ముందఱన్. 188

చ. పలుకులు వేయు నేల మధు § భంజనుకిన్క తపఃఫలంబు శ
త్రుల కని యమ్మహామునివ § రుం డెఱిఁగించినఁ బంక్తికంధరుం

---

1. చాల దుర్వృత్తి మూషికసమితి. 2. చేతనొచ్చిన సురారులు. 3. శ్రీహరుఁడేయు నస్త్రాళి. 4. నలుకతో వీక్షించినంతలోన.

డలరి ముకుందుతో సమర * మబ్బునె యవ్విభుచేతఁ [1]జచ్చి ని
శ్చలపద మొందఁగాఁ గలనె * శాంతినిధీ వివరింపవే యనన్. 139

క. సనకావరజుం డిట్లనుఁ, గనకాచలధీర పంక్తి*కంధర విను మా
ఘనకాయునితో నని మా,ర్కొని కాయము విడువఁగలవు * కుందకు మదిలోన్.

తే. అనిన ముద మంది దశకంఠుఁ * డమ్మహాను
భావుఁ గని యెన్నినాళ్లక*ప్పని యొనర్చు
హరి యన నతండు వెండియు * ననియెఁ గృతయు
గాంతమున మానవేంద్రుఁడై * హరి జనించు.

వ. అత్తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 192

సీ. వేల్పులు గావించు * విన్నపంబులు వించు, హరి నిన్ను వధియించు * నాత్మమించు
రవికులాబ్ధి జనించు*రామనామము గాంచుఁ, దపసిజన్నముఁ బెంచు * రిపులనొంచు
శిలఁ జెల్వ నొనరించు * శివునిచాపముఁ ద్రుంచు, జానకి వరియించు*సంతసించు
జామదగ్న్యుఁ గలంచు*జనకాజ్ఞఁ బాలించు, మునివృత్తిధరియించు * వనిఁ జరించు

తే. నీసహోదరిముక్కు ఖం*డింపఁ బంచు, సరగ ఖరదూషణాదుల * సంహరించు
నవనిసుత నీవుగొనిపోవ*నాగ్రహించు, నదినిమిత్తంబు నిను[2]రాముఁ*డని వధించు.

సీ. మణికిరీటము వాఁడు * మకరకుండలకాంతి, దళుకొత్తు చెక్కుట*ద్దముల వాఁడు
నిడుదకన్నులవాఁడు * నీలమేఘచ్ఛాయఁ, గర మొప్పు దివ్యవి*గ్రహము వాఁడు
కంబుకంఠము వాఁడు * కౌస్తుభశ్రీవత్స, లక్ష్మీయుతోరస్స్థ*లంబు వాఁడు
కనకాంబరము వాఁడు * ఖడ్గాదిపంచాయుధముల మించుచతుర్భు*జముల వాఁడు

తే. చిలువదిండివాలుమాయిపైఁ * మెలఁగువాఁడు
లీలఁ బెనుఁబాముపైఁ బవ*ళించువాఁడు
నీమనోరథ మీడేర్చు * నిక్కముగను,
సంశయింపకు మన్న రా*క్షసవిభుండు.

ఆ. అతనిఁ బెక్కుగతుల * నుతు లొనర్చుచు భక్తి, నతు లొనర్చి [3]దేవ*తతులమతుల
నతులభీతు లొదవ * నచ్చోటుఁ బెడఁబాసి, చనియె స్వైరవృత్తి * జనవరేణ్య.

ఉ. రామనృపాల వింటి గద * రావణుబుద్ధిసమృద్ధి జానకిం
గాముకుఁడై హరించె నని * కానక పల్కెడు రామ, యిందిరా
శ్యామ యటంచు నీవు హరి * వంచు నెఱింగియె యుద్ధభూమి నీ
చే మృతిఁ బొందఁగా వలసి * సీత నొగిం గొనిపోయె లంకకున్. 196

క. అని పల్కి మఱియుఁ గలశజ, మునిధూర్జటి యనియెఁ గమల*ముకుళనసమయా
గ్రనటన్నిటలతటీలో, చనరటదంఘ్రిపుటకటక*చటులార్భటులన్. 197

1. నొచ్చి నిశ్చలపద. 2. రాముఁడని జయించు. 3. దేవపతుల మతుల.

మ. రవివంశంబున నెన్నఁ డెప్పు డవతారం బౌనొ యమ్మేటితో
బవరం బెప్పుడు గల్గునో[1] యెపుడు తద్బాణాహతిన్ గూలి దు
ర్భవమున్ మృత్యువు లేని దివ్యపదముం బ్రాపింతునో యంచు నెం
చి విరాగస్థితి సంచరించు నసురశ్రేష్ఠుండు సీతాధిపా. 198

చ. నెమకి సనత్కుమారుఁ గని నీమహిమంబులు విన్నదాదిగా
నమరవిరోధి నీమదికి నల్క జనింప సురాళి నొంచు లో
కముల నలంచు జన్మములు గాంచిన విఘ్నము లాచరించు నం
యములఁ గలంచుఁ బుణ్యసతు లన్న గ్రహించుఁ జరించు నెయ్యెడన్. 199

చ. అలయక యిట్లు ద్రిమ్మరుచు నద్దశకంధరుఁ డూర్ధ్వలోకముల్
నలఁకువఁ బెట్ట నెంచి యొకనాఁడు మణీమయపుష్పకద్యుతుల్
నలుదిశ లావరింపఁగఁ జనంగ ననంగహరుం డనంగ ని
ర్మలరుచి నుల్లసిల్లు సురమానివరుం డెదు రయ్యె నయ్యెడన్. 200

క. ఎదురైనపోరుదిండికిఁ[3] బదిశిరములపొలసుదిండి ప్రణతుం డై నా
రద యెచటినుండి యెటఁ జని,యెద వెలిఁగింపుము విశేషమేమి యటన్నన్.

చ. ఎలనగ వంకురింప ముని యి ట్లను రావణ యింక నేమి విం
తలు వివరింతు నీవిజయధాటికి భీతిలి యూర్ధ్వలోకముల్
వలసలు దీయసాగె బలవంతుఁడ వన్నను నీవె కాక నీ
కిల నొకరుండు సాటి గలఁడే యన బెట్టుగఁ గేరి నవ్వుచున్. 202

మ. బలుమీసల్ వడిఁ గొల్పుచున్ బిగువుతోఁ బౌలస్త్యుఁ డేమంటి వా
వలసల్ దీసెనె యూర్ధ్వలోకములు దేవర్షీంద్ర యట్లైన నం
దుల కేఁగం బని యేమి శౌర్యమున నన్నుం దాఁకి పోరాడఁగాఁ
గలవాఁ డెక్కడ నుండు నిక్కముగ వక్కాణింపవే నావుడున్. 203

ఉ. ఆముని కొంతసేపు హృదయాబ్జమునం దలపోసి యాసుర
గ్రామణిఁ జూచి పల్కె సురకంటక కయ్యము సేయఁ గోరినం
దీమస ముప్పతిల్లఁ దెల్లదీవికిఁ బొమ్మచటం జతుర్భుజుల్
తామరసాయతాక్షులు సితప్రభు లుందు[4] రజయ్యు లందఱున్. 204

శా. చండాంశుప్రతిమాన తేజములతో సౌవర్ణభూభృన్నిభా
ఖండాత్యున్నతదివ్యదేహములతోఁ గౌమోదకీ చక్ర కో
దండాద్యాయుధపాళితోఁ దనరు శ్వేతద్వీపగుల్ త్వద్భుజా
కండూచండిమఁ బాప నోపుదురు లంకానాథ పొమ్మంచనన్. 205

---

1. యపుడుతద్బాణాహతిన్. 2. బ్రాపింతు నేనంచు. 3. బది మొకముల పొలసుదిండి.
4. రజేయులందఱున్.

క. ఆరావణుండు క్రమ్మఱ, నారదుఁ గని యేతపం బొనర్చినవా రా
వారాశియొరఁ బుట్టుదు, రారూఢజ్ఞాన తెల్పు మన నతఁ డనియెన్. 206

మ. హరిసేవాపరు లచ్యుతాంఘ్రికమలధ్యానాన్వితుల్ మాధవ
స్మరణాసక్తులు విష్ణుమంత్రజపితల్ [1]చక్రాయుధార్చారతుల్
గరుడారూఢకథాశ్రుతిప్రియులు రక్షశ్శ్వేతద్వీప యం దుద్భవిం
తురు నారాయణచక్రనిర్దళితగాత్రుల్ మింతు రద్దీవిలోన్. 207

రావణుఁడు నారద ప్రేరితుఁ డై శ్వేతద్వీపమునకుఁ బోవుట

ఉ. నా విని పంక్తికంధరుఁడు నారదు నీడ్కొని వేడ్క మీఱ న
ద్దీవిఁ గనుంగొనం దలఁచి తీవ్రమునం జను చుండి వార్ధులున్
దీవులుఁ బర్వతంబులు నదీప్రతతుల్ విపినాంతరంబులున్
ద్రోవను జూచుచుం గడచి దుగ్ధసముద్రముఁ గాంచె ముందటన్. 208

తే. కాంచి చెంగట మంత్రిపుంగవులఁ గాంచి
కాంచితిరె యీయకూపార [2]కాంచికా స
మంచితక్షీరనిధిహారమణివిరచిత
కాంచిరుచిఁ గాంచి చెలువు వహించె నెదుట.

సీ. [3]శకులవాలోత్క్షిప్తజలశీకరంబులు, మెఱుఁగుముత్యము లేరుపఱుప రాదు
కలికిరాయంచ తెక్కలమించు తెలిచాయ, తెరల తేటయు గుఱుతెఱుఁగరాదు
జలబాలికాపాలికలపాక్కిళుల వర్తు,లావర్తముల భేద మరయ రాదు
తఱుచుగా గిఱికొన్న నురుఁగులకుప్పల, నినుకతిప్పల నిర్ణయింప రాదు

తే. కనుగొనుఁ డుదాత్తదాతృత్వజనితకీర్తి,ముంచుకొనెననసహజమైమిం చుధవళ
కాంతి దిక్కుల నెల్లఁ బిక్కటిల వెలయు,పాలమున్నీరు కన్నులపండు వయ్యె.

సీ. వలయుకోరికలియ్యఁగల వెయ్యగలిగి ము, ప్పింపచుల్ పరితుష్టిఁజెందు నెల్లఁ
మెడఁ గెంపురాతాళి నిడుకొని వనమాలి, లిబ్బిగుబ్బెతఁ బ్రబ్బి యుబ్బు నెల్ల
విఁటి తేర్వరి మేటి వెల్ల గౌరును నిక్క, చెవులనీలని నెక్కి చెలఁగు నెల్లఁ
గటికిచీఁకటికి నగ్గంబైన రేవన్నె, లాఁడి వెన్నెలగిముఁ గూడు నెల్లఁ

తే. గూటిచవి వేలుపు లెఱింగికొనుటయెల్ల,నమరవన మీవిమ్రాఁకుల నమరు నెల్ల
హరుఁడు శ్రీకంఠుఁ డను పేర నలరు నెల్లఁ, దలఁప నీక్షీరవారాశివలనఁ గాదె.

మ. వలమానాంబుకరీంద్రహస్తచలనావర్తభ్రమత్తోయదా
వలి మంథానమహీధరభ్రమణభావం బూన [4] శంఖాబ్జశై
వలకూర్మాదులు [5] దత్తదంగములశేవల్ గుల్కఁ జెల్వయ్యె ని
క్కలశాబ్ధిం బునరప్సరోజననశంకాహేతువుల్ చంచలల్. 212

1. చక్రాయుధార్చాయుతుల్. 2. కాంచికీ సమంచిత. 3. శకులవాలాక్షిప్త. 4. శంఖాబ్ధిశైవల కూర్మాదులు. 5. దత్తరంగముల శేవంగుల్క.

చ. అనుపమబాడబానలశిఖావళిపైఁ గనిపించెనో యనం
దనరెఁ బ్రవాళవల్లికలు దానవులార కనుం డటంచు వ
ర్ణన మొనరించుచున్ దనుజనాయకుఁ డవ్వనరాశి దాఁటి చెం
దినకుతుకంబుతోడఁ దెలిదీవిఁ గనుంగొని చేరఁ బోవఁగన్. 213

చ. స్థలమహిమంబు పెంపున నిశాచరనాథవిమానరాజ ము
వ్వలఁ జన లేక వాయుహతవారిదమున్ వలెఁ గ్రమ్మఱంగ మం
త్రులు భయ మంది యిన్నెలవు దొడ్డది మేనులు [1]కంప మందెడిన్
నిలిచెద మేము పుష్పకము నిల్చినచో నసురేంద్ర నావుడున్. 214

చ. నగుచు దశాస్యుఁ డిట్టు లయినన్ నిలువుం డని పుష్పకంబు శీ
ఘ్రగతిని డిగ్గి సాహసము గాఢపరాక్రమధైర్యసంపదల్
మగఁటిమియుం దగన్ దురభిమానముతోఁ దెలిదీవిఁ జొచ్చి పో
యె గరుడకేతుదర్శన సబుద్ధమనోరథదుర్నివారుఁ డై. 215

వ. ఇత్తెఱంగున దైతేయద్వీపంబు శ్వేతద్వీపంబు ప్రవేశించి తత్ప్రదేశంబున:

సీ. ఘనసారసితవాలుకాప్రదేశంబులు, శశికాంతవేదికాసముదయములు
మరకతప్రవిభాసమానసోపానముల్, పద్మరాగోల్లసత్పర్వతములు
సౌవర్ణకమలభాస్వరసరోవరములు, హరిచందనాంచితో[2]ద్యానములును
వివిధవిద్రుమలతావృతలతాగృహములు, బహువర్ణశుకపికభాషణములు
తే. బంధురానేకవిధదివ్యపరిమళములు, మహితవజ్రోపలనిబద్ధమార్గములును
నిర్మలోదకపరిపూర్ణనిర్ఝరిణులు, గలయెడల్ చూచి దనుజుఁడక్కజముఁ జెంది.

మ. ఒకశృంగారవనంబులో సఖులతో నొయ్యారముల్ మీఱ ను
త్సుకతం గ్రీడ యొనర్చుభామినుల రక్షోభర్త వీక్షించి చెం
తకుఁ బోవం జెలి యోర్తు పట్టి యఱచేతం బెట్టి యెవ్వాఁడ వే
టికి నిచ్చోటికి[3]వచ్చి తీ వనినఁ గుంఠీభూతగాంభీర్యుఁ డై. 218

క. జడిసియు జడియక విశ్రవు,కొడుకన్ దశముఖుఁడ రణము గోరి యిచటికిన్
నడతెంచితి నను మార్కొని,మొడు[4]వీరుని నొకనిఁగాన నేమందు ననన్. 219

చ. కిలకిల నవ్వి యచ్చెలి సఖీమణులం గని యమ్మలార విం
తలు గనుఁగొంటిరే యిదిగొ తానఁట యిక్కడ నున్నవారితోఁ
గలహ[5] మొనర్ప వచ్చె నఁట కాదని పట్టిన వీఁడు చేతిలో
బలికిని లేఁడు నేఁడు బహుభంగులఁ బ్రేలెడు నంచుఁ జూపినన్. 220

1. కంప మొందెడిన్. 2. ద్యానవనములు. 3. వచ్చినావనినఁ గుంఠీభూత. 4. వీరుని నొకనిఁ
గాన. 5. గలహముసేయ వచ్చెనఁట.

ఉ. వారలలోన వేఱొకతె వచ్చి రయంబున దానిచేతిలో
బీరము దక్కియున్న యతిభీతుని రావణుఁ బట్టి పాణిపం
కేరుహపీఠుఁ బెట్టుకొని క్రేవలఁ బొర్లినఁ బొర్లనీక యా
కారవిచిత్రమైనపురు గబ్బె నటంచుఁ జెలంగుచున్నెడన్. 221

ఆ. దానిపాణి నున్నవాని వేఱొక్కతె, బలిమిఁ దిగిచి తలలు పదియుఁ జేతు
లిరువదియును గల్గి యీపురుగెంతవిం, తౌమె ననుచుఁ బట్టియాడఁ దొడఁగె.

ఆ. ఒకతెచేత నతని నుండనీయక సతు, లొకతెచేతివాని నొకతె యొడిచి
బూచి బూచి యనుచుఁ బోనీక పిడికిళ్లఁ, బట్టి పట్టి గాసిపెట్టుటయును.

క. ఆయిందుముఖులచేఁ బడి, రాయిడిఁ బడి నలుఁగుడువడి రావణుఁడు పడిన్
గాయమునొచ్చినఁ దొలఁగు,నుపాయము మఱిలేక యొకతెపాణిఁ గఱచినన్.

ఆ. చేయిఁ గఱచెనమ్మ చెల్ల నీచెడుపురు, గేడనుండి వచ్చె నీశ కంచు
జడిసి కెలననున్న సకియపై వైచిన,నదియు నతనిఁ బట్టి యాగ్రహమున. 225

క. మాచెలిని గఱవ వచ్చితి,వే చెడుపురుగ యని మింటి కెగసి రయమునన్
డాచేతి నున్నరక్కసు, నాచక్కటివార్ధి విసరి యది పడవైచెన్. 226

క. వైచినఁ బవిధారానిహ,తాచలముం బోలి దైత్యుఁ డంబుధిఁ బడినం
జూచి సురమాని గంతులు, వైచుచుఁ దెలిదీవి నున్న వనితలఁ బొగడెన్. 227

శా. శ్వేతద్వీపముకొమ్మలీగతిఁ దనుం జీకాకు గావించినన్
దైతేయాగ్రణి భీతివిస్మయపరీతస్వాంతుఁడై యింతయుం
జేతోజాతగురుప్రభావ మనుచుం జింతించుచున్ లేచి ల
జ్జాతాపంబులు ద్రోచి లంక కరిగెన్ సామంతసంఘంబుతోన్. 228

చ. వనితలచేత గాసిపడి వచ్చితి విష్ణునితోడ నెట్టు మా
ర్కొనఁ గలవాఁడ నంచు మదిఁ గొంకఁడు రావణుఁ డెట్టులైన ని
న్నని నెదిరించి నొంచెద నటంచు[1] గణించు వచించు వాక్కులం
దన కెదు రెవ్వ రం చది మోదం బని[2] తోఁచును విన్నవారికిన్. 229

ఉ. కాంచనగర్భదత్తవరగర్వమునం గడు మించియున్న రా
త్రించరరాజు నట్లు తెలిదీవివధూటులచేత గాసి సే
యించినవాఁడ పీ వెఱుఁగవే యిది[3] యేల యెఱుంగనట్టు లా
లించెద వబ్జబాంధవకులీనసతిఁ జెంది సరోరుహేక్షణా. 230

చ. సబలు నశక్తుఁ జేయుదు వశక్తు బలాఢ్యునిఁ జేయు దజ్ఞునిన్
విబుధు నొనర్తు వవ్విబుధు నిన్ జడుఁగా నొనరింతు వెల్లెఱుం

---

1. దలంచె విధించు వాక్కులన్. 2. బది తోఁజనుచున్న వారికిన్. 3. యొల్లయెఱుంగ నట్టు లా.

గంబడు భవత్ప్రభావ మజకంతుహరాదు లెఱుంగ లేరు వే
దబములు గాక యైహికజడత్వము లున్నవె నీకు రాఘవా. 231

మ. ధరణీదైవతశాపవాక్యమున[1] నీద్వారస్థులే దేవతా
పరులై మూఁడుభవంబులన్ నినుఁ గనం బ్రార్థించినన్ ఘోణివై
హరివై తోల్తటిదైత్యరూపములు సంహారంబు గావించి తీ
కరణిన్ రావణకుంభకర్ణు లయినన్ ఖండించి తీరూపునన్. 232

క. శాపవశమ్మున నీరిపుఁ, డై పౌలస్త్యుండు కోరినటువలె నీచే
నేపడఁగెను ద్వాపరమున, నీపరిభవ మంది మ్రంది యెనయు విముక్తిన్. 233

వ. అని పలికి కలశజుండు వెండియు. 234

తే. రాముఁ గనుఁగొని శ్రీరఘురామతపన, ధామ శుభనామ కారుణ్యధామనృపల
లామ దశకంధరవిరామ నీమహత్త్వ, మెఱిఁగినుతియింప[2] నేర్తునే యించుకైన.

అగస్త్యాదిమునులు రాముని వీడ్కొని స్వస్వనివాసంబులకుఁ బోవుట.

నిరోష్ఠ్యసీసము. జయ దశరథరాజ జఠరసాగరచంద్ర, జయ తాటకాకరంగజకకరీంద్ర
జయ ధరాదికజగజ్జాలరక్షాదక్ష, జయ దయారసనిరంజనకటాక్ష
జయ ఘనాహల్యాఘలయదాంఘ్రిసరసీజ, జయ సహస్రాదిత్యసదృశతేజ
జయ చంద్రధరశరాసనధరాధరశక్ర, జయ నిరీక్షాసక్త జటిలచక్ర

తే. జయ ఖరాదినిశాటశిక్షానిధాన, జయ కిరాతీకృతార్చనసన్నిధాన
జయ నిశాతశరాహతజలనిధాన, జయ జనకకన్యకాధీశ జయనిధాన. 236

చ. త్రిదశులచింత జాఱె నమరీతతిపంతలు దీఱె మానిన
వ్రతములు మీఱె నీవలన మార్తురఁ ద్రుంచి జయంబు గాంచి యే
కొదవయు లేని నిన్నుఁ గనుఁ గొంటిమి వేడుక లయ్యెఁ బోయి వ
చ్చెద మిఁక మమ్ముఁ బంపు రఘుశేఖర నిన్ను శుభంబు లొందెడున్. 237

తే. అనిన నానందకందళితాంతరంగుఁ,
డై రఘుస్వామి కలశజుం డాదియైన
మునులకుఁ గరాంబుజంబులు మొగిచి సూక్తి
వినయము[3] వహింప నిటు లని విన్నవించె. 238

చ. అతులతపోమహత్త్వసింధులార భవత్కరుణాకటాక్షసం
గతులకు నెల్ల సౌఖ్యములు గల్గుట వింతయె మిమ్ముఁ గన్న దు
ష్కృతములు నిల్చునే తలఁప నేటికి నిష్కృతులైన మీదఁటం
గ్రతువులు నే నొనర్చునెడ రావలయుం గృప మీర లిందరున్. 239

1. నీద్వారస్థులై దేవతా. 2. నేర్తుమే యించుకైన. నయము రహింప నిట్టుల.

శా. వీనుల్[1] సౌఖ్యముఁ జెందె మీవచనముల్ విన్నందునన్ మిమ్ము స
న్మానం బొప్పఁగఁ జూచి లోచనము లానందించె యుష్మత్పదా
ధీనున్ నన్[2] గృపఁ జూడుఁ డం చని సభక్తిన్ మ్రొక్కి దీవించి య
మ్మౌనుల్ వీడ్కొని పోయి రంత రఘురామస్వామి హృష్టాత్ముఁడై. 240

ఉ. వారి గురించి కొంతవడి వర్ణన సేయుచు నుండి విప్రులం
బౌరుల నిష్టబాంధవుల భానుకుమారవిభీషణాదులం
గూరిమిమిత్త్రులన్ సఖులఁ గొల్చినభృత్యుల సాదరాంచితో
దారమృదూక్తులం బనిచి తానును లోపలి కేఁగె నయ్యెడన్. 241

చ. చరమదిశానురక్తిరవి జాఱెఁ గుముద్వతి మీఱెఁ బద్మినీ
స్ఫురణలు దాఱెఁ జక్రములభోగము దీఱె ద్విజాళి సంధ్యకున్
సరసులఁ జేరె నీడములఁ జక్కికిఁ బక్షులు పాఱె వేఁటకు
న్దురుసుగ మాఱుఁ డస్త్రములు నూఱెఁ[3] దమంబును జేరె దిక్కులన్. 242

ఉ. అంతకమున్నె రామవసుధాధిపుఁ డంతిపురంబునందు సా
యంతనసత్క్రియానిచయమంతయుఁ దీరిచి కేళికాగృహా
భ్యంతరసీమ భూమితనయాకృతసేవల స్వాంత మెంతయున్
సంతస మంద నర్హమగు చందమునన్ నిదురించె నయ్యెడన్. 243

చ. పులుఁగుల నెచ్చరించి[4] తొగపువ్వుల నిద్దుర పుచ్చి తమ్ములం
గలకల నవ్వఁ జేసి వలిగాడ్పుల దిక్కుల నించి తారకా
విలసనవైభవం బడఁచి వేకువవేళ రహింప రాము మే
ల్కొలుపఁగ వందిమాగధముఖుల్ చనుదెంచి యునంచితార్భటిన్. 244

సీ. చోఱివై వారాశిఁ [5]దూఱి చోరునిఁ జీరి వెఱుచారువిహార మేలుకొనుము
మేటితాఁబేటిబూమెలు పూని మంథాన, శైల మెత్తినధీర మేలుకొనుము
ఘోణివై సంభృతక్షోణివై రిపు యుద్ధ, కేళిఁ గూల్చినశూర మేలుకొనుము
భక్తుమాటలఁబట్టి బలుకంబమునఁబుట్టి, మెఱసిననరసింహ మేలుకొనుము
తే. లీలవటువృత్తిఁ గినుధన్య మేలుకొనుము, [6]మేదినీశప్రమర్దన మేలుకొనుము
శూలికోదండఖండన మేలుకొనుము, నీలనీలాంబుదశ్యామ మేలుకొనుము. 245

చ. మునుకొని దేవ నీవు కనుమూసిన లోకము లస్తమించు నీ
కనుఁగవ విచ్చి చూచిన జగత్త్రయి మేల్కను [7]విష్ణుమూర్తియా
నినుఁ గొనియాడఁగాఁ దరమె నిద్దుర [8]మాలి జగంబుఁ బ్రోవవే
మనుకులనాథ యంచుఁ బలుమాఱును వారు నుతుల్ ఘటింపఁగన్. 246

---

1. వీనుల్ సౌఖ్యములయ్యె, 2. గృపజూడుఁ డిట్టులని, 3. నూఱెఁ దమంబు జేరె, 4. తొగ పూవుల నిద్దుర. 5. దూఱుచోరునిఁ జేరి, 6. నీశప్రవర్ధన, 7. విష్ణుమూర్తి నా- 8. మాని.

క. విని మేల్కొని తనకంటెను, మును మేల్కొని చెలువుఁ బూని । ముందట నిలుచుం
డినసీత మొగము గని పతి, వెనుకను మణిదర్పణంబు । వేడుకఁ గనుచున్. 247

సీ. వాడినవిరులతో । వాసుధేయీనేత్ర, కజ్జలకలితాలి । కంబుతోడఁ
జిటులుమైపూఁతతో । సీతాదృఢోరోజ, కాశ్మీరచారువ । క్షంబుతోడఁ
జారుకైశికముతో । జనకజాతాంబూల, రసరాగలసితనే । త్రములతోడఁ
బడలు[1] నెమ్మొగముతోఁ । బంక్తిరథస్నుషా, గల్లహరిద్రాంక । గళముతోడఁ
తే. కేళిగృహసీమ వెడలి భా । గీరథార్క, కన్యకాదినదీతోయ । కలితకనక
కలశములు సీతసఖులూని । కాచియున్న, యల్ల మజ్జనశాలకు । నధిపుఁడరిగి.

చ. జలకము లాడి క్రొంజిలుఁగు । చల్వలు దాల్చి పుణ్యవేదిపై
నెలకొని సంధ్య వార్చి జప । నిష్ఠలు దీర్చి కృతాగ్నిహోత్రుఁడై
వలయుధరామరేంద్రుల క । వారిగ దానము లిచ్చి పంచి మా
తలకు నమస్కరించి కుల । దైవముఁ గాంచి భజించి పిమ్మటన్. 249

రాముండు కొలువుకూటంబునఁ జేరోలగం బుండుట.

సీ. మణిసహస్రముల ద్యో । మణిసహస్రంబుల, డంబు మెచ్చనికిరీ । టంబుఁ దాల్చి
మొగము చంద్రునిగెల్వ । మొనయుకీర్తియునంగఁ, దెలిపిగాఁగపురంపుఁ దిలకమూని
నిజగుణావళిలీల । నిర్మల శ్రీ మించు, తళుకుముత్యాలచౌ । కళి ధరించి
బలిమి కేళికిఁ [2]బూను । బలుబిరుదములు నాఁ, గరముల వజ్రాల । కటకము లిడి
తే. పొసఁగుఁ గుంకుమగందంపుఁ । బూఁతరత్న, హారములుగాన రాముత్రి । యంపుటంగి
రహిఁ దొడిగి పెద్దపీతాంబ । రంబు వెలయఁ
గొలువు సింగార మయ్యె ర । ఘుప్రభుండు. 250

వ. ఇత్తెఱంగునం గొలువు సింగారం బై యప్పతంగకులపుంగవుండు నిజాంగన మెఱుంగు వాలుఁజూపులతో నివాళించి మేలికపురంబు బాగా[3] లొసంగినం గైకొని సీతయనుంగునెచ్చెలి దెచ్చి యుంచిన కాంచనపాదుకాయుగళంబు [4]వెట్టుకొని తనగండపెండేరంబు రవళి ననుసరించు గిలుకుటందియలరవళితో వెంటవచ్చి పుడమిపట్టి యిచ్చు మడుపు లందుకొనుచుఁ ద్విచతుఃకక్ష్యాంతరంబులు గడచి యయ్యంతి మరల [5]ననిచి ముదంబున నెదుర్కొని పవననందనుం డొసంగిన కైదండఁ గొని తనయిరుగెలంకుల నకలంకముకురముఖులు [6]పట్టు హొంబట్టు జిగిగచ్చు • టరిగలనిగనిగలతో నొరయు మణిమకుటప్రభలకు నికటంబు లగు పద్మరాగమణిద్వారదేహళీవిటంకంబులఁ బొంకం బై మీఱు హజారంబుఁ జేరి యంతకుమున్నె యచ్చటికి వచ్చియున్న వసిష్ఠాదిముని

1. బలు నెమ్మొగమ్ముతోఁ 2 బూను బటు బిరుదులు నాఁగఁ. 3. లొసంగఁ గనుఁగొని,
4. మెట్టుకొని, 5. ననిచి ననిచిన ముందటున, 6. పట్టు జిగికుచ్చులనియే పెక్కుప్రతులపాఠము.

శ్రేష్ఠుల కభివందనంబు లొనరించి తదంచితాశీర్వాదపురస్సరంబుగాఁ గాంచనమయోచ్చాసనంబున నెలకొని కాంచనగిరిశిఖరంబుపై [1]నిండోలగంబున్న యన్నలు మొగంబులయన్న విన్నాణంబు వహించి తలంపురామిన్న గద్దియపై నెలకొన్న వేల్పుమన్నెవాని చెన్నున నున్నతిఁ గని తిన్ననగు నడలు [2]నున్ననగు తొడలు మిన్ననగు కొనలు హొన్నుజిగిమేనులు బెళుకుఁ దెలిగన్నులుఁ గులుకువలిచన్నులుఁ దలిరునును మోవులు నలుగు పెనుతావులుఁ గలయొప్పులాఁడులు తమకప్పు[3]పెన్నెఱులకు జోడుగా కివి వెలవెలనయ్యెఁ జూడుండని తెలిపెడువడువున [4]వెలిచామరంబులు వైవఁ జందురునగు మొగంబులు గలకొందఱు కుందరదనలు తమ తెలినగవు వెన్నెలల చెలువంబున నలుపడు చలువపావడలు వీవఁ జిలుకలవలెఁ బలుక నేర్చినకొందఱు కులుకులాఁడులు తమకులుకుగుబ్బలంబోల కున్న నీళ్లు మోయించి [5]రనఁ జాలు జాళువాగిండ్లు పూని కెలంకుల గొలువు సేయఁ గాయజుదీమంబు లనం గొమరగు [6]కొమిరెప్రాయంపుముద్దుగుమ్మలు కొందఱు తమతమ మేనితావులకుఁ దావలంబగు వట్టివేళ్ల నురఁటులకమ్మనెత్తావులు [7]తాళవృంతానిలంబుల నొలయింప సంపెంగ ముక్కులం డెక్కలుగల చక్కెరబొమ్మలు కొందఱు కర్పూరవీటికాపేటికాదులు గైకొని యంతంత నిలిచి తమతమ యూడిగంబులకు సమయం బరయం గొలనెలతో నెదురునుదురులుగల [8]చదురాంధ్రు గొంద ఱంబురుహాకరంబులఁ దంబుఱలు వీణెలు [9]డక్కెలుఁ బిల్లనగ్రోవులుఁ గిన్నరలుఁ జెంగు లుపాంగంబులుఁ దాళంబులు మొదలగు జంత్రంబులు గొని తత్తదుచితలయస్వరతాళమేళనంబులఁ దానంబులు విస్తరించి యనురాగంబుతోఁ గాలోచితరాగంబులు సేయుచు మనంబు లలరం బాడుచు సభారంజనం బొనరింప నిలింపపతికొలువు వెలచెలువల చెలువంబులు మెచ్చని మెచ్చులాఁడులు గొంద ఱరాళపతాకతామ్రచూడసూచీముఖకటకాముఖ త్రిముఖ సర్పశీర్షార్ధచంద్రముఖహస్తవిశేషంబులు విలోకనీయంబులుగాఁ గమనీయముఖవిలాసంబులు భాసిల మధ్యమద్రుతవిలంబితంబులు డంబుగులుక [11]సూళాదితాళంబుల మేళంబుల[12]రంగగు రక్తులెసగ నభినయించుచుఁ [13]జదురు పదము దేశీయము మొదలగు లాస్యవిధంబులు వినిపింప బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రాదిజనంబు లుచితప్రదేశంబుల వసియిం

---

1. నోలగంబున్న అనియే కలదు, 2. మిన్నగల తొడలు 3. పెన్నెఱులకుఁ దోడుగాక, 4. తెలిచామరంబులు, 5. 'రన జాళువాగిండ్లు' అని మాత్రమేయున్నది, 6. కొదుమప్రాయంపు అని వ్రాతలో పాఠము. 7. తాళవృంతంబులలో లయింప, 8. జవరాండ్రు అని వ్రాతలో గలదు, 9. డక్కెలు బిల్లం గ్రోవులుఁ గిన్నెరలు, 10. త్రిముఖ పసిస్థార్ధముఖ చంద్రముఖ అని కొన్నింటిలో గల పాఠము. 11. సూలాది తాళంబులు, 12. రంగు రక్తు లెసగంగ, 13. జదురు పదముపదేశీయము అనికొన్నిఁటిలో పాఠము.

పం గురు [1]కరూశ ఘూర్జర సింధు గాంధార సౌవీర [2]కాశ్మీరచేది తుందిర పాండ్య ద్రవిడ బర్బర చోళ పాంచాలమగధమాళవ మత్స్యమళయాళ నేపాళ [3]కొంకణ కోంకణ యవన బంగాళ కళింగప్రముఖ వివిధదేశాధినాథు లలికస్థలవిన్యస్తహస్తులై భజియింపం గోసలరాజకన్యకాగర్భపయఃపారావారపరిపూర్ణచంద్రోదయ దయాదాక్షిణ్యతారుణ్య నైపుణ్య లావణ్య ప్రముఖ నిఖిలగుణగణాలంకార లంకారక్షణదక్ష రక్షఃకులాంతక[4]శిక్షాదీక్షాధురంధర ధరాకుమారీకామినీరమణీయమనఃకమలకమలాకర విరాజద్రాజహంసోత్తంసపవిహార హార కేయూర కటక మకుట కంకణాంగుళీయక ముద్రికాతులాకోటికాదిభూషావిశేషాభిరామ రామనృపలలామ జయవిజయీభవ యని వందిమాగధబృందంబు బహువారంబులు కైవారంబులు సేయ [5]సౌవిదల్లక సాహోనినాదంబు లెసంగం బ్రసంగోచితవచన[6]రచనాపటు లగు వినటగాయక పరిహాసక విదూషకప్రముఖులు భజియింప నింపుసొంపులతో నుబ్బుచు [7]డెబ్బదిరెండు నియోగంబులవారు దూరంబున నుండి సేవింప [8]నిండోలగంబున నుండి [9]విదేహరాజముఖ్యు లగుబంధుప్రముఖుల నుపచరించుచు భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులు వచ్చి సేవించిన నాదరించి యుచితాసనంబుల నుండ నియమించుచుం గామరూపంబులు దాల్చినయంగదాదివానరవీరయోధులతోం దనవలపలికెలన నుదగ్రమణిపీఠంబుపై నున్నసుగ్రీవు నప్పటప్పటికి నుచితోక్తుల నలరించుచు మంత్రిచతుష్టయసమేతంబుగాం దనడాపలిపార్శ్వంబున నున్న విభీషణు సప్రేమంబుగా నవలోకించుచు నిజచరణపీఠాసన్నవర్తియగు హనుమత్కపిచక్రవర్తి యుపమాద్యలంకారకలితానవద్యగద్యపద్యాదులం దనుం బ్రశంసించిన నవధరించి సంతసించుచు[10]విద్వత్ప్రముఖతత్తజ్జనవిద్యాపరిశ్రమంబు లెఱుంగుచు హితపురోహితమంత్రిసామంతమిత్త్రసఖిప్రముఖుల కర్హంబగు ప్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుచుం బౌరజానపదాదిప్రకృతిజనంబులవిజ్ఞాపనంబు లవధరించుచు దీనానాథజనంబులు గోరిన ధనకనకవస్తువాహనాదు లొప్పించుచు నేర్పు మెఱసి పౌరాణికు లెఱింగించు సముచితపుణ్యపురాణకథాప్రపంచంబున వీనులకు విందు సేయుచు నక్షత్రమధ్యంబునం దేజరిల్లు రాకాచంద్రుచందంబున గ్రహసభాంతరంబున విలసిల్లు [11]ప్రభాకరుభావంబునం జెలంగె నయ్యెడ. 281

శా. ఆరామక్షితినేత చెల్మి వినయం బౌదార్య మైశ్వర్యముం
దారుణ్యంబును జెల్వ మెచ్చ నృపు లాకత్నప్రాజ్య సామ్రాజ్యర

---

1. కరూశకు బదులు వ్రాతలో కుకురు అనియే గలదు, 2. కాశ్మీరచేరతుండీర, 3. వేంకణ కోంకణచేది అని యున్నది. 4. శిక్ష దిక్ష్వాకుకుల ధురంధర, 5. సౌవిదల్ల సాహేనినాదంబు, 6. రచనాబలులగు, 7. డెబ్బది రెండువిని యోగంబులవారు, 8. నిండోలగంబుననుండి... అనుమాట వ్రాతలో లేదు, 9. విదేహ కేకయరాజ రాజముఖ్యులగు బంధుల అని యున్నది, 10 విద్వజ్జన తత్త్వ... ఇత్యాదిగలదు, 11. ప్రభావంబు దేజరిల్ల... అని వ్రాతలో నున్నది.

తూరంభంబులు మాని [1]దర్శనవిధాయత్తాత్ములై యుండి ర
ప్పౌరుల్ జానపదాదు [2]లొండొకపనుల్ పటింప రెప్పట్టునన్.

క. ధ్యానములమాత్రమునఁ బర, మానంద మొసంగుబ్రహ్మ మాకారముతోఁ
గానంబడినను జూచిన. మానవు లానందవార్ధిమగ్నులు గారే. 253

చ. ఇనకుల శేఖరుం డిటుల నెల్లజనంబులు సంతసిల్లఁగా
దినమును శాకశాసనుగతిం గొలువై తనపెద్దకొల్వునం
దనరుచు నొక్కనాఁడు సవిధంబున బంగరుగద్దె నున్న య
జ్జనకనృపాలుఁ జూచి యుపచారపురస్సరభంగి నిట్లనున్. 254

శ్రీరాముండు జనకాదినృపవర్యుల సత్కరించి పంపుట.

చ. జనకునికైవడిం బ్రజల సంతతమున్ దయఁ జూచి ప్రోవఁగా
జనకసమాఖ్య మీ కలరె శాత్రవశిక్ష యొనర్చి సీతతో
ననుపమసౌఖ్య మేఁ గనిన దంతయు మీకృపఁ గాదె మామ గా
రనుటయె కాని మాదశరథావనిభర్తకు మీకు భేదమే. 255

ఉ. పెక్కుదినంబు లాయె మముఁ బ్రీతిఁ గనుంగొన వచ్చి యెన్ని నా
ళ్లిక్కడ మీర లున్న శుభమే యగు నైనఁ బ్రజాభిరక్షణల్
దక్కి వసింపరా దని కదా [3]వివరించెదఁ బోయి రండు మా
దిక్కు కటాక్ష ముంచుఁ డని దివ్యమణీమయభూష లిచ్చినన్. 256

ఉ. ఆమిథిలాధినాథమణి యల్లుఁ డొసంగిన రత్నభూషణ
స్తోమము పాణి నంది నృప సోమ యివేటికి మామ యంచు నన్
బ్రేమ బహూకరించుటయె పెక్కుధనంబులు సీత లక్ష్మి నీ
వే మధువైరి నీమహిమ లెంచుచు నూరికిఁ బోయి వచ్చెదన్. 257

క. అని యుచితభంగి వీడ్కొని, జనకమహీభర్త రామచంద్రునసుజ్ఞం
దనవెంట భరతుఁ డనుపం, జనుదేరఁగ మిథిల కేఁగె సంతస మెసఁగన్.

ఉ. అత్తఱి రాఘవుండు వినయంబునఁ గేకయముఖ్యుఁ డౌయుధా
జిత్తునిఁ జూచి పల్కె నృపశేఖర యీవిభవంబు యుష్మదా
యత్తము మాకు మీరె కద యార్యులు మీ రిటఁ దామసించినం
జిత్తమునందు మీగురుఁడు చింతిలు మీరును బోయి రాఁ దగున్. 259

తే. మిమ్ముఁ బనుపంగవచ్చునె సౌమిత్రియనుచు, నమితరత్నాంబరశ్రేణు లతనికొసఁగఁ
బ్రేమ నన్నియు మరల నర్పించి యర్హ, ఫణితి నుతియించి యజ్జనపాలుఁ డరిగె.

క. శ్రీరామచంద్రుఁ డంతట, వారాణస్యధిపుఁ డగు ప్రవర్ధననామున్
భూరిగుణధాము నిజసఖు, గారవమునఁ జూచి ప్రియముగనఁ బడఁ బలికెన్.

1. తద్దర్శ విధాయత్తాత్ములై...అని యున్నది. 2. లొండొకమనుల్, 3. తివరించెద అని యున్నది, తివరించెదన్ = వేగిరించెదనని యర్థము.

ఉ. నీవు గుణాంబురాశివి వినీతుఁడ వెంతయుఁ బెద్దవాఁడవుం
బావనమూర్తి వాదరణఁ బాయవు నే శిశు వైనవాఁడఁగాఁ
గావునఁ బాయఁ జాల నని గద్గదయ డిగ్గి కవుంగిలించి సం
భావన సేసి వీడ్కొలిపె భానుకులీనుఁడు సభ్యు లెంచఁగన్. 262

క. తరువాత [1]నిఖలధరణీశ్వరులఁ బ్రియంకరుల రామచంద్రుఁడు వెలిదా
మర రేకులు వెదచల్లు, కరణిం దనచూపు లోలయఁ గనుంగొని పలికెన్. 263

మ. ధరణీనాయకులార మీభుజబలోద్ధత్యంబునం బార్థికం
ధరఁ డీల్లెన్ వినుఁ డేను గారణమాత్రం బింతె మీలోన నొ
క్కరుఁడన్ నాయెడ నెయ్య ముంచి నయమార్గం బొప్ప మీమీధరల్
పరిపాలింపఁగ నింకఁ బొం డని సుధాప్రాయోక్తులం బల్కినన్. 264

క. ఆయుచితోక్తుల నవనీనాయకు లానంద మొంది నతరక్షణసం
ధాయకు రఘునాయకు శుభదాయకుఁ గని యనిరి ముకుళితకరాంబుజులై.

సీ. అఖిలభూతమయుండ వగుట నీవిజయ మందఱజయంబనుట తథ్యంబ కాదె
యొకటికి నననేల సకలంబునకు హేతు[2]వై యుండు దదియుఁ దథ్యంబ కాదె
యంతరాత్ముఁడవై యందఱిలో నొక్క యాకృతి నునికి తథ్యంబ కాదె
నీయందు నెయ్యముల్ నిలుపుట నయమార్గ మా నన్నమాట తథ్యంబ కాదె

తే. విభుఁడ వయ్యును మానుషవిగ్రహంబుఁ
దాల్చి వెలుఁగొందునీయాజ్ఞఁ దలల మోచి
పోయివచ్చెద మంచుము పూర్ణకరుణ, రాజదేవేంద్ర దశరథరామచంద్ర.

తే. అని నుతించిన వస్త్రమాల్యానులేపవీటికాదులు తద్ధరావిభుల కొసఁగి
వినయమునఁ బిన్నతమ్మునిఁ వెంటఁ బనుప నారఘూత్తము వీడ్కొనిరి వారలపుడు.

మ. అవనీభాగము కంప మొందఁగ ననేకాక్షౌహిణుల్ గొల్వఁగా
జవనాశ్వద్విరదాదిఘోషముల దిక్చక్రంబు మార్మ్రోయ భూ
ధవు లెల్లం జని రాత్మభూములకు దైత్యచ్ఛేదనం బాదిగా
రవివంశాగ్రణి చేసినట్టిపలుకార్యంబుల్ ప్రకీర్తించుచున్. 268

తే. ఇటులు జనకాధిబంధుల నెల్లనృపులఁ, బనుప రామాజ్ఞ నరిగిన భరతలక్ష్మ
ణాదు లాయానృపాలకు లంపినట్టి, కానుకలతోడ వచ్చి రాఘవునిఁ గాంచి.

సీ. పట్టపేనుఁగు [3]లారట్టాశ్వములు హొన్ను, గట్టుల మెచ్చని ఘనరథములుఁ
బట్టుచుట్ట లనేకపరిమళపేటిక, లకలంకరత్నపర్యంకికలును
ధనమణిరాసులు దాసదాసీజనుల్, మణికిరీటంబులు మణిసరములు
జాళువాసొమ్ములు సరిగదువ్వలువలు, హైమమాణిక్యసింహాసనములుఁ

1. త్రిశతధరణీశ్వరుల, 2. వై యుండు వదియుఁ దథ్యంబ, 3. పట్టపేనుంగు లారట్టాశ్వములు.

తే. బట్టెమంచంబు లొఱవైన నపటుపు లుదిరి, బొమ్మలనుబోలు ముద్దులగుమ్మలాది
యైన కాన్కలు గొలువున్న యధిపుదృష్టి, పథమునం దిడినద్భక్తిఁ బ్రణుతులైన.

క. కాకుత్స్థుఁ డలరి యర్హము, లౌ కొన్నివిభూషణంబు లతులాంబరముల్
చేకొని సుగ్రీవాదిమ, హాకపులకు నవ్విభీషణాదుల కొసఁగెన్. 271

తే. ఒసఁగి రఘురాముఁ డొకహార మూని భల్లు
కేంద్రుఁ గని తాత తగును నీ కిది [1]గ్రహింపు
మనిన నన్నేల కొమ్మనెననుచు[2]ముసలి, కేల యాన నవ్వి సభ హారమిచ్చె విభుఁడు.

క. ఉరముల మణిహారంబులు, కరములఁ గటకాంగుళీయక ప్రముఖములున్
సిరముల మిసిమికుళాయులు, ధరియించి చెలంగి రఖిలతరుచరముఖ్యుల్. 273

తే. వారిలోన విశేషించి వాలిపుత్త్రు, నమ్మరుత్పుత్త్రుఁ బిలిచి నిజాంకయుగళి [చ్చె
నిలిపికొని తానెతొడవు లన్నియును దొడిగి, యర్కసుతుఁ జూచిపతి యిట్టులానతి

క. నినుఁ గొలిచినకపు లందఱు, ఘనకార్యధురీణు[3]లగుచుఁ గడిఁదిపనుల్ చే
సినవారు నీకుమారుం, డనిలసుతుండుఁ బూజ కర్హు డన నతఁ డనియెన్. 275

సీ. శాఖశాఖల నెక్కు శాఖామృగములకు, హేమాసనములపై నెక్కఁగలిగె
వల్కలకౌపీనవంతు లౌకపులకుఁ, బట్టాంబరమ్ములు కట్టఁ గలిగె
వనభూరజము గప్పికొని మెలంగు నాటు, లకుఁ జందనాదు లలందఁ గలిగె
ఫలమూలములు దిని బ్రతుకుమర్కటులకు, మేలోగిరంబులు మెక్కఁ గలిగె

తే. నొడల [4]నేపోఁడిమియు లేక యున్నవలిము
ఖులకు గటకాదికము లూనుకొనఁగఁ గలిగె
నటవిచరులకుఁ బురిఁ దిరుగాడఁ గలిగె, శ్రీరఘూత్తమ నినుఁ గొలిచినకతమున

శ్రీరాముండు సుగ్రీవాదివానరులను విభీషణాదులను బహూకరించుట.

క. నీనెయ్యము గల్గినఁ దృణ, మైనను మేరు వగు మేరు వైనను దృణమా
నీనెయ్యము దఱిగిన నీ, వానరు లెంత యన రామనుధేశుఁ డనున్. 277

క. నీవారి నీవు సన్నుతి, గావింపవు గాక సహజగాంభీర్యనిధుల్
నీవా రిందఱు రవిసుత, భావింపఁగ వీరిపనులు పరమాద్భుతముల్. 278

సీ. ఘనభూమిభృచ్ఛిరోగ్రము లెక్కు ఘనులకు, నీచిన్నగద్దియ లెక్కు టెంత
బలుకాంతిఁ బరమేశు వలువలు గప్పెడి ఘనుల కీజిలుఁగులు గట్టు టెంత
తులలేని శుభవాసనలమించు ఘనులకీ, యలఁతి తావుల గంధ మలఁదు టెంత
యమృతాశనులసామ్య మందినఘనులకు, నిక్కూడు చవిగొని మెక్కు టెంత

తే. యధిక గుణరత్నభూషితు లైనవీరి, కీవిభూషణతతులు వహించు టెంత
యఖిలజగముల నప్రతిహతరయమునఁ, దిరుగు వీరల కీప్రోలఁ దిరుగు టెంత.

---

1. గ్రహింపుమనిన నన్నేల కొమ్మనె, 2. ముసలి నేలయన, 3. లైనఁ గడిఁదిపనుల్ చేసినవాఁడు, 4. నేపోడుములు లేక, 5 బరమేశు చలువలు గప్పెడి.

చ. వననిధు లన్నియుం గలఁచి వైవ వసుంధరఁ జెల్లగింప సూ
ర్యుని దిగ మ్రింగ ఘోరలయ రుద్రుని నైనను మార్కొనంగ నో
పినఘను లీమహాకపులు భీతి వహింపుదు రేమహాత్మ నా
సనమున కట్టియాజ్ఞగల శౌర్యనిధిన్ నిను నెంచ శక్యమే. 280

మ. అని మైత్రిం గొనియాడి మంత్రిసహితుం డౌ పంక్తికంఠానుజ
న్మని లాలించి బలీముఖాగ్రణుల కెంతో వేడ్కఁ బుట్టించి యొ
క్కనిమేషం బని తోఁపఁ బెక్కుదినముల్ కాకుత్స్థరత్నంబు మ
న్ననలం దేలిచె వారు నుండి రమితానందాబ్ధి నోలాడుచున్. 281

హేమంతఋతువర్ణనము.

క. శిశిర మరుదెంచె నంతట, నిశ లాయతగతి వహించె నెత్తమ్మితెగల్
కుశలత డించె దినంబులు, కృశియించె నడంకు [1]ముంచె నెల్లజనములన్.

క. అంబరమణి సాంబరుఁ డ,య్యెం బరువిడుఁ జరమగిరికి నుర్వంశకుఁ డ
య్యెం బవమానసఖుఁడు మం,చంబులక్రిందటనె డాఁగుఁ జలి యల్పంబే.

సీ. ముద్దుగుమ్మల మొగంబులఁ జూడనే కాని, మానసింపరు చందమామఁ జూడ
జవరాండ్రమందహాసములు చెందనె కాని, నిలువరు పండువెన్నెలలబైట
సకుల కెమ్మోవిపానకము [2]గ్రోలనె కాని, కాంక్ష సేయరు పానములు గ్రోలఁ
జెలువలకుచదుర్గములకుఁ బ్రాకనె కాని, తలఁపరు కృతకభూధరము లెక్కఁ

తే. [3]జెలులనాభిసరస్సులె చేరఁగాని, యొల్లరు సరస్సులను జేరి యోలలాడ
మానినులకమ్మయూర్పులెగాని సురఁటి, గాలిరానియ్యరధిపు లక్కాలమునను.

సీ. దినముఁ బ్రాతస్స్నాన మొనరించుద్విజులకు, నగుకర్మలోపభయంబు కంటెఁ
బ్రాఁచిపనుల్ సేయ లేచు కోడండ్రకా, నత్తలవలనిభయంబు కంటెఁ
గడువులో [4]దూరమేఁగఁగ నున్నచరులకు, నధిపుచే నొదవుభయంబు కంటెఁ
గర్షణం [5]బొనరింపఁ గడఁగు కాఁపులకార,యమిఁ బైరుచెడునన్ భయంబు కంటెఁ

ఆ. గడిఁది యయ్యెసీతు ఖగ మృగ పశు నర, ప్రముఖజంతువులకు భానములను
జాల మించె మిథునసంపర్కసౌఖ్యంబు, శిశిరమహిమ వినుతి సేయ వశమె.

క. కాచె నుసిరికలు తఱుచుఁగఁ, బూచెం జేమంతివిరులు భూమికి బరువై
తోఁచెఁ జణకాదిసస్యము, [6]లేచెన్ బలుమంచు చదల హేమంతమునన్. 286

తే. ఎల్లజనములఁ దలచూపనీక వెలయు, నల్ల హేమంతఋతురాజయశము దిశల
నావరించెనో యనఁగ మంచగ్గలించె, రోదసి నతంద్రచంద్రికారుచిరరుచుల

---

1. మించె నెల్లజగమ్మున్. 2. నకను లాననెగాని, 3. జెలులనాభిసరంబులు జెనకఁగాని, యొల్లరు సరోవరంబులం దోలలాడ. 4. గడువుతో దూరమేగగనున్న చారుల. 5. కర్షణం బొనరింప. 6. వేచెన్ బలుమంచు జనుల.

ఆ. కొండ లెల్ల మంచుగొండలై కనిపించె, నడవు లెల్ల బూచినట్టుల మించె
దీవు లెల్లఁ దెల్లదీవులై రహిఁ గాంచె, మాపు రేపు మించు మంచువలన.
శా. ప్రాతర్వేళల [1]మంచుచిక్కుగుమి జొంపంబైన లేఁబచ్చికల్
శ్వేతశ్రీఁ దులకించు నెంతయు రహించెన్ సర్వభూతంబులున్
శీతక్రాంతి [2]వడంకఁ దానచలమై చెల్వొందుభూదేవికిన్
శీతర్తుప్రభుఁ డిచ్చువజ్రములరాశిం బోలి నల్వంకలన్. 289
వ. తత్కాలంబున. 290
చ. వలపులు గ్రమ్మఁగాఁ బొగిచి పండినకారపుఁ గాయగూరల
ప్పళములు దియ్యచేరొలుపుఁ బప్పు రసావళు లింపుటోగిరం
బు లపుడు గాఁచి తెచ్చుఘృతముం బలుమాంసము లర్కపుత్త్రము
ఖ్యులు రఘురాము బంతిఁ బ్రియమొప్ప భుజించి సుఖించి రెంతయున్. 291

శ్రీరాముఁడు వానరరాక్షసుల వీడ్కొలుపుట.

ఉ. అయ్యెడ నొక్కనాఁ డినకులాగ్రణి భానుజుఁ జూచి నెమ్మదిన్
నెయ్యముఁ జేర్చి నాకొఱకు నేకవిపద్దశ లోర్చి చేయు సా
హాయ్యముచేత నే విజయమందితి [3]సన్నుతు లేల పెక్కు నా
ళ్లయ్యెను నీవువచ్చి యనఘా యిఁక నూరికిఁ బోయి రాఁగదే. 292
సీ. అంగదు నసురోచ్చయాంగదు నలరింపు హనుమంతు గుణవంతు నాదరింపు
జాంబవంతుఁ [4]బరాద్రిశంబవంతు భరింపు, నలు మహోజితదవానలుఁ దలంపు
నీలు [5]సేనావనాభీలుఁ బాలనసేయు, శతబలి నతబలి సవదరింపు
తారుఁ గీర్తినిరస్తతారుఁ గటాక్షింపుఁ శరభు నాసురసింహశరభుఁ బ్రోవు
తే. గజగవయగంధమాదనక్రథనకుముద, పనసధూమ్రసుషేణాదిబలిముఖేంద్రు
లిందఱు మదర్థముగ మేను లిచ్చినారు, వీరినెల్లను రక్షింపు వీరవర్య. 293
క. నిష్కంటకమై తనరెడి, కిష్కింధకుఁ [6]బోయి యింకఁ గేవలకరుణా
విష్కృతమతివై వాసవి, దుష్కార్యము లెంచ కంగదునిఁ బ్రోవఁదగున్.
క. అని [7]పౌనఃపున్యముగా, నినకులపతి వాలిసుతుని నేలెడుపని య
య్యినజునకుఁ దెల్పి యుపగూ, హన మొనరిచి యెల్లకపుల నలరించి కృపన్.
తే. ఆవిభీషణుఁ జూచి మహాత్మ నీవు, పుట్టినప్పుడె వెన్నతోఁ బెట్టెఁ దల్లి
వినయధర్మవివేకముల్ వేఱ యేల, బోధలైనను వినుము నాబుద్ధి యొకటి.
చ. కొలిచినవారు రాక్షసులు క్రూరము మానస మొక్కపైఖరిన్
నిలువదు కాలపద్ధతి ననేకవికారము లొందు నెందునం

1. ప్రాతర్వేళల మించు మంచుగుమి. 2. శీతక్రాంతి వడంక దానచలమై. 3. సంస్తుతు లేల. 4. బరాద్రిశంబవంతు. 5. నీలు సేనాభీలు బాలనసేయుము. 6. నింకబోయి; నీవుబోయి. 7. అని పౌనః పౌనముగా.

దలఁకక యన్నపై నెనరు ధర్మముపైఁ బ్రియ ముంచి లంక ని
శ్చలగతిఁ బ్రోవు ధార్మికుఁడు శాశ్వతుఁడై వెలయున్ విభీషణా. 297

క. మఱవకు నీతివినీతులు, మఱవకు మామీఁది ప్రేమ మనకపివరులన్
మఱవకు [1]నీతలిదండ్రుల,మఱవకు మని రఘుకులాబ్ధిమణి దెల్పుటయున్. 298

క. ఆరఘుపతివచనామృత.ధారలఁ బరితుష్టిఁ జెంది తరుచరరక్షో
వీరు లిటు లనుచుఁ బొగడిరి,సారెకు బహువాగ్ధులొక్క[2]సరిమ్రోయురహిన్.

సీ. శతబృహస్పతులైన సవతుగా [3]రొకబృహ,స్పతి యీమనీషకుసాటి యగునె
వేమందియజులైన నేమాత్ర మోకాక,యొకయజుండీసూక్తి కుపమ యగునె
లక్ష శేషాహివల్లభులైన నేమొ కా, కొక శేషుఁ డీబల్మి కుద్ది యగునె
కోటిమన్మథులైన నీటుగా రొక మన్మ,థుండీచెలువునకుఁ దుల్యుఁ డగునె.

తే. తలఁపశతకోటి మేరుభూధరములైనఁ,బోల్పఁదగుగాక యొకమేరుభూధరంబు
పోల్ప నీధైర్యలక్ష్మికిఁ బోల్కి యగునె, రవికులాంబోధిచంద్ర శ్రీరామచంద్ర.

సీ. ఎన్నిదోషములున్న నెంచక యించుక,గుణ మున్న మెచ్చి చేకొందు వనుచుఁ
బాటించి పలికినపలుకు బ్రహ్మవరంబు గాఁ బ్రతిష్ఠకుఁ దెచ్చు ఘనుఁడ వనుచు
హీనుఁడైన సమాశ్రయించినఁ దమ్మునిఁ, జూచినచందానఁ జూతు వనుచుఁ
గొలిచినవారిని గూర్మినాచంద్రార్క,ముగ సౌఖ్యము లొసంగి ప్రోతువనుచుఁ

ఆ. బరులు స్వజను లనక ప్రజల నందఱఁగన్న,ప్రజలలీలఁ బ్రోచు ప్రభుఁడవనుచు
నీగుణంబు లెంచు నిఖిలలోకంబులు. రమ్యగుణసముద్ర రామభద్ర. 301

చ. అని కొనియాడుచున్న సమయంబున మారుతసూతి స్వామికిన్
వినుతు లొనర్చి పల్కె రఘువీర భవత్పదపంకజంబులన్
ఘనతరభక్తి యెల్లపుడుఁ గల్గఁగ మీకథ యెంతకాలము
ర్వినిఁ దగు నంతకాలము శరీరము నిల్వ వరం బొసంగవే. 302

ఉ. నీకథ లెప్పుడున్ వినుచు నీపదచింతన మాచరించుచున్
నీకరుణావలోకములు నీమృదుభాషలు నీవిలాసముల్
నీకలితప్రభావములు నెమ్మది నెంచుచు నున్నఁ గాక యే
లా కపిమూర్తిఁ జేకొని [4]యిలాస్థలిఁ జెంద వృథాయుగున్నతుల్. 303

క. శ్రీరామ నీకథామృత,ధారలు కర్ణాంజలులను ద్రావెడిధన్యుల్
కోరుదురే యమరత్వము, తాఱుదురే జన్మమరణదారుణరుజలన్. 304

సీ. కౌసలేయ త్వదీయకథ లూఁకొననివాస,రంబు కల్మషధూసరంబు గాదె
తాటకాంతక నిన్ను ధ్యానంబు సేయని, క్షణము నివారితక్షణము గాదె

---

1. మఱవకు ధర్మము సత్యము. 2. దెసమ్రోయు రహిన్. 3. సవతుగా కొక బృహస్పతి,
4. పృథ్వీస్థలిఁ జెందగ.

జానకీరమణ నీస్మరణం బొనర్పని, ఘటిక విషాపూర్ణఘటిక గాదె
సాకేతనిలయ యుష్మత్పూజ సలుపని, జాము మృత్యువునిల్చు గీముగాదె
తే. శ్రీరఘూత్తమ నిన్నుదర్శింప కురకి, గడచుకాలంబు [1]గాలంబుకరణి గాదె
రామయటుగాననిన్న నాంతమువినుట, దలఁచుటస్మాదృశుల కుచితంబు గాదె.

ఉ. నా విని సంతసించి రఘునాథుఁడు గద్దియ డిగ్గి గ్రక్కునం
బావనిఁ జేతులం గదియఁబట్టి కవుంగిట నుంచి పల్కె న
న్నీవిపు డిచ్చయించినవి యిచ్చితి భూమి గలంత కాలముం
దావకకీర్తియున్ నిలుచుఁ దండ్రి చరింపు చిరాయురున్నతిన్. 306

ఉ. ఆపదఁ బాపి ప్రాపయ్యునయన్నకుఁ బ్రత్యుపకార మూనఁగాఁ
గాపురుషుండు [2]గోరుఁ బ్రతికారము సేయఁ దలంపఁ డార్యుఁ డ
య్యాపద రాఁ దలంచి నటులా నని ధన్యుఁడ వైననీకు లే
వాపద లేఁ బ్రతిక్రియ యొకప్పుడుఁ జేయఁ దలంపఁ బావనీ. 307

మ. నినుఁ బూజించునతండు నాహితుఁ డగున్ నీలోన నే నప్పుడున్
గనిపింతున్ వినిపింతు రచ్చరలు వేడ్కం [3]ద్వత్కథల్ ఖ్యాతితో
మను మంచున్ హనుమంతుఁ బల్కి రఘురామస్వామి స్వగ్రీవఁ బా
[4]యనివైదూర్యపుఁదాళిఁ గైకొని తదీయగ్రీవ నుంచెన్ గృపన్. 308

క. ఆహారము లోకైకమ, నోహారముఁ బూనుకొని హనుమ దగె నుడుసం
దోహావృతామృతాంశూ,రాహార్యమొ యనుచుఁ జూప ఉగ్గింపంగన్. 309

చ. ఇటువలె రాముఁ డాశ్రితుల నెల్లఁ గ్రమంబున బుజ్జగించుచున్
బట[5]మణిభూషణావళు లపారముగా దయచేసి వెండియున్
భటసహితంబుగా ననుప భానుకుమారవిభీషణాదు లే
మెటువలెఁ బాసి పోదు మవనీశ్వర యంచును ముక్తకంఠులై. 310

చ. [6]వలవలఁ గన్నులం దొరఁగు బాష్పకణంబులతో రఘూత్తముం
బలుమఱుఁ జూచుచున్ నిలిచి [7]పంచితివే రఘురామచంద్ర మా
స్థలముల కంచు మూర్ఛలవిధంబున [8]నేడ్చుచుఁ బోయి రంతయుం
గళవళపాటుతోఁ [9]గరుణగల్గినరాజును బాయఁ గూడునే. 311

ఉ. భానుకులీనుఁ డీకరణి భానుజముఖ్యుల వీడుకొల్పి త
న్మానితశౌర్యధైర్యములు మాటికి నెంచుచు నార్యబంధు మి

1. దుష్టకాలంబుగాదె. 2. గాపురుషుఁడు నెందుఁబ్రతికారము. 3. మత్కథల్ ప్రీతితో—అనియున్నది, 4. యని వైదూర్య ప్రతాళి—అని వ్రాతలో గన్పట్టును, అర్థము విచార్యము. 5. బటుమణి భూషణావళు. 6. పలపల గన్నులం దొఱగు, 7. పంపితివే రఘురామ—అనియున్నది. 8. వేడుచుఁబోయి, 9. గరుణగల్గిన రాముని బాయ.

త్రానుజమంత్రియుక్తి సపరాహ్ణముదాఁక సభాంతరంబునం
దాను వసించి యుండెను జన స్తవనీయ కళాభిరాముఁడై. 312

ధనేశునిపంపునఁ బుష్పకంబు రాముని గొలువ వచ్చుట

చ. తదవసరంబునన్ దశరథప్రియసూతికి నొక్క దివ్యమూ
ర్తి దివి వసించి యిట్లనియె దేవ కుబేరునిపుష్పకంబ మీ
పదములు గొల్వ వచ్చితిఁ గృపన్ ననుఁ జేకొనుఁడన్న రాఘవుం
డిది దగునే పతిన్ విడిచి యేటికి వచ్చితి విందు నావుడున్. 313

ఆ. ఆవిమానరాజ మనియె దేవరయాజ్ఞ, [1]యక్షపాలిపాలి కరుగ నతఁడు
మీగుణంబు మెచ్చి మీసేవఁ గావింపు, మనుచు మరలఁ బనిచె నను నరేంద్ర.

ఉ. ఆయన పంపకున్న సుగుణాకర యూరక నేను వత్తునే
నాయెడ సంశయం బుడిగి నన్ను గ్రహింపు మటన్న జానకీ
నాయకుఁ డుత్సహించి స్వజనంబులఁ బుష్పకరాజపూజనల్
సేయఁగఁ బంచి మన్ననయుఁ జెల్మియుఁ దోఁపఁగఁ బల్కెఁ గ్రమ్మఱన్. 315

క. ఓదేవయానరత్నమ. నేఁ దలఁచినయపుడె రమ్ము నీకు నిలువ సిం
పౌ దెస కిప్పుడు పొమ్మన, మాదృతి మము మఱవకుండుమని పనుచుటయున్

ఆ. అలరి సకలలక్షణాఢ్యుఁడౌ నాకృత, లక్షణునకు నది ప్రదక్షిణం బొ
నర్చి దక్షిణంబునకు, నాక్షణంబున, నేఁగె నీక్షణముల కెఱుఁగఁబడక. 317

మ. రఘువంశాగ్రణి యంత సంతసిలి యర్థస్వామి యౌరౌర యెం
తఘనుం డాత్మవిమానమే యొసఁగె మత్సఖ్యంబుఁ గాంక్షించి చె
ల్మిఘటింపం [2]దగు రాజరాజతఁడు బల్మిం గల్మి నత్యున్నతుం
డఘదూరుం డని బల్కెఁ [3]బల్కె భరతుం డావేళ హర్షంబునన్. 318

ఉ. దేవ భవత్ప్రతాపమహదీర్ణత నార్యనిరోధకారియౌ
రావణుఁ డీల్గెఁ గాన ధనరాజు ప్రమోదముఁ జెంది మీకు సం
భావనగా విమానమణిఁ బంపె దశాస్య హరించుదోషముం
బోవునె పుష్పకంబునకుఁ బూని మిముఁ భజియింప కుండినన్. 319

చ. ఉరుమతి మీగుణంబులకు నొక్కకుబేరుఁడె యేల యెల్లది
గ్వరులును జెల్మి సేయుటకె కాంక్ష వహింతురు నైజభోగముల్
నిరుపమశక్తి [4]మీరు కరుణించిన వంచు నెంతు రెప్పుడే
పరుసున మీకు వేడ్క సలుపం గలమో యను చుందు రాత్మలన్. 320

1. ఇచ్చట రక్షపాలి—అనియును, యక్షపాలియనియును, భిన్నభిన్నములుగా వ్రాతలో పాఠములు గలవు. 2. ల్మిఘటించెన్ దగు రాజరాజు. 3. మున్నె భరతుం డవ్వేళ. 4. నిరుపమ భక్తి—అనియున్నవి.

సీ. నిర్జరాధీశుండు నెల మూఁడువానలు, గోరిన ధర నెల్లఁ గురియ సాఁగె
జ్వలిత[1]ప్రదక్షిణార్చులతోడ హవ్యంబు, నేవేళ వహ్ని వహింపఁ దొడఁగె
మిక్కిలి ముదుసళ్లఁ దక్కఁ దక్కినవారిఁ,బొలియింప శమనుండు పూనఁ డయ్యె
వీచికాగ్రముల నవీనమణుల్ పూని, నీరధి తటముల నిండ నించె
తే. శైత్యసౌరభ్యమాంద్యసంచారియగుచు, గంధవహుఁ డెల్లప్రాణుల[2]గాసి మాన్చెఁ
[3]బడినగింజల ననలెత్తి పండె ధరణి, రఘుకులోత్తంస మీ రేలు రాజ్యమునను.
సీ. సుతులు లేక[4] కలంగుసుదతు లెక్కడ లేరు, సుతవియోగముఁ జెందుసతులు లేరు
పతులఁ బాసినశాశ్వతు లెయ్యెడను లేరు, పడఁతులఁ బాసినపతులు లేరు
దారిద్ర్యదుఃఖసంతప్తు లెందును లేరు, [5]కలిమి గర్వముఁ జెందుఖలులు లేరు
వ్యాధుల నాధుల నగుచువారలు లేరు, నింద లొందినవార లెందు లేరు
తే. లేరు జారులు చోరులు లేరు దుర్వి,చారు లగ్నిజలాహితృష్ణాక్షుదాది
వాతదుర్భిక్షభయులైనవారు లేరు, రఘుకులోత్తంస మీ రేలు రాజ్యమునను.
చ. క్రతువులు దానముల్ శ్రుతులు కల్మషచర్యలు దండనీతు లం
చితపశురక్ష పణ్యము కృషిక్రియలున్ ద్విజరాజవైశ్యసం
తతభజనంబునుం గలిగి నాలుగువర్ణము లుల్లసిల్లుటం
గృతయుగముంబలెం[6] జెలఁగెఁ ద్రేత రఘూత్తమ యంచుఁ బల్కినన్. 323
క. ఆభరతుమధురభాషల,చే భావము పల్లవింప సీతాంభోజా
క్షీభర్తకుండలద్యుతి, శోభిలు చెక్కుల స్మితంబు సొబగున నలరెన్. 324
క. ఈభంగి వెలయు రాముని, వైభవకథ చదివికొనిన వ్రాసిన వినినన్
శోభిల్లుదు రాజను లమి,తాభిమతార్థములు గలిగి యవ్విభుకరుణన్. 325
ఉ. [7]సారమహోజ్జ్వలజ్వలనసారవిభాసి విభాసితాంగశృం
గార చరాచరాత్మకజగద్భరణా కరుణాకరాత్మ వం
దారుసుధీ సుధీవిహరణాక్రమదక్ష మదక్షపాచర
స్ఫారధరాధరాశనినిభా రవిరాజవిరాజివీక్షణా. 326
క. శంబరహరజనక జను,శ్శంబరమృగయాపుళింద సతతానందా
శంబరనిధిగృహ రిపుగిరి,శంబ రమాకలితవక్ష జలజదళాక్షా. 327
తోటకవృత్తము. కురువిందనిభోజ్జ్వలకుందరదా,దరదారుణచక్రగదాభరణా
భరణాదరకీర్తివిభాస్వర భా,స్వరవాక్ప్రథమాంచితవర్ణమయా. 328

---

1. జ్వలిత ప్రదక్షిణంబులతోడ. 2. గ్లానిమాన్చె, 3, బడినగింజల ససులెత్తి, 4. కలంగు సతులు నెక్కడలేరు, 5. కలిగి గర్వముఁ జెందు. 6. వెలిగెఁ ద్రేతరఘూత్తమయంచు దెల్పినన్, 7. ఈపద్యము చాలప్రతులలో లేదు.

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోద్దీర్ణవితీర్ణివైభవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీ విలాసధురంధర ధరాధిపసభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధరాధర [1]శోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటి వంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన విజ్ఞానవిభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణ తానిధానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

---

1. వ్రాతలోఁగొన్నింటిలో ధితాగణిత శోశాస్త్రిరత్నాకర... అని యున్నది.

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీమహిళాత్మలలాటత
టీమృగమదసారసంఘటితరేఖాపీ
ఠీముకురాయితజాంబవ
తీమానవతీకపోల ధీజనలోలా

తే. అవధరింపుము రామచంద్రావనీశ, చంద్రుఁ డీభంగి విభవవిస్తారుఁ డగుచుఁ
బ్రజల నందఱఁ దాఁ గన్నప్రజలకరణి, నరయుచును భూమిఁ బాలించు నవసర [మున.

ఉ. భాసిలెఁ జైత్రమాస మతిభాసురపల్లవకల్పితకోకిల
గ్రాసము లోకజైత్రరతిరాజకరాగ్రవిరాజికింశుక
ప్రాసము కీరవాక్ఛకితపాంథజన[1]ప్రవణాంతరాంగుళి
న్యాసము కేసరాదిసుమసస్యసంచితగంధవాసమై. 3

క. తనకంటె నుగ్రతేజం, బున దనయుఁడు దక్షిణమున బొడల నచట నేఁ
జన దత్యుగ్రత నిలువఁగ, [2]నళినటువలె భానుఁ డుత్తరాశఁ జరించెన్. 4

సీ. తముఁ బ్రోదిసేసినధాత్రికి లతకూన, లర్పించు వివిధవస్త్రాళు లనఁగ
మలయు కొమ్మల డాసి మలయానిలవిభుండు, రహిఁ బీడ్చి వైచినరవిక లనఁగ
వనదేవతాగాత్రమునను జైత్రుఁడు నించి, కడఁగి రాలిచినచిక్కన మనంగ
సమయవాసవుఁ డగచ్ఛదచయచ్ఛేదనం, బొనరింప ధర రాలుతునుక లనఁగఁ

తే. బయనములు వోవుపథికుల పాదములకుఁ, బరపుగ నిపింప.[3]బటువని బటువులగుచుఁ
బండితరుశాఖికలనుండి పడినపండు, టాకుగుమి నిండుకొనియె వనాంతరముల.

సీ. అలవనీలామహిళలకుఁ జైత్రునియందు, రహిఁ జెందు రాగాంకురములగుమియొ
ప్రాంచితాగమసమాఖ్యశ్లాఘ్యజటిముఖ్య, సమితి ధరించు పెంజడలగుంపొ
వనము దవాభిఖ్య వహియించుఁ గావున, జనియించు కీలికాసముదయంబొ
మధువశంబున బేజ మాల్చేయ పరుఁ డుంచు, సవిరహాస్త్రారక్తశస్త్రచయమొ

---

1. శ్రవణాంతరాంగుళి. 2. నని భానుం డుత్తరాశ ననిజరియించెన్. 3. బటువని పటువు లన
గ...అనియున్నది.

తే. యిట్టులంబుగఁ గొమ్మలు గట్టుకొన్న, జెడఁగుచెంగావివలిపపావడలొ యనఁగ
నలరుఁబోఁడులకరచరణాధరముల, తొగరుపొగరులఁ జిగిరించి చిగురు లలరె. 6

ఆ. [1]అతనిశాస్త్రరీతి నతిశయింపఁగఁ గల, మే లిగురుల దొరసి బాళి మెఱసి
యభ్యసించెఁ గోకిలార్భకప్రకరంబు, శ్రుతిమనోహరైకసూక్తు లపుడు.

మ. వసుధాజంబు లగంబులొ టచట శేవల్ గుల్కు రత్నాళి నాఁ
గిసలశ్రేణి రహింపఁ గోయిలలు భక్షింపన్ వనీలక్ష్మి యీ
రస మూరన్ మఱి యొండురత్నములవర్ణం బుంచె నేమో యనం
బస రొందెం దలిరాకులన్ మరకతప్రత్యగ్రజాగ్రద్ద్యుతిన్. 8

సీ. పాదపంబులపేరి పాథోధములమీఁదఁ, గనిపించు నక్షత్రగణ మనంగ
[2]నవమల్లి కావసంతసమాగమంబున, జనియించు పులకలచాలనంగ
వనమహాఖనిఁ బుట్టి వెన లేని రుచులచేఁ, గొమరొందుమగరాలగుమి యనంగ
వనరాశి గానఁ బ్రవాళముల్ మునుగల్గి, నటుఁబొడోఁచినమౌక్తికాళి యనఁగ
తే. నలరువనదేవతలపల్లవాంఘ్రియుగము, లందుఁ జెలువొందు శిఖానఖబృందమనఁగ
మీఱె సారెకు మధుపకిశోరకములు, కోరికలు చెందఁ[3]గోరకవ్రాతకంబు. 9

క. పద నెఱిఁగి చికిలిచేసిన, మదనునినుఁదూపుతెగలు మధుఁడిగుపుల మేల్
పొదలనిడెననఁగ మొగ్గల, గుములు తలిరుకొమ్మలందు గుదికొని పొదలెన్.

సీ. నవ్యపరాగచంద్రనచూర్ణపేటికల్, మదనసమ్మోహనమార్గణములు
కొదమతేఁటులు గన్నకోర్కులపంటలు, వలిగాడ్పు మెచ్చువసెల్పులకొటారు
లామనిదొరతేనియలకణఁజంబులు, వనలక్ష్మిసౌభాగ్యమునకు నడలు
సకలదేవసపర్యలకు హేతువులు విర, హివధూజనమ్ములకెముగుచుక్క.
తే. లఖిలవిషయాగ్రగణ్యంబులనఁగఁ దగిన యలరుగుంపులు గమకంబుపై గుళుచ్ఛ
భావము వహించి మొడలేక బటువు లొంది, యలరెఁ గొమ్మంచుకుచములయంద [ములను.

మ. రవముల్ సేయుచు భృంగకోకిలకిశోరశ్రేణి మూఁగన్ [4]వియో
గవతీవారము దూరదూరముల కేఁగం గింశుకాదిప్రసూ
నవిశేషాంశుకసంతతిన్ రజ మనూనంబై రహింపంగఁ బు
ష్పవతీత్వంబు వనేందిరారమణికిం బ్రాపించె నయ్యామనిన్. 12

చ. సుమసమయాధిపుం గలసి సొం పెసఁగంగ శలాటుసంతతిం
గ్రమమునఁ గాంచుగర్భములు గైకొనినట్టులు మంజరీస్తనా
గ్రమిళితభృంగనీలిమ దగం దెలిపుప్పొడి [5]నిండఁ దెల్లడా
లమర మరందఘర్మ మొలయన్ వెలసెన్ లతకూన లయ్యెడన్. 13

1. అతనుశాస్త్రరీతి. 2. నవమల్లికావసంత 3. దాగకవారకగులు. 4. వియోగవతీభారము,
5. నిండ వెల్లడాలమర.

సీ. మరుని కర్పింప నామని సమకట్టిన, పచ్చరాబరఁగులబాగుఁ గాంచి
ఫలములాశించి కోమ్మల నాశ్రయించిన, రాచిల్క[1]పల్కులరహి వహించి
ధరణియాత్మజతరూత్కరమునొక్కటఁజూడ,బహురూపములనిల్చుభాతిమించి
లతికాంగనలవేడ్కలకుఁ బట్టుపచ్చమే, ల్పట్టు బంతులగుట్టు బైటనుంచి
తే. యసమసాయకజనకాభ నతిశయించి, పసిమిహెచ్చినపచ్చికపస నడంచి
మసృణహారిదశ్వహరికాంతిమహిమ నొంచి
పసరుచాయలకనుగాయ లెసక మెసఁగ, 14

క. తా నుద్యానగుఁ డౌటను భానుఁడు ఛాయానిరూఢిఁ బాటించిన యు
ద్యానంబున బహురూపము,లై నిలిచెనొ యనఁగ ఫలము లరుణిమ నలరెన్.

శా. సారంగప్రమదామహోన్నతి రహించం బల్లవశ్రేణికా
రారంజల్లతికాతతిద్యుతులు[2] మీఱం గీరచంచూదిత
ద్వారస్ఫారఫలస్రవద్రసపయోధారల్ దగన్ శ్యామలా
కారశ్రీదళముల్ [3]దనర్ప ఘనరేఖన్ మించె సాలౌఘముల్. 16

చ. లసితరసాలసాలకిసలగ్రసనవ్యసనానురాగభా
గ్రసనపికస్వరంబులు విసకస్వరతన్ [4]విని చొక్కి యింపునన్
మసలుచు ఖత్తులాణము ఘనత్వరఁ బోవక నిల్చినందునన్
శ్వసనుఁడు మందమందగమనంబు వనంబులఁ జెందె నామనిన్. 17

చ. హాళహళి నప్పు లిచ్చినక్రియన్ విరితేనియ లాను తేఁటులున్
మలయుచు దాఁచఁ బెట్టినక్రమంబునఁ బండ్లు గ్రసించు చిల్కలుం
దలకొని సంతరించినవిధంబునఁ గెంజిగురుల్ గ్రహించు కో
యిలలును గల్గి యామని రహించె మహీజనరంజనాకృతిన్. 18

తే. అట్టి వాసంతవేళ రామావనీశ, మౌళి మున్నీటిమొలనీలి మగువచూలి
బాళితోఁగూడి[5]వనపాళికేళి సలుప,నుల్లము జనింప రహిమించియొక్కనాఁడు.

—శ్రీరాముఁ డుద్యానవనమునకుఁ బోవుట.—

సీ, కలితాలికన్యస్తకస్తూరికాతిల,కము ముఖలావణ్యకాంతిఁ దెలుప
నునుపాలకాయయొంటులు నపశ్రీ గెల్చు, శ్రవణయుగ్మముక్తిశ్రీ నవధరింప
నవమల్లికాజైత్రనతత్రమాలిక, హృదయస్థగుణపాళి నెఱుక పఱుప
మకుటకీలితవజ్రమణిరుచుల్ జనవీథు,ాళుల మల్లెలకొల్లాస గొల్ప
తే.మిసిమిబంగారుతళుకుల మేటిదుప్ప,టీచెఱంగులు లలితాంజనాచలమున
నలుసనరుణాతపచ్ఛాయనవలఁదోఁయ,రాముఁడఖిలైకనయనాభిరాముఁడయ్యె.

1. గాచిల్కపిల్లల. 2. రారాజల్లతి కాశటిద్యుతులు. 3. దనర్చి ఘనరేఖన్ మించె 4. విసుపోక యింపునన్. 5. నవపాళి కేళి సలు.

మ. పురకాంతామణు లాత్మరూపవిభవంబుల్ చూచి కందర్పగో
చరతం దత్తఱ మంద మందపవనాంచత్స్యందనారూఢుఁడై
స్మరుఁ[1]డున్ దత్స్నుషఁ గూడి చైత్రుఁ దిలకింపం బోవుచందానఁ బు
ష్పరథం బెక్కి నిజావరోధసహితుం డై యంద ముప్పొంగఁగన్. 21

శా. ఘ్రాణానందకరాంగసౌరభము రంగత్కుంజరాగోపల
శ్రేణీధాగధగస్ఫురద్రదన మదద్విస్పర్ధిభూరిస్ఫుటా
రీణోరోజ మెసంగ మోహనకళారేఖామనోహారియా
గాణిక్యం బిరువంకలం గదిసి శృంగారంబునం గొల్వఁగన్. 22

క. ఒకచో నటభటపరిహాసకగాయకవైణికాదిచతురులు సుకవి
ప్రకరంబును గొలువఁగ దీవ్యత్కరాన్వయమణి పురోపవనమున కరిగెన్. 23

వ. ఇవ్విధంబునం దనవిలాసంబున కుచితంబైన మితపరిజనంబుతో నరిగి పుర పరిఖాయితాయతోత్తుంగ తరంగ రవానుషంగ రంగద్భృంగ యుగ యుగపద్విహారణోచిత పరాగవిసర కేసర యూథ సరోరుహభాసుర సరయూరోధంబునం బొదలు కదళీ కరంజక వంజుళహింజుళ సరళవకుళ చందనహరిచందన పిచుమందమందార [2]మాకంద కందరాళ [3]సింధువార తమాల తాల సాలహింతాల నారికేళ పనస ఖర్జూర జంబీర మధూక బంధూక [4]శింశుపాశోకకదంబప్రముఖ తరుకదంబచ్ఛాయల సోయగంబై, సాఁగి సోగలగు నేలకిఁగలతోఁ గలసి బాగు మెఱయు మిరియంపుఁ బొదల తుదలం[5] బొసంగు లవంగలతాకుడుంగంబులతో ననంగిపెనంగి యనుంగులతెఱంగున రంగైన లుంగవల్లికల నల్లుకొని యల్లిబిల్లి యగునాగవల్లికల జొకలఁ జేకొని మోకలగు పోఁకమ్రాఁకులతీఁగల బందునఁ బొందినద్రాక్ష పందిళ్లసందునం గ్రందుకొను రుద్రాక్షతరువుల తెరువుల నిండికొన్న బండిగురిగింజతీఁగ చప్పరంబులచొప్పున నుప్పరంబునంటు కప్పురంపుటనంటి [6]గుప్పుమనం గప్పుతావులకుఁ దావలం బగుతావుల తావుకొను గుజ్జులేమావులపజ్జల [7]నుజ్జీవించు గొజ్జంగియీరంబుల నంటుగోరంటలతోఁ జంటఁ బాయనిగంటెనల సంటున సంటులతో గెంటనిగేదంగుల[8]తెగలతో బుగులుకొనునగలు వాసనలు ఊసి వాసిఁగన్న దాసనముల యాసన్నసరణిఁ జెన్నుఁ బన్ను సన్నజాజులతో వన్నెకెక్కు హొన్నుగన్నేరులందొరలుసురపొన్నపుప్పొడిదుమారంపుఁదిన్నెలచేరువం బాఱుపన్నీటికాలువలదరులపొంత వంతుమీఱు

1. డిందిస్నుషగూడి అచ్చుప్రతుల పాఠము. వ్రాతలోనిచ్చట— అనేక సందియములతో విడిచియున్నది. 2. మందార తిందుక సింధువార—అని వ్రాతలోనున్నది. 3. కందరాళక తమాలతాలఅని రేఁగలదు. 4. కింశుకాశింశుపాశోక—అని వ్రాతలో గలదు. 5. బొదలుచు అనియున్నది. 6. కప్పురంపుటనంటుల. 7. నుజ్జగించని గొజ్జంగియీరంబుల, 8. తోగలతో బుగులుకొను నగరు వాసనలు.

చేమంతుల చెంతల నండగొన్న బొండుమల్లియలం[1]గలసి మొల్లంబు లగుమొల్లలతావులఁ గొల్లలాడుభృంగదంపతుల యింపుసొంపులు దింపుసంపెంగల సంపదలకు నిరుగుపొరుగు లై పాదుకొను విరవాదులయాడటఁ బొదిగొను జాదులతోఁ[2]దులఁదూఁగి కనుబట్టు కలుగొట్టు చెట్టుల పట్టున నిట్టలంబుగాఁ బుట్టు మెట్ట కెందమ్మిమొలకుఁదోఁబుట్టువు లగుచెంగలువల చలువల నెట్టుకొను వట్టివేళ్ల కడలఁ బాగగు మీఱు కురువేరుసవురున గుబాళించు మరువంపువలపులతోఁ జెలిమి సలుపు సూదిమల్లెతీఁగల నాదుకొని పొగడం దగిన పొగడలఁ గడలుగొని ఘుమ్మను వాతపోతంబులచేఁ గదలు పారిజాతంబులకొమ్మల వ్రేలు జాళువాతూఁగుటుయ్యేలలకొల్లఁ గీలుకొను రతనంపుమెఱుంగులఁ దుఱంగలించు కృతకాచలకందరంబులం దిరమ్ము లగుమందిరమ్ములమెచ్చి చూడ వేడుక హెచ్చి జోడుఁగూడుకొని వచ్చి వైదూర్యగవాక్షంబులు చొచ్చి పోఁగూడ కళికి వెనుకచిక్కుచక్కనయ్యు చక్కెరదిండితేజీలముక్కుల నెక్కసక్కెంబులాడు నక్కడి సరోజాతరాగధాతురాగంబులకు సరాగంబు లగుచిగురుల పొగరున నెగురుకోయిలల పంచమస్వరంబులఁ గరంగు నెలరాయరంగులఁ దొఱంగు జలధారాశీకరపరంపరలం గనుంగొని యంతరంగంబు లుప్పొంగ నటించునీలకంఠంబులపింఛంబులయొప్పు తప్పక చూచి విప్పుగల కప్పుమొగులను దిగులునఁ గొలంకుల కెలంకులనిలువఁ దలంకి చంచలించు రాయంచల గరుదంచలధాళధళ్యంబు లసమయచంచలాలతలసొంపుసంపాదింప నిలింపవన సంపదలఁ బొంపిరివోవు నయ్యేలదోఁట డాయం బోవు నవసరంబున.

సీ. సవిధపంకజవనీ సంచరమాణకలహంస, గరుదంచలాంబు పర్ఘ్యంబు గాఁగఁ
దనయంతఁ బరిసరంబునఁ దత్క్షణమ రాలు, కమ్మక్రొవ్విరిచాలు కానుకగాఁగ
నళికుటుంబములరాయిడిఁ జేరువల జాఱు, నవపరాగంబు గంధవడి గాఁగ
గాడ్పు సోఁకి చలించు కర్పూరకదళికా, దళములు తాళవృంతములు గాఁగ
తే. శారికాకీరికాసమంచద్రుతంబు, వైదుషీభూషితోరు స్తవంబు గాఁగ
గమణనా రామలక్ష్మి యారామవిభునిఁ, బూజగావించుచందానఁ బొల్చె నపుడు.
చ. ప్రసవరజంబు గంధవడి పై కెగఁ జల్లుచు భృంగఝంకృతిం
బొసఁగ నుతించుచున్ [3]జలజపూగమరందకణావలీముద
శ్రుసమితితో నెదుర్కొనియె సొంపున గంధవహార్భకుండు దా
రసహితుఁడై [4]చెలంగు రఘురామునియుల్లము పల్లవింపఁగన్. 26
సీ. కలకలఁ బల్కుచిల్కలకొల్కిఁ దమజాతి, గాఁబోలునని చిల్కకదుపుపొదువఁ
జెలికత్తె నెలుఁగెత్తి చీరుతొయ్యాలి దమ, కులమని కోయిలల్ గుంపుగూడ

---

1. మల్లియలవలె చల్లనిపరిమళంబులు వెదజల్లు మల్లియలంగొల్లలాడు — అని వ్రాతలోనున్నది. 2. దులలేక కనబట్టు. 3. జలజపూరమరంద కణాళి. 4. చెలంగె రఘురామునిచిత్తము.

వెడజాఱుకొప్పుతోఁ గడమీఱు వగలాఁడి, దమవియ్యమని తేఁట్లు తారసిల్ల
నటనతో నడచు చందనగంధి దమబంధ:,వని యంచబలఁగంబు వెనుకొనంగ

తే. శతసహస్రసఖీజనసహితజనక, దుహితగణికాసమూహంబు [1]తోడరి గొలువ
ననుచరుల నెల్ల నటనిల్వ నానతిచ్చి, రాముఁడభ్యంతరవనాంతరంబు సొచ్చె. 28

వ. అప్పుడు.

సీ. కుంభినీసుతగబ్బిగుబ్బపాలిండ్లతోఁ, బ్రతి యైనగజనిమ్మపండ్లు కొన్ని
జనకకన్యపిసాళిజళుకుకండోయితో, సరియైనమెట్టదామరలు కొన్ని
సీతాంబుజాతాక్షిచిఱునవ్వుదాయతో, సవరైనవిరిమల్లెసరులుకొన్ని
కోసలాత్మజపెద్దకోడలినెమ్మోని, జిగిఁబోలు మేలిసంపెంగలు కొన్ని

తే. మైథిలీదేవిదంతసంపదలసొంపు, నకు సమం బై నకుందబృందములు కొన్ని
యేర్చికొని తెచ్చియినకులాధీశ్వరునకు నెలమివనపాలకులు కానుకలిచ్చుటయును.

శ్రీరాముఁడు సీతాదేవితో నర్మోక్తు లాడుట.

తే. [2]అవి కటాక్షించి యుడిగంపుటలరుఁబోండ్లు,చేకొనిన రాముఁడావేళ సీతఁ జూచి
వనితనీయంగములఁబోలు వస్తుసమితిఁ, జేకొనక మాకు నిల్చునే చిత్తమనిన.

మ. దరహాసద్యుతి [3]జిల్గువెన్నెలలచందం బొంది నెమ్మోముచం
దురునందుం [4]దులకింపఁగాఁ గలికి కాంతుం డాడునర్మోక్తికిన్
శిర మొక్కించుక వంచి క్రేవలఁ గటాక్షించెం దదీయోపరం
పరలే తూపులుగా మరుండు రఘురామస్వామి నేసెన్ వడిన్. 31

చ. అలికులవేణి లేనగ వాయారపుఁజూపులు ముద్దుమోము క్రొం
దళుకుకడానిబంగరపునక్కులచెక్కులఁ జెక్కుచెక్కులుం
బలుచనిమోవి కెంజిగురుఁ బల్కులుఁ జూడనె కాని తోఁటలోఁ
గలిగినవింత [5]లెవ్వియును గన్గొన నొల్లఁడు రాముఁ డయ్యెడన్. 32

క. తరుణీతరుణాంగుళములు, కరమునఁ దెమలించి యహిమకరకులజశిఖా
భరణము తనువునఁ బులకలు,దొరయఁగ వనవీథిఁ బ్రియముతో విహరించెన్.

వ. ఇత్తెఱంగున విహరించుచు నత్తరణికులగ్రామణి జనకకన్యామణితో నిట్లనియె.

సీ. ముదిత నీపదపద్మములఁ [6]బోలనిచిగుళ్ల, పాళిఁ బికశ్రేణిపాలు చేసి
బాల నీయవయవశ్రీలతోఁ బ్రతిగాని, ప్రసవాలి యళిపంక్తిపాలు చేసి
పద్మాక్షి నీమోవిపంటితో సరిరాని, ఫలరాజి శుకకోటిపాలు చేసి
వనిత నీతావితో నెనగాని బహువిధ, పరిమళంబులు గాడ్పుపాలు చేసి

---

1. తోడఁగొలువ. 2 అవికటాక్షింప యుడిగంపు ... చేకొనిరి. 3. దరహాసద్యుతిఁ జల్లు వెన్నెలల. 4. దులకింపనక్కలికి. 5. లెమ్మెయిని గన్గొన నొల్లఁడు. 6. ములబోలని ప్రవాళ పాళిఁ..

తే. యుపవనశ్రీవధూటి నీయొప్పిదంబు, చిలుకపలుకుల నభినుతి । సేయసాగె
నవనిజవు గావునను సహజానురాగ, మవనిజావలి చూపుఁ బల్లవమిషమున.

మ. జళుకుంగన్నులఁ డెక్కెమున్ మధురభాషం గీరతుండాకారముం
గలితభ్రూయుగళీవిలాసమున సింగాణిం గచశ్రేణికాం
తుల మౌర్వీవిభవంబుఁ జాఱగొనియుం । దోడ్తోడ నీబోటు లిం
దులఁ గంటే మరుతూపులం జిదుమ నుద్యోగించి రబ్జాననా. 36

చ. కనుఁగొని పల్కె యంటి నగి । కౌఁగిటఁ జేర్చి మొగంబుఁ జూపి మూ
ర్కొని పదముంచి పాడి ముఖగుంభిత మారస మొల్కె చెట్టుల
న్నన లొడవించి నీచెలు లొనర్చు ప్రసూనవిరామ మివ్వనిం
గనఁబడనీక నించితివి । కామిని యెంత ప్రవీణురాలవే.

సీ. గోరంట నెద నుంచికొమ్మ యశోకంబు. తన్నితి [1]విది యేమి । తప్పొనర్చె
సఖి గోఁగుతోడ ముచ్చటలాడి సురపొన్న, నవ్వితి విది యేగుణంబు దప్పెఁ
గలికి ప్రేంకణము చెంగటఁ బాడి పొగడపై, నుమిసితి విది యేదురుక్తులాడెఁ
జాన మామిడి నంటిసంపెంగకును మోము, చక్కఁజూపవ దేమి । తక్కువయ్యె

తే. దిలకభూజంబు కారుణ్యదృష్టిఁజూచి, సింధువారంబు చెంగటఁ । జేరి యనురు
మంటి వదియేమియపరాధమాచరించె,నువిద యీపక్షపాతహేతువుగణింపు.

సీ. ఈద్రాక్ష[2]ఫలములకెక్కుడో నీమోవి, యీసారి చవిఁజూడనీవె చెలియ
యీమంజరులకును[3] । నీడెమొ నీచన్ను, లింకొక్కపరి పట్టనీవె సకియ
యీయనంటులకును । హెచ్చౌనొ నీతొడ, లీపారి పట్టనీవే లతాంగి
యీకప్పురపుఁజెల్వకెనయొ మిక్కుటమొ నీ,పలుకు లింకొకసారి । పల్కుమతివ

తే. ముదిత యీలవలీదళంబులకు జోడో, పెద్దయో తళ్కుచెక్కిలిముద్దులాడ
నీయవే యని సమవస్తువీక్షణమున, రాముఁ డవనిజఁ బల్కె నారామమునను.

చ. అఱవిరి తేనెపానకము । లానెడి తేఁటులదాఁటు రేఁపఁ జె
చ్చెఱ నలరేఁగి ఝుంకృతులు । సేయుచు డాయుచు మీఁద మూఁగినన్
వెఱచి కవుంగిలించు ధరణీసుత నక్కున నుంచి మోమునం
జిఱునగ వంకురింప రఘుశేఖరుఁ డిష్టఫలాప్తి రంజిలున్. 40

ఉ. నాయక తావకీనశుభనామము నచ్చెలి పల్కెఁ గంటివే
కోయిల పల్కకున్న దని । కోమలి పల్కినఁ జానదానఁ గా
దీయెడ నీయెలుంగు విని । యీగతిఁ బల్కఁగ లేని లజ్జ న
క్కోయిల మూ వృత్తిఁ గయికొన్న దనెన్ రఘురాముఁ డొప్పఁగన్. 41

1. పదియేమి తప్పు -యున్నది. 2. ఈద్రాక్షకుసుమంబొ ఎక్కుడో — అని ఒకప్రతిలో నున్నది. 3. ఈమంజరులకు దేటొమీటొ నీచన్ను. 4 ఈయనంటులకు నీడొ హెచ్చొ నీతొడ, లీమారు నంటనీవే లతాంగి.

వ. భ్రమరసమూహ మల్లపుడు పైకొనినన్ హృదయేశ యేయుపా
యమునను బాఱఁ దోలితి రకటంచు ధరాసుత పల్కఁ రాముఁడో
రమణి యుపాయ మేటికిఁక రంగఁగ నీనును ముక్కు చంపక
భ్రమ మొదవింపఁగా నవియ పాఱె నటంచును బల్కె వేడియున్. 42

చ. పరిసర చంపక ప్రసవ పంక్తులఁ బుట్టిన వెట్టవాసనల్
గరళము లై పయిం బొరయ గాసిలి వచ్చు మదాళిసీపరం
పరలు భవత్పదాబ్జములపై నొలసెం దము నొంచుచంపకో
త్కరముల నీజిగిన్ గెలిచి కావఁగదే యని మ్రొక్కకై వడిన్. 43

ఆ. తేఁటు లానుపువ్వు తేనెవాఁగును బక్వ, ఫలరసస్రవంతి పైకగీతి
దొరయుశశిలాంబుధునియుఁ ద్రివేణిగా, మగువ యిచటనుండుమాధవుండు

తే. ఇట్టలపుఁబువ్వుగుత్తుల నట్టనడుమఁ, గలికి దులకించె దాడిమీఫలయుగంబు
కంటె కెంబట్టురవికఁ బిక్కటిలి యుబ్బు, నీబటువుగబ్బిగుబ్బలనీటుఁ బూని.

తే. తరుణి కడువింత నీముఖదర్పణమునఁ, బ్రతిఫలించెను శుకదష్టపక్వబింబ
ఫల మనుచు భర్త భావగర్భముగఁ బల్క
ముదిత ముసిముసినగవుతో మొగము వాంచె. 46

చ. పొనపొన పొన్నగున్నపయిఁ బోటిరో మల్లిక ప్రాఁకి మాటికిన్
నునువిరితేనెఁ జిందుచు మనోహరభృంగరవం బెసంగగా
లి నొరయుచున్ రతిన్ నినువరించు జెలు వొందెడి నన్న నల్లడల్
గనుచు లతాంగి నవ్వుచు మొగం బదిమెం బతిపేరురంబునన్. 47

మ. ఎదపై వ్రాలిన బాల మైనదిమి [1]పోనీ కంగ ముప్పొంగఁ గా
సుదతీ చిక్కితి వెందుఁ బోయెద వటంచుం గంచుకంబున్ వద
ల్పఁ దొడంగన్ నికటంబునం జిలుక పల్కం గల్కపల్కంచు జ
ళ్కొదవం బోవఁ గడంగుసీత నగె రామోర్వీశ్వరుం డయ్యెడన్. 48

ఉ. కోమలులన్ మనోహరులఁ గూర్చు మనోజుని తేజి యయ్యు నా
రామశుకంబు విఘ్న మడరం బలికెం గలకంఠి దీని నిం
కే మణిముద్రఁ జూపి భ్రమయించెద నంచు స్వరత్నముద్ర శ్రీ
రాముఁడు చూప బింబ మని వ్రాలె శుకం బవనీజ మెచ్చఁగన్. 49

ఉ. శ్రీరఘువీరశేఖరుఁడు చిత్తము రంజిలఁ బల్కు చిల్క ముం
జే రహియింప సీతఁ గని చెల్వరో నీయధరంబు బింబికా
శ్రీరస మొల్క రాచిలుక చేరెడు నంచునో జిల్గునవ్వులన్
వారక మాటు సేసెదవు వంచన సేతురె యాశ్రయించినన్. 50

1. పోనీకంగముల్ పొంగగా.

మ. హరినీలాలక చిల్క నీపలుకుఁదోడై యుండఁగా ముద్దుచ
క్కెరమైనన్ దయసేసి పంపఁగదె నీకెంగేలఁ గీలించి నీ
సరసాలాపసుధారసం బయినఁ గాంక్షం గ్రోలఁగా నియ్యవే
తరితీ పేల యటంచు రాఘవుఁడు సీతన్ ముంచె రాగాంబుధిన్. 51

మ. తన తేజిన్ గ్రహియించినార మని కందర్పప్రభుం డల్కతో
మనపై నేసినతూపుచా లనఁగఁ గోకమ్మా యల్లక్రొమ్మావిచా
యనె రాలెన్ విరిమోదుగుల్ పవనబాలాందోళనక్రీడలం
గనుఁగొంటే యని తత్సమీపమునకుం గాకుత్స్థుఁ డేఁగెన్ రహిన్. 52

వ. [1]తత్ప్రదేశంబున. 53

చ. కరమున మెట్టదమ్మి విరి గైకొని రాఘవుఁ డందుకోవె సుం
దరి యని యాసఁ జూపి వనితామణి యించుక నిక్కి పాణిపం
కరుహము సాఁచినం బొడవుగా [2]మఱియున్ గర మెత్తు బాహుమూ
లరుచులు జాఱుపయ్యెదఁ జెలంగుకుచంబులుఁ జూచువేడుకన్. 54

సీ. నిగిడి నిక్కిన జాఱు నీవి గన్గొనునాస, వెలఁది కందనితీఁగవిరులఁ జూపు
వలువ యెత్తిన నూరువులు చూచుతమిఁ దలో,దరికిఁ బన్నీ రేటి దారిఁజూపు
నళిపంక్తికళికి కౌఁగిలి యిచ్చుననుకోర్కి, బాలఁతికి విరిపువ్వుఁబొదలఁ జూపు
బడలి పై నొఱఁగునన్ బాళి నాతికిఁ గప్పు,రపుఁదిప్ప లొప్పునరంట్లు చూపు

తే. నధరబింబంబుపైఁ గాంత నడరుకలికి,చిలుకనదలించఁ జక్కెరల్ చిలుకుపలుకు
విను ప్రియంబున గలమావివనులఁ జూపు, సీత కవ్వేళ రఘువీరశేఖరుండు.

మ. ఎలదీఁగన్ సుమకాంతుఁ జేరకు లతాంగీ తీఁగకున్ మేనికిం
దెలియన్ రాదు విభేద మంచకొఱకిం తీ పోకువే రాకపో
కల నీ కంచుకు వేఱు లేదు చిలుకంగై నుంచకే చిల్కప
ల్కులో నీపల్కులో కాంచలే మనుచుఁ బల్కున్ రాముఁ డాయామెడన్.

ఉ. అంటితివేమె పుష్పవతి యాలతకూన నటైన నంటు న
న్నంటకు మున్నుదాఁక నని యవ్వలి కేఁగిన సీత నవ్వుచున్
వెంటనె పూఁబొదల్ దిరిగి వేసరి చెమ్మటఁ దొప్పదోఁగినం
బంటవలంతియల్లుఁడు కృపానిధి కౌఁగిట గ్రుచ్చె నంతటన్. 57

తే. అలరుపుప్పొడిదుమ్ముసచ్చెలల నెఱియఁ,జెంతఁ దనుడాసి నడయాడు సీతఁజూచి
యధిపుఁడౌ నె రజోవతివైతి వనుచుఁ,బలికి విభ్రాంతిఁగనునంతఁ బరిహసించె.

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవినోదంబులం దగిలి విహరించుచు విపులపరిమళమిళితలలిత
ప్రసూనవల్లరులు హరించుచుఁ గమ్మవిరితేనియలుగ్రోలుచు రసానుభవోల్లా

1. ఏగితత్ప్రదేశంబున. 2. మఱియావిరి యెత్త.

సంబున సోలుచుఁ జిమ్మచీఁకటులు గ్రమ్ముపువ్వుటిరంబులలోఁ దూఱుచు గొజ్జఁగపువ్వుసెజ్జలం జేరుచు డోలికాకేళికలం జొక్కుచుఁ గేళికాశైలంబు లెక్కుచు నెలమ్రావిక్రేవలనీడల నిలుచుచుఁ గల్కిరాచిల్కలం బిలుచుచుఁ గిసలయకుసుమలసితతరుశాఖ లూఁపుచు భ్రమరసముదయంబులం జోపుచు మత్తమయూరంబుల నదలించుచు మరాళదంపతుల బెదరించుచుఁ బన్నీటియేటి కొలంకుల మెలంగుచుఁ గ్రొన్నెలరాలతిన్నెలపైఁ జెలంగుచుఁ బ్రణయకలహం బులు పూనుచుఁ బ్రణతికల్పనలచే మానుచుఁ దగులతాదులకుఁ బరిణయంబు లాచరించుచు విచ్చలవిడిఁ జరించుచు సీతారాము లారామకేళిం దేలి రయ్య వసరంబున.

క. తిలకించుచున్న పతిచూ, పులకింపుగ మెలఁగు జనకపుత్త్రి నెంతో
నలరించుచు నాయమతోఁ, జెలిగుంపు సుమాపచయముఁ జేయుచు వేడ్కన్. 60

సీతాదేవి చెలికత్తెలతోఁ గూడి కుసుమాపచయం బొనర్చుట

రగడ. అతివ మరుశరములకు - నళిభటాళి కాపు
ప్రతిలేని వనసస్య - పాళి కామని కాపు
పోఁకముడి వీడఁ జెలి - పొగడ కేటికి నిక్కఁ
బోఁకమ్రాఁకులయొద్ది - పొద చీఁకటికి నిక్క
గలిగొట్టుచుట్టుఁ బొడ - గట్టి రదె చెలు లక్క
నెలచట్టు గెంపయ్యె - నీపాదముల లక్కఁ
దళుకుబంగరువిరులు - దాఁచినావటె మూల
నళు కేల బాలరు - ద్రాక్షతరువులమూల
నలివేణి చెంగట న - శోయలరి కాచెను నిన్ను
యల మొల్ల లడుగ ని - య్యావె కాని కానిమ్ము
ననలబదు లమ్మ నీ - నవ్వు లతలను ముంచెఁ
బనిఁబూని చేమంతి - బంతి నది ప్రియ ముంచెఁ
గలికి కను తేనెవాఁ - కలమించు నియ్యాలలు
తెలిగంటి మన కిచటఁ - దీఁగలే యుయ్యేలలు
తరుణి యీమల్లికకుఁ - దగును సహకారంబు
వలదు మంకెనవిరు తె - వ్వని కలంకారంబు
కొమ్మ యిక్కడ గుబు - ల్కొనియె నేలా లతలు
నెమ్మి విను కలకంఠి - నేర్చు వాచాలతలు
మారేడుపంటికై - మగువ కడుగోరేల
చేర రాఁగదె యిప్ప - చెంత నదిగో రేల
యింతి దివితో నార - సి నిదిగొ హింతాళంబు

నింత విరవాదివిరిఽ కేల కాంతాళంబు
మదవతులతావిఁ గొనె ఽ మందవాతూలంబు
సుదతి కంటివె వృథా ఽ స్థూలంబు తూలంబు
మగువ పరుగెత్తకువె ఽ మరువంపుఁ దావులకు
ముగుద పోద మశోకఽములు వెలయు తావులకు
మెట్ట కెందొగవిరుల ఽ మెట్టకువె లతకూన
పట్టివే రననేల ఽ వంచెదవె లతకూనఁ
బోలఁతి యది చనసాగెఁ ఽ బొనపొన్న నీడలకుఁ
జిలుక పలుకులు తెఱచుఽచేరినవి నీడలకుఁ
జెలియ కెంజిగురు కేల్ ఽ జిగురు సరి గిల్లకుము
తలఁప బలుమాఱు గే ఽ దఁగికి రాగిల్లకుము
చెలిరో దీనికిని [1]దయ ఽ సేయవే వదనంబు
నెలఁత కురువేరు వేణినిఁ గన్న దవనంబు
పూచి మోదుగులీల ఽ బోటి దగె వారిజము
నీచరణముల చాయ ఽ నెగడె స్థలవారిజము
హరిణాక్షి జాజె నదె ఽ యవతంస కువలంబు
పరికించెద వదేమొ ఽ పలుమారు కువలంబు
వలుఁదయూడలజడల ఽ వఱలె జటిజాలములు
వలదు వెలఁగలకుఁ గా ఽ వనిత యీజాలములు
లేమ బలువిరులఁ బొదఽలెడి దేవకాంచనము
నీమేనికాంతి యింఽతిరో మించెఁ గాంచనము
మావి మును చేరితిమి ఽ మగువ మాది ఫలంబు
కావలసెనేనిఁ గొను ఽ కాన్క మాదిఫలంబు
కనకాంగి కనుఁగొంటె ఽ కర్పూరకదళములు
పెనుపొందెఁ గదలుచును ఽ బిప్పలైకదళములు
జెడఁగు కెంజాయఁ గనిఽపించెను గదంబములు
నడలె సఖి నడల కివె ఽ హంసీకదంబములు
తనుమధ్య తగె నార ఽ దమున నీసఖరములు
ఘనకురంటకకంటఽకములు చానఖరములు
వెల్లిమై తొఱఁగెఁ గురి ఽ విందల మకరందములు
చెల్లవిరులనె గనిరి ఽ చెలులు తమ రందములు
హేమాంగి నీకందు ఽ నేమొ యీలకుచములు

1. దయసేయు వేదవనంబు—అలియే! యున్నది.

భూమిజకుఁ జెమరించెఁ బో కపోలకుచములు
తఱచైన విచట సుందరి కందరాళములు
కరవీరముల కేల గైకొనె దరాళములు
పువుఁబోఁడి యేమిటికిఁ బోయె దుత్కలికలకు
నవలా యలరెఁ గేకి నర్తనోత్కలికలకుఁ
బాటీరతరు లారసి పదగదవె గణికలకుఁ
బోటి మిక్కిలి యలంత పుట్టెఁ గదె గణికలకు. 61

క. అని సరసోక్తులఁ గమలా,ననలు ననల్ చిదిమి బడలి నగునెమ్మొగముల్
నునుఁజెక్కులుఁ జెమరింపఁగ, జనకజకడ నిల్చి రట్టిసమయమునందున్. 62

సీ. చిగురులన్నియు హరించితి రింతె మీకర, శ్రీలచే నైనఁ బోషింపుఁ డనుచు
రతిఁ దేనెలెల్లఁ గ్రోలితి రింతె మీవచో,మధువైనఁ గరుణించి మనుపుఁ డనుచు
ఫలము లన్నియుఁ గొల్లఁబట్టితి రింతెమీ,బింబోష్ఠములనైనఁ బెనుపుఁ డనుచుఁ
గమ్మక్రొవ్విరులెల్లఁ గైకొంటి రింతెమీ, తావులైన నొసంగి ప్రోవుఁ డనుచు
తే. వేఁడుకొనవచ్చుగతిఁ బికవితతి తేంట్లు, చిలుకగుంపులువలికరువలిఁ గరము
ఖాధరాంగసుగంధాప్తి కనుసరింప, బడలి యాడాడ నిలిచిరి పడఁతు లపుడు.

చ. లలనలు బాహులం బదములన్ బిగిచన్నులఁ గప్పుకొప్పులం
బలుకులఁ బాటలన్ లతలఁ బల్లవగుచ్ఛమిళిందకీరకో
కిలముల నెప్పటట్ల కలిగించ వసుంధర మించెఁ బూర్వభం
గుల నవనీజయుక్తి మనుకొమ్మలచే వని సేగిఁ జెందునే. 64

చ. చెదరినముంగురుల్ దఱుచు చెమ్మట దోఁగిన తళ్కుఁ జెక్కులున్
వదలిన కప్పుఁగొప్పు వసివాడినమే నొకయింత జాఱు ప
య్యెద యసియాడు లేగవును నిట్టటు తొట్రి లుపద్రవంబుఁ బె
ల్లొదవెడి యూర్పులుం గల తలోదరిఁ గన్గొని రాముఁ డిట్లనున్. 65

చ. అలసితి విందుబింబముఖి యక్కట యంగము చెమ్మరించె గు
బ్బల రవికేల మాన్పు కటిభార మిఁకం గయిదండ గొమ్ము నె
చ్చెలులును మేము [1]నొక్కపరి సేసెద మేపనినైన నూడిగం
బులు గణియింపు మన్న సతి మోమరవంచిన బోటి యిట్లనున్. 66

చ. ఘనరసగుంభనంబు లెసఁగన్ భువనాధికరాగ మొప్ప మీ
రనుపమితామృతస్ఫురణ నాడితి రందున వేడ్కఁ జెందనై
న నురువనోఘపుష్పహరణంబునఁ బుట్టినశ్రాంతిఁ బాయ నెం
చిన యది మేఘపుష్పములు సీత రఘూత్తమ యంచుఁ దెల్పినన్. 67

1. ఒక్కసరి-అనియున్నది.

ఆ. స్వామి నగుచుఁ [1]జెలువ సరసులు గాంక్షింపఁ. బలుకు నీవె నేత్రపద్మనయన
గగనకుసుమమధ్య గామింపమేఘపుష్పమ్ము లరుదె యనుచుఁ బలికికొనుచు.

క. వనితాసహస్రములు గొలువ నితాంతప్రేమ రామ వసుధాపతి జ
వ్వనితో నవ్వనిలోపలఁ, జనియెం గలిగాడ్పు [2]చెలఁగు చల్లనిత్రోవన్. 69

క. చని ముందరఁ గనె నిందిర, ఘనమందిరముల కమంద కలితమరందా
శనసంగులైనభృంగుల స్వనభంగులరంగ సంగు జలజాకరమున్. 70

క. కనుఁగొని రాఘవుండు వలి గాడ్పున రేఁగిన తేఁటిగుంపుస
ద్దునఁ [3]దమినిద్దురల్ విడిచి తోయజమండలి నంచ లార్వఁ బ
ర్విన తెలితక్కచాలుజిగి [4]వెన్నెల లంచుఁ జలించు చక్రపం
క్తినగులు మాన్ప భానుఁ డరుదెంచె ననన్ తరి నిల్చె వేడుకన్. 71

శ్రీసీతారాముల జలక్రీడాభివర్ణనము.

చ. జనకజఁ జూచి యాసరసి శైవలకేశిని పద్మకోరక
స్తన బిసబాహ కంబుగళ సైకతచారునితంబ మీనలో
చనయున్న గాన నీసకియ [5]చాడ్పున శ్రాంతి హరించె రాజహం
సనికరపక్షచామరజ చందనశైత్యమరుత్పరంపరన్. 72

సీ. కలికి జక్కవలు నీ వలిగుబ్బలకు నుబ్బి, పఱతెంచెఁ [6]బారువ పట్టె నేమొ
వెలఁది తుమ్మెదలు నీ వేనలి వీక్షించి, యురుదెంచె గుఱుతెఱుఁగాయె నేమొ
చెలువ రాయంచ నీ చిన్నెన్నడలకై, మలసెఁ జుట్టలికంబు దెలిసె నేమొ
చెలి జలేభములు నీ చికిలితొడల్గూర్చి, చెయ్యెత్తెఁ జెలిమిగాంక్షించెనేమొ
తే. పొలఁతి [7]నీబెళుకువాలుచూపులకు మేని, తళుకులకు నోడినను జేడెలు నివాళి
యిచ్చెఁ దమజాతిపెద్దలం జెఱఁగి యేమొ
యువిద సిరు లున్న బాంధవ్య మొదవు టెంత. 73

సీ. ఈయూర్మ్ము లికమీఁద నీవు వినోదింప, నామ్రేడితంబులై యుడర కున్నె
యీకల్వ లికమీఁద నీవు [8]ద్రుంపగణింప, విగళితమధువులై నొగల కున్నె
యీయంచ లికమీఁద నీవు పట్టఁదలంపఁ, దొలఁగి శైవలములఁ దూఱ కున్నె
యీతేఁటు లికమీఁద నీవు రాయడిసేయ, సవిధకుంజములకు జరగ కున్నె
తే. యీరథాంగంబు లికమీఁద నీవు కఱుమ, నెగసి కమలవనంబుల నీఁగ కున్నె
యీయిసుకతిప్ప లికమీఁద నీవు కొలను, సొచ్చినప్పుడె పెందడి సోఁక కున్నె.

---

1. జెలులు సరసులుఁగాంక్షింప...అనియున్నది 2. మెలఁగుచల్లని త్రోవన్. 3. దమనిద్దురల్ విడిచి తోయజమండలి 4. తెలివెన్నెలలు-అనియున్నది. 5. చాడ్పున నన్ హరియించె రాజహం. 6. నొప్పులఁ బట్టెనేమొ, అనియున్నది. ఒప్పులన్ = అందములను అనియర్థము. మఱి కొన్నింటిలో ఒప్పారు బట్టెనేమొ అనియున్నది. 7. నీదైన బెళుకుచూపులకు మేని. 8. బిట్ట గలఁప అనియు; బిట్టదలింప; అనియును వ్రాతలలో గన్పట్టును.

క. శకులములకు దుమికెడు లకు,ముకులగరుత్కలన నలినములపుప్పొడి జా
నకి యిచ్చట నెఱసెఁ [1]దటాఁ,కకమల సీమీఁదఁ జల్లుగందవడి యనన్. 75

చ. సకి యకలంకతోయకణసంగత పద్మపలాశమధ్యహా
ల్లకరుచు లొప్పెడిం గొలఁకులచ్చి నినుం గని చెల్మి హెచ్చఁగా
మకరతపాత్రలో విమలమౌక్తికము ల్జతగూర్చి రత్నదీ
పకలన నిచ్చునారతులభావమునం గనుఁగొంటె యిచ్చటన్. 76

మ. చెలి యబ్జంబు భవన్ముఖాకృతి రహించెం గానఁ జం దబ్జుఁడై
యలరె న్నీముఖనైఖరిం గువలయం బై తత్కళంకంబు నీ
తళుకుంగన్నుల పోల్కరే పగలు చెందన్ లేక విన్నందనం
బొలయంగా నపకీర్తి మించె మధుపవ్యూహాప్తిఁ గన్గొంటివే. 77

మ అని వర్ణింపఁగ నంత జానకివయస్యల్ రత్నపున్ సొమ్ములున్
మినుకుంబంగరుజిల్గువాఁతపనులన్ మేలైనవల్వల్ సడ
ల్చి నునుంజందురుకావిపావడలు బాళిం బూని కేల్దమ్ములన్
ఘనవక్షోరుహపాళి నూటుకొనుచున్ గాసారముం జొచ్చినన్. 78

సీ, పద్మాయతాక్షుల[2] ప్రపదసంపదలచేఁ, గూర్మల కొకవింత కొమెఱు గలిగెఁ
బడఁతులతళుకుఁజెందొడలచే జలదంతి, కరముల కొకవింత గరిమ గలిగెఁ
దరుణీమణుల మేలితఱులచేఁ దఱుచైన, తరగల కొకవింత యొఱపు గలిగెఁ
గిసలయాధరలపొక్కిళ్లచే వర్తులా,వర్తాళి కొకవింత వన్నె గలిగెఁ

తే [3]గొమలయూరులనళులొండెఁ గ్రొత్తసిరులు,
సఖులగుబ్బలఁదులకించె జక్కవకవ
నతివలముఖద్యుతుల మించె నంబుజములు
సుదతులు క్రమంబునఁ గొలంకుఁ జొచ్చునపుడు. 79

సీ. నీవు [4]కొండొక యీఁదనేర్తువొ నేరవొ,పొలఁతి లోఁతటుమించిపోకుమనుచు
నీఁత నేర్తు నటంచు నెఱుఁగవా నామీఁద,[5]నోలఁ బెట్టితువొయెదుండు మనుచు
మనయుద్దిముద్దుగుమ్మను గొమ్మయదిముంచె,నెందుఁబోయెడినొ పోనీకుమనుచు
వలదు రాకుము[6]మించియలనాఁటినాధాటి,యెలనాఁగ మఱచితివేమె యనుచుఁ

తే. జెంతఁ జేరిన[7] నీ వేమి సేయుదాన, వాయ యీవట్టిపగ్గె లేలమ్మ యనుచు
సరససల్లాపములఁ గేలిసలిపి రంబు,జాకరంబునఁ బూర్ణచంద్రాస్యలపుడు. 80

---

1 దటాక కమలినీమీఁదఁ జల్లు, అనియున్నది. 2. ప్రజలు సంపదలచే. 3. గొమిరెయూరు లనళులొండె. 4. నీవు కొండిక యీఁత నేర్తువో నేరవో అనివ్రాఁతలోఁగలదు. కొండిక=చిన్నదానవు. 5. నోలఁ బెట్టెదు పోయెదుండుమనుచు 6. రాకుము మించె యలధాటి అనియున్నది. 7. జెంతఁ జేరితి.

సీ.* మొగములు గానరాకనిగిడి కామిను లీఁదఁ, గొలనెల్లఁ జంద్రమండలములయ్యెఁ
గుచములు గానరాకఁ గొమ్మ లీఁద సరోవరం బెల్లఁ గమలకోరకము లయ్యెఁ
గ్రొమ్ముడుల్ గానరాక గొమిరె లీఁదఁగఁ దటాకంబెల్ల గాఢాంధకార మయ్యెఁ
బిఱుఁదులు గానరాక బిసరుహానన లీఁద, దీర్ఘికాంతర మెల్ల దీవులయ్యె

తే. బాహువుల్ గానరాఁ బద్మపాణు లీఁద, సరసి యెల్ల మృణాళైకసదనమయ్యె
నంగములు గానరాఁ గాంచనాంగు లీఁద, సారసాకరమెల్ల బంగార మయ్యె

తే. కుచగిరులు నీటితో రాయఁ గొమ్మ యొకతె, మునిఁగి లేచిన నెమ్మోము మురువు చెం
శైలమథనంబునను దొల్లి పాలవెల్లి, జననమొందిన పరిపూర్ణ చంద్రుఁ డెగడి. [దె

మ. జవరా లొక్కతె దొట్టఁ దన్ను సరసీజాతంబులన్ నొంచిన
ట్టివిఘాటిన్ మరలం బయోజములఁ [1]దాటింపంగ నంకించి యం
బువులం దోఁచు నిజస్తనంబు లరుణాంభోజాతకోశంబులం
చు వెసం బాణులు చాఁపఁ జూచి నగి రచ్చో నున్నకన్యామణుల్.

మ. సరసిం దోఁచిన ముద్దరాండ్ర మొగముల్ సత్యంబు[2]గా మించు తా
మర లంచుం బరువెత్తఁ బోయెడు మదోన్మత్తద్విరేఫంబు లా
సరసీజాక్షులవాలుఁజూపులు సరోజాతాటవిన్ వ్రాలినం
బరరోలంబకదంబకంబు లనుచుం బైనెత్తి [3]పోకుండునే. 84

మ. కరియానామణు లూనుసంకుమదముల్ కాశ్మీరముం దావి క
స్తూరియున్ గంధము సంగ్రహించి [4]యరిసందోహారుణాంభోజబం
భరహంసాదులగాసి కోరచె సరసపద్మాఖ్యపద్మాక్షు లి
ద్ధర నాత్మీయధనంబు లెంచరు వినూత్నద్రవ్యవాంఛాపరుల్. 85

ఉ. ఆవనజేక్షణల్ జలవిహార మొనర్చుచు దర్ప మొంది యిం
దీవరపత్త్రభంగము లుదీర్ణతఁ జేయఁగ లూటి యేల యిం
దీవరపత్త్రభంగముల నేఁ గొననేరనె యంచుఁ దత్సర
శ్శ్రీ విరుతిన్ వచించి యలచేఁ గొనె వారలపత్త్రభంగముల్. 86

వ. తత్సమయంబున. 87

ఉ. వారివిహారముల్ గని యవారితవారివిహారవాంఛ లోఁ
గూరిన సీత వేడ్క కనుకూలుఁడు గాన మెఱుంగుం బోలు న
వ్వారిజగంధితో మొగులువైఖరిఁ గేళికి నర్హమైన యా
కారముతో ధరావరశిఖామణి [5]గద్దియ డిగ్గ నయ్యెడన్. 88

---

* ఈపద్యమునకును వెనుకటి పద్యమునకును నడుమఁ గొన్నిప్రతులలో "మఱియును" అని యొక వచనము ఉన్నది. 1. దాటింపంగ నుంకించి, 2. సత్యంబు గామింప, 3. పోకుందురే! —అనియున్నది. 4. యళిసందోహారుణాంభోజ, 5. డిగ్గియడిగ్గెనయ్యెడన్.—అనియున్నది.

సీ. ప్రతిలేనితనమోము పరిపూర్ణచంద్రబింబమో యంచుఁ జకోరపతులు గలఁగ
ఘనమైనతనకొప్పు కాదంబినియొ యంచు, రాజహంసకుటుంబ రాజి బెగడఁ
గనరానితనకౌను కంఠీరవమొ యంచు, జలకరేణుకరీంద్రసమితి దెమలఁ
దులకించుతనతనుద్యుతిసంపెఁగయొయంచుఁ, జంచరీకచయంబు చంచలింపఁ
తే. జరణకాంతులు సంజకెంజాయ లనుచుఁ, బద్మవనలక్ష్మి తల్లడపాటుఁ జెంద
హేళికులరాజమౌళి కెంగేలు పట్టి, కలికితలమిన్న కొలఁకులోపలికి డిగ్గె. 89

క. డిగ్గినయగ్గజగామిని, నగ్గలికన్ సరసిలోని కధిపుఁడు దివియన్
బెగ్గడిలి కరయుగమ్మున, బిగ్గర మెడఁ గౌఁగిలించి బెగడఁగ నగుచున్. 90

ఉ. జానకిఁ జూచి యొక్కకలశంబు ధరించినవార లెంతలోఁ
తైనను జొచ్చి యీఁదఁగ మృగాక్షి యురోరుహకుంభ యుగ్మముం
బూనియు నీటికిన్ నెఱచి పోయెద వంచు రఘూద్వహుం డనం
గా నగియెన్ లతాంగి పతికాయమునన్ లతయై పెనంగున్. 91

చ. మొగముమిటారమున్ నుదుటిముంగురులుం గళుకొందుచూపులున్
జిగిచనుదోయి చెమ్మగిలుచెక్కులతేటలు ముద్దుమాటలున్
బెగడును నవ్వుఁ దత్తఱము వేడుకలుం గలసీతచెయ్వులం
దగిలి విభుండు లోమఱచెఁ దత్సరసిన్ విహరింప వచ్చుటల్. 92

సీ. పతిదీర్ఘబాహువుల్[1] పరికించుఁ బరికించి, జలదంతిహస్తముల్ దెలియఁజూచు
విభునికన్నులతెల్వి వీక్షించు వీక్షించి, తెలిదమ్మిరేకులతెలివిఁ జూచుఁ
జెలువునిమైచాయ దిలకించుఁ దిలకించి, నీలోత్పలంబులనీటుఁ జూచుఁ
బ్రాణేశుగళరేఖ భావించు భావించి, శంఖసౌభాగ్యంబు సారెఁ జూచు
తే. నధిపుదరహాస[2]చంద్రిక లరయు నరసి, సరసిజమరాళఖగగరుచ్ఛాయఁ జూచు
నతనియవయవములకు జోడౌనొ కాదొ,యనుతలంపునఁగొలనిలోనవనికన్య.

సీ. తొడలబం టిటురమ్మ జడియక యని యింత,యంతలోఁతున నడయాడ నేర్పెఁ
జెలు లీఁదులాడఁ జూచితె యంచుఁ జేయిచ్చి, యల్ల నల్లన నీఁదులాడ నేర్పె
నలయంచఁ బట్టి తెమ్మని కోర్కి రేఁచి ని,బ్బరపుటీఁతల నీటఁ దిరుగ నేర్పెఁ
బాణిఁ [3]బూనినతమ్మి బల్మిఁ దాఁగొని వైచి, చనినఁ బోనీ కంటికొనఁగ నేర్పెఁ
తే. దొలుత [4]నెలనాఁగఁ దనకరతోయధార,ముంచి కరవారిధారల ముంచ నేర్పె
శ్రీరఘుస్వామి యంభోవిహారవేళ, ధరణికన్యక కన్నిచందములు నేర్పె. 94

---

1. పరికించి పరికించి-అని ఆమ్రేడితముగా పాఠమున్నది. ఇట్టులనే తక్కిన నాల్గుపాదముల లోఁ గూడను. 2, నధిపు దరహాససంపద నరయు నరసి,-అని కలదు. 3. బట్టిన తమ్మి బల్మిఁ దా గొని యాడి. 4. నలతిగఁ దనకరతోయధార,-అని యున్నది.

ఉ. అంచల నంచఁబోలి కమలాటవి నిందిరఁ బోలి నాఁచుమ
బ్బంచుల మించుఁ బోలి [1]తెరయున్ దెరలో మణిపుత్త్రిఁ బోలి య
క్కాంచనగాత్రి రాఘవునికన్నుల కిం పొనరించుచున్ జలా
భ్యంచితకేళిఁ దేలె సరసాళులు సమ్ముఖ మాశ్రయింపఁగన్. 95

తే. దశరథాత్మజుకరవారిధార ధారుణీకుమారికకురులపై నెరసి చెక్కు
లొరసి కణలీల మొగమాని మెఱసె ముఖసుధాకరునిఁ గొల్వ వచ్చినతారలనఁగ

మ. అలివేణీమణి సీత యాత్మకరశోణాంభఃకణాసారపం
క్తులు కౌసుంభరసప్రవాహరుచి నెంతో మించెఁ గాంతల్ హళా
హళి నెంచం బతి మాళి నించ రఘువీరాంచత్కచశ్రీల న
జ్జలముల్ సేకొనెఁ బాకశాసనశిలాస్పర్ధిద్యుతిస్నిగ్ధతల్. 97

సీ. కొదమజక్కవగోటఁ గుత్తిచ్చిన పద్మకోశము రేఖ కను గొంటె సకియ యనుచుఁ
బద్మినిపై నెక్కి భ్రమరంబు మధురసం బానుచందముఁ గంటె చానయనుచు
జలకంతియావ స్త్రీసరణిహస్తాగ్రంబుఁ జొనిపినతమిఁ గంటె సుదతి యనుచు
నుత్పలిన్యుద్భాసి యూర్మి[2]డోలిక నంచ నిదురించువగ గంటె నెలఁత యనుచు

తే. ధ్వను లెసఁగఁ బల్కుచును ఖగధ్వనులు వినుచు సీతతోఁ గూడి రఘువీరశేఖరుండు
బాలలు స్వపక్షమున సీతపక్షమునను జల్లుపోరాడఁ గనుఁగొంచు సరసిఁ దేలె.

క. తన తెగమగువలు రఘురాముని తెగకామినుల మించి ముంచిన నగున
జ్జనకజనగవుల దీర్ఘిక, యనిమిషదీర్ఘికవిలాస మయ్యెడఁ గాంచెన్. 99

మ. తనకున్ దవ్వగుపద్మినిన్ [3]వలచి సీతాదేవి ప్రార్థించినన్
మనువంశాగ్రణి యన్యకాంతను స్పృశింపన్ మాకనర్హంబు గై
కొను బూవే నినుఁ దెత్తు నాడ కనుచున్ క్షోణీజ బాహాంతరం
బునఁ బూనెం గమలావధూటి నెదపై మున్నుంచుకొన్నట్టుగన్. 100

ఉ. కామిని కేలుఁదమ్మికవ గమ్రపదాబ్జయుగంబు మోముకెం
దామర నేత్రపద్మము లుదగ్రకుచాంబుజకోరకంబులున్
రామనృపాలశేఖరుకరంబున [4]మించెఁ బయోజమాలికా
శ్రీమహిమం గచద్ద్యుతులు చెల్వొసఁగెన్ మధుపాళిపోలికన్. 101

ఉ. ఓలలువెట్టి గెల్చినపయోరుహగంధిని బూనకుండినం
బోల దటంచు నీతి గలభూపతి గావునఁ దానె పూనినాఁ
డీ లలితాంగి మీరఘుకులేశ్వరుఁ డంచును సీత నెచ్చెలుల్
గేలి యొనర్ప రాముఁడు సఖీయుతుఁడై విహరించె నవ్వుచున్. 102

---

1. తెరయన్దెరలో మణిపుత్త్రిఁ బోలి. 2. డోలిక నొంచి. 3. దలచి. 4. నుంచెఁ బయోజ
మాలికా.

చ. కమలమరందబిందువుదకంబునఁ జింది యమందచంద్రికా
క్రమమున మించె నేమి యిది కాంతుఁడ యంచు ధరాజ వేఁడినన్
రమణి సరోజలక్ష్మి మగ రాతెలికమ్మలు నీకొసంగె వే
గమ కొను మంచు రాముఁ డవి గైకొనఁ బోవఁగ నవ్వె బిట్టుగన్. 103

చ. చెలియలలోన నన్నగడు సేసెదవే రఘురామ యంచుఁ జెం
గలువ వధూటి భర్తయెదఁ గ్రమ్మఁగ వైచిన బోటు లందఱున్
వలగొని తమ్మిపూవుల నవారణ ముంచిరి రాముఁ డందునం
దలఁకినయట్లు [1]చేరె వసుధాసుతమాటునకున్ సఖుల్ నగన్. 104

ఉ. తప్పు గణించికా దొరలు దండన సేయుదు రొద్దివారి వా
తప్పున కల్గి మంది కలదాన నటంచును మారుతూపులం
గుప్పితి వీవు నీచెలులఁ గూడి బళా యని మోము ద్రిప్పినన్
దప్పు సహింపుఁ డంచు సతి నవ్వుచుఁ గౌఁగిలి యిచ్చె భర్తకున్. 105

ఉ. కోడెమిటారిగుబ్బకవ గుబ్బెత గ్రుమ్మిన మున్ను చల్లుపో
రాడినశ్రాంతి దీఱఁ బులకాంకురముల్ చెలువారఁ గుంజరీ
క్రీడల నుబ్బు హస్తిపతికిం బ్రతియై జలకేళిఁ దేలియున్
వేడుక వెల్లిఁ దేలె రఘువీరుఁడు మారుఁడు కేక వేయఁగన్.

వ. అప్పుడు.

సీ. అమృతనామము యథార్థముగను[2]భరియించె,ననిమిషాలోకాప్తి[3]నధిగమించి
వార్ధ్యభిధానంబు వన్నె కెక్కఁగఁ బూనెఁ, గరియానలవిలాసగతు లడంచి
శ్రీగాహ్వయము [4]సార్థమై రహించ వహించెఁ, జెలులమందస్మిత[5]శ్రీలదొరసి
వనసమాఖ్యప్రశస్తవాచకంబుగఁ దాల్చెఁ, గొమ్మలచిల్కుపల్కులఁ జెలంగి
తే. కమలభావంబు నిక్కంబుగా ధరించె, లికుచకుచలకచాళిమేచకరుచిఁ గొని
శరమనెడిపేరు నిజ మందబెరసిమెఱసె,సఖులతనువులనొరసి తత్సరసిజలము.

చ. అడరెడివేడ్క నొండొరుల నంటినయప్పుడు కౌఁగిలించిన
ప్పుడు జనియించుసాత్త్వికపుఁబొల్పు తనూపులకాంకురంబులునున్
గడల మెలంగుబోటులకుఁ గానఁగ నీయక నోలలాడి యె
క్కుడుతమి భూమికన్యయు [6]రఘుప్రభుఁడుం దని వొందిరయ్యెడన్. 109

చ. అవనిజచూపులున్ రవికులాగ్రణిమైజిగి నల్లకల్వలుం
గువలయనేత్రనవ్వులు రఘుప్రభుచూపులుఁ దెల్లగల్వ లె

1. దేరె. 2. ఫలియించె-అనియున్నది 3. నధివసించి 4. శ్రీరామ్నాయము 5. శ్రీలఁబొరసి; శ్రీలమెరసి; 6. రఘుప్రవరుండని పొంది రయ్యెడన్.

క్కువ యయి నిండ నీట మును గోసినపువ్వులకంటె రెట్టిగా
నవుర వధూవరుల్ సరసి కర్పణసేసి రనం జెలంగుచున్. 110

చ. సకులు పయోదముం గడచు చంచలలో యన వెల్వడంగ మ
ద్వికచపయోజహల్లకతతిం గొని కేళి యొనర్చి నీళ్లలో
మకరులఁ జేర్చి పోయెదరు మానిను లంచు సరోవరేందిరా
ముకురముఖీలలామ వెస మ్రొగ్గెసె సహోర్మిఖగస్వనంబునన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున[1]. 112

క. చెలువలు ముందుగ వెల్వడి, చలువలు చెలు వలరఁ గట్టి సకలాభరణం
బులు వరుసఁ దొడిగి వికులిడి, బలువుగఁ గ్రొమ్ముడులు పూసి బాగొందునెడన్.

సీ. స్తనగుళుచ్ఛంబుల స్వస్తికాకృతిహస్త, కమ్రపల్లవములు గప్పికొనఁగ
వాష్పి కాంబుదలీల వహియించు కచపాళి, తటతటరుష్ఠిత కేకీపటలిఁ బిలువ
వాఁగు[2]తేఁటులు రాఁగి డాఁగెనానంసాగ్ర, భాగంబునన తాస్యపద్మమొదుఁగఁ
దడిసినజిలుఁగుతోఁ[3]దళుకుతళ్కనుమేని, మించు లక్కొలనెల్ల ముంచుకొనగ

తే. గొనుగడగడీవడఁక వేగ్ర కపుఁ బిఱుందు, భారమున నెన్నడలు తొట్రువడఁ దటాకఁ
మవనికన్యక వెలువడి యధిపుఁ గూడి, దరిని నిల్చిన సకియ లంతఱును జేరి.

క. కొందఱు రఘుకులభర్తకుఁ, గొందఱు మిథిలాధినాథుకూఁతున కత్యా
నందకరంబుగఁ గైసేయం దగి రిర్వురుఁ జతుర్విధాలంకృతులన్. 115

వ. అప్పుడు. 116

చ. తొలకరిమించు కెందొగలతోఁ గలతోయజతారహారకాం
తులఁ దగు [4]నవ్వుక్రొన్నెలతో నలతోంపుగుబ్బచన్నులం
దొలఁ కెడికొనుచంచలతతో లతతోఁ దగుమేని తావికిం
దుల యగు కొప్పుగేదఁగులతోఁగులతో యదవేణి మించినన్. 117

సీ. ఒప్పులొల్కెడి తళ్కుఁ గొప్పలోఁ దులకించు, కమ్మగేదఁగిఱేకు లెమ్మెగులుక
వలిపపై ఠాణిపావడమీఁదఁ దగునిండు, జిగిబురుసాచీర సొగను మీఱఁ
బొసఁగు[5]చెంద్రపుబిళ్ల బొట్టువైఁగనుపట్టు, తళుకుఁగస్తురి రేఖ సొలపు దెలుపె
అవికఁ బూన్చినలీల సవరొందు తెలిగంద, మలఁదిన చందంబు నంద మయ్యె

తే. రత్నతాటంకములు బవిరలును బావి, లీలు ముత్యాలసరములు కీలుకడెము
లాదియగుసొమ్ము లంగంబు-లాని యలరె, నని విభుఁడు సీతసింగారమభినుతించె.

1. ఈవచనము కొన్నిటిలోలేదు. 2. రాగతేటులు అని వ్రాతలోగలదు. 3. దడిసిన జిలుగుతో-అనియున్నది. 4. నవ్వుక్రొన్ననలవోరపు సిబ్బెపు గుబ్బచన్నులన్-అని యున్నది 5. చంద్రపుఁబిళ్ల...అని వ్రాతలో గలదు.

సీతారాము లుద్యానవనంబునందలి మేడపై విహరించుట.

సీ. మొకమున వ్రాలు జానకివాలుఁజూపులు, కస్తూరినామంబుఁ గడలుకొనఁగఁ
బయికొన్న సీతనెమ్మొగముడాలు కటిబద్ధ, కనకాంశుకశ్రీలఁ గౌఁగిలింపఁ [గఁ
దులకించుకులకాంత తళుకుఁ జెక్కుల[1] కాంతు, లురముగందపుఁబూత నొరసికొనఁ
గెలన మించుధరాజ కెంపురాబాగడల, జిగి చెవిజవ్వాది చెల్మి కలర

తే. గదిసి నిలుచున్న సౌమిత్రి వదినెగారి, జిలుఁగునవ్వులు మగరాల[2] చిలుకతాళి
ననఁగి పెనఁగఁ ద్రిలోకమోహనవిలాస, ధాముఁడై మించె సీతాభిరాముఁడపుడు.

చ. ఒఱపు వహించి జానకియు నున్న చెలుల్ గణికాశిరోమణుల్
పరిసరభూమిఁ గొల్వ నరపాలకుఁ డాసరసీతటంబునన్
గిఱికొనుగుజ్జుమామిడులక్రేవ జగాకురువిందతీఁగచ
ప్పరములనీడఁ జంద్రమణిబద్ధవితర్ది వసించి యున్నెడన్. 120

తే. అంబ కౌసల్య వనుప మహానసంబు. జనులు మానస మలరింపఁ బాలుభక్ష్య
భోజ్యచోష్యాదికములు గవాజ్యదధులు
మెచ్చఁదగుమాంసశాకముల్ దెచ్చుటయును. 121

సీ. వగవగకూరలు వరుగు లప్పడములు, నోలుపుఁబప్పును మించుటోగిరములు
సద్యోఘృతంబులుఁ జక్కెర[3], లుక్కెరల్, పచ్చళ్లు గిచ్చళ్లు పాయసములుఁ
గలవంటకము లిడ్డెనలు వడ [4]లప్పమ్ము, లతిరసమ్ములు [5]తేనియలు ఫలములు
గారెలు బూరెలు చేరులు మోరులుఁ, గమ్మనిమాంసముల్ ఘుమ్ముమనుచు

తే. వలచుపానీయములు చెలుల్ వరుసఁ బసిఁడి, పాత్రలధరించి వడ్డింపఁ బాత్రులైన
సహచరులబాతి నిడికొని జానకీల, తాంగితోఁ గూడి రఘువీరుఁ డారగించె.

క. మధురసగుంభనములు గల, మధురపదార్థములచవుల మరగి రసన త
న్మధురిమ సారెకుఁ బొగడఁగ, నధిపతి[6] సుఖలీల నలరె నశనమువేళన్. 123

క. పౌలోమిఁ గూడి యమృతము, గ్రోలెడిసురరాజుఁ బోలి క్షోణీసుతతోఁ
గ్రోలె సుధారసధారలఁ, బోలిన మాధ్వీకరసము భూవిభుఁ డెలమిన్. 124

మ. అవనీకన్యకఁ గూడి యిట్లు చతురాహారంబులం దృప్తుఁడై
యవనీశాగ్రణి [7]కామినీకరమణీవ్యాసంగభృంగారుకాం
బువులన్ ధౌతకరాననారుణపదాబ్జుం డైనచో భూమిపు
త్త్రి వెసం బావడ యిచ్చి పైఁటఁ దడియొత్తెన్ భర్తృపాదాబ్జముల్. 125

ఉ. అట్టియెడన్ నృపాలుఁడు వనాంతరకేళినగాగ్రసీమఁ జూ
పట్టెడుకెంపుటుప్పరిగ బాళి గనుంగొని చందుచట్టులం

---

1. జెక్కులడాలు, 2. చికిలితాళి 3. జక్కెరల్పచ్చళ్లుగిచ్చళ్లు నుక్కెరల్; 4. 'లప్పళా లతి రసములు-అనియున్నది. 5. తేనెలరఁటి పండ్లు 6. సుకవివలెనలరె-ననియున్నది. 7. కామినీ కరమణి వ్యాసంగ అనియున్నది.

గట్టినమెట్టు లింతిపదకంజరుచిన్ విడికెంపుగుంపులం
గట్టినమెట్టులై వెలయఁగామిని కేల్గొని యెక్కి [1]యెక్కెడన్. 126

సీ. నిలువుటద్దములతోఁ దళతళల్ వెలిఁగ్రమ్ము, ముమ్మూలరామొత్తములనెసంగు
బలుగోడలఁ [2]బొసంగు నులిపచ్చ పగడంపు, బాగుదూలంబుల వారమాను
పులుదిండిరాకంబములడాలు[3]గరిమంబు, లనుమెఱుంగులరంగులునుచుపసిఁడి
ప్రతిమలరూప మేర్పడఁ దోఁచు శశికాంత, జగతిపేటిగాంగఘురముదరికిఁ
తే. బచ్చిజెడంగు లిడు మేటిపచ్చరాల, చికిలితిన్నెలముంగిళ్లఁ జెలఁగు చలువ
చప్పరము[4]క్రేవజలయంత్రజలకణంబు,లొలయువింతలుదలకించి యుత్సహించి.

చ. విరితొఁగచందువా తెగల వేడుకయొ నడియంకణంబులోఁ
బఱచినరత్నకంబళిని బాగుగ [5]సూరెపుటంపుగద్దియన్
వఱలు మెఱుంగుబంగరపు వన్నెజగాబురుసాతివాసిపై
ధరణిజతో వసించెఁ బతి తళ్కుతలాడలఁ జేతు [6]లూనుచున్. వ. అప్పుడు.

సీ. నీలవేణియొకర్తు నిలువుటద్దముఁ జూపెఁ, గమలాస్యయొకతె బాగాలొసంగెఁ
గరియాన యొక్కతె [7]కాళంజి ధరియించెఁ, గీరవాణి యొకర్తు గిండిఁ బూనెఁ
గలువకంటియొకర్తు చలువపావడ వైచె, సొగసులాఁడియొకర్తు సురఁటి విసరెఁ
గలకంఠి యొక్కతె కైవార మొనరించె, జవరాలొకర్తు హెచ్చరిక దెలిపె
తే. నతివయొక్కతె బిరుదుపద్యములు చదివె, భామినియొకర్తు నడిబరాబరులొనర్చె
సీతవామాంకమున నుంచి చెలువు మించి
రవికులస్వామి కొలువున్న యవసరమున. 130

సీ. జంటముత్తెపుఁగుట్టు [8]జంటజైకల నంటి, బిగిగుబ్బచన్నులు పిక్కటిల్ల
మగరాలచికిలి కమ్మలడాలునిద్దంపుఁ, జెక్కుటద్దములతోఁ జెలిమిచేయ
ముకుళత్కరాంభోజములు నిటాలము లాని, కుంతలాలికులంబు కూడికొనఁగ
దరహాసరుచి గాంగఘురి గీలుకొన వాలు,గలలీల బెళ్కువాల్గన్నులలరఁ
తే. గొదమపాయంపువెలయాండ్రగుంపు రామ
చంద్రునకుఁ గొల్వుమ్రొక్కులు సంఘటించి
యఖిలవిద్యాధికులతోఁ [9]డనధివసించి, రధిపునను మతినర్హస్థలాంతరముల. 131

క. మృదుపాకంబు రసస్థితి, పదగుంభనగల స్వకృతపద్యశతంబుల్
చదివి యుపశ్లోకించిరి, మొదలఁ గవుల్ భానువంశముఖ్యునిగుణముల్. 132

---

1. యక్కెడన్, 2. బొసంగుననుపచ్చి పగడంపు శారిని అనియు, పగడంపుబో అనియును గలదు. 3. కరి మబ్బురూపులేర్పడ అనియున్నది. 4. క్రేవలను, 5. సూర్యపుటంపు గద్దియన్, 6. లూదుచున్ అని యున్నది. 7. వ్రాతలో కాళాంజయని యున్నది. కాని కాళంజియేనై ఘంటు కాఁగీకృతము. . జంటీరవికనంటి అని వ్రాతలో గలదు, 9. యఖిల విద్యాధికము లను నధివసించి.

మ. అధికాహ్లాదకరప్రభాకలితరాకాబ్జోదయోద్యత్సుధాం
బుధిజంఘూలతరంగఘుంఘుమరవప్రోద్భూతధ్వనిన్ వందిమా
గధు లత్యుద్భటఘోషవర్ణ్యబిరుదాంకశ్లాఘ్యపద్యావళుల్
బుధు లౌరా యని మెచ్చఁగాఁ జదివి రాభూమీశ్వరాగ్రంబునన్. 133

చ. గవుసెన దీసి హొన్నుజిగికాయలు చన్నులు దాఁకఁ దంత్రులో
క్కవరుస దీటి మెట్టు లొడికంబుగ నొత్తిస్వరంబు లన్నియున్
సవురు వహింపఁ దాళలయసంగతి గీతములుం బ్రబంధముల్
ప్రవణత నొక్కలేమ నరనాథునకున్ వినిపించె వీణియన్. 134

చ. స్వరము లయారె మేలు శ్రుతి[1]బాగురె మూర్ఛన కంపితంబు బా
పురె బలిరయ్య డాల్ మెఱసెఁబో నెరమీటుకులంబు తాయి య
ద్దిర స్ఫురితంబు [2]లమ్మ యనితేనియ లొల్కెడిజిల్గుపాటతోఁ
దరుణి విపంచి [3]మీటె వసుధాపతి మెచ్చుకొనన్ రసజ్ఞతన్. 135

ఉ. తంబుర మీటి వేఱొకతె[4]తానము లెంతయు విస్తరించి రా
గంబనురక్తిరాలుగరఁగన్ బలుమోడులు పల్లవింప న
య్యంబుజినీమనోహరకులాగ్రణిమీఁదిపదంబు పాడినం
గ్రొంబులకల్ జనించె సభకుం దల వాంచిరి వైణికాగ్రణుల్. 136

చ. దడముగ మర్దళధ్వనులుఁ దాళరవంబులుఁ బిక్కటిల్లన
వ్వేడఁ దెలిముత్తియంపుఁదెరయెత్త శరజ్జలదాళి పాసి [5]వె
న్బడుబలుమించులో గవుసెనల్ దొలఁగించిన [6]మించు మంచిపు
త్తడిజిగిబొమ్మలో యనఁగఁ [7]దారొగి వెల్వడి రంబుజాననల్. 137

ఉ. మంజులరాంగభూషణసమంచితకాంతులు రచ్చ నేల మిం
చం జనుకట్టు లోబిగువుజక్కవగుబ్బలయుబ్బుఁ దెల్పఁ బ
త్కంజయుగంబు లుర్వి సమతం దులకించి విలాస మెంచఁ బు
ష్పాంజలు లిచ్చి యాడిరి మృగాయతనేత్రలు పెక్కుభంగులన్. 138

సీ. అభినయంబులుకోపులరుదైన[8]తీరుపుల్, వెలయఁగాఁ [9]బదచారివిధ మొకర్తు
లాగుమైపెరియుఁ బల్లటియుఁ గత్రియు బెళ్కు, విలసిల్లు జక్కిణివిధ మొకర్తు
బురకఁడు చంక బంగరుబుట్టితగుజాతి, వినికిగాఁ గొరవంజివిధ మొకర్తు
త్రీవిఁ దాళము లుగ్గడింపుచోఁ దీరుచోఁ, వింతగాఁ బేరణివిధ మొకర్తు

1. చాగు అనికలదు. 2. మహ్మ-యని యున్నది. ఈ రెండు ఆశ్చర్య సూచకములు. 3. మీట వసుధాపతి మెచ్చుకొనెన్ రసజ్ఞతన్ అని యున్నది. 4. తాళములెంతయు, 5. కన్బడు బలు మించు 6. మించు మించి పుత్తడి జిగి బొమ్మలో, 7. దారుసువెల్వడి, 8. తిరుపులు అనియును, తివురులు అనియును గలదు. 9. బదచాళి విధమొకర్తు; 10. దిరుగుచోఁ.

తే. నలరి వినిపింపఁ బతి మెచ్చ నంత [1]నేడ్వు
రిరువు రెనమండ్రుఁ బదియాఱు గురును మువ్వ
దిద్దఱుఱువదినలువురు హెచ్చుగాఁగ, బంతులై వంతు లూని యయ్యింతులెల్ల

సీ. అన్యోన్యహస్తదండావృత్తులెసఁగ నొం, డొరులసామ్ముఖ్యంబు లొందియొంది
యీవలావల వచ్చి యితరేతరముదొత్త. నిలిచిన నెలవుల నిలిచి నిలిచి
కంకణమంజీర కాంచికల్ మ్రోయ, సవ్యాపసవ్యస్ఫూర్తిఁ జూపి చూపి
తాళవాద్యరవానుకూలంబుగా మంద, దృతమృదుగతులను దిరిగి తిరిగి

తే. యనుపమరసోదయంబున నభినవాత్తి, [2]చిత్రవర్తనభంగులఁ జెలఁగి చెలఁగి
విడివడినమన్మథోన్మద ద్విరదము లన, సఖులు హల్లీసకము సల్ప సంతసిల్లి.

తే. హారివారికళాగారవంబు లెల్ల, ధరణిజకుఁ దెల్పుచును దారతమ్య మెఱిఁగి
వలయుమణిభూషణాదులు వారికొసఁగి, కొలువు పాలించి రఘువీర కుంజరుండు.

తే. ఇతనియిరుపార్శ్వముల నింక [3]నిరవుకొనెడి
యమితకరదీపికాద్యుతుల్ తిమిర మడఁప
నేలతానన్నపోలిక హేళిగ్రుంకఁ, జరమసంధ్యాక్రియలు దీర్చి జనవిభుండు. 142

సీ. కుంభస్థలోజ్జృంభి కుంకుమారుణదీప్తి, చరమసంధ్యారాగ సామ్య మూన
నింగితో నొఱయును త్తుంగాంగకముడాలు, బలుచీఁకటులజోకఁ బరిఢవిల్ల
భూరిపుష్కరసముద్భూతశీకరపాళి, తారాగణశ్రీలఁ జేరఁ బిల్వ
దంతద్వయాత్యంతధవళకాంతిసమృద్ధి, వికచకైరవిణితో వియ్య మంద

తే. సమయసముచితమహితచిహ్నములఁ బూని
యమరుశత్రుంజయముతోడ ననుజమంత్రి
బంధుసామంతు లుపవనప్రాంతమునకు,
వచ్చుట యెఱింగి స్త్రీయుక్తి వసము వెడలి

సీతారాము లుద్యానవనంబుననుండి యయోధ్యఁ బ్రవేశించుట

సీ. నలువంకలును నిండి నవనభోమణికాంతి, నడలేక దివ్వటీ లెసక మెసఁగఁ
బటహగోముఖశంఖ పణవాదిబహువాద్య,రవములు రోదోంతరముల నెఱయ
సకియలు గొల్వఁ బచ్చలపల్లకీ నెక్కి, పంటతొయ్యలిపట్టి వెంట రాఁగ
నెలవంకవలె వంక నొలసి వింజామరల్, వేవేలగొడుగులు వేడ్క నెఱప

తే. భద్రకరి నెక్కి శ్రీరామభద్రమూర్తి, కోటిచంద్రులకళ లెల్లఁ గొల్లలాడి
తమ్ము లార్యులు భటులు బాంధవులు హితులుఁ
జేరి కొలువంగఁ బురిఁ బ్రవేశించె నపుడు. 144

1. నిర్వు రిరువురు అనియున్నది. ఇది ఇచ్చట సార్థకము. 2. చిత్రనర్తన భంగుల, 3. నివురుకొనెడి,

చ. పలుమఱుఁ [1]జూచుచుండియును భానుకులేంద్రునిరూపసంపదల్
తెలియఁగఁ జూచుచోఁ దనివి దీరక పౌరవధూటు లిండ్లలోఁ
గలపను లన్నియుఁ విడిచి కాంచనసౌధము లెక్కి తళ్కుఁజె
క్కులఁ జెఱుచెమ్మటల్ [2]దొరఁగఁ గోరిక మీఱఁగఁ జూచి రవ్విభున్. 145

ఉ. కోమలి యోర్తు మారువిరిగోలల నేలెడు వాలుఁజూపులన్
రాముని జూడఁగాఁ బరిసరంబున నున్నలతాంగి యయ్యయో
యేమె వధూటి నీవు నెన రించుక [3]యెంచవు వాఁడిచూపులం
గోమలదేహుఁ డైనరఘుకుంజరుఁ జూతు రటే యనున్ రహిన్. 146

తే. రాజసముమీఱఁజను దెంచురాముఁ జూచి, సాత్త్వికమునీవుపూనినచందమేమి
తానుసము సేయు కిది దెల్పు భామ యనుచుఁ
బ్రౌఢసఖి యోర్తు [4]దనచెలిఁ బరిహసించె. 147

ఉ. [5]జాతిసపువ్వుదండ జడఁ జక్కఁగఁ జుట్టి కొంత పాణిపం
కేరుహసీమఁ బూనుకొని శ్రీరఘురాముని జూచె మత్తెపున్
సారణగండ్ల నోర్తు నినుఁ జూచిన నన్ను మరుండు నొంచెఁ ద
తూక్రసుమాంబకంబు లివిగో నని చూపఁగఁ దెచ్చెనో యనన్. 148

చ. [6]ఒకరమణీశిరోమణి కుచోపరిసీమ వెలుంగుకెంపురా
చికిలిమెఱుంగుటాళి రవిశేఖరరూపము గానుపించ ను
త్సుకమతి సారె గుబ్బచనుదోయిని జేర్చుచు నుండి యొద్దిబా
లికనునుఁజెక్కులం బ్రతిఫలించినరాముని జూచె జంకెనన్. 149

చ. చెలువ యొకర్తు బోటి తనపిఱ్ఱుపుగుబ్బలఁ బత్త్రభంగముల్
వలనుగ వ్రాయుచుండి [7]యిదె వచ్చె రఘూద్వహుఁ డన్న భ్రాంతిమైఁ
బలుమఱు రామనామములె బంతులుగా లిఖియించ నగ్గతిన్
వెలువడెఁ [8]బేరు నీది యని వీథిని భర్తకుఁ దెల్పెనో యనన్. 150

తే. అతివయొక్కతె యుత్తుంగహార్మ్యమెక్కి, రామచంద్రునిశృంగారరససుధాప్ర
వాహ మీఱఁ బరంపరవలనఁ గ్రోలి, తెప్పలార్పక యచ్చరయొప్పు దాల్చె

ఉ. అందఱు లీలఁ జూడ నొకయంగన తానును వచ్చి రాజసం
క్రందనునంద మంతయు నెగాదిగఁ గన్గొని చొక్కి యట్టియా
నందమె యింద ఱొందెదరు నావలెనే యని యీసుఁ జెందె భూ
నందన కెట్టు లుండు నిఁక నాథుని నందఱుఁ జూచి సొక్కినన్. 152

1. చూచి యుండియును, 2. దొలక, 3. యెంచక. 4. దనబోటిఁ బరిహసించె 5. జాతిసపూవుదండ 6. ఈపద్యముకొన్ని ప్రతులలో లేదు. 7. యదెవచ్చెరఘూద్వహు 8. వెలువడిపేరు నీది యువిసీవని

వ. ఇవ్విధంబున. 153

సీ. రాకాసుధాకరశ్రీకి గీ మగుమోము, కళ లుట్టిపడ సారెఁ గాంచి కాంచి
యాజానులంబిబాహార్గళంబులు ప్రేమ, నిగిడి తీఁగలు సాఁగఁబొగడి పొగడి
కర్ణాంతదీర్ఘదృక్కంజాతయుగళౌల్య, మిచ్చనిచ్చలు హెచ్చ మెచ్చిమెచ్చి
బలుతల్పు నగునురస్స్థలము పై విఱివియౌ, తమినిల్పి యేమేమొ తలఁచితలఁచి
తే. మెఱుఁగునీలంపుఁజామన మేనిచాయఁ, గనివిమోహాతమంబులో మునిఁగి [మునిఁగి
కొమలులాజాక్షతోత్ఫుల్లకుసుమరాజి, సేస లొలుకంగ మొగసాలఁ జేరి విభుఁడు

క. [1]వేదండము డిగ భరతుఁడు, కైదండ యొసంగెఁ బాదకమలంబులకుం
బాదుకలు దొడిగె లక్ష్మణుఁ డాదట జలజాక్షు లిచ్చి రాతులు దగన్.

శా. శత్రుఘ్నుం డతిభక్తిఁ బాద్య మొసఁగెన్ సౌమిత్రి పార్శ్వంబునన్
ఛత్రగ్రాహకుఁడై వసింప జగతీజామాత సంప్రీతుఁడై
మిత్రామాత్యసుహృద్భటాదికుల నెమ్మిన్ వీళ్లకుం బుచ్చి భూ
పుత్రీరత్నవిచిత్రసౌధమునకుం బోయెన్ సహస్తంబుగన్. 156

తే. పోయి యట వింత యానొక భూరిచంద్ర
కాంతగృహమున సోదర్యగణము నర్మ
సఖులుఁ గొలువంగ నొకజాము సరసగోష్ఠి
నెలమివసియించి మఱి వారి నిండ్ల కనిచి. 157

వ. అయ్యుదాత్తగుణోత్తరుండు జానకీమత్తహంసగమనారిరంసాపరాయత్త చిత్తంబునఁ దత్కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కిలికించితవతీసముంచితకరాబ్జరారజ్యల్లామజ్జకవ్యజనోజ్జాతశీతలవాతలహరీనివారితఘర్మవారియై యవాళితకస్తూరికాసారకర్పూరశకలసముదయోదయభాస్కరప్రముఖప్రశస్తవస్తువులం గ్రమ్ముకొని ఘుమ్మనుతమ్ములంపుఁగమ్మతావులకనుంగులగునంగరాగవాసనల డాసినకైశిక ప్రసవమాలికాపరిమళంబులను నిండుకొనుగంధు తేఁటులదీటుల నీటుగను మేటి నీలంపురాలనిగనిగల నెగడుచికిలిలోవలక్రేవల వ్రేలుబాళువాపంజరంబులచిలుక పలుకులకు మాఱు పలుకుగోరువంకలవంకఁ జెలరేఁగి కవకవలు గొణఁగుచుఁ గెరలుబకదారులయూరజంపు టెలుంగుల నెఱుంగనీక మఱుఁగుచేయు మెఱుంగుఁ గెంపురాసోరణగంటి బిఱుత తెమ్మెరసోఁకునం దమంత మొరయు విపంచికల తానప్రపంచంబునం బ్రాణంబులు వచ్చెనో యన మెచ్చునుప్పాణి ముత్తియంపు గ్రచ్చుటోవరులఁ గ్రచ్చుకొని మచ్చెకంటులు కీలెత్తిఁగి జంత్రంబులు గదలించినం దనకు వీచోపులు వీచుకుందనంపుఁగీలుబొమ్మలయెమ్మెల కిమ్ముగుచుఁ జూడఁజూడ వేడుక [2]యగుచు నెగడు పైఁడిమేడ యెక్కి యక్కడ. 158

6. వేదండడిగ్గి భరతుడు. 2. వేడుకలిడు పైడిమెడ లెక్కి-అనియే కలదు.

సీ. రతిఁ జొక్కి కేళినీరమణిగుబ్బలమీఁద, వ్రాలినవలరాచ[1]వానిసొగసు
కినిసి క్రీడను గొట్టినరోహిణికి మ్రొక్కి, [2]మమతఁ జూపెడి చందమామవలపు
పౌరుషంబున మించి[3] పౌలోమి నెదనుంచి, యలరెడువేల్పురాయనివిలాస
మధరంబుగ్రోలనిమ్మని రంభచుబుకంబుఁ, బట్టి వేఁడుధనేంద్రుపట్టివాయలు

తే. కలయ [4]వ్రాసినకళుకుగోడలమెఱుంగు
మేలుముత్యంపుఁదలుపులుఁ బూలచందు [మునందు
వాతెగలు ధూపధూమంబువలవు లుదిరి, గిండ్లు మొదలుగఁ గలకేళిగృహ

సీ. కడవన్నెబొమ్మచెక్కడపుఁ[5]జొక్కపుఁగోళ్లు, పగడంపునికరంపుఁబట్టియలును
సరిలేనిమంచిగుజ్జరినేఁత[6]పట్టయుఁ, బఱ పైనరాయంచగఱులపఱుపు
నరవిరివిరవాదివిరులఁ బూన్చినపాన్పు, పైఁ బఱచిన వలిపంపువలువ
కొమరొందు నేకరంగుమెఱుంగుతలగడల్, బలితంపుబురుకకాల్పట్టె [7]ఘటువు

తే. లమరుమగరాలపనిచప్పరముమెఱుంగు
చాయబురుసాతెరయు రహింపఁ మించు
పట్టెమంచంబుపై రాను భర్తఁ దున్న, యవసరంబున జనకకన్యాలలామ.

చ. తిలకపురంగుతో నలకదీప్తులు [8]నెన్నుదుటన్ నటింపఁగాఁ
గలపపుఁదావి నల్గడల గమ్మనఁగన్ సరిగంచుచెల్వకు
చ్చెల లపరంజిమెట్టియలు జీరఁగ నందెలు మ్రోయ సోయగం
బొలుకఁగ వచ్చె నత్తఱి రఘూత్తముచిత్తము తత్తఱింపఁగన్. 161

క. వచ్చి కపురంపుబాగా, లిచ్చి పిదప మడుపు లొసఁగి యింపగు సేవల్
మచ్చిక నొనర్పఁ జెలువుం, డచ్చెలువం గలసి మెలసి యానందించెన్. 162

వ. మఱియును. 163

సీ. బంధచాతుర్యసంబంధముల్ పణముగా, ద్యూతకేళీప్రౌఢి దొరసి దొరసి
కలరవాదులకల్మి కనుటకు ఫలముగాఁ, గడలేనివేడ్కలఁ గలసి కలసి
యలరుపుక్కిటివీడియంబు లుంకువలుగా, నధరామృతరసంబు లానియాని
పరిరంభచుంబనస్ఫురణ లేకములుగా, సొలపుతోఁ గళ లంటిచొక్కిచొక్కి

తే. సొగసుఁజూపుల నొండొరుఁ జూచి చూచి
మెలపు లొలయంగఁ జతురిమల్ మెచ్చి మెచ్చి (గతుల.
పులక లెసఁగంగ మణిత మింపున వినివిని, సతియుఁ బతియుఁ జెలంగిరి స్వైర

చ. వలపులరాజువేడబమొ వారలయద్భుత[9]మోహభారమో
తెలియదు నిచ్చలుం దనివి దీరనిముచ్చట లోసరింత లే

---

1 వాని సొబగు. 2 మరులుజూపెడి. 3 మించుపౌలోమి నెదనుంచి. 4 వ్రాసినతళుకు గోడలమెఱుంగు 5 జొక్కపుఁ గొళ్లు. 6 పట్టెయు. 7 వురుత అని; బురుత అని; అనేకవిధముల నున్నది. 8 పైనటియించదామెయిన్. 9 మోహభారమో అనియే యున్నది.

కలరేడి కౌఁగిలింత లెడ । లన్నది విన్నది లేనికూర్మిలుం
గలఁకలు గానికూటములుఁ । గల్గి రమించిరి [1]మించి రిర్వురున్. 165

సీ. [2]మరునిసమ్మోహనమంత్రాక్షరములొండొ,రులనొండొరులు । పల్కుపల్కు లెల్ల
నించువిల్తుఁడు ప్రయోగించువాల్తూపులు, సొలసియొండొరుఁ జూచుచూపులెల్ల
నతనుకళారహాస్యంబులయిక్కలు, సొగసి యొండొరు లంటు । చోటు లెల్ల
రతిమనోహరమనోరమఖేలనము లొండొ,రులు మేకొని తలంచు । తలపులెల్ల

తే. వారిచొక్కులు లెక్కలు । వారివగలు, వారివన్నెలు చిన్నెలు । వారిసటలు
వారిహరువులు మురువులు । వరికళలు, వారివలపులు సొలపులు । వశమె పొగడ.

వ. మఱియును. 167

సీ. నెఱసిననుదిటిముం । గురులు చక్కఁగ దువ్వి, ప్రియమాతోఁ గీల్కొప్పుఁ । బెట్టునేర్పు
పన్నీట నెమ్మోము । ప్రక్షాళన మొనర్చి, తీరుగాఁ దిలకంబు । దిద్దుసొగసు
చిఱుచెమ్మటలు గ్రమ్మ । మెఱుఁగులేఁ జెక్కుల, వలను గామకరికల్ । వ్రాయుహొయలు
సరులు చిక్కులు దీర్చి । జవ్వాజి కస్తూరి, కులుకు గుబ్బలఁ [3]బూయు । కోడెతనము

తే. హెచ్చి మగఁటిమిఁ జూపుచో । నొచ్చెనేమొ
యొత్తుదునొయంచు సంభ్రమ । గెలుచునెనరు
వెలఁది కొమ్మని పుక్కిటి । వీడె మిచ్చు, బాళి జవరాలిఁ గరఁగింప । భర్తయలరె.

సీ. కళరవంబులు నేర్చి । కలరవంబులువల్క, సిగ్గుతో నెదమోముఁ । జేర్చుహొయలు
చరణలాక్షముఖాంబు । జమునఁ గన్గొనినవ్వ, చనుమించు టద్దంబుఁ । జూపుసొగసు
కొసరుమాటలను బై । కొన్నచిన్నె గణింపఁ, గినుకతో నుదరి జం । కించువగలు
దొడ నుంచి యంఘ్రు లొ । త్తించుఁ జన్నదోయిఁ గ,
న్నులఁ జేర్చుకొని బాళి । నలరుమమత

తే. తమకమున మించి యేమేమి । తప్పులాచ,
రించితినొ యన్నియును క్షమి । యించుఁ డనుచు
వినయమునఁ జంద్రముఖి మొ । క్కి వేఁడుభక్తి
నృపతిచిత్తంబు గరఁగించె । నిమిషమునను. 169

చ. చతురత వింతబంధముల । సారెకుఁ గల్పన సేయుచుం బునా
రతులఁ బెనంగుచున్ రతుల । రాయడి సోలి నఖచ్ఛిదార్ధ
క్షతములఁ గ్రమ్మఱిన్ మెలపు । గాంచుచుఁ గంతుఁడు పూనుసూత్రపుం
బ్రతిమలపోలికం దనర । రాత్రి క్షణం బయి తోఁచె వరికిన్. 170

క. ఈలీల రేలు భూమిజ, నేలుచుఁ బగ లెల్ల భూమి । నేలుచు ధర్మ
శ్రీలోలుండై యేక, స్త్రీలోలుం డనగఁ బతి ప్ర । సిద్ధి వహించెన్. 171

---

1 వారలిర్వురున్, 2 మదన సమ్మోహన, 3 కామిరతనము,

వ. మఱియును. 172

సీ. ఘనలతాసుమధూళిఁ గదియు తేఁటులకేళిఁ, దనరు కేళాకూళి దరులయందు
శారికాపికకీర సల్లాపములు మీఱి, వల నొప్పు శృంగార వనములందుఁ
దెఱగంటిచెలిమంది నెఱచిత్తరులఁ జెంది, రహిఁ జెందు మణిమందిరములయందుఁ
దపనీయరుచిబాల తపనాంశువుల నేలఁ, జాలు లీలాశైల సమితియందు
తే. నందమగు చందురాతిన్నెలందుఁ, జంద్రశాలలందును దూఁగుటుయ్యాలలందు
మహితనయహిత యగు మహీదుహితఁ గూడి
యహరహంబును విహరించె మిహిరకులుఁడు. 173

క. శ్వశ్రూజనగురుభూసుర, శుశ్రూషాస్నిగ్ధగతుల శుద్ధవ్రతబ
ద్ధశ్రద్ధలఁ బరిజనవృద్ధశ్రితరక్షణల సీత దగెఁ బతి యలరన్. 174

సీ. స్నానసంధ్యాహోమదానాదికృత్యము, లర్హకాలములందె యాచరించి
యంబరాభరణమాల్యానులేపనముల, సమయోచితస్ఫూర్తి సంగ్రహించి
భోజనపానతాంబూలాదికములు దే,హానుగుణమ్ముగా నవధరించి
వ్యసనంబులందుఁ గేవలసక్తిఁ జెందక, నవియును దగురీతి ననుసరించి
తే. జాతిచేష్టాగుణేంగితచేతు లెఱిఁగి, సీత నేలుచుఁ బ్రజల రక్షించుచును స
హోదరులఁ బ్రోచుచును దల్లులుత్సహింప
వసుధఁ బాలించె రఘువంశవల్లభుండు. 175

క. పదివేలకోట్లయేఁడులు, వదలక ధర రాముఁ డేలవలె నని ప్రజ లె
ల్లఁ దలంప సీతఁ గూడుక, పదివేలేఁడులు సుఖించె బహుసౌఖ్యములన్. 176

చ. జనపతి యిట్లు సీతయెలజవ్వన మంతయుఁ గొల్లలాడుచున్
దినములు గొన్ని దాఁటఁగ రతిప్రియుఁ డస్త్రము మాఱి మాటఁగా
ననితరగర్భచిహ్న మచలాత్మజ దాల్చె రాజమౌళితో
ననిశముఁ గూడి తొల్లి యచలాత్మజ గర్భముఁ దాల్చుకైవడిన్. 177

సీతాదేవి గర్భంబు దాల్చుట.

సీ. కమ్మలమగరాల కాంతి గ్రమ్మెనో నాఁగఁ, దళుకుచేఁ జెక్కులఁ దెలుపు మించెఁ
బూసిన కస్తూరి పొలుపుమించెనో నాఁగ, గలికిచూచుకముల నలుపు మించె
రతికాంతుఁ గృశమహత్త్వంబు దెల్పెనో నాఁగఁ, నలినీలవేణి దేహము కృశించె
వ్రేలు నీలపుఁ దాళిడాలు ముంచెనో నాఁగఁ, గరియాన నూఁగారు గారుకొనియె
తే. బడలికఁ జనించె నూర్పు సందడి రహించె
నడుము గనిపించె మిగుల నెన్నడలు గాంచెఁ
జడిమ ప్రాపించెఁ జిట్టుములు సంభవించె
దౌహృదము జానకీదేవి దాల్చునపుడు. 178

తే. ఇటులు గర్భిణియైనపూర్ణేందుబింబ,ముఖ యొకానొకనాఁ డాత్మసఖులు వింత
వగలఁ గైసేయ నప్సరోవనితఁ బోలి
హెచ్చిరహిఁ గాంతుచెంతకు వచ్చుటయును. 179

శా. ఆలోకించి దరస్మితం బెనయ రామాధీశుఁ డుప్పొంగి యి
చ్ఛాలాలిం దొడమీఁద నుంచుకొని మించుం జెక్కులం జెమ్మటల్
పాళిం బల్మఱు గోట మీటుచుఁ గుచోపర్యుల్లసత్తారహా
రాళుల్ చిక్కులు దీర్చుచుం బలికెఁ గాంతాకర్ణనాకాంక్షియై. 180

మ. దరహాసద్యుతు లెప్పుడున్ దొరయుటం దత్కాంతు లింపొందెనో
వరవీటీగతచంద్రఖండరుచిపై వ్యాపించెనో చంద్రకాం
తరముం గెల్చినకీర్తి నిల్చెనొ యనం దళ్కొందె నీచెక్కులం
దరుణీ! పాండిమతారహారముకురోదారప్రభల్ మీఱఁగన్. 181

మ. స్తనశృంగారరసంబు చూచుకసముద్యన్నీలిమం గానిపిం
చి నవీనం బగుపూఁతకస్తురిరుచిం జెల్వొంది పైనిండి జా
ఱిన తద్ధారయొ నాఁగఁ దార్కొని మిటారించెన్ భవద్రోమరా
జి నిరూఢాంగకదీప్తిఁ దోఁచు జడయా సిద్ధం బనం జూపఱుల్. 182

క. గడునువలిగబ్బిగుబ్బల,బెడిదపుభారమున జడిసి పేదతనముతో
వడఁకెడి నీనడుమున కి,య్యెడ గర్భసమృద్ధి యభయ మిచ్చెఁ గద చెలీ. 183

క. సోముని గెల్చిననీనగు, మోము ధరాదేవి మెచ్చి ముద్దిడుకొనెనో
కామిని యది కాదేనియు, నీమొగమున మంటితావి యేమిటికొదవెన్. 184

చ. జడగతిఁ బాదముల్ గనినచాడ్పున వాలుమిటారిచూపులన్
బడలిక మబ్బుపైకొనినబాగున మోమునఁ బాండురద్యుతుల్
నుడిసినలీల మంటిచవిచొక్కు రసజ్ఞ వహించినట్టు నీ
యెడఁద మఱేమినైన యొకయిచ్చ జనించినఁ దెల్పవే చెలీ. 185

క. పత్నికులమలర నంత,ర్వత్ని యయినచిన్నెలెఱిఁగి వాంఛిత మేమో
నూత్నముగ నడిగి మగఁడది, యత్నంబునఁ జేయవలయునతివరో యనుచున్.

ఉ. మాటలఁ దాటకాంతకుఁడు మాటికిఁ దేనియ లొల్క వేడఁగం
బాటలగంధి సిగ్గు ప్రతిభాషితచాతురి నడ్డగింపఁగా
గాటపుఁగాంక్ష యుత్తరువు కత్తె మదిం ద్వరసేయ నిల్లనన్
మీటిన మ్రోయువీణవలె మించునెలుంగున భర్తతో ననున్. 187

సీతాదేవి యరణ్యంబున మునిపత్నులతో మెలఁగఁ గోరుట.

శా. సారంగీశిశుకోటిదప్పి పులి దీర్పన్ సింహపోతశ్రమం
బాఱన్ దంతికరాంబువుల్ నిగుడఁజేయన్ మించుభాగీరథీ

తీరారణ్యములన్ వసించుమునిపత్నీశ్రేణికిన్ వోడన్ ఫలా
హారంబుల్ గొని యొక్కనాఁడు మెలఁగం బ్రాణేశ వాంఛించెదన్. 188

ఉ. నా విని సమ్మతించి రఘునాయకుఁ డాసతి నాదరింపుచున్
నీవు దలంచినట్లు తరుణీమణి రేపటిరేపటంతటం
బావనగాంగభూములకుఁ బంపెద నంచు మెఱుంగుఁజెక్కు లిం
పావహిలంగ ముద్దుగొని యాయమ లోపలి కన్పి పిమ్మటన్. 189

సీ. అడపంబుచోఁ బవాఁడెడఁబాయ కెడనెడ,మడిచిన తెలనాకుమడుపు లొసఁగఁ
జేరాడుదుప్పటిచెఱఁగు చేఁబూని వెం,బడి గిండికొనివచ్చుబుడుతఁ డొదుఁగ
ద్వారపాలకులు తత్తఱముతో వడి లేచి, ముకుళితహస్తులై మ్రొక్కలిడఁగఁ
బనులసందడి నెదురుపడినదాసీదాస,జనములు జడిసి పార్శ్వముల కొదుఁగఁ

తే. గటికవారును దగునూడిగములవార,లవసరంబున నియ్యోగు లాడ నాడఁ
బొడగని యథోచితాకృతుల్ పొరసి కొలువ
మధ్యకక్ష్యాంతరము చేరి మనుజవిభుఁడు. 190

తే. లలితనవరత్నపీఠ మలంకరించి, మంత్రిబంధుహితాప్తసామంతవరులు
భద్రమధుమత్తకాశ్యపప్రముఖనర్మ
సఖులు గొలువంగఁ గొలువుండి సంతసమున. 191

సీ. శ్రుతులుశాస్త్రంబులు స్మృతులావరించి వి,ద్వజ్జనుల్ సేయువాదములువినుచు
శ్రాద్ధోక్తు లలరఁ బౌరాణికుల్ వినిపించు, వివిధపురాణార్థ వితతి వినుచుఁ
నవరసాలంకార నైపుణంబుల మహా,కథకులు గణియించుకథలు వినుచు
జాతీయ మేర్పడసరసభంగులఁ బరి,హాసకుల్ దెలుపు హాస్యములు వినుచుఁ

ఆ. గొంతప్రొద్దుఁబుచ్చుకొని కొలిచినవారి, నెల్లఁబనిచి వలయుహితులుగొల్వఁ
దగినరీతిఁ గొంత దడవుండి హితగోష్ఠి, భద్రుఁ జూచి రామభద్రుఁ డనియె.

ఉ. వింతలు భూమి నేమయిన వింటివె పౌరులు నన్నుఁ గూర్చి నిం
దింతురొ యెంతురో తెలిసితే జననీగురుసోదరాదు లే
కాంతమునందు నే మనుచు నాడుదురో వినకుందువొట్టు వి
న్నంతయు నీవు దాఁపక యథార్థముగా వివరింపు నావుడున్. 194

మ. కరముల్ మోడ్చి వినీతి భద్రుఁ డనియెం గాకుత్స్థవంశేంద్ర నీ
చరితంబుల్ పదవేలనోళ్లఁ బ్రజ లెంచన్ విందు నే నెందులన్
గురునాజ్ఞన్ వని సంచరించి లవణాకూపారముం గట్టి యా
సురులం గొట్టినచర్య లెంచ కివి యొచ్చోనైన నిందింతురే. 194

చ. నరులకు శక్యమే యనిమొనన్ ఖరదూషణముఖ్యరాక్షసే
శ్వరుల జయింప వాలి నడఁపం గపివర్యులచేఁ బనుల్ గొనం

బహుపశరాగ్రబిందువుగ బల్కెడలిక్ ఘటియింప నీతఁడా
హారియొ హారుండో యంచు జను లాడఁగ విందు నరేంద్ర నావుడున్. 195

చ. ఎలనగ వంకురింప ధరణీశుఁడు గ్రమ్మఱఁ బల్కె భద్ర నీ
పలు కిది నిక్కమా నయినఁ బౌరులు భూమిజనుల్ శుభాశుభో
క్తుల వచియించుచోట నను గూరిచి జానకిఁ గూర్చి నిందలం
బలుకక పోవ రత్తఱిఁ గబద్ధము లాడక తెల్పుమీ యనన్. 196

భద్రుండు పౌరు లాడు నిందావాక్యముల రామభద్రునకుఁ దెలుపుట.

శా. ఆభద్రుండు వినమ్రుఁడై పలికె దేవా నీవు పల్కాఖు న
స్నీభంగిన్ నిజ మేమి దెల్పు మనినన్ హీనాత్మకుల్ పల్కుప
ల్కేభావ్యం బని విన్నవింతు నది మీ కేలా వినన్ మూర్ఖులై
యేభూపాలుర మెచ్చి రీనరులు వీ రేపాటి పాటింపఁగన్... 197

సీ. కరుణగల్గినరాజకంఠీరవునిఁ గన్న, మెత్తనివాఁ డంచు మెచ్చ రతని
దురుసుదండనలతో ధర యేలుదొరఁ గన్న, హింసాపరుం డని యెంచ రతని
ధైర్యసంపన్నుఁ డౌ ధరణీశ్వరునిఁ గన్నఁ, గఠినచిత్తుం డని కదియ రతని
సుజనులఁ బ్రోచు భూభుజునిఁ గన్నను బక్ష,పాతియం చలతిఁ దాఁ జూతురతని
ఆ. నెవివేకవంతు లే మెఱుంగుదు రట్టి, యెఱుక లేని జనుల సరకు సేసి
మొఱకుపలుకు వినెడి కొఱకు మేకొనఁగ దే,వరకుఁ దగునె యాజివరకుమార.

క. ఐన జను లాడుకొనియెడి, నానోక్తులు వినఁ దలంచి నన్నడిగిన యీ
యానకు వెఱచి గణించెద, భానుకులాధీశ వినుము పౌరులపలుకుల్. 199

సీ. ఏకళంకము లేని యిక్ష్వాకుకులమున, సంభవించియు రామచంద్రుఁ డకట
తొడమీఁద నిడుకొని దోషాచరాగ్రణి, యెత్తుక చని లంక నేఁడుగాల
ముంచినయిల్లాలి నించుక కొంచక, మరలఁ దాఁ గొనివచ్చి మరులు హెచ్చి
యెబ్బెఱికము లేక యేలుచు నున్నాఁడు, చెఱకువిల్కానికిఁ జిక్కినాఁడు
తే. పగతు రేకాంతలను జెఱఁబట్టి కొన్న, బలిమి విడిపించుకొని తెచ్చి కలియవచ్చుఁ
బ్రజకు రాజానుమతమె ధర్మంబుగాదె, యనుచు గుమిగూడి పలికెద రవనిజనులు.

చ. విని విని నేను వేసరితి వీథుల వీథుల నిట్టిమాటలే
యనుకొనువార లూరఁ దఱి చజ్జులనోరులు మూయవచ్చునే
యినకులనాథ వారి నిఁక నే మనఁగూడు నటంచుఁ దెల్పినన్
విని శితశూలముల్ చెవుల వ్రేసినలాగయి జాలిఁ జెందుచున్. 201

ఆ. అధిపుఁ డొద్ద నున్న యాప్తులఁ గనుఁగొని, యీవిధంబు మీరు నెఱిఁగియుండు
దురె యటన్న వారు శిరములు వంచుచు, స్వామి యేమి దెలుపువార మనిరి.

చ. ఎడఁద గలంగ రాముఁ డొకయించుకసేపు మఱేమిమాటయున్
నోడువక మ్రాన మూని వెత నూల్కొన నివ్వెఱఁ గంది యంత న
క్కడఁ గలయాప్తులం బనిచి కంచుకి నొక్కనిఁ జేరఁ బిల్చి యి
క్కడకు మదీయసోదరుల గ్రక్కునఁ దోడ్కొని రమ్ము పొమ్మనన్. 203

తే. వాఁడునతిశీఘ్రచారియై వారివారి, గృహములకుఁ బోయి రామభూమీశ్వరాజ్ఞ
యెఱుక చేసినభరతాదులిపుడు పిల్చు, టెమొ యనియాతుణంబున నేఁగుదెంచి.

సీ. ఉస్సని నిగిడించు నూర్పుల బలువేఁడి, నించి కెమ్మోవి వాడించువాని
నడఁగక యడరెడు నశ్రుధారల నడ్డ,గించి తెప్పల నప్పళించువాని
నాశ్చర్యరసమగ్న మగుమానసంబుతో, నుఱక చేష్టలు దక్కి యున్నవాని
వెలువెలనై చాల వెడనవ్వు వహియించి, మురిపెంబు దఱిఁగిన మోమువాని

తే. దైన్య మాకార మయిన చందమున నున్న
వానిఁ దమయన్నఁ గనుగొని వారు వెఱఁగు
పడి భయంపడి తొక్కట పడి కటకటఁ, బడి దిగుల్పడి వడఁకుచు భక్తిఁ జేరి.

ఉ. ఏమిటి కింతచింత వహియించినవాఁడొ నృపాలుఁ డీవిధం
బేమియొ యెవ్వ రేమి గణియించిరొ యీవెత యెట్లు దీఱునో
స్వామి కటంచుఁ జింతిలుచు సాఁగిలి మ్రొక్కినకూర్మితమ్ములన్
రాముఁడు ప్రేమ మీఱఁగఁ గరంబుల గ్రుచ్చి కవుంగిలించుచున్. 206

తే. చెంత నందఱ నిడుకొని చేరెఁడేసి,కన్నులను గ్రమ్ముకన్నీరు కరతలమున
నప్పళించుచు గాద్గద్య మడఁచియెప్పు,టెలుఁగునూల్కొల్పవారల కిట్టులనియె.

రామభద్రుండు దెల్పిన పౌరవాక్యంబులఁ దమ్ముల కెఱిగించుట.

మ. అనుజత్వోచితవృత్తిఁ బూనియును నాయర్థంబుఁ బ్రాణంబు నా
యనుఁగుంజుట్టము లాప్తులున్ సఖులు మీరై రాజ్యధౌరేయుఁ గా
నను మీరే యొనరించికొల్తు రటు గానం బూనఁ బో నెద్దియై
నను మీతో నన కిప్పు డజ్ఞులనునిం దావాక్యముల్ వింటిరే. 208

క. అనిన నిది యేమి నిందరయొ, మనకులపతి యెన్నఁ డిట్టిమాటాడఁడు తెం
పునననియొండొరు మొగములు, గనుచుం దిగులొంది వినఁగఁ గాకుత్స్థుఁడనున్.

చ. చెఱఁగొని పోయి యాత్మపురిఁ జేర్చి దశాననుఁ డాసలేఁగి కీ
డ్పఱిచినసీతఁ దెచ్చుకొని భావజుత్రిక్కుల కొగ్గి యెగ్గు సి
గ్గెఱుఁగక కూడినాఁడినకులేశ్వరుఁ డక్కట క్షత్త్రధర్మముల్
మఱచెనొ యంచు నన్నుఁ బ్రజ మాటికి దూఱెడి నేమి దెల్పుదున్. 210

చ. పరుఁ డిపుడే వధూటిఁ జెఱపట్టిన వాని వధించి సాధ్వి యీ
తరుణి యటంచుఁ జేకొనుట ధర్మువుగా వగ నెంచె రాఘవే

శ్వగుఁ డిక నేల శంక యని క్ష్మాజను లాడెడిమాట లమ్ములై
యురువడి గుండెలో మెఱముక్రుచ్చున్నవి సోదరులార యియ్యెడన్. 211

వ. అని తన్ను నుద్దేశించి బుద్ధి లేనిజను లాడుకొనునుద్దులు గొన్ని తద్దయువగపుతో నొద్దనున్నతమ్ముల కెఱింగించి యద్దశరథునిపెద్దకొడుకు తుందుడుకు మెందుకొన వెండియు లక్ష్మణుం గనుంగొని యిట్లనియె. 212

మ. అవుఁగా లక్ష్మణ మున్నెఱుంగవె సమస్తాదిత్యులున్ రుద్రులున్
భవనీరేజభవాదులున్ మునులు దిక్పాలుర్విలోకింపఁగా
నవనీకన్యక నేను నొల్లక మహోగ్రాగ్నిం బ్రవేశింపు మ
న్నవిధంబున్ సతి వహ్నిఁ జొచ్చుట రహిం ద్రైలోక్యమున్ మెచ్చుటల్.

ఉ. అప్పుడు వచ్చి వహ్ని తనయాకృతితో ధరణీజఁ దెచ్చి యీ
యొప్పులకుప్ప సాధ్వి సుగుణోన్నత నే సకలాంతరాత్మనై
యెప్పుడుఁ గాంతు నొచ్చె మొకయింతయు లే దని యప్పగింపఁడే
యప్పలుకుల్ నిజంబు లని యాడరె యచ్చటివేల్పు లందఱున్. 214

చ. అనిమొనఁ బంక్తికంఠుఁ దునుమాడిన మేలు దలంచి యిచ్చకం
బునకు ధరాత్మజ మంచి దని బొంకిరొ వేల్పులు సీతభావ మేఁ
గనియును మూఢు లిట్టు లనఁగాఁ గలరంచుఁ దలంచి కాదె య
య్యనిలము మండఁ జేసి చొరుమంటిని దానిని నెంచ రైరిగా. 215

ఉ. పామరు లాడుమాట నొకపాటిగ నెంచి వితాకుఁ జెందఁగా
నేమిటి కంచు మీరు వచియించిన నేజను లైనఁ దిట్టఁగా
భూమిని నిందఁ జెంది మృతిఁ బొందినయయ్యపకీర్తిభాజనుం
డామిహిరేందుతారముగ నాపదఁ బొందును రౌరవాదులన్. 216

క. వివృతస్వర్గద్వారం, బవరజమణులార పుణ్యయశ మందులకై
సువివేకు లుత్సహింపుదు, రవివేకులు గాంతు సేతు రపయశమునకున్. 217

క. క్షితిమీఁద బ్రతికియుండియు, మృతిఁ బొందినవారు నిందఁ జెనసినవారల్
మృతిఁ బొందియు బ్రతికినఘనులు, లతినిర్మలకీర్తిదేహు లవరజులారా. 218

క. కాన సడి కోడి ప్రాణము, లైనను బ్రాణముల కెల్లఁ బ్రాణములను మి
మ్మైనను ద్యజింతు ననఁగా, జానకి నెడఁబాయు టెంత చర్చింపంగన్. 219

ఉ. దీనత పాయ నెల్లసడి దీఱఁగ నే నిఁక జానకీసతిం
గాననఁ ద్రోయఁ బంచుట సుఖం బని యెంచితి మంచి దైనఁ గీ
డైనను మంచి దంచు వినుఁ డడ్డము లాడితి రేని మీకు నా
యాన సుఁడీ యటంచు విభుఁ డాడినఁ గొందల మంది రందఱున్. 220

క. జనవిభుఁ డంతట లక్ష్మణుఁ, గనుఁగొని మీవదినె నన్ను గాంగతటతపో
వనములు గన వేట్క పుట్టెడి, నని వేఁడిన దట్టుగాన నదియె నెపమునన్. 221

శా. పల్కాటల్ దలపెట్ట కర్కుఁ డుదయింపన్ రేపె యాలోకనిం
దలు మానంగ సుమంత్రచోదితరథాధ్యాసీనఁ గావించి వ
న్యల్ మోదంబునఁ జూడ రమ్మనుచుఁ గాంతన్ నీవు గొంపోయి యా
వాల్మీకుల్ వసించునాశ్రమము చేర్వన్ డించిరమ్మా వెసన్. 222

తే. ఇంతిపై నింతమూర్ఖత్వ మేల యనకు, మవనిజకు నాకుఁ దీఱె ఋణానుబంధ
మదియ కాదేని జను లిట్లు లాడుకొందు
రయ్య యిఁక నేల పలుమాట లాడుకొనఁగ. 223

క. అని యానతిచ్చి భరతాద్యనుజుల గృహములకుఁ బనుప నానతముఖులై
కనుఁగవల నశ్రు లొలుకఁగ, జని రధిపుఁడు విన్ననగుచు సదనముఁ జేరెన్.

తే. చేరి యవ్వారి యగుబాష్పవారిధార, లరుణరుచికన్నుఁదామరలాని నిదుర
మాన్ప రేయెల్ల వెతఁజెందె మనుజనాథుఁ, డలఁత నటులనె వేగించి రనుజులెల్ల.

క. లోకాపవాదమున నాత్మాకన్యఁ ద్యజింప నెంచఁగానో యేమో
యాకొంతచనిన ఘాతిరి, కాకుత్స్థున కొక్క బ్రహ్మకల్పం బయ్యెన్. 226

ఉ. జానకి నిందఁ జేసినప్రజన్ జలుకాఁకల ముంప రోషర
క్తాననుఁడై వెలింగ నన నబ్జసఖుం డరుణారుణాంశుసం
తానముతోఁ గనంబడినఁ దత్సమయోచితకృత్యముల్ వెసం
దా నొనరించి లక్ష్మణుఁడు ధైర్యముఁ బూని సుమంత్రుతో ననున్. 227

ఉ. శ్రీరఘువంశవారినిధి శీతలధాముఁడు రాముఁ డంపఁగాఁ
గోరిక గాంగతీరవనకోటులు జానకి చూడఁ బోయెడిం
దేరు సుమంత్ర శీఘ్రమున దె మ్మని పల్కి రథం బతండు సిం
గారము చేసి యశ్వములఁ గట్టి రయంబునఁ దెచ్చి నిల్పినన్. 228

శా. ఆసౌమిత్రి దృఢాత్ముఁ డోట వగ దైన్యంబున్ ముఖాబ్జంబునన్
వీసం బంతయుఁ దోఁప నీక తెగువన్ వే వచ్చి సద్భక్తి సీ
తాసీమంతినికిన్ వినమ్రుఁ డయి మాతా గాంగతీరాశ్రమే
త్యాసక్తిన్ నిను నందుఁ దోడుకొని పొమ్మంచున్ విభుం డంపెనన్. 229

క. వచ్చితి రథంబు దెచ్చితి, విచ్చేయు మటన్న సీత వేడుకపడుచుం
బొచ్చెంబులేనికృప సెలవిచ్చెనె పతి యనఘ పోదమే వనములకున్. 230

ఆ. అనిన నేమి యెఱుఁగదక్కట యీముగ్ధ యనదఁ జేసి యొంటి నడవి డించి
యెటుల వత్తు ననుచు నెడఁదఁ దల్లడపడె, లలన యెఱుఁగకుండ లక్ష్మణుండు

రామాజ్ఞచే లక్ష్మణుండు సీతను వాల్మీకాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట.

ఉ. అంబుజగంధి యయ్యెడ మహార్ఘులపత్నుల కంచుఁ గొన్ని హే
మాంబరరత్నభూషణచయంబులు గైకొని యమ్మణందియున్

వెంబడి నెక్కఁగా రథము వేడుక నెక్కి చిరత్నరత్నపీ
ఠంబున నుండె వాజుల హుటాహుటిఁ దోలె సుమంత్రుఁ డంతటన్. 232

క. రామాజ్ఞకు వెఱఁగందుచు, సౌమిత్రి భయార్తిదైన్యసంవృతమతి యై
యేమియు నన కేఁగఁగఁ దోడ్తో మహిజకుఁ దోఁచె నయ్యెదుశ్శకునంబుల్.

క. ఆదుర్నిమిత్తములు గని, భూదేవికుమారి భీతిఁ బొంది మనస్స
మ్మోదంబు డింద నుడి నెంతో దైన్యము మించ లక్ష్మణునితో ననియెన్.

సీ. నరియఁడు దెరువాఁగె గరుడియుఁ బాలయు, నెసమనుండియువచ్చి కుడిని నిలిచెఁ
జెవులపోతెదుర య్యెఁ జెమరుఁడా దెసఁ జూపెఁ, బలుమాఱు నిదెవించెఁ బైఁడికంటి
నుడిగాడ్పు తేరి నల్పుట్టుఁజుట్టలు వెట్టెఁ, గడిఁదిమూటలు వెళ్లఁ గ్రక్కె నక్క
యడ్డమై కాలాహియదె పుట్టతుది కెక్కెఁ, గనుఁగొంటె ధ్వజముపై గ్రద్దలాడెఁ

తే. గావిరి దిగంతములనెల్లఁ గ్రమ్ముకొనియె
ధరణిదిరదిరఁదిరుగుచందమునఁ దోఁచె
గగనమణి మాసెఁ బగలె ఘూకములు మ్రోసె
నన్న లక్ష్మణ యిది యేమి యాగడంబొ. 235

చ. మునుకొని యిట్లు దుశ్శకునముల్ గనిపించుటకున్ మెఱుంగు పె
ట్టినగతి నామనంబునఁ గడింది భయంబు జనించె దక్షిణాం
గనికరముల్ చలించె ధృతి గాసిలె మే నవశత్వ మొందె నే
మని వివరించుదాన జగమంతయుఁ బాడయి తోఁచెఁ జూడ్కికిన్. 236

ఉ. నాసఖు నామనోహరుని నా ప్రభు నారఘురామదేవునిన్
బాసి వనాళి నున్నమునిపత్నులఁ జూచెద నంచు నేల పే
రాస గణించి వచ్చితి హితాహితచింతలు లేనివారు గా
రే సతు లంచు మాన్ప కతఁ డేమిటికిన్ వర మిచ్చె లక్ష్మణా. 237

చ. నను మదికోర్కి దెల్పు మనినాథుఁ డనం బదునాలుగేండ్లు చూ
చినవను లింతె కా యని విశేషము వే ఱొకఁ డిచ్చగింప కే
మని వనిఁ జూడఁ గోరి తహతహ యిటులన్ విపరీతకాంక్షపా
త్తునఁ జనుపాపజాతికిని దుశ్శకునంబులు గాక యుండునే. 238

చ. కుమతి వినాశకాలమునకున్ విపరీతపుబుద్ధిఁ బూని యా
క్రమములె కాంక్షఁ జేసి చెడుఁ గావున నేనును గోరరాని ది
ష్ట మని తలంచి దుర్దశఁ బడం బఱతెంచితి మీఁద దుర్దశా
సమితికి నీనిమిత్తములె సాక్షిరి గావె నృపాలనందనా. 239

చ. ధవు నెడఁబాసి వచ్చు తెగుదారికి నా కిఁక వంత యేల ని
య్యవశకునంబులం బొడము నాపద లన్నియు మాన్చి రామభూ

ధవునకు నీకు నత్తలకుఁ । దక్కినబాంధవపౌరకోటికిన్
వివిధశుభంబు లీవలయు । వేల్పు లటంచు నమస్కరించినన్. 240

ఉ. ఆయమ చిత్తశుద్ధికి నరేయంబునకున్ వెఱఁగంది లక్ష్మణుం
డీయఖిలైకమాత పతి । నెప్పుడుఁ గూడి సుఖించునట్లుగాఁ
జేయక పాయఁ జేసె విధిచేష్ట గదా యని నిందసేయు నే
మో యనఁ బోవు మాను వగ । నున్న రనుం దలవంచు నయ్యెడన్. 241

క. అన్నవలామిన్నయు నతఁ, డున్న తెఱఁగు దుశ్శకునము । లుడుగక కన నా
చున్న తెఱంగును గనియును, మన్నక చనె దైవగతిఁ గ్రమింపఁగఁ దరమే.

వ. ఇవ్విధంబున సీతాలక్ష్మణు లడవులు గడచి యేఱులు దాఁటి పర్వతంబులు
క్రమించి పక్కాణాదు లతిక్రమించి చనిన ముందట. 243

క. గోమతి నమృతరసోపమ, గోమతిఁ దరుపుంజమంజుకుంజోరుతటీ
గోమతి నుతికలితప్రతి, గోమతిఁ బ్రాపించి ప్రొద్దు గ్రుంకినయంతన్. 244

క. సరిదంతికాశ్రమంబునఁ, దిరముగ నాఁ డుండి వేగ । దే రెక్కి మహో
ద్ధురగతి మధ్యాహ్నములో, సరిగిరి భాగీరథీతటాంతరమునకున్. 245

ఉత్సాహ. చెంగటం గనెఁ లతాంగి । శీతలానిలాహతో
త్తుంగభంగ తీరసంగ । తుంగనాగరంగనా
రంగ రంగదంబుజాతరంగనృత్తచంగసా
రంగరంగ గంగ నంతరంగి మంతఁ బొంగఁగాన్. 246

శా. ఈచందంబున గంగఁ జూచి తనలో । నింపొంది కీర్తించు సీ
తాచంద్రాస్యను లక్ష్మణుండు గని యాత్మస్వామియాజ్ఞాపనం
బాచింతాభర మాయపప్రథయు నింకైనన్ వినన్ లేమి నెం
తో చెల్వొందెడి నీమె కావిసపుఁ బ । ల్కేలా గిఁకం దెల్పుదున్. 247

క. అని నిలువరానివగపునఁ, గనుఁగవఁ గన్నీరు నించి । క స్తిఁ బడెడియా
యనఁ గని వెతయు దిగులుఁ బెనఁగొనఁగా నజ్జనకరాజుకూఁతురు వల్కెన్.

ఉ. విన్నఁదనంబు మించెఁ బురి । వెల్వడినప్పటినుండి నీమొగం
బున్న తెఱంగుఁ గాంచి దిగు । లొందుచు నుందు ని దేమొ యంచు మీ
యన్నకుఁ దత్సహోదరుల । కా పుత్రులకున్ శుభమే కదన్న నీ
కన్నుల నేల నశ్రువులు । గ్రమ్మెడిఁ దెల్పఁ గదన్న లక్ష్మణా. 249

చ. అడవిని దొల్లి శ్రీ దొఱఁగి । యన్నను గొల్చుచు వచ్చునప్పుడున్
గడుసరి యింద్రజిత్తని ముఖాముఖిఁ గయ్యము సేయునప్పుడున్
జడుఁ డగురావణాసురునిశక్తి యురంబున నాటినప్పుడుం
బాడమదు కంట నీ రిపుడు । పుట్టిన దేటికొ తండ్రి తెల్పవే. 250

ఉ. మానసికవ్యథల్ రుజలు | మాన్పఁగ నోఁపినపుణ్యరాశి గం
గానదిఁ జేరియుండియును | గస్తిపడం దగునయ్య వేడ్కతో
నీనదిదాఁటి తాపసుల|యింతులఁ గన్గొని భూషణావళుల్
కానుక లిచ్చి దీవనలు | గైకొని వత్తము రమ్ము చెచ్చెరన్. 251

వ. అని పలికి లక్ష్మణునిదైన్యంబు గని తలంకి మరల నిట్లనియె. 252

క. కనరానిదుశ్శకునములు, గనునప్పటినుండి మనసు | గలఁగెడు నాకున్
వను లేల మరలిపోదమె, నినుఁ జూచిన నినుమడించె | నెవ్వగ లనినన్. 253

ఉ. కన్నుల నీరు గ్రుక్కుకొని | గ్రక్కున లక్ష్మణదేవుఁ డన్న ము
న్నన్నది నెమ్మదిం దలఁచి | యార్తి యొకించుక డించి తల్లిరో
నిన్నటిదుర్నిమిత్తములె | నెవ్వగఁ గూర్చె నయోధ్య కేల మీ
రెన్నినలీల నవ్వలికి | నేఁగుద మంచు వచించి ధీరతన్. 254

చ. అరదము డిగ్గి యచ్చతురుఁ | డచ్చట సారథి నుంచి యోడపై
ధరణిజ నెక్కఁ బంచి వెత | దార్కొనఁ దానును నెక్కి తత్సరి
త్తరణ మొనర్చి వేగ తట|ధారుణిఁ జేరియు శోకవార్ధిలోఁ
దరళమనస్కుఁడై మునిఁగి | ధారగఁ గన్నుల నశ్రు లొల్కఁగన్. 255

చ. జనకజమోము దీనత యొ|సంగఁ గనుంగొని యీరెలుంగుతో
జననిరో పాయ దీహృదయ|శల్యము శోకదవాగ్నిఁ గ్రాఁగుకం
టెను మరణంబు మేలు జన|నిందితకృత్యముఁ బూని వచ్చితిన్
నను శపియించు మంచుఁ జర|ణంబులచెంగట వ్రాలి యేడ్వఁగన్. 256

క. ఎదవడి పెదవులు దడుపుచు, నదవద నెద తాల్మి వదల | నంగము గదలం
దుద మొదలు లేనిదీనత, గదురఁగ జనకసుత యతనిఁ | గనుఁగొని యనియెన్.

ఉ. అన్న యనేకదీనదశ | లానినవేళల నైన నీవు ము
న్నెన్నఁడు నింతవంత వహి|యింపవు ధైర్యము డింప వేల నేఁ
డిన్నగు లొందుచుండెద వ|హీనగుణాంబుధి వంచు నీగుణం
బెన్నుదు రంద ఱెవ్వరికి | నగ్గ దలంచితి వ్రుగ్గడింపవే. 258

చ. పరసతు లెల్లఁ దల్లులుగ | భావనసేయుదు వెల్లవేళలన్
బరధన మన్న హాలహల|భంగిగఁ జూతువు బొంకి వెన్నఁడుం
బగుపము లాడ వెవ్వరిని | బ్రాహ్మణభక్తియు రామసేవయు
న్దిర మగు నీకుఁ దండ్రి జన|నిందితకృత్యము లెవ్వి యియ్యెడన్. 259

క. మన్నన దొలంగి నిను మీ, యన్న నిరాకరణచేసి | యాఁడెనో నీకా
యన్నపయి భక్తి దొలఁగెనో, కన్నాయము నేమినైనఁ | గాంచితివో. 260

క. గురునింద నాచరించితొ, పరదూషణ చేసితివొ కృపారహితుఁడవై
శరణన్నవారిఁ ద్రోచితొ, యరులకు వెన్నిచ్చి నేగ నరుదెంచితివో. 261

క. రామాజ్ఞ లేకయే నను, దీమసమున నిందుఁ దోడితెచ్చితొ నావై
స్వామిమతి యెడసి యున్నదొ, యేమిటి కడలెదవు తండ్రి యెఱిఁగింపఁగదే.

శా. సౌమిత్రీ భయ మయ్యెడిన్ నుడువుమా క్ష్మాదేవిజామాత యా
శ్రీమత్పద్మదళాక్షుఁ డారఘుకులక్షీరాబ్ధిపూర్ణేందుఁ డా
హేమక్ష్మాధరధీరుఁ డాయసురమత్తేభేంద్రహర్యక్షుఁ డా
శ్యామాంగప్రభుఁ డామహాప్రభుఁడు లెస్సై యున్నవాఁడే పురిన్. 263

క. మనుమార్గనిరతుఁ డనఁగా, మనుమానవపతి దయాబ్ధిమానచ్యుతుఁడై
నిను మానెనొ నను మానెనొ, యనుమానము మాని తెల్పుమనమానినితోన్.

క. తెలుపుటకుఁ గొంత చింతిలి, తెలుపక పోరా దటంచు దృఢనిశ్చయతం
దలఁచుచు వడి లేచి కృతాంజలియై యతిఁ డశ్రులొలుక జనకజ కనియెన్.

లక్ష్మణుఁడు గంగ దాఁటి రామాజ్ఞను సీతాదేవికిఁ దెల్పుట.

ఉ. ఇంతకుఁ బూని వచ్చి వచియింపక పోదునె విన్ము తల్లి దు
శ్చింతులు దైత్యుచేఁ బడిన సీతను గ్రమ్మఱ నేలుచున్నవాఁ
డెంతవిమోహి రాముఁ డని యెగ్గులు పల్కిన నాలకించి భూ
కాంతుఁడు నిందఁ జెంది నినుఁ గానలలోపల డించి రమ్మనెన్. 266

క. క్షుల్లకజన దుష్టవచో, భల్లకదంబముల హృదయపద్మ మగల భూ
వల్లభుఁ డోరిచె భవదా, యల్లక భర మేమి వినియె దమ్మరొ యింకన్. 267

చ. మునులు మహాతపోనిధు లమోఘదయాంబుధు లాశ్రయించు కా
ననములు చేరి నీ వికఁ దినమ్ములు త్రోయఁ గదమ్మ యంచు నీ
యనికి కనర్హ మైనయెడ లొప్ప గణింపఁగ నొగ్గ నాల్క నీ
యనదతనంబు సైఁచె మది యమ్మరొ యెంతటి కైతిఁ జూడుమా. 268

చ. జనపతి లోకనిందఁ బడఁ జాలక నిన్ వనిఁ ద్రోయు మన్నచో
విని సహియించి కానలకు వేగమునం గొని తెచ్చి నిల్వఁగాఁ
జనుఁ నెడ లుగ్గడించి ధృతిసంపదఁ బొంపిరిపోవుచున్నవాఁ
డను ననువంటిమూర్ఖు నకటా విధి యేగతి సృష్టి సేసెనో. 269

ఉ. అంచిత వామలూరుజవనాంతరభూముల నిన్ను డించి ర
మ్మంచు రఘూద్వహుం డనిచె నక్కట యెక్కడ నిల్చి యెట్లు వే
గించెద వమ్మ యెవ్వరు సఖీజను లయ్యెదరమ్మ యేమి యూ
హించి దినంబు లింకఁ గ్రమియించెద వమ్మ పతివ్రతామణీ. 270

ఉ. నీవిమలప్రభావమును నీవినయాదికసద్గుణంబు ల
ద్దేవుఁ డెఱింగియుండియును నిందలకుం బఱిలోడి యోజగ
త్పావని నీవు గోరిన నెపంబున నిచ్చటి కంపినాఁడు గా
కీవిరహాబ్ధి నేకరణి నీఁదఁగలాఁ డతఁ డింకమీఁదటన్. 271

ఉ. దాయలకైన నిట్టివెత దార్కొన నేగతిఁ జూడ వచ్చుని
న్నీయటవీస్థలిన్ విడిచి యే నెటు లేఁగుదు నన్ను నేల భూ
నాయకుఁ డిట్టిబెట్టిద మొనర్పఁగఁ బొమ్మనె నెద్దియైనచోఁ
జేయఁగ నోడఁ డీకఠినచిత్తుఁ డటంచు నెఱింగి పంచెనో. 272

సీ. మితి లేనియీమిడిమేలంపుమెకములు, సకియలబలఁగమే జనని నీకుఁ
బరికింపరాని యీబలుమలల్ నవరత్న, మయచంద్రశాలలే మాత నీకుఁ
గడుభీతి ముంచు నీగహనముల్ విహరింపఁ, దగినపూఁదోఁటలే తల్లి నీకు
ఘోరనక్రభుజంగకోటితో మలయునీ, హ్రదములు కొలఁకులే యంబ నీకు
తే. బంధురములైన యీమహాప్రస్తరంబు, లిందుమణివేదకలె జనయిత్రి నీకుఁ
గటకటా యొంటి యిచ్చోట నెటుల నిలిచె, దమ్మ నీయున్కి కేమందు నమ్మ నేను.

మ. జననీ నీవు మహాపతివ్రతవు నీసౌశీల్య మిల్లాంద్రకె
ల్లను మేల్బంతి రఘూద్వహాంఘ్రియుగళీలగ్నాత్మవై యుండు మీ
యని నే నెవ్వఁడ విన్నవింపఁ బతిఁ బాయం జేసి నిన్నొంటి డిం
చినపాపాత్ముఁడ నూరి కేఁగు మనుచున్ సెల్విచ్చెదే నావుడున్. 274

క. అల్లలన యతనివచము, లెల్లన్ విని మొదలు నఱుక నించుకవడిలోఁ
ద్రెళ్లెడికదళికవలె హా, తల్లీ యని బిట్టు సొరిగి ధరపైఁ బడియెన్. 275

వ. పడిచేడ్పడి బడిబడిం బొడముబడలికనొడ లెఱుంగక రెండుగడియ లుండి కొండొక తెలిసి వెండియు నలసి యవశయై దీనదశం బొరసి యాకృశాంగి మరలఁ గన్నుఁదామరలు విచ్చి విచ్చలవిడి వెడలెడియశ్రుజలధారాప్రవాహంబులు చెక్కుటద్దంబులపై జాలు వాఱి జాళువామెఱుంగుపయ్యెదచెఱంగుమీఁదికి దిగజాఱి యుత్తుంగతరస్తనకనకకలశంబులు నిండుకొన మొండుకొనునిట్టూర్పుసెగలం దగిలి చిగురువాతెఱ తుకతుక నుడుక నుడుకణంబులబెడఁగు నడంగఁ ద్రొక్కు చేర్చుక్కదెరలఁ దరళతరచికురనికరంబు లలికఫలకంబునఁ జెరలాడఁ దుఱిమినవిరులసరులతో నొఱవినకొప్పు పెన్నెఱు లంసభాగంబులం బొరలిపడ జడుపుఁజెమ్మటలం గ్రమ్ముకొని నెమ్మేను గడగడ వడంక గడంకదక్కి చిన్నిమొగంబు విన్నఁదనంబున కిమ్ముఁజూపఁ బరితాపదవానలంబునఁబడి పురపురఁ బొక్కుచుఁ దాల్మిదూలి స్రుక్కుచు లేచి కూర్చుండి శోకరసంబాకారంబు దాల్చినచందంబునఁ జిత్రంబుగాత్రంబుగై కొన్న చెన్నున సాధ్వసంబు సాధ్వియైనకరణిం గరుణంబు కరణంబులొందిన తెఱంగున నూరక వెక్కివెక్కి యేడ్చుచు

నేడుపువిడిచి మానంబు పూనుచు మానంబుమాని తనలోఁ దానగుచు నగ పుడిగి
తల యూఁచుచుఁ దల యూచుట విడిచి ముక్కుపై వ్రేలు గీలుకొలుపుచు జాలి
గొని హాహాకారంబు సలుపుచుఁ దలఁపనితలఁపు లవిగోఁ జూచి తేలక్ష్మణా యని
యతనిదిక్కు చూడ్కుల నిగిడించి యిట్లనియె. 276

చ. అడలకు మన్న నీకు వసుధాధిపునానతి దాఁట వచ్చునే
యిడుమలఁ జెందు మంచు విధి యీధర నన్ను సృజించి యుండఁ గాఁ
గడవఁగ నెవ్వరోపుదురు కానల కేఁగిననాఁడె యాపదల్
గడచితి నంచు నుంటి నెఱుఁగం దుది ని ట్లగు నంచు నామదిన్. 277

క. ఆదుర్నిమిత్తములఫల, మీదుఃఖము సేయ కున్నె యీదుఃఖము లా
పాదింప విధి తలంచియె, కాదే యాకోర్కి నాకుఁ గలిగించుటయున్. 278

చ. ఎడపక పూర్వజన్మముల నేమిథునంబులఁ బాయఁ జేసి వా
రడలఁగ నవ్వుచుంటితినో యాయఘ మూరకపోనె నాఁడు కా
ఆడవుల రామపాదజలజాప్తి వసించితి నేఁడు నాథుపాం
దెడపి యనాథనై యిచట నేగతి మేన భరింతుఁ బ్రాణముల్. 279

ఆ. ఏను సాధ్వి ననుచు నెల్లవారలు నన్ను, సన్నుతింతు రనుచు సంతసింతుఁ
గాని నడుమ నిట్టికటికినిందలు పుట్టి, యడవిఁ ద్రోచు రాముఁ డనుచు నెఱుఁగ.

చ. కటకట లక్ష్మణా పిడుగుకంటెను బెట్టిద మైనమాట నే
డిటు విని యుండియుం బగుల దింతలు నింతలు గాదు గుండె యె
ప్పటివలె నున్న దీకటికిభావముతో ననువుల్ భరించి యి
య్యటవినె యింక నేవలన నాపద లొందఁగ నున్నదాననో. 281

చ. కళవళ మంది తెల్పితివొ కాక పరాకునఁ దప్ప వింటివో
కలనయినన్ రఘూద్వహుఁడు కానలలో ననుఁ ద్రోయఁ బంచునే
తెలిసి గణింపు లక్ష్మణ మతిభ్రమ మైనదొ హా సహింపు మి
ప్పలుకు లెఱుంగ కంటి వెతఁ బాటిలె నీ కొక భ్రాంతి యున్నదే. 282

ఉ. ఎన్నఁటికిన్ రఘూద్వహుని నేనును నన్నిక రామచంద్రుఁడుం
గన్నులఁ జూడఁ గల్గ దొకొ కల్గక యుండినఁ బ్రాణ మేల పో
దన్న రఘుప్రవీరుచెవుల్లారఁగ నింతయుఁ దెల్పు నాదు మే
నున్నది చెంత గంగమఘుఁ గున్నది మైనటు లయ్యెడుం దుదిన్. 283

చ. పతి మతి నెంచె నేమొ తనుఁ బాసి యశోకవనంబులోపలన్
బ్రతుకదె పెక్కు నాళ్లనుచుఁ గ్రమ్మఱఁ దాఁ జనుదెంచి శత్రునిన్
హతునిఁగఁ జేయు నేలు ననునాస గదా బ్రతికించె నాఁటి కా
గతి నిఁక నేమి యాసగొని కాయము నిల్పుదుఁ దెల్పు మిన్నియున్. 284

చ. ఎఱుఁగనిమూఢు లాడుకొను ఽ నెల్లులకున్ భయ మంది యప్పుడే
కఱకుమనంబుతో విభుఁడు ఽ కాననసీమకుఁ బంచెఁ గాక య
త్తెఱఁ గొకసారి నన్ బిలిచి ఽ తెల్పి మనోవ్యథ తీర్చి నిన్ను నే
మఱ నని పంపఁ డయ్యె నభిఽమానముఁ గూర్మియు నెందుఁ బోయెనో. 285

క. ఆకరుణ యాప్రసన్నత, యాకూరిమి యాప్రియోక్తి ఽ యాగారవముం
గాకుత్స్థుఁడు మఱచెఁగదా, యాకస్మికముగ జనించు ఽ నపవాదమునన్. 286

శా. ఆకర్ణాయతనేత్రమై మణిమయోఽద్యత్కుండలద్వంద్వశో
భాకీర్ణాంచితగల్లమై సురదనం ఽ బై సుందరభ్రూయుతం
బై కమ్రస్మితచంద్రికావిలసితం బై యొప్పు శ్రీరాముమో
మీకాయంబునఁ జూచుభాగ్య మిఁక లే ఽ దేమీ సుమిత్రాత్మజా. 288

సీ. అవని నయోనిజ ఽ నయి పుట్టి మిథిలేంద్రు, పీట నేఁ బెరిఁగిన ఽ విధము వినరా
యంగరాగము లిచ్చి ఽ యనసూయ మొదలైన, సతు లెంచుకొన్నది ఽ చాల వినరా
యాలంకలోఁ దొల్లి ఽ త్రైలోక్యము నుతింప, వహ్నినేఁ జొచ్చిన ఽ వార్త వినరా
యీసీత విద్రోహి ఽ యేలుకొమ్మని రాము, బ్రహ్మాదు లపుడన్న ఽ పలుకు వినరా
ఆ. వినియుఁ గనియుఁ బ్రజలు ఽ నను నిందసేసిన, యంతమాత్రమునకె ఽ యధిపుఁడులికి
యింత తెగువ సేయ నిచ్చగించుట నాయ, భాగ్యమింతె యొకరిఁ ఽ బల్కనేల.

చ. వనముల కేల వచ్చితివి ఽ వల్లభునిం బెడఁబాసి యొంటిగా
నని మునిపత్ను లెల్ల గుమి ఽ యై యడుగన్ ధృతి మాలి వారి కే
మని వివరింతు నింత విపఽదంబుధి నేకరణిం దరింతు నే
యనువున నీప్రతిక్షణమఽహాయుగముల్ క్రమియింతు లక్ష్మణా. 288

వ. అని పెక్కువగల నమ్ముగువ వాఁగిలి మగని తెగువకుఁ బరితపించియు నించుకత
గవుదలంచి తెగువ వహించి బహిర్లిఖితచిత్రంబుకోమ నొందియున్నయమ్మఱఁ
దితో మఱియు నిట్లనియె. 289

చ. వగపునఁ దోఁచి నన్నియు నఽవారణఁ బల్కితిఁ గాక భర్తకున్
జగదపవాదముం గడుపఽశక్యమె నేను వియోగమగ్నతన్
దెగువకుఁ జొచ్చి రాము జనఽనిందితుఁ జేయుదునే తదాజ్ఞ యె
ల్లగతులఁ బూని కానల మెఽలంగుదు మేను గలంతకాలమున్. 290

సీ. అన్నలక్ష్మణ యింక ఽ నాలస్య మేటికిఁ, జను మయోధ్యాపురం ఽ బునకు నీవు
మువ్వురత్తలకును ఽ మ్రొక్కితినని తెల్పు, మచటిబంధుల నెల్ల ఽ నడిగితినను
మతికృపాళునకు రాఽమావనీంద్రునకు నా, మ్రొక్కుగా నతిభక్తి ఽ మ్రొక్కు మీవు
తనయాజ్ఞఁ దలఁ దాల్చి ఽ జననింద తనుఁ జెంద, నీక కానలఁ జరిఽయింతు ననుము

తే. భూజనుల బాంధవుల లెస్స । బ్రోవు మనుము
తలఁప నాకేశుఁగడయును । దానె యనుము [మనుము.
భావ మెప్పుడు దనమూర్తిఁ । బాయదనుము, నెమ్మియొక । యింత నామీఁద । నిల్పు

తే. పోయి రమ్ము శుభంబులు । పొందు నిన్ను
నన్ను మఱవక యుండుమా । యన్న యనుచుఁ
గన్నుఁగవ నశ్రుధారలు । గ్రమ్ముకొనఁగ, నన్నెలంతుక దీన వైఖరి యడలుచున్న.

క. చనఁ గాళ్లు రాక చన కిఁక, జన దని ధేనువును బాయఁ । జాలనివత్సం
బును బోలి జాలిగొని యో, జననీ జననాథుఁ గొలువఁ । జనుదమనె యనుచున్.

ఉ. అల్లన మ్రొక్కి కాళ్లు వడఁ । కాడఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి మే
నెల్లఁ జలింప హోరుమని । యేడ్చుచుఁ బెద్దయెలుంగుతోడ హా
తల్లిని డించి పోయెదను । దాపసకామినులార కూర్మి సం
ధిల్లగఁ బ్రోవరే యనుచు । దీనత లక్ష్మణుఁ డేఁగె నయ్యెడన్. 296

ఆ. ఏఁగి నావ యెక్కి । యెడఁద ఝల్లడపడఁ, దిరిగి తిరిగి సీత । దిక్కు గనుచు
దిక్కు కలిగి నీకు । దిక్కు లే దాయెఁగా, తల్లి యనుచు నవలి । తటముఁ జేరి,

క. తేఱినివగ నం దుండెడి, తేరెక్కి సుమంత్ర యెంత । దీనత వచ్చెన్
శ్రీరామలీల మీఱెడి, శ్రీరామవధూటి కనుచుఁ । జింతిలుకొనుచున్. 297

క. చనుచుండె నిచట సీతా, వనజాక్షియు నతఁడు మరలి । వచ్చునో యని యా
యనచనినతోవ పలుమఱుఁ, గనుచున్ విధిదూఱుకొనుచుఁ । గటకటయనుచున్.

తే. రమణి మఱికొంతవడిదాకఁ । రథముఁ జూచుఁ
దరుణి మఱికొంత సేపు కే । తనముఁ జూచుఁ [లుసూచు.
గాంత మఱిమీఁదఁ రథప । రాగంబుఁ జూచుఁ, బడఁతి మఱియంతటనువట్టి । బయ

ఆ. చూచిచూచిచొక్కి । సొక్కి తాలిమిదక్కి, వగలఁ బొగిలియూర్పు । సెగలనొగిలి
దిగులు దగులఁగుంది । వగఁ జెందిబెగడొంది, యలసిసొలసిమూర్ఛ । లొలసి తెలిసి.

జానకి శోకించుట.

వ. అచ్చెలువ తన్ను మున్ను ముచ్చట లడుగునప్పుడప్పుడమిఱేడు చేసినచెయ్వులఁ
దలంచుకొని. 301

సీ. ఒడిమీఁదనిడుకొని । యురముపైఁ జేర్చుట, చేరిక కది కడ । సారి యేమొ
చెక్కుఁజెమ్మట చేల । చెఱఁగునఁ దుడుచుట, చెలిమికి నది తుది । చీటి యేమొ
వుక్కిటితావిక । ప్పురవీడె మిచ్చుట, యనురాగమున కది । యవధి యేమొ
కోరినపని కియ్య । కొను టది కరుణాప్ర,బంధమ్మునకు ఫల । గ్రంథ మేమొ

తే. మోము మోమునఁ గదియించి । ముద్దు గొనుట
యదియె మోహంపుఁబనికిఁ దీ । ఱుదల యేమొ

మొలనగవు దేరఁ జూచి లోపలి కనుచుట
మేలుచిన్నెల కది పోలిమేరయేమొ.

మ. అని దుఃఖించు నపప్రథం దెలుప కాహా భూవిభుఁ డింతవం
చనఁ గావించునె యంచు విన్ననగు నేచందంబునం దెల్పి పా
ష్మనె మోమోడక యంచు నెంచుఁ బతిఁ బాయం జేసితే దైవమా
యను నిం కెవ్వరు దిక్కనుం దొలఁగ వీప్రాణంబు లౌరా యనున్. 303

క. అమ్మా యనుఁ బలుకవు నా,యమ్మా యను జాహ్నవీ దయానిధి ననుఁ జే
కొమ్మాయనుఁ గలశాంబుధి,కొమ్మాయనుఖగమృగములుగుమిగొనియడలన్

సీ. వనవిహారమున భూవరుఁ డాడునర్మముల్,మమతఁదలంచి కంపము వహించు
జలకేళిఁ దేలుచోఁ జెలువుండు గావించు, పరిహాసముల నెంచి పరితపించు
భోజనాదులవేళరాజేంద్రుఁ డొనరించు,బహుమానమూహించిభ్రాంతిమించు
ద్యూతాదికములందుదొరయెఱుంగనియట్లు,కళ లంటుట గణించికళవళించు

తే. నేకశయ్యావిహారంబులెంచి యెంచి, ప్రణయకలహాంతములవగల్పలికివలికి
వలపుముచ్చట లెడఁ జేర్చివనరి వనరి,యింతి విలపించెఁగలకంఠులెల్లఁ గదియ.

క. కాంతారత్నం బిటు ల, క్కాంతారమునందు వగవఁగా ఫలముల క
చ్చెంతఁ జరియించుమునిసుతు, లంతయు విని వచ్చి చూచియరుదంది వెసన్.

శా. ఆవాల్మీకులచెంత కేఁగినతులైయయ్యా విముక్తాబ్జ యా
శ్రీవామాక్షియొ ధాత్రికిం దిగినజేజేరాజు దేవేరియో
నా వెల్గొందులతాంగి యోర్తు వనిలోనం దీనయై బెట్టు వా
పోవం గన్గొని తెల్ప వచ్చితిమి యప్పూఁబోఁడిఁ గావం దగున్. 307

చ. అని మునిబాలకుల్ తెలుప నమ్ముని యాంతరదృష్టి నంతయుం
గని రఘురాముదేవి జనకక్షితిజాత్మజ యంచుఁ బల్కి గ్ర
క్కున నటు లర్ఘ్యపాత్రఁ గొని కొల్చుచు వెంబడి నేఁగుదేరఁ బా
యనితయ నెమ్మనంబు మొనయం జన గాంగతటంబు చెంగటన్. 308

చ. ఉడుగక తేరుచన్నదెస సూనినచూడ్కులుఁ గన్గొలంకులన్
విడువక పాఱునశ్రువులవెల్లువ లూఱట లేనియూర్పులుం
గడయిడరానివంత యెడగాంచనిచెక్కిలికేలు ధూళి బ్రుం
గుడువడుమేనునుం గలిగి కుందెడిజానకిఁ గాంచి కూరిమిన్. 309

శా. చేరం బోయినఁ జప్పుడింతి విని యాసీతాంబుజాతాక్షి య
క్కారుణ్యాంబుధి నత్తపోధనమణిం గన్నీరు లేఁజెక్కులన్
జాఱన్ జెప్ప లొకింత యొత్తి కని విశ్వాసంబు నిశ్వాసమున్
మీఱన్ బెట్టుగ నేడ్చుచుం జరణసామీప్యంబునన్ వ్రాలినన్. 310

మ. యతిమూర్ధన్యుఁడు బుజ్జగించి వగ పేలాపుత్త్రి నీసద్గుణో
న్నతి నీభర్త యెఱింగియుం బ్రజల నిందల్ దాల్మి గుందింపఁగా
ధృతి నీ తెం పొనరించె నింతయు మనోదృష్టిన్ విచారించి వ
చ్చితి నన్నున్ మిథిలాధినాథువలె నీచిత్తంబులో నెంచుమా. 311

చ. అఱమఱ యేల నే నిలుచునాశ్రమ దేశము నీదె కాదె నీ
కెఱబఱికంబు లేక నిఁక నిచ్చట నున్న తపస్వికాంత లం
దఱు నుచితోపచారము లొనర్పఁగలారు వివేక శాలినుల్
మఱతురె తెల్పి దైవగతి మాన్పఁగ నెవ్వరికైన శక్యమే. 312

చ. జనకుఁడు తండ్రి సద్గుణవిశాలుఁడు పంక్తిరథుండు మామ దు
ర్జనభుజగర్వవైభవవిరాముఁడు రాముఁడు భర్త నీకు నీ
వనుపమధర్మమర్మనిధి వజ్ఞతఁ జెందకు నాదునాజ్ఞఁ జే
కొని చరియింపు మేల వెతఁ గుందెద వర్ఘ్యముఁ గొమ్ము మానినీ. 313

క. అమ్మా యూరక వగవక, లెమ్మా నావనము నీకు లీలావన మా
రమ్మా యివె జలములు చే,కొమ్మా నీముఖము గడిగికొమ్మా యనుచున్. 314

వాల్మీకి సీత నూఱడించి తనయాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట.

ఆ. అనునయించి యర్ఘ్య మాయమ కిప్పించి,మానిమణి నిజాశ్రమంబునకును
గూర్మితోడఁ దోడుకొనిపోయె నిర్వ్యాజ,బంధుజనులు గారె బ్రహ్మమునులు.

క. సీతాసతితో నిటులఁ బ్ర,చేతసునిసుతుండు వనముఁ జేరి తనకు సం
ప్రీతిమెయి నతు లొనర్చు మ,హాతాపససతులఁ జూచి యతులమతి ననున్.

ఉ. రాజకులాభిరాముఁ డగు రాముని దేవి విదేహధారుణీ
రాజకుమారి పంక్తిరథరాజబిడౌజుని పెద్దకోడ లీ
రాజముఖీలలామ యల రాజసహోదరిఁ బోలు నీమెకుం
బూజలు సేయఁగాఁ దగుఁ దపోధనకాంతలు మీర లందఱున్. 317

చ. చెడుగులు రావణాసురునిచేఁ జెఱవోయిన కాంతఁ దెచ్చి యే
లెడు నని తన్నుఁ బల్కినఁ జలించి రఘూద్వహుఁ డీమెసద్గుణం
బెడఁద నెఱింగియున్ వడి సహింపక కానల కంపినాఁడు మీ
రెడపక యీమెఁ బ్రోవుఁ డని యింతిని వారల కప్పగించినన్. 318

ఉ. వారు మహాప్రసాద మని వామవిలోచన గారవించి యెం
తో రహిఁ బర్ణశాలలకుఁ దోడ్కొని పోయి యథోచితంబుగా
సారెకు వంతు లూని యుపచారము సేయుచు నుండి రంత న
క్కారుణికుండు చెందె నతికౌతుక మాఱడిలెన్ వధూటియున్. 319

సీ. రంగారుబంగారుఁ జెంగావులు ధరించు, శృంగారవతి నారచీర లూనె
భూజనంబులు మెచ్చు భోజనంబు లొనర్చు, కమలాక్షి కందమూలములు నమలెఁ
జంద్రకాంతవిశాల చంద్రశాలల నుండు, జవ్వని మునిపర్ణశాల నుండె
మరులుకొని శ్రీరాము నురముపైఁ బవళించు, బాలికామణి యొంటి పవ్వళించెఁ

తే. గన్నుసన్నల శుద్ధాంత కాంత లాచ,రించు సేవలు మెచ్చని కాంచనాంగి
యొగ్గె మునిముగ్ధకాంతాకృతోపచార, విధికి నెంచ నసాధ్యంబు విధికిఁ గలదె.

ఉ. అక్కడ లక్ష్మణుండు నటు లాతురుఁడై చనుచుండి త్రోవలో
నుస్రుక్కుచు సద్వినీతుఁ డగు సూతునిఁ జూచి సుమంత్ర చూచితే
యక్కట నిర్నిమిత్తము ధరాత్మజ కెంత యుపాధి వచ్చెఁ దా
నెక్కటి నైతి నంచు వెత నెక్కడఁ బ్రాణము వీడునో కదే. 321

చ. అడవులఁ బెక్కు నాళ్లిడుమ లంది విభుం బెడఁబాసి దైత్యుచేఁ
బడియట నెవ్వరుం బడని పాట్లకు లోనయి ప్రత్యయార్థ మై
యడరెడుచిచ్చుఁ జొచ్చి యతియత్నమునన్ సుఖ మింత చెందిసం
గడపట జానకీసతికిఁ గాఁపురముం గడతేఱ దాయెఁగా. 322

మ. శివుకోదండము ద్రుంచె వాలి నడఁచెన్ జేపట్టె సుగ్రీవునిం
బ్లవగశ్రేణుల నేలె ఘోరజలధిన్ బంధించెఁ బౌలస్త్యు నా
హవభూమిం దెగటార్చె నీవనితకై యర్కాన్వయస్వామి య
ట్టివధూటిం బెడఁబాసి నిల్వఁగఁ గలండే తాల్మి చిత్తంబునన్. 323

క. జను లంద ఱాడుకొనియెద, రని కద సతి సీత విడిచె నవనిజ తాపం
బున నగుపాపము జనులదొ, జననాథునిదో గణింపు సారథి యనుచున్.

చ. వగచుచుఁ బల్కులక్ష్మణుని వాక్కులు సారథి యాలకించి కేల్
మొగిచి వచించె నేల వెత మోదము ఖేదముఁ గాలపద్ధతిం
దగులుచు నుండు నెవ్వరికి దైవముముందరఁ బౌరుషంబు పెం
పగునె మహాత్మ తొల్లి బుధు లాడినమాటలు విన్మ తెల్పెదన్. 325

సుమంత్రుఁడు లక్ష్మణునకు దుర్వాసువాక్యంబులు దెలిపి యూఱడించుట.

తే. ధర్మనిధి యైనమీతండ్రి దశరథావ,నీశుఁ డొకనాఁడు నిజపురోహితునిఁ జూడఁ
దలఁచి రథ మెక్కి సూతకృత్యంబు నేను, బూనఁగ వసిష్ఠమునివనం బునకుఁ బోయి.

శా. ఆసత్రంబున కేకవార్షికమఖవ్యాసక్తిమై వచ్చి దు
ర్వాసుండున్ గురుచెంత నున్కిఁ గని దీవ్యద్వహ్నిభానుద్యుతుల్
భాసిల్లం దగువారిఁ జేరఁ జని సద్భక్తిన్ నతుల్ సేసి త
త్ప్రాసన్న్యంబున కుబ్బుచుం గొలిచి భూపాలుండు వర్తిల్లఁగన్. 327

తే. అతిథి వైతివి మాయింటి కధిప యనుచుఁ
గందమూలాదికములు వేడ్కల నొసంగి
తామును భుజించి యమ్మునుల్ తగినమాట
లాడుచు వసింప నవసరం బరసి విభుఁడు.

క. అలదుర్వాసోముని కంజలిఁ జేసి మహాత్మ రామచంద్రుం డెన్నా
ళ్లిలయేలుఁ గొడుకు లెందఱు గలిగెద రాయుఃప్రమాణగతి యెట్టిదియో.

తే. అతనితమ్ములబ్రతుకెట్టిదక్కవంశ
మవని నెందాఁక వర్తించు ననఘచరిత
యానతీఁ దగు నింతయు ననినఁ గరుణ
పొడమి మీతండ్రి కయ్యత్రిపుత్త్రుఁ డనియె. 330

క. అనఘా నీతనయాగ్రణి, విను మీధరఁ బదునొకండువేలేం డ్లేలున్
మును లెంచఁ బెక్కుయాగము, లొనరించుం బిదపఁ బుత్త్రయుగ్మముఁ గాంచున్.

క. అందగ్రసుతు నయోధ్యకుఁ, బొందుగఁ బతిఁ జేయు నాప్తబుధమంత్రిసుహృ
ద్బృందముతో నానందముఁ, బొందుచుఁ దుది బ్రహ్మలోకమునకుం బోవున్.

ఆ. కొదువముగురుపుత్త్రకుల కిర్వురిరువురు, పుత్త్రు లొదవి యన్యభూము లేలఁ
గలరు పెద్దకాల మిల నిల్పు నిక్ష్వాకువంశ మింక నొక్కవార్త వినుము.

మ. ధరణీజం బెడఁబాసి రామవసుధాధ్యక్షుండు పెక్కేండ్లు త
ద్విరహం బొందెడికారణంబు గల దావృత్తాంత మే మంటివా
పరిపాటిన్ వినిపింతు విన్ము దివిజుల్ భంగించినం దైత్యు లా
తురులై మున్ భృగుపత్నిమఱ్ఱు సొర నెంతో కూర్మి నక్కాంతయున్.

ఆ. వారి కభయ మిచ్చి వైరుల వారింప, నసురవైరి చేరి యప్పురంధ్రి
శిరము చక్రధార ఛేదించి దైత్యుల, సంహరింప భృగువు చాలఁ గినిసి.

ఉ. దేవుఁడ వంచు నిన్ను వినుతింపుదు రందఱు నింతక్రూరతన్
స్త్రీవధ యెట్లు చేసితివి శ్రీధర యీకొల చెంద కుండినం
బోవునె మానవత్వమున భామిని నీ విడఁ బుట్టి యాత్మప
త్నీవిరహార్తి వందురు మనేకదినంబు లటంచుఁ దిట్టినన్. 336

క. హరి కిచ్చినయాశాపము, పొరసి నతని మరల ఋషులబోధల నతఁడా
హరిఁ బొగడి మాన్చె శాపము, హరికథ లెట్లైన మేలె యది యేల నృపా.

క. ఆభృగుశాపము వారిజ, నాభుఁడు వహియించి నీకు నందనుఁ డయ్యెన్
సౌభాగ్య మెంచఁ దగునె క, దా భూవర రాముఁ డొందుఁ దత్ఫల మింకన్.

క. హరికైన హరునకైనం, బరమేష్ఠికి నైన విప్రశాపలు దొరయం
దర మగునే యని లీలా, హరుఁ డమ్ముని దెలుప నృపతి యద్భుత మందెన్.

తే. ఈరహస్యంబు పురిఁ జేరుకొనెడ నృపాలుఁ, డానతిచ్చిన నేవింటి నంతెకాని
యెవ్వరు నెఱుంగ రీవార్త కిపుడు బోగుల, ననఘ తెల్పితి నిది నిల్పు మాత్మయందు.

చ. కతిపయవర్షముల్ చనినఁ గార్యము లన్నియుఁ దీర్చి రామభూ
పతి మిము మున్నుగాఁ బనిచి బ్రహ్మపదంబున కేఁగు సీతకై
వెత పనిలే దనన్ ధృతియు వేడుకయున్ వహియించి లక్ష్మణుం
డతని నుతించుచుం జని రయంబున గోమతిఁ జేరె నాఁటికిన్. 341

క. మఱునాఁ డరుణోదయమున, నరదము సూతుండు వన్న నతఁడెక్కి మహా
త్వర మధ్యాహ్నములోపల, నురువిమతాయోధ్యయగు నయోధ్యకుఁ జనియెన్.

వ. చని దీనాననుండై పురద్వారంబు సొచ్చి యచ్చట నెవ్వరిం జూడక తలవంచికొని రాజమార్గంబునం జనుచున్న తనదైన్యంబును జానకీశూన్యంబైన రథంబునుం గనుంగొని పురజనులు గుంపులు గూడుకొని నవనవగా విన్న మనము విన్నది నిజంబై తోఁచుచున్నది చూడుఁడు చూడుం డని గుసగుసలం బోవువారు నింత లేసిసంసారచ్ఛేదంబులు మనయూరిపుణ్యాత్ములవలన నేకదా యయ్యె నింక నేనోర్గుపెట్టుకొని మాటలాడుద మనువారు నింతమాత్రంబునకే రామభూకాంతుఁ డింతసాహసంబు సేయ వచ్చునే యనువారు నిట్టిసాహసంబు చేయకున్న నిమ్మహాపవాదంబు భూపాలుం డేపగిదిం బాపుకొన నోపుననువారు నట్టి రట్టు విననప్పుడె చెట్టువడి పుట్టినకోపంబుఁ బట్టఁజాలక పాపపుణ్యంబులు కట్టిఁడి ప్రజలమీఁదం బెట్టి పట్టభద్రుం డిట్టిబెట్టిదంపుఁబని సేసె నతని నిట్టట్టనఁ గూడునే యనువారు నెఱక మాలి మొఱకుతనంబుతో నట్టిపరమపతివ్రతం బలికినవారు చల్లగా బ్రతికెదరనువారును వీరిబ్రతుకు బంగారమయ్యె నిప్పుడు బంగారువంటికాఁపురంబు విడిచి యాశృంగారవతి కాఱడవులం బడి బడలికతో నడలుచున్నదిగదా యనువారును, పూచినతంగేడువలె సింగారించినరథంబువలెఁ గన్నులపండు వగునిండుచూలాలి నడవులపాలు సేసి తాళవచ్చునే మనజనపాలుండేలాగునఁ దాల్మిఁ దాల్చి నిల్చినవాఁడో యనువారును నిందు నేవురుగలిగి దిక్కు లేనిదానివలెఁ గానలంబడి తల్లి యెంతసంతాపించెదవో యని సీతాకాంతఁ దలంచుకొని దుఃఖించువారును దైవమా యిటువంటియగచాట్లు పగవారికైన నందగవునుమీ యని కన్నీరు నించువారును నై పలుచందంబులం బలుక నాలకించుచు నేనుంగుమొగసాలకడ రథంబుడిగి సుమంత్రుని సగౌరవంబుగా నింటికిం బనిచి నట్టడవులలో మీపట్టంపుదేవిని విడిచిపెట్టి వచ్చితినని యాగొట్టుమాట దిట్టతనంబుతో నధిపతిం జేరి యింక నెట్టు విన్నపంబు సేయుదు దైన్యరసంబునకు సదనంబగు శ్రీరామదేవునివదనంబుఁ జూచియే చందంబునఁ దాళుదునని తహతహపడుచు విన్ననై కొన్ని కక్ష్యాంతరంబులు గడచి రాయంచ లేనికొలంకువలె రత్నంబు లేనిపెట్టియవలెఁ బద్మంబు లేనికొలనువలెఁ జంద్రకళ లేనిగగనంబువలె సరస్వ

తి లేనిముఖంబువలె రామభక్తి లేనిచిత్తంబువలె నుపకృతి లేనిసంపదవలెఁ గీర్తి లేనిబ్రదుకువలె వార్త లేనికవిత్వంబువలెఁ గాంతి లేనియద్దంబువలె శాంతి లేనితపంబువలె శాఖ లేనిచెట్టువలె రేఖ లేనిబొందివలె సకలవైభవంబులు గలిగియు జనకనందన లేనందునఁ జెన్నుదఱిఁగి విన్ననై యున్నయన్నగరు ప్రవేశించి తదీయగృహాభ్యంతరంబున. 343

సీ. ఏకతంబునఁ దొల్లి యింతి పల్కినకూర్మి, పల్కులు వాక్రుచ్చి పనవిపనవి
ప్రజల మిథ్యానిందఁ బాటించి వడి నెంత, తెగువ సేసితి నంచు బొగిలిపొగిలి
యీమాటఁ సౌమిత్రి యెఱిఁగింప సతి యేమి, యయ్యెనో వనినంచు నడలియడలి
ప్రాణేశ్వరిని బాసి ప్రాణంబు లిఁక మేనఁ, నిలుచునే యనిభీతిఁ గలఁగికలఁగి
తే. యేసుఖము నింక నేలని యెంచి యెంచి
నేత్రముల శోకబాష్పముల్ నించి నించి
సారిగి పలుమాఱుఁ బాన్పుపై నొఱగియొఱగి
యలయువిభుఁ జూచి లక్ష్మణుఁ డార్తుఁ డగుచు. 344

క. చేరి తమయన్నపాదాంభోరుహమున వ్రాలి యశ్రుపూరము లేత్రై
పాఱ నడలంగ ధృతి సెడి, యారఘువరుఁ డతనిమస్తకమశ్రుల ముంచెన్. 345

ఉ. ఆయెడ లక్ష్మణుండు హృదయంబున ధైర్యము నొంచి లేచి భూ
నాయకచంద్రు దీనవదనంబున సాశ్రునిరీక్షణావళుల్
డాయఁగఁ జేసి దేవర యలంఘ్యతరాజ్ఞ వహించి సీతఁ గొం
పోయి సురాపగాతటతపోవనభూముల డించి వచ్చితిన్. 346

ఉ. ఆవెత లెన్నియైనఁ గల వర్కకులాధిప దాఁట వచ్చునే
దైవగతుల్ శరీరికి సదా కలదే సుఖ మూర్తిఁ జెందినం
బోవునె వచ్చునాపదలు పుట్టి లయించుట కూడి పాయుటల్
జీవులకున్ స్వభావములు చిన్మయమూర్తివి నీ వెఱుంగవే. 347

చ. వగచుట పాడిగాదు మిమువంటిమహాత్ముల కాత్మతత్త్వమున్
దగిలి తలంచి చూచినఁ బృథగ్విధ మెయ్యది సచ్చిదాత్మకం
బగు పరమాత్మ నీవు జగమంతయు నీవు దలంపన య్యెనా
దిగురుఁడవైన నీకు నుపదేశము నే నొనరించువాఁడనే. 348

చ. అవనిజలాగ్నివాయుగగనాత్మకమైన ప్రపంచ మంతయు
న్వివిధచరాచరావళులు నీవయి నిండి వెలుంగుచుండఁగా
నవనిజ యెందుఁ బోయినది యయ్య భవద్వ్యతిరిక్తమైన వ
స్తు వొకటి యున్నదే మఱపుచూపునఁ జూచి తలంక నేటికిన్. 349

చ. అమలత మిమ్మెఱింగినమహాత్ములె పుత్త్రకళత్రమిత్త్రవ
ర్గముపయి మోహ ముంచక విరక్తి వహింపఁగ బూనఁ జెల్లునే

భ్రమఁగొని వందురం దగుణిఁ । భాసి ధరాపరిపాలనంబు సే
య మఱచె రాముఁ డంచు నన । రా ప్రజలాశ్రితరక్షణోత్సుకా. 350

మ. అని బోధింపఁ గలంక దేఱి రఘువంశాంభోధిచంద్రుండు త
మ్ముని నెమ్మోము ప్రసన్నదృష్టిఁ గని సమ్మోదంబు వాటిల్లె నీ
యనవద్యోక్తి హజారముం దొరసి యస్నా నాల్గునాళ్లయ్యె భూ
జనసంరక్షణ మెల్లికైన ఘటియింపం బోఁ దగున్ వేడుకన్. 351

వ. అని యానతిచ్చి యచ్చండాంశువంశమండనుండు వెండియు ననుంగుఁదమ్మునిం
గనుంగొని యిట్లనియె. 352

మ. సుజనానీకముఁ బ్రోచుచుం గుజనులన్ శోధించి దండించుచుం
బ్రజ లాయాయెడఁ దెల్పువిన్నపము లొప్పన్ వించు భూపాలనం
బు జనాధీశుఁ డొనర్చి కీర్తి వడయున్ । భోగప్రమత్తాత్ముఁడై
న జనుల్ దిట్టుదు రిచ్చటన్ నిరయసంతప్తాంగుఁడౌ నచ్చటన్. 353

క. ఇల్ల ఱేఁడు సుకృతి ననుచును, బలుమఱు లోపలనెయుండి । ప్రజవిన్నపముం
దెలియ వినఁ డేనిఁ గీడగుఁ, గల దీయర్థమున నొక్కకథ విను మనఘా. 354

రాముఁడు లక్ష్మణునకు నృగునివృత్తాంతము వచించుట.

చ. నృగుఁ డనురాజు తొల్లి యతినిర్మలకీర్తియు బ్రాహ్మణప్రియుం
డగణితవిక్రమోన్నతుఁ డహంకృతిశూన్యుఁడు సత్యవాది నాఁ
బొగడిత కెక్కి రత్నమయభూషణభూషితలై సవత్సలై
తగు బహుధేనులన్ దినము । దానము సేయు మహీసురాళికిన్. 355

చ. అతఁ డొకపుణ్యకాలమున । నర్బుదసంఖ్యల మించునైచికీ
ప్రతతి సదక్షిణాకముగ । బ్రాహ్మణకోటుల కిచ్చుచోట ను
వ్రతుఁ డగునొక్కవిప్రుని సవత్సకధేను వనేకధేనుసం
గతి నట రా నెఱుంగ కొకభూసురుఁ బిల్చి నృపాలుఁ డిచ్చినన్. 356

క. దానము గొని యతఁ డేగిన, ధేనువుఁ గలవిప్రుఁ డాత్మధేనువు నెందుం
గానక బహుదివసంబులు, దీనుండై వెదకె నెల్లదేశములందున్. 357

తే. గోత్రఁ గలగోత్రలం దెల్ల గోవు వెదకి, గాత్రమలయుఁగ నతఁ డంతఁ గనకలాఖ్య
దేశమున కేఁగి యందొక ద్విజునియింట
దూడతో నున్నతనదోగ్ధ్రి దుఘను గాంచె. 358

క. కాంచి హర్షించి శబలీ, యంచుం బిలుచుటయు నొడయఁ । డరుదెంచిన వాఁ
డంచు నది దూడతోఁ జను,దెంచి తనువు మూర్కొనంగ ద్విజుఁ డింపొదవన్.

క. తనధేనువు తనుఁ జేరెను, బని యే మెవ్వరికి ననుచుఁ । బనివడి వెంటం
జనుదెంచునావుఁ దోకొని, చన దానము పట్టినట్టి భూసురుఁ డలుకన్. 360

మ. తగునే నాయిలు సొచ్చి నామొదవు నుద్దండంబుతోఁ గొంచుఁ బో
అఁగఁ జోరత్వము గాక యిత్తెఱఁగు ధీరత్వంబె యం చుద్ధతిన్
సిగ వీడన్ వెనుచక్కి పింజ వదలం జేపట్టకున్ వచ్చినన్
నగి యావిప్రుఁడు వెట్టె యన్యధన మైనన్ నేను గైకొందునే. 361

క. నామొద విది నిక్కువముగ, నేమందలఁ గలసి తప్పి యిటఁ జేరినదో
యీమొదవుఁ గానకయె యీ,సీమంతయుఁ దిరిగి యలతఁ జెందితి ననినన్

ఉ. ఇచ్చినయట్టిదాత నృగు డీమొదవుం గయికొన్నవాఁడ నే
నిచ్చట నేవచించెదవె యీయనృతోక్తులు రాజు చెంతకుం
జెచ్చెర రమ్ము చూత మని చేకొనినాతఁడు వల్కఁగా దనన్
వచ్చునె యట్టులైన నని వచ్చె నతండును గోసమేతుఁడై. 363

ఆ. వచ్చి పెక్కునాళ్లు వసుధేశువాకిలిఁ, గాంచి యతనిసమ్ముఖంబు లేమి
రోసి ద్విజులు నృగుని నూసరవెల్లివై,పుట్టు మనుచుఁ దిట్టి పోయి రనఘ.

శా. ఆశాపంబు నృగావనీశునకు బాహ్యద్వారగుల్ దెల్ప నా
తే శోకించి నిజాశ్రితాప్తహితమంత్రిశ్రేణి కవ్యగ్రసం
కాశం బాద్విజశాపమున్ నొడివి వేగం బుత్త్రు సర్వక్షమా
ధీశుం జేసి నయానయంబులు హితోక్తిం దెల్పి ధైర్యంబునన్. 365

చ. వలియును మంచు నెండయును వానయు గాలియుఁ జేర నీనిబ
ల్కులు గటుచేయఁ బంచి యదిగన్పడ కుండఁగఁ బుట్టలుం బొనల్
బలువుగ సంఘటింపుఁ డని పల్కి నిజాకృతి డించి చొచ్చి యం
దలయుచు నున్నవాఁ డిపుడు నానృగుఁ డూసరవెల్లిరూపునన్. 366

క. కావున మత్తుం డగునృపుఁ, డావిధమున హానిఁ జెందు ననఘా నిజ మన్
భూవరుఁడును గురుశాపము. చే వనరుట మత్తవృత్తిఁ జెందియ కాదే. 367

ఉ. ఆకథ యెట్టు లన్న విను మాదియుగంబున సూర్యవంశజుం
డై కొమరొందుచుండు నిమి యన్ జననాథవరుండు శత్రుశి
క్షాకుశలుం డతండు రహిఁ గౌతమమౌనివనంబు చెంత లో
కైకమనోహరం బగుమహాపురి యొం డొనరించి దానికిన్. 368

ఆ. వల్గుసౌధవిజితవైజయంతము గాన, వైజయంత మనెడి వరసమాఖ్య
యమరఁ జేసి యచట నమరనాథునిఁ బోలి,యవని నేలుచుండి యాఘనుండు.

క, గురునిభుఁ డనఁ దగుతనకుల,గురునిం గని యొక్కనాఁడు గురుమతి నేవ
ధ్వర మొకటి సేయఁ బూనితిఁ, గరుణన్ మీరది వహించి కడ తేర్చుఁడనన్.

ఉ. ఆర్యశిఖావతంస సుతుఁ డాతని కిట్లను నన్ను మున్నెయ
ధ్వర్యుతకున్ వరించె మఘవంతుఁడు తన్మఖ మైన భూమిభృ

దర్యభవనన్ముఖంబునకు వచ్చెదఁ దాళు మటంచుఁ బోయినం
గార్యముతో నృపాలకుఁడు గౌతమమౌని వరించి చెచ్చెరన్. 371

శా. భృగ్వత్రిచ్యవనాదులైనఋషులం బిల్పించి ప్రార్థించి ఋ
త్విగ్వర్గంబుగ వారిఁ జేకొని తదాదేశాప్తి శీతాచల
ప్రాగ్విశ్వంభర యజ్ఞశాలఁ దగ శుంభత్సంపదం దద్ధరా
భుగ్వంశాగ్రణి దీర్ఘసత్రము జగంబుల్ మెచ్చఁ జేసెన్ రహిన్. 372

ఆ. అయిదు వేలయేఁడు లడిగినవారికి, లేదు నాక వరమణీదుకూల
భూషణాన్న దానములఁ దృప్తిఁ గావించె,నతనికలిమిఁ బొగడ నలవియగునె.

ఉ. అంతకుమున్నె యింద్రుమఖమైనఁ దదర్చితుఁడై యరుంధతీ
కాంతుఁడు వచ్చి యంతయును గన్గొని నన్ను గురుం దృజించి దు
శ్చింత మఱొక్కనిన్ గురునిఁ జేసికొనెన్ నిమి ఏనికండరో
వ్వంతయు నేఁ డడంతు నని యల్కను వాకిటఁ గాచి యున్నెడన్. 374

ఆ. బడలి పగలు నాకపవళించి నిమి యంతి, పురమునందు నిదురవోవుచున్కి
నెఱుఁగఁ డవ్వసిష్ఠుఁడే తెంచి గాచుట, యిలఁ బ్రమత్తజనుల కెఱుకగలదె.

చ. ఇటుల ముహూర్తమాత్ర మవనీంద్రునివాకిటఁ గాచి రాకయుం
డుటకు సహింప కాయజతనూజుఁడు కాయజుమే నడంచుధూ
ర్జటివలె మండినన్ విడినజన్మము సేసియుఁ జెంతఁ జేరఁ డీ
కుటిలుఁడు వీఁ డనంగుఁ డయిగుమ్మరుఁ గాకని శాప మిచ్చినన్. 376

ఉ. ఆయనశాప మెట్టిదో నృపాగ్రణికాయము వీడె నప్పుడే
కాయముకంటె ముందు కడగాఁ జనె నిద్రయు నవ్విధంబు భూ
నాయకుఁ డాత్మలోఁ దెలిసి నన్ను వృథా శపియించినాతఁడుం
గాయముఁ బాసి గాసిపడుగా కని క్రమ్మఱ శాపమిచ్చినన్. 377

క. ఇతరేతరశాపోక్తుల, యతియును నృపతియు విదేహులై రప్పుడు దుః
ఖితుఁ డయి వసిష్ఠముని శత,ధృతికడకుం బోయి తన్నుఁ దెలిపికొనియనున్.

మ. నిమిశాపంబున స్థూలదేహ మడఁగెన్ నే సూక్ష్మదేహంబుతో
నమరారాధ్య భవత్పదాబ్జములు డాయన్ వచ్చితిన్ స్థూలదే
హముఁ బ్రాపించునుపాయ మేమి యిఁక నెంద్వావిర్భవింతున్ దయా
సుముఖత్వంబున నానతీయఁ దగు నంచున్ దీనుఁడై వేఁడినన్. 379

క. పరమేష్ఠి పలికె మిత్రా,వరుణుల తేజంబు సొచ్చి వారలవలనన్
ధర నీ వయోనిజుఁడవై, భరియింపుము దేహ మనుచుఁ బంచిన నతఁడున్.

ఉ. ఆవిధి యానతిచ్చినక్రియన్ వరుణాలయ మొందె నంత మి
త్రావరుణుల్ పయోధితటధారుణిఁ గ్రుమ్మరుచుండి యొక్కలీ

లావనవీథి నూర్వసి మెఱలంగుట గన్గొని రందు మిత్రుపై
నావగలాఁడిచూపు లొలయం దమి నాతఁడు మన్మథార్తుఁడై. 381.

ఆ. చానఁ గదిసినంతఁ జెదరమధాతువు జాఱ, నదిగ్రహించి ఘటమునందుడించి
వరుణుచెంత మెలఁగవరుణుండు కామించి, సంభ్రమించికదియసకియపలికె.

క. మిత్రుఁడు వరించెఁ దొలుతఁ గ,ళత్రముగా నింక మీరు కలయుంచుటకుం
బాత్ర మగునేని నూమక,గాత్రము దిలకించి సుఖముఁగై కొనుఁ డనినన్.

తే. దానితిన్నని నునుఁబల్కుఁ దానికుల్కు
దానియొయ్యారమును మెచ్చితాల్మి నిలుప
లేక వరుణుండు గూడ స్ఖలించెఁ దేజ,
మదియు మునుపటిఘటమందె యతివ యుంచె.

ఉ. అందుల కల్గి మిత్రుఁ డతివా నను ముందర పెంది యుండియున్
నిందకుఁ దాళి యువ్వరుణునిం గదియం జన నీకు ధర్మమే
యిందున భూమియందె వసియించి పురూరవుభార్యవై సడిం
బొందు మటంచుఁ దిట్టె ఘటిఁ బుట్టి రగస్త్యవసిష్ఠు లిర్వురున్. 385

క. చనియె నగస్త్యుఁడు తపమున, కినవంశాంభోధిచంద్రుఁ డిక్ష్వాకుఁడు దో
కొని వచ్చె నవ్వసిష్ఠునిఁ, దన కెప్పటివలెఁ బురోహితత్వ మొనర్పన్. 386

వ. ఇది వసిష్ఠుజన్మప్రకారం బింక నిమిరాజవృత్తాంతంబుఁ దెల్పెద విను మని
రామభూకాంతుం డూర్మిళాకాంతున కిట్లనియె. 387

మ. నిమిదేహంబు మణీమయాభరణపంక్తిన్ వస్త్రమాల్యానులే
పములన్ మాను లలకరించి దయతో నయ్యాగశేషంబు పూ
ర్ణము గావింప నిజాంశముల్ గొనుట నానందించి బృందారకుల్
గుమి యై పల్కిరి ముక్తదేహుఁ డగు నాక్షోణీశమూర్ధన్యుతోన్. 388

మ. నిమిరాజేంద్ర నిరంతరాయదశఁ జెందెదెన్ నీమఖం బాత్మభా
గములం దృప్తుల మైతి మందఱము నింకం గోరు మేకోర్కి యై
న ముదం బొందఁగ నీ కొసంగెద మటన్నం బ్రాణిసంఘంబునే
త్రములన్ నిచ్చలు నిల్వ నిం డనియె నాతం డిచ్చి రద్దేవతల్. 389

క. నిమి నిల్చుటఁ గనుఱెప్పలు, నిమిషము లనుఖ్యాతిఁ జెందె నిమిదేహము సం
యములు సురల్ మథియింపఁగ, నమితగుణాకరుఁడు జనకుఁడచ్చటఁబొడమెన్.

ఆ. వీతదేహ ముద్భవించిననెల వోట, నతఁడు దగ విదేహుఁ డనెడుపేర
మథనజాతుఁ డగుట మిథి యన వర్తిల్లె, నతసిపోలు మిథిలయనఁగఁ దనరె.

మ. అనినన్ లక్ష్మణుఁ డద్భుతం బొదువ రామాధీశు నీక్షించి దే
వ నిమిక్ష్మాపతి సత్యధర్మకరుణావర్ధిష్ణుఁ డయ్యున్ వసి

ష్ణునకుం గ్రమ్మఱ శాప మిచ్చె క్షమ యొ।చ్చోఁ గన్నఁ బెం పొందఁడే
తనకుం గోపము చెల్లునే యనిన సీ।తానాయకుం డిట్లనున్. 392

రాముఁడు లక్ష్మణునకు యయాతివృత్తాంతము చెప్పుట.

ఉ. అంతర్వైరి గాదె యన।ఘా వెనుఁగోపము తద్విముక్తుఁడై
శాంతి వహింప నొక్కనికి । శక్యమె తొల్లి యయాతిధారుణీ
కాంతున కింత చెల్లినది । ఖ్యాతి వహించినయమ్మహాత్మువృ
త్తాంతము కొంత దెల్పెదఁ బ్రి।యం బెనయన్ విను మంచు నిట్లనున్. 393

ఉ. ఆగతనీతి మించునహు।షాధిపసూతి ప్రభాకరప్రతి
జ్యోతి కృతాధ్వరత్రిదశ।హూతి నిరీతి గుణాతిమానిత
ఖ్యాతి ధరాభిరక్షణచ।రణాంచితహేతి మహావిభూతి స
ద్వ్రాతవినీతి బంధుశివ।తాతి యయాతి జితాభియాతి నై. 394

క. వృషపర్వాభిధదివిష, ద్ద్విషదగ్రణిపుత్త్రి దైత్య।దేశిక పుత్త్రిన్
వృషభార్వతులితుఁ డతులిత, వృషపర్వుఁ డతండు దాఁ బ।రిణయ మయ్యెన్.

తే. మేదినీభర్త తొలుత శ।ర్మిష్ఠవలనఁ, బూరు సితకీర్తిగంగాంబు।పూరుఁ గనియె
యానకలహంసి యగు దేవ।యానివలన
నవ్వెనుక శత్రుభయదుని । యదునిఁ గనియె. 396

చ. దయ వృషపర్వపుత్త్రియెడఁ । దద్దయు నుంచి యయాతి భార్గవ
ప్రియసుత నాదరింపక చ।రింప యదుం డది చూచి తల్లి కెం
తయు నెగ బోసి రోస మెదఁ । దార్కొనఁ జేసిన నామె మందబు
ద్ధి యయి గురుం దలంప నరు।దెంచె భృగూద్వహుఁ డుజ్జ్వలద్ద్యుతిన్. 397

క. అరుదెంచి యతఁడు సుత తన, చరణాంబురుహంబు లశ్రు।జలములఁ గడుగన్
వెఱఁ గంది యేల తల్లీ, పరితాపముఁ జెందె దనుచుఁ । బలుమఱు నడుగన్.

ఉ. కన్నులనీరు చెక్కులను । గాల్వలు గట్టఁగఁ బుత్త్రి వల్కె నో
యన్న మఱేమి తెల్పెద య।యాతి సదా వృషపర్వపుత్త్రిక
న్నన్నన సేయుఁ గాని యొక।నాఁడును నన్నుఁ దలంపఁ డింతయున్
విన్నప మాచరించి నిను।వీడ్కొని మేనుఁ ద్యజింప నెంచితిన్. 399

క. పతి సవతిఁ గూడుకొని యవ, మతి సేసినబ్రతుకకంటె । మగువకు మేలా
మతిఁ దలఁప జలవిషానల, గతులన్ మృతిఁ జెందు నుపను।గాంచుటవలనన్.

మ. తనపుత్త్రిం గరుణించి మాను మిఁక సం।తాపంబు నాతల్లి యా
వనగర్వంబున నిన్నుఁ గైకొనని భూ।వజ్రాయుధుం డింతటం
గనుఁ గాకెంతయు వృద్ధభావ మనుచుం । గావ్యుండు శాపించి పో
యిన జీర్ణించియు మామపై నలుగఁ డ।య్యెన్ రాజు సామాన్యుఁడే. 401

మ. జరఠత్వం బటులన్ వహించి శశివంశస్వామి భోగస్పృహా
పరుఁడై జవ్వన మగ్రపుత్త్రుఁ డొసఁగం బ్రాపించి పెక్కేఁడు లి
ద్దఱు దేవేరులతో సుఖించి ప్రజలన్ ధర్మస్థితిం బ్రోచి య
ధ్వరముల్ సేసి ధనార్థులన్ మనిచి యంతం దృప్తి వాటిల్లినన్. 402

క. తనముదిమి తాను గొని జ,వ్వనము కుమారున కొసంగి వానిన్ జనపా
లనఖేలనలోలునిఁ గాఁ, బొనరిచి యాసుకృతి సనెఁ దపోవనమునకున్. 403

ఆ. యదుఁడు తండ్రిమాట కెదురాడి యతనిశా, పమున రాజ్యభరణవిముఖుఁ డయ్యెఁ
గ్రూరసంతతులకు గురుఁ డయ్యెఁ బితృనింద, చేయువాఁడు కీడుఁ జెందుటరుదె.

క. పూరుఁడు గురూక్తిఁ జేకొని, ధీరుండై కీర్తిగని ప్రతిష్ఠానపురా
ధారుండై యిందుకులో,ద్ధారుండై భూమి నేలెఁ దండ్రి తొలఁగఁగనన్.

ఉ. గాత్రముఁ బాయు మంచు గురుఁ గ్రమ్మఱ దిట్టి తదుద్భవవ్యథా
పాత్రమనస్కుఁ డయ్యె నిమి భార్గవుఁ గ్రమ్మఱఁ దిట్ట నోపియున్
క్షత్త్రియధర్మమూని గుణశాలి యయాతి శమించెఁ గ్రమ్మఱన్
ధాత్రియు నేలె సౌఖ్యమ్ము యతన్ విలసిల్లె నుతింపఁ జెల్లదే.

ఆశ్వాసాంతము.

క. అని యివి మొదలయినపురా,తనపుణ్యశ్లోకకథలు తనతమ్మునికిన్
వినిపించుచు దినశేషం,బును రాత్రియుఁ గడపె రామభూవరుఁ డెలమిన్. 407

ఉ. నిద్యునతీశవంశనలినీదినరాజ నరాజయస్స్పృహ
ద్విడ్యవనచ్ఛటానలదుదీర్ణవిలోక విలోకిభూపరి
వాద్యమశుద్ధబుద్ధిగృహవర్తనభోగ నభోగధారుణీ
రుద్యతకేళికాదనగురుక్రమసార మసారవిగ్రహా. 408

క కాళిందీహ్రదలోలుప, కాళియఫణరంగనటనఘటనావేళా
వేలార్తిమద్భుజంగమ, బాలాసంస్తవనలోల పావనశీలా. 409

మత్తకోకిల. నారదాదిమునీంద్రచాతక నారదాభశరీర సం
సారనారసగర్వనిర్వృతిసారసారసవైరబ్రం
దారకాహితయోధయూధవిదారకాశుగవార నీ
హారపారదశారదాహరహారపాండుయశోనిధీ. 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్య
కవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణివైభ
వాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపసభాం
తరస్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధురమనీషావిశేషమంథానవసుంధరాధర

శోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటి వంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన విజ్ఞానవిభవజితసనందన విష్ణుమాయా విలాసాభిధానయక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధానప్రణీతం బైన శ్రీమదుత్తరరామాయణం బనుమహాకావ్యంబునందు షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీలలితమిత్రవిందా
బాలామృదులోరునిహితపదపంకజ భ
ద్రాలోలలోచనాకచ
కీలితనవహేమదామ కితవవిరామా. 1

తే. అవధరింపుము రామచంద్రావనీంద్ర, వర్యుఁ డీరీతి నవ్విభావరిఁ గ్రమించి
కాల్యమున లేచి సంధ్యాదికములుదీర్చి, కొలువుసింగారమైనసభాస్థలికిఁ బోయి.

సీ. భరతాదిసోదరుల్ ప్రణతులై యట నిల్చి, కనుసన్నఁ బనిచినపను లొనర్పఁ
బ్రేమమీఱ వసిష్ఠవామదేవాదికుల్, మొనసి యాశీర్వాదములు ఘటింప
స్వామి పరాకు హెచ్చరిక హెచ్చరికంచు, సారెఁగంచుకులు హెచ్చరిక దెలుప
మంత్రులాశ్రితులు సుమంత్రాదు లెడనెడ, నెలమితోఁ బొడగని కొలువు సేయ

తే. గములుకొని మన్నెదొర లూడిగములు సలుప
హేమసింహాసనంబుపై నధివసించి
యుదయగిరి నిల్చు ప్రొద్దుతో నుద్ది యగుచుఁ
బెద్దకొలువుండె దశరథు పెద్దకొడుకు. [జూచి.

తే. ఇవ్విధంబునఁ గొలువుండి యినకులుండు, మొగలసిలుచున్న లక్ష్మణు మోముఁ
యావు మొగసాల కేఁగియం దెవ్వరేని, మనవిగలదన్నఁ దోడి తెమ్మనుచుఁ బనుప.

చ. అతఁడు మహాప్రసాద మని యప్పుడె వాకిటి కేఁగుదెంచి యం
దతినిబిడంబుగా నిలిచినట్టి ప్రజం గని రామధాగుణీ
పతి యపు డానతిచ్చిన సుభాషిత మందఱితోడఁ దెల్పినన్
క్షితిజను లెల్ల నాయనకుఁ జేతులు మోడ్చి వచించి రింపుగన్. 5

తే. చంద్రుఁ బోలిన శ్రీరామచంద్రు మోము, గన్నులనుజూడఁ గోరుటొక్కటియె కాక
యనఘ పరిపూర్ణకాములమైన మేము, విన్నపము చేయుమనవి యేమున్న దిపుడు.

సీ. భద్రేభములయందె పాయనిమదవృత్తి, మధుకరావళియందె మలినగుణము
చంచలాలతయందె చంచలభావంబు, చెలుల నెన్నడలందె యలసగరిమ
మిథునసంగతులందె మించుబంధములెల్ల, నలయర్ధచంద్రునియందె కొఱంత
కడిఁదిపుట్టలయందె ఘనతరాహిభయంబు, లపరపక్షపురాత్రులందె తమము
తే. ప్రతిపదాదులయందె తీఱని ప్రదోష, మాత్మవిదులసమాధులయందె మఱపు
గాని మఱి యొందు వెదకియుఁ గాన మయ్య
రఘుకులస్వామి పాలించు రాజ్యమునను. 7

సీ. కాననంబులయందె కాదు గాఁ సుమనోవి,లాసనసాపక ప్రజలకును గలదు
గంధసారమునందె కాదు గాఁ సంతతా,మోదంబు భూజనమునకుఁ గలదు
గగనాంతరమునందె కాదు గాఁ ఘనలక్ష్మి, తఱచుగాఁ బౌరసంతతికిఁ గలదు
కనకాంబరమునందె కాదు గాఁ సుగుణసం,దోహాప్తి జానపదులకుఁ గలదు
తే. కలితవిక్రమధానుష్కకరమునందె, కాదు గాఁ ధర్మ మిల నెల్లఁ గలదు రామ
చంద్రుఁ డెప్పుడుఁ బరిపూర్ణచంద్రులీల, రాజ్య మొనరింప నేమి కొఱంత యనిన.

శ్రీరామునితో భిక్షుతాడితమైన యొకశునకంబు తనవృత్తాంతంబు దెలిపికొనుట.

క. ఆలింపుచున్న నచటికిఁ, గౌలేయక మొకటి వచ్చి కడువడి నెత్తిం
గీలాలధార దొరఁగ, న్దూలుచు మొఱసేయ లక్ష్మణుఁడు కని కరుణన్. 9
తే. చేరఁ జని యేల నీనడిశిరము వగిలె, నిచట మొఱసేయుటకు నేమి హేతు వనిన
నగతికుల కెల్ల గతి యైన యధిపుతోడ, గాని నేఁ జెల్ప ననిశునకంబు పలుక.
తే. మంచి దని స్వామికడకు లక్ష్మణుఁడు పోయి
వినయమునఁ దొల్తఁ బ్రజమాట వినికిసేసి
వెనుక శునకంబు తెఱఁగును దెలియఁ జెప్పి, మనుజపతి దానిఁ దెమ్మన్న నురల నేఁగి.
మ. పతి దోడ్తెమ్మనె నిన్ను రమ్మనినఁ గంపం బూని భూదేవతల్
యతులున్ నిల్చుసభాస్థలంబునకు రమ్మంచున్ ననుం బిల్చు టే
చతుర్వ్రతం బని సారమేయ మనినన్ సౌమిత్రి యమ్మాటయున్
క్షితిరాణ్మౌళికిఁ దెల్పఁ దాన యరుదెంచెన్ రాముఁ డచ్చోటికిన్. 12
క. అరుదెంచి నెత్తి నెత్తుటి, వఱదల జొత్తిల్ల నగరివాకిట వెతతో
నిరవుకొని యున్న శునకముఁ, బరికించి వచింపు మేలు పఱతెంచి తనన్. 13
ఉ. ఆమృగదంశకం బనియె నర్కకులేంద్ర యలక్క మేమి యిం
దేమిటి కేఁగుదెంచినది యేటికిఁ గొట్టుము నాక లీల నేఁ
డీమును లీనృపాలమణు లిందఱుఁ గొల్వఁగ నిందు వచ్చినా
వే మని నీదయాదికసమిద్ధగుణంబులు సన్నుతింపుదున్. 14

సీ. జలధిబంధనవేళ బలవత్కపులకన్న, మించఁగా నుడుత లాలించ లేదె
శుకవామదేవాదులకు సమానముఁ జేసి, యెలమిఁ బక్షికి మోక్షమియ్యలేదె
హనుమంతుచే క్షేమ మరయుచో భరతుక
న్నను మున్నె గుహు వేఁడఁ బనుప లేదె
శబరి యిచ్చినపండ్లచవి భరద్వాజుల, విందాకరీతి భావింప లేదె
తే. దొడ్డకొంచెంబులున్న వే దొరవు నీక, టాకమున కెవ్వఁడైనచో నాశ్రయింపఁ
గదిసి రక్షించుటయె నీకుఁ గలగుణంబు, రఘుకులక్షీరనిధిచంద్ర రామచంద్ర.

చ. హరిహయవహ్నిదండిదనుజాబ్ధిపవాయుకుబేరశంభుభా
స్కరరజనీకరప్రముఖసర్వసుపర్వులుఁ దావకాంశజుల్
హరివి పరాత్పరుండవు కృపామతి దుర్జనశిక్ష సేయ ని
ద్ధర నవతార మొందితివి ధన్యతఁ జెందితి నిన్నుఁ జూచుటన్. 16

చ. నృపతికి సాధురక్షణ వహించుట ధర్మము గాన నాదువి
న్నప మిఁక నాలకింపు జననాయక యెవ్వరి కెగ్గు సేయ కే
నెపుడుఁ జరింతు నీపురి నిదేమియొ నేఁ డొకభిక్షుకుండు నన్
గుపితమతిన్ శిరం బవియఁ గొట్టెఁ బరామరిసింపవే యనన్. 17

ఉ. అక్కరుణాబ్ధి రామవిభుఁ డప్పుడె భిక్షుకుఁ బిల్వఁ బంచి యి
క్కుక్కకు నీకు నేమిపగ కోపముతోఁ దలవ్రయ్యఁ గొట్టినా
వక్కట విప్రవంశజుఁడ వయ్యు దురాగ్రహశత్రు గెల్వ లే
వెక్కడిభిక్షుకత్వ మిది యేటి విరక్తి యటంచు దూఱెసన్. 18

తే. అతఁడు కరములు మొగిచి యిట్లనుచుఁ బలికె, దేవ భిక్షార్థమింటింటఁ దిరిగితిరిగి
యలసి నే రాఁగ నిధి వీథి నడ్డమగుచుఁ, దలఁగకున్నను గొట్టితిఁ దప్పుగలదు.

క. దండింపఁ దగుదు నేనున్, దండింపుము నన్ను నీవు దండించినచోఁ
దండింపఁ డింక మీఁదట, దండి యనిన విభుఁడు దగినదండన మరయన్. 20

క. కాలేయక మిట్లనియెను, గాలాంజన మనెడిగిరిని గలదేవళముం
బాలింప నితనిఁ బనుపుము, చాలు నదియె దండ మనిన జనపతి నగుచున్.

తే. అతని కపుడె తదాధిపత్యం బొసంగి, ప్రభుత కభిషేక మొనరించి భద్రగజము
మీఁదనెక్కించిపంపిన మదిసింద్రుఁ, గాంచి మంత్రులు పల్కి రక్కజముగాఁగ.

ఉ. తప్పొనరించి విప్రుఁడు ముదంబున దుర్గవిభుత్వ మొందె నం
చిప్పురి నున్న విప్రజను లెల్లను జేయుదు రింక నిట్టులం
దప్పులె యంచుఁ బల్కఁ బతి నవ్వుచు నిప్పని కీడొ మంచిదో
చెప్పెడిఁ గుక్కురం బనివచించిన భైరవు తేజి యిట్లనున్. 23

ఉ. ఎంచఁగ నింతకంటెఁ గలదే యవమానము దేవతోల్లి నే
నంచితవిప్రవంశజుఁడ నై యల దేవగృహాధిపత్యముం
గాంచి తదన్నభుక్తిఁ గొని కాదె వహించితి నిట్టిజన్మముం
గొంచెమె దేవతార్థహృతి కుక్కతనం బొనరింప కుండునే. 24

క. జనవర దేవబ్రాహ్మణ,ధనహరణమహాఘదావదహనము వంశం
బనువంశాటవిఁ గాల్పక, చనునే యెవ్వరికి దానిఁ జనుని యొనర్పన్. 25

ఉ. కోవెలపారుపత్తెమునకుం బనిఁ బూనియు నేను సాధుసం
సేవయు దీనపోషణముఁ జేసితిఁ గావున నీభవంబునన్
భూవర జాతిసంస్మరణమున్ వహియించితిఁ గ్రూరుఁ డిద్ధరా
దేవుఁడు సత్క్రియాప్తిఁ గడతేఱఁ గలాఁడె తలంచి చూచినన్. 26

క. అని జాతిస్మృతిగల యా,శునకము రఘురాముఁ బొగడుచున్ వలగొని వీ
డ్కొని కాశి కేఁగి యట నిర,శనతం గృశియించి పిదప సద్గతిఁ జెందెన్. 27

చ్యవనాదిమునులు రామునితో లవణాసురుని వృత్తాంతంబుఁ జెప్పుట.

చ. అవనిపుఁ డంత నెప్పటిక్రియన్ సభ కేఁగి వసించునంతలోఁ
జ్యవనమరీచికశ్యపదశాదపులస్త్యఋచీకముఖ్యమౌ
నివరులు వచ్చి వాకిటను నిల్చినఁ జూచి సుమంత్రుఁ డెంతయున్
జవమునఁ బోయి యయ్యసురశత్రుని కంజలిఁ జేసి యిట్లనున్. 28

తే. స్వామి యమునాతటారణ్యవాసు లైన
చ్యవనఋచికాదిసంయమీశ్వరులు వచ్చి
వాకిటనునిల్చినారన్న వడిగ లేచి,వినయము భయంబుభక్తియుఁ బెనఁగొనంగ.

క. జడదారియొడయలకు న,ప్పుడ యెదురుగఁ బోయి పాదములకు వినతుఁడై
తోడితెచ్చి యుచితపీఠము, లిడి పూజ లొనర్ప వార లెల్లను వేడ్కన్. 30

తే, తాము తెచ్చిన పుణ్యతీర్థములఁ బావ,నోదకంబులఁ బక్వఫలోత్కరములఁ
జిత్త మలరఁగ నిచ్చియాశీర్వదింప, నెంతయు వినీతుఁడై రాముఁ డిట్టులనియె.

శా. ఆధుల్ దీర్పఁగ నోపుమీచరణతోయంబుల్ శిరం బూనె నా
నాధున్యంబువు లింక నేల మిము సందర్శింప నౌ సత్ఫలం
బే ధన్యాత్మునిఁ జేసెఁ గావలయునే యీపండు లబ్బెనచో
సాధూత్తంసములార, మీరు కరుణింపం గా దన్ వచ్చునే. 32

శా. నాసామంతచయంబు నాయనుజసంతానంబు నాదేహమున్
నాసర్వస్వము మీయధీనము కృపన్ నన్నుం గటాక్షించి నే
దాసేయత్వముతో నొనర్పఁ దగు కృత్యంబుల్ ప్రబోధింపుఁ డం
చాసర్వంకషబుద్ధి పల్కె మును లత్యానందమగ్నాత్ములై. 33

ఉ. ఏనృపులైన నీకరణి నీవినయోక్తులు పల్క నేర్తురే
మానసమున్నవైఖరినె మాటల నాడెద వార్యపోషకుల్
భానుకులీను లందఱును బ్రాహ్మణభక్తియు దుష్టశిక్షయుం
బూనియు కాదె నీ విచటఁ బుట్టుట రామ యటంచు నెంచఁగన్. 34

చ. చ్యవనుఁడు పల్కె రామనృపచంద్ర కృతంబున దైత్యవంశసం
భవుఁడు మధుండు నా నొకఁడు భాసిలు నాతఁడు ధర్మశాలియై
యవనిసురుల్ సురల్ సుగుణుఁ డంచు నుతించ నుదంచితప్రభన్
భువిఁ జెలువొంది పెక్కుదినముల్ శివుఁ గూర్చి తపం బొనర్చినన్. 35

ఉ. ఆతప మిచ్చ మెచ్చి శివుఁ డాత్మజటాద్యుతి సాంధ్యరాగము
ద్యోతితకాలకంఠరుచి తోరపుఁజీఁకటి దేహకాంతి చం
ద్రాతపమున్ సృజింప జగదద్భుతభంగి దృశింప నమ్మధుం
డాతతభక్తియుక్తి నతుఁ డై నుతియించె ననేకరీతులన్. 36

ఉ. సోమకళాధరుండు తనశూలముచే మఱియొండుశూల మిం
తే మహిమన్ సృజించి యది దివ్యకృపన్ మధుచేతి కిచ్చి సం
గ్రామమునన్ రిపున్ గెలిచి క్రమ్మఱ ని న్నిది చేరునే కదా
నీమది ధర్మ మేమఱిన నిక్కముగా ననుఁ జేరు నావుడున్. 37.

చ. మధుఁ డది సమ్మతించి స్మరమర్దికిఁ గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి మత్కులం
బు ధరఁ గలంతకాలమును ముమ్మొనకైదువు నిల్పవే దయా
నిధి యన నీసుతుం డొకఁడు నీవెనుకన్ ధరియించి దీనిచే
నధికతఁ జెందు శూలధరుఁ డైనపు డాతఁ డజయ్యుఁ డాజులన్. 38

క. శూలంబు మఱచె నేనియు, వాలాయము, వైరిచేత వాఁడు హతుఁ డగున్
శూలం బెప్పటివలెనే, శూలములోఁ గలయు ననుచు శూలి చనుటయున్.

ఉ. ఆ నరభోజి యంతట దశాననుకూరిమిచెల్లెలైనకుం
భీనసి లంకఁ జొచ్చి బలిమిం గొని తెచ్చి హితోక్తిఁ బెండ్లియై
యానలినాక్షి యందు లవణాసురుఁ డన్కుటిలాత్ముఁ గాంచె నం
భోనిధి కాలకూటవిషముం దొలి కాంచినలీల రాఘవా. 40

చ. కొడుకు దురాత్ముఁ డౌటకు జుగుప్స వహించి మధుండు వానికిన్
మృదునివరంబు దెల్పి యతఁ డిచ్చినశూల మొసంగి ధర్మమె
ప్పుడు విడకున్న మంచి దని ప్రోలికిఁ బట్టము గట్టి నెమ్మదిం
బొడమినతాప మంతయును బోవఁగ వారిధిఁ జొచ్చె నత్తఱిన్. 41

క. అదిమొదలమ్మధుపుత్త్రుఁడు, మదమత్తుం డగుచుఁ గలఁచు మాదృశమునులన్
మెదలఁగ నియ్యఁడు మనుజులఁ, ద్రిదశుల బాధించు నేమి దెలుపుదు మధిపా.

మ. హరుశూలంబు వహించి నాఁ డనినధైర్యం బేది యేధారుణీ
శ్వరులున్ వాని నెదుర్కొనన్ వెఱతు రస్మద్రక్షణార్థంబుగా
ధర మీ రుండఁగ నెవ్వ రేమిటికి నతత్కార్యమున్ నేఁడు దే
వరకుం దెల్పఁగ వచ్చి రీమునులు ప్రోధం జెల్లు నాపన్నులన్. 43

చ. లవణపయోధిఁ గట్టి సబలప్రబలానుజపుత్త్రమిత్త్రబాం
ధవముగ రావణాసురవధం బొనరించినమీకు లక్ష్యమే
లవణుఁడు వీనిఁ ద్రుంచి వికలత్వముఁ జెందినమానసంబు లు
త్సవజలరాశిఁ దేలెడివిధం బొనరింపఁ గదయ్య నావుడున్. 44

ఉ. ఆరఘువీరవర్యుఁడు గృతాంజలియై మునులార వాని కా
హారము లెవ్వి యెక్కడ విహారము సల్పుచు నుండు నెట్టియా
చారమునం జరించు నది సర్వము దెల్పుఁడు వానిఁ బట్టి సం
హారము సేయు టెంత పని యన్న మహర్షులు పల్కి రందఱున్. 45

ఉ. నూఱు మదావళంబు లిరునూఱు హరుల్ పదివేలు దుప్పు లా
ర్నూఱు శశుల్ సహస్రచమరుల్ కిటిలక్షయు నొక్కపూఁట కా
హారము వానికిన్ మధువనాంతరమే విహరించుతాన మా
చారముఁ గ్రూర మంచితవిచారము దూర మటంచుఁ దెల్పినన్, 46

క. లవణుని శౌర్యము రఘుపతి, లవమునకుం గొనక మానులం గని యింకన్
లవణు వధింతు నవశ్యము, భవదార్తి హరింతు ననుచుఁ బల్కి ప్రియమునన్.

క. భరతుని నలశత్రుఘ్నునిఁ, గరుణాకలితేక్షణములఁ గనుఁగొని మీయి
ద్దఱిలో నెవ్వఁడు లవణునిఁ,బరిమార్పం గలఁ డటన్న భరతుఁడు పల్కెన్. 48

రఘువీరుఁడు లవణాసురుని సంహరింప శత్రుఘ్నుం బంపుట

శా. ధాత్రీనాయక నన్నుఁ బంపుము మహోద్యద్గాత్రుఁ గుంభీనసీ
పుత్త్రున్ నే వధియించి వచ్చెద యతుల్ భూదేవతల్ దేవతల్
విత్రాసస్థితు లింకఁ జెంద రనినన్ వే లేచి భూభర్తకున్
శత్రుఘ్నుండు కరాబ్జముల్ మొగిచి చంచద్భక్తితో నిట్లనున్. 49

మ. ఇనవంశాధిప మిమ్ముఁ బాసి పదునాల్గేండ్లున్ వెతం గూరలే
తిని నారల్ ధరియించి మై బడల నందిగ్రామవాసంబు సే
సినవాఁ డీభరతుండు మీచరణసంసేవాప్తి నిందుండ నిం
డనిలో నే లవణున్ వధింపఁ గల నన్నంపింపుఁ డాచత్కృపన్. 50

క. తలఁచెద మీపదపద్మము, నిలిచెద మధుపురముచెంత నిమిషములోనన్
గెలిచెద లవణుని మీకృపఁ, బొలిచెద నన ననుజు మెచ్చి భూవరుఁ డనియెన్.

చ. అవిరళధైర్యశాలివి కృతాస్త్రుఁడ వాహవకోవిదుండ వీ
వవుట నిజంబ కాఁ దెలిసి యావిధ వైరి వధించి భూరివై
భవముల నీవు తత్పురముఁ బాలన సేయుము ధాత్రిఁ బ్రోచుధ
ర్మమునకు సాటి లే దనిరి మున్పటిపెద్దలు రాజనీతులన్. 52

ఉ. ఆలములో రిపుం గెలిచి యారిపురాజ్యము ధర్మసంగతిన్
పాలన సేయకున్న నగుఁ బాపము పూర్వజునాజ్ఞ యెయ్యెడన్
బాలురకున్ గ్రహింపఁ దగుఁ బల్కకు మేమియు శత్రుపట్టణ
శ్రీలకు నీవు రాజ వభిషేకమహోత్సవ మందు మం చనన్. 53

చ. అళుకుచు లక్ష్మణావరజుఁ డగ్రజుఁ డుండఁగ రాజ్యవైభవం
బులు వహియింపఁ జిన్నలకుఁ బోలునె యం చనఁ బోయి క్రమ్మఱం
బలుకక క్రుక్కినన్ ధరణిపాలుఁడు లేనగ వంకురింపఁగా
లలితమనస్కుఁ డాభరతలక్ష్మణులం గని పల్కె నత్తఱిన్. 54

చ. తగు నభిషేకవస్తువు లుదారతఁ జేఁ దగువారిఁ బంపుఁ డా
ర్యగురుపురోహితాప్తసచివాదులఁ బిల్వుఁడు చిన్నతమ్మునిం
బగతునిపట్టణంబునకుఁ బట్టము గట్టెదుమాట వీటిలో
నెగడఁగఁ జాటఁ బంపుఁ డన నిల్వక వారలు తత్క్షణంబునన్. 55

ఆ. అధిపుఁ డానతిచ్చినన్నియు జత కూర్చి, గురుపురోహితాదికులను బిలిచి
సకలకార్యములను సంఘటించితి మని, విన్నవింప రామవిభుఁడు దనరి 56

సీ. శ్రీరస్తు రిపుజయ శ్రీరస్తుతే యని, క్షితిసురశ్రేష్ఠు లాశీర్వదింపఁ
బటహగోముఖశంఖపణవాద్యబహుతూర్య,రవములురోదోంతరముల నెరయ
హృద్యవాగనవద్యగద్యపద్యస్ఫూర్తి,గనిపింప వందిమాగధులు పొగడ
నటనశాస్త్రానుగుణ్యంబుగా గణికాంబు,జాస్యలు సరసలాస్యంబు సలుపఁ

తే. దల్లు లందఱుఁ గన్నులు చల్లఁగాఁగఁ, జూచి కడుసంతసిల వసిష్ఠుండు మంగ
ళాభిషేకంబు గావింప ననుజు నిటల, పట్టిక సువర్ణపట్టంబు గట్టె విభుఁడు.

చ. భవదనుజన్మ నేఁడు మధుపట్టణభర్త నోసర్చి నప్పుడే
లవణుఁడు పోరిలోఁ బడియె లక్ష్మణపూర్వజ మీరు నెమ్మదిం
దవిలి తలంచినట్టిపని తప్పునె సిద్ధము గాక యంచు నాఁ
చ్యవనుఁడు మున్నుగాఁ గలమహర్షులు రాముని నెంచి రయ్యెడన్. 58

చ. అనుపమరత్నభూషణమహాప్రభ బాలదివాకరుండొ నాఁ
దనరుచుఁ జేర వచ్చి ప్రమదంబున నానతుఁ డైనపిన్నత
మ్ముని దయమీఱ నెత్తుకొని మూర్ధము మూర్కొని యక్కుఁ జేర్చి గ్ర
క్కునఁ దొడమీఁద నుంచుకొని క్షోణిసుతాహృదయేశుఁ డిట్లనున్. 59

మ. అమరజ్యేష్ఠుఁడు తొల్లి యొక్కమహనీయాస్త్రంబు నిర్మించె డె
న్దమునం దా మధుకైటభాసురులు దానం గూలి రయ్యస్త్రరా
జము నాకున్ లభియించె లోకములకున్ సంతాపన మౌ దత్ప్రయో
గము చేనం చది యేయ నెవ్వరిపయిన్ గ్రక్కొమ్ము నీ కిచ్చెదన్. 60

మ. అనుజా నీ కిది గల్గినన్ లవణసంహారంబు దుస్సాధమే
యని శత్రుఘ్నునకుం బ్రయోగ ముపసంహారంబు మంత్రక్రమం
బును సాంగంబుగ నాన తిచ్చి విశిఖంబుం గూర్మితో నిచ్చి రా
మనృపాలాగ్రణి క్రమ్మఱం బలికె శుభమ్ముత్ప్రౌఢవాగ్గుంభనన్. 61

ఉ. ఆనిటలాక్షదత్తచటులాయతశూలము కేలఁ బూనినన్
దానవునిన్ జయింపఁ బురదానవభేదికి నైన శక్యమే
దాని గృహంబునం దిడి క్షుధావ్యథఁ గానల సంచరించుచో
వాని నెదిర్చినం జయ మవశ్యము నీ కగు లక్ష్మణానుజా. 62

ఉ. ఆలము సేయ వచ్చె రిపుఁ డంచొకయించుక వాఁ డెఱింగినన్
శూలము కేల నేమఱఁడు సుమ్మది నెమ్మది నుంచి దవ్వులం
బాళిము ద్రుంచి యొక్కఁడవు బాణకృపాణధనుర్ధరుండ వై
యాలవణుండు పోల్ వెడలినప్పుడె కప్పుము గొప్పతూపులన్. 63

ఉ. ఘోరశరాహతిన్ నొగిలి కుత్సితుఁ డై పురి దూఱఁ బోయినం
దూఱఁగ నీక యయ్యసురతో నని సల్పుము నిల్పు మప్పుర
ద్వారము చక్కఁ గన్గొఱఁగి వాఁడు గృహంబున కేఁగెనేనియున్
బోరనఁ దెచ్చు నిచ్చలును బూజ లొనర్చు మహోగ్రశూలమున్. 64

క. అనిమిషమానసశూలం, బనఁ దగుశూలంబు లేనియవసరమున శ
త్రుని గెలువు మనుచుఁ బలుమఱు,ననుజా యెఱిఁగించినాఁడ నదిమఱవకుమీ.

సీ. క్షణములోపలనద్రిఁ జౌకళించుజవంబు,నను మించుహయములు నాల్గువేలు
మణిహేమరుచుల రోహిణమేరువుల మీఱి, దండి యారథములు రెండువేలు
నింగితో నొఱయు నుత్తుంగాంగకస్ఫూర్తి,సరి లేని మదసామజములు వేయి
విలయరుద్రునినైన వెఱపింపఁ గాఁ జాలు, వీరభటుల్ పదివేలమంది

తే. కొలువఁ గవినటగాయకకోటివంది,మాగధసమూహ మారవ్యమణులదండు
వెంటరాలక్షవరహాలువెచ్చమునకుఁ,గొని మధునిపట్టణమునకుఁజనుమునీవు.

క. సేనాధీశుల భటులఁ బ్రధానుల బాంధవుల హితులఁ దగురీతుల స
న్మానింపు మేమఱక తఱి, మైనపనుల్ గొనుము సముచితాదరణములన్. 67

క. వడిగలవారన భటులను, బడలింపకు మనఘ నిడుదపయనంబుల నం
దెడు వేసవినిన్ విడిసిన, యెడలం బ్రజ డప్పినొప్పు లెఱుఁగుము కరుణన్. 68

మ. ధనలోభంబునఁ బోవ కుండెదు సుమీ ♦ దండ్రీ భటశ్రేణులన్
ధనమున్ రాజ్యము దుర్గముల్ భటులచే ♦ తం గాదె సంరక్షఁ జెం
దు నృపాలుండు భటేతరుం డయిన శ ♦ త్రుల్ చేరికిం గొందురే
జనులున్ మెత్తురె హత్తునే విజయముల్ ♦ సంగ్రామరంగంబులన్. 69

ఉ. ఆతపతప్తులైనసుభ ♦ టాశ్వకహ స్తిపకాదికుల్ ప్రమో
దాతిశయంబుఁ గాంచ సము ♦ దంచితజహ్నుసుతాతటావనీ
జాతలతాగృహాంతముల ♦ చాయల నిల్చిన నీశ్రమంబు త
చ్ఛీతలవాతపోతముల ♦ చే నిఁక మీఁదటఁ బాయకుండునే. 70

మ. గగనోద్ఘర్షిదవాగ్నికీలికల స్రుక్ ♦ క్కుం బాఱె వారిస్పృహన్
మృగతృష్ణల్ గని పోయి పోయి మృగముల్ ♦ మేనుల్ వడంకం దగన్
జగతిన్ వ్రాలెడిజాలిఁ గన్గొనుచు భీ ♦ ష్మగ్రీష్మసంతాప మిం
కఁ గడం ద్రోయఁ గలారె నీభటులు గం ♦ గాతీరవన్యాస్థితిన్. 71

మ. భవదీయధ్వజినీవ్రజోత్థితరజో ♦ బాహుళ్య మగ్రేసర
చ్యవనాదివ్రతిరాజికెంజడలతో ♦ సంధింపఁ గాఁ బోయి జా
హ్నవియున్ వేగ గ్రమించి యద్దరిని సే ♦ నన్ డించి కాళిందిచే
రువ నొక్కండవె పొంచి యుండి లవణున్ ♦ రోధించి సాధింపుమా. 72

క. ఎప్పుడు లవణునిఁ గూల్చితి, వప్పుడె నీవిజయలేఖ ♦ లనుపు మిచటి కీ
వప్పనికిఁ దామసించినఁ, జెప్పెడి దేమంగకముల ♦ జీవము లున్నే. 73

క. అని పలికి పయనమునకున్, దినమును నిశ్చయ మొనర్చి ♦ తెలిపిన నతఁ డిం
పునఁ బతియానతి యిచ్చిన, యనువున సైన్యములఁ గూర్చి ♦ యాదివసమునన్.

చ. మునుకొని యవ్వసిష్ఠునకు ♦ మ్రొక్కి యతండు రిపుక్షయోఽస్తు తే
యన ముద మంది తల్లులకు ♦ నందఱుకు న్నతి సేసి వారిదీ
వనలు గ్రహించి స్వామి కభి ♦ వందనముల్ ఘటియించి భక్తి వీ
డ్కొని మఱి యిద్ద ఱగ్రజుల ♦ కుం బ్రణమిల్లి యథోచితంబుగన్. 75

ఉ. విఘ్నము లేక గెల్వు మరి ♦ వీరుని నీ వని వారలుం గృపా
నిఘ్నమనస్కులై పనుప ♦ నెట్టన బ్రాహ్మణపూజ సేసి శ
త్రుఘ్నుఁడు పౌరకాంతలు వి ♦ రుల్ పయిఁ జల్లఁగ విద్విషచ్ఛిరో
దఘ్నమహోజ్జ్వలద్భటక ♦ దంబముతోఁ గదలెన్ హుటాహుటిన్. 76

లయవిభాతి.

కదలి త్రిదశేంద్రు వన ♦ కదళి కలవంచుకొను ♦ కదలికల హస్తములు ♦ చదలఁ
బొదలంగా, మదకరులు ముం దరుగ ♦ మది నెదుగు వేగములు ♦ గదురహయ
ముల్ నడల ♦ యుదుటుగనిపింపన్, జదలములునలుగడలఁ ♦ బొదవికొనఁ దేరు

గముకలుదిరి మలలో యనఁగఁ జెదర కరుదేరన్, నగులు నిధులున్ వనులు మొ
దలుగఁ గనుంగొనుచుఁ దివ్యదినములలో నమరనది నతఁడు చేరెన్.

మానిని. చేరి దలత్సరసీజలసద్రసశీకరతుందిలశీతమనో
హారిసమీరనవిహారములన్ శ్రమ మాఱఁగ నన్నదియవ్వలికిన్
భూరిరయంబునఁ బోయి తదంతికభూమిఁ జమూచయముల్ విడియన్
బోరనఁ బుట్టనుబుట్టినమానితపోవన మో యన చేరి రహిన్. 78

మాలిని. పరహితమతిలోలున్ బ్రహ్మవిద్యావిశాలున్
బరమమునివరేణ్యున్ భారతీశాభిగణ్యున్
సరసకవనదక్షున్ సత్ప్రపంచత్కటాక్షున్
సురుచిరగుణజాలున్ జూచె వల్మీకజాతున్. 79

మత్తకోకిల. చూచి లక్ష్మణసోదరుండు విశుద్ధబుద్ధి వినమ్రుఁడై
యాచతుర్ముఖతుల్యుఁ గన్గొని యయ్య నే లవణాసురున్
ఖేచరాంతకు రాము నాజ్ఞను గెల్వ వచ్చితి వేకువన్
లేచి పోయెద నేటి కిచ్చట నిల్తునే యని వేఁడినన్. 80

తరల. నగుచు నమ్ముని వల్కె నో నరనాథనందన నాయమే
పొగడుచుం బెఱవానిపోలిక భేదవాక్యము లాడఁగాఁ
దగదె నీగృహసీమ నీవు ముదంబుతో వసియింప నం
చగణితాదృతి సేమ మారసి యర్ఘ్య మిచ్చి కృపామతిన్. 81

మ. ఫలమూలాదు లొసంగి తృప్తి యొనరింపం బర్ణశాలాంతర
స్థలి నాత్మాశ్రమ మాఱ నిల్చి పిదపన్ శత్రుఘ్నుఁ డమ్మౌని కం
జలి గావించి మునీంద్ర యీవనములో జా లొంది యూపాళు ల
గ్గలమై యున్నవి యెవ్వ రిందు మఖముల్ గావించిరో నావుడున్. 82

సౌదాసునిచరిత్రము.

ఉత్సాహ. ఆమునీంద్రుఁ డానతిచ్చెఁ నయ్య తొల్లి సూర్యవం
శామృతాబ్ధిపూర్ణచంద్రుఁ డై తగున్ సుదాసుఁ డన్
భూమిభర్తయొక్కఁ డవ్విభుండు పుత్త్రకాంక్ష నొం
తే మదిన్ వహించి చేసె నెల్ల ధర్మకోటులన్. 83

క. మిత్త్రసఖుఁ డనఁగ నంతట, పుత్త్రుం డొకఁ డుద్భవించెఁ బుణ్యవశమునన్
ధాత్రీశుఁ డక్కుమారుని, ధాత్రికిఁ బతిఁ జేసి తానుఁ దపమున కేఁగెన్. 84

క. ఆమిత్త్రసఖుఁడు శౌర్యజితామిత్త్రసఖుం డనంగ నలరుచు మృగయా
ప్రేమ నొకనాఁడు కాననసీమన్ విహరించెఁ బోలముకెంచులు గొలువన్.

వ. మఱియును.

లయవిభాతి.

హరుల హరియించుచును గరుల విరియించుచును గిరుల మురియించుచును
రురులఁ బొరిగొంచున్, ధరణివరుఁ డెల్లెడలఁ దిరుగునెడ బెబ్బులులు తెఱఁగు
నను దైత్యవరు లిరువురలకానన్, బఱచు మృగయూథములు నలుగ దిగ
మ్రింగుచును బరుగు లిడఁ జూచి యొక కరి గెవ రటం చద్దొరకినిసి వింట నొక
శరము దొడి యొక్కపులి శిరముఁ దెగ నేసె బొల మరులు నుతియింపన్. 87

మ. హతశేషుండు నిజాకృతిన్ నిలిచి రాజా నిర్నిమిత్తంబు నా
హితునిం జంపితివే కదా మఱతు నే నిక్కార్య మంచుం దిరో
హితుఁడై నన్ వెఱఁ గంది క్రమ్మఱి యతం డిచ్చో వసిష్ఠోక్తి స
త్క్రతుశాలల్ ఘటియుంచి చేసె హరిమేధంబుల్ బుధుల్ మెచ్చఁగన్. 88

క. ఆసమయంబునఁ దొల్లిటి, యాసురుఁడు వసిష్ఠరూప మచ్చుపడఁగ సౌ
దాసుఁ గని సామిషాశన, మాసయ్యెడిఁ గలుగఁ జేయు మని యడుగుటయున్.

ఉ. నిక్కము వాని యంచు ధరణీపతి నెమ్మది నెంచి పాచకుం
గ్రక్కునఁ బిల్వ నంపునెడఁ గన్గొని పాచకవేషధారియై
యక్కుటిలుండు వచ్చి యతఁ డప్పని దెల్ప మనుష్యమాంసమున్
దక్కక వండి తెచ్చి జననాథునిముందటఁ బెట్టిపోయినన్. 90

మ. మనుజాధీశుఁడు భార్యచేత మునికి మాంసంబుతో నన్న మిం
పునఁ బెట్టింప వసిష్ఠుఁ డల్గి తగునే భూమీశ యస్పృశ్యమా
మనుజక్రవ్యముఁ బెట్ట నీమదికి రమ్యం బైన యీమాంసమే
తినుచుం గ్రుమ్మరు మన్న రాజు మదయంతీయుక్తుఁ డై దీనతన్. 91

చ. కులగురుఁ జూచి మీరె మును గోరినఁ బాచకుఁ బిల్చి యర్హ మా
పలలము వండి తె మ్మనుచుఁ బంచితి వాఁ డది యెట్లు వండెనో
తెలియదు లెస్స చూడక యతిట్టుట యర్హమె యన్న నాతఁడుఁ
దెలిసె నదంతయుం బొలసుఁ దిండి యొనర్చిన మాయగా మదిన్. 92

క. తెలిసి వసిష్ఠుఁడు భూవర, తలఁకకు నీయసురతనము ద్వాదశవర్షం
బులు సనఁ దొలఁగెడి నన నతఁ, డలిగి గురున్ మరలఁ దిట్ట నంబువులు గొనన్.

మ. మదయంతీసతి యడ్డమె విడువు మోక్షోణీమండలాధీశ చె
ల్లదు శాపంబు వసిష్ఠమానిపయి నేలా యితమార్గ్యం బనం
బదభాగంబున డించె శాపజలముం బాదంబు లన్వేఁడిమిం
గదిసెం గర్బురభావ మందునఁ దగన్ గల్మషపాదుం డనన్. 94

క. ఆసౌదాసుఁడు యాగము, సేసినచోటిది యటంచుఁ జెప్పిన జటిలా
గ్రేసరు నుతిఁ జేసె సుమిత్రాసతికడుగొట్టుకొడుకు తత్సమయమునన్. 95

—జానకి వాల్మీక్యాశ్రమంబునఁ గుశలవులం గనుట.—

మ. ధరణీపుత్త్రియు నాఁటిరాతిరి శుభస్థానంబులన్ సద్గ్రహో
త్కరముల్ నిల్వఁగ వంశదీపకులఁ బుత్త్రశ్రేష్ఠులం గాంచె ని
ర్వ్యరఁ దత్సంభవవేళఁ బూలు గురిసెన్ మ్రోసెన్ దివిన్ దుందుభుల్
దొరసెం జల్లనిగాడ్పు నల్గడల సంతోషించి రచ్చో ఋషుల్. 96

క. మునిసుతులు వచ్చి రయముగ, నినవంశ్యుని దేవి సీత యిద్దఱు సుతులం
గనియె నని విన్నవించినఁ విని వల్మీకోద్భవుండు వేడుకతోడన్. 97

మ. యశమున్ విద్యయు భాగ్యమున్ బలము దీర్ఘాయుష్యముం గాంతు రీ
శిశువుల్ పుట్టినవేళ మంచి దనుచున్ శీఘ్రంబుగాఁ బోయి త
త్కుశలాగ్రంబుగ నమ్మునీశ్వరుఁడు రక్షోనాశమంత్రస్ఫుర
త్కుశసంఘంబు లవంబు నించి జటిలస్తోమంబుతో నిట్లనున్. 98

క. ఈకుశలవముల మార్జన, మాకొమరుల కాచరింపుఁ డందున రక్షో
నీకాదిక భయ మడఁగును, జేకుఱు శుభ మనిన నటులఁ జేసిరి వారల్. 99

క. కుశమార్జితుఁ డగుసుతునకుఁ, గుశనామము లవజలములఁ గుశలి యయినయా
శిశువునకు లవసమాఖ్యయుఁ, బ్రశమనిధి యతం డొనర్చెఁ బ్రఖ్యాతముగన్.

క. చంద్రార్కుల గతి నింద్రో, పేంద్రులవలె నాశ్వినుల రహిం గుశలవు లా
సాంద్రతపోధనశాలి ద,యం ద్రాసము లేక వెలసి రత్యుజ్జ్వలులై. 101

క. పుత్త్రోదయము ధరిత్రీ, పుత్త్రీక్షేమంబు నత్తపోనిధి దెలుపన్
శత్రుఘ్నుఁడు విని యారా, శ్రోత్రములు ఫలించె ననుచుసొంపు వహించెన్.

చ. హరిహయదిగ్వధూమణియు నంత విభాకరుఁ గాంచె లక్ష్మణా
వరజుఁడు నిత్యకృత్యము లవారితనిష్ఠ నొనర్చి యమ్మునీ
శ్వరునకు మ్రొక్కి యాయన యొసంగెడిదీవన లొంది చెచ్చెరం
జరమదిశాభిముఖ్యవిలసత్పదవిం జనియెన్ జయార్థియై. 103

చ. చనిచని యేడునాళ్లకు రసాసతి గట్టెడునీలిపుట్టమో
యనహరినీలశైవలశశాంకకళంకకురంగనాభికా
భినవనిభప్రభావములఁ బెం పగుభానుజఁ జేరి యన్నదిన్
మునిఁగి కృతార్థుఁడై చ్యవనముఖ్యుల నక్కడఁ గాంచి వేడుకన్. 104

క. వారికి మ్రొక్కి ప్రియంబున, వారిచ్చుఫలాదికముల వారనిత్తుత్తున్
వారించి గతశ్రముఁడై; యారాతిరి చ్యవనుతోడ నతఁ డిట్లనియెన్. 105

—మాంధాత లవణాసురునిచే మృతుం డైనకథను చ్యవనుఁడు శత్రుఘ్నునకుఁ జెప్పుట.—

మ. అనఘా యాలవణుండు మేటి యని మీ రానాఁడు మాస్వామితో
ననఁగా నేనును వింటి నైన శివదత్తాభీలశూలంబుచే

ననిలో నెవ్వరి నైన వీఁ డడఁచెనే యాచందముల్ గల్గినన్
వినిపింపందగు నన్ను నాచ్యవనమౌని శ్రేష్ఠుఁ డిట్లుం చనున్. 106

క. అన్నా యాలవణాసురు, సన్నాహముతోడఁ గదియఁ జని శూలముచే
మున్నాజిఁ బడిన రాజులఁ, నెన్నంగా శక్యమే ఫణీంద్రునకైనన్. 107

క. వచ్చిననృపు లీతనిచేఁ, జచ్చిననృపు లెందఱో యసంఖ్యులదేలా
మచ్చరమున లవణునిచే, నొచ్చెన్ మాంధాతయును వినుము వివరింతున్.

మ. యువనాశ్వుం డనురాజనందనుఁడు ధైర్యోదాత్తహేమాద్రి శా
త్రవశిక్షాక్షమవిక్రమక్రముఁడు మాంధాతృక్షితీశుండు ము
న్నవనీనాథుల నెల్ల గెల్చి సురలోకాధ్యక్షు నిర్జించి య
ద్దివముం జేకొన నెంచి దండు వెడలెన్ దీవ్యత్ప్రతాపంబునన్. 109

క. వెడలి కడవన్నగుబ్బలి, గడచి దివికి మించి రాఁగఁ గాంచి మొగుల్త
త్తడిజో దతని జయించుట, కడుభర మని యెఱిఁగి వచ్చి కపటమతి ననున్.

ఉ. ఇమ్ముల భూమి శాత్రవుల నెల్ల జయించి కదా సమర్థతన్
మమ్ము జయింప రావలయు మానవనాయక నీ కజయ్యుఁడా
యమ్మధుపుత్త్రకుండు లవణాసురుఁ డుండఁగ నెట్లు వచ్చినా
విమ్మెయి వాని గెల్వకయె యింద్రునిపై నన రాజు సిగ్గునన్. 111

ఆ. వానిఁ దాఁకి పిదప వచ్చెద నీపీటి, కనిన నటులఁ జేయు మనుచు నింద్రుఁ
డరిగె నాకమునకు నవనీంద్రుఁ డలుకతో, మధువనంబుకడకు మసల కేఁగి.

చ. ఉపవనవీథి దండు దిగి యుద్ధతితో నొకదూత నంపినం
గుపితమనస్కుఁ డౌలవణు కొల్వునకుం జని వాఁడు వానిచే
నపహృతకాయుఁ డయ్యె నృపుఁ డంతట నంతకుమాడ్కిఁ బేర్చి య
చ్చపలునిఁ జేరఁ బోయి దనుజాతకులాధమ పోర రమ్మనన్. 113

శా. గంధేభంబు నెదుర్చు కేసరివలెన్ గర్జింపుచున్ వాఁడు గ
ర్వాంధత్వంబున శూల ముద్దవిడి వ్రేయం దచ్ఛిఖల్ గప్పినన్
బంధువ్రాతముతో నమాత్యతనుజాతశ్రేణితో సేనతో
మాంధాతృక్షితినాయకుం డపుడె భస్మం బయ్యె నొక్కుమ్మడిన్. 114

ఉ. కావున వాఁడు ముమ్మొనలకైదువుఁ బూనినవేళఁ బోరికిం
బోవకుమీ నృపాలసుత మున్నె సమస్తముఁ దెల్పినాఁడు రా
మావనిభర్త దెల్పవలెనా యిఁక మేమును రేపవశ్యమున్
నీవు జయింతు వాలవణునిన్ నిదురింపుము నేఁడు నావుడున్. 115

క. ఆశత్రుఘ్నుఁడు చ్యవనుని, పేశలభాషలముదంబు బెరయుచు నిద్రా
వేశముఁ జెందెడి నంతఁగు, శేశయహితుఁ డుదయశిఖరిశిఖరముఁ జేరెన్. 116

ఉ. అంతకుమున్నె లేచి యతఁ డాహ్నికకృత్యము లెల్లఁ దీర్చి య
త్యంతదయాప్రసన్నులగు నచ్చటిమౌనుల కెల్ల మ్రొక్కి వా
రెంతయు వేడ్క శత్రుని జయింపు మటం చనుపన్ శరాసదు
ద్దాంతకృపాణతూణములు దాల్చి కళిందజ దాఁటి చెచ్చెరన్. 117

క. మాధవుదేవికి నిర వగు, మాధవపుర మెదుటఁ జూచి మది ధైర్యంబుం
గ్రోధముఁ బెనఁగొన నుపవని, యోధాగ్రణి యతఁడు వేచియుండెడి వేళన్. 118

శత్రుఘ్నుండు లవణునితోఁ బోరుట.

మహాస్రగ్ధర. రవి పూర్వగ్రావముం జేరకయె మునుపు సారంగసింహాశ్వవిద్వి
డ్గవయ క్రోడాదిజంతు గ్రసనవిలసనా కాంక్ష గేహంబు వాసెన్
వివిధారణ్యాలి డాసెన్ వెలయుమెకములన్ వేనవేలన్ హరింప
న్లవణ క్రవ్యాది శాంతిన్ మసలక మరలన్ వచ్చె మధ్యాహ్నమైనన్. 119

సీ. సందిళ్ల నిఱికిన సమదేభశార్దూల. ఘోణులఁ బలుమాఱుఁ గొఱికికొనుచు
బలుపచ్చిపాలనుండి సెలవుల దిగజాఱు, నల్ల నాలుక చాఁచి నాకికొనుచు
మదమత్తచిత్తుఁడై పదఘట్టనలచేతఁ, జెట్టులఁ బడఁ బెట్టు మెట్టుకొనుచు
దేవతల్ డయ్యంగ దిక్కులు వ్రయ్యంగ, నప్పటప్పటికిఁ గి లార్చుకొనుచు.

ఆ. నెదురు లేక యూరి కేతెంచు మధుపుత్త్రు, ఘనతనూనిరుద్ధకమలమిత్త్రు
నతికరాళవక్త్రు నగ్నిజ్వలన్నేత్రుఁ, జూచి లక్ష్మణానుజుండు గినిసి. 120

స్రగ్ధర. డాచేతన్ మించుకోదండమున గుణరవాడంబరం బొందఁ జేయన్
నీచుం డాదైత్యుఁ డల్కన్ నెగడు శిఖిశిఖల్ నేత్రకోణంబు లానం
జూచెం బ్రోద్దీర్ఘబాహున్ శ్రుతిపథగతచక్షుఃపయోజున్ శిఖావ
ద్రోచిస్తుల్యాస్త్రపూర్ణోద్ధురశరధిని శత్రుఘ్ను శత్రుఘ్ను నంతన్. 121

ఉ. చూచి కరాళవక్త్రుఁ డగుచుం గడు బెట్టుగ నవ్వి త్రోవలో
వేచి కరంబునందు నొకవిల్లును దూపులుఁ బూని యున్ననిన్
జూచిన నాజికిం దొడరి శూరతఁ జూపఁగ వచ్చినట్టులం
దోఁచె భవాదృశుం డొకొ యెదుర్కొని నన్ను జయించువాఁ డనిన్. 122

ఉ. ఈ పెడబుద్ధి నీకె జనియించెనొ యే జడుఁ డైనఁ దెల్పెనో
హా విధి ద్రోయ నీకు వశమా లవణాసురు బారిఁ బడ్డవా
రెవ్వర కెవ్వరైన మనిరే యిఁక నూర్వురు బ్రహ్మ లాఁగినం
గావక పోదు వ్రేటు కొనసాగునె నీవిలువిద్య లిచ్చటన్. 123

క. దినమును మెకముల నెఱచిం, దినినయరుచి వాయ నేఁడు దినఁ గలిగెఁ గదా
మనుజాధమ నీమాంసం, బని పలికెను లవణుఁ జూచి యౌడు గఱచుచున్.

క. కటకటమ లదరఁ గన్నులఁ, జిటచిట నిప్పుకలు చెదరఁ జిలుపచిలుపచె
మ్మట లొడలఁ గడలుకొన నక్కుటిలునకు సుమిత్రపిన్నకొడుకు కిట్లనియెన్.

ఉ. ఈ వాకపోటుబంటువలె నెన్ని దురుక్తులు పేలె దోరి దు
ర్భావ మదించి మున్పటి నృపాలుర యట్లన నన్ దలంచితో
రావణుఁ బుత్త్రమిత్త్రనికరంబులతో ననిఁ ద్రుంచినట్టిరా
మావనినాథతమ్ముఁడఁ గృతాంతుఁడ నీ కెటు పోయె దింకిటన్. 126

శా. శత్రుఘ్నాఖ్య యథార్థమై రహి వహించం దేవభూదేవతల్
విత్రాసస్థితిఁ జెంద రింక సమరోర్విన్ నేఁడు ఖండించి నీ
గాత్రం బిచ్చటికంకగృధ్రముల పాల్ గావింతుఁ గుంభీనసీ
పుత్త్రా దుష్టచరిత్ర నిల్వు మనినన్ భూరిక్రుధావేశుఁడై. 127

శా. ఆరక్షోవిభుఁ డార్చుచున్ బళిర లంకాధీశు మన్నాతులుం
ఖారం గూల్చిన రాముసోదరుఁడవే హా మైన నాకోర్కి యీ
డేటెన్ నిన్ భవదగ్రజాప్తహితకోటిం గూడ నేఁ డంతకుం
జేరం బంచెద నిల్వు మంచుఁ బురికిన్ శీఘ్రంబునం బోవఁగన్. 128

మ. అలుకన్ లక్ష్మణుతమ్ముఁ డడ్డ మయి యారా యోరి దోషాట మా
ర్పలుకుల్ పల్కి జుణింగి పోయెదవు రారా నిన్ను శత్రుఘ్నుఁ డి
క్కలనం గూల్పక యేల పోవిడుచు బింకం బాడి భీరుండ వై
తలఁగన్ నవ్వరె లోకు లంచుఁ దెగడన్ దర్పించి వాఁ డుద్ధతిన్. 129

చ. పలికినపల్కు లోరిజనపాలకులాధమ యాత్మ నిల్పరా
కలిగెడిఁ దత్ఫలం బనుచు గ్రక్కునబాహువు లప్పళించుచుం
గిలకిల నార్చుచుం జెలఁగి కేరుచు నొక్కవిశాలసాల మ
గ్గల మగు బల్మితోఁ బెఱికి కైకొని వక్షము దాయ వైచినన్. 130

క. అదరక శత్రుఘ్నుం డది, పదితునియ లొనర్చెఁ బంచభల్లప్రహతిన్
మదమెత్తినటుల వాఁడును, వదలనిరోషమున వృక్షవర్షము గురిసెన్. 131

చ. కురిసెడువృక్షవర్షమునకున్ వెనుదీయక భానువంశజుం
డురుతరసాయకత్రయము నొక్కమొగిన్ నిగిడించి యార్చినం
గురిసెడి నౌర సీవిశిఖకోటులు సాలము లంచు నశ్మముల్
గురిసె విరోధి వజ్రశరకోటి నడంచె నతండు గ్రమ్మఱన్. 132

క. వే నాభారము ద్రుంచం,గా నీభార మనినట్లు కంటకుఁడు వడిన్
నానాతరువులు వైచిన, మానక యతఁ డడఁచె నిమిషమాత్రములోనన్. 133

క. తుమురైనశిలలపొళ్లును, గుమిగొని తుత్తునియలైన కుజశకలముల్
సమరోర్వి నిండికొనఁ ద,త్సమయంబున సమసె నచటి సాలము లెల్లన్. 134

ఉ. చేరువచెట్టు లెల్ల సరిసేసి నిశాటుఁడు భానుజాసరి
త్తీరమహీరుహావళులు దెచ్చుఁ బయిం బడవైచుఁ గ్రమ్మఱం

దూరము ప్రోవ నేడఁ బురిఁ దూఱునొ వీఁ డని యక్కుమారుఁడున్
సారెకు రామదత్తఘనసాయక మేయఁ దలంచుచుండఁగన్. 135

ఉ. అంతట నేమఱించి లవణాసురుఁ డొక్కకుజంబు దెచ్చి దు
ర్దాంతరయంబునన్ శిరముఁ దాఁకఁగ వ్రేయ నతండు నొచ్చి వి
శ్రాంతి వహించి మూర్ఛిలె సురల్ మునులున్ బెగడొంది రప్సరః
కాంతలు జాలిఁ జెందిరి జగంబులు కంపముఁ బొందె నయ్యెడన్. 136

చ. అది మృతిగాఁ దలంచి రిపుఁ డార్చుచు నేటికి శూల మింక న
న్నెదిరినవైరి సచ్చె నని యెల్లమృగంబుల భూరిమాంసముల్
ముదమున మెక్కుచున్నయెడ మూర్ఛ దొలంగినఁ గన్నువిచ్చి పే
రుదుటున లేచె లక్ష్మణసహోదరుఁ డుత్సవ మందె లోకముల్. 137

వ. ఇత్తెఱంగున మూర్ఛ దేఱి యింద్రజిద్వైరికూరిమితోఁబుట్టువు దనకట్టెదుట బలుచట్టులు చెట్టులు పట్టుకొని పదఘట్టనల నిలాతలం బిట్టట్టువడఁ బఱతెంచుచున్న మధుదైత్యపట్టబద్ధుపట్టిం గనుంగొని వీరరౌద్రరసంబుతో నంగ మంతంతకు నుప్పొంగఁ బ్రళయకాలాంతకు తెఱంగునం గనిపించి నిటలతటంబున వికటతరంబుగాఁ గుటిలభ్రూకుటిఘటిల్లఁ దటిల్లతాపటలచటులద్యుతులకు దండయగుకోదండంబు సారించి నిమిషమాత్రంబును సైరించక వైరించనహాయ చంచద్గరుదంచలావిభాప్రపంచవంచనాచుంచు ప్రాంచిత కాంచనసంఘటిత పుంఖప్రభాధురీణంబు నరీణతేజోవిభవాధిక మధుకైటభప్రముఖనిఖలబర్హిర్ముఖకంటకకంఠలుంఠనక్రియాచమత్క్రియాభినుత్యశైత్యసంపత్ప్రఘూణంబును సకలభువనగ్రసనవ్యసనాత్యుదాత్తలీలావిలోలకాలమృత్యుకరాళవక్త్రాభీలదంష్ట్రాంకురప్రమాణంబును బ్రహ్మాణప్రభావవైభవాధఃకృతచక్రశూలాదినానాదేవతాశ్రేణిపాణికృపాణంబునగు నారావణాంతకప్రసాదాసాదితనవ్యబాణంబు తూణంబు వెడలం దిగిచి లవణాసురుప్రాణంబు లపహరించుగుణంబున గుణంబునఁ గూర్చిన శతకోటిమార్తాండమండలోద్దండతరకిరణస్ఫురణలఁ గ్రోఁణిసేయుతదఖండిత రుఙ్మండలంబు దిఙ్మండలంబు నిండుకొని చూడంగూడక చూపులకు మిఱుమిట్లుగొల్పుటయు ననల్పకల్పక్షయాక్షయ్యత రాశుశుక్షణిజ్వాలికామాలికలో యని భీతు లయి గరుడగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరాదిదేవతలు దేవతాజ్యేష్ఠుం డగు పరమేష్ఠికడకుం జని వినతు లై యిట్లని విన్నవించిరి. 138

మ. జగముల్ మ్రింగెడిరుద్రు తేజమొ జగత్సంహారఘోరాగ్నియో
జగదుద్యాపనభాస్కరప్రభయొ నా శత్రుఘ్నుబాణార్చి ము
జ్జగముల్ కాల్చు తెఱంగునన్ వెలిఁగెడిన్ సర్వేశ యిం కేవిధం
బగునో లోకము లుద్ధరింపఁ గదవే యన్నన్ విధాత్రుం డనున్. 139

మ. భయ మేలా సురలార తొల్లి హరి యాబాణంబుచే దైత్యరా
డ్జయముల్ వెక్కువహించె నవ్విశిఖమే శత్రుఘ్నుఁడుం బూని దు
ర్జయలీలన్ లవణున్ వధించు నిఁక మీసంతాపముల్ మాన్పుఁడ
ద్దయు సౌఖ్యంబు వహించు నన్నఁ జని రుత్సాహంబుతో దేవతల్. 140

శత్రుఘ్నుఁడు లవణాసురుని సంహరించి తత్పురంబు సేరుట.

మ. అలశత్రుఘ్నుఁడు నివ్విధంబునను దివ్యాస్త్రంబు సంధించి పే
రలుకన్ దైత్యునిఱొమ్ము లక్ష్యముగ నేయన్ జ్వాలికల్ దిక్కులన్
వెలయన్ శత్రునిఱొమ్ముఁ దూఱి యిలయున్ భేదించి పాతాళవా
సులకున్ భీతి యొనర్చి గ్రమ్మఱఁ బొదిం జొచ్చెన్ సురల్ మెచ్చఁగన్. 141

క. బాణము వెడలినయప్పుడె, ప్రాణంబులు వెడలి దనుజపతి పవనహత
క్షోణీధ్రమువలెఁ గూలెన్, క్షోణీస్థలి జగము లెల్లఁ జోద్యముఁ జెందన్.

తోటకము. ఇలపై లవణాసురుఁ డిట్లొఱుగన్, గలకాలము వానియగారమునన్
వల నొప్పెడుముమ్మొనవాల్ శిశుచే,నలువొందెడుశూలము నం గలసెన్. 143

క్రౌంచపదము. తావులుమీఱం బూవులవానల్ దఱచుగఁ గురియంగఁ దతఘనభే
గ్రేవలమ్రోయం గేవలగీతక్రియలను వనితలు గిఱికొని యాడన్ [రల్
దేవత లెల్లన్ దీవి ఘటిల్లన్ స్థిరమతిఁ గొలువఁగ దివిజవిభుండున్
బావకముఖ్యాశావిభుయుక్తిన్ బగతుని నడఁచినప్రభుఁ గనవచ్చెన్. 144

తే. అపుడు బ్రహ్మర్షి దేవర్షు లాదియైన,ఘనులు శత్రుఘ్ను దీవించి కౌతుకమున
రావణునిసంహరించినరాముఁ బొగడి,నటులఁ బొగడిరి దేవేంద్రుఁ డతనికనియె.

పణవవృత్తము. తీఱెన్ మానుల దిగులివ్వేళం, జేరెన్ మాకును జిరసౌఖ్యంబుల్
దేఱెన్ లోకుల దినగండంబుల్, మీఱెన్ నీబలిమి యమేయం బై. 146

క. నచ్చితిమి నీప్రతాపము, హెచ్చితిమి భవద్దయాసమృద్ధిని నిన్నున్
మెచ్చితి మొకవర మియ్యఁగ, వచ్చితి మనఘాత్మ యడుగవలయు నటన్నన్.

మ. అలశత్రుఘ్నుఁడు శక్రముఖ్యులకు సాష్టాంగంబు లర్పించి యం
జలి గావించి మహాత్ములార భవదంచత్పాదముల్ గొల్వఁగాఁ
గలిగెం జాలదె యైన నిమ్మధునిపోల్ గన్గొన్నఁ దొల్లింటికం
టె లసత్సంపద మీఱఁ జేయుతమి పుట్టెం గల్గ నిం డిట్టులన్. 148

మ. అనినన్ నీవు దలంచినట్టు లతిరమ్యంబై ధరాస్వర్గమో
యన నిం పొందెడు నిప్పురం బనుచు వారంతర్ధిఁ జెందన్ ముదం
బున శత్రుఘ్నుఁడు శత్రుసంహరణ మాప్రొద్దే రఘుస్వామికిన్
వినిపించం దగువారిఁ బంచి హితమంత్రిశ్రేష్ఠు లేతెంచినన్, 149

ఆ. వారినాదరించి వచ్చినసేనలఁ, గలయ విజయసూచకంబులైన
పటహగోముఖాదిబహుళవాద్యంబులు, బోరుకలఁగ మధునిపురముసొచ్చె.

తే. చొచ్చియచ్చోటిప్రజలకు సొంపెసంగ, నిర్జనంబైనమధునిమందిరముఁ జేరి
ధనమణిసువర్ణవస్తువాహనము లెల్లఁ, జేకొని సునీతి రాజ్యంబుసేయుచుండె.

వ. అప్పుడు. 152

సీ. దివసప్రభుశతప్రథితభాప్రచయదీప్ర, కనకప్రచురసప్రగణము గలిగి
ఘనయూథపథరోధకలనాధరితభూధ, రసుధాధవళసౌధ రాజి గలిగి
నరఖేచరవిలోచనముదాచరణసూచ, కమణీచయకృతాచలములు గలిగి
సుపచేళిమఫలాళి శుకశారిసమదాళి, ఘనకేళివనపాళికలును గలిగి

తే. రంగదుత్తుంగతరగోపురములు గలిగి, కలితగృహపఙ్క్తివిపణిమార్గములు గలిగి
వికచకల్హారహారిదీర్ఘికలు గలిగి, పొలిచె శత్రుఘ్నువలన నప్పురవరంబు. 153

క. బేహారులు మితసత్య, వ్యాహారులు వచ్చి నిలిచి వలసినవస్తు
వ్యూహములు నింపి రప్పురి, నాహరిదశ్వాన్వవాయు నాదృతివలనన్. 154

మ. తనప్రోల్ స్వర్గమె యంచు నందఱును సందర్శింప ధర్మస్థితిన్
జనులం బ్రోచుచు లేమియుం దెవులు హృత్సంతాపముం దాప మె
వ్వనియందుం గనిపింప కెల్ల ప్రజలున్ వర్ధిల్లఁ బండ్రెండుహా
యనముల్ రాజ్యము సేసి రామపదవీక్షాకాంక్షియై యంతటన్. 155

శత్రుఘ్నుండు శ్రీరామపాదసేవార్థియై యయోధ్యకరుదెంచిమరలి చనుట.

మ. సుగుణాంభోధుల మంత్రిపుంగవుల నచ్చో నుంచి యంచన్మతిం
దగువారిం దనవెంటఁ బెట్టుకొని రత్నస్యందనారూఢుఁడై
నగరావాసుల నెల్ల వీడ్కొని ప్రయాణవ్యాప్తిఁ గొన్నాళ్లకున్
మిగులన్ వేడుకఁ జేరు నాఘనుఁడు వాల్మీకాశ్రమస్థానమున్. 156

తే. చేరివాల్మీకులకు నతుల్ సేసి యాతఁ, డంచితాశీర్వచస్స్ఫూర్తి నాదరించి
యిచ్చునర్ఘ్యాదికములు గ్రహించి శ్రాంతి,దొఱఁగి పరిజనయుక్తిశత్రుఘ్నుఁడలరె.

ఉ. అమ్మునిచంద్రుఁ డంత దయ నాతనిఁ గన్గొని పల్కె నెల్లలో
కమ్ముల యుక్కుము ల్లయినకంటకునిన్ దృణలీల నొక్కబా
ణమ్మునఁ గూల సేసితి ఘనంతభుజాబలశాలి వెంచఁగా
నిమ్మహి నీకు సాటి గలరే శరశాళి లక్ష్మణానుజా. 158

ఉ. ఇంకొకనాటికిన్ లవణుఁ డీల్గునె లోకులబాధ దీఱునే
శంక దొఱంగి వీని ననిఁజంపెడిశూరుఁడు భూమిఁ బుట్టునే
యంకిలి లేక యుండుదురె యంచుఁ దలంపుదు మాతలంపు నీ
వంక ఫలించె నేఁడు బుధవత్సల నిన్ను నుతింప శక్యమే! 159

ఉ. రావణుఁ ద్రుంచునాఁడు రఘురామునకున్ బహుళప్రయత్నముల్
గావలసెన్ దశాననునిఁ గంటె మహోద్ధతుఁడై యనేకులన్
భూవరులన్ హరించినరిపున్ నిమిషంబునఁ ద్రుంచె నంచు న
ద్దేవసభన్ సురేంద్రుఁడు నుతింపగ వింటిమి నీప్రభావముల్. 160

చ. లవణునితోడ నీవవికలస్థితిఁ బోరెడువేళ మేము వా
సవుకడ నుండి చూచితిమి సర్వము నీధృతి యింత యొప్పనే
యవునవు నీకు చెల్లు నని యక్కునఁ జేర్చి శిరంబు మూర్కొనెన్
బ్రవిమలచిత్తుఁ డత్తపసి పంక్తిముఖాంతకుపిన్నతమ్మునిన్. 161

చ. ఇటువలె నాదరించి జటిలేశ్వరుఁ డాప్తబలాధిభూసుహృ
ద్భటయుతుఁడై నయాతనికిఁ బక్వఫలాదులఁ దృప్తిఁ జేసి చెం
గటియుటజంబునన్ నిలువఁగా సెలవిచ్చిన నక్కుమారుఁ డ
చ్చట వసియించె భృత్యులుపచారములన్ శ్రమముల్ హరింపఁగన్. 162

వ. అయ్యవసరంబున. 163

సీ. ఉరుసుధారసధార లొలికెడుచందాన, సరసస్వరస్ఫూర్తి సంఘటిల్లఁ
దిన్నగాఁ దావిపూదేనె సోనలుమించు, విధమునఁ దానముల్ విస్తరిల్లఁ
కండచక్కెరపానకమ్ములు ప్రవహించు, రహి ఘనరాగముల్ రక్తిగుల్క
విరివియై చెఱకుపాల్ వెల్లువ వాఱెడి, క్రమమున నాలాపగతులు వెలయఁ
తే. గవలు కవవీణె లూని ద్రాక్షాఫలోప, మానమానితవాల్మీకిమౌనిరచిత
చారు రామాయణశ్లోకసమితిగాన, లీలఁ జరియింప శత్రుఘ్నుఁ డాలకించి. 164

క. ఆమధురార్థనిగుంభన, లామృదువర్ణానువృత్తులాపదసంద
ర్భామితకౌశలి యావా, క్ప్రామాణ్యము నెంచి యతఁడు పరవశుఁడయ్యెన్.

క. పరవశుఁ డగుఁ దెలియుం గ్రమ్మఱ విని తలయూఁచు నింతమాత్రము సీతా
వరపుత్త్రులిత్తపోనిధి, కరుణన్ మనిరి గద యనుచుఁ గౌతుక మొందెన్.

చ. అతనినిజాప్తు లద్భుతరసాబ్ధి మునింగి నిజంబొ స్వప్నమో
క్షితి నిటువంటిగానములు సేయఁగ వింటిమె వీరి లెవ్వరో
యతివరుఁ జేరి వేఁడఁదగు నయ్య యనం బరమాద్భుతంబు లి
య్యతివరు పాలనున్నయవి యారయ నెంతటివార మంచనెన్. 167

క. శత్రుఘ్నుఁ డిటుల సీతా, పుత్త్రులగానమును వేడ్కఁ బొంద వినుచు నా
రాత్రి గడపె నర్థక్షణ, మాత్రముగా నంత భానుమంతుఁడు వొడిచెన్. 168

చ. దివసముఖోచితక్రియలు దీర్చి మునీంద్రుఁ డనుజ్ఞ నీయఁగా
సవినయవృత్తి వీడుకొని సైన్యముతోఁ జని లక్ష్మణానుజుం

డవిరళవేగ లీల రవి యంబరమధ్యముఁ జేరునంతకున్
రవికులనాథుఁ డేలెడిపురంబు గనన్ నయనోత్సవంబుగన్. 169

వ. ఇత్తెఱంగునం గనుంగొని యభంగహర్ష తరంగితాంతరంగంబునం బురలక్ష్మికిఁ
గరాంబుజంబులు ముకుళించి సముచిత ప్రకారంబునం బ్రవేశించి. 170

సీ. సామజహయభటస్యందనావళులతో, నెడనెడ సామంతు లెదురుకొనఁగ
భూసురాశీర్వాద పుణ్యనాదములతో, వందిమాగధులకై వార మొలయఁ
గమనీయఘృణిమణికంకణక్వణనలై, చెలఁలు మేడలనుండి సేస లొలుక
నబ్జమండలపాండురాతపత్రములతో, ముందర బలుటెక్కెములు రహింపఁ
తే. బౌరు లాడాడఁ బొడగని ప్రస్తుతింపఁ
బటుపటహవాద్యరవముతోఁ బ్రజలయులివు
మీఱు మొగసాలముందర దేరు డిగ్గి,
శిరముపై నంజలి ఘటించి సరగ నతఁడు

చ. కొలువున కేఁగి రామనృపకుంజరుపాదయుగంబు మస్తకం
బొలయఁగ మ్రొక్కి శత్రుపురినుండియుఁ దెచ్చినదివ్యరత్నరా
సులఁ దగుకాన్క సేసి పరిశుద్ధమతిన్ గరముల్ మొగిడ్చి చూ
పులు ఫలియింప స్వామిమొగముం గనుఁగొంచు చట నిల్చి యిట్లనున్. 172

ఉ. దేవరయాజ్ఞ శత్రుని వధించి తదీయపురంబు దంచిత
శ్రీవిలసిల్లఁ జేసి పదిరెండుశరత్తులు వాసి యుండితిం
గావున మీపదాబ్జములు గన్గొన వచ్చితిఁ దాళ శక్యమే
యావును బాయుక్రేపువలె నచ్చట నొంటిగ నిల్చి నావుడున్. 173

సీ. నగుచుఁ దమ్మునిఁ జేరఁ దిగిచి కౌఁగిటఁ జేర్చి, వసుధేశుఁ డను నేల వగపువత్స
యరిశిక్షయును ధరాపరిరక్షయును జేయ, కూరకుండఁగ క్షత్రియునకుఁ దగు నె
యుచితకృత్యము మాన్పనోడియుంటుట గాక, నినుఁ బాసి మేమైన నిలువఁగలమె
వలసినయపు డిందు వచ్చి తల్లుల మమ్ముఁ, జుట్టల మిత్రులఁ జూడరాదె
తే. తామసింపక సత్తరాత్రములు మాత్ర, మిచట వసియించి పురి కేఁగు మింత దడవు
రాజు లేకున్న రాజ్యమరాజకమగు, ననినఁ బతియాజ్ఞ శిరమున నతఁడు పూని

చ. భరతుని లక్ష్మణుం గదిసి భక్తినతుల్ ఘటియించి వారియా
దరణము గాంచి ప్రేమమునఁ దల్లుల కెల్ల నమస్కరించి తి
త్పరమహితోక్తులం దనరి బంధుల నాప్తుల మంత్రులన్ ధరా
మరుల యథోచితక్రియల మన్ననఁ జేసి యనంతరంబునన్. 175

చ. ఇనకులుఁ డానతిచ్చినటు లేడుదినంబులు నిల్చి యవ్విభుం
డనుమతి సేయఁగాఁ బయన మై జననీబుధబంధుకోటి వీ

డొకని భరతుండు లక్ష్మణుండుఁ గూర్మిని వెంబడి వచ్చి పంపఁ జ
య్యన నితఁ డయ్యెడన్ సబలుఁడై చనియెన్ నిజరాజధానికిన్. 176

క. ఈశత్రుఘ్నునికథ యే, ధీశాలురు వినిన హితమతిం జదివిన స
త్కౌశలి వ్రాసిన శత్రువి,నాశన మగు రాజ్యమును ధనమ్ములుఁ గలుగున్. 177

ఉ. అల్లపణారి యిట్లు చని యాత్మపురీజను లుల్లసిల్ల సం
ఫుల్లమనస్కతన్ ధరణిఁ బ్రోచుచు విశ్రుతకీర్తియుక్తి రా
గిల్లియు నర్హభంగి శ్రుతకీర్తి మనోరథపూర్తి సేయుచున్
ఝుల్లకు లార్తిఁ జెంచు భయజార్తిపడం దగె ధర్మమూర్తియై. 178

ఉ. అక్కడ నక్కడానిమలయంతటిధైర్యముఁ బూని రామభూ
భుక్కులచక్రవర్తి క్రతుభుక్కుల సర్వసుదృక్కులన్ సుమ
స్రక్కుల సాధువాక్కులఁ బ్రసన్నతతో నిగిడించి సత్క్రియా
భాక్కులుగా ధరాజనులఁ బాలన సేసె సదృక్కులౌ ననన్. 179

సీ. శ్రుతిమర్మము లెఱింగి సుస్థిరాంతర్యాగ, విములు లై బ్రహ్మభావమున మించి
యధిగతధర్ములై యరినాశ మొనరించి, యాశలుగెలిచి బ్రాహ్మణులఁ గొలిచి
పరమార్థవంతులై సురుచిరాష్టాంగసం,గతి గాంచి రాజయోగము వహించి
తగుశాస్త్రములు నేర్చి ద్వంద్వసహిష్ణులై, తెలిసి మహార్య సేవలు ఘటించి

తే. బ్రాహ్మణక్షత్రియోరవ్యభటులు యోగి
జనులవలె మించ జగతి ప్రశస్తసస్య
వతి యయి ఫలింప నెలమూఁడువాన లెచ్చ
రాజ్య మొనరింపుచుండె శ్రీరామవిభుఁడు. 180

వృద్ధవిప్రమిథునంబు మృతుఁడగుకుమారుని రాజువాకిట వైచి విలపించుట.

చ. కతిపయమాసముల్ చన నొకానొకనాఁ డసకృద్విలాపవి
స్మితజన మశ్రువారిపరిషిక్తకపోల మురువ్యథాభరా
నత మొకవృద్ధవిప్రమిథునంబు మృతుం డగుపిన్న పాపనిన్
వితమతిఁ గొంచువచ్చి రఘువీరునివాకిట వైచి దీనతన్. 181

క. హాసుకుమార కుమారక, హా సుగుణనిధాన నీకు నర్హంబఁటరా
గాసిపడఁ జేసి మమ్ముం, బాసి చనంగ నేమి తప్పు పాటిలెఁ జెపుమా. 182

చ. మతి గలనిన్ను వంటిసుకుమారశిరోమణి మమ్మువంటిదు
ర్మతులకు నేల దక్కు బహుమాత్రసపర్య లొనర్చి యెల్లదే
వతలను గొల్చి నిన్నుఁ గని వంశము నిల్చె నటంచు నేము న
మ్మితి మొద నిన్న కాలమున మృత్యువు మ్రింగు టెఱుంగ మోసుతా. 183

ఉ. ఎక్కడఁ జొత్తు మేది తెరు వెవ్వరు దిక్కగువార లింక నో
చక్కనితండ్రి పాదజలజంబుల గజ్జెలు మ్రోయ ముందు మా
చక్కి నటింతు విప్పు డొకసారియు నాడవు మాటలాడ వా
మక్కువ నెందుఁ బోయె క్షణమాత్రములో నట కేఁగి తియ్యెడన్. 184

ఉ. అక్కట యైదువర్షముల యర్భకుఁ డెక్కడ మృత్యు వెక్కడ దే
దిక్కుల నిట్టివింత గల దే తలిదండ్రుల కూర్ధ్వదైహికం
బెక్కడఁ బుత్త్రు లుండి ఘటియింపుదు రాత్మజశోకవహ్నిచేఁ
బొక్కుచుఁ దండ్రి సేయు నొకొ పుత్త్రునకున్ దహనాదికృత్యముల్. 185

క. శిష్టనుతధర్మనిధి జన,తుష్టికరుండు రాముఁ డచ్యుతున కెన యండ్రా
దృష్టాంతము పుత్త్రక నీ, దిష్టాంతమువలనఁ దెలిసితిమి నృపయనుచున్. 186

మ. ధర వర్ణాశ్రమధర్మరక్షణము వేదప్రోక్తమార్గంబునన్
ధరణీనాథుఁ డొనర్పఁ డేని యతఁ డాధర్మచ్యుతిం బుట్టుని
ష్ఠురపాపంబుల కెల్ల నెల్ల యగు నచ్చో రాజదోషంబునన్
దొరయున్ భూజనకోటి కిట్టు లపమృత్యువ్యాధిబాధావళుల్. 187

వ. అని సతీయుతుం డై పరాసుం డగుసుతునిమీఁదం బడి ధరాసురుండు విలపించి
ఖరాసురాంతకు నుద్దేశించి మఱియు ని ట్లనియె. 188

ఉ. ఆసురభీకరుం డినకులాగ్రణి రాముఁడు రాజ్య మేలఁగా
భూసురబాలకుండు మృతిఁ బొందె నటం చనుమాట వాసితో
నీసహజన్ములాశ్రితులు నిన్ను భజింపఁ జిరాయురున్నత
శ్రీసుఖయుక్తి రాజ్య మొనరింపుము సొంపున రామభూవరా. 189

క. ఇక్ష్వాకువంశజులు శౌ,ర్యక్ష్వేళగ్రీవు లవని నరయఁగ శిశుమృ
త్యుక్ష్వేళ విన రమోఘ, ప్రక్ష్వేళన నీతరమునఁ బాటిలె నదియున్. 190

ఉ. సత్యము ధర్మమున్ దయయు క్ష్మాపతి దాల్చిన నిట్లు బాలురన్
మృత్యువు సెందునే యిఁక న దేటికి బాలుని నగ్నికృత్య మా
చిత్యమె మేము సేయుట త్యజించెద మీవెత నేఁటఁ బ్రాణముల్
హత్యలు మూఁడునుం బొరసి యయ్య సుఖింపు మటంచు నాడఁగన్. 191

క. ఆపలుకులు విని భయపరి, తాపపరీతాత్ముఁ డగుచు దాశరథి కృపా
కూపారుం డాపాలుని,పాపని బ్రతికించుతమి సభకు వచ్చి వెసన్. 192

క. హితులం బురోహితులమహీ,పతుల మహామతులఁ గృతుల భ్రాతృసుహృత్సం
తతుల గుణాన్వితుల నిజా,శ్రితులం బిలిపించి చింతఁ జేయుచునున్నన్. 193

సీ. సంవర్తజలరాశి జానుదఘ్నంబుగా, మనిన మార్కండేయమునివరుండు
ఫాలలోచనునితోఁ బ్రతిఘటించి పదాంబు,జమునఁ గన్గొన్న గౌతమతపస్వి

నిస్సంశయజ్ఞాననిధులలోఁ దొలుతఁ గీ, ర్తింపఁగాఁ దగు వామదేవమౌని
భక్తిప్రపత్తిసంపత్తియు గానవై, శారద్యమును గన్న నారదుండు

తే. మఱియు జాబాలి కాశ్యప మందపాల, కణ్వకాత్యాయనాత్రిమౌద్గల్యభృగువ
సిష్ఠముఖ్యులు శిష్యప్రశిష్యసహితు, లగుచు వచ్చిరి రఘువరునాత్మ నెఱిఁగి.

క. సభయు లయి లేచి రప్పుడు, సభఁ గలవా రెల్ల రామచంద్రుండును ద
త్సభ నమ్మునిరాట్పదముల, కభివందన మాచరించి యానందమునన్. 195

క. ఉచితాసనముల నునిచి స,ముచితార్ఘ్యావిధు లొసంగి యుచితజ్ఞుం డై
రుచిరాననశశిబింబ, ప్రచురతరసుధాయమానభాషల ననియెన్. 196

చ. అరుదుగ గోచరింపనిపదార్థము లైన మనఃప్రబోధవి
స్ఫురణల మీ రెఱుంగుదురు పుణ్యతపోనిధులార యీధరా
మరునికుమారుఁ డేమిటికి మ్రందె నధర్మము లెట్లు చెందె ని
ద్ధరణి ననన్ యథాతథసుధామధురోక్తుల నారదుం డనున్. 197

మ. అవనీదేవత లెల్ల నంచితతపస్స్వాసక్తియున్ సత్య మా
త్మవివేకంబు వహింపఁగాఁ గృతము ధర్మస్ఫూర్తి మించుం జిరా
యువు నారోగ్యము నెప్పుడుం గలిగి భూయోధైర్యగాంభీర్యవై
భవయుక్తిం బ్రజ యొప్పు నయ్యుగమునం బాణౌకృతోర్వీనుతా. 198

సీ. అకృతయుగమున నలరుఁ జతుష్పాద,చారి యై ధర్మంబు జనవరేణ్య
త్రేత సత్యపదంబు తెగి పదత్రయగామి, యగుక్షత్త్రియులతపంబపుడు తెఱచు
తమతపోమహిమల ధరణీజనులఁ బ్రోతు, రాయురారోగ్యభాగ్యములుగలుగు
ననృతముల్పల్కుదు రచ్చటచ్చటజనుల్బుధులుమాత్రము బొంకు బొరయరందు

తే. ద్వాపరంబున సగఁబోలు ధర్మ మేఁగు, నందు ద్విజరాజశుశ్రూష లాచరించి
వైశ్యులు తపం బొనర్తురు వార్యనిష్ఠ,నది విపర్యాస మైతోఁచ దయ్యుగమున.

క. కలియుగమునఁ బాదత్రయి, తలఁగును ధర్మంబు శూద్రతపములు తఱచౌఁ
గల వెన్ని యైనవింతలు, దలఁప ననర్థంబు లాయధర్మము లధిపా. 200

శా. ఆలా గిప్పుడు శూద్రుఁ డొక్కఁడు తపోవ్యాసక్తి నీభూమిలోఁ
జాలన్ నిష్ఠ వహించె నందువలనం జచ్చెన్ ధరాదేవతా
బాలుం డాకుటిలాత్ముఁ జంపి శిశువుం బ్రాణాన్వితుం జేయు మిం
కేలా కాలవిలంబ మీక్షణమె లె మ్మిక్ష్వాకువంశాగ్రణీ. 201

క. పాపాత్ముల దండింపని,క్ష్మాపతి కాపాపమునను షడ్భాగము సం
ప్రాపించుఁ గాన ధరలోఁ, బాపము లేకుండ నరసి ప్రజఁ బ్రోవఁ దగున్. 202

ఉ. ఈయెడ రాజనీతి వచియించితి నింతియ యొక్కసారి రా
మా యని నిన్నుఁ బేర్కొనిన యంత ననంతము లైనపాపముల్

పాయఁగ నీకుఁ జేకుఱునె ? పాపము లీద్విజపుత్త్రు జీవితుం
జేయుట యెంత తొల్లి కపిసేన ననిన్ బ్రతికింపవే కృపన్. 203

రఘువీరుండు శంబుకుఁడను శూద్రతపస్విం జంపి బ్రాహ్మణకుమారుఁ బ్రతికించుట.

వ. అని పల్కు నారదుపల్కు లాకర్ణించి యాఁకర్ణాంతలోచనుం డగునయ్యహల్యాశాపవిమోచనుండు మనంబున నప్పని యొప్పికొని తనచెంగటనున్న లక్ష్మణు నుపలక్షించి నీవు పోయి యాక్షణంబ క్షోణిసురునిమనఃక్షోభంబు నివారించి తత్పుత్త్రదేహంబు సుగంధతైలకటాహంబునకుక్షి నిక్షేపించి సురక్షితంబు గావించునది యని నియోగించి కించిన్నిమీలితనయనుం డయి హృదయబిసపుష్పంబునఁ బుష్పకంబుఁ దలంచినంత ననంతానంతమణిప్రభారమణీయపద్మరాగమణిచ్ఛవిచ్ఛటాచ్ఛాదితదశదిశావకాశంబై గగనతారకాయమానప్రసూనకాయమానఘుమఘుమాయమానం బగునవ్విమానంబు సాక్షాత్కరించినం గటాక్షించి ప్రహర్షించి మహర్షిజనంబులకు నమస్కరించి విరించిసము లగువారియవ్వారితాశీర్వాదవచనవైభవంబు లొందితదామంత్రణంబు గావించి పురరక్షణంబునకు భరతలక్ష్మణుల నియమించి సమంచితసః క్రియాసమున్నిద్రశూద్రశీర్షచ్ఛిదాచికీర్షాదురాధర్షామర్షహర్షోత్కర్షం బవధరించి కవచంబు ధరియించి కవదొనలు బిగియించి ఖడ్గంబు సంగ్రహించి కార్ముకం బవలంబించి జాతిమగరాతిమొత్తంపుఁగ్రొత్తముత్తెంపుఁజెక్కడంపుఁబనిడంబు సంప్రకటం బగు మకుటంబుతళత్తళలు వియత్తలంబు హత్తికొననుత్తుంగతరదివ్యయానలలామంబు సుమంత్రాదిమంత్రిజనసమేతంబుగా నధిరోహించి ధరావరారోహాభరావహమహాంజనాచలసదృశాంగసమంజసాంజనాభిధకుంజరేంద్రసాంద్రమద ధారాధోరణీరణద్భ్రమరఝుంకారరవాభోగంబగు పశ్చిమదిగ్భాగంబు పరిశోధించి సురావరోధవధూనివహవిహరణోచితరచితాఖర్వసార్వభౌమాత్యఖండగండకండూతిమన్మత్తవేదండ ఘర్షితోద్దండగండోపలప్రకాండమండితహిమవత్పర్వతసార్వభౌమభౌమహైమప్రభామండలపిచండిలం బగునుదగ్ధరామండలంబు దొరసి యవరవర్ణనక్కడ నెల్ల నరసి దిక్కూలముద్రుజసముల్లోలకల్లోలమాలికాకీర్ణకలశార్ణవకర్ణేజపవర్ణవర్ణితైరావణదంతావళచతుర్దంతతంతన్యమానకాంతకాంతిరమానమాక్రాంతం బగుశచీకాంతదిగంతంబు డాసి దృగంతవీక్షాపరంపర వెదచల్లి యచ్చోట విపర్యాసతపశ్చర్యాధుర్యునిం బొడగానక గానకళాచతురోపరిభాగచరద్వైమానికశ్రేణికాశ్రూయమాణవీణారవంబు లాలింపుచు నిజవిమానరాజవిరాజమానరాజమణిఘృణిమతల్లికావల్లిక లెల్లకడల నల్లికొన నబ్బల్లిదుండు సర్వంకషశేముషీధురీణసర్వోర్వరాగీర్వాణ సర్వదాప్రకల్పితసవేస్నానసంధ్యాజపానుష్ఠాననిష్ఠురతపోనిష్ఠాగరిష్ఠతాశ్రేష్ఠతరాశ్వత్థతరుప్రణామపురస్సర ప్రదక్షిణం బగుదక్షిణంబునకుం బఱతెంచి గిరిప్రాంతంబులు పరికించి సరిత్తటంబులు

విమర్శించి సరోవరంబులు పరీక్షించి యరణ్యంబు లవలోకించి తపోవనంబుల న్వే
షించి జనపదంబు లుపలక్షించి ఘననదంబులు నిరీక్షించి గోకులంబులుతిలకించి
కోవెలలు వెదకి పక్కణంబులు నెమకి వానీయశాలలు సూచి మఠంబు లరయం
బంచి మఖశాలలు దర్శించి యగ్రహారంబులు గనుంగొని యన్ని దేశంబులుం
బొడగని యలయక మఱియు నందంద మెలంగుచు సమందసిందూరచారుశోణ
ప్రభాస్తోమధురీణతావామవామనసింధురంబుడంబునబంధురంబై కన్నులపండు
వగునిండుజేగుఱుచాయలదండిని మెండుకొనునొక కొండదండం బుండరీకషండరో
చిః కాండపాండురతరంగమాలికాడోలికా విహరమాణమరాళికాపాళికాకేళికా
సారం బగుకాసారం బొకటి కనుంగొని తన్మధ్యప్రదేశంబున. 204

శా. శ్రీరామక్షితినాయకాగ్రణి నిరీక్షించెం గృశాంగున్ నిరా
హారున్ శోణజటాచ్ఛటాధరు మహోగ్రాచారు నేకాగ్రతా
పారీణాత్ము నధోముఖున్ భసితశుంభత్పాండురశ్రీనిధిన్
ధీరత్వాకరుఁ జీరధారు నొకనిన్ దీవ్యత్తపస్వ్యన్వితున్. 205

క. వీక్షించి నివ్వెఱంగువడి, యాక్షితికిన్ డిగ్గి వాని కపరోక్షగతిన్
సాక్షాత్కరించె సాక్షా, దక్షరతత్త్వంబు శూద్రుఁ డల్పుఁడె తలపన్. 206

చ. ఇటువలె నత్తపోధికుని దృష్టిపథంబున నిల్చి రాముఁ డో
పటునియమాఢ్య యేశుభము వాటిలఁ జేసెద వీతపంబు దు
ర్ఘట మిది నీవు విప్రుఁడవొ రాజవొ వైశ్యుఁడవో వివేకవి
స్ఫుటమతి మించు శూద్రుఁడవొ జొంకక తెల్పుము కల్గినంతయున్. 207

క. నా పేరు రాముఁ డందురు, భూపాలుఁడ దశరథేంద్రపుత్త్రకుఁడను నీ
తాపసనిష్ఠ గనుంగొన, నీపాలికి వచ్చినాఁడ నినుఁ దెల్పు మనన్. 208

చ. కరము వినీతి వాఁ డను నరగణ్యగుణాబ్ధివి నీవె వేఁడఁగా
హరిహరి యెట్లు బొంకుదు యథార్థము శూద్రుఁడ శంబుకాఖ్యుఁడన్
నరవర బొందితోనె సురనాయకలోకముఁ జెందుకాంక్ష దు
ష్కర మగునిట్టిబల్తపము గైకొని చేసెద నంచుఁ దెల్పినన్. 209

క. విని యంత వినయవంతుని, జనునేహింసింప రాజజన్మము నిద్యం
బని రోసి వెన్క భూసుర, తనయుమృతి దలంచి కినుక దయఁ జెడఁ బాపన్.

చ. కలకల నవ్వుచున్ నృపశిఖామణి హొన్నుగనీబులోనియి
ట్టలంపుమెఱుంగుచాయలబెడంగుఁగిటారి జరీన దూసి యం
త్రులు గన శూద్రుమస్తము కకెఱుక్కునఁ ద్రుంచెఁ దదీయరక్తమ
జ్జలజవనంబు ముంచె దివిషత్సుమవర్షము భూమి మించఁగన్. 211

మ. అమరేంద్రాగ్నియమాదిదిక్పతులు సిద్ధాదిత్యగంధర్వసా
ధ్యమరుత్కింపురుషుల్ ఋషుల్ రఘుకులాధ్యక్షాగ్రభాగంబునం
బ్రమదం బొప్పఁగ వచ్చి నిల్చి పటువాక్ప్రౌఢిం బ్రశంసించి రం
త మరుద్వంతుఁ డనెం బురాహృతసుధాధారానుసార్యుక్తులన్. 212

ఉ. విప్లవముల్ హరించి పృథివీభర మీవు భరింప శోకసా
రిప్లవతావికారము లుదీర్ణము లయ్యె భవత్కృపాణధా
రాప్లవపూతుఁడై వృషలుఁ డంగముతో దివి కేఁగెడిన్ సురా
నుప్లవవృత్తి వాఁ డదె కనుంగొను మయ్య దశాననాంతకా. 213

ఉ. క్షుల్లకులన్ వధించి పరిశుద్ధుల నేలెడుమిమ్ము మెచ్చి నేఁ
డెల్లసురల్ వరం బొకటి యిచ్చెద మంచుఁ దలంచి వచ్చినా
రుల్లమునందుఁ గావలసి యున్నయభీష్టము దెల్పుఁ డన్న భూ
వల్లభుఁ డుత్సహించి సురవర్యుల కంజలిఁ జేసి యిట్లనున్. 214

చ. కరుణ వరం బొసంగుమదిగల్గిన దేవతలార తద్ధరా
మరసుతుప్రాణ మిందు మహిమం బలరన్ బ్రతికింతు నంచు నే
భరపడి మున్ను పల్కితి సభాస్థలి బాలకుఁ డట్టులౌట నా
యరయమిఁ జేసి కాదె యను నాయనతో నని రెల్లవేల్పులున్. 215

చ. శిఖి కడుఁ జల్లనైన నుడుశేఖరుఁ డుష్ణగుణంబుఁ బొందినన్
నిఖిలశరణ్య మీర నెడునిశ్చయవాక్కుల బొంకు చెందునే
స్వఖరకరాసి శంబుకునిఁ జంపినయప్పుడె ప్రాణవంతుఁడై
సుఖమున నున్నవాఁడు ద్విజసూనుఁ డసూనుఁడు గాక భూవరా. 216

ఉ. ఊహ కలంగి చింతిలక యూఱడు మప్పని కాశ్రితావనో
త్సాహజలాశియై కలశజన్ముఁడు ద్వాదశవర్షయోగదీ
క్షాహితనిష్ఠ నుండెఁ గద సాంగముగా నెఱవేర్చి నేఁడు పూ
ర్ణాహుతి సేయఁ బూనె మన మందఱ మమ్మునిఁ జూడఁ బోఁ నగున్. 217

క. క్రతుకర్తవు క్రతుభోక్తవు, క్రతుఫలదుఁడ వీవు నీకుఁ గలగుణముగదా
క్రతువవలోకించుట లని, క్రతుభోక్తలు పలుక నటులఁ గా నిం డనుచున్.

శా. కుంభీసంభవుఁ గాంచువాంఛఁ దగఁ గాకుత్స్థాన్వయస్వామి య
జ్జంభారిప్రముఖామరేశ్వరులు పజ్జం బుష్పకారూఢులై
యంభోజాప్తనిజప్రభావిభవ మారా నాఁగ సాగెం దటి
న్యంభోజాకరపట్టణోపవనశైలారణ్యముల్ చూచుచున్. 219

వ. ఈగతి నేఁగి యాగుణసాగరుండు తనపురోభాగంబున. 220

సీ. ప్రాగద్రితటభాగ భాగహారపరాగ, రాగధూతఘనాఘ నాగకులము
దారితాభ్రశతార తారదంష్ట్రోదార, దారయుగ్భూదార దారకంబు
మాలూరహింతాల తాలతూలరసాల, సాలకేసరసాల సాలయుతము
శబరయోషాచండ చండరుక్కరకాండ, కాండఖండితగండ గండకంబు
తే. పిండితాజాండగండభేరుండ నినద
సంశ్రవణమాత్రవిత్రస్త శరభసరభ
సాగమనదర్శనోద్భ్రాంత హరివరేణ్య
మవుమహారణ్య మొకటి రాఘవుఁడు గనియె. 221

క. కని యయ్యరణ్యపథమున, ఘనయానము మీఁద శతమఖప్రముఖులతో
జనపతి సంభాషింపుచుఁ, జనునప్పుడు గృధ్ర మొకటి చనుదెంచి వెసన్. 222
ఆ. మొక్కి నిలిచెనంత నొక్కయులూకంబు, వచ్చి బహుపరాకు స్వామియనుచు
వినుతి యాచరించె వెఱఁగందె రఘురాముఁ, డందు గృధ్రపలికె ముందుగాఁగ.

గృధ్రోలూకములు రామునితోఁ దమవివాదముఁ జెప్పుకొనుట.

క. శిక్షింతువు దుర్మార్గుల, రక్షింతువు దేవతలను బ్రాహ్మణులఁ గృపన్
వీక్షింతు వార్తజనులను, సాక్షాద్విష్ణుఁడవు నిన్ను శక్యమె పొగడన్. 224
సీ. పరమవిద్యాప్రౌఢి బ్రహ్మదేవునికంటె, రౌద్రసంపన్నత రుద్రుకంటె
గాంభీర్యధుర్యతఁ గలశాంబునిధికంటె, దిరమైనతాల్మి భూదేవికంటె
మతిచమత్కృతిసమున్నతిబృహస్పతికంటె, నధికధైర్యమున హేమాద్రికంటె
ననుపమానవితీర్ణి ధననాయకునికంటెఁ, ధర్మవైఖరి దండధరునికంటెఁ
తే. దేజమున భాస్కరునికంటె దీప్తకీర్తి, శశధరునికంటె ఘనుఁడవు సకలభూత
సంభవస్థితికరుఁడవు సర్వసాక్షి, వఖిలరక్షక యొకవాక్య మవధరింపు. 225
క. ఈకాశికంబు నాయిలు, చేకొని దనగృహ మటంచుఁ జేరఁగ నీదా
వాకిలి నిడుకొని పోరెడి, నోకాశికయాగరక్షణోత్సుక యెపుడున్. 226
క. నాయనదతనము మాన్పి కులాయము విడిపించి "దుర్బలస్య బలం రా
జా" యనువాక్యము నిక్కము; సేయఁగదే యనిన ఘూబ క్షితిపతి గనియెన్.
సీ. ఇంద్రునంశంబున నెల్లభోగము లంది, వహ్నియంశమునఁ బావనతఁ జెంది
యమునియంశమున ధర్మాభిరక్ష యొనర్చి, నిరృతియంశమున దుర్నీతి మాన్పి
వరుణాంశమునఁ బ్రజావళికి సేమ మొనర్చి, పవనునంశమున నాబలిమి హెచ్చి
ధననాయకునియంశమున వితీర్ణి వహించి, శివునంశమున భూతు లవధరించి
తే. భాస్కరునియంశమునఁ బ్రతాపంబుఁ బూని
చంద్రునంశంబునను మహాసౌమ్య మూని

యఖిలకల్యాణగుణరాశివై ననిన్నుఁ
బ్రస్తుతి యొనర్ప శక్యమే బ్రహ్మకైన.

సీ. లక్ష్మీవిహారాబ్జలక్షణేక్షణములుఁ గరుణయు రోషంబుఁ గడలుకొనఁగ
నెల్లధర్మములకునెల్ల యావాసమున, శాంతిదార్ఢ్యముల్ సందడింప
నుచితవైచిత్రిఁ జెంపొందినమాటల వినయసారూప్యముల్ విస్తరిల్ల
దరహాసచంద్రికాస్ఫురితాస్యమున నాభి, ముఖ్యంబువై ముఖ్యమును రహింప

తే. శిష్టజనరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు, నాచరింపుదు వాక్కటనఖిలభూత
సముదవయ్యును ధర్మసంస్థాపనార్థ,మిన్నిగుణములు వహియించితయ్యీశ్వరేశ.

ఉ. అద్దమరేయి భూమి నశనార్థము గ్రుమ్మరి తెల్లవాఱినన్
నిద్దురఁ జెంద వచ్చు నని నేను బ్రయత్నముసేసి కట్టితిం
దద్దయు వేడ్కని ల్లొకటి గద్ధ్రగృహసీమ వసింప నియ్యదీ
గద్ధతి గ్రద్ద చేరి కలకాలము పోరెడుఁ బోరు మాన్పవే. 230

క. ధర్మగతి 'రామ ఏవ గ, తిర్మమ' యని యిఁక సుఖస్థితిని బ్రతికెద నే
నిర్మించినయాసదనము, కూర్మిని విడిపింపవే రఘుప్రవర యనన్. 231

సీ. విలసితాంతరవైరివిజయుఁడౌ విజయుని, నతులరూపజయంతుఁడగుజయంతు
నకలైకధర్మపాలకు ధర్మపాలకు, నధిపస్తుతసుమంతుఁడగుసుమంతు
నరిరాష్ట్రసాధకుండగురాష్ట్రసాధకుఁ, గితవకార్యతమోర్కదృష్టి దృష్టి
యాచకసిద్ధార్థుఁడనఁ దగుసిద్ధార్థు, ననవరత మశోకుఁ డగునశోకుఁ

తే. గాంచివింటిరెగృధ్రఘూకములవాక్కు,లనివిమానంబుడిగి రాముఁడచటనిలిచి
పులుఁగులనుబిల్చియేపక్షితో లుతగట్టె,నీగృహము దెల్పుడనగృధ్రమిట్టులనియె.

క. ఏనాఁడు బ్రహ్మపుట్టెనొ, యేనాఁడు ప్రజాసమృద్ధి యిద్ధర గనెనో
యానాఁడె నిలువనీడని, యీనీడముఁ గట్టితిన్ నరేశ్వర యనినన్. 233

క. పేచక మనె ఘనసూచక, మేచక మీచెంత వెఱతు నృపలాంఛంగా
భూచక్రంబున నజుచే, నీచెట్టైనపుడ యయ్యె నీయిలు నాకున్. 234

చ. అన విని మంత్రిపుంగవుల నందఱఁ గన్గొని రాముచంద్రుఁ డో
యనితరధర్మమర్మనిధులార దివాంధము భూజముల్ జనిం
చినపుడె గూఁడు తా నిచటఁ జేసితి నం చనె గృధ్ర ముర్విపు
ట్టినయపుడే నివాసము ఘటించితి నం చనె నిక్క మెద్దియో. 235

క. దాక్షిణ్యంబులు పక్షా, పక్షంబులు దలఁప రుభయపక్షము లెనగా
నీక్షించి తగవు దీర్పవి,చక్షణులకు నిహపరముల సౌఖ్యము గల్గున్. 236

చ. తగవును పథ్యమున్ హితవుఁ దప్పక ధర్మము కల్గి విన్నవా
రగు నని సంతసింప వ్యవహారము లొప్పఁగఁ దీర్చి సజ్జనుల్

జగతిఁ బ్రసిద్ధి కెక్కుదురు సత్యము ధర్మ మెఱింగి యుండియుం
దెగ మొగమోడియున్న జననిందితు లొందుదు రెం దధోగతుల్. 237

ఉ. ఊరక రానిపోని పెడయుక్తులఁ గొన్ని గణించి వాక్చమ
త్కారము చూపి రచ్చలను ధర్మము దీర్పని దుర్విచారుఁ డ
వ్వారుణపాశబద్ధుఁ డయి వందురుఁ గావున మీరు గృధ్రకా
కారులవాదు దీర్పుఁడు యథార్థముగా నని యానతిచ్చినన్. 238

ఉ. ఆయెనమంద్రుమంత్రులుఁ దదాజ్ఞ వహించి ముహూర్తమాత్ర మే
కాయనతాప్రసక్తమతులై తలపోసి నరేంద్రుఁ జూచి భూ
నాయక గూబ గెల్చె సదసంబునకై మృష లాడె గ్రద్ద య
న్యాయపథానువర్తి యిది యర్హము దండన కంచుఁ దెల్పినన్. 239

చ. అలరి రఘూద్వహుం డనిమొ నౌ నిది నామది నున్నలాగునం
దెలిపితి రయ్యులూకము గణింప నదే నిజ ముర్వివృక్షముల్
గలుగక మున్నె యీగృహము గట్టితి నంచు నబద్ధ మిక్కడం
బలికెడి గృధ్ర మిచ్చెడుగుఁ బట్టి వధింపక మాన వచ్చునే. 240

మ. వినుఁ డేకార్ణవ మైనకాలమున మున్ విష్ణుండు నీటన్ శయిం
చిన నద్దేవుని యాత్మఁ బుట్టి దివిషజ్జ్యేష్ఠుండు దత్కుక్షి హా
యనకోటుల్ వసియించి నిర్గమనమార్గాన్వేషియై యున్నెడన్
జనియించెన్ గనకారవిందము తదంచన్నాభికాదీర్ఘికన్. 241

శా. ఆనాళీకమ్మృణాళనాళగతిఁ బద్మాగ్రంబుఁ బ్రాపించు భా
షానాథున్ మధుకైటభాఖ్యు లదలింపన్ నిద్ర మేల్కాంచి డెం
దానం గోపము మించ నుగ్రుఁ డగుచున్ నాభౌసరోజుండు దు
ర్మానోదగ్రుల వారిఁ ద్రుంచె నతిశీఘ్రప్రాప్తచక్రాహతిన్. 242

క. ఆదానవమూర్ధన్యుని, మేదఃపంకమున నయ్యె మేదిని యపు డు
త్పాదించె శైలతరుస,స్యాదుల నజుఁ డందు వెన్క నఖిలము గలిగెన్. 243

ఉ. కావునఁ గౌశికంబు నరికట్టిన గ్రద్దను బట్టి గట్టిగా
నే వధియింతు నేఁ డనుచు హేతి ధరింప నభస్సరస్వతీ
దేవి వచించె నో నృప వధింపకు మిప్పను గ్రద్ద తొల్లి ధా
త్రీవరుఁ డాశరీర మఱి గృధ్రతఁ జెందుట విన్ము తెల్పెదన్. 244

ఉ. పూర్వము బ్రహ్మదత్తుఁ డను భూవరుఁడై యితఁ డొప్పు సత్వమున్
సర్వవిరోధిజైత్రభుజశౌర్యము ధైర్యము గల్గి కీర్తుల
పూర్వము నాఁటి వెన్నెలల బాగున దిక్కుల నెల్లఁ బర్వఁగా
నుర్వర యేలుచుండె బుధయూథచకోరము లుత్సహింపఁగన్. 245

క. ఈతనికడ కొకదినమున, గౌతమముని వచ్చి యన్న । కాంతుఁ నతిథి నిం
దే తెంచితిఁ బెట్టెదె యన, నాతిథ్య మొనర్చి యాతఁ । డడిగినభంగిన్. 246

క. ఇష్టపదార్థంబులతోఁ, బుష్టికరంబుగను నాఁడు । భోజన మిడి యా
ముష్టింపచునకు నటువలె, నిష్టాన్నము నూటయిరువ । దేనేండ్లిడఁగన్. 247

చ. ఇటువలెఁ బెక్కునాళ్లు భుజి । యింపఁగ బెట్టినయాతనింట న
జ్జటి వసియించి యొక్కదివ । సంబున నన్నములోనఁ గండ యొ
క్కటి గని కూటిలోఁ బలల । ఖండముఁ బెట్టితి గాన దీన నీ
వటవిని గృధ్రమై మెలఁగు । మంచు శపించె దయావిహీనుఁడై. 248

క. శపియించిన భయపడి యా, నృపతి యతని కెఱఁగి మొఱఁగ । నిది దప్పైనం
గృప శాప ముడుపవే యని, కృపణతఁ బ్రార్థింప మరల । ఋషి యిట్లనియెన్.

సీ. వెడఁదకన్నులవాఁడు । విగ్రహాయుతకోటి, విగ్రహాయితకాంతి । వెలుఁగువాఁడు
రామనామమువాఁడు । శ్యామలాంభోదర, శ్యామలాంగకలీల । నమరువాఁడు
మునులపాలిటివాఁడు । వనజాతహితకులా, వనజాతహితకీర్తి । తనరువాఁడు
పల్కు బొంకనివాఁడు । పంక్తికంధర శిరః పంక్తిక్షంధరమరు । త్పటిమవాఁడు

తే. దశరథునిఁ బోలునొక రాజు । దశరథునికిఁ
దనయుఁడై పుట్టగలఁ డాజి । తనయుఁడెలమి
మించి నీదేహమున హస్త । ముంచినపుడ
యతివిభుఁడ వౌదు వని యేఁగె । యతివిభుండు. 250

క. ఆశాప మడఁగఁ జేయుము, కౌశికహితకాంతుఁ నేల । గ్రద్దను జంపన్
శైశవమున నొనరింపవె. కౌశికహితకార్య మని గ । గనవాణి యనన్. 251

ఉ. ఆరఘువీరమౌళి చతు । రంబుధివేష్టితవిశ్వధారుణీ
దారుణభారనిర్వహణ । దక్షిణదక్షిణపాణిపద్మముం
గారుణికత్వ మేర్పడఁగ । గ్రద్దశిరంబున నుంచె శాపసం
హారమొనర్తునం చభయ । హస్త మొసంగు తెఱంగు దోఁపఁగన్. 252

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తరణికులపుంగవుండు బంగరుమించు టుంగరములమెఱుంగు లంగరంబు మెఱయుతనకరంబు విహంగమోత్తమాంగంబునం గదియించిన.

సీ. మార్తాండఘృణి నేలు । మణికిరీటముడాలు, మొనసిదిక్కులఁ గీలు । కొని వెలుంగ
నుడుజాలములలీల । బెడఁ గొందు మగరాల, సరులపొందునఁ జాల । నురము మెఱ
జగము లన్నియు గెల్చు । తెగువ నెమ్మదిఁ దాల్చు, [య
వలరాజువలెఁ బొల్చు । చెలువు గులుక
మంచిపున్నమచంద । మామ వెన్నెలచంద, మొందుకప్పురగంద । మెఱపునెఱప

తే. మఱియుఁ దగుభూషణంబులు మహితచిత్ర
వస్త్రమాల్యాదులు రహింప వాసవాదు
లవుర యద్భుతమని యెంచ నాక్షణమున,
గద్దియొక పుణ్యపురుషుఁడై కానిపించె. 254

వ. ఇవ్విధంబున. 255

తే. పురుషుఁడై నిల్చి యమ్మహాపురుషపాద, పద్మయుగళంబున నవీనపద్మరాగ
మకుటరుచులావరింప నమస్కరించి,హస్తములు మోడ్చియిట్లనియభినుతించె.

సీ. జ్ఞానమార్గహరాయ శరణార్థిహృద్వనా, జ్ఞానమార్గహరాయ తేనమోస్తు
దీనజీవనదాయ ఫేనభంగాంచన్న, దీనజీవనదాయ తేనమోస్తు
మానసత్త్వపరాయ మానవాశివిభాస, మానసత్త్వపరాయ తేనమోస్తు
దానవారిధరాయ ధైర్యసంపద్ధూత, దానవారిధరాయ తేనమోస్తు

తే. భానుజాదిక సేవ్యాయ తేనమోస్తు, భానుగోత్రపవిత్రాయ తేనమోస్తు.
మానితదయాసముద్రాయ తేనమోస్తు,జానకీప్రాణనాథాయ తేనమోస్తు.

మ. చరణాంభోజరజంబు సోఁక శిల యోషాత్వంబు మున్ గాంచె మీ
కరపంకేజము దాఁకఁ బక్షి వరుఁడై కాన్పించు టాశ్చర్యమే
దురితంబుల్ దొలఁగెన్ శుభంబు గలిగెన్ దొల్లింటిచందాన నా
పురికిం బోయెద సెల్వొసంగు మిఁక నో భూరిప్రభాప్రోదయా. 258

క. అని యెంచి బ్రహ్మదత్తుఁడు, మనువంశనృపాలమౌళిమణి సముచితభం
గినిగారవించి పనిచినఁ. దనదేశంబునకుఁ జనియెఁ దద్దయు వేడ్కన్. 259

చ. అమరులు క్రొవ్విరుల్ గురిసి రంతట రాముఁడు పాకశాసన
ప్రముఖులు పెక్కుచందములఁ బ్రస్తుతిసేయ విమాన మెక్కి మం
త్రిమణులఁ గూడి కుంభభవు నింగన నేఁగెఁ గవేరకన్యకా
కమలరజోధురంధరను గంధసమీరము సేదదీర్పఁగన్. 260

మ. శతమన్యుం డటు లేఁగురాఘవునిపక్షజ్జం బోవుచున్ రామ చూ
చితె యీద్రావిడభూమి నేఁ డయినయీచిత్రంబు సామాన్యప
ర్వతముం గానము తావకీనఘనధైర్యస్ఫూర్తిచే గాసియై
క్షితిలోఁ జొచ్చి యడంగెనో గిరు లనన్ సీతావిభుం డిట్లనున్. 261

ఉ. సర్వసుపర్వమౌళిమణిసంగతదివ్యపదాబ్జ సర్వతో
గర్వితపర్వతప్రకరఖండనచండకృపాణి మించఁగాఁ
జేర్వకు మీరు రాఁగ నివసింపక యిచ్చటికొండ లెల్ల నీ
యుర్వినడంగు నన్నఁ దగు నొప్పనె యీగతి నానతీయఁగన్. 262

వ. అని పలికిన. 263

చ. నగుచుబలారి పల్కె రఘునాయక చెంగటఁ గంటివే యభం
గగురుతరప్రభావమణికర్ణిక నాఁ దగుతామ్రపర్ణికం
బొగడిత కెక్కు క్రొత్త తెలిముత్తెపుఁజిప్పలు సేతుబంధనా
ద్యగణితతావకీనచరితార్జితకీర్తిరుచిన్ వెలింగెడిన్. 264

క. మలయముఁ గను మలయజతరు, నిలయముఁ బాదాగ్రభరితనిర్భరఫణభృ
ద్వలయముఁ గృతపథికశ్రాం, తిలయము నతభావధృతమణికిసలయమున్. 265

మ. అదె కుంభీభవునాశ్రమం బదె సముద్యత్పర్ణశాలోత్కరం
బదె పాథోధరయూథవృద్ధికరదీవ్యద్ధోమధూమవ్రజం
బదె శాలాగతమంత్రతంత్రవరహోత్రధ్వర్యుఋత్విగ్గణం
బదె యూపప్రముఖార్హసాధనచయం బంచున్ సురేంద్రుం డనన్. 266

క. విని యతఁడు దెల్పి నన్నియుఁ, గని రఘువీరుండు పుష్పకము డిగ్గి ముదం
బునఁ దత్రత్యతపోధన, జనములకును వినతుఁ డగుచుఁ జనుదెంచె వెసన్.

రాముఁ డగస్త్యాశ్రమమునకుఁ బోవుట

చ. అజపులు తెల్పఁగా విని నిజాగమనంబున కుల్లసిల్లుకుం
భజునిపదాంబుజాతములు ఫాలము సోఁక నమస్కరించి భూ
భుజుఁ డతఁ డిచ్చు నర్హబహుపూజలఁ దృప్తి వహించె నంత యా
గజనితహవ్యభాగములు గైకొని యేఁగిరి వేల్పు లందఱున్. 268

చ. సముచితభంగి యాగవిధి సర్వము దీర్చి యగస్త్యమౌని భూ
రమణుని నాఁటిరాత్రి నిల రమ్యనివాస మమర్చి కందమూ
లములను దేనెలం దగుఫలంబులఁ దృప్తి యొనర్చి తత్ప్రస
న్నముఖసరోరుహంబునను నైజదృగాళులఁ జేర్చి యిట్లనున్. 269

ఉ. నాదెస నెయ్య మూంచి రఘునాయక మీ రరుదెంచినందునం
గాదె చెలంగె మన్మఖము గల్గెఁ దపఃఫల మాత్మయున్ మహా
హ్లాదముఁ జెందె విప్రతనయార్థము శూద్రుని సంహరించి యిం
ద్రాదుల కిం పొనర్చుట సమస్తము వింటిమి వారు దెల్పఁగన్. 270

క. ఐదంగము లేనృపతుల, కీదాక్షిణ్యప్రసక్తి యీకరుణయు నీ
యౌదార్యశౌర్యగాంభీ, ర్యాదులు గలవే నుతింప నలవియె నిన్నున్. 271

చ. నిను ఘనుఁ డంచు మెచ్చి ధరణీవర యేమి యొసంగువాఁడ నై
న నిదె విచిత్రరత్నమయనవ్యవిభూషణ మొక్కఁ డిచ్చెదం
గొను మనినన్ రఘూద్వహుఁడు కుంభజ మాకుఁ బ్రతిగ్రహింప వ
చ్చునె ద్విజరాజ ధర్మములు చూచి యొసంగుఁడు నా నతం డనున్. 272

చ. ఎలమిఁ గుబేరునంశమున నియ్యెడఁ బుచ్చుకొనంగ వచ్చు రా
జుల కది యెట్లు లన్న మును క్షోణిజనంబులు రాజశూన్యతం
దలఁకి బలారి నిర్జరగణంబుల నేలెడులీలఁ దమ్ము నే
ర్పలరఁగఁ బ్రోచు రాజుఁ బడయంగఁ దలంచి విధాతపాలికిన్. 273

చ. అరిగి నమస్కరించి చతురానన రా జొకరుండు లేక యీ
ధరణి వసింప లేము కులధర్మపథంబుల సంచరింప దు
ష్కర మయి యున్న దొండొరులఁ గైకొనకుండెడిచెయ్వు పుట్టెడిం
దిరముగఁ జింత సేసి యొకధీరు నిఁకన్ సృజియింపవే యనన్. 274

చ. నలువ సురేంద్రదండిజలనాథకుబేరులఁ బిల్చి పల్కె మీ
బలముల నాలుగింట నొకపాలొసఁగుండు త్వదంశజాతుఁడై
యిల భరియింప నొక్కనృపు నేను సృజించెద నన్న నిచ్చి ర
చ్చెలువున వార లందును సృజించె విభాజితబుధపున్ క్షుపున్. 275

మ. క్షుపుఁ డిక్ష్వాకువడిఁ బుట్టెఁ బ్రహ్మ వనుపన్ క్షోణీతలాధ్యక్షుఁ డై
యపు డైశ్వర్యము దృప్తి దాతృతయు నింద్రాంభోధిపాంశంబులన్
రిపునాశంబు కృతాంతునంశమున దారిద్ర్యార్తిసంహార మ
ర్థపరత్వంబు ధనేశునంశమున నిత్యం బూని ప్రోచెం బ్రజన్. 276

ఉ. కావున నెవ్వ రిచ్చినను గైకొనవచ్చు నృపాలమాలికిన్
నీవు నృపాలమాత్రుఁడవె నిర్మలకీర్తివి విష్ణుమూర్తి వి
ప్పావనభూషణం బిఁకఁ గృపం గొను మంచు నగస్త్యుఁ డిచ్చినన్
భూవరశాసనుండు ప్రియపూర్వముగా గ్రహియించి వేడుకన్. 277

చ. అది ధరియించి మౌనిఁ గని యయ్య సమస్తరహస్యధర్మసం
పదలఁ బొసంగుమీరు ప్రతిభాషలు పల్కనేరమున్ క్షమిం
పఁ దగుదు రంచు నేమిటికిఁ బల్మఱు వేఁడఁగ నైఁచినారె కా
యిది హృదయంగమం బయిన దెక్కడి దీమణిభూష దెల్పరే. 278

సీ. అవి వర్ణమాలి వింధ్యనగంబు మీఱు డా,యవివర్ణగతిఁ బూనదా మొదట నె
యహితాతిభయదుఁడౌ నవహుతావసీభర్త, యహితార్తిమీఁ గిన్కనడవిఁ బడఁడె
ధర్మాశయమున నెంతయు వార్తకెక్కెయు, ధర్మాశయందె సంతతము మనరె
దానవద్విపసముద్ధతి వృద్ధి వహియించి, దానవద్విపుఁ గుక్షిలో నడఁపరె

తే. యల సముద్రంబు ప్రాగభివ్యక్తసత్త్వ,మై నశింపంగఁ గొనరె యాపోశనంబు
మిమ్మెఱింగియు నెటులనీసామ్య మగలిగె, ననుటయనుచితమది యోర్చియానతిండు.

ఆగస్త్యుఁడు రామునకు శ్వేతుఁ డను రాజర్షి వృత్తాంతము సెప్పుట

క. అనిన నగస్త్యుం డిటులను,ననఘాత్మక తెలియవలసి యడిగినఁ దప్పా
విను మీయాభరణము వచ్చినవిధ మాద్యంత మెఱుక సేసెద నీకున్. 280

చ. ప్రథమయుగాంతరంబునఁ దపం బొనరింపఁగ నేఁ దలంచి యీ
పృథివి నివాసయోగ్యవన మెక్కడఁ గల్గునొ యంచు నైకది
క్పథపథికుండ నై సమధికత్వరఁ ద్రిమ్మరి యొకదిక్కునం
బ్రథితబహుద్రుకుంజనికరస్ఫురితాటవిఁ గంటి రాఘవా. 281

చ. అలశతయోజనాయతమహాటవి యీగతిఁ గాంచి చొచ్చి య
న్నెలవు విహంగశూన్యమును నిర్జనమున్ మృగవర్జితంబు నై
యళు కొనరింపఁ జాలుటకు నచ్చెరు వొందుచుఁ బోయి పోయి చెం
తల నయనోత్సవస్ఫురణ దార్కొన నొక్కకొలంకుఁ జూచితిన్. 282

సీ. అలల నుయ్యేల లూఁగు చలరెడియంచలు, నంచలకు నలగ్నాంబకములు
బకములు విహరించు భంగి సారసములు, సారసములు చేరు జక్కవకవ
కవకవఁ బలికెడి కరణి నారవ మొంచ, మించినందున నిద్ర డించెఁ గాన
గానముల్ సేయు భృంగంబు లవేడ్కఁగ, నంగనాదృక్కాంతి నలరుతొగలఁ
తే. గలమనోహరవాసనల్ గలయు నాఁచు
నాఁచు జలదంతికరముల నతిశయమున
యమునరహిఁ గాంచు నత్తోయజాకరమునఁ
గరము నయ మొప్పఁ దీర్చితిఁ గాల్యవిధులు. 283

క. ఓజనవర యాకొల నొక, యోజనవిస్తార మొంది యొర పై నది యం
దేజనునిఁ గాన నద్దరి, భూజావలి మించు నొకతపోవనిఁ గంటిన్. 284

తే. కనియు యాయిట్టివన మేమి కారణమున నార్యముని శూన్య మయ్యెనో యని తలంచి
కందమూలాదికముల నాఁకలి యడంచి, యేవసించితి నాఁటి రేయెల్ల నచట.

క. మఱునాఁ డరుణోదయమున, సరసికి స్నానంబు సేయఁ జనుచుఁ జగతీ
శ్వర నేఁ దెరువునఁ జూచితిఁ, బరిపూర్ణాంగంబు నొక్కప్రాయపుశవమున్. 286

ఉ. చూచి మనోహరాంగ మగుచుం జెలు వొందు శరీర మిచ్చటన్
వైచి శరీరి యెన్నఁడు దివంబున కేఁగెనొ యీశరీర మిం
దే చెడ లైన నంటి నశియింపక మించుట కేమి హేతువో
యీచతురంతభూమి గన నిట్టివిచిత్ర మటంచు నెంచుచున్. 287

ఉ. అంత నొకింత సేపటికి నంబరవీధిని నేను గంటి దు
ర్దాంతమణీధగద్ధగితరమ్యసువర్ణసువర్ణఘంటికా
క్రాంతము చంద్రచందనశరచ్ఛరదామరదంతికాంతిసా
మంతసితచ్ఛదైకలసమానము నొక్కమహావిమానమున్. 288

ఉ. అందొకదివ్యుఁ డుజ్జ్వలతరాభరణద్యుతు లుల్లసిల్లఁగాఁ
జందనలిప్తదివ్యతను సౌరభముల్ దిశ లావరింపఁగాఁ

జందురుకాంతియుం గుసుమసాయకుఁ గేరెడి సోయగంబు సం
క్రందనభోగముం గలిగి కన్నులపండువుగాఁ గనంబడెన్. వ. అప్పుడు. 290

సీ. వింజామరలు వైచు వేల్పుఁబూఁబోఁడుల, కంకణక్వణంకారకలనకంటె
వివిధగీతావళుల్ వినిపించుగంధర్వ, వనితలవీణారవములకంటె
నటియించునప్సరఃకుటిలాలకలపాదఁ కటకఝుళంఝుళారభటులకంటె
సౌవర్ణవేత్రభృత్సాధ్యకన్యాసము, త్కలితహాహోనినాదములకంటె
తే. సరససంగీతవాద్యఘోషములకంటె, నౌపవాహ్యమరాళసాహస్రపక్ష
ఝుంకృతులుమించ వేడ్కనాస్వర్గిదివ్య,యానమణిడిగ్గివనభూమికరుగుదెంచె.

క. అరుదెంచి యల్ల శవముం, గర మర్థిని డాసి కోసి కండలు దిని త
త్సరసీజలపానంబునఁ, బరితుష్టిం బొంది యతఁడు పటువేగమునన్. 292

ఉ. క్రమ్మఱ నవ్విమానమణికౌతుకి మొప్పఁగ నెక్కి క్రొవ్వలం
గొమ్మలు గొల్వ నేఁగఁగ జుగుప్స జనించిన నూరకుండకే
నమ్మహనీయమూర్తిఁ గని యక్కట దివ్యుఁడ వయ్యు రోఁత లే
కిమ్మనుజామిషంబు దిన నేమిటి కెవ్వఁడ వీవు దెల్పుమా. 293

క. హేయ మగుమనుజమాంసము, రోయక భక్షింప నాకరులకుఁ దగుం గా
కోయిమహాత్మక యిప్పని,సేయఁగ నీకగునె యనిన సిగ్గున నతఁడున్. 294

చ. శిర మొకయింత వంచి నుతి సేసి కరంబులు మోడ్చి నాపయిం
బరమవినీతిఁ జూడ్కు లిడి పల్కె మునీంద్ర విదర్భధారుణీ
శ్వరుఁడు సుదేవుఁ డన్నృపతివర్యుఁడు దొల్లి సతీద్వయంబునం
దరుసముఁ బూని శ్వేతసురథాఖ్యుల నిర్వురఁ గాంచెఁ బుత్రులన్. 295

తే. వారిలోఁ శ్వేతుఁ డనియెడువాఁడ నేను, మజ్జనకుఁ డార్యవినుత ధర్మప్రసక్తి
జగతిఁబాలించెఁ దత్పరోక్షమునన న్నుఁ,గడఁగి మంత్రులు పట్టంబుగట్టిరనఘ.

ఉ. పట్టము నేను గట్టుకొని బాహుజనీతిఁ బట్టి శత్రులం
గొట్టి యనేకకాలమును గుంభిని నంతయు నేలి యంతఁ దోఁ
బుట్టినయట్టియాసురథు భూవరుఁగా నొనరించి నెమ్మదిం
బుట్టినశాంతి నీఘనతపోవనభూమికి వచ్చి యచ్చటన్. 297

క. ఈసరసీతటసీమనె, నేసరక వహించి యూఁడువేలేండ్లు తపం
బే సల్పి పిదపఁ గాయముఁ, బాసి తపోమహిమ దేవభావము గంటిన్. 298

శా. దేవత్వంబు వహించి యీఘనమణీదివ్యద్విమానంబుపై
నీవేల్పుంజవరాండ్రతో మెలఁగఁగా నింతం తనన్ రానితు
త్తేవేళన్ నను గాసి సేయ నిది న న్నేలాగు బాధించె నీ
దేవావాసముఁ జెందువారలకు క్షుత్తృష్ణావ్యథల్ సెందునే. 299

మ. ఇది యేమో యని చింతఁ జేసి యొకనాఁ డేఁ బద్మజుం జేరి త
త్పదపద్మముల్ ఫాలము సోఁక మ్రొక్కి కరుణాపాథోధి యోభారతీ

హృదయాధీశ్వర నిన్నుఁ జేరియును నే § నీలాగు క్షుద్బాధఁ జి
క్కి దినంబుం దపియించు టేమి యనఁ బల్కెన్ ధాత నాతోఁ గృపన్. 300

మ. నృపభావంబునఁ రాజ్యఁ మేలునపుడున్ § నీ వన్నదానంబు దా
నపరత్వంబునఁ జేయ వంబుకణమైనం దప్పి గొన్నట్టివా
రిపయిం గోట వినర్చ వాక్రూరుఁడ వుర్వీనాథ సాధుస్థితిం
దపముల్ సల్పుచుఁ బ్రోవ వేయతిథి దానన్ క్షుత్తు నిన్నేఁచెడిన్. 301

క. ఆఁకొన్నవారి రమ్మని, తేఁకువ నన్న మిడువాఁడె § దేవుఁడు దేవ
త్వాకాంతఁ జేయు తపములు, ప్రాకటముగ నన్నదానఫలమున కెనయే. 302

చ. అలసి శ్రమంబుతో నతిథి § యాత్మగృహంబున కేఁగుదెంచినం
గలిగినమాత్ర మన్న ముదకంబు నొసంగక సేద దీర్ప కా
యిలు సొరనీక యేమిటికి § నీడకు వచ్చితి వంచుఁ గ్రూరుఁడై
చలమునఁ బల్కుదుష్టగృహి § చచ్చిన నేమగు నున్న నేమగున్. 303

చ. వలసినయన్న మర్థుల కవారణఁ బెట్టెడిపాటిసంపదల్
గలిగియుఁ బెట్టవైతి వటుగావున నార్తి వహించె దీక్షుధన్
నిలువక యేఁగి మున్ను ధరణీస్థలి వీడినమేనిమాంస మాఁ
కలి సెడ మెక్కి తత్సరసిఁ § గల్గినతోయము ద్రావి రమ్మికన్. 304

చ. దినమును మాంస మీవు దిని § తృప్తి వహించెదు మాంసనష్టి న
త్తనువు నశింప కెప్పటివిధంబునఁ బూర్ణతఁ జెందుఁ బెక్కుహా
యనములు వోవఁ గుంభజమహామునిరాఁ గలఁ డాడ కమ్మునిం
గనుఁగొని మాటలాడినను § గష్టశవామిషభుక్తి దీఱెడిన్ 305

ఉ. తా నొనరించినంతయును § దా ననుభూతివహింపకుండినం
బోనె తపింప నేమిటికిఁ § బొమ్మని బ్రహ్మ వచింప నిగ్గతిం
బీనుఁగుమాంసముం దినుచుఁ § బెక్కు దినంబులనుండి పూనెదన్
హీనత నాతెఱం గిది మునీశ్వర యెవ్వరు మీరు దెల్పరే. 306

చ. కమలజుఁ డానతిచ్చిన యగస్త్యులె కావలెఁ గాకయున్న నీ
సమధికచిత్తశుద్ధియును § శాంతియు దాంతియు భూమి నన్యసం
యములకుఁ గల్గ నేర్చునె కృతార్థతఁ జెందితి మిమ్ముఁ జూచి యో
విమలతపఃప్రభావనిధి § విన్నప మొక్కటి యాలకింపవే. 307

ఉ. పాత్రులకున్ జలాన్నములు § భక్తి నొసంగమిఁ జేసి కాదె మ
ద్గాత్రము కోసికోసి తినఁగా వలసెన్ ననుఁ బ్రోవుఁ డీమణీ
చిత్రవిభూషణం బయినఁ § జేకొని యంచు నొసంగునంతలోఁ
జిత్రముగా నగోచరతఁ § జెందె శవం బతఁ డుత్సహింపగన్. 308

శా. శ్వేతుం డంతట నచ్చరల్ గొలువఁగా § శీఘ్రంబునన్ వచ్చి సం
ప్రీతిన్ నాకు నమస్కరించి కరుణాబ్ధీ మీకటాక్షంబునన్

ఖ్యాతిం జెందితి దుర్దశల్ గడచితిం గైకొంటి సౌఖ్యంబు శం
కాతంకంబులు దీఱె నం చరిగె నే నంపన్ రఘుగ్రామణీ. 309

ఉ. ఈతపనీయభూష ధరణీశ్వర మీరు ధరించినందునన్
శ్వేతుఁ డుదారసౌఖ్యములఁ జేకొని శాశ్వతదాతృలోకసం
స్థాతృతఁ జెందు నంచుఁ గలశప్రభవుం డెఱిఁగింప జానకీ
నేత మహాద్భుతాంబుధి మునింగి యగస్త్యునిఁ జూచి క్రమ్మఱన్. 310

ఉ. ఓమునిసార్వభౌమ శతయోజనవిస్తృతిఁ గన్న యీవనం
బేమి కతంబునన్ ఖగమృగేతర మర్త్య జనుల్ చరింపఁగా
నేమిని యోర్వ లేక శపియించె వచింపుఁ డటన్న నమ్ముని
గ్రామణి పల్కెఁ దామరసగర్భవధూపదనూపురార్భటిన్. 311

అగస్త్యుఁడు రామునకు దండకారణ్యవృత్తాంతముఁ జెప్పుట.

క. మనువంశరాజశేఖర, మను వనుదార తొల్లి గగనమణికులమణి యై
మను నతనికి నిక్ష్వాకుఁడు, మనుజస్తుతుఁ డుద్భవించె మహనీయరుచిన్. 312

శా. ఆయిక్ష్వాకుఁడు శైశవంబున సమస్తామ్నాయశాస్త్రార్థధౌ
రేయుం డై శ్రుతు లన్నియుం గని ధనుర్విద్యాదిమాద్యత్కళా
వైయాత్యంబును బూని శౌర్యమహిమన్ వర్ధిల్లి సామ్రాజ్యర
క్షాయత్తాత్మునిఁ జేసి తండ్రి మిగులన్ హర్షంబుతో నిట్లనున్. 313

చ. చదివితి వెల్లవేదములు శాస్త్రములున్ స్మృతు లభ్యసించి త
ద్భ్యుదయకరంబు లై జగతి నొప్పినయాగమముల్ పఠించి తే
కద తొలి ధర్మ ముత్తమముగాఁ గను మర్థము మధ్యమంబుగా
మదిని దలంపు కామ మధమంబుగఁ బూనుము పుత్త్ర యెప్పుడున్. 314

క. అది యేమి యంటివేనియు, మొదటను ధర్మంబు లేక మొనయదు ద్రవ్యం
బది లేక కాదు తలఁచిన, యది యది గావునను ధర్మ మధికం బంటిన్. 315

ఉ. ధర్మమునం బ్రజాహితము దార్కొను వేల్పులు మెత్తు రార్యులుం
గూర్మి వహింతు రక్షమును గూర్పక యే యభివృద్ధిఁ బొందు దు
ష్కర్ములు భీతిఁ జెందుదుం శత్రు లడంగుదు రిష్టసిద్ధి యౌ
నిర్మలకీర్తియున్ ధరణి నిల్చు దివంబును గల్గుఁ బుత్త్రకా. 316

చ. పరహిత మాచరించుటయె భవ్యతపం బని రాదిసంయముల్
పరులకుఁ గీడు సేయుట యొకపాప మటంచు వచింప నేల యి
ప్పరమహితోక్తిఁ బట్టి పరబాధ గదా యని మానరాదు భూ
వరులకుఁ బాపకర్ము లగువారల దండన సేయఁగాఁ దగున్. 317

క. దండింపఁ దగనిసుజనుల, దండించిన దండమునకుఁ దగుదుర్జనులన్
దండింపకున్న ధరణీమండలపతి నరకకూపమగ్నుఁడు గాఁడే. 318

చ. ఎడపక దండనీతి వహియించియె కీర్తియు స్వర్గమున్ నృపుల్
వడయుదు రాదిరాజనయపద్ధతు లట్టివి గావె యగ్గతిన్
నడవుము సౌఖ్య మొందెదవు నందన యంచు ననేకనీతు ల
క్కొడుకున కానతిచ్చి నయకోవిదుఁ డాయన యేఁగెఁ గానకున్. 319
చ. మనునుతుఁడుం దదుక్త మగుమార్గమునం బ్రజ నెల్లఁ బ్రోచుచుం
దనమతి పుత్త్రకాంతలకుఁ దావల మాటయు దానధర్మముల్
మునుకొని యాచరించి మఖముల్ సతతంబును సంఘటించి యం
దునఁ గనియెం గుమారకుల నూర్గుర బాంధవు లుత్సహింపగన్. 320
తే. వారి కెల్లను గడగొట్టువాఁడు దండుఁ, డనెడుదుర్మార్గుఁ డన్నలయటులఁగాక
శ్రుతులు చదువక సాధుసంగతుల మనక, హితులమాటలు వినక యథేచ్ఛ
వ. మఱియును. [మెలఁగు.
సీ. వీథిలోఁ బాడగన్న వృద్ధుల నరికట్టి, వెకలి యై పలుమాఱు వెక్కిరించు
నాడఁబోయినచోటఁదోడిబాలురఁబట్టి,మూర్ఖుఁడై యంగముల్ముఱియఁగొట్టు
జదువరా యేల దౌర్జన్య మూనెద వన, కన్నతల్లిని బిట్టు కడఁగి దిట్టు
నూరివారిండ్లలో నున్నవస్తువు లెత్తి,బలియుఁడై యొండైనఁ బాఱవైచు
తే. నార్యులుపురోహితులునన్నలరుగుదేర, నూరకయెబిఱ్ఱబిగుసుక కూరుచుండు
సహజధౌర్త్యముఁ బూని శైశవమునందె
తండ్రి వెతఁ జెంద దండుఁ డుద్దండుఁ డగుచు. 323
ఉ. బాలకుఁ డింత లే దనుచుఁ బఱుముతో నొకకొన్నినాళ్లు భూ
పాలకుఁ డోర్చి వాని యెలప్రాయమునందలిచిన్నెలుం బర
స్త్రీలకుఁగా మెలంగుటలు శిష్టుల నెంచక నింద సేయుదు
శ్శీలములుం గనుంగొని యిసీ యని రోసె మనంబులోపలన్. 324
ఉ. రోసి ప్రధానులున్ బుధవరుల్ దనధర్మమనీష మెచ్చఁగా
నానుతునీసుతో నినకులాధిపుఁ డాతఁడు వచ్చి వింధ్యసం
వాసము నీకు మే లచట వర్తిలు పొమ్మని దూరదేశగుం
జేసెఁ గుమారుఁ డంచు నృపశేఖరు లోర్వరుమేర మీఱినన్. 325
మ. మధుమత్తుం డగుదండుఁ డిట్లు గురుఁ డంపన్ వింధ్యశైలంబునన్
మధుమంతం బనుపట్టణం బొకటి నిర్మాణంబు గావించి యం
దధికైశ్వర్యసమేతమానుఁ డయి శుక్రాచార్యు లాచార్యవృ
త్తి ధరింపన్ ధర యేలె వర్షశతముల్ దేవాహితుల్ దోడుగన్. 326
చ. అతఁ డొకచైత్రమాసమున హర్షముతోఁ జని భార్గవాశ్రమ
క్షితి నొకచోఁ గనుంగొనియెఁ జిత్తజనూతనరాజ్యలక్ష్మికిం
బ్రతి యగుదాని లేఁగొమరుఁ బ్రాయమునం జెలు వొందుదాని నే
కతమున నున్నదాని నొకకామిని మత్తమరాళగామినిన్. 327

చ. కనుఁగొని మావిలేఁజిగురుఁగ్గై దుపుజోదు పదైదుమాఱు లేతు
సిన నునువాఁడితూపు లెదఁజిక్కిన స్రుక్కి యతండు సేరి యో
వనితరొ యొంటి యేటి కిటువచ్చితి వెవ్వరిదాన వేమినీ
యనుపమనామ మేను శరణాగతుఁడన్ వినిపింపవే యనన్. 328

చ. కరము భయంబుఁ బొంది యల కన్నియ యిట్లను నోయి రాజ నీ
గురుఁ డన మించు శుక్రు తొలికూఁతుర నయ్యనఘుండు కూర్మి న
న్నరజ యటంచుఁ బిల్చు నతఁ డంపఁగఁ దాపసనిష్ఠ నివ్వనాం
తరమున నున్నదానఁ దగు ధర్మము దప్పఁ దలంగ నేటికిన్. 329

చ. అన విని దండుఁ డిట్లనియె నంగన భార్గవి వైన నేమి నీ
ఘనకటిసీమ నీయసదుగానును నీబిగిచన్నుదోయి నీ
కనుఁగవబెళ్కులుం గనినఁ గాముఁడు తాళఁగ నీఁడు కౌఁగి లి
మ్మనుచుఁ బయంటఁ బట్టిన భయంపడి యమ్మదిరాక్షి క్రమ్మఱన్. 330

ఉ. అక్కట ధర్మమే గురునియాత్మజఁ బట్టి రమింప నెంచ నీ
కెక్కడఁ బుట్టె నీమమత యిప్పని శుక్రుఁడు విన్న సైఁచునే
నిక్కము మోహ మున్న నతనిం గని వేఁడి పరిగ్రహింపు మీ
కక్కసపుందనంబు కొఱగా దని సారెకు బుద్ధి చెప్పినన్, 331

చ. వినక యతండు గిన్క నిక వెన్క భృగూద్వహుఁ డేమి పల్కినన్
వినియెదఁ గాక యిప్పు డలివేణిరొ మారునిబారి కోర్వ రా
దనుచు బలాత్కృతిం గదిసి యగ్గురుపుత్త్రినిఁ బట్టి కూడె నే
మని వినిపించువాఁడ మదనార్తులు మీఁదటిహాని యెంతురే. 332

క. ఆక్రోశింపఁగ నిటువలె, శుక్రాత్మజ బలిమిఁ బట్టి సురతవిలాసో
పక్రమముఁ జూపి యాపా,పక్రీడాపరుఁడు సనియెఁ బట్టణమునకున్. 333

చ. అరజయు నానతాస్య యయి యశ్రుజలావృతనేత్ర యై కుచో
పరిపరిషిక్తఘర్మ యయి పాణినిరుద్ధకపోల యై నఖాం
కురమృదితాంగి యై నిటలకుంచితకుంతల యై మనోవ్యథం
గరము దలంకుచున్న యెడఁ గావ్యుఁడు వచ్చి సవిస్మయాత్ముఁడై. 334

ఉ. కూఁతుర యేల యింత వెతఁగుందెద వెవ్వరు నిన్నుఁ దిట్టి రీ
లేఁతశరీర మిట్లు బడలింపుదురే యనఁ దండ్రిపాదముల్
నాతి నిజాశ్రులం గడిగి నాయభిమానము పీటఁబుచ్చి యీ
రోఁతలు సేసె దండుఁ డని గోదన మాతుర యై యొనర్పఁగన్. 335

చ. ఉడుగక యెల్లలోకములు నొక్కట మ్రింగెడురుద్రుపోలికన్
బడిపడిఁ గోప ముప్పతిలఁ బండులు దీడుచు శుక్రుఁ డగ్రుఁ డై
చిడిముడిపాటుతో నెదుటిశిష్యులఁ గన్గొని వింటిరే భయం
పడక మదీయపుత్త్రిఁ గని బల్మి రమించిన క్రించుచెయ్దముల్. 336

ఉ. మంటకుఁ జేరి కామిడుతమాడ్కి నశింపగ మత్కుమారి మే
నంటియు నింటి కేఁగి చద లంటినదుర్మతి సేనతోడఁ గ్రిం
దంటఁగ మంటివాన గురియం గల దేడుదినంబు లింక నే
మంటినొ యంచు నెంచవల దప్పుడె యప్పురి నేలపాలుగన్. 337

ఉ. మామకశాపయుక్తి మధుమంతము నాలుగు దిక్కులందు నూ
ఱామడదాఁక నున్నవన మంతయు నిర్జన మౌ నటంచు న
య్యామివరుండు వల్క నది యాదిగ నేడుదినంబు లింద్రుఁ డా
సీమను మంటివాన గురిసెన్ నశియించెను దండుఁ డంతటన్. 338

అగస్త్యుఁడు రామునకు జనస్థానవృత్తాంతము చెప్పుట.

తే. అప్పురంబు రజోవృష్టి నడఁగి యడవి
యగుట నది దండకారణ్య మనఁగఁ బరఁగెఁ
గావ్యునిమహోగ్రశాపంబుకతన నాఁట
నుండియును బ్రాణిశూన్యమై యుండు నధిప. 339

ఉ. తాను గురూక్తి నయ్యరజ దారుణమైనతపం బొనర్చె న
క్కాననమధ్యసీమ మనుఁ గల్గ రజోమయవృష్టి కోర్వ క
మ్మానినిఁ జేరి రల్ల మధుమంతముపౌరులు దానిచే జన
స్థాన మనంగ నన్నెలవు ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి వహించె రాఘవా. 340

మ. అరజాసంగతయోజనాయతసరస్సప్రాంతంబుఁ బ్రాపించువా
రు రజోవృష్టికిఁ దప్పిపోదు రనె శుక్రుం డాదటం గొంద ఱా
సరసీతీరముకానలన్ బ్రదికి స్వేచ్ఛం బోయి రంచున్ ఖరా
సురవిధ్వంసి కగస్త్యమౌని దెలిపెన్ శ్రోత్రంబు లింపొందఁగన్. 341

క. తెలిపినకథ విని రఘుపతి, కలశజునిం బెక్కుగతుల గణియించుచు సొం
పలరఁ దథావిధభాషణముల నా నిశి గడపె నంతఁ బ్రొద్దుదయించెన్. 342

ఆ. ప్రొద్దు పుట్టినపుడె పుడమిఱేఁ డతిభక్తి, నప్పు డాచరింప నర్హమైన
కృత్య మెల్లఁ దీర్చి యేతెంచి యమ్మహా, ఋషికి నతి యొనర్చి యిట్టులనియె.

చ. ధరఁగల తీర్థకోటులకుఁ దానకమై విలసిల్లుమీపదాం
బురుహము లాశ్రయించితి మిముం గని కొల్చితి మాటలాడితిం
బొరసితి మీయనుగ్రహము పుణ్యుఁడ నైతి ననుజ్ఞ యిచ్చినం
బురి కిఁకఁ బోయి వచ్చెదఁ దపోధనశేఖర యంచుఁ బల్కినన్. 344

మ. పరితోషించి యగస్త్యుఁ డిట్లనియె నోభక్తావనాంభోజభా
స్కర సాధారణధారుణీంద్రువలె నక్షత్వంబుపైఁ బూని యి
క్కరణిన్ నన్ను నుతింప నేమిటికి సాక్షాత్కారకంబైన య
క్షరతత్త్వం బవు నీవు నిన్నుఁ దెలియంగాశక్తులే మాదృశుల్. 345

సీ. మొదట నెవ్వనిపాదమునఁ బుట్టి నదులలో, ఘనకీర్తి గాంచె గంగాస్రవంతి
మునిముఖ్యులెవ్వానిమూర్తిఁ గానఁగ లేక, తపియింపుదురు మహాతపముఁ బూని
యెవ్వానివాక్యంబు లీరేడుజగముల, శిక్షించు గౌరవశ్రీ వహించి
మహిమ నెవ్వనియనుగ్రహము కించిజ్జ్ఞుల, సర్వజ్ఞులుగఁ జేసి సవదరించు
తే. నట్టిహరి వైననీకు నర్ఘ్యం బొసంగి, కన్ను లలరంగఁ జూచితిఁ గాంతుదీరఁ
బలుకులును వింటి మీకృపఁ బడయఁ గంటి
నద్య ధన్యోస్మి యనుకొంటి నాత్మయందు. 346

సీ. నియతి రామాయంచు నీనామము జపించు, భాగ్యశాలికి వేదపాఠ మేల
నిను నొకపరియైనఁ గనుఁగొన్న సుజ్ఞాన, నిధికి బ్రహ్మజ్ఞాననిష్ఠ లేల
నీభక్తియొనరించునిపుణుఁ జేరి భజించు, స్థిరబుద్ధికిఁ దపంబు సేయ నేల
నీకటాక్షము దారి నిమిషమాత్రము చేరి, చెలఁగు మేటికిఁ దీర్ఘసేవ లేల
తే. నీవినుతి సేయువానికి నిక్కువముగఁ, జింత సేయంగ నణిమాదిసిద్ధు లేల
జానకీనాథ మీపాదజలము గ్రోలు, ఘనగుణాఢ్యకి దేవత్వకాంక్ష యేల. 347

శ్రీరాముఁ డగస్త్యుని వీడ్కొని యయోధ్యకు వచ్చుట.

ఉ. దృష్టిపథంబునం బడిన దేవవిరోధుల నైనఁ బిమ్మటన్
శిష్టులు చేరుతావునను జేర్చు దయాబ్ధివి గాన నీవు నా
యిష్టికి వచ్చి నేను ఘటియించుసపర్యలు మెచ్చినావు నీ
తుష్టియ సర్వలోకములతుష్టి రఘూద్వహ పోయి రమ్మికన్, 348

మ. అని గంభీరవచోనిగుంభనల వింధ్యారాతి కీర్తించి పం
చిన నచ్చోటితపస్విచంద్రులశుభాశీర్వాదముల్ గాంచి వీ
డ్కొని కౌబేరవిమాన మెక్కి సచివుల్ గొల్వంగ మధ్యందినం
బునకుం రాముఁ డయోధ్యఁ జేరఁ జనియెం బూర్ణానురాగంబునన్. 349

తే. చేరఁ జని డిండిమధ్వనుల్ చెలఁగఁ బెద్ద, నగరి మొగసాలకడవిమానంబుడిగ్గి
దానివీడ్కొనునంతలోఁ దమ్ములెఱిఁగి, యేగుదెంచిపదంబుల కెఱఁగుటయును.

చ. ఇరువుర లేవనెత్తిప్రియ మేర్పడఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి రాఘవే
శ్వరుఁ డనుజన్ములార మిమువంటిగుణాఢ్యులు గల్గఁగాఁ జుఁడీ
మరణము మాని బ్రాహ్మణకుమారుఁడు ప్రాణము లొందె నావెతల్
దొరఁగె నటంచు ద్వారలను దోకొని లోపలికి కేఁగి యచ్చటన్. 351

చ. జనులఁ గాంచి మ్రొక్కి యరుసంబున వార లొసంగుదీవనల్
గొని సమయోచితం బగుటఁ గోరిక మీఱఁగ మజ్జనంబు భో
జనము నొనర్చి యొక్కమణిసౌధతలంబున విశ్రమించి య
జ్జనపతి చెంత నున్నయనుజన్ముల నిర్వురఁ జూచి యిట్లనున్. 352

చ. వదలక మీసహాయతఁ బ్రవర్తిలి బల్మి వహించి యజ్వన
య్యెద ననువాంఛ పుట్టె నమరేంద్రుఁడు చంద్రుఁడు మున్ను కామిత

ప్రద మని రాజసూయమఖ రాజ మొనర్చిరి తన్మఖంబు సే
యుదునొ తదన్యమైనమఖ మొక్కటి సేయుదునో గణింపుఁడా. 353

క. మీ రెయ్యది దెలిపిన నది, గౌరవమున నాచరింపఁ గలవాఁడ హిత
ప్రారంభులార యనురఘు, వీరునకున్ భరతుఁ డనియె వినయం బెనయన్. 354

మ. ధర యాధారము సర్వభూతములకున్ ధాత్రీశ యీభూమి కా
దరువై యుండెడి వారె మీరు సురసంతానంబు వాణీమనో
హరుచే రక్షిత మాగతిన్ జనసమూహం బెల్ల యుష్మత్కృపా
స్ఫురణన్ వర్ధిలు నట్టిప్రాణులు శుభంబుల్ వాయరే యందునన్. 355

సీ. అమరనాథుఁడు తొల్లి యాయాగ మొనరింప, నుగ్ర దేవాసుర యుద్ధ మయ్యె
మనహరిశ్చంద్రుఁ డామఖమును ఘటింప,రణములోఁ బొలిసిరి రాజులెల్లఁ
గలువలరాయఁ డాక్రతువు పూర్వమునందు సవరింప నక్షత్ర సమర మొదవె
నబ్ధీంద్రుఁ డాది నయ్యజ్ఞంబు గావింప, భూరియాదగపాళి పోరి మడిసె

తే. నాహవకరంబు గావున నాహవంబు, తఱచుగాఁ జేయ రెవ్వరు ధరణినాథ
యింతయునుమీ రెఱుంగ రే యిష్టగోష్ఠి,కిపుడుమముఁ జూచియడిగితి రింతె కాక.

ఉ. అంచితధర్మతత్త్వముల కాస్పదమై చెలువొందు మిమ్ము బో
ధించఁగ నేర్తురే యొరులు దేవర యానతి యిచ్చినట్లు గా
వించ నొకింత నేర్తు మను విన్నపమున్ విని రాజసూయ మీ
వెంచినయట్టి దా నని మహీపతి తమ్ముని మెచ్చె నెమ్మదిన్. 357

ఇంద్రుఁడు వృత్రవధవలనఁ గలిగిన బ్రహ్మహత్య నశ్వమేధముచేఁ బాపికొన్నకథ.

క. సౌమిత్రి యపుడు రామ,స్వామికి హస్తములు మొగిచి జనవర సవన
ప్రేమము జనించెనేనియు, మీమది నిడరాదె యశ్వమేధ మొనర్పన్. 358

మ. సకలాభీష్టఫలైకసాధనము దుష్టబ్రహ్మహత్యాదిపా
తకవిధ్వంసకకారణంబు హయమేధం బమ్మఖం బాచరిం
చి కదా యింద్రుడు బ్రహ్మహత్య యెడఁబాసెం దొల్లి తత్పూర్వపు
ణ్యకథాసంశ్రవణంబు సేయఁ దగు నం చాలక్ష్మణుం డిట్లనున్. 359

ఉ. వృత్రుఁడు భాస్కరోపమసమిద్ధమహోద్ధతవిద్విషన్మహా
వృత్రుఁడు బ్రహ్మవర్చసపవిత్రుఁడు నాఁ దగునొక్క దేవతా
పుత్రుఁడు యోజనాయతసముద్ధతగాత్రుఁ డతండు మున్ బహి
శ్శత్రులతోడ నాత్మగతశత్రులగెల్చి జగంబు లేలఁగన్. 360

చ. పలుమఱు భూమి దున్నకయె పండు నభస్స్థలి భూజనావళుల్
వలసినవస్తువుల్ గురియు వారిధి యూర్ముల రత్నమాలికా
వళిగొని బైటవైచు నవవర్షములున్ నెలమూఁడువానలున్
వెలయఁగ నెల్లచోఁ దనరు వృత్రునిధర్మము లెంచ శక్యమే. 361

ఉ. లోకము లెల్ల గెల్చి యతిలోకుఁ డనంగ నతండు మించియుం
బాకవిరోధికిన్ భయము పాటిల శంబగుఁ దన్కుమారునిన్
స్వీకృతరాజ్యలక్ష్మి కభిషిక్తునిఁ జేసి తపం బొనర్చె ర
త్నాకరతీరధారుణి నుదంచితవైష్ణవభక్తి మీఱఁగన్. 362

ఉ. వానితపోవిజృంభణము వాసవముఖ్యులు చూచి భీతులై
దానవవైరిఁ జేరఁ జని తత్పదకంజము లాత్మమౌళిసం
దానితరత్నదీధితులు దార్కొన వందనముల్ ఘటించి యో
దీనశరణ్య వృత్రు వగ దీర్చి జగంబుల వంత మాన్పవే. 363

చ. తపమున ముజ్జగంబులకుఁ దానె యధీశుఁడ నై సుధాంధులం
గృపణులఁ జేసి దాసులుగ నేలెద నంచుఁ దలంచినాఁడు త
త్తపము ఫలంచెనేని యరుదా యది యట్టులఁ గాక ముందఱం
దపము భవన్మహాతపమునన్ హరియించి విరోధిఁ ద్రుంపవే. 364

ఉ. నా విని పద్మనాభుఁ డెలనవ్వుల వేల్పులఁ జూచి పల్కె నో
దేవతలార వృత్రుని వధింపఁగ నా కుచితంబు గాదు నే
నే వర మిచ్చితిం దొలుత నిందుశతారధరిత్రులందు మ
త్పావనతేజ ముంచెద విపక్షునిపైఁ జనుఁ డంచుఁ బంచినన్. 365

మ. అమరుల్ జిష్ణునిఁ గూడి శాత్రవుని డాయం బోవఁగా నంతలోఁ
గమలానాథుని తేజముం గనెఁ ద్రిభాగస్ఫూర్తి నం దాద్యభా
గము శక్రున్ నడిపాల్ పవిం గొదువభాగం బుర్విఁ బ్రాపించినన్
నముచిధ్వంసి వధించె ధైర్యనిహతాంతశ్శత్రునిన్ వృత్రునిన్. 366

ఉ. వృత్రునిఁ జంపినప్పుడె సురేంద్రుని మేకొనె బ్రహ్మహత్య త
ద్గాత్రము కంప మొందె మది గాడ్పడియెన్ సుర లార్తిచే బహి
శ్చిత్రము లట్టులెరి వెతఁ జెందిరి విప్రులు వర్ణహీనతన్
ధాత్రి ప్రశస్యసస్యఫలధాత్రి యనం దగ దయ్యె నయ్యెడన్. 367

క. ఆహత్యవలనఁ గలఁగి సుధాహారస్వామి విగతయశుఁడై తొలఁగెన్
స్వాహాధిపముఖదివిజులు, హాహాకారములతోడ హరిఁ జేరి వెసన్. 368

ఉ. ఓహరి యోకృపాజలధి యోపరమేశ్వర మీఱె పంపఁగా
నాహరి వృత్రుఁ జంపఁగనె హత్య ఘటిల్లెఁ దొలంగె నాతఁడున్
గేహముఁ బాసి లోకములు కిల్బిషవృత్తిఁ గలంగె నింక మా
కేహిత మానతిచ్చెదొ కదే యన నాయన పల్కె వారికిన్. 369

మ. హయమేధంబు మదర్పణంబుగ సురాధ్యక్షుండు గావించె నే
నియు నాశం బగు బ్రహ్మహత్య యనినన్ నిఃఖేదులై వేల్పు లా
క్రియ దేవేంద్రునిఁ గానఁ బోయి మధువైరివ్యాహృతుల్ దెల్పి ని
శ్చయబుద్ధిన్ మునికోటిఁ గూడి యతఁ డాజన్నం బొనర్చెన్ రహిన్. 370

క. సవనంబుచేసి వాసవుఁ, డవభృథ మొనరించునంత ♦ నలహత్యయు ఘో
రవికారాకారముతో, దివిజేంద్రునితనువుఁ దొరఁగి ♦ దివిజుల కనియెన్. 371

తే. ఈబిడౌజునితనువున ♦ నెప్పటివలె, విశ్రమింపఁగఁ గూడదు ♦ వేల్పులార
యెందు వసియింతు నింక నా♦కిరవుఁజూపుఁ, డనిన నాదిత్యులాబ్రహ్మ♦హత్యఁ జూచి

క. పాపముల కెల్ల బలువగు,పాపంబవు నీవు నిన్ను ♦ భరియింప నొకం
డోపునె నాలుగుచోటులఁ,బ్రాపింపు మటంచు వారు ♦ పనిచిరి దానిన్. 373

చ. జలముల ఫేనరూపమున ♦ సాలములన్ బలుబంక చందమై
చెలులయెడన్ రజోమహిమఁ ♦ జేకొని వర్తిలె హత్య యారజ
స్వలల రమించుదుష్టజన♦సంతతిఁ జెందుట కుర్వి నొక్కపాల్
నెల కొనియెన్ సురేంద్రుఁడును♦నెమ్మి దివంబున కేఁగి రంజిలెన్. 374

ఉ. కావున నశ్వమేధ మధి♦కంబు మఖంబులలో నవశ్యమున్
దేవర యాచరింపుఁ డది ♦ దేవహితం బని లక్ష్మణుం డనన్
భూవరుఁ డుత్సహించి గుణ♦భూషణ యీయితిహాస మింపుగా
నీవలనన్ వినం గలిగె ♦ నేఁ డని ప్రస్తుతిఁ జేసి వెండియున్. 375

శ్రీరాముఁడు తమ్ములకు నిలోపాఖ్యానముఁ జెప్పుట.

చ. అనఘ తురంగమేధ మఖ♦లాఘువినాశన మిష్టసౌఖ్యదం
బని యిపు డీవు దెల్పితి య♦థార్థము తొల్లి యిలాభిధానుఁ డౌ
జనవరుఁ డమ్మఖంబు పురు♦షత్వముఁ గ్రమ్మఱఁ జెందు కాంతుమై
నొనరిచి కామినీత్వ మఱి♦ యుర్వర నేలెనటంచుఁ బల్కినన్. 376

క. ఆమాటకు వెఱఁ గందుచు, రాముని గని తమ్ము లనిరి ♦ రాజేంద్ర యిలుం
డేమిటికి మగతనముచెడి,భామినియై యుండెఁ దెలియ♦బల్కుఁడటన్నన్. 377

క. అంభోజబంధుకులకల,శాంభోనిధిచంద్రుఁ డాద♦యాంబుధి పలికెన్
శంభుజటోజ్జృంభిసరి,త్సంభృతగంభీరఘోష♦సంగతఫణితిన్. 378

క. అనుజన్ములార యిలుఁ డను, జననాథునికథ పురాణ♦సంహితలందున్
వినఁబడు నత్తెఱఁ గంతయు, వినిపించెద వినుఁడు చెవులు ♦ వేడుకఁ బారయన్.

తే. కర్దముఁడు దివ్యతేజఃప్ర♦ఘట్టితాఘు, కర్దముఁడు నాఁగ మున్నొక♦ఘనతపస్వి
వెలయునతనికి బలజితా♦నిలుఁడు వితర,ణైలబిలుఁడొప్పు నిలుఁడను♦నాత్మజుండు

క. ఆయిలుఁ డఖిలకళాఢ్యా, రేయుండై చారురూప♦రేఖాజిత్వరా
జేయుండై శత్రుజనా,జేయుండై భూమిలోఁబ్ర♦సిద్ధి వహించెన్. 381

వ. మఱియును. 382

సీ. పరమధర్మాసక్తిఁ ♦ బాటించుఁ గావున, సకలమార్గణకోటి ♦ సంచరించి
సార్వభౌమస్ఫూర్తి ♦ నుర్విభరముఁ బూనెఁ,గావున ఘనదాన♦కలన మించి
యంచితానంతవి♦ద్యాశాలి గావున,నాభోగభోగాప్తి ♦ నతిశయించి
జిష్ణువైభవలీలఁ ♦ జెలువందుఁ గావునఁ, బరగోత్రసంపదల్ ♦ పరిహరించి.

తే. గరుడగంధర్వయక్షరాక్షసనరాధిపతులు తనవిక్రమమునకు భయమునొంది
యగతికుల మంచు నశ్రాంత మాశ్రయింపఁ
బ్రాజ్యసామ్రాజ్య మేలె నప్పార్థివుండు 383

క. ఈలీల రాజ్యపాలనలోలుం డై వెలసి యయ్యేలుం డొక ప్రాతః
కాలమున నిత్యవిధులను, శీలంబునఁ దీర్చి కొల్వు సింగారంబై. 384

సీ. అరినేత్రదరచిత్రకరవేత్రకరకోటి, బలసి ముందర బరాబరు లొనర్ప
శరదంబుధరకంబుశరభంబుల హసించు, జిగిమించుచామరల్ చెలువు వీవఁ
గరలోలనరపాలవరఫాలములఁ గప్పు, రములీలఁ బదనఖప్రభలు నిగుడ
స్థిరగాంగఝురరంగదురుభంగరవభంగి, వెలయమాగధపాళివినుతి సేయ [లుప
తే. నచ్చరలచెల్వు మెచ్చని మచ్చెకంటు, లచ్చెరువు హెచ్చదండలాస్యములు స
నన్యగంధర్వయువతిగానములు వినుచు, నిండుకొలువుండె నిలధరాఖండలుండు.

వ. అప్పుడు. 385

మ. తడవిండ్లుం గఱిమేనులుం బికిలిపూదండల్ మిటారించు కెన్
విడముల్ జేగుఱునామముల్ బదనికల్ పెంపొందు లేఁదీఁగలుం
గడియంబుల్ పులితోలుచల్లడములుం గాసెల్ పిసాళింపఁగాఁ
దుడుముల్ గూడుక వచ్చి చెంచులు నరేంద్రుం గాంచి హర్షంబునన్. 386

చ. వెదురులముత్తెముల్ సెలలవిండ్లు జవాదిపునుంగుఁజట్టముల్
పెదపెదదంతముల్ పునుఁగుఁబిల్లులు జల్లులు జుంటితేనియల్
బదనికచాలుఁ గాఱెనుములపాలు ననంటు లనంటుకప్రముల్
మొదలగుకానుకల్ నృపతిముందట నుంచి జోహా రొనర్చన్. 387

తే. పలికి రోనేలయెకిమీలకొలముసామి, చేతఁ గుత్తుకకలపెద్దచెంచువాని
యింటిచెంచెత చెలి మించుగుంటి కెలని
పొలములోపలఁ జెలఁగుచెంచులము మేము. 388

సీ. తోలుపందిబలుచందములు చెందుననుఢాక, జెరయుపందుల లెక్క పెట్టరాదు
కడిఁదిగౌరులమూఁక కసి మసంగెడివీఁక, నెసఁగు సింగపుజాతి నెంచరాదు
జంటనల్ హజ్జలదంటబల్ మెకముల, బలఁగంబు మితి యేఱుపఱుపరాదు
పొలములో లేడిదూడల నేల మసనీని. పులులసంఖ్య లెఱింగి పలుకరాదు
తే. కటికియేదుల నెలుఁగులఁ గాఱెనుములఁ, గత్తిపేరిమెకంబుల గణనసేయ
రాదు మాయన్న కౌన నో రాజులయ్య, సోదె మాసాయ వేఁటాడిచూడరాదె.

తే. వానకందువమలలపై వ్రాలు మొగులు, చాలు నరికట్టఁ జాల్ చెంచుజవ్వనులకు
నిబ్బరపుఁదూపుతడవింటఁ బ్రబ్బఁ జేసి, మబ్బుపైఁ బాఱుమెకముల గెబ్బులెంత.

సీ. డాసి యేనుఁగులతొండముమీఁదనుండి యు
య్యేల లూఁగు సీచిన్నియెఱుకవాఁడు
లేఁదీగఁ బులికిఁ గళ్లెముఁ బెట్టి వయ్యాళి, దోలుఁ గాఱడవి సీదుండగీఁడు

కరిఁ జంపి పోవుసింగము వెంటఁ జనిగోళ్లు, ముత్యముల్ దెచ్చు నీమగుడ శిశువు
గండభేరుండంబు రెండుతలల్ రెండు, చేతుల వించు నీచిన్నివాఁడు
తే. వేడుకలఁ జేరి యఱకాల పీడఁ దన్ను, నడవిపందులకోఱ లీబడుచువాఁడు
తక్కునెలుఁగులగిలుఁగుల లెక్కసేయ, నేటికిఁక నీవె చూచెదు వేఁటలందు.
క. తలఁకక మెలఁగెడిమెకముల, నలుఁగులపాల్ సేసి మృగయుఁలగు నని పొగడం
బులుఁగులవేఁటలు గని మెప్పులు గులుకఁగ మరలుఁడనుచు బోయలు దెలుపన్.

ఇలుఁడు సపరివారంబుగా వేఁటకుఁ బోవుట.

మ. మృగయాక్రీడనతత్పరత్వమున ధాత్రీనాయకుం డక్కిరా
తగణంబుల్ బహుమానరీతి ముద మందం జేసి యవ్వేఁట మా
ట గరిష్ఠార్భటి రాణు వెల్ల వినఁ జాటం బంచి చాలించి యో
లగ మభ్యంతర మొంది యర్హవిధు లెల్లం దీర్చి శీఘ్రంబునన్. 393
సీ. సగఁబాలుకపురవాసనలమించుకురంగ,నాభిఁ దీర్చినగీఱునామ మమర
విరిసరుల్ పైపైని మెఱయఁగట్టినబురు,సారుమాల్ చెఱఁగులంసమునఁ బొదలఁ
దావికుంకుమపుగందపుఁబూఁత దగు పేరు,రంబున రత్నహారములు వెలయ
నునుపాలకాయయొంటులనంటు తెలిచాయ,లొలసి చెక్కులను వెన్నెలలు గాయ
తే. జిలుగుచెంగావిదట్టిపైఁ జెక్కికొన్న, వంకి దులకించఁ బసిఁడిదువ్వలువ వల్లె
వాటు నెఱసీటు గులుకఁ బావాలు మెట్టి, రాజదేవేంద్రుఁ డంతఃపురంబు వెడలె.
వ. అప్పుడు. 395
సీ. వినుకెంపు నడకింపు నునుకెంపు పల్లంబుఁ, దీపించు పచ్చరా దృష్టిదండ
కళుకునీలంపుసింగంపుఁ దలాడంబు, దండివైడూర్యంబు నిండువాగె
నిగరంపుఁ బగడంపుజిగిదొట్టు మొగముట్టు, రంగారు మదిరిణి సింగిణీలు
గోమేధికంబులఁ గొమరొందుకళ్లెంబు, వజ్రాలమే లంకవన్నియలును
తే. గ్రొత్తముత్తెంపుఁదెఱలఁ దళ్కొత్తుజాన
మరుమరకతాళి మెఱుఁగొందు తరకసములుఁ [నొక్కసాది.
బసిఁడితఱటును గలిగి సొం పెసక మెసఁగు, నుత్తమాశ్వంబుఁ గొని తెచ్చె
క. తెచ్చినతేజికి వలగొని, వచ్చి తగన్ మ్రొక్కి యెక్కి వాగె గొని యహో
మెచ్చరిక సామి యనురవ, మెచ్చఁగఁ గంచుకులు వెంట నేతేరంగన్. 397
క. జోడనలు నిబ్బరంబులు, వేడెంబులు మెఱయ రాజు వేడుకతోడన్
గోడా దుమికింపఁగ జత, గూడిరి దొర లెల్ల భటుల గుమి వెనుకొనియెన్.
ఉ. మట్టుకుళాయులున్ బిగువుమాటలుఁ గుంకుమతావిగందపుం
బట్టెలుఁ జల్లడంబులును బంగరుకాసెలయోరఁ జెక్కికొ
న్నట్టిపెడంగుచాయపిడియంబులుఁ దళ్కులదుప్పటుల్ దగం
జుట్టపురాకుమారకులు సొంపున నేఁగిరి రాజుముందరన్. 399

ఉ. గాటపుఁబోనులుం జిగురుఁగండెలు సివ్వఁగిబండ్లు వాగురా
కోటులుఁ జిక్కముల్ దెఱలు గుంతవములుం దడవిండ్లుఁ దూపులన్
మీఁటగుదీమముల్ మణులు మేలిమి మూలిక లీఁటె లూని యా
ఖేటకు లానృపాలకుని క్రేవల నేఁగిరి కేవలత్వరన్. 400

తే. కణుఁజు సాళువమును జలకట్టె లగుడు, జాఁలి డేగయు మొదలైన మేలిడేగ
తెగలఁ దగ నేర్పరించి యాత్తెముల నుంచి
కదలె నృపువెంబడిన యూడిగములగములు. 401

ఉ. చోరులగుండెలన్ దిగువసుల్ కిటికోటులపాలిమృత్యువుల్
క్రూరమృగోత్తమాంగములఁ గూల్చెడి పెన్పిడుగుల్ గభీరభాం
కారనినాదముల్ ప్రళయకాలసదృజ్మృగయాప్రధానముల్
భైరవవాహముల్ భటులపజ్జల నేఁగె మరుజ్జవోద్ధతిన్. 402

సీ. ఎదిరించు సింగంబు బెదరించి వడిమించి, సటలనుయ్యేలలూఁగుభటుఁడ నేను
గవి నున్నపులిఁ గన్న గదిసి గద్దించ గొబ్బున నీడ్చి తేనోపుబంట నేను
గరమూఁది పైఁ జివుక్కున నెక్కి కరికుంభ, మగలించుపరమసాహసుఁడ నేను
శరభంబు కాళ్లుకొంచకపట్టి నేలపైఁ, గొట్టఁజాలినమహాగట్టిఁడను నేను
తే. గడిఁది కిటికోటిపాలిటిపిడుగు నేను, సకలమృగములనడఁచు నంతకుఁడ నేను
దేవ యిఁక మమ్ముఁ దెలిసెదవీవయనుచు, వేఁటగాండ్రాడుమాటలు వేడ్క వినుచు: 404

వ. చనిచని.

మహాస్రగ్ధర. కనియెన్ భూపాలలోకాగ్రణి తనయెదురన్ గాఢవల్మీకనిర్భే
దనమాద్యద్భల్లహస్తస్థలగతఫణరత్నస్ఫురత్పన్నగాలో
కనజాతాలాతశంకాకలితగమనభాగ్గంధకుంభిచ్ఛటాధా
వన భీత క్షుద్రనానాధ్వగమృగనినదవ్యాకులంబైన కానన్ 405

మ. కని యక్కాననదేశమున్ సుభటసంఘాతంబుతోఁ జొచ్చి య
ల్లన నానామృగసంఘముల్ మెలఁగుపట్లం బోగు వారించి చు
ట్టును ధానుష్కులు గుంతధారు లగుబంటుల్ నిల్వ నేమించి శం
ఖనినాదంబులు దుందుభిస్వనము ఢక్కానాదముల్ మించఁగన్. 406

తే. కలయఁ జోపులు వెట్టింపఁ గరియుఁ గిరియుఁ
గాసరముఁ గేసరియుఁ దుప్పి కడిఁది యెలుఁగుఁ
బులియు మొదలగు మెకములు గలఁక దోలుకఁ
బెదరి నలుదిక్కులకుఁ బాఱనదరి బెదరి 407

వ. మఱియును. 408

సీ. అగ్నియంత్రములు పెల్లాకాశ మవియింప, భయమంది నెలవులఁ బాయునవియుఁ
బటహశంఖధ్వనుల్ బ్రహ్మాండ మగలింప, నులికి నల్దిక్కుల కుఱుకునవియు

భటులకోలాహలార్భటు లన్ని కడలాన, బెదరి జంటలువాసి చెదరునవియు
ధానుష్క శింజినీధ్వానముల్ చెవిఁ బొఱ,నులికిపాటున నిద్ర లుడుగునవియు

తే. నగుచుఁ బఱచు మృగంబుల నాఁగి మూఁగి
యదరి వెన్నాడి మున్నాడి యాక్రమించి
విక్రమించిరి ముంచిరి విశిఖవృష్టి,విభుఁడు గదియింపఁ బెక్కండ్రు వేఁటకాండ్రు.

చ. విలయఘనాఘనంబు లటవీస్థలి డిగ్గనో యంధకాసురుం
డిల జనియించి క్రమ్మఱ ననేకశరీరము లెత్తెనో విషా
నలము మహేశ్వరుం డుమిసినం బలురూపులఁ జెందెనో యనన్
వెలసినసూకరప్రతతి వెల్వడె దిక్కుల నిర్లు నిండఁగన్. 410

ఉ. అప్పుడు చెంచులున్ సుభటు లడ్డము వ్రేయి లకోరికోలలం
గప్పఁగ నంతకంటె మును గల్గఁ బయిం బడె జాగిలంబులుం
జెప్పెడిదేమి కోలములు చేకొని శస్త్రచయంబు లీఁటెలుం
గుప్పలుకాఁ బడన్ విఱుచుఁ గోఱలఁ జిమ్ముచు జాగింబులున్. 411

ఉ. సారెకుఁ బాలచేరు బలుజాగిలముల్ గబళించి యీడ్వఁగా
నీరస మొప్పఁ దారసిలి యీఁటెల వీరభటాళి నొంచఁగాఁ
దారక కొప్పరింపుచును దంష్ట్రల నిప్పుక లుప్పతిల్లఁగాఁ
బోరుకడిందిపంది నొకబోయ పిడెంబునఁ గ్రుమ్మెఁ గూలఁగన్. 412

చ. ఇరవులు వాసి తారసిలు నిన్నిటి కిందఱ మేఁగి యొక్కరో
క్కర మొకపందిఁ జంపి యిదె కైకొనువారము సామి చూడు హె
చ్చరిక యటంచుఁ బల్కి పరుషధ్వని నొంటరికాండ్ర నేకసూ
కరముల గుప్పగుప్ప మనఁగాఁ బడఁగ్రుమ్మిరి కుంతపంక్తులన్. 413

చ. తెలివగ వెడిగుండ్లవలెఁ దేజము మీఱినభైరవాశ్వపం
క్తులు పదియైదు లొక్కమొగిఁ దూఱినఁ గోఱలఁ జీల్చి వైచుచుం
బెళపెళ బల్లెముల్ విఱిచి భిల్లులు తల్లడమంద నుద్ధతిన్
వలలను ద్రెంచి తేజిపయి వచ్చుకిరిన్ దొర నొంచె దూపునన్. 414

చ. గిరిగుహనుండి యొక్కహరి కేవల రాజహయంబు మించినన్
హరి యనుపేర నేను జెలువం దగఁ నీవును బూనినావె నా
స్థిర మగుపేరటన్న పగ చేఁ బలెఁ బైకరుదేర భర్తయున్
శర మొకటేయఁ ద్రెళ్లిక వెసన్ నిగుడన్ వడకెం గటారునన్. 415

చ. అలయక లేడిదూడగుమి నాఁగెడుకోల్పులులన్ వధించుదం
తుల వెఱపించు సింగములఁ ద్రుంచుఁ దదార్తికరోగ్రశౌర్యముల్
గలశరభాళి నొంచు గమకంబున వానిఁ గలంచు జంట వెం
దలలకడిందిజంతువుల ధర్మరతిం బతి చించు నొక్కటన్. 416

క. కిరి కరి హరి శరభాదుల, హరియింపుచు సుభటు లలర నట్టిపనులకుం
జొరలేని పిఱికి యయ్యలు, చరియింతురు శశకములకు జంబుకములకున్. 417

క. ఒకతూపున బలుమెకముల, నొక మెకము ననేకసాయకోత్కరముల నొ
క్కొక్కచో నడుచుచు రాజ,న్యకులాగ్రణి యపుడు వేటలాడె యథేచ్ఛన్.

క. కదువడిఁ బఱచెడు మెకమును, జెడుమెకముం బడుమెకంబుఁ జేష్పడుమెకమున్
బడలుమెక మడలుమెకమును,నెడయుమెకం బయ్యె నటవి నిలునిభటులచేన్.

ఉ. కండలు గుండెలున్ మెదడు గాటపుఁ బ్రేవులు నెత్తు రేక మై
నిండె నరణ్య మంత మృగనిర్హరణోద్ధతి మాని యుండియున్
వెండియు భూవరుం డనుప వేఁటకు మీఁటగుడేగ వేఁటయుం
గొండొక సేపు చూచి తగుకోరిక లిచ్చెఁ బుళిందకోటికిన్, 420

ఇలుఁడు కైలాసప్రాంతవనంబుఁ జొచ్చి సపరివారుఁడై స్త్రీత్వము నొందుట.

వ. ఇవ్విధంబున మృగయావినోదంబునం దనివిఁ జెంది పంది కుందేలు కదళీమృగంబు మొదలగుమెకంబులపలలంబు పంచికొనుటకుం దమలోఁ దమరు పలుచందంబుల సందడిం బొందుపుళిందబృందంబులం దిలకించి కించిద్దరహాసకందళితవదనారవిందుం డై యన్నరేంద్రసంక్రందనుండు కొండొకవిశ్రమించుతలంపున నపరిమితచమూసమూహసమన్వితంబుగా నక్కాఁడవిఁ గడచి యక్కడకుఁ జక్కనియుత్తరపుదిక్కునఁ బెక్కునిండుచందురుల పండు వెన్నెల లొక్కటమొందుకొన్న చెన్నునఁ గన్నులపండువై యుండు వెండికొండదండకుంబోయి కొండలఁ జెండుమన్నీనిచేతిచికిలిఖండాచాయలఁ గ్రేణిసేయుశరవణంబు విలోకించి త్రిలోకమోహనం బగునవ్వనంబు దరియం జొచ్చి యచ్చట. 421

సీ. తనకీర్తివిలసనత్వము లేనగవునందుఁ, దనచంద్రసౌమ్య మాననమునందుఁ
దనఖడ్గవిభవమంతయుఁ గీలుజడయందుఁ, దనప్రతాపము సుధాధరమునందుఁ
దనకువలయహితత్వము నేత్రములయందుఁ, దనగబ్బితన ము రస్థలమునందుఁ
ధనధర్మనురుచిరత్వము కన్నుబొమలందుఁ, దనకాంచనసమృద్ధితనువునందుఁ
తే. దనగభీరత నాభిప్రదంబునందుఁ, దనమనోవిస్తృతి నితంబతలమునందు
వెలయ నిలుఁ డంతలోఁ దుంటవిలుతు చెలువ
భంగిఁ దులకించు నొకమోహనాంగి యయ్యె. 422

వ. ఇత్తెఱంగున. 423

ఉ. కోడెమిటారిగబ్బిచనుగుబ్బల నుబ్బుడునిండు ప్రాయపుం
జేడియ యై యతం డరుదుఁ జెంది యమాత్యసుహృద్భటాదులం
జూడఁగ నందఱుం దనకు జోడుగఁ గైకొని రాఁడుపోఁడుముల్
గోడిగ చంద మొందె నలఘోటకరత్నముఁ దత్క్షణంబునన్. 424

క. అన్నుతనంబు వహించిన, తన్నుం దనవారిఁ జూచి తద్దయు వగతో
నున్నంత నటకుఁ గొందఱు, గన్నియ లేతెంచి కరము కనికర మమరన్. 425

తే. పలికి రోవెట్టి యింక నేల పరితపింపఁ గిరిజతోఁ గూడి శివుఁ డీడఁ గ్రీడసేయ
వచ్చినాఁ డింతలో నిందుఁ జొచ్చు పురుషుఁ డింతియౌఁ గాక యని శాప మిచ్చినాఁడు

చ. నగజకుఁ బ్రీతిగా నిజగణంబులతోఁ దరుణేందుమౌళియున్
మగువతనంబుఁ బూనికొనినాఁ డటు గావునఁ జూడు మివ్వనిన్
ఖగమృగపన్నగంబులు నగంబులు మున్నుగ స్త్రీలవైఖరిం
దగినవి యీశ్వరాజ్ఞ జవదాఁటఁగ నెవ్వరికైన శక్యమే. 427

శా. ఏసర్వేశ్వరునాజ్ఞ యౌదలల బ్రహ్మేంద్రాదికుల్ పూనికొం
డా సర్వేశ్వరుఁ డా కుమారగురుఁ డా యర్ధేందుకోటీరుఁ డు
ల్లాసం బొప్ప వసించినాఁ డదిగో బాలాపాణిభృచ్చామర
వ్యాసంగానిలలోలకుంతలచయుం డై పొమ్ము ప్రార్థింపఁగన్. 428

క. అని రుద్రకన్య లెఱిఁగించినఁ బడుతుక యైనరాజశేఖరుఁ డెలమిం
దన వారుఁ దాను గ్రక్కునఁ జని గిరిజాసహితుఁ డైన శంభునిఁ గాంచెన్. 429

తే. కాంచి బిగిచన్ను లిల మోవఁ గాంచనాద్రి
ధనునిపాదాబ్జములకు వందన మొనర్చి
యంజలి ఘటించి యభినతు లాచరించి
వినయ మెనయంగ నిట్లని విన్నవించె. 430

చ. పరమదయానిధాన శివ పశ్యలలాట సహస్రకోటిభా
స్కరనిభ తేజ మీ రిడినశాప మెఱుంగక వచ్చి యీవనాం
తరమున సేనతోడ వనితాత్వముఁ జెందితి నివ్వికారమున్
భరణము సేయఁ జాల నిఁకఁ బౌరుషముం గృపసేయవే యనన్. 431

చ. కలకల నవ్వి శంభుఁ డనుఁ గర్దమనందన యాఁడుచందముం
దలఁగఁగ జేయు టొక్కటియ తక్క మఱొక్కవరం బొసంగెదన్
వలసిన దేమి దెల్పు మనినం బరమేశ్వర యన్యకాంక్షయున్
వలయునె యంచు నయ్యిల శివాసతి చెంగటి కేఁగి దీనతన్. 432

చ. కళుకు మెఱుంగుఁ జెక్కులను గాటుకకన్నుల నీరు జాఱఁగా
వలఁత జనించు నూర్పు సెగలాని ముఖాబ్జము వాడుదేఱఁగా
వలుఁదపిఱుందుభారమున వారనితొక్కటపాటు మీఱఁగా
నిలపయిఁ జాఁగి మ్రొక్కి యిల యీశ్వరి నిట్లని యెంచె ధీరతన్. 433

దండకము. శ్రీమద్రమాభద్రమాతంగయానామణీ ముఖ్యనానామరగ్రామణీ కా
మినీకల్పితానల్పకల్పప్రసూనాది పూజాతిరాజత్పదాంభోజ దీవ్యన్నఖశ్రేణికా
సాంద్రచంద్రాతపశ్రీసముత్ఫుల్ల భక్తప్రియశ్రేణినేత్రోత్పలా ఖండితాశ్వద్విష
ద్దానవప్రౌఢ్యత్ఫలాయుత్పలా మిత్రమిత్రాగ్నిహోత్రాఖ్యనేత్రత్రయాలోకలోకై
కనిర్మాతృతానేతృతాజేతృతారీణ చాతుర్యపారీణ ఖేలావతీ చారులావణ్యలీలావతీ

దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదికప్రాణి బాహ్యాంతరవ్యాప్తినుప్త్యాద్యవస్థాతిగ జ్ఞప్తిరూపాను రూపక్రియాకారణాకార రేఖాపిలోకాతిలోక ప్రమోదాబ్ధినిర్మగ్నఫాలేక్షణా పద్మగర్భాండకోట్యుద్భదాయత్తసంరక్షణా, సూక్ష్మవీక్షాతితీక్షాపరాక్షీణ హృద్గ్రంథినిర్గంధనాత్మానుసంధాన సంబంధభృన్మూలబంధానుభూతి ప్రభూతాత్మసాఖ్యాత్మకశ్లాఘ్యనిష్ఠైకసంధాయినీ బంధురాష్టాంగ యోగాంచితధ్యాయినీ, కాయజాఖర్వగర్వాపహారవ్రతాచార చంచత్తపఃకర్మసంచారిణీ బాలచంద్రైక రేఖాసముద్ధారిణీ, ధారుణీతోయ తేజోమరుద్వ్యోమ తన్మాత్ర తత్త్వాదృశేప్రాణ నాదేంద్రియస్థాన షట్చక్రనాడీవిశేషాకృతీ హృద్యవీణాను వాద్యాది విద్యాకృతీ, ప్రాకృతుల్ నిన్ను సర్వేశ్వరిన్ మూలశక్తిం బరంజ్యోతి నాద్యంత శూన్యం ద్రయీరూపిణిం గాంచి భావించఁగాలేక దాక్షాయణీదేవి వంచున్ హిమక్షోణిభృత్పుత్రి వంచున్ విలోకింతు రస్మాదృశాజ్ఞత్వ మాత్మన్ క్షమింపంగ భేదంబు మాన్పంగ నీకే తగుం, దండ్రికిం జెంబ్రజాకోటిపైఁ దల్లికం గూర్మి బాహుళ్య మోతల్లి యేఁ దొల్లి యేన్నానమేదాన మేయోగ మేయాగ మెచ్చోటఁ గావించినానో నినుం జూడఁగాఁగల్గె బ్రహ్మామరేంద్రాది బృందారకేంద్ర స్ఫురద్భర్మకోటీర కోటీతటీరత్నవిభ్రాజమాన ప్రభారాజినీరాజితం బైనసీయంఘ్రియుగ్మంబు సేవించితిం బూర్వజన్మార్జితాశేషదోషంబు నీసత్కటాక్షంబునం బాసె నేనిన్ను వీక్షించి తిం కేమి కాంక్షింపఁగానున్న దైనన్ మనశ్చంచలత్వంబునన్ వేఁడెదన్ వీడకుం డోడునీ డైన యీయాఁడురూపంబుఁ బ్రాపించి యున్న త్కృపాభావిత ప్రాజ్యసామ్రాజ్యముం బాసి గాసిల్లఁగానోప నాపూర్వపాపంబు మన్నించి నన్నున్ భవత్కింకరశ్రేణితోఁ గూర్చి రక్షింపు మోనాతి యేరీతిఁ జింతించినన్, విశ్వలోకప్రపంచంబు నీచేతి దీచేత నాచేతనశ్రేణి నేలాగు గావించ నూహించి తాలాగున్ నీకసాధ్యంబు లేమున్న వో పన్నగవ్యూహ సమ్రాడ్దుకూలాకోటిభృద్దేహినీ విశ్వసంమోహినీ, సౌధపాథోధిరాడంతరానంత రత్నాంతరీపస్థిరామధ్య మాద్యత్కదంబాటవీ వాటఖేటద్రుమూలస్థలీ దివ్యచింతామణీ భద్రపీఠాగ్రసంవాసినీ, వాసవాద్యష్టదిక్పాలకాదిత్యగంధర్వ రుద్రానిలవ్యాళవస్వప్సరస్సిద్ధ సాధ్యాది దివ్యస్తవాకర్ణనారోధ కర్ణోత్పలామోదలోభభ్రమ ద్భంభరోజ్జృంభితశ్రీనఖత్పార్శ్వభాస్వద్వయస్థామణీ చామరవ్రాతజాతానిలాధూత నీలాలకస్నిగ్ధముగ్ధేందులీలాలసత్ఫాలకస్తూరికా చిత్రకోద్భాసినీ సంతతోల్లాసినీ, గౌరి మాహేశ్వరీ శాశ్వతైశ్వర్యలక్ష్మీకరీ శాంకరీ కాళి కంకాళనాళీకధారావళీ భీతభర్గాశ్రిత స్వీయవక్షోరుహక్షోణిభృద్దుర్గ దుర్గామహాదేవి దేవీమతల్లీ శ్రితార్తిచ్ఛటాభల్లభిల్లీ ననుం గన్నతల్లీ నమత్కల్పవల్లీ నమస్తే నమస్తే నమః. 434

క. అని కొనియాడిన గిరిజా, వనజానన సంతసించి వల్లభుమదిలో
నెన రొలయఁ దెలిపి యయ్యిలఁ, గనుఁగొని యిట్లనియెఁ గరుణ గడలుకొనంగన్.
క. నగపాలు శంకరుండును, నగపాలే నగుట నీకు నగ మియ్యఁదగున్
మగువయయి కొన్నినాళ్లన్, మగతనమునఁ గొన్నినాళ్లు మనుమిఁక మీఁదన్.
వ. అని పలికి యప్పరమేశ్వరి యిట్లనియె. 437

{పార్వతీదేవి యిలునకు నొకమాసము మగతనము నొకమాసము మగువతనంబును గలుగునట్లు కరుణించుట}

ఉ. ఎన్నిదినంబు లింతితన మీవు వహించి చరింతు వుర్విలో
నన్నిదినంబు లుండుము నృపాకృతి నెప్పటిపౌరుషంబుతో
నున్నపు డింతి వౌ టెఱుఁగ కుండుము కామిని వైనవేళ ము
న్నున్ననృపత్వమున్ మఱచి యుండుము రెంటను సౌఖ్య మబ్బెడిన్. 438
చ. వలదు విచార మన్నను భవానికి నయ్యిల మ్రొక్కి క్రమ్మఱం
బలికె మహాప్రసాద మనపాయదయానిధి నీయనుజ్ఞ చే
నలయక యొక్కమాసము నృపాకృతిఁ జెందుచు నొక్కమాస మి
చ్చెలితన మొందుచుం గ్రమణ సేసెదఁ గాలము పంపవే యనన్. 439
క. మంచిది యటువలె నౌఁ బొ, మ్మంచును బొమ్మంచుమోవి హాసనాంకురముల్
మించఁగ గిరిసుత పంచినఁ, జంచలలోచనలు గొల్వఁ జనె నిల యనుచున్.
పంచచామరము. ఇలాసుతాధినాథుఁ డాన తిచ్చినన్ సవిస్మయా
త్ములై సహోదరుల్ నరేంద్ర తొంటిరూపు వాసి య
య్యిలుండు కాంత యై మఱక్క డెక్కడన్ మెలంగ నే
స్థలంబులం జెలంగెఁ దద్విధంబు దెల్పవే యనన్. 441
ఉ. తమ్ములఁ జూచి రామవసుధాపతి యిట్లను నట్లు గౌరిచే
సమ్మతిమై వరంబు గొని సర్వసుహృద్భటమంత్రిపుంగవుల్
గొమ్మలపోఁడుముల్ దొరసి కొల్వఁగ వాహనకోటి నొక్కపా
ర్శ్వమ్మున నడించి యయ్యిల ప్రసన్న మతిన్ విహరించెఁ గానలన్. 442
సీ. తిరుగు నొక్కొకచోటఁ జరణాబ్జములు సోఁక, మహి యెల్ల మెట్టదామరలు గాఁగఁ
బలుకు నొక్కొకచోటఁ బలుకు చక్కెరలకై, కలికి రాచిలుకలు బలఁగ మొలయఁ
జూచు నొక్కొకచోటఁ జూపులు పొదలపై, నెలసి తేఁటులు దాటు లినుమడింప
నవ్వు నొక్కొకచోట నవ్వు వెన్నెలలచే, వనములో నెల్లెఁ గ్రొన్ననలు మించఁ
తే. జొక్కముగఁ బాటఁ బాడు నొక్కొక్కచోట
నగరకోయిల లెల్లఁ జుట్టుతుక మరయ
సొలసి యొక్కొకచో నిల్చు సోగనుమేని, కమ్మతావులు దిశ లెల్లఁ గమ్ము మనఁగ.
వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రథమమాసంబున నసమానవిలాసంబుల మించు నమ్మించుఁ
బోఁడి త్రిలోకకామినీకామనీయకంబులకు నాస్పదం బై సానుమత్సాను

భాగంబుల సానఁదీరినమానికంబువలె డంబుగని ఘనతరవనౌఘమేఘమాలిక యందుఁ దులకించుతొలుకరిమించుమించుల వహించి మహితనికుంజపుంజమ్ములచేరువం జారుమల్లికామతల్లికాసముల్లాసంబు లెల్లఁ గొల్లలాడి కళంకు లేనికొలంకుల కెలంకులఁ బంకజప్రభవునివారువంబుగారవంబున సొరువడసి విడిసినచోట విడియక నిలిచినచోట నిలువక చూచినచోటఁ జూడక కోడెప్రాయంబుతోడిచేడియలఁ గూడుకొని వేడుకతోఁ బెక్కుజాడలఁ గ్రీడించుచు నొక్కనాఁడు చొక్కపుఁగొండకుఁ జక్కనిదక్షిణంబునఁ జుక్కలరాజుచక్కని కొడుకు తపంబు సేయుపెక్కుతరులతాదులం బెం పెక్కునొక్కయక్కజపు వనంబు గని తఱియం జొచ్చి యచ్చట. 444

క. విహరించుచు విరిపూఁదా, వి హరించుచు గాడ్పు మెలఁగన్ విలసిల్లుచు న
మ్మహిళామణి సహచరబహు, మహీకటులం గూడి గహనమధ్యమునందున్.

చ. గగనముతోడ రాయునొకగట్టుఁ గనుంగొని హొన్నుచాయలన్
దగు నొకదివ్యచంపకవనంబునఁ గంకణపద్మరేఖలం
దగి కమలాకరత్వము యథాతథభావమునం బొసంగఁ జె
న్నలు గులు కొక్కదీర్ఘిక కనుంగొని తజ్జలమధ్యమంబునన్. 446

ఇలను బుధుఁడు వరించుట.

క. మరునిన్ వేలుపురాచకొ, మరునిన్ నగుసొగసు మించన్ మహిమ రహింపన్
దురుసుతప మూని తగుచం, దురుసుతు బుధుఁ జూచి యిల మనోజాతురయై.

చ. ఎగుబుజముల్ వెడందయురన్ మిందుని గింపుని మించనీనినె
మ్మొగ మపరంజిడాల్ తలిరుమోవియుఁ జేరల మీఱుకన్నులున్
జిగి గలపెందొడల్ గలిగి చెల్వు వహించినయీతఁ డీడ బె
ట్టగుతప మూనినాఁడు చెలులార కనుంగొనుఁ డంచుఁ దెల్పుచున్. 448

క. వికచారవిందబృంద, ప్రకటతరామోదభరితపాటీరమరు
న్నికరచలాచలనీలా, లకలు సకులు గొల్వ నక్కొలఁకు సేరి వెసన్. 449

తే. కలికిరాయంచవలె సోయగంబునడలు, గులుక నక్కల్కి చెంగావికోకవదలి
చలువపావడతోఁ జొచ్చెఁ గొలఁకునెలకు, మారుపై నూరుఁడనుచుకటారిఁబోలి.

వ. అప్పుడు. 451

చ. హాళహాళి సేయుచున్ జలరుహంబులు గోయుచు మీఁద వ్రేయుచున్
నిలు మని హెచ్చరించుచును నీళ్లను ముంచుచు నుత్సహించుచుం
బులుఁగులఁ దోలుచుం గలువపువ్వుల వ్రాలుచుఁ దావిఁ గ్రోలుచున్
వెలఁదుక లొండొరుల్ గొలన వేడుకఁ గూడుక క్రీడ సేయఁగన్. 452

శా. తత్కాంతాకుచశైలఘట్టనసముద్యత్తుంగభంగైకరం
గత్కంజాతసమంజసభ్రమరఝుంకారానుకారిస్ఫుర

తూఫాత్కారాన్వితవారివారణకరాఘూతారికోయష్టికా
ద్యుత్కంఠార్భటి వీనులం బడిన నెంతో సొమ్ముఁ దుద్భ్రాంతుఁ డై. 453

తే. తపముసాలించివారిలోఁ దళుకువాలుఁ, గన్నులనువాలుగన్నులఁ జెన్ను వెలయు
నన్నెలంతచిన్నిప్రాయంపుఁ జిన్నె లెల్లఁ, జోద్యపడి తెప్పవేయక చూచె నంత.

తే. మోదమునన్నైదుదూపులఁ బాదుపాపు లమ్మిదోరుమ్మిఁ గొంది డెందమ్మురుమ్మి
క్రమ్మునోని దొమ్మి సేసిన సొమ్ముపిల్లి, యమ్మహామహుఁ డిట్లను నెమ్మనమున.

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చె నొకో యిచ్చెలి యెవ్వనిముద్దుగుమ్మయో
యెక్కడిసోయగం బిది సురేంద్రునికొల్వుమెఱుంగుఁబోండ్ల కీ
చక్కఁదనంబు లున్నవె బిసప్రసవప్రభవుండు వింతగా
నిక్కలకంఠకంఠి సృజియింపఁగ నెట్టితపం బొనర్చెనో. 456

మ. చిగురాకుంజిగి నేలుఁ గేలుకవడాల్ చెందమ్మిచందంబునన్
సొగసొందున్ మొగ మిందుకాంతరుచి మించున్ మించుచెక్కుల్ జగా
పగడంబుం బగడంబుగన్ బెదవి మేల్ పాలిండ్లు హొంగిం డ్లనం
దగురా యీమృగరాజమధ్యసరి గానం గాన నే నెక్కడన్. 457

చ. పలుమఱుఁ గప్పుపెన్నెఱులు బారలఁ గొల్వఁగ వచ్చు నచ్చపుం
దెలిజిగిచెక్కుటద్దముల నీడలు సూడఁగ వచ్చుఁ గాంచనా
చలయుగ గల్గినం గలికిచన్గవతో సరితూఁగవచ్చు ని
చ్చెలినడుమే యలంతి యని సింగము గెల్వఁగ వచ్చు బాపురే.

ఉ. కొంకక గుబ్బచన్నులను గుంకుమపంక మలంది చెక్కులన్
సంకుమదంబుఁ బూసి నెఱిజాణతనంబున జాతికస్తురిం
బొంకము మీఱఁగా నుదుట బొట్టిడి పువ్వులశయ్యఁ జేర్చి మీ
నాంకునికేళి నేలి జవరాలికి బాళి ఘటింతు నెన్నఁడో. 459

ఉ. ఏల తపంబులున్ వ్రతము లీలలితాంగిని గూడి యుండినం
జాలదె యంచు నక్కలఁకుఁ జయ్యన వెల్వడి పర్ణశాలకున్
బాళి దలిర్ప నేఁగి మునిబాలురచే బుధుఁ డయ్యిలాఖ్యనీ
లాలకయాళులన్ నలుగు రైదుగురిం బిలిపించి యిట్లనున్. 460

చ. అలికులవేణులార యిపు డబ్జవనంబునఁ దమ్మితూపులన్
వెలఁదిని వ్రేయుచున్ వలచేవిల్ ధరియించిన నల్లగల్వపై
నొలసిన తేఁటిఝుంకృతుల కులుకుచుఁ గుల్కుచుఁ గేళి సల్పునా
నలినదళాక్షి కెవ్వఁ డధినాథుఁ డ దెవ్వతె దెల్పరే యనన్. 461

క. నెలతనయునిపదముల కన్నెలఁతలు నతు లాచరించి నిలిచి యనఘ య
చ్చెలి నూఁకెల్ల నధీశ్వరి, యళి చేరని పువ్వువంటిదని తెల్పుటయున్. 462

క. తనయోగదృష్టిఁ గర్దము, తనయొాదంతంబు తుదమొదలు నేర్పడఁ గ
న్గొని నేర్పడరం బుధుఁ డవ్వనితల వీక్షించి పలికె వారనికరుణన్.

చ. సరసిజనేత్రలార శివశాపవశంబున మీరు స్త్రీత్వముం
బొరసితి రింక మీజననకర్మముల్ ఫలియింపఁగ నాయనుజ్ఞఁ గిం
పురుషులభార్యలై సుఖముఁ బొందుఁడు వారల నే సృజించి యి
ద్ధర మును నిల్పినాఁడ నని తత్క్షణ మందఱ వీడుకొల్పినన్. 464

క. ఇల యొక్కతె దక్కఁగ నిల,చెలు లందఱు నతనియాజ్ఞఁ జేఁ గింపురుషా
వలిఁ గలసి వెలసి రొంటిగ, నిలిచినయిలఁ జేరి బుధుఁ డనియె ననురక్తిన్. 465

చ. సరసమరాళసంగతిఁ బాసంగనిపద్మినిఁ బోలి కోకిల
స్ఫురణము లేనిమామిడిని బోలి మదభ్రమరాభియోగముం
బొరయనిపుష్పమంజరిని బోలి వృథా వసియింప నేల నన్
వరునిఁగ నింకఁ జేకొని భవంబు ఫలింప సుఖంపవే చెలీ. 466

ఉ. ఎవ్వఁడొా వీఁ డటంచు నను నిచ్చఁ దలంపకు మిందుపుత్త్రుఁడన్
జవ్వని నే బుధుండ నినుఁ జక్కఁ గనుంగొని నంతనుండియు
బ్బివ్విలుకాఁడు నాహృదయమున్ నొగిలింపుచు నున్నవాఁడు నీ
నవ్వుమొగంబు నామొగమునం గదియింపవె యాదరింపవే. 467

చ. ఇగురులవంటినీయడుగు లిక్కడికక్కశభూమి సోఁకినన్
నొగిలెనొా యంచు నామనసు నొప్పి వహించిన దింతమక్కువం
దగిలిన నన్నుఁ బాసి చన ధర్మువు గాదిఁక లెస్స చూడవే
మగువ యటంచు నాతఁ డనుమాటకు మోమెాఁగ వంచి సిగ్గునన్. 468

చ. ఎలనగ వంకురింప నల యిందునిభానన పల్కె స్వామి నీ
పలుకొనరించు టెంతయును భాగ్యము గాదె సుఖంపుఁ డిచ్చకు
న్వలసినయట్టు లేమిటికి నన్నడుగం బతి వీవు భార్య నే
నెలమి నొనర్చె మన్మథుఁడె యుద్ధఱకుం దగులాట మియ్యెడన్. 469

క. అనుమాటలు చెవి నాటిన, ననుమానము మాని సౌమ్యుఁ డలరుచు నపు డ
య్యనుమానమధ్యఁ జేకొని,యొను మానసభవునిపంత మీడేరంగన్. 470

వ. ఈవిధంబున నలభామబుభావంబు లలర నయ్యెలరుఁబోఁడిం బరిగ్రహించి
మించుపూవుతావుల గుబాళించుతనపర్ణశాలఁ బ్రవేశించె నప్పుడు. 471

తే. అయ్యలరుఁబోఁడి సిగ్గరి యయ్యు నిచ్చఁ, బచ్చవింటిదునేదారి హెచ్చరింప
బతికివిడెమిచ్చియడుగులు బత్తినొత్త,బాళిగనుపించఁదమి హెచ్చిపలికెబుధుఁడు

సీ. కలికి కప్పురపుబాగా లొసంగినయట్ల, వేడుకతో ముచ్చటాడితేని
మగువ యీ తెలియాకుమడుపు లిచ్చినయట్ల, యొలమిఁ జెక్కిలిగీఱనిచ్చితేని

చెలి పాదములఁ గేలుఁ జిగురు లుంచినయట్లు, చిగురువాతెఱ దయఁ జేసితేని
కొమ్మ వీజనము చేఁ గొని విసరిన యట్లు, కమ్మయూర్పులయఁ బైఁ గ్రమ్మితేని
తే. వెలఁది తగుసేవ నీవు గావించినటులఁ, గోర్కి మీఱంగ నన్నేలుకొంటివేని
నేల యాలస్య మీవేళఁ దాళనీఁడు, విరులవిల్కాఁడు కౌఁగిలీ చేలతాంగి. 473

చ. అని మృదులోరులం దిడి నిజాంఘ్రిసరోజము లొత్తుచున్న చ
క్కని చెలి మీఁదికిం దిగిచి గ్రక్కున నక్కున నుంచినంతఁ బ్రి
క్కనఁ దనయంత వీడె సతికంచుక మిస్వరగాత్రసీమలన్
మునుకొనియెన్ మరుం డిడిన ముల్కులొనాఁ బులకాంకురావళుల్. 474

చ. చనుఁగవ పేరి హేమకలశద్వయి దాఁచినచో వడంకుచున్
మినుకుఁగడాని చెక్కులను మీటఁగఁ బూనెడుచోఁ జెమర్చుచున్
మొనసి కటీసువర్ణధర ముట్టినచోఁ బులకల్ వహింపుచున్
వనజదళాక్షిఁ గూడునెడ వల్లభుకేల్ దగెఁ దస్కరాకృతిన్. 475

ఉ. అంటినఁ గందునో యనక యంగము నిర్దయవృత్తి మీఱఁ గౌఁ
గింటికి దార్చి నుజ్జగునొ కెంజిగురట్టిది నాక మోవిఁ బ
ల్గంటు లొనర్చి చన్గవ నలంగునొ నాకి నఖాళిఁ జేర్చి వా
ల్గంటి రమించె నాథుఁడు స్వకార్యపరుల్ మగవార లెంచగన్. 476

సీ. నునుఁజెమ్మటలఁ గరంగినయంగరాగకుం, కుమరక్తి యెఱమట్టి కొమరుగాఁగ
నిర్దయాశ్లేషసన్నిహితాంగములఁ జెలం, గుట భుజాభుజిఁ బెనఁగుటలుగాఁగ
నన్యోన్యదంతాచలాక్రాంతరవముఖో, ద్ధతు లొడుగఱచు చందములుగాఁగ
గల్లస్థలచపేటగాఢవక్షోఘట్ట, నాదులు ముష్టిప్రహతులుగాఁగ
తే. జంకెనలు వాడిచూపులు బింకములుగ, శౌతిరవములు బైకొనుసలవులుల్ల
సములు నగవులుఁ దెగువలు సమముగాఁగ
మల్లయుద్ధంబుఁ బోలె దంపతులరతము.

చ. అటువలె నయ్యిలం గలసి యిందుకుమారుఁడు చంద్రకాంతసం
ఘటితలసద్వితర్దికల గ్రావగుహాకుహరంబులన్ సర
స్తటములఁ జల్వచప్పరపుఁ జాయల మవ్వపుఁబువ్వుఁదోఁటలం
బటుతరమంజుకుంజగృహభాగములన్ విహరింపుచున్నెడన్. 478

క. కళలు గలవాని కొడుకుం, గలసి యయ్యిలకు నొక్కొక్కళ నైయె చనె న
న్నెల యతఁడు గళవళింపఁగఁ, బోలఁతితనము మాని యంతఁ బురుషుండయ్యెన్

ఇల బుధునివలనఁ బురూరవసుం డను కుమారుం గనుట.

చ. ఇలుఁ డిటులన్ నిజాకృతి వహించి మహేశ్వరునాజ్ఞఁ బోటి నై
మెలఁగుట లచ్చటన్ బుధు రమించుట మాస మతిక్రమించుటల్
దెలియక మున్ను వేఁట చనుదెంచుట లెంచుచు సేన నవ్వన
స్థలి వెదకం దొడంగె గిరిజాసతిమాటకుఁ దప్ప గల్గునే. 480

క. వనమెల్ల వెదకి యచ్చటఁ, దనసేనం గానకతఁడు తహతహతోడం
జనుదెంచి సరసిమధ్యంబున నుగ్రతపం బొనర్చు బుధుఁ బొడగాంచెన్. 481

చ. పొడగని యమ్మహామహునిపొంతకు, బోయి నమస్కరించి యో
యుడుపతిపుత్త్ర బాహ్లి యన నొప్పెడు పోలికి నేను రాజ ని
య్యడవికి వేఁటవచ్చితి భటాదులఁ గూడుక వారలెల్ల నె
క్కడఁ జనిరో ననున్ విడిచి కాన ననన్ బుధుఁ డిట్లనుం గృపన్. 482

మ. వసుధాధీశ్వర నీభటుల్ పటుశిలావర్షంబుచేఁ గొంద ఱు
గ్రసమీరోద్ధతిఁ గొందఱున్ మడిసి రింకన్ వారికై కుంది పా
లనునిం బోలకు కందమూలఫలముల్ భక్షించి యీయాశ్రమం
బు సమస్తార్తిహరంబు నిల్వు మిచటన్ మోదంబుతో నావుకున్. 483

శా. ఆబాహ్లీకుఁడు సమ్మతించి యను నయ్యా మంత్రిసామంతనా
నాబంధుప్రకరంబు లెల్ల వనిలో నం ద్రెళ్ళ నేకాకినై
నేఁ బోనొల్ల పురంబుఁ జేర నిచటన్ నీపాదముల్ గొల్చుచున్
మీబోధల్ వినుచుం గ్రమింతు దినముల్ మీ రిప్పు డిన్నట్టులన్. 484

క. విశదయశోమృతనిధికిన్, శశిబిందువుగాఁగఁ జెలఁగు సత్పుత్త్రుఁ డిపు డా
శశిబిందుఁడు భూభర మస,దృశగతి భరియించుఁ గాక యిఁకనని పలుకన్.

క. అలరాజతనయుఁ డలరుచు, నిలరాజ యటైన మంచి దేడా దిచటన్
నిలువుము నీకు శుభంబులు, గలిగెడి నని తెలుప నతఁడు గైకొని నిలిచెన్.

క. అన్నెల గడచినఁ గ్రమ్మఱఁ, గ్రొన్నెల నగునుదురు గలుగు కోమలి యయ్యెన్
వెన్నెలగిముకుమారుఁడు, గన్నులలరఁ జూచి దానిఁ గలసి సుఖించెన్. 487

క. మగువ యయి వలఁచి రయుండున్, మగవాఁడై కొలిచియుండు మదనునిబావన్
మగతనము మగువతనమును, జగతీనాయకుఁడు దనకు సఫలతఁ జెందన్.

తే. మగువ యై యున్న నెలయెల్ల మమతఁ జూచి
చాల ననురక్తుఁడై యుండుఁ జంద్రజుండు
మగతనముగన్న నెలయెల్ల మౌన మూని
తా నతివిరక్తుఁడై ఘోరతపము సేయు. 489

క. విరహాగ్ని మాన్చుకొనఁ జను,కరణిఁ దరుణిఁ బాసినపుడు కాసారజలాం
తరమగ్నుం డగునానం,దరసాంబుధి మగ్నుఁ డగునతఁడు చెలిఁ గన్నన్. 490

క. నెలపట్టి యిటుల నలరంగ, నిల యైయొక నెలయు మరలఁ నిలుడై నెలయున్
మెలగుచుఁ గ్రమమునఁ దొమ్మిది,నెలలునసఁ బురూరవుం గనియెనది యంతన్.

తే. ఆపురూరవుఁ బోషింపుఁడనుచు నాత్త, గురున కొప్పించె బుధుఁ డాతఁడురుసుధార
సంబు ద్రావించి పెంచె వాత్సల్యముంచి, యంచితకళాప్రపంచజ్ఞుఁ డయ్యె శిశువు.

ఉ. అంతట నింతియా టుడిగి యయ్యిలుఁ దెప్పటిలీలఁ గొల్వఁగా
నెంతయుఁ గూర్మిపుట్టి బుధుఁ డీతనిదుర్దశ మాను నిప్పుడం

చాంతరవైరిహంత లగు ♦ సత్రిభృగుచ్యవనాదిమానులన్
శాంతులఁ బిల్వఁగాఁ బనిచి ♦ చారుసపర్య లొనర్చి యిట్లనున్. 493

— ఇలుఁ డశ్వమేధముచేసి శివునియనుగ్రహమునఁ దన స్త్రీత్వంబు తొలఁగించుకొనుట. —

క. ఈయిలునియంగనాత్వముఁ, బాయంగాఁ జేయుటకు నుపాయం బేమో
మీయందఱు నాలోచన, సేయం దగు ననిన వారు ♦ చింతించునెడన్. 494

చ. క్రతుపులహాదియుక్తుఁ డయి ♦ కర్దము డచ్చటి కేఁగుదెంచి య
య్యతులను సౌమ్యుఁడుం జలుపుటర్చనలన్ ముదమంది పుత్త్రు నా
నతుఁ గని యాదరించి కరుణానిధి యాశివుఁ గూర్చి విశ్వవ
ర్ణిత మగునశ్వమేధ మొనరింపక యిద్దురవస్థ దీఱునే. 495

క. మఱిమాయ యాఁడుతన మొక్కటియు నడఁచుపని యదెంతగల దతనికతం
డెటువలె వలసిన నటువలె, ఘటియింపం గలఁ డటంచుఁ గర్దముఁ డనినన్. 496

తే. అందఱును సమ్మతించి శి ♦ వార్పణముగ, నశ్వమేధంబు సేయించి ♦ రతనిచేత
యాగపరిపూర్ణకాలంబునందు మునుల, కిందుధరుఁడు ప్రసన్నుఁడై ♦ యిట్టు [లనియె.

ఉ. మీ రొనరించినట్టిహయ ♦ మేధము మెచ్చితి మానులార మీ
కోరినయట్ల యయ్యిలునకుం బురుషత్వము శాశ్వతంబుగాఁ
గూరిమి నిచ్చితిన్ మఱియుఁ ♦ గోరిక లున్న వె తెల్పుఁ డన్న న
క్కారుణికాగ్రగణ్యునకుఁ ♦ గర్దముముఖ్యులు మ్రొక్కి వేడుకన్. 498

క. వేదాంతములకుఁ దోఁపని, నీదివ్యపదాంబుజములు ♦ నే మిప్పుడు స్వా
మీ దర్శించితి మింతియ, కాదే మామనసులందుఁ ♦ గలకోరికయున్. 499

క. నారీత్వము లే కెప్పటి, పౌరుషమున బ్రతుకు మనుచుఁ ♦ బలికితిరి గదా
యీరాజు నదియె యందఱ, కోరిక యనిపొగడ శివుఁ డగోచరుఁ డయ్యెన్.

క. మును లరిగి రంత నిలుఁడు బుధునివీడ్కొని యతనిపుత్త్రుఁ ♦ దోడ్కొనిజనకుం
డనుమతిసేయఁ బ్రతిష్ఠా, నగరమ్మున నిలిచి భూజనంబులఁ బ్రోచెన్. 501

తే. అతనివెనుకఁ బురూరవుం ♦ డప్పురమున
కధివిభుం డయ్యె నటుగాన ♦ నశ్వమేధ
యాగ మఖిలార్థసాధకం ♦ బనుజులార
యని రఘుస్వామి మఱియు ని ♦ ట్లనుచుఁ బలికె. 502

క. భూనుత మైనయిలోపా, ఖ్యానం బిది వినిన జనుల ♦ కఘనాశన మా
నానార్థంబులుఁ జేకుఱు, మానితముగ నశ్వమేధమఖఫల మొదవున్. 503

ఉ. సారసగేహినీసుదృఢ ♦ సారసనప్రవిమోక్షణక్రియా
సార సముజ్జ్వలస్మితర ♦ సా రసవన్మధురాధరామృతా
సార సదానురాగ ఘన ♦ సారసదాశివహారసారకా
సారసఖద్యుశోభ్రజవి ♦ సారసదృఙ్ఞయనామనోహరా. 504

క. అబ్జారిబంధునయన జ, యాబ్జారిగదాసి ధనుగుఽదగ్రశయాబ్జా
కుబ్జాతరుణీరమణ క, కుబ్జాతగజోపమారి ఽ కుంభీంద్రహారీ. 505

కవిరాజవిరాజితము.

ఘనతరకారణఽకల్మషకారణఽకాయనివారణఽకర్మపరా
సనకసనందన ఽ శక్తిజనందన ఽ సాధ్వభినందన ఽ సక్తమనా
జనిపవినోదన ఽ శక్త్యపనోదన ఽ చారువినోదన ఽ సర్వహరా
వినతసుదర్శన ఽ విస్తృతదర్శన ఽ విస్ఫుటదర్శన ఽ వేద్యపదా, 506

గద్యము. ఇదిశ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానపద్య కవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవైభవాధఃకృతరాజరాజరాజ యోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపసభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధుర మనీషావిశేషమంథానవసుంధరాధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటి వంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన విజ్ఞానవిభవజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు సప్తమాశ్వాసము.

[library stamp]

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

అష్టమాశ్వాసము.

కాంతాధామ సుదం
తాకాంతాప్రేమ రవిసుతాద్యృక్షవల
వ్యాకీర్ణాతిశ్యామల
తాకలితసుధామ లక్షణాద్యభిరామా. 1

తే. అవధరింపుము రామచంద్రావనీంద్ర
చంద్రుఁ డీరీతిఁ దెల్పిన సత్కథ విని
యనుజములు లిర్వు రద్భుతాయత్తచిత్తు
లగుచు నానంద మొందిరి యయ్యవసరమున. 2

రాముఁ డశ్వమేధయాగము సేయుట.

చ. మనుకులరాజశేఖరుఁ డనందగుణాంబుధి రాముఁ డెంతయున్
ఘనహయమేధయాగకుతుకంబు మనంబున మించ లక్ష్మణుం
గనుఁగొని వత్స నీవు చని కశ్యపకుత్సవసిష్ఠకణ్వము
ఖ్యనిఖిలసంయమీశ్వరులఁ గ్రక్కునఁ దోడ్కొని రమ్ము నావుడున్. 3

ఉ. ఆలవణారి యన్న పతియానతి నౌదలఁ దాల్చి చెచ్చెరన్
గాలవకౌశికాత్రిభృగుకణ్వ పరాశర వామదేవ జా
బాలి వసిష్ఠ కశ్యప విభాండకముఖ్యుల వేదశాస్త్రముల్
చాల నెఱుంగు బ్రహ్మమునులం దోడి తెచ్చె వినీతి హెచ్చఁగన్. 4

ఉ. అంతకుమున్నె నిండుకొలువై భరతాదులు గొల్వ నున్నభూ
కాంతుఁడు వారిరాక విని కాంచనపీఠిక డిగ్గి నిర్మల
స్వాంతముతో నెదుర్కొని సువర్ణకిరీటరుచుల్ దదీయపా
దాంతికభూమి ముంచుకొన నందఱకుం బ్రణమిల్లి వేడుకన్. 5

తే. వినయమునఁ దోడి తెచ్చి వేర్వేఱ సముచితాసనంబులనునిచి హస్తాంబుజములు

మొగిచి తనచూపుఁదేఁటు లమ్మునులవదన
పద్మములయందు నిగిడించి పలికె విభుఁడు. 6

చ. అనితరపుణ్యులార భువనాచింత మహాహయమేధ మేను మీ
యనుమతిఁ జేయువాఁడ నని యాత్మఁ దలంచితి మీర లమ్మఖం
బునకు ననుజ్ఞ నిం డనిన బోరన నమ్మును లెల్లఁ బల్కి రో
జనవర ముజ్జగంబులకు సమ్మత మా క్రతు వాచరింపవే. [జెంది

తే. అన్యథాభావ మొందునే యధిప నీయ,మోఘసంకల్పమున కన్న మోదముఁ
మ్రోల నిలుచున్న లక్ష్మణుమోముఁ జూచి, పలికెనమ్మేటిగంభీర భాషణముల.

చ. హవనముఁ జూడఁగా రవిసుతాంగదవాయుజనీలజాంబవ
ద్గవయగవాక్షధూమ్రనలతారసుషేణసువేగవేగద
ర్శివినతగంధమాదనదరీముఖమైందసుబాహుకేసరి
ద్వివిదగజప్రజంఘముఖకపీంద్రులఁ బిల్వ నంపుమా. 9

మ. అనలాక్ష్యర్చితు నవ్విభీషణుని లంకాధ్యక్షు రప్పింపు చ
య్యనఁ బిల్పింపుము కేకయాధిప విదేహక్ష్మాధినాథ ప్రవ
ర్ధనముఖ్యప్రియబంధులన్ హితసుహృత్సందోహముం గూడి ధ
ర్మనుచున్ లేఖలు పంపుమీ యఖిలదేశాధీశరింఛోళికిన్. 10

శా. నానాదేశనివాసులైన ద్విజులన్ నానానదీతీరవ
న్యానిత్యాశ్రయులౌ మహర్షులను మింటన్ మించు సప్తర్షులన్
నానాదేవధరస్థలాంతరములన్ వర్తించు దేవర్షులన్
నానాదిక్కులనున్న బ్రహ్మఋషుల న్రప్పింపుమా గ్రక్కునన్. 11

తే. బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులై బ్రహ్మఁ బోలు, బ్రహ్మవర్చస మింపొంద బ్రహ్మపరత
బ్రహ్మలోకంబున సించు బ్రహ్మమునుల ననఘ ప్రార్థించి పిలిపింపు యాగమునకు.

క. కవిగాయక పరిహాసక, వివిధస్తుతిపాఠకులను వీణావాద్య
ప్రవణుల నర్తక వాంశిక, నివహము రప్పింపు యజ్ఞశాలయుంబునకున్. 13

సీ. నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమున మించు, గోమతీనదీతీరభూమియందుఁ
జాల్పు వెడల్పును శాస్త్రరీతి నెఱుంగు, చతురశిల్పాచార్యజనులచేత
మఖమండపంబు నిర్మాణంబు సేయింపు, మమ్మఖశాలకు సన్నిమెపల
బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రప్రముఖులు నిల్వఁ దగుకచ్చకొట్టములను

తే. బొక్కసపుటిండ్లును గ్రాసములనెలవులుఁ, శాకశాలలు మఱియు ననేకభోజ
నార్హశాలలు పటశాలలాపణములు. గరిరథతురంగశాలలుఁ గట్టఁ బనుపు. 14

ఆ. చలువచప్పరములుఁ జలివిందరులు నీడ, నీడలు గలుగఁ జేయు మెప్పటికిని
విపణివీథులందు వివిధవస్తువు లమ్మ, కొనుఁడటంచు వైశ్యజనులకనుము.

సీ. సనగలు గోధుమల్ కందుమినుములు తిలలును, ద్గములు ముద్దగఁగలకాయథాన్య

ములు పర్వతాకారఽములుగాఁగఁ బోయింపు, తండులరాసులఁఽగదఱచుగూర్పు
దధిఘృతతైలముల్ ఽ మధుగుడశర్కరల్, కదళీఫలాదులు ఽ గంధమూల
ముల తేగల్ దెప్పింపు ఽ పలుగాయగూరలు,చాల నిప్పటినుండి ఽ సంగ్రహింపు
తే.మనఘ మఖసాధనములైనఽయఖిలవస్తు,సమితి మునుగల్గఘటియింపుఽశతసహస్ర
సంఖ్యల రహించుగోవుల ఽ సర్వరత్న, భారకోటులజతగూర్చి ఽ పనుపుమటకు.

క. వివిధోక్తుల నేఁ దెలిపిన, యవియును నేఁదెలుప మఱచిఽనవియును జతగూ
ర్పవలయు నని లక్ష్మణుతో, రవికులపతి దెలిపి మఱి భఽరతుతో ననియెన్.17

ఉ. పౌరుల నిష్టబాంధవులఁ ఽ బ్రాజ్ఞుల నంతిపురంబుకాంతలన్
దారకులన్ భటాదికులఁ ఽ దల్లుల నాశ్రితులన్ ధరాసుతా
కారసువర్ణపుత్త్రికను ఽ గ్రక్కున నధ్వరశాలఁ జేర్పుమీ
చేరినవస్తువాహనవిఽశేషము లేమఱకుండు మచ్చటన్. 18

క. యాగమునకు శత్రుఘ్నుని, వేగంబునఁ బిల్వఁ బనుపుఽ వినువక మఖశా
లాగతు లగుయతులకు న, భ్యాగతులకుఁ బూజసేయుఽమన్వహ మచటన్.19

క. అని నిర్దేశించినఁ దన, యనుమతి నేకాగ్రచిత్తుఽలై వినువక య
ప్పను లెల్ల సంఘటించిన, యనుజన్ముల మెచ్చి రాముఁ ఽ డనురాగమునన్.20

క. సంపూర్ణాంగము లక్షణ, సంపన్న ముదీర్ణకృష్ణఽసారం బగుచుం
బెం పొందుహయము వెంబడిఁ, బంపెన్ లక్ష్మణు ననేఽకబలసహితముగన్. 21

చ. అతఁడు ననేకసైనికసఽమన్వితుఁడై బహుబుత్విగావళీ
యుతుఁ డయి శత్రుభీకరబఽలోద్ధతుఁడై చతురంతధారుణిం
గ్రతుతురగంబుఁ ద్రిప్పె భుజఽగర్వము దక్కినసమస్తధారుణీ
పతులును భీతులై తన కుఽపాయనముల్ దగ నిచ్చి కొల్వఁగన్. 22

ఉ. రాజకులాభిరాముఁ డగుఽరామునితమ్ముఁడు లక్ష్మణుండెయి
త్తేజికి రక్షకుండు ధర ఽ ధీరులు గల్గినఁ బట్టుఁ డంచు న
వ్వాజిలలాటపట్టమున ఽ వ్రాసినవ్రాల్ గని దానిఁ జేర గే
రాజులు భీతులై తమపుఽరంబులచెంతల సంచరింపగన్. 23

సీ. దక్షిణక్షితిధరోఽద్యద్గోపురద్వార, మరకతాంశుకఘాసఽనికర మొలసి
పశ్చిమతోయనాథఽపట్టణప్రాకార, నిర్మలస్ఫటికాభఽనీడఁ జూచి
యుత్తరోర్వీశబాఽహ్యోద్యానభూరుహ, చ్ఛాయాంతరముల విఽశ్రాంతిఁ జెంది
ప్రాగ్ధరాధీశ్వరఽప్రత్యగ్రకేళికా, నీరజాకరముల ఽ నీరు ద్రావి
తే. మఱియుఁ దక్కినధారుణీఽమండలముల, స్వైరవృత్తి నటింపుచు ఽ జానకీమ
నోహరాధ్వరమఖముక్తఽవాహ మలరె, శక్రజిద్వైరిరక్ష నేఽజడుపు లేక. 24

ఉ. అంతకు మున్నె రామవసుఽధాధిపుఁ డాశ్రితబంధుమంత్రిసా
మంతనృపాప్తమిత్రభటఽమండలి గొల్వఁగ గోమతీనదీ

ప్రాంతముఁ జేరి యందు భరతాదుల నధ్వరసాధకక్రియా
వంతులఁ గూర్మిఁ జూచి తగువైఖరి నందఱ నాదరింపుచున్. 25

శా. నానాభూములనుండి వచ్చిన నరేంద్రశ్రేణులన్ బంధులన్
భానుప్రోద్భవునిన్ విభీషణునిఁ దత్పార్శ్వస్థులం బ్రాంచిత
స్థానాభ్యంతరసీమలందు విడియింపం బంచె శత్రుఘ్నునిన్
శ్రీనిండార నృపాలుఁ డట్లు విడియించెన్ వారి నమ్మేటియున్. 26

వ. మఱియును. 27

సీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియప్రముఖులఁ బూజించు, పట్ల నేమఱకుండు భరత యనుచుఁ
గొలఁకులనుండి కావళ్ళ యాగార్హవస్తువు లందు యిమ్ము శత్రుఘ్న యనుచు
నడుగువారలకు లే దనక యిష్టపదార్థ, రాసు లిమ్ము కపిరాజ యనుచుఁ
గ్రతువిఘ్నకరులశిక్ష యొనర్చి క్రతువు రక్షణ మొనర్పుము విభీషణ యటంచుఁ
తే. గొదవ పడినవి వేవేగఁ గొంచు వచ్చి, నియతి నెఱవేర్చు భారంబు నీది సుమ్మ
వాయునందన యనుచు భూవరుఁడు వారి, వారి నియమించె నుచితప్రవర్తనముల.

ఉ. మించిన వేడ్క నట్లు నియమించి నృపాలుఁడు కాంచనేష్టికో
దంచితభూస్థలంబు ఖదిరాదికయూపయుతంబు రుక్మప
క్షాంచలపక్షిరాజచయనాఢ్యము నౌ మఖవాటముం బ్రవే
శించెఁ బులస్త్యకశ్యపవసిష్ఠభృగుప్రముఖార్యసమ్మతిన్. 29

తే. ఇవ్విధమునఁ బ్రవేశించి యెల్లజగము, లెల్ల రక్షింప దీక్ష వహించినట్టి
యా సదీక్షావిచక్షణుఁ డపుడు యజ్ఞదీక్ష వహియించె సకలదిక్పృథ్వులలర. 30

సీ. స్థండిలస్థితయూపసమ్యక్పశుప్రోక్ష, ణాక్షీణతంత్రయుగ్యాజకంబు
హోతృహస్తధవిత్రజాతవాతప్రజ్వ, లితకీలికీలికావృతసభంబు
పరమాన్నపృషదాజ్యచరుసమిదాది హోమజస్వాహారవోల్లసితముఁ
దత్తత్క్రియావ్యాపృతేతరసభాస్తారలోకముపచరన్మహర్షిశిరఃకంపనంబుఁ
తే. జంచదుద్గాతృసామగానాంచితంబు, విశ్రుతాధ్వర్యుయుగ్యజుర్వేదమంత్ర
నికర మకలుషహవిరర్థనిర్జరప్రసారితరాజ్య మగుచు నా యజ్ఞ మమరె. 31

చ. భరతునిచే ధరామరులు పార్థివముఖ్యులు సన్నపానవి
స్ఫురణలఁ దృప్తులై ముదముఁ బొందిరి బ్రహ్మఋషుల్ విభీషణా
చరితసపర్యలం గడుఁ బ్రసన్నతఁ జెందిరి యాచకుల్ విభా
కరసుతుఁ డిచ్చునర్థములఁ గాంక్షలు దీరి సుఖించి రయ్యెడన్. 32

చ. ఎడపక యేడుగాల మిటు లేఁగఁగ లక్ష్మణుఁ డంతలోనఁ ద
త్తడిఁ గొని తెచ్చినన్ నృపతి తద్దయు వేడుక యాగకృత్యముల్
నడపుచునుండె విప్రులు దినంబును భోజనదక్షిణాదులం
గడు ముదమంది రందఱును గాంక్షితముల్ గని రమ్మఖంబునన్. 33

చ. వలసినవారికిన్ వలయువస్తువు లన్నియు నిత్తురే కదా
నలినహితాత్మజాదికపినాయకు లొల్లక యున్నవారికిన్
బలిమిని బిల్చి భోజ్యములు భక్ష్యములున్ ధనరత్నభూషణా
వళులును గంధమాల్యములు లవారిగ నిత్తురు సార్వకాలమున్. 34

చ. వలసినభోజనాభరణవస్త్రధనాదులఁ జెంది తృప్తులై
పలుమఱుఁ జాలుఁ జాలు నని పల్కెడువారలె కాని మాకుఁ గా
వలయు నొసంగు మం చనెడువారల మందునకైనఁ గాన మా
స్థలమున జానకీవిభునిజన్నమువైభవ మెంచ శక్యమే. 35

తే. అర్థులెల్లఁ గృతార్థులై రందువలన, వ్యర్థులైరన్న దాతలు వసుధలోన
లేమి కెచ్చోట వసియింప గీము లేక, తజ్జనులనామములయందె తావుకొనియె.

చ. మలినులు లేరు లేరు కృశమానశరీరులు లేరు పేద ల
న్నెలవున నున్నయందఱు మణీమయభూషణభూషితుల్ సము
జ్జ్వలకనకాంబరుల్ మలయజద్రవవాసితగంధగంధిలా
ఖిలదిశు లంచితార్థజితకిన్నరనాథులు లెంచి చూడఁగన్. 37

ఉ. ఆమఖవైభవంబునకు నద్భుత మంది మహర్షు లెంచి రా
రాముని బ్రహ్మ చేసినమహాధ్వరమున్ మఘవంతుయజ్ఞమున్
సోమునియాగముం దపనసూనుహవం బుదధీశుహోమ మీ
రామునియశ్వమేధమఖరాజముతోఁ బ్రతిసేయ వచ్చునే. 38

సీ. ఖర్వమహాఖర్వకైలాసములు కుప్ప, వేసినచో నింత వెండి యగునె
శతకోటికాంచనాచలములబంగారు, గూడఁబెట్టిన నింత పైఁడి యగునె
యర్బుదాయుతరోహణాద్రిమణుల్ ప్రోగొనర్చిన నిన్ని రత్నంబు లగునె
యమితకల్పమహీరుహంబు లొక్కదిక్కున,నిలిచి యిచ్చిననిన్ని వలువ లగునె

తే. నూఱులక్షలు కామధేనువులు గూడి, యన్నియును బోటికొసఁగిననిన్ని సముచి
తాంచితపదార్థనిచయంబు లవునె సవన,మిట్లు లొనరించిరే తొల్లి యెవ్వరైన.

తే. అవనిజామాతృతాప్రేమ నక్కకులుని, కాత్మగాంబీజనిచయంబు లన్నియును మ
ఖార్థమర్పింపఁ దొడఁగెనో యనఁగ సస్యచయంబులై యవి వివిధధాన్యంబు లిచట.

క. ధనసామగ్రియు నానా, జనసామగ్రియును రామజనవిభునకుఁ గ
ల్గినకతన నీమహోత్సవ, మొనరించెం గాక లేక యొరులకు వశమే 41

మ. అని సభ్యుల్ గొనియాడఁగా రఘుకులాధ్యక్షుండు సంవత్సరం
బును బూర్ణంబుగ సాంగదక్షిణలచేఁ బొల్పొందఁ యాగంబు సే
యునెడం దన్మఖవైభవంబు గనఁగా నూహించి వాల్మీకి శి
ష్యనికాయంబుఁ బ్రశిష్యసంఘము భజింపన్ వచ్చె నచ్చోటికిన్. 42

క. వచ్చిన యమ్మునిచంద్రుని, హెచ్చినరహి నెదురుకొని నరేశ్వరుఁ డర్ఘ్యం

బిచ్చి సపర్యల నాతని, యిచ్చ యలరఁ గుశల మడిగి యిట్లని

చ. వరమునిచంద్ర మీ రిటకు వచ్చుట నా మఖముల్ ఫలించె మీ
చరణయుగంబు సోఁకి క్రతుశాల పవిత్రతఁ జెందె మామకా
ధ్వరవిధి పూర్ణ మాదనుక వచ్చినయ మ్మును లట్ల మీరు నిం
దిరవుగ నిల్వుఁ డంచు విడిదియించెఁ దదగ్రగృహాంతరంబునన్. 44

కుశలవులు వాల్మీకియాజ్ఞచే రామయజ్ఞమున రామాయణగానము సేయుట

చ. ప్రశమనశీలుఁ డమ్మునియు భక్తిమెయిం దను వేఁడుకొన్నయ
ద్దశరథరాముమాట జవదాఁటక తత్క్రతుదర్శనక్రియా
వశుఁడయి యందు నిల్చి పటువైణికతాఢ్యుల నాత్మశిష్యులం
గుశలవులన్ మనోజనలకూబరతుల్యులఁ జూచి యిట్లనున్. 45

చ. ప్రవణత మీఱ మీరు కవనాయక రామకథాప్రపంచ మీ
యవనిపుకొల్వుకూటమున నధ్వరశాలల మాను లున్నచో
ట్ల విపణివీథులన్ వనములన్ బహురాజసభాంతరంబులం
గవిజనసన్నిధిం జదువఁగా వలయున్ జను లంగలున్ వినన్. 46

చ. స్వరములుఁ దాళముల్ లయలు నారపుమీటుకొలంబు లేర్పడం
జిరముఁగ మీకు నారదుఁడు సేసినశిక్ష ఫలింప నింక మీ
రిరువురు వీణె లూని దన మిర్వదిసర్గలలెక్క రాఘవే
శ్వరుసభఁ బాడుఁ డవ్విభుని చారుచరిత్రము సభ్యులౌ ననన్. 47

మ. ఫలమూలాశనులై ధనేచ్ఛ వహియింపం బోక రామాయణం
బెలమిన్ రేపటినుండియున్ దొరకొనుం డెవ్వారు మీ రంచుఁ గే
వలమైత్రిన్ రఘుభర్త మి మ్మడిగినన్ వాల్మీకిమౌనీంద్రుశి
ష్యుల మంచున్ వచియింపుఁ డవ్విభుఁ దలంపుం డాత్మలోఁ దండ్రిగన్. 48

ఆ. ఏల యంటి రేని నిలఁజేనిఁ బ్రజకెల్లఁ, దండ్రిగాఁ దలంపఁ దగవు గానఁ
దెలిపినాఁడ నటులఁ దలఁపు డవ్విభు నంచు, నానతిచ్చె నమ్మహర్షివిభుఁడు.

ఉ. ఆయతి యానతిచ్చినక్రియన్ జగతీసతిముద్దుమన్మలా
రేయిఁ గ్రమించి వేగుటయు రేపటికృత్యము లెల్లఁ దీర్చి వీ
ణాయుతపాణులై మునిగణంబులసన్నిధి రాజులొద్ద దే
వాయతనంబులన్ విపణులందును గావ్యము పాడుచున్ రహిన్. 50

చ. సమయముఁ జూచి యొక్కదివసంబున రామునియజ్ఞశాల క
క్కొమరులు పోయి యందుఁ గవఁగూడి విపంచిక లూని తాన మా
నములును రాగముల్ వినవినం జెలువై చెవు లాన సంఘముం
బ్రమదపయోధిలో మునుఁగఁ బాడిరి రామచరిత్ర మింపుగన్. [బాసి

తే. శ్రుతులు బెరయుట స్వరములఁ జొప్పు విడక, చాలశుద్ధతఁ గనుట దోసములఁ

ము గానషట్కంబుఁ గలసిమెలసి, యక్కవలవారిగానంబు సొక్కనచ్చె.

గన వారిగానమహిమం బది యెట్టిదొ వార్లెల్ల నొ
క్కెడసనె నిల్చినట్టులిపుఁ గాంచిన యట్టిసభాస్థలంబునం
బెదవిఁ గదల్చి పల్కఁ డొక పెద్దయుఁ దద్దయు సద్దు మాన్పుచుం
గదలక చిత్రరూపముల కైవడి నుండిరి పాటచొక్కునన్. 53

చ. కొలువున నున్న రాజవరకోటులదివ్యమణీవిభూషణా
వళులుఁ గఱంగి నీరయి ప్రవాహగతిన్ బ్రవహించె నన్నచో
సలలితజానకీతనయసారసుధారసచారుగానభం
గులకుఁ గరంగు టెంత యతికోమలసభ్యజనాంతరంగముల్. 54

మ. పదసందర్భము లర్థకల్పనలు శబ్దస్ఫూర్తు లుత్ప్రేక్ష లిం
పు దలిర్పన్ ముని యాచరించిన జగత్పూజ్యాదికావ్యంబులో
మొదటం జెప్పిన కొన్నిశ్లోకములు సమ్మోదంబుతో నాలకిం
చి నరేంద్రాన్వయభర్త యక్కుమరులం జేసన్న వారింపుచున్. 55

మ. సమయార్హం బగుహోమకృత్యములు నిష్ఠం దీర్చి రమ్యప్రదే
శమునం గొల్వయి కూరుచుండె మును లాచార్యుల్ మహాశ్రోత లా
గమతంత్రజ్ఞులు శాస్త్రవేత్తలు కవుల్ గాణల్ పురాణజ్ఞు లా
ప్తమణుల్ మంత్రులుఁ దమ్ము లాశ్రితులు భూపాలు ర్హితుల్ గొల్వఁగన్. 56

క. కొలువుండి యక్కుమారులఁ, బిలిపించి సమీపభూమిఁ బ్రీతి వసింపన్
సెలవిచ్చినఁ బ్రతిబింబయు,గళమున్ వలె నున్నవారిఁ గనుఁగొని సభ్యుల్. 57

ఉ. ఈముఖకాంతు లీనగవు లీకనుదామం లీమెలుంగు లీ
చామనచాయ లీమొగుబుజంబులపొంకము లీయురంబు లీ
కోమలమూర్తు లీవచనగుంఫనలున్ గనుఁగొన్న గట్టిగా
రామునిలీల మించి రభిరామశరీరులు వీర లెవ్వరో. 58

ఉ. హారకిరీటకుండలభుజాంగదవస్త్రసుగంధమాల్యముల్
వీరు ధరింప కీజటిలవేషము లేటికిఁ దాల్చిరో శుభా
కారవిలాససంపదలఁ గంతుజయంతుల ధిక్కరించి నా
రేబుషిపుత్రులో బుషుల కెక్కడి వీమహనీయరూపముల్. 59

చ. అనితమలోనఁ దాము ప్రజ లాడెడిసుద్దులసద్దు లొక్క పె
ట్ట నెగసె నంత లక్ష్మణుఁ డడంచెఁ గరాంబుజసంజ్ఞ నప్పుడ
జ్జనకకుమారికాత్మజులు సారెలు చక్కగఁ బెట్టి మేళవిం
చినకవవీణియల్ మొరయఁ జేయుచుఁ బాడిరి రంగురక్తులన్. 60

క. నాగదనిగదితసంఖ్యే,పరూఢప్రథమసర్గయాదిగ నాఁ డిం
పారఁగ నిరువదిసర్గలు, వారలు వినిపించి రచటివారలు మెచ్చన్. 61

చ. స్వరము లయారె మేలు శ్రుతి చాగురె మూర్ఛనకంపితంబు బా
పురె బళిరయ్య డాల్ నెరసెఁ బో నెఱిమీటు కులంబు తాయి య
ద్దిరస్ఫురితంబు లమ్మ యని తేనియ లొల్కెడి వారి పాట లా
దరణము మీఱఁగా విని ముదం బొదవం బతి మెచ్చె నెమ్మదిన్. 62

క. ఈలీల మెచ్చి పతి పది, వేలవరా లిమ్ము భరత వీరికి మఱియున్
లోలత నడిగిన వన్నియు, వాలాయ మొసంగు మనిన వారలు నగుచున్. 63

చ. కరములు మోడ్చి యో నృపశిఖామణి కానలఁ దాపసస్థితిం
బరఁగుచుఁ గందమూలములు భక్షణ సేయుచు నుండు మాకు దే
వర యిపు డానతిచ్చిన సువర్ణము లేమిటి కేల యన్యవ
స్తురతి యటన్న లేనగవుతోఁ బతి వారలఁ జూచి క్రమ్మఱన్. 64

చ. అనిమొ గుణాఢ్యులార నిజమా నది యీకృతి యెవ్వ రాచరిం
చినయది యే ప్రమాణమునఁ జెల్వగు నెవ్వని దీచరిత్ర మిం
దుల కభిదాన మే మెలమితో నిది యెవ్వరివంక నేర్చినా
రనిన వినీతులై కుశలవాహ్వయు లిట్లని రమ్మహాత్మునితోన్. 65

సీ. ఇనవంశశేఖర యీకావ్యమణి విని, ర్మించిన సుకవి వాల్మీకిమౌని
రామాయణంబను నామంబు దీనికిఁ గావించె నది భవత్కథయ సుమ
విను మిరువదినాల్గువేల గ్రంథం బిది, యేనూఱుసర్గల నింపు గులుకుఁ
బట్టాభిషేచనపర్యంతకథ లాఱు, కాండంబుల రచించెఁ గడపటికథ

తే. నవల నుత్తరకాండంబునం దమర్చె, నమ్మహామౌని యతని దయానిరూఢి
నేము నేర్చితి మిది విన నిచ్చగల్గె, నేఁడు వినఁదగు దినమును నిర్విఘ్నమున.

వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 67

క. ఇమ్మఖనిష్ఠలు దీర్చిన, పిమ్మట నొకకొంతసేపు ప్రియమున నికా
వ్యమ్ము విన వలయు మాగీ, తమ్ములు సాఫల్య మొందు ధరణీశ యనన్. 68

ఆ. సమ్మతించి రాజు జనపతి బహుమతి వెలయ వారిఁ బనిచి ద్విజపురోహి
తార్యబంధుసహితుఁడై యాగమండపా, భ్యంతరమున నుండె నర్హవిధుల.

చ. దినదిన మిట్లు వచ్చి జగతీసతిమన్నలు పువ్వుఁదేనె వం
చినగతిఁ గప్పురపు రజము చిందిన కైవడి జాజిపొట్లముల్
మునుకొని విప్పినట్టు లతిమోహనగానకళానిరూఢి న
య్యనఘులు మ్రోల సచ్చరిత మింపెసఁగన్ వినిపించుచున్నెడన్. 70

చ. జనపతిఁ డత నొ[illegible] విలాసముల్
గనుఁగొని జానకీరమణి కైవడ నున్నవి వీరిరూపు ల
వ్వనజదళాక్షికిన్ మును గవల్ జనియించి రటంచు వింటి న
త్తనయులె యీశుభాకృతులు తక్కిన నీచెలువంబు లుండునే. 71

చ. జడలు ధరించి కృష్ణమృగచర్మములుం బలునారచీరలుం
గొడుకులుఁ దామ్ఁ గట్టుకొని కూరలఁ గాయల త్రుత్తు మాన్పుచున్
గుడికొనువంత లేవగలుగుందుచు నెంత నలంగియున్నదో
యడవులలోన సీత యకటా యిఁకఁ జూడక యెట్లు తాళుదున్. 72

ఉ. భూమిసుతఁ బాసి నేను బహుకాలము తాళితి ధైర్యశాలినై
యాసతిఁ బిల్వ నంపి ప్రజలందఱు నమ్మికఁ జెంద నీసభన్
బాస యొనర్పఁ బంచి యిఁకఁ బావని యా యెఱుఁగింపకుండినన్
నాసుతు లంచు వీరిఁ బ్రజ నమ్మునె యంచుఁ దలంచి చెచ్చెరన్. 73

తే. చెంతనిలుచున్న శత్రుఘ్నుఁ జేరఁ బిలిచి, పలికె నిటులని యోవత్స పవనసుత వి
భీషణసుషేణులను వెంటఁ బెట్టుకొని యకల్మషుండై నవాల్మీకిఁ గానఁబోయి.

రఘుపుంగవుండు వాల్మీక్యాశ్రమంబున నున్నసీతం బిలిపించుట.

చ. జనకజ ధర్మచారిణియు సాధ్వియు నోట యెఱింగియుండియున్
జను లొనరించునిందఁ బడఁజాలక వీడినమాత్రమంతె యి
జ్జనులకుఁ బ్రత్యయం బొదవ సభ్యులలో శపథంబుఁ బల్కన
వ్వనజదళాక్షిఁ దోడుకొని వచ్చుట మేలను మమ్మునీంద్రుతోన్. 75

క. ఈమాట కమ్మహాముని, యేమని ప్రతిభాష లానతిచ్చునో సీతా
భామిని హృదయస్థితి గని, యేమనునో యదియుఁ దెలిసి యేతెం డనినన్. 76

ఉ. స్వామి మహాప్రసాద మని వారలు నల్వురు నమ్మహాముని
గ్రామణి యున్నచోటి కతిత్వర నేఁగి నమస్కరించి శ్రీ
రామనృపాలుమాటల తెఱంగెఱిఁగింప నతండు వల్కెఁదా
నేమి దలంచె నట్ల ఘటియించు ధరాసుత శంక యేటికిన్.

క. పతిదేవతాశిరోమణి. క్షితిసుత శపథంబు సేయు సిద్ధము రేపా
క్షితిపతికిఁ దెల్పుఁ డిది యని. యతఁ డనిచిన వారు వచ్చి యధిపతితోడన్.

ఉ. అమ్మునిమాట లెల్ల వినయమ్మునఁ దెల్పిన రాముఁ డెంతయున్
సమ్మదమంది యందుఁ గలసభ్యుల నందఱిఁ జూచి యెల్లలో
కమ్ములు మెచ్చ రేపె జనకప్రభుకన్యక యీసభన్ యథా
ర్థమ్ముగఁ బూని పల్కు శపథంబు వినందగు మీఱలిందఱున్. 79

చ. శపథము సేయుచో నయిన జానకి సత్య మెఱుంగుఁడీ యనం
దపసులు ధారుణీపతులుఁ దక్కినజాతులవారు బాంధవుల్
గపులు నిశాచరుల్ హితులుఁ గౌతుకవిస్మయభీతిమగ్నులై
రపుడు నృపాలుఁ డాజనుల నందఱి నిండ్లకుఁ బంచె నాటికిన్. 80

వ. ఇవ్విధంబున సభాసదుల నందఱ విడుదులకుం బనిచి ననిచినముదంబున
నత్తపనకులవరిష్ఠుం డవ్విభావరిం గ్రమించి మఱునాఁ డరుణోదయంబున

గోమతీజలంబులఁ బ్రాతఃకరణీయంబు లొనర్చి యర్చిష్మదాదిదేవతార్చనంబు లాచరించి సముచితప్రకారంబున బహిర్మండపంబు ప్రవేశించి భరతాది సోదరులును సుగ్రీవాదివానరులును విభీషణాదిరాక్షసులును విదేహరాజకేక యరాజప్రముఖబాంధవులును బ్రవర్ధనాదిమిత్రులును సుమంత్రాదిమంత్రిజనం బులును మధుమద్విజయభద్రాదినర్మసఖులునుఁ బరివేష్టించి కొలువ నిండుకొలు వుండి పృథివీసుతాకథితావితథశపథవచోవిధా శ్రవణకుతూహలంబునం బఱతెం చిన వసిష్ఠ వామదేవ దేవల పులహ పులస్త్య కశ్యపాగస్త్యవిశ్వామిత్ర రుచి కాగ్నిమిత్ర మైత్రేయ భృగు చ్యవన పరాశ రాత్రేయ కాత్యాయన గౌతమ శ్వేత శాతాతప సుతపో వరతంతు భరద్వాజ వాలఖిల్య మౌద్గల్య మాండవ్య విభాండక మార్కండేయ కౌండిన్య కణ్వ ప్రస్కణ్వ దేవశ్రవస ఋశ్యశృంగ మతంగ మంక ణాంగిరస శతానంద మందపాల జాబాలి గాలవ పైల పౌల స్త్య దుర్వాసఃపర్వత నారద దళాద పిప్పలాద ప్రముఖమహర్షులకుఁ బ్రత్యు త్థానాదు లొనరించి యుచితాసనంబుల నుండ నియమించి పాంచాల మాళవ గౌళ చోళ మళయాళ మగధ మత్స్య మద్ర ద్రవిడ విదర్భ శక సింధుగాంధార సౌవీర కేరళ కాశ్మీర చేదిప్రముఖనిఖిలదేశాధినాథుల సపరివారంబుగాఁ దగు చోట్లం గూర్చుండ నియోగించి బ్రహ్మక్షత్త్రియవైశ్యశూద్రులఁ దక్కినపౌర జానపదాదిప్రకృతిజనంబులును నానాదిగంతరాగత విద్వత్కవినటగాయక పరిహాసక ముఖ యాచకనివహంబులు నలుదిక్కులం గ్రిక్కిఱిసి నివసింప నిలింపవిభువైభవంబునం బొంపిరివోవుచుఁ బ్రాచేతసాగమనంబుఁ బ్రతీ క్షింపుచున్నయెడ నక్కడ వాల్మీకిమహానీంద్రుండు దొలినాఁడె నిజాశ్రమంబు న నున్న జనకనందననుం దాను విడిసిన గోమతీతటాశ్రమంబునకుఁ బిలిపిం చినవాఁడు గావున నద్దేవి నవలోకించి తల్లీ భవద్వల్లభుఁ డగురఘువంశవల్ల భుండు నీ యుల్లంబు తెల్లంబుగాఁ దెలిసియుఁ బ్రల్లదంబులు బలికిన క్షుల్లకజ నంబులు విశ్వసింప విశ్వవర్ణితబ్రహ్మర్షీశ్వరసభామధ్యంబున నీచేత శపథంబు లాడింపఁ దలంచి నిన్ను వెంటబెట్టుకొని రమ్మని నన్నుం బనిచినవాఁ డతని వచనం బలంఘనీయం బదిగాక నినువంటిపతివ్రతలకుఁ బతియనుమతిం బ్రవ ర్తించుట స్వభావసిద్ధముగదా యని తెలిపిన నప్పల్లవపాణి ప్రాణేశ్వరసందర్శ నంబు నేటికయిన నీనెపంబునం గలిగెంగదా యనుమోదంబును దనపట్టంపు దేవిపై నిట్టి వట్టిసంశయంబులుపుట్టిన నప్పట్టబద్ధుండు రచ్చంబెట్ట నెట్టు దలం చెనో యనుఖేదంబును మనంబునం బెనంగొనఁ గనుంగొనలం బొటిల్లుకాటుక కన్నీరు రెప్పలతుద నప్పళింపుచు నప్పరమతపస్విదిక్కుఁ జూడ్కులు నిగిడించి మహాత్మా యెట్టిపుట్టువునఁ బుట్టిన నెంతవానిఁ జేఁబట్టిన నెట్టియిల్లుమెట్టిన నా ఁడినోములు నోచిన నినువంటి మచ్చెకంటికిఁ దత్ఫలం బనుభవింపక పోవ

చ్చునే రచ్చలోకివచ్చి బాసయిచ్చిపొమ్మని పుడమిఱేఁడు నొడివినమాట జవదాఁటఁగూడునే మంచిది తామసించనేల విజయంబు చేయుఁ డని తెగువ దోఁపం బలికి కమలసంభవుని వెనుకొను కమలామహాదేవిచందంబున డెందంబునం బాయని శోకాంధకారంబు వెనుకవేసికొనె నన నపరభాగంబునఁ గనుపట్టుకీలుగంటుతో భుజపత్త్రవల్కలోత్తరీయంబున నాచ్ఛాదించిన ఘనస్తనకనకకలశయుగళంబుతోఁ బ్రపదంబులపయి దిగజాఱం గట్టిన వలిపెంపునారచీరతో బహుకాలపరిగత రఘువల్లభాయల్లకభరంబునం గృశియించిన మోహనాంగంబుతో నిటలతటంబున నెఱసినచికురనికరంబుతోఁ గపోలముకురంబులపై దిగజాఱు నయనఖంజనాంజన సమంజసాశ్రుజల ధారాప్రవాహంబుతో నప్పటప్పటికి నిగిడించు నిట్టూర్పు సెగలంబాగిలిన చిగురుమోవితోఁ జిన్నఁబోయిన చిన్నారిముద్దుమొగంబుతో నాద్యంతంబులఁ దాను బడినయలజడి తలంపునఁ బుట్టు నివ్వెఱపాటునం జెప్పుడుచిత్తంబుతో మహాసభామధ్యంబున నెట్టుకొని నిలిచి నిర్లజ్జనై యెట్లు మాటలాడుదు నను భయంబునం బొడముస్వేదకంపంబులతో నిన్నియగచాట్లకు లోనయ్యుఁ దనవలెఁ బ్రాణంబుపై నాసంబూనిన మానవతులు గలరే యను తలంపునం బాదుకొనుదీనభావంబుతో గడగడవడంకు నెన్నడుముతో నెడనెడం దడఁబడునడుగుఁదామరలతోఁ దల్లీ నీ కడుపునం బుట్టి యిట్టిఱట్టున కొడిగట్టితిం గదా యనునిట్టలంపువగపునం బుడమిపై నెలకొల్పుచూడ్కులతో దైవంబు నలువురలోఁ దన్నుఁ దలవంచికొనం జేసెఁగదా యనువిన్నదంబున వంచినశిరంబుతోఁ గరకమలంబులు ముకుళించుకొని యవ్వాలుఁగంటిమిన్న పంటవలంతియల్లుఁడు కొలువున్న బహిర్మండపంబునకు వాల్మీకివెంట నరుగుదెంచునప్పు డయ్యొప్పులకుప్పం దప్పక చూచి కన్నులం జిప్పిలుశోకబాష్పధారలతో నయ్యయో తల్లి రామభద్రునంతటి పట్టభద్రునిం జెట్టపట్టిననిన్నువంటిసౌభాగ్యవతికి నట్టడవుల నెట్టుకొని నారచీరలు గట్టుకొని యిట్టియగచాట్లకు లోఁబడవలసెఁ గా యనువారును నీయుత్తమురాలి గుణవిశేషంబు లెఱింగియుఁ బతంగకులపుంగవుం డంతరంగంబునఁ గరుణదొఱంగి యడవులం ద్రోచి యెంత సాహసంబుచేసెఁ జూచితిరే యనువారును మన విభుండు లోకాపవాదభయంబునఁ గళత్రాభిమానంబు విడుచుట దొడ్డుగా దతని మాట జవదాఁటక యిప్పరమపావని తపోవనంబులు డాసి గాసి కోర్చి ప్రాణంబులు భరించుట దొడ్డనువారును ననువు లుడిగి వసుమతీపతిఁ బ్రజాపరంపరలచేత మాటలం బెట్టుట పాటిగా దనిగాక లేకున్న నీ లోకమాత కాకుత్స్థు నెడఁబాసి ప్రాణంబు లాసించునే యనువారును నేకపత్నీవ్రతుం డగురఘునాథుని ధైర్యస్థైర్యంబులు సీతాసతి పాతివ్రత్యసత్యంబులు నింతయొప్పునే యనువారు నై బహువిధంబులం బలుకునానాజనంబుల కోలాహలంబులు నలుదిక్కు

లం బిక్కటిల్లి చతుస్సముద్రఘోషంబు లొక్కదిక్కునఁ గ్రిక్కిఱిసినట్లు పెక్కు సంత లొక్కటియైన తెఱంగున బహుళకోలాహలంబు లక్కొలువునఁ గలిగియుం డెనప్పుడు సీతాశపథసంశ్రవణతత్పరత్వంబునఁ బితామహుండు మహేంద్రశమన వరుణ కుబేరాదిలోకపాలక వసురుద్రాదిత్య మరుత్తుషితామరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షకిన్నరకింపురుష నభశ్చరభాస్వర మాహారాజిక ప్రముఖనిఖిలబర్హిర్ముఖసమన్వితుం డై వచ్చి దివ్యమణీమయవిమానకోటులతోఁ జదలెల్ల నలంకరింప నయ్యెడ బృందారకబృందమందారమాలికాగంధసంబంధమంథరగంధవహుం డప్పరిషత్తునై నొలసె నీలాగున భూలోకంబునం గలిగినసకలజనసమూహంబులు దిగువనుండి కనుంగొనఁ దేవలోకంబునం గలిగినసకలదేవతాగణంబులును దివినుండి కనుంగొన సీతాంగనాసహితంబుగా నమ్మహాసభామండపంబు దఱియం జొచ్చి రఘువీరునిపురోభాగంబున నిలిచి వాల్మీకిమహర్షి శేఖరుం డచ్చటి ప్రజలకలకలంబులు చేసన్నన నివారించి యాసన్నులై దివి నున్న దేవతలును సభ నున్నసమస్తజనంబులును నాకర్ణింపఁ బ్రావృడంభోదగంభీర ఘోషంబున నిట్లనియె. 81

భూపుత్త్రి నిష్కల్మష యని వాల్మీకి సభాసదులు విన రామునితోఁ జెప్పుట.

మ. దిననాథాన్వయ యీధరాతనయపాతివ్రత్యమున్ సత్యముం
గనియున్ నీవు జనాపవాదగతశంకన్ నిండుమూలాలిఁ గా
ననసీమన్ దిగఁ ద్రోయఁ బంచుటయు దైన్యం బొంది యస్మద్వనం
బునకున్ వచ్చి కుశున్ లవుం గనియె నీపుణ్యుల్ భవత్పుత్త్రకుల్. 82

చ. విలసితధర్మచారిణి వివేకవతీమణి సీత సుస్వభా
వులు యమలార్భకుల్ గుశలవుల్ గ్రహియింపుము వీరి మువ్వురన్
వల దనుమాన మొంద నిటువంటిమహాసభఁ జేరి కల్ల లేఁ
బలుకుదునయ్య బొంకినఁ దపంబు ఫలించునటయ్య మానికిన్. 83

చ. బుధనుతుఁ డౌ ప్రచేతసునిపుత్త్రుఁడ నై శ్రుతు లెల్ల నేర్చి నే
నధికతపోవిభూతిఁ జెలువంది యసత్యము లాడ నేర్తునే
యధిప మనోవచఃక్రియల నన్య మెఱుంగదు సీత క్షీరవా
రిధినుతకున్ హిమాచలవరేణ్యజకుం బ్రతి సద్గుణోన్నతిన్. 84

ఉ. చారుపతివ్రతాత్వమున జానకి పెద్ద క్షమాసమున్నతిన్
ధారుణి పెద్ద ధైర్యసముదగ్రత మేరువు పెద్ద తప్పు లే
దారసినాఁడ సీతహృదయంబు వియన్మరుదగ్నితోయముల్
సారసవైరిభాస్కరులు సర్వసుపర్వులు సాక్షిగా నృపా. 85

ఉ. భూసుతకోస మేఁ గనుక బొంకితి నేనియుఁ బెద్దకాలముం
జేసిన నాతపంబు రహిఁ జెందక నిష్ఫల మౌ జనంబు వి

శ్వాసము నొందఁ జేయుటకు స్వాంతము గల్గిన మీరు కోరిన
ట్టీసభవార లెల్ల విన నియ్యమయున్ శపథంబు వల్కెడిన్. 86

మ. అని వాల్మీకిమహామునీంద్రుఁ డపు డయ్యాస్థాన మెల్లం గలం
గ నితాంతస్థిరబుద్ధి నిట్లు వలుకం గాకుత్స్థరాణ్మౌళి చ
య్యన బద్ధాంజలి యై వచించె ననఘాత్మా సీత లోకైకపా
వని యంచున్ మును లంకలోనఁ దెలిసెన్ వహ్నిప్రవేశంబునన్. 87

చ. తెలిసియు లోకు లాడుసడి దీర్పఁగఁ గూడక యింత సేసితిం
గల దపరాధ మోర్వఁ దలుకన్ వల దిక్కువ లస్మదీయపు
త్రు లగుదు రీపె సాధ్వి యగు రాఘిగ నింకొకసారి సీత యిం
దలిప్రజలౌ ననంగ శపథం బొనరించినఁ జాల మే లగున్. 88

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 89

ఆ. అనఘ మీరు పలుకు నంతకంటెను సీత,యాడుశపథ మెంత యైన నిచటి
ప్రజల కాపె పలుకు పలుకునఁ గాని ప్ర,త్యయము పుట్టదనుచు నధిపుఁ డనిన

భూదేవి సీతాదేవిం గైసేసి రసాంతలంబునకుఁ గొనిపోవుట.

ఉ. ఆరఘువీరుమాటలకు నద్భుత మందిరి తత్సభాసదుల్
వారిజసంభవాదిసురవర్యులు మే లని మెచ్చి రచ్చటన్
సారసుమావళుల్ గురిసెఁ జల్లనివాసన లుల్లసిల్లఁగా
సారెకు గంధసారగిరిసారసమీరము వీచెఁ బైపయిన్. 91

ఉ. అప్పుడు సీత రామునిపదాంబుజముల్ హృదయాంబుజంబునం
దప్పక నిల్పి ధీరత నుదఙ్ముఖి యై తలవాంచి ధాత్రిపై
నొప్పు నిజావలోకనము లుంచి కరాంబుజముల్ మొగిడ్చి తా
నెప్పటిలుంగుతో సభికు లెల్లను విస్మయ మంద నిట్లనున్. 92

శా. రామస్వామిపదాంబుజంబు లెద నారాధింతు నేనిన్ సదా
రామాజ్ఞం జరియింతునేనిఁ దగుజాగ్రత్స్వప్నసుప్త్యాదులన్
రాముం దప్పనిదాన నౌటయు యథార్థం బేని నాతల్లి యో
భూమీ యీమెడఁ ద్రోవఁ జూపి ననుఁ గొంపోవమ్మ నీలోనికిన్. 93

వ. అని శతానందపురందరాదిబృందారక సందోహంబునకు నానందంబును సనక
సనందనాదికర్మబృందారకులకుం బరమాద్భుతంబును నర వానర నిశాచర
ప్రముఖనిఖిలజనంబులకు శోకదైన్యంబులు నుప్పతిలం బలికిన యచ్చిలుకల
కొలికిపలుకులతోడనె శతకోటిశతకోటిఘోషంబు ననుకరించి సంవర్తసమయ
సముదితజలధరసంఘసంఘర్షణోజ్జాతనిర్ఘాతజాతస్ఫీతనినాదంబు ననుకరించి ప్ర
ళయవేళాభయంకరఫణీశ్వరాభ్రంకషదంష్ట్రాంకురఘోరముఖసహస్రమోము

చ్యమాన విస్ఫురత్కీలికీలికాజాలకస్ఫులింగస్ఫుటభీలరవానుకూల విశాలఘూ
త్కారవిరావంబు నధిగమించి యనల్పకల్పాంతకాల కంఠేకాల దిక్కూలముద్రు
జఢక్కాఢమఢమత్కారంబునకు సహకారంబై బ్రహ్మాండకరండఖండనోద్దండ
తాఖండతరావరణపరుణాలయోత్తుంగజంఘాలతరంగసంఘాత ఘుమఘుమార్భ
టిం బ్రతిఘటించి తత్సభామధ్యరత్నగర్భాగర్భంబున నుండి యొక్క దీర్ఘనిర్ఘో
షం బావిర్భవించె నప్పు డంహస్సదనహిరణ్యరక్షస్సంహారరంహస్సమారంభవి
జృంభమాణవీరనృసింహసంభవావసరవిస్ఫుటత్సభాస్తంభ గంభీరనిస్వనంబుల
కుం దోంబుట్టువు లగుపటుపటార్భటులు సంఘటిల్ల నిలిచినతటిల్లతవలె నిలుచున్న
పుడమిపట్టికట్టెదుటం బుడమి బిట్టువిసి పటిల్లునం బలిగిన యప్పట్టున మహాభీలం
బగు నొక్క మహాబిలంబు గనుపట్టె నట్టిబిలంబులోనుండి కుండలీమండలేశ్వరకు
లదంష్ట్రాపటలచటులప్రభలకై వడి భోగవతీసరిత్తరంగమాలికలవలెం దత్తటశీత
టనికటస్థితహాటకేశ్వరకఠోరకంఠకాలకూటకాంతులవలెం దత్సహచరపారిషదజ
టాచ్ఛటారుణరుచులవలె బహిర్గతాంతరపయోధిబాడబజ్వాలికలవలెం గోమల
శ్యామలదూర్వాదళాఖర్వరోచులవలె వజ్రమౌక్తికనీలప్రవాళపద్మరాగ మరక
తప్రముఖనిఖిలమణిగణమసృణఘృణివిసరంబులు వెల్లవిరిసి యచ్చటివారికన్నుల
కుమిఱుమిట్లుగావించె నంత ననంతవాసుకితక్షకకర్కోటక జనమేజయప్రముఖ
మహాభుజంగపుంగవు లభంగతరాభోగభోగచిరత్నరత్నఖచితకిరీటకుండలహారకే
యూరకంకణాదివివిధభూషణభూషితులై కాంచనవేత్రధారులగు నపరిమితనాగ
కుమారులతోం గానిపించి యద్దేవికిం బ్రణమిల్లి యనేకరీతులం బూజించి రయ్యు
దంచితాకృతుల దివ్యవస్త్రమాల్యానులేపనోల్లాసిత వాసనావిశేషంబు లాగుబ్బగ
నమ్మంటపంబెల్ల ఘుమ్ముగం గ్రమ్మకొనె నయ్యెడ వినుకెంపు నునుకెంపుసొంపులలో
నెదురుపడంగల విడికెంపులపడగలం జెలువగుచిలువరాచకొడుకులచేత నొక్క
రత్నసింహాసనంబుం బట్టించుకొని భూదేవి నాగకన్యకాకమ్రకరాంభోజరాజద్ధవళ
చామరమరుచ్చలాచల నీలాలకజాలకంబులలికఫలకస్థలనిస్తులకస్తూరికాతిలకం
బుతోం జెలికారంబుసలుపం జలువవెన్నెలలసొలపుం దెలుపుమవ్వంపుంజిఱునవ్వు
లతెలుపు రదనకుందకోరకబృందములతోం బొందొనర్ప రతిదర్పకమణిదర్పణ
ప్రభల నెక్కసక్కెంబు లాడుచొక్కపుంజెక్కులపైం దళుకొత్తుక్రొత్తముత్యాలక
మ్మలడాలు వి[illegible]ంబుచూప విద్యాధరకుమారికాపఠితగద్యపద్యాకర్ణనానురోధక
ర్ణోత్పలామోదసమ్మోదసంచరచ్చంచరీక చంచత్తార ఝుంకారంబులు మీఱమే
రుమందరశిఖరోపరిస్ఫురిత తారకావారకంబుడంబునం బొదలుచుంగుచోపరిదే
శంబున హీరహారంబులు వెలుంగ మెఱుంగుతీంగలతో నొప్పుగులుగుకప్పుమొగుల
తెఱంగునం దమఱంగలించు బంగరువిరులసరులసిరులతో గొప్పకీల్కొప్పుమిటా
రించ మించులజిగిం దులకించుమంచిబుగుసాచీరసరిగంచుల కించుకించుక మించు

నించుకళుకుహళొంగిలుకుమెట్టియలరవళినవలంబించు పదకంజరంజత్కంజరాగ మణిపుంజ పింజరితమంజీరసంజాతశింజాధ్వనులు నిజాగమనంబుసభ్యుల కెఱింగింపఁ గించిదవలగ్నలగ్న కాంచనకాంచికాసంకలితమణిసంకీర్ణ కింకిణీరవంబులు పాణికంకణక్రేంకారంబులకు లంకెపాటు వాటింప సాటిలేని శృంగారవిలాస చాతురితోఁ గూఁతునకు సాక్షాత్కరించి చేరవచ్చి మచ్చికహెచ్చి గ్రుచ్చికౌఁగిలించి సేమంబడిగి కన్నీరు మున్నీరుగా వగచుచున్న యప్పుత్త్రి ననునయించుచుఁ దల్లీ యేల చింతిల్లెద వెవ్వారికి దైవగతిం దప్పించ వచ్చునే యూఱడిల్లు మని యనిమిషకన్యకాకరకలిత కనకకలశవిలసితభోగవతీసలిలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబుఁ గావించి కస్తూరిబొట్టువెట్టి కొప్పు చక్కఁగసవరించి మందారకుసుమమాలికలుదుఱిమిదివ్యాంబరాభరణాదులనలంకరించి ఘనసారగంధసారకాశ్మీరకస్తూరికాది పరిమళంబుల నలంది సిద్ధభామినీసమర్పితకర్పూరనీరాజ నాదుల విరాజమానయగునమ్మానవతినసమానమణిపీఠంబుపై నుంచుకొని నలుగడలనుంచుకొనిగంధర్వ చారణ యక్ష కిన్నర పన్నగ బాలిక లడపంబు సురఁటి గిండి కాళాంజి మొదలయినవి ధరియించి యూడిగంబులు ఘటింప నచ్చరలు నటింప నింద్రాదిదేవతలు మందారకుసుమంబులుగురియింపశంఖమర్దళ పణవగోముఖఢక్కాహుడుక్కాది దివ్యవాద్యఘోషంబులు మించ భుజంగపుంగవులు బంగరుబెత్తంబు లూనిబరాబరు లొనరింప రసాతలంబునకుఁ గొంపోయె నమ్మహాప్రభావంబునకునద్భుతంబు నొందుచు బ్రహ్మాదిదేవత లందఱు దమలోఁదమరు జగతీనందనపాతివ్రత్యసత్యధర్మంబుల నభినందించు నెలుంగులు నంతరంగంబుగలంగి సీతాంగనఁగూర్చి విలపించుసభాసదుల యాక్రందనధ్వనులు నేకీభవించి భూనభోంతరంబు లావరింప నమ్మహాకలకలంబున నేలంబడి పొరలిపొరలి యేడ్చు వారు నయ్యయో శ్రీరామభద్రునియర్ధాంగలక్ష్మి నేఁటితో మాస్వామి నెడఁబాసి పోయితే యని బిట్టుగాఁ బ్రలాపించువారు నేమియు ననలేక శోకవ్యాకులితేంద్రియులై మూర్ఛల మునుంగువారును నీలోకాపవాదం బింత చేసెఁగదా యనువారును నిట్టి మహాత్మురాలి నట్టాడిన యీలోకుల కొకసత్యం బున్నదే యనువారును నక్కటా తల్లిలేనిబిడ్డ లైతిరే యన్నలారా యని కుశలవులఁ జూచిచూచి వగచువారును నవనీకన్యక వచ్చి నిలచినచోటుఁ గాంచి పలికినపలుకులు వర్ణించిపోయినపోక దలంచి పలికినదేపలుకుచుఁ బలుమాఱుబరితపించువారును నిదిగోఁ గన్నులఁ గట్టినట్లున్నయది యజ్జగన్మాత శరీరి మఱవవచ్చునె యనువారును నందఱుచే మాటలఁబడి విసివి వేసరి యీవనిజాక్షి లోకనిందఁ బాపికొనె కారణజన్మురాలు గావున మహనీయపదంబునకుఁ జనియెఁ దత్ప్రభావం బెవ్వరికైనం దెలియ శక్యంబే యనువారును నింతయద్భుతం బెక్కడను గని విని యెఱుంగమనువారును నొదలలు వంచి యవిచ్ఛిన్నాశ్రుజలధారాపూరితనేత్రులై వెక్కసం

బుగా వెక్కి వెక్కి యేడ్చుభరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్న సుగ్రీవాంగద హనుమత్సు షేణ నల నీల జాంబవ ద్విభీషణ విదేహ కేకయరాజప్రముఖులం జూచి వగపు లుక్రొత్తలై చిత్తంబు లుత్తలంబు లొంద నందంద దల్లడించువారును నధో ముఖులై చేష్టలు దక్కి చేడ్పడి యున్నయన్నరేంద్రచంద్రునిం జూచి పుర పురం బొక్కువారును నంతస్తాపంబుల స్రుక్కువారును దాలిమిఁ దక్కువారు నై పెక్కుచందంబుల నందఱుం దురుటిల్ల నయ్యాస్థానంబు శోకదైన్యనిధానంబై యుండె నయ్యవసరంబున. 94

సీతాదేవి రసాతలంబున కరుగుటకు రాముఁడు చింతించుట

మ. జనకక్ష్మావరకన్య యిట్లరుగ విశ్వంబంతయున్ శూన్యమై
తనకుం దోఁచిన దీనభావ మడరన్ ధైర్యంబు ప్రోనాడి లో
చనపంకేజము లశ్రుధార మునుఁగన్ శ్రీభర్త హా జానకీ
యనుచున్ మూర్ఛిలి క్రమ్మఱం దెలిసి శోకాక్రాంతుఁడై యిట్లనున్. 95

మ. జననిందం బడ లేక నిన్నుఁ గఠినస్వాంతంబుతోఁ గాననం
బునఁ ద్రోయించినతప్పు చాలక జగంబుల్ చూచి శోకింపఁ గ్రుం
చునిచందంబున రచ్చఁ బెట్టితి నటంచున్ డాఁగి పోనేల సొం
పున నేఁ డింకొకసారి నీనగుమొగంబుం జూపవే జానకీ. 96

మ. అకటా నీవు పతివ్రతామణివి నాయం దెంతయుం గూర్మిఁ బా
యక వర్తింతు వటంచు నమ్మితిఁ గదే యర్థాంగవై నీ వున్నచో
టికి నన్నుం గొనిపోక నిర్దయత నొంటిన్ డించి పోవం దలం
పక నానేరము లిందు వచ్చి నిలవే మాటాడవే కోసలీ. 97

మ. సదనంబుం బెడఁబాసి నీవు బహువర్షంబుల్ వనక్షోణిఁ, జెం
ది దురంతవ్యథ లొంద నిన్ను ననురక్తిం గూడి వర్తింపఁగా
నిది మేలైనయుపాయ మంచు శపథం బేఁ గోరితిం గాని నీ
హృదయం బించుకెఱింగినం దలఁతునే యీమాట ప్రాణేశ్వరీ. 98

చ. అడరెడుబిచ్చుఁ జొచ్చుతఱి నావట నూరక చూచునాఁటిని
ల్కడయును గానఁ ద్రోచి చిరకాలము దాళినబిట్టిదంబు నా
యెడఁ గని వంతలన్ విడిచి యాతని కెక్కుడిమోహ మంచు ని
ప్పుడమి నడంగి మాయ మయి పోయితి వేమొ పతివ్రతామణీ. 99

ఉ. కన్నుల సారెకుం దొరఁగు కజ్జలసమ్మిళితాశ్రుధారతో
విన్నఁదనంబుతో మిగుల వెచ్చనియూర్పుల వాడుమోవితోఁ
జిన్నిమొగంబు వంచి బలుసిగ్గునఁ గేల్గవ మోడ్చి యిందు ని
ల్చున్ననినుం దలంచుకొన నూహ గలంగెఁ గదే వధూమణీ. 100

చ. అనితర వామలూరుజ వ§నాంతరవాసముఁ జెందినావు నీ
వెనసినప్రేమ నన్ గదిసె § దెప్పటికైనను గూడి యుందు వం
చను నొకయాసఁ బట్టుకొని § స్రుక్కక పెక్కుదినంబు లోర్చితిన్
నను దిగనాడి యిట్లు చనిన§న్ వెత నెట్టు భరింతుఁ బ్రాణముల్. 101

ఉ. ఎక్కడి కిప్పు డేఁగితివొ § యెక్కడ దీనతఁ బాసి నిల్చినా
వెక్కడఁ బోయె నాఁటిమరు § లెంతకృపారహితాత్మురాల వై
తెక్కడఁ జొత్తు నేది తెరు § వెక్కరణిం గ్రమియింతుఁ గాల మిం
కెక్కడ నున్నదాన వని యే వెదకింపుదుఁ బంకజాననా. 102

సీ. దర్పించి పరమేశు§ధన్వంబు విఱుచుట, నీనిమిత్తమె కదా § నీలవేణి
యెలమిలోఁ గపిరాజు§చెలిమిఁ బాటించుట, నీకోసమే కదా § నీరజాక్షి
విబుధేంద్రసుతుఁ బొంచి § వ్రేసి నిర్జించుట, నీకొఱకే కదా § నిర్మలాంగి
క్రోధించి సాగర§క్షోభంబు సేయుట, నీపనికే కదా § యోపురంధ్రి
తే. బ్రహ్మకులజునిఁ బౌలస్త్య§పతి గెలుచుట, నిన్నుఁ గైకొంటకే కదా§వన్నెలాఁడి
యకటయిట్టి§యెల్ల నెంచక§యొకటిరెండు, తప్పులకునన్ను నెడఁబాయఁ§దగునె నీకు.

సీ. పడఁతి నీకటిసీమ § యడుగుఁ బట్టుటఁ జేసి, నేల గ్రుంగినయట్లు § నేఁడుదోఁచెఁ
జెలువ నీలేఁగౌను § బిలము దూఱుటఁ జేసి, నింగి గూలినభంగి § నేఁడుదోఁచె
నతివ నీముఖచంద్రుఁ § డస్తమించుటఁ జేసి, నిఖిలంబు తిమిరమై § నేఁడుదోఁచె
సకియ నీకాంచనాం§గక మడంగుటఁ జేసి, నిబిడదారిద్ర్యంబు § నేఁడు దోఁచె
తే. భామినీమణి నీపొందు§లేమిఁ జేసి
యలఁతి మజ్జన్మ మిఁక వ్యర్థ § మనుచుఁ దోఁచె
జలజముఖి నీవు వెడఁబాసి § చనుటఁ జేసి
యిదిగొ నిన్నియుఁ గొదవలై § యిపుడు దోఁచె. 104

క. నీగారవంబు నీయను,రాగము నీమైత్రి నీసర§సభావంబున్
నీగరువతనము నీదయ, నీగుణముల్ మఱవవచ్చు§నే యెన్నఁటికిన్. 105

ఉ. నామనసార యెంతక§ఠినంబొ తలోదరి నీవు సత్యభా
షామహిమోన్నతిన్ మహి యొ§సంగిన త్రోవ నహీంద్ర§కన్యకా
చామరచంచలచ్చికుర§జాలక వై చనఁ జూచి వ్రస్సిపో
దేమియుఁ గాదు రాతివలె§నే చెలు వొందెదుఁ జూడు మియ్యెడన్. 106

మ. అని సీతాసతి నాత్మ నుంచి తొలిమో§హం బెంచి శోకించి య
య్యినవంశాగ్రణి భూమి వచ్చి విభవం § బేపార నయ్యెంతిఁ దో
డ్కొని పాతాళబిలంబుఁ జొచ్చిన తెఱం§గున్ బుద్ధి నూహించి మిం
చినక్రోధంబున సభ్యులం గని వచిం§చెన్ వార్షుకాబ్దధ్వనిన్. 107

రాముఁడు భూమిపై బాణము ప్రయోగింపఁ బూనుట.

ఉ. కంటిరె సభ్యులార జనకప్రభుకన్యక వేఁడుకొన్నచోఁ
బంటవలెంతి వచ్చి ప్రియభావముతో వెతఁ దీర్చి పోక తాఁ
గంటున నన్నొకింతయును గైకొన కల్వనిఁగా దలంచి వా
ల్గంటి నలంకరించుకొని క్రక్కునఁ దోకొని చన్నచందముల్. 108

ఉ. బాలిశులీల నేను వెతపాలయి దీనత గాసిలంగ నా
పాలిటిభాగ్యలక్ష్మి ననుఁ బాయనిజానకిఁ గొంచుఁ బోయె ని
న్నేలపడంతిదుండగ మనీతియుఁ జూచితిరే కదా యిఁకం
దాలిమిఁ బూని యత్తయని దండనసేయక తాళ వచ్చునే. 109

చ. లవణపయోధిఖేయ మగులంకకుఁ బోయి దశాస్యముఖ్యులన్
బవరములో జయించి మును భామను దెచ్చిన నాకసాధ్యమే
తివిరి ధరిత్రి గొన్నసుదతిన్ మరలించుట చూడుఁ డిందులన్
భువనము లెల్ల భీతిలఁగ భూరిశరాహతి భూమి వ్రచ్చెదన్. 110

చ. దురుసున నామదిం గినుక దోఁపక ముందర సీతఁ దెచ్చి యి
ద్ధరణి యొసంగినన్ బ్రతుకుఁ దక్కిన మామకచాపముక్త ని
ష్ఠురవిశిఖప్రతానములఁ జూర్ణముఁ జేసి యజాండ మెల్ల నా
వరణపయోధిలోఁ గలిపి వైచెద నొక్కక్షణంబులోపలన్. 111

వ. అని హిరణ్యగర్భస్వర్భువనాధినాథప్రముఖహవిర్భుజులకు గర్భనిర్భేదంబుగాఁ బలికినతనపలుకుల కళుకులేక నిరాకులస్థితిం బ్రవర్తిల్లుధాత్రిమీఁదం బుట్టినజెట్టిదంపురోషంబునఁ బెదవు లదర నిడుదకన్నుఁగొనల జెడిదంపుమిణుఁగురులు చెదరఁ దటతటం గటతటంబులు చలింప ముకుపుటంబులం బ్రకటతరోచ్ఛ్వసనంబు విజృంభింప నిటలతటంబున నతివికటభ్రుకుటి ఘటిల్ల రదనపటలంబునం బటపటార్భటులు ఉప్పతిల్లఁ బరుషరుషారసోన్ముఖంబై ముఖంబు జేవురింప నెమ్మేనం జెమటచెమ్మటల తెమ్మలావరింపఁ బంచభూతవిలయసమయసముద్దండతాండవక్రీడాప్రచండ చండీశ్వరవిశ్వభయంకరకరణపారదృశ్వశశ్వద్వీరరసోల్లాసంబునకు నావాసంబాసంగి వాసవాదిపురప్రాసాదవిలాసనిరాసక్రియాసముల్లసత్పురత్రయహరణకారణరణారంభశుంభచ్ఛంభు శరశరాసనవినిర్ముక్తముక్తాశ్రయవిశిఖానివార్యశౌర్యంబులతో సాహచర్యంబు వాటించి యవార్యధైర్యధుర్యతాదక్షదక్షముఖవిఘాతప్రభూత సముద్రేకతాక్షుద్ర రౌద్రనిర్నిద్రవీరభద్రప్రభావం బావహించి భావభవాఖర్వగర్వసర్వస్వోన్మూలనఖేలనఫాలనయనవిశాలఫాలస్థలకీలికీలికాభీలప్రళయకాలప్రద్యోతమాన ద్వాదశద్వాదశాత్మమండలాప్రతీపప్రతాపరీతిఁ బ్రదీపించి యపారపారావార వారిపూరాపహారక్రీడాఢౌకమాన బడబానలశిఖాప్రకరతీవ్రరౌక్ష్యంబు నధిగమించి యనవధికసకల

భువనాక్రమణప్రవర్తనాతివర్తులావర్తసంవర్తసమయాంభోనిధానగాంభీర్యంబు నం బోలుపు మీఱి భూరివిశ్వంభరాభారభరణప్రవణఫణికులేశ్వరముఖసాహస్రజంజన్యమానపవమానసఖసముజ్జాతసంకర్షణమూర్తిబింకంబున భయంకరుం డై సకలప్రపంచంబు నొక్కట నుక్కడంచి దిగ మ్రింగ నప్పళించువిలయకాలమృత్యువుమహాద్ధత్యంబునం బొంపిరివోవుచు నఖిలజగమ్ములం గ్రమ్ముకొని దుమ్ముసేయ నుద్యోగించు ప్రళయకాలఝంఝూసమీరంబుతీరునబలిమిం జెలువారి యెవ్వారికిఁ దేఱి చూడరాక కోపంబు రూపంబు గైకొన్నకోపున నహంకరించి హుంకారంబు నివ్వటిల్ల నవ్వీరాధివీరుండు క్రూరనిరీక్షణంబుల నిప్పులు కుప్పలువడ నప్పుడమి నట్టె యవలోకించి కించిజ్జనై జడమతి నన్నుం గొంచెగా నింగాఁ దలంచి సీతం జూడఁ బోవఁ దెరువైన నొసంగవైతివిగదా మంచిది యీక్షణంబున నిన్ను నిర్భేదించి నీగర్భంబుననున్న యతలవితలాదిసప్తపాతాళలోకంబులు చీకాకు గావించి నీవు ధరించినసరిత్సముద్రగిరిపురగ్రామవనకాననాదులతోడ నీయందుఁ గలనిఖిలజంతువుల నిర్మూలించి నిన్ను ధరించినకులపర్వతదిగ్గజభుజగవరాహకూర్మాదుల నింతలింతలు తునుకలుగా నొనరించి నేఁటితో నీయేడులోకంబులు నీఱు గావించెదం దాళుమని చెంత నున్నలక్ష్మణుచేతిశరాసనంబు నొడిసి పుచ్చుకొని మచ్చరంబు హెచ్చ నచ్చాపంబు మిక్కుటంపుటుక్కున నెక్కు వెట్టి బెట్టుగా నారి సారించిన సైరించరాని తద్దీర్ఘనిర్ఘోషంబున బీఁటలు వాఱి దిక్కులు వ్రక్క లయ్యెఁ జుక్కలు నేలపా లయ్యె సముద్రంబులు పంకిలంబు లయ్యెఁ బర్వతంబు లొడ్డగెడవు లయ్యె నాదిశేషుం డవశుఁ డయ్యె నజాండభాండంబు పగిలిన ట్లయ్యె దిక్పాలురు దిగులుఁ జెందిరి దేవతలు నెగులుఁ బొందిరి కిన్నరులు ఖిన్నత వహించిరి కింపురుషులు కంపించిరి సిద్ధులు చేష్టాటునొందిరి విద్యాధరులువికలతం గుందిరి గరుడులు గాందిశీకత వహించిరి గంధర్వులు కళవళించిరి తుషితులు దుఃఖించిరి భాస్వరులు పరితపించిరి యక్షులు దొలంగిరి రాక్షసులు కలంగిరి నరులు మూర్ఛిల్లిరి వానరులు తల్లడిల్లిరి వసువు లడలిరి మహారాజికులు బడలి రనిలులుచెదరి రూర్ధ్వలోకంబుల నుగ్రాంధకారంబులు నిండుకొనియె నట్టిసమయంబునఁ బ్రత్యాలీఢపాదుం డై కాకుత్స్థుండు చండకోదండంబునఁ గాండప్రకాండంబులు దొడిగి భూమండలంబున సేయం దొడంగుకడంక యెఱింగి యుత్సాహంబు దొఱంగి గడగడ వడంకుచు వెడవెడం గొంకుచుఁ బంకజాసనుం డరుగుదెంచి యయ్యురుగుణాఢ్యుని హస్తంబులు వట్టుకొని యఖిలదేవర్షిబ్రహ్మర్షిగణసమన్వితుం డై యి ట్లని యభినుతింపఁ దొడంగె.

బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీరాముని స్తుతించుట

చ. జయజయ సాధురక్షణ విచారవిచక్షణ సారసేక్షణా
జయజయ సర్వకారణ నిశాచరదారణకృన్మహారణా
జయజయ సత్యభావన సుజన్యశుభావన లోకపావనా
జయజయ మంజుభాషణ లసత్కులభూషణ వార్ధిశోషణా. 113

సీ. తనపిల్లువిఱిచినకట్లనె రథంబును ద్రుంచఁగడఁగెఁగాయనుచుశంకరుఁడువగచెఁ
దనమేఖలాలీలఁ దాల్చుభామారత్న, మడఁగుచున్నదె యంచు నబ్ధి గలఁగె
నిజధరాధరసంజ్ఞ నేఁటితోనష్టమ, య్యెడినో యంచుఁ జలించెఁ బుడమిదాల్పు
లిఁక నేమిగావింతు మెందుఁ జొత్తు మటంచు, ఫణికూర్మములు పరితపించె
తే. నొకధరాదేవితోఁ బోనె సకలలోక, ములకుఁ జెడుకాలమొదవెనం చులుకుఁ జెంది
రెల్లలోకులు నీచేత విల్లుపూని, ధాత్రిఁగనుఁగొన్న మాత్ర సీతాకళత్ర. 114

ఉ. భూజలవహ్నివాయునభముల్ మహదాదులు సృష్టిఁ జేసి నీ
వే జగదంతరాత్మవయి యింతకు సాధ్యతఁ జెంది నాభిపం
కేజమునందు నన్నుఁ గలిగించితి పెంచితి వీప్రపంచమున్
రాజవె నీవు మమ్మరయు రాజవు గాక త్రిలోకవందితా. 115

ఉ. కారణయుక్తి నీవలనఁ గల్గినలోకము లీవె త్రుంచ నె
వ్వారలు గాదటంచ నెదువారి దిదియెవ్వరి దిట్టిధాత్రిపై
మేరయె యింతకోపము శమించును గాంచును యోగిమానసా
గార విభాసి దీపరుచిఁ గాంచి వెలింగెడి నీస్వభావమున్. 116

శా. సత్తామాత్రుఁడవై ప్రపంచకలనాసాక్షిత్వధుర్యుండవై
చిత్తాదీంద్రియబోధరూపకుఁడవై చిచ్ఛక్తియుక్తుండవై
తత్త్వాద్యుక్తిగుణాత్మకత్వమున నేతత్సృష్టిరక్షాత్యయా
యత్తానంతవిలాసముల్ గనినని న్నాత్మన్ విలోకింపవే. 117

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 118

సీ. కల్పక్షయమున నేకంబైన జలధిపైఁ, బవళించి జగదిచ్ఛ యవధరించి
హృదయాబ్జమున నన్ను సృజియించి నిర్గమిం, చుటకుఁ బొండమ్మి పొక్కిటఁ ఘటించి
బయలుదేఱినచోఁ దపంబు సేయుమటంచు, నాకాశమూర్తివై యపుడు పల్కి
తపమునిష్ఠకు మెచ్చి తగ నంచవై వచ్చి, తెలివి నంతయు నుపదేశ మిచ్చి
తే. వెనుక వైకుంఠ మనుపేర వినుతికెక్కు, భువనరాజంబులో శేషభోగితల్ప
శాయివై తోఁచి నను జగత్సర్గమునకు, నియ్యకొలిపిననాతండ్రి వీవె కావె.

మ. శిఖవిద్యాబలశౌర్యపణ్యకృషిసంసేవాదులం గూడి నీ
ముఖబాహూరుపదంబులం గ్రమమునం బుట్టింప జతుర్వర్ణముల్
నిఖిలాశల్ జనియించె నీచెవుల నీనేత్రంబులన్ గల్గి రిం
దుఖరాంశుల్ జగదంతరాత్ముఁడవు నిన్నున్ శక్యమె యెంచఁగన్. 120

మ. జనముల్ విభ్రమ మొందఁ బ్రాకృతునియోజన్ దైన్యశోక క్రుధల్
చనునే యిట్లు వహింపఁ జాలు విడు మిచ్ఛాపంబు భూదేవి చే
సినత ప్పేమి త్వదాజ్ఞఁ గాదె తెరు విచ్చెన్ సీత నిత్యానపా
యిని నిన్నుం బెడఁబాసి యెం దరిగెఁ దండ్రీ బుద్ధి నూహింపవే. 121

ఉ. నీకథ లాదినుండియును నేర్పలరన్ రచియించినాఁడు వా
ల్మీకిమహర్షి యక్కడవ లెస్స వినం దగు సందునన్ మనో
వ్యాకులతాస్థితుల్ దొలఁగు నంతియ కాదు భవిష్యదర్థమున్
నీ కెఱుఁగంగ వచ్చు నది నేనును వింటి మునీంద్రకోటితోన్. 122

శా. సారప్రజ్ఞ ఘటించు శ్రోతలకభీష్టంబుల్ ప్రసాదించు భా
గీరథ్యాపగఁ బోలి పంక మడఁచున్ గీర్వాణినీపాదమం
జీరస్ఫారమృదుధ్వనిం జెవులకుం జేకూర్చు నుల్లాస మీ
శ్రీరామాయణ మాదికావ్యము సుమీ సీతామనోవల్లభా. 123

క. తత్తఱ మొందక యిత్తఱి, నుత్తరకాండంబు విన్న నుత్తల మడఁగుం
జిత్తము ప్రసన్న మగు నని, యత్తామరచూలి పలుక నొఁగా కనుచున్.

తే. కోప ముపసంహరించి కాకుత్స్థమౌళి
యనుజుచేతికి శరశరాసనము లొసఁగ
నలరి యవ్విభు వీడ్కొని యజుఁడు సురలు
మునులుఁ గొలువంగఁ దనలోకమునకుఁ జనియె.

క. ఆసమయంబునఁ గాంస్యము, గీసినగతి నతులవల్లకీతతు లొకటై
మ్రోసినగతి నెలుఁగడర, న్యాభసతికడనుండి యొక్క నుడి వినఁబడియెన్. 126

శా. రామాధీశ్వర చింత యేమిటికి శ్రీరామాశిరోరత్నమే
భూమిన్ సీత యనన్ జనించ హరి వైపొ ల్పొందు నిన్ గూడి నీ
వైముఖ్యంబు తుదిన్ సహింపక బుధుల్ వర్ణింప నాత్మీయమా
ధామంబున్ దొరసెం ద్వదాగమన మాత్మం గోరుచుం బ్రేమడిన్. 127

చ. క్రియయును మేధయున్ ధృతియుఁ గీర్తియుశక్తియుహ్రీయుశాంతియున్
దయయును దుష్టి పుష్టియును దథ్యము సీతయె చుమ్ము తన్మనో
దయితుఁడ వైననీవు పరదైవము విష్ణువు మీరు తల్లిదం
డ్రియు నయి లోకరక్ష యొనరింపుచు నుండుదు రెల్లకాలమున్. 128

శా. ఏసీమంతినిపాదశోణరుచి దేవేంద్రాది దిక్పాలకాళి
తాసీమంతములందుఁ జెందిరముచందం బొందు నేదేవివీ
క్షాసమ్యగ్ద్యుతిలేశ మర్థిజనదారిద్ర్యంబు మాయించు నా
శ్రీ సీతాసతి లీల నిన్ను భజియించెన్ రామ కొన్నాళ్ళిలన్. 129

ఉ. సీతఁ దలఁచి యింక వెతఁ జెందకు శ్రీరఘురామ యామెపై
నానత మైననీకరుణ యంతయు నిక్కవలందు నిల్పు మ

జ్ఞాతభవ్యోపదిష్ట మగు పద్ధతి నుత్తరకాండ మంతయుం
బ్రీతిఁ దలిర్ప వీరు వినిపించ రహిన్ వినుమంచుఁ దెల్పినన్. 130

రాముం డశ్వమేధయాగంబు పరిసమాప్తి నొందించుట.

ఉ. ఆపలుకుల్ చెవిం బడిన యంత నొకించుక ధైర్యమూని యా
క్ష్మాపతి వామలూరుభవుఁ గన్గొని మీనుడువుల్ వినంగ ని
త్త్యాపను లీనృపాలకులుఁ దద్దయుఁ గోరుచునున్నవారిఁక
న్నేపటనుండియుం బ్రియము నివ్వటిలం జదివింపుఁ డవ్వలన్. 131

క. అని పలికి సకలజనముల, ననిచిన నెయ్యమున ననిచి నందనులను దో
డ్కొని మఖశాలకుఁ జనియెన్, మనుకులమణి యంత గగనమణియును గ్రుంకెన్.

ఉ. ఆనిశ యెల్ల జానకిగుణాతిశయంబులె చింత సేయుచున్
మానవభర్త నిద్ర యనుమాట నెఱుంగక యుండి వేగినన్
స్నానము సంధ్యయుం జపము జన్నపునేమములున్ ఘటించి యా
స్థానముఁ జేరి బ్రహ్మఋషిసంఘముతో వసియించి యచ్చటన్. 133

తే. సుతులఁ గనుఁగొన్న వల్లకీశ్రుతులు బెరయ
శ్రుతుల కింపని యతులు భూపతులు మెచ్చఁ [నయ్యె.
గతిపయదినంబు లుత్తరకాండకథలు, వారు తుదముట్టఁ జదివి రధ్వరము

ఉ. ఆతఱి ఋత్విగావళికి నంచితదక్షిణ లిచ్చి యర్థిసం
ఘాతము గోరినట్ల కుతుకంబున నీవు లొసంగి ధారుణీ
నేతల దానవేంద్రరజనీచరముఖ్యుల భూషణాదులం
బ్రీతులఁ జేసి వీడుకొలిపెం బతి యందఱ నర్హరీతులన్. 135

తే. ఇటులఁ గృతకృత్యుఁ డై రాఘవేశ్వరుండు
ధరణికన్యావియోగాగ్నితప్తహృదయుఁ [కరిగి యచట
డగుచు ననుజులుఁ దనుజులు నాప్తులార్యు, లాశ్రితులు గొల్వఁగ నయోధ్య

మ. నయమార్గంబున రాజ్య మేలె నవనీనాథుండు దేవద్విజ
ప్రియకార్యంబు లొనర్చుచున్ జగతిపైఁ బెక్కగ్రహారంబు లు
చ్ఛ్రియసంపన్నతఁ గల్గఁ జేయుచు దురాచారస్థులం బాపుచున్
దయ నర్థార్థులకోర్కు లిచ్చుచు ననాథశ్రేణి రక్షింపుచున్. వ. మఱియును.

సీ. అమితదక్షిణలతో నయుతాశ్వమేధముల్, గొనకొని యొనరించెఁ గొన్నినాళ్లు
శిష్టు లౌ ననఁగ నగ్నిష్టోమయజ్ఞముల్, గురునిష్ఠ నొనరించెఁ గొన్నినాళ్లు
భూరిదానముల విప్రులు తృప్తిఁ గన నైక, గోమేధము లొనర్చెఁ గొన్నినాళ్లు
జేజే లలరఁ బెక్కు వాజపేయములు మిక్కుటపుఁ గల్మి నొనర్చెఁ గొన్నినాళ్లు
తే. లెడ తెగని యాహుతులను వహ్నికి నజీర్తి, యడరనతిరాత్ర పౌండరీకాదియాగ
కోటులఘటించెఁ బటుబుద్ధిఁ గొన్నినాళ్లు, హేమసీతాసమేతుఁ డై యినకులుండు.

చ. పోలు పతి సీతవంటిసతి పోయినపిమ్మట నింక నొక్కతెన్
వలయుని పెండ్లియాడ నని వారని నెంజలి నెవ్వ రెన్నిభం
గుల వివరించినన్ వినక క్షోణిజఁ బోలిన పైఁడిబొమ్మ ని
శ్చలమతిఁ జెంత నుంచుకొని క్ష్మాపతి సేసె ననేకయాగముల్. 140

వ. తత్కాలంబున. 141

సీ. అవని వసుంధరాఖ్యకుఁ దగ నెడలేని, హేమరాసులకాంతి నెసక మెసఁగి
వనధి రత్నాకరత్వము యథార్థముఁ జేసె, బలుతరంగల రత్నపంక్తులూని
యభ్రనామము వ్యోమమనురూపముగఁ దాల్చె, జనులుఁ గోరినవస్తుసమితిఁ గురిసి
ధర్మాభిధాన మంత్రకుఁడు నిక్క మొనర్చె, ముమసళ్ల నైనను దియఁబోక
తే. వలసినపుడెల్ల వానలు గలిగియుండెఁ, బ్రబలి రందఱుఁ బాఁడియుఁ బంటలెనసి
నెట్టుకొని కొల్చుపోఁకకుఁ బుట్టెఁడమ్మె, శ్రీరఘుస్వామి రాజ్యంబు సేయునపుడు.

క. తరణికులాధీశ్వరునకు, భరియింపఁగ నపుడు రెండుభారము లావెన్
ధరణీభారము సీతా, తరుణీచిరవిరహభూరితరభారంబున్. 143

చ, మఱవఁగ నేర్చు లోకు లథమస్థితిఁ బల్కినయట్టినిందలున్
మఱవఁగ నేర్చు నాశ్రితులు మాటికిఁ జేసిన యన్నితప్పులు
న్మఱచిన మర్త్యరాక మది నాటినసీతవియోగదుఃఖమున్
మఱవఁగ నేరఁ డయ్యె గుణమండితుఁ డారఘువీరుఁ డయ్యెడన్. 144

సీ. విద్యావయోరూప వినయశౌర్యాదులఁ, బ్రబలు లై కొడుకులు భక్తిసలుప
హృదయానుగుణముగా నేమఱ కేవేళ, ననుజన్ములఖిలకార్యములు నడప
సకలదేశాధినాయకులు కింకర్వాణు, లై పదాబ్జము లెప్పు డనుసరింప
హితమంత్రిగురుపురోహితబంధుసామంత, ముఖులు మనఃపూర్వముగ నుతింప
తే. భూమిఁ జిరకాల మేలుము స్వామి యనుచుఁ
బ్రజలు జేపెట్టఁ గలిమియు బలిమి గలిగి
యొప్పి యుండియు సీత లేకున్న కతన
నన్నియుఁ గొఱంత లై తోఁచె నవనిపతికి. 145

కౌసల్యాకైకేయీసుమిత్రలు దివంబున కరుగుట.

తే. ఏకతంబున నున్నచో నినకులుండు, భామినీమణి నూహించి పరితపించుఁ
గొలువులో నున్నయప్పుడు కొడుకులఁగని సీతరూపంబు భావించి చింతనొందు.

వ. తత్కాలంబున. 147

సీ. రాజ్యంబుఁ జేయుశ్రీరాముని విభవంబుఁ, గన్నులు చల్లగాఁ గాంచి యలరి
యమితదక్షిణలతో నాతఁ డొనర్చిన, యాగకోటులఁ గని హర్ష మొంది
యవ్వయంచు సపర్యలాచరించు కుశాది, పౌత్రులఁ గనుఁగొని బాళిఁ జెంది
సీత పోయినచింతఁ జెందనీక భజించు, నూర్మిళాదులఁ జూచి యూఱడిల్లి

తే. యెల్లబంధులఁ బోషించి యిహసుఖంబు లెల్లఁ గని సౌఖ్యసంపత్తి నెల్లయెడల
నడచి నడిసన్న కౌసల్యనాథుఁ డన్న, గోపనకే సుఖసౌఖ్యసంపదలను గని ద.

వ. అప్పుడు. 9

క. తల్లీ సాధ్వీలోకము, తల్లి యమును పాసె నకటా యనుచున్
దల్లడమందుచు రఘుపతి, తల్లికిఁ బరలోకవిధులు తానొనరించెన్. 150

చ. పతి కడ కామె చన్నయెడ పక్షములోపల నేఁగెఁ గేకయ
క్షితిపతిపుత్త్రియున్ విభునిచెల్మికి సంతతిలోఁ గ్రమంబునన్
గతిపయవాసరంబులకుఁ గాంతునిఁ జేరె సుమిత్రయున్ నయ
వ్రత లయినన్ సపత్నులు పరస్పరసౌఖ్యము లొందరెయ్యెడన్. వ. అప్పుడు.

క. ఆమాతలఁ గూర్చి రఘు, గ్రామణి మహీసురుల కొసఁగె రత్నాభరణ
స్తోమంబులు హేమంబులు, గ్రామంబులుఁ బారలౌకికక్రియలయెడన్. 153

చ. అతులవిభూతి మీఱఁ బితృయజ్ఞము లిట్టు లొనర్చి రామభూ
పతి యశుచిత్వముం దొరఁగి బంధుపురోహితమంత్రిసోదరా
న్వితుఁ డయి యొక్కనాఁడు మహనీయసభం గొలువున్నఁ గేకయ
క్షితివరుదూత వచ్చి నుతిఁ జేసి కరంబులు మోడ్చి యిట్లనెన్. 154

ఆ. స్వామివారికడకు మీమామ తమపురోహితునిఁ బంపె నాతఁ డిదిగొ వచ్చు
చున్నవాఁడు నేను మున్నుగాఁ దెలుపవచ్చితి నటన్న నృపతిశేఖరుండు.

రామునికడకు గార్గ్యమహాముని వచ్చుట.

చ. అలరుచుఁ గేకయాధిపతి యంపినగార్గ్యునికిన్ వినీతి హె
చ్చిల నెదురేఁగి వందనముఁ జేసిన దీవన లిచ్చి యాతఁడున్
విలసితలీల మించుపదివేలహయంబుల రత్నభూషణా
వళుల ధనంబులన్ వివిధవస్తుచయంబు లొసంగఁ గాన్కగన్. 156

ఆ. అవి పరిగ్రహించి యివి యేల దెచ్చితి, రింతవింత చేతు రే యటంచు
నతనిఁ దోడితెచ్చి యర్ఘ్యాదు లిచ్చి యు,త్తమాసనమున నుంచి యధిపుఁ డనియె.

చ. లలితగుణాబ్ధి మీకుఁ గుశలంబె కదా ఘనుఁ డస్మదీయమా
తులుఁడు సుఖంచునే వినయదోహలుఁ డాయనతండ్రివైభవో
జ్జ్వలుఁ డయి యున్నవాఁడె శుభవంతులె పుత్త్రులు గూర్మి మాపయిం
గలదె త్వదాగమంబునకుఁ గారణ మేమి గణింపవే యనన్. 158

మ. మృదువాక్యోక్తి విధుఁ డమ్మునీంద్రుఁ డనియెన్ మీమాతులుం డయ్యుధా
జిదిలాధీశ్వరుఁ డార్యబంధుయుతుఁడై క్షేమాన నున్నాఁడు ప్రే
మ దలిర్పన్ శుభశీలురన్ మిముఁ బరామర్శింప నన్ బంపినాఁ
డదిగా కింకొకవార్త దెల్పు మనినాఁ డాలింపు ముర్వీశ్వరా. 159

శా. గంధేభప్రతిమానవిగ్రహు లుదగ్రస్యందనుల్ బాహుగ
ర్వాంధుల్ సింధుతటోభయాశ్రితులు మా యాయుద్ధబద్ధాశయుల్
గంధర్వుల్ శరచాపధారులు ప్రజం గారించుచున్నారు దు
స్సంధుల్ వారలఁ బట్టి చంపి బుధులన్ సంరక్ష సేయందగున్. 160

ఉ. ధారుణికిన్ భరం బయినదారుణచిత్తుల సంహరించినన్
భూరియశంబు పుణ్యమును బొందెడినేకద గల్గు రాజ్యము
ల్పూరత మించు నీసుతులలోపల నెవ్వరినైన నిర్వురన్
వారక యచ్చటన్ నిలుప వచ్చుఁ బ్రజావలి హెచ్చు నందునన్. 161

తే. అనియు నీమామ పనిచినాఁ డనిన రాముఁ, డెవ్వనికుమారు లవ్వీరు లెందఱుగల
రనిన వారెల్లమూఁడుకోట్లు వనినాథ, ఖలులు శైలూషసుతులంచు గార్గ్యుఁ డనిన.

చ. విని కడు సమ్మతించి రఘువీరుఁడు గర్గ్యునిఁ జూచి పల్కె నో
మునివర యద్దురాత్ముల నమోఘశరాహతి నుక్కడించి శౌ
ర్యనిధులఁ దక్షపుష్కరుల నాత్మతనూజుల నందు నిల్ప నా
యనుజలలామునిన్ భరతు నంపెద రేపు బలాన్వితంబుగన్. 163

తే. విభవముల్ మించు గంధర్వవిషయములకుఁ, బట్టములు గట్టఁ బనిచెద భరతసుతుల
నీక్షణంబువ నని వారి కిర్వురకును, జెలఁగి పట్టాభిషేకముల్ సేసె విభుఁడు.

భరతుఁడు రామాజ్ఞచే గంధర్వులమీఁదికి యుద్ధమునకుఁ బోవుట.

ఉ. ఇట్టులఁ దక్షపుష్కరుల కిర్వురకున్ రఘుభర్త పట్టముల్
గట్టి వినీతుఁ డౌభరతుఁ గన్గొని గార్గ్యులఁ గొల్చి రేపె పొ
మ్మిట్టుల మైనబల్మిఁ బొలియింపుము వైరులఁ గట్టు మచ్చటం
బట్టణయుగ్మ మందులఁ గుమారుల నిల్పుము రమ్ము నావుడున్. 165

చ. సవినయబుద్ధి నాతఁడు హాసా దని యమ్మఱునాఁటివేకువన్
దివసముఖోచితక్రియలు దీర్చి కుమారులతోడ వచ్చి రా
ఘవునకు మ్రొక్కి దీవనలఁ గైకొని వీడ్కొని యంగిర స్తనూ
భవునిఁ బురస్కరించుకొని పౌరుష మొప్పఁ జనెన్ జయార్థియై. 166

వ. అప్పుడు. 167

సీ. అతిఘోరఘీంకారకృతవైరి మదవార,ణములైనమదవారణములు గదలె
ఘనఖురోద్ధతరజోంధకారాంధహరిసైంధ,వములైనబహుసైంధవములు నడచెఁ
జటులకేతనకాండచలితతారామండ,లములైనరథమండలములు దరలె
వీతిభాగభియాతివిదళనోద్ధతహేతి, కోటియైనపదాతికోటి వెడలె

తే. నందు భేరీధణంధణల్ గ్రందుకొనియె, శంఖభుంభునినాదముల్ సందుకొనియె
మురజపణవాదిఘోషముల్ ముందుకొనియె, నమితకాహళరవము మిన్నందు [కొనియె.

శా. ఈలీలన్ బహుసేనఁ గూడి భరతుం డేఁగంగ నాత్రోవలోఁ
గాలగ్రవుఁ డితండె సుమ్ము మనకున్ గంధర్వమాంసాదులం

గీలాలంబులఁ దృప్తిఁజేయు ననుచుం గీర్తింపుచున్ భూతభే
తాళక్రూరపిశాచకోటి నడచెన్ దండుంబలెన్ వెంబడిన్. 169

క. ఆలాగె యనుసరించె స్రృగాలవృకవ్యాఘ్రముఖమృగంబులు ఖగముల్
నేలయు నింగియు నెఱసె విశాలచమూకలకలము పిశాచార్భటులున్. 170

వ. ఇవ్విధంబున. 171

మ. నెలమీఁదం బదియేనునాళ్లకు మహానీకంబుతో నాత్మమా
తులుప్రోల్ జేరి యతండు నిల్వ రహి నంగదుఁడు నాఁటికిన్ నిల్చి వెం
పలరంగా మఱునాఁడె కేకయులు సాహాయ్యంబు రా శాత్రవుల్
గలఁగన్ రామసహోదరుండు సనియెన్ గంధర్వదేశంబుపైన్. 172

మ. పటహధ్వానములున్ భటార్భటు లదభ్రక్రోధయోధచ్ఛటా
ఘటితేష్వాసగుణధ్వనుల్ నిజవధూగర్భైకనిర్భేదనో
ద్భటలీలన్ నిగుడం దదాగమనవార్తల్ విన్నవారౌట నొ
క్కట గంధర్వులు వచ్చి తాఁకి రలుకం గాఢుల్ స్వసేనావలిన్. 173

క. కడలిం గడలి యెదుర్కొను, కడిమిన్ భరతేంద్రసేన గంధర్వులపై
వడి నిగుడ బెడిదముగఁ దలపడి పోరెదునపుడు పోరు భయదంబయ్యెన్.

క. నిలునిలుమను నెలుఁగులు తలతలమనియెడు నెలుఁగు లడరఁగ తాఁకెడి యెలుఁగుల్
కిలకిల నార్చు నెలుంగులు, బళిబళి యను నెలుఁగులును నభం బవియించెన్.

సీ. నడుచుచప్పుడు డాసిపొడుచుచప్పుడుఁ గేక,వేయుచప్పుడు దొమ్మిసేయుచప్పు
డాఁగుచప్పుడు చెలరేఁగుచప్పుడుఁ గత్తు,లొరయుచప్పుడుమూఁకవిరియుచప్పు
డెదిరించుచప్పుడు బెదరించుచప్పుడ, గ్గించు చప్పుడు హుంకరించు చప్పు
డదలించుచప్పుడు విదళించుచప్పుడుఁ, బిలుచుచప్పుడుఁ బురికొలుపుచప్పు

తే. డుభయసేనల సమరీతి నుప్పతిల్లి
మిక్కుటపుఁగిన్కఁ జదలాని పిక్కటిల్ల
మనుజయోధులు శైలూషతనుజయోధు
లేడహోరాత్రములు పోరి రీరసమున. వ. మఱియును. 177

సీ. చరణాహతుల భూమి జనియించురజముచే, నిఖిలదిక్కుల నిర్లు నించినించి
జళిపించువిచ్చుకత్తులవల్లఁ దులకించు, మించులు దివి యెల్ల ముంచిముంచి
జముఁడు బిట్టాడించుజంత్రంపుబొమ్మల, ట్లలంత జెందక క్రుమ్ముకలాడి యాడి
కుసుమితాశోకాళికొమరునఁ గ్రొత్తనె, త్తుటివాఁకలను దొప్పఁదోఁగితోఁగి

తే. చెయ్వు లులియంగ మూర్ఛలఁ జెంది చెంది
యలవుకలిమి నొకింతలోఁ దెలిసి తెలిసి
సింహములలీల గర్జనల్ జేసిచేసి, యుభయయోధులుపోరాడి రొక్కమొగిని.

వ. అప్పుడు. 179

తే. ఒరలుమదకరు లుర్విపైఁ బొరలుహరులు
విఱుగు తేరులు బల మేది యొఱగుభటులు
వ్రాలుపడగలు నెత్తుటఁ దేలుగొడుగు, లలబలములందు రెంటను గలిగియుండె.

సీ. పొలసుతేకాటిపేగులు మాడియున్న ప్రేతవ్రాతములబీదతనము వాసెఁ
బ్రమదల కస్థిహారము లియ్యఁ గోరిన, డాకినీతతియభీష్టములు గల్గె
గీలాలనదులలోఁ గేళి సల్పఁ దలంచు, శాకినీసమితిముచ్చటలు దీరెఁ
బచ్చిపీనుఁగులకై బహుదేశ మరుదెంచి, నట్టిబేతాళులకు నాత్మ లలరెఁ

తే. గ్రొవ్వు మజ్జయు మెదడును గూర్చి బ్రహ్మ, రాక్షసశ్రేణులకు సమారాధనంబు
సేయ నెంచినదయ్యెంపు జెలులయెన్ని, కలును ఫలియించె మహాకదనమునను.

శా. ఆలోనం బగవారిఁ గన్గొనఁగి మాయాయుద్ధలీలారతిన్
శైలూషాత్మజు లంబరస్థు లయి మజ్జామాంసచర్మాస్థులున్
శైలాదుల్ గురియించి సేన నొగిలించం గాంచి కల్పక్షయ
క్ష్వేలగ్రీవునికైవడిన్ భరతుఁ డక్షీణక్రుధాక్రాంతుఁడై. 182

శా. సంవర్తార్కమండలస్ఫురితతీక్ష్ణజ్యోతిరుజ్జృంభి యౌ
సంవర్తాస్త్రము వింటఁ బూన్చి జగముల్ శంకించఁగా నేసినన్
సంవర్తాశుగవేగ మొప్ప నదియున్ జ్వాలాస్ఫులింగోగ్రమై
సంవర్తాగ్నివలెన్ దహించి నపు డాశైలూషజశ్రేణులన్. 183

క. ఈరీతి మూఁడుకోట్ల మ,హారథికుల క్షణములోన నడఁగించినయా
ఘోరాస్త్రరాజ మపసం,హారము గావించె భరతుఁ డమరులు వొగడన్.

{భరతుండు గంధర్వులం బరిమార్చి తనకుమారు లగుతక్ష పుష్కరులం దద్రాజ్యంబున నిలిపి యయోధ్యకు వచ్చుట.}

మ. భరతుం డీగతి నుగ్రశాత్రవతతిన్ భంజించి తద్దేశముల్
సరసప్రౌఢిమ నాక్రమించి ప్రజ లెంచన్ సింధుభూమిన్ సమ
గ్రరమావైఖరి మించ నొక్కపురమున్ గాంధారధాత్రి శుభా
కరశిల్పోన్నతిఁ గాంచు నొక్కపురముం గల్పించి యారెంటికిన్. 185

ఆ. పొసఁగఁ దక్షశిలయఁ బుష్కరావతియు నా,సంజ్ఞ లాచరించి స్వర్గభంగి
దనరుతక్షశిలను దక్షునిఁ బుష్కరా,వతిని బుష్కరాఖ్యసుతుని నిలిపె. 186

చ. పురముల రెంట నిక్కరణిఁ బుత్త్రకులన్ సిరిఁ బొంద నిల్పి యా
భరతుఁడు నాఁడు నాఁటి కిలఁ బట్టణముల్ ధనధాన్యవస్తుభా
స్వరములు గా ద్విజాతినృపవైశ్యభటాదికవర్ణవైభవా
కరములు గా రథేభతురగస్ఫురితంబులు గా నొనర్చినన్. 187

సీ. రాజితజ్యోతిరింగితజలదాగార,రాజితప్రాకారరాజిఁ దనరి
చంద్రప్రభాప్రదీప్తచంద్రమణిశృంగ,చంద్రశాలాభంగిశాలలఁ దగి

రమణీయతరవాసరమణిప్రఘర్షిసా,రమణిస్ఫురితగోపురముల వెలసి
రాజగాజధనోత్కరరాజన్యసంవాస,రాజమార్గములచే రహిఁ వహించి
తే. కేళికాసారవాపికాశేయరూప,కృతకకుధరోపవనదేవగేహమందు
రాధ్వజవిచిత్రకుడ్యతోరణవిశేష,భాసురశ్రీల నొప్పె నప్పట్టణములు. 188
క. అలకామరావతులక్రియ, నలరెడునప్పట్టణముల నైదేండ్లలమిన్
నిలిచి కుమారుల వీడ్కొని, బలువేడుక రామునకడకు భరతుఁడు వచ్చెన్.
తే. వచ్చి పరమేష్ఠి నర్చించువాసవుండుపోలె నతఁ డన్నపాదాబ్జములకు మ్రొక్కి
యతులమణిపూజ లొనరించి యరివధంబు
మున్నుగాఁ గలకార్యముల్ విన్నవించె. 190
తే. విన్నవించిన రఘురాము విభుఁడు సంతసించి తమ్ములనిరువురఁగాంచియనఘు
లారమనయార్మిళేయులకై నపురము,లెవ్వియనఁగ గైకయీపుత్రుఁడిట్టులనియె.
ఉ. అంగధరాంగనామణికి నంగద మై తగునంగదీయమి
య్యంగదుఁ డేలు నుత్తరదిశాభరణం బనఁ జంద్రకాంతసం
జ్ఞం గర మొప్పు పోల్ తనుజన్ముఁడు గైకొను నట్లు సేయుఁ డ
న్నం గడు సంతసిల్లి రఘునాయకుఁ డుంచితవాసరంబునన్. 192
తే. అట్ల వారికిఁ బట్టముల్ గట్టి పశ్చిమమున నంగదు నిలుప లక్ష్మణునిబనిచెఁ
జంద్రకేతుని మల్లదేశమున నునుపఁ,బనిచె భరతునిసమముగాబలములొసఁగి.
చ. పనిచిన వారు నవ్విభుఁడు పంచినకైవడి నందు నందు న
త్తనయుల నుంచి వారికి హితం బుపదేశ మొసంగి రాజ్యముల్
పనుపడ నొక్కవత్సరము పాయక తాము వసించి తత్తదా
ర్యనుతుల వారి వీడ్కొని నిజాగ్రజుఁ గొల్వఁగ వచ్చి రయ్యెడన్. 194
ఆ. వచ్చి కొలుచు ననుజవరులతో రఘుభర్త, దనరె గార్హపత్యదక్షిణాగ్ను
లనుసరింప వెలయునాహవనీయాగ్ని,వలె విభూషణాంశువులు వెలుఁగ. 195
ఆ. ఇవ్విధమున రాముఁ డేకాదశసహస్ర, వత్సరములు పరమవైభవమున
నేల నాల్గుచెఱఁగు లేలెఁ ద్రేతాయుగం, బాదియుగములీల నతిశయిల్ల.
క. ఘనమతులు భరతలక్ష్మణు, లనవరతము రామసేవనాసక్తమతిం
దనరుచుఁ గాలము చెరువ,యని యెఱిఁగియుఁ గలఁగకుండిరాసమయమునన్.

యముఁడు మునివేషియై రామునికడకువచ్చి రహస్యంబుగ బ్రహ్మవాక్యములఁ దెల్పుట.

సీ. తనశోణతారకాంతరకాంతిచంచల,చంచలాంచజ్జటాచ్ఛటల నించి
తనచతుర్దంష్ట్రికాధళధళల్ పరిశుద్ధ,భసితాంగరాగసంపదల నుంచి
తనకేలిదండంపుదండితనం బెల్ల, హస్తస్ఫురద్బ్రహ్మయష్టి నిలిపి
తననిండుమేనికంబైనచాయ కటిబద్ధ,నవ్యకృష్ణమృగాజినమునఁ బూన్చి
తే. శాంతభావంబు గిరణాప్రసన్నముఖము, నిర్మలోదకపూర్ణకుండికయుఁ దనర

జటిలవేషంబు ధరియించి। జముఁడు వెలిహారమున కేఁగుదెంచి। లక్ష్మణునకని

ఉ. ఇచ్చటికిఁ గొక్క తాపసకు।లేశ్వరుఁ డంపఁగ నేను దూతనై (యె.
వచ్చితిఁ బద్మబంధుకు।లవర్యునిఁ గన్గొని మాటలాడఁగా
నచ్చతురాత్ముతోఁ దెలుపు।మయ్య మదాగమనంబు నావుడుం
జెచ్చెర లక్ష్మణుండు నృపుఁ। జేరి కరంబులు మోడ్చి యిట్లనున్. 199

చ. దినకరతీక్ష్ణతేజమున। దృష్టికి వ్రేఁ గొనరింపుచున్నవాఁ
డనితరధర్మమూర్తి యొక।యార్యుని సూత తపస్వి దేవరం
గనుఁగొని మాటలాడుటకుఁ। గా మొగసాలకు వచ్చి నిల్చినాఁ
డన విని రాముఁ డాతని ర।యంబునఁ దోడ్కొని రమ్ము నావుడున్. 200

చ. అతఁడును శీఘ్రయానమున। నమ్మునిఁ దోకొని వచ్చునంతలోఁ
బతి యెదురేఁగి నమ్రుఁ డయి। పాద్యము మున్నుగఁ బూజ లిచ్చి యు
న్నతకనకాసనస్థితు నొ।నర్చి ప్రసన్నత మించి పల్కె నో
యతులవివేక యెవ్వరిట। కంపఁగ వచ్చితి వానతియ్యవే. 201

చ. మిముఁ గనుఁగొన్నయంత నల।మిత్రునిఁ జూచినయట్లు మానసా
బ్జ మలరె నామ మేమి తెలు।పం గదె యన్న నతం డనున్ రహ
స్యముగ వచింతు నిజ్జనుల। నందఱఁ బంపుము రామ నీవె కా
క మఱి పరుల్ వినంగ నధి।కారులు గారు మదీయవాక్యముల్. 202

క. అదిగాక యిర్వురమును స।హృదయుల మై మాటలాడు।నెడ నిచటికి నీ
తిదొలంగి వచ్చినాతని, విదళించెద వేనిఁ గార్య।విధ మెఱిగింతున్. 203

చ. అన విని కొంతసేపు హృద।యాబ్జమునం దలపోసి మంచిదే
యని సభ నున్నయందఱ బ్రి।యంబునఁ బంచి విభుండు లక్ష్మణుం
గనుఁగొని నీవు వాకిటనె। కాచుకయుండు మి టెవ్వరైన వ
చ్చిన నిది వేళ గా దని వ।చింపుము పొమ్మని పల్కెనయ్యెడన్. 204

క. ఆకుహనాముని శేఖరుఁ, డేకతమున నున్న రాఘ।వేశ్వరుఁ గని సీ
తాకాంత బ్రహ్మ పనుపఁగ, నీకడ కేతెంచినాఁడ। నే నంతకుఁడన్. 205

ఉ. ఈవు నృపాలమాత్రుఁడవె। యీసచరాచరభూతకోటికిన్
దేవుఁడ వై నవిష్ణుఁడవు। దేవకిరీటచిరత్నరత్నశో
భావృతపాదపద్ముఁడ వ।నాది వసంతుఁడ వబ్జగర్భుఁ డ
య్యా వినిపింపు మన్నవిధ। మంతయు నూఁకొను ముగ్గడించెదన్. 206

సీ. ఆదికాలమున క్షీ।రాబ్ధిలోఁ జలువమ,న్నీనిపైఁ బవళించి। నిదురఁ జెంది
కొన్నికల్పము లరు।గుటయు మేల్కనిభవ,న్నాభిఁ బుట్టినతమ్మి నను సృజించి
నీవీనులందె జ।నించిన మధుకైట,భాఖ్యులం ద్రుంచి త।దస్థితతుల
ధరములు మెదడున। ధాత్రియుఁ గల్పించి, లోకాధిపత్యంబు। నా కొసంగి

తే. బాధలిడుదైత్యులవధింపఁ బ్రతినఁబూని, వెనుక రావణుచేనొచ్చి వేఁడుకొన్న
సురల రక్షింప దశరథసుతుఁడ వగుచు, నవతరించితి వని నొంచితసురవరుని.

తే. మొదటఁ బలికిన చందానఁ బదునొకండు, వేలయేండ్లుర్వి యేలితి వేలయింకఁ
దామసము సేయ రమ్మాత్మధామమునకు, నిలుము రాజ్యేచ్ఛ గలిగిన నేల నధిప.

చ. అని పరమేష్ఠి దెల్పు మనె నంచుఁ బకేతవిభుండు వల్కినన్
విని చిఱునవ్వు నవ్వి రఘువీరుఁడు వారిజసంభవుండు ప
ల్కినదె హితోక్తి గావలయు కృత్యము లన్నియు నయ్యె నియ్యెడం
బను లిఁక లేవు వచ్చెదఁ బ్రభావనిధీ యని పల్కుచున్నెడన్. 209

దుర్వాసుఁడు క్షుత్పీడితుండై రాఘవుకడకు వచ్చుట.

సీ. అనసూయగర్భశుక్తిని రూపుఁగని యేమహర్షి ముక్తాగ్రగణ్యత వహించె
నత్రిసంయమితపోధాత్రీరుహమున కేయతివరేణ్యుఁడు ఫలాకృతి రహించె
నింద్రురాజ్యవిభూతి యేమానిశాపాఖ్య, రావలి వాయువై యబ్ధిఁ గలిసె
రుద్రునియత్యుగ్రరోషాగ్ని యేమునీశ్వరునిచందమున గోచరతఁ జెందె

తే. నట్టిదుర్వాసుఁ డవ్వేళ నరుగుదెంచి, మోసలవసించు రాముతమ్మునిఁ గనుఁగొని
యధిపుతోఁ దెల్పు మారాక యనిన నతఁడు
నెంతయు వినీతుఁడై మ్రొక్కి యిట్టు లనియె. 210

మ. జటిలాగ్రేసర వేళ గాదు రఘువంశస్వామి యేకాంతలం
పటచేతోగతి నున్నవాఁడు క్షమియింపం జెల్లు నొక్కింతసే
పటకున్ నాకును బోవరా దనిన రోషాగ్నిజ్వలజ్జ్వాలికా
చటులక్రూరకటాక్షుఁ డై యతఁ డనున్ సౌమిత్రితోఁ గ్రమ్మఱన్. 211

చ. నను నిలుపన్ బితామహజనార్దనశంభులకైన శక్తి లే
దనఁగ నొకండు శక్తుఁడె నృపాగ్రణి కేవు మదాగమంబు దె
ల్పనిపని నిక్కమేని హితబాంధవమంత్రులతోఁ ధనంబుతోఁ
దనయులతో మిముం గినిసి దగ్ధులుగా శపియింతు నావుడున్. 212

తే. గడగడ వడంకి పెక్కండ్రుమడియుకంటె, నరయ నొక్కనిచావు మేలనితలంచి
రాఘవునిఁ జేరి మ్రొక్కి దుర్వాసుఁ డిపుడు
దేవ యరుదెంచినాఁ డంచుఁ దెల్పుటయును. 213

ఉ. వాసరరాజవంశమణి వాసరరాట్సుతు వీడుకొల్పి దు
ర్వాసునిఁ జేరఁ బోయి యభివందనముల్ ఘటియించి యేల వి
చ్చేసితి రేమి పూజనలు సేయుదు నావుడు వేయియేండ్లు నేఁ
జేసినబత్తపంబునఁ గృశించితి నాఁకలి దీర్పవే యనన్. 214

చ. వడియము లొల్పుఁబప్పు గలవంటకముల్ పెరుగుల్ ఫలాదులుం
బడిద్రము లప్పముల్ వడలు పాయసముల్ కలమాన్న మాజ్య ము

ప్పడములుఁ గూరలుం బెరుగుఁ బచ్చడు లాదిగ నింపి భోజనం
బిడిన నతండు మెచ్చుచు యథేష్టముగా భుజియించి పోయినన్. 215

క. కీనాశుని సమ్ముఖమునఁ, దానూనిన ప్రతిన దలఁచి దశరథసూనుం
డానన మువంచి ధైర్యవిహీనుండై దీనవృత్తి నిట్లని వగచెన్. 216

లక్ష్మణుండు రామపరిత్యక్తుండై సరయూనదిం గ్రుంకి దివంబున కరుగుట.

చ. కటకట యేల యిచ్చటికిఁ గాలుఁడు వచ్చె మహాప్రతిజ్ఞ యే
మిటికి నొనర్చితిన్ సుజనమిత్రుని నా సహజన్ముఁ బాసి నే
నెటువలె నిల్తు నెల్లు వచియించెదు నివ్వెడమాట నెవ్వరుం
గటికిమనంబుతోడ నవకార్యము లిట్టివి యాచరింతురే. 217

సీ. స్రక్చందనాంగనాసౌఖ్యముల్ వర్జించి, నాతోడఁ దొల్లి కాననలకు వచ్చె
నెడపక పదునాలుగేండ్లు నిద్రాహారములు మాని నాకు సేవలు ఘటించె
సీతఁ బాసినవాఁడ నై జెడనియ్యక ధైర్య, మొసఁగ మాటాడి నన్నుపచరించె
రణరంగమున మదర్థమ్ముగా నతికాయ, శక్రజిత్ప్రముఖుల సంహరించె

తే. హృదయ మెఱిఁగి ప్రవర్తించె నిన్నినాళ్లు, నిట్టిహితుని నిట్టివిశ్వాసి నిట్టియాప్తు
నిట్టితమ్ముని బ్రతినకై యెట్టు లొంతు, నేమి సేయుదుఁ దుది దైవ మెంత చేసె.

వ. అని శోకబాష్పాకులితనేత్రుండై యద్దశరథపుత్త్రుండు పెక్కుభంగులం బనవి
పనవి కన్నీరు కరతలంబునం దుడుచుకొని యొట్టకేలకు నెప్పటియెలుంగు
నూల్కొల్పి చెంగట నున్నయనుంగుఁదమ్మునిం గనుంగొని యిట్లనియె. 219

చ. అలుక వహించి యత్రికొడు కాఁకటి వెల్లువ రేఁగి యాదటం
బాలియఁగఁ దిట్టి పోయినను బోదుము నెమ్మది నాత్మహానికి
న్దలఁకక యేల వచ్చితివి నాయెడకున్ సడి కోర్చి నిన్ను ని
ర్మలు నెడఁబాసి నొంటి నికఁ బ్రాణము లెట్లు భరింతుఁ దమ్ముఁడా. 220

క. ప్రతిన యొనర్చిన నెపమున, నృతిఁ బొందం జేయు ననుచు నేమోయి ననున్
సతతంబు నమ్మికొలచితి, వతులగుణాభరణ లక్ష్మణా యని వగవన్. 221

ఉ. ఆరఘువీరుఁ జూచి వినయంబున లక్ష్మణుఁ డిట్లనున్ ననుం
గూరిచి చింత సేయకుము కోవిదు లాపదలం గలంగ రె
వ్వారికిఁ గాలముం గడవ వచ్చునె మీరు ప్రతిజ్ఞఁ దప్పినన్
ధారుణి గ్రుంగదే స్వకులధర్మము మానుదురే నరాధిపుల్. 222

చ. ఎలమి వహించి నన్నుఁ ద్యజియింపక యుండితిరేనిఁ బెక్కులం
గలయు నసత్య మందులకుఁ గారణ మేఁ గన నన్నుఁ జెందుఁ ద
త్ఫల మటు గాకయుండ నరపాలక నన్నుఁ దొరంగి సత్యమున్
విలసితకీర్తియున్ నిలుపవే యన రాముఁడు ఖేద మందుచున్. 223

క. కులగురుఁడైన వసిష్ఠుని, నలఘుచుతుల మంత్రివరుల నార్యుల హితులం

బిలిపించి జమునిరాక మొదలుకొని సకలంబు దెలిపెం దత్సభ్యులకున్. 224

చ. తెలిపి వినీతు సోదరుఁ బ్రతిజ్ఞ యటంచుఁ ద్యజింపఁ గూడు నే
తలఁ కెడిఁ జిత్త మెయ్యది హితం బెఱిఁగింపుఁడు మీర లిందఱుం
గలఫల మన్న నొండొరుమొగంబులు సూచుచుఁ దేర్చి యెద్దియుం
బలుకఁగ నేర కూరక సభాసదు లున్న వసిష్ఠుఁ డిట్లనున్. 225

చ. ప్రతిన యటంచు లక్ష్మణునిఁ బాయుట యెట్లన నేల రామ నీ
ప్రతిన దొలంగినం బలు కబద్ధ మనంబడు నయ్యసత్యతన్
హత మగు ధర్మ మాసుకృత మంతముగా జగముల్ నశించు లో
కతతులు పెక్కునాశ మగుకంటె సహోదరుఁ డొక్కఁ డెక్కుడే. 226

చ. సకల మనిత్య మెప్పటికి సత్యము నిత్యము సత్యసంధు లై
ప్రకటయశోవిభూతి మనరా మనరాజు లసత్య మాడ నో
పక కద నిన్నుఁ గానలకుఁ బంచె భవజ్జనకుం డెఱుంగవే
యకుటిలసత్యసంపద జనాధిప కీర్తి వహింపు నావుడున్. 227

క. ఆమాటలు విని సభ్య, స్తోమము విధి చెట్ట యనుచు దూఱఁగ రామ
స్వామి కడుఁ దెగువఁ జేకొని, సౌమిత్రిం జూచి ధైర్యసంపద్ధ ననియెన్. 228

చ. ఎడపక యెంతతప్పు ఘటియించినచో నినువంటితమ్మునిం
గడఁగి వధింపఁ జాల నధిక ప్రతిభాన్వితు లైనవారికి
న్విడుచుట చంపు టొక్కగతి నిన్నుఁ ద్యజించితి నీకు నిచ్చయా
నెడ కిఁక నేఁగు మన్న నతఁ డెంతయు శోకవిషాదమూర్తియై. 229

చ. అడలుచు నన్నపాదముల కప్పుడు సాఁగిలి మ్రొక్కి యార్యుల
క్కడిజనముల్ విభుంపఁ దనుఁ గన్గొని యశ్రులు నించఁ గొల్వు వె
ల్వడి సరయూతరంగిణి కవార్యధృతిం జని క్రుంకి యోగ మ
య్యెడ ధరియించి యాత్మఁ దనయెప్పటిరూపు దలంచునంతలోన్. 230

చ. ఎలమిఁ బ్రసూనవృష్టి గురియింపుచు నింద్రుఁడు వచ్చి శంఖకా
హళములు మ్రోయ రంభ మొదలైనచెలుల్ నటియింప నమ్మహో
జ్జ్వలనిధి మేనితోడఁ ద్రిదివంబునకుం గొనిపోయె వేడ్క నం
దలిబుధు లౌర వచ్చె హరినాలవపా లని ప్రస్తుతింపఁగన్. 231

తే. దివమునకు నిట్లు లక్ష్మణదేవుఁ డరిగి, యచట దివిజులచేఁ బూజలంది కోటి
భానుబింబప్రభాభాసమానుఁ డగుచు, నిత్యముక్తాశ్రయం బైన నెలవుఁ జేరె.

ఉ. అంత వసిష్ఠముఖ్యు లగునార్యులఁ గన్గొని రాముఁ డిట్లనున్
వింతగఁ దోఁచుచున్నయది విశ్వము లక్ష్మణుఁ బాసి నిల్వలే
నింతటనుండియున్ భరతు నిప్పుర మేలెడునట్లు సేసి లో
కాంతరగామి నైనభరతానుజునిం దిలకింప నేఁగెదన్. 233

చ. అన విని భీతుఁడై భరతుఁ డన్నకుఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి పల్కె నో
యినకులనాథ యీధరణి యేటికి నింద్రపదాధిపత్య మి
చ్చిన మిముఁ బాసి నే క్షణము సేపయినన్ వసియింపఁజాల మీ
కనిశము సేవఁ జేయుటయె యంచితరాజ్యము వేయు నేటికిన్. 234

క. నరవర కోసలదేశము, పరిపాలన సేయఁ గుశునిఁ బట్టము గట్టం
దురుకృప నుత్తరకోసల,ధరణికిఁ బతిఁజేయుఁ డతనితమ్ముని ననఁగన్. 235

చ. అనియె వసిష్ఠుఁ డోరఘుకులాధిప మీపలు కాలకించి యీ
జను లెడఁబాయలేనివెత జాలి వహించిరి వీరిఁ దేర్పఁగాఁ
జను నన రామచంద్రుఁడు ప్రసన్నత నాప్రజఁ జూచి మీరు కో
రినపని యేమి దెల్పుఁ డొనరించెద నెట్టిది యైన నావుడున్. 236

ఉ. పౌరులుఁ మంత్రులున్ భటులు బంధులుఁ బ్రాంజలులూని నిల్చి యో
కారుణికాగ్రగణ్య కలకాలముఁ బ్రోచి మముం ద్యజించి పో
మేరయె పుత్త్రపౌత్త్రసఖమిత్త్రసహోదరగేహినీసుహృ
ద్వారముతో మిముం గొలిచి వచ్చెద మెక్కడఁ జన్న నావుడున్. 237

క. ఎలనగ వారలయి రఘూద్వహుఁ, డల మనుజులమనవి వినికృతాంతునిపలుకుల్
దలఁచుకొని మంచి దనియెం, గలవె సమర్థుల కసాధ్యకార్యము లెందున్.

రాముండు కుశలవులకుఁ బట్టము గట్టుట.

క. కోసలకన్యానుతుఁ డిటు, లాసించినయట్టి ప్రజల నలరించి కృపం
గోసలదేశమునకుఁ బతిఁ, జేసెఁ గుశు విపక్షకరటిశితాంకుశునిన్. 239

క. లవు నంఘ్రిద్యుతిజితప,ల్లవు నంగవిలాసవిభవలజ్జితరతి ప
లవు నుత్తరకోసలమున, కవనీశ్వరుఁ డధిపుఁ జేసె నార్యులు మెచ్చన్. 240

ఆ. ఇటుల దొరలఁ జేసి యిద్దఱు సుతులకుఁ, క్షేమ మిచ్చినట్టిభూములందు
రావణాహితుఁడు కుశావతి యనుప్రోలు,శ్రావితాఖ్యపురము సంఘటించె. 241

ఉత్సాహ. దేవతాసరిత్సరోజదేదివన్మరాళసం
భావితాభ్రవిభ్రమభ్రమస్ఫురత్సురేశ్వర
గ్రావబద్ధగోపురప్రకాశముల్ కుశావతీ
శ్రావితాభిధానసత్పురంబు లొప్పె నెంతయున్. 242

చ. పురయుగ మిట్లొనర్చి యటఁ బుత్త్రులఁ బంపెడువేళ రాఘవుం
డిరువురకున్ సమానముగ నిచ్చె రథేభభటాశ్వపంక్తులం
గరుణఁ గనుంగొనెన్ జనకకన్యఁ దలంచి కవుంగిలించి త
చ్ఛిరములు మూర్కొనెన్ నయవిశేషము లెల్లఁ దలంచి ప్రేముడిన్. 243

చ. ఇనకులభర్తచే దనయు లిట్లుపలాలితులై తదంఘ్రియు
గ్మనఖవిభల్ స్వఫాలఫలకప్రలసద్ఘనసారరేఖలం

జెనకఁగ మ్రొక్కి దీవనలు సేకొని వీడ్కొని బాష్పపూర్ణలో
చను లయి పోయి రవ్విభుఁ డొసంగిన చోట్లకు సైన్యసంగతిన్. 244

శత్రుఘ్నుఁడు తనకుమారులకుఁ బట్టముగట్టి రామునికడకు వచ్చుట.

తే. అంత శత్రుఘ్నుఁ డొడితెఱమ్మునిన్నృపాలుఁ, డాప్తుఁ డగుదూత నొక్క-నిననుపవేగి
రమునఁ జని వాఁడు మూఁడహోరాత్రములకు
నధికసౌభాగ్యమధుర యామధురఁ జేరి. 245

మ. అలశత్రుఘ్నునిఁ గాంచి లక్ష్మణునిర్యాణంబు పౌర శ్రితా
దులు దాముం బతిఁ గొల్చి పోవుటకు నుద్యోగించు టాత్మీయపు
త్త్రులకున్ గోసలభూము లిచ్చి జననాథుం డూర్ధ్వలోకోన్ముఖా
కలితప్రజ్ఞ వహించి యున్కి మొదలౌ కార్యస్థితుల్ దెల్పినన్. 246

క. విని కలఁగియుఁ గలఁగక యజ్జననాథసుతుండు ధైర్యసంపన్నతఁ గాం
చనుఁ డనుపురోహితునిఁ బురజనములఁ బిలిపించి ప్రియ మెసఁగ నిట్లనియెన్.

తే. అన్న నెడఁబాసి లక్ష్మణుం డమరపురికి, నేఁగెనఁట యెల్లప్రజలతో నింకవిభుఁడు
వెడల నున్నాఁ డఁట యయోధ్య విజన మయ్యె
నఁట విలోకించితిరె కాల మెటుల వచ్చె. 248

ఉ. రామవిభుండు లేని యమరావతినైన క్షణంబు నిల్తునే
యీమధురాపురంబునకు నింక సుబాహు మదగ్రపుత్త్రునిన్
స్వామిగఁ జేసి యుంచి విదిశాపురరాజ్యము శత్రుఘాతికిం
బ్రేమ నొసంగి పోయెదను మీర లనుజ్ఞ నొసంగుఁ డియ్యెడన్. 249

క. అని పలికి వారియనుమతిఁ, గొని యాయాపురములకును గొడుకుల నభిషే
చన మొనరిచి చెఱిసగముగ, ఘనబలములఁ బంచియొసఁగి గమనోన్ముఖుఁ డై.

క. సుతదారాదుల వీడ్కొని, యతఁ డతిధైర్యమున నొంటి నరదముతో శ్రీ
పతిసంప్రేషితదూతాన్వితుఁ డయి సాకేతమునకు నేతెంచి వెసన్. 251

శా. సందర్శించె మహాసభాంతరమునన్ శత్రుఘ్నుఁ డుద్యత్సదా
నందున్ భూరికుశాసనస్థితు మునీంద్రశ్రేణిసంభావితున్
సందీప్తానలతేజు శాంతినిరతున్ క్షౌమాంబరోద్ధారు స్వ
చ్ఛందుం జంద్రనిభాననున్ ఘనసదృక్శ్యామునిన్ రామునిన్. 252

క. సందర్శించి ప్రియంబున, వందన మొనరించి స్వామివారియనుజ్ఞన్
నందనులఁ దగినభూముల,యందు నిలిపి వచ్చినాఁడ నకలంకమతిన్. 253

చ. పలుకులు నేయు నేల మిముఁ బాసి యిఁకన్ క్షణమైన నెట్టిభూ
స్థలమున నిల్వఁ జాల నిది సత్యము నేనును గొల్చి వచ్చెదన్
వల దని యాన తియ్యకుఁడు త్వాదృశు లెయ్యెడ నమ్మియున్నవా
రల విడ రంచు వేఁడుకొన రమ్మనె నాతని రాముఁ డాదృతిన్. 254

వ. తత్కాలంబున. 255

చ. నరపతియూర్ధ్వలోకగమనంబు చరుల్ వినిపింప ఋక్షవా
నరులు నిశాచరుల్ విని స్వనాథులఁ గూడి యయోధ్య కేఁగుదెం
చిరి వినయంబు మించ రఘుశేఖరుఁ గాంచి ప్రణామముల్ ఘటిం
చిరి కరముల్ మొగిడ్చిరి పచించిరి యిట్లని యంద ఱొక్కటన్. 256

క. ధరణీనాయక మే మిం,దఱమున్ మిముఁ గొల్చి వచ్చుతలఁపున నిటకుం
బఱతెంచితి మెడపక, మము, గురుకృప నీక వెంటఁబెట్టికొని పోవఁ దగున్.

చ. అను నెడ భానుసూతి వినయంబున రామునిఁ జేరి మ్రొక్కి యో
మనుకులనాథ దేవవిభు మన్నని వానరరాజ్యపట్టభ
ద్రునిఁగ నొనర్చి మీచరణతోయరుహంబులు గొల్వ వచ్చితిన్
నను విడనాడి పోవకుఁ డనం బతి సమ్మత మొందె నెమ్మదిన్. 258

క. ఫాలన్యస్తాంజలి యై, యాలోన విభీషణుండు నండకు రాఁగా
నాలోకించి రఘూద్వహుఁ, డేలా యీతలఁపు రాక్షసేశ్వర నీకున్. 259

చ. ధరణి చరాచరావళులు దాలిచి యుండెడునంతకాలముం
బరమవినీతి లంకఁ బరిపాలన సేయు మిదేల యంచు ను
త్తరములు పల్కరాకుము సదా చరియింపుము ధర్మపద్ధతిన్
నిరతిశయప్రభావముల నెయ్యము మర్వకు మంచుఁ బల్కినన్. 260

క. రామాజ్ఞకు వెఱచి యతం, డేమియు నన నేరకుండె నినకులుఁ డంతన్
సామీరిమోముఁ జూచి సు,ధామధురవచోనిరూఢిఁ దగ నిట్లనియెన్. 261

శా. ఏతన్మాత్రుఁడవే విభాకరకృపాపీయూషసమాసాదిత
శ్రౌతస్మార్తరహస్యరాశివి భవిష్యద్ధాత వధ్యాత్మవి
ద్యాతాత్పర్యనిరూఢబుద్ధివి విశుద్ధబ్రహ్మచర్యవ్రతో
ద్ధూతాంభశ్చరకేతనుండ వఖిలస్తుత్యప్రభాప్రౌఢయా. 262

క. మత్కీర్తిచంద్రికలు యా,వత్కాలము కువలయమున వన్నియఁ గనుఁ దా
వత్కాలముఁ గపిచంద్ర భ,వత్కాయం బమృతగతి ధ్రువంబుగ నిల్చున్.

క. నామాటలు నిక్కువ మగు, నీమదికోర్కియు ఫలించు నిత్యుఁడ వగు మిం
కేమియుఁ బలుకకు మని రఘు,రాముఁడు సామీరి నని కరం బనురక్తిన్. 264

తే. బ్రహ్మసుతు ఋక్షకులసార్వభౌముఁ జూచి, నీవు చిరకాలజీవివి నిర్మలుఁడవు
కలఁగ కెప్పటివలెభూమి నిలువు మని వ,చించి మైందద్వివిదులవీక్షించివిభుఁడు.

చ. బలు వగువేడ్క మీ రమృతపానముఁ జేసిన వారు గావునం
గలుగదు మీకు హాని చిరకాలము వర్తిలుఁ డుర్వి నంచుఁ జెం
పలరఁగ బల్కి తక్కిన వనాటుల నాబడి నేఁగుదెండు చిం
తిలక తలంచినట్ల యని తేటపడన్ వివరించె నయ్యెడన్. 266

క. ఆరఘురామునిమాటలఁ, బౌరులు బాంధవులుఁ గపులు బహుజానపదుల్
గోరికఁ బెండ్లికిఁ బోయెడి, వారివలెం జెలఁగి రుత్సవంబులు వెలయన్. 267

సీ. చూడ వచ్చినమహీసురులకుఁ దమయిండ్లు, వేడ్కతోఁ జూఱలు విడుచువారు
దిక్కులనుండి యేతెంచినయర్థుల, కెల్ల పదార్థంబు లిచ్చువారు
ధరణి దాఁపుటయును ధర్మమంచు ధనంబు, చెలఁగి నిక్షేపముల్ సేయువారు
కళ్యాణ మిఁక నింతకంటె నెట్టిది యని, సకలోత్సవంబులు సలుపువారు
తే. బంధములు దీఱె మనతపఃఫలము లొదవె
నెప్పు డిఁక వేగుఁ బఱివెంట నెపుడు ప్రొద్ద
మంచు నలరేయి యుగముగా నెంచువారు, నైరి సాకేతమున నున్న యఖిలజనులు.

మ. మఱునాఁ డంత వసిష్ఠుఁ జూచి రఘురామస్వామి పల్కెన్ మునీ
శ్వర నేఁడే పరమేష్ఠిపీడుఁ దిలకింపన్ వేడ్క వాటిల్లెడిం
బరిపాటిన్ నెఱవేర్పుఁ డంచితమహాప్రస్థానకర్మంబు ముం
దర సాగింపుఁడు యాగవహ్ను లన నాతం డట్లు కావించినన్. 269

సీ. పండువెన్నెలడాలు బైటనేయఁగ, జాలు, ప్రవిమలక్షౌమాంబరములు గట్టి
గరుడపచ్చలయేపు పరిహసింపఁగనోపు, దర్భాంకురములు హస్తములఁ దాల్చి
హరినీలములరంగు నపహరింపఁ దొడంగు, ఘనకేశబంధంబు వెనుకఁ జేర్చి
తమ్మిఱేకులజోకఁ దలఁగఁ జేయు విలోక,నములు స్వనాసికాగ్రమున నుంచి
తే. శాంతలక్ష్మివసించుకంజాత మనఁగ
మొగము దులకించఁ బటుమానముద్ర మించ
నేవికారంబు లేక యయ్యినకులేంద్రుఁ, డల్ల నల్లన నాత్మగృహంబు వెడలె.

శ్రీరాముఁడు తమ్ములతోడనుఁ బౌరులతోడను సరయూనదిం బ్రవేశించుట.

వ. అప్పు డప్పరమకృపాళునిడాపలిభాగంబునం గరపద్మంబులు ముకుళించుకొని
పురలక్ష్మి యనుసరించె దక్షిణభాగంబున హ్రీ యనుతోయజాక్షి యాకా
రంబు ధరియించి దాక్షిణ్యకారుణ్య ధైర్యగాంభీర్య స్థైర్యచాతుర్యాదివివిధ
గుణంబులతో ననుగమించె ముందర విజయవినయధర్మసత్యక్షమాశమదమౌ
దార్యవివేకవిశేషంబులతో నుద్యోగంబు గమనించె వెనుక ననేకశస్త్రాస్త్రనివ
హంబులు పురుషవిగ్రహంబులు ధరియించి తనుం గొలువఁ బురుషాకారంబుతో
గార్ముకం బనుసరించె ఋగ్యజుషాది వేదంబులు బ్రాహ్మణరూపంబులతో నగ్రభా
గంబున నరుగుచుండెఁ దన్మధ్యంబున సావిత్రీమహాదేవి స్త్రీరూపధారిణి యై
సప్తవ్యాహృతులతోఁ బ్రణవంబుతో ఛందఋషిన్యాసదేవతాబీజశక్తికీలక
ప్రముఖమంత్రాంగంబులతో నమితమంత్రతంత్రయంత్ర సమూహంబుతో
ద్వాత్రింశదుపనిషత్సమేత యై నడచె నద్దేవిపిఱుంద స్మృతిశాస్త్రపురాణేతిహా
సంబులు పౌరుషవిలాసంబులు వహియించి యనుగమించె సమంచితస్థేమంబునం

జనురఘురాము నవలోకింపుచు దేవర్షి బ్రహ్మర్షి రాజర్షి శేఖరు లప్సరస్సిద్ధసాధ్య విద్యాధరప్రముఖనిఖిలదేవవర్యులు నలుదిక్కులం గ్రిక్కిఱిసి సమ్మర్దంబుగాఁ బఱతెంచిరి. దాసదాసీజనంబులతోఁ బుత్త్రమిత్రకళత్త్రంబులతో నాప్తసఖిబంధుసోదరముఖ్యులతో నయోధ్యలోఁ గలసకలజనంబులు చుట్టుపట్లపల్లెపట్టులం గలప్రజలు జానపదులు మొదలుగా నొక్కండునుం జిక్కక యొక్కమొత్తంబై నడతెంచిరి యంతఃపురస్త్రీజనంబులు వృద్ధులు పశ్వాదులు పరివేష్టింప భరతశత్త్రుఘ్నులు సదారబాంధవులై ననుమంత్త్రాదిమంత్త్రులతో సామంతులతో సుభటపుంగవులతో హితసహితులై యహితభీకరుం డగుసద్గుణాకరు ననుసరించిరి సాగ్నిహోత్త్రులై నానాగ్రహారవిశిష్టాగ్రవర్ణులు కుటుంబసమన్వితంబుగా సవత్సకంబు లగుగోధనంబుల మున్నిడుకొని వెంబడిం జనిరి సుగ్రీవసుషేణ గంధమాదన పనస గజ గవయ గవాక్ష శతబలి నల నీల వినత కేసరి గ్రథన దధిముఖ ధూమ్రవేగ సువేగ తార కుముద ప్రజంఘప్రముఖ మహావలీముఖులు ఋక్షవానరసేనాసమేతులై పరమహర్షంబునం గదలిరి వాంశిక వైణిక మార్దలిక మౌరజిక ఢాక్కిక వైతాళిక వంది మాగధప్రముఖులు కవి నటగాయకులు భద్రమధుమత్తకాశ్యపప్రముఖ నర్మసఖులు గణికాబ్జముఖులు నిఖిలకర్మంబులు దిగంద్రోచి నిష్కల్మషభావంబున రామగుణకీర్తనంబులు సేయుచు నతనివెనుకొనిరి విద్వత్పురోహిత వేదాంతితార్కిక వైయాకరణ ప్రముఖులు జన్మబంధంబులు దీఱె నని సబంధులై సింధుబంధనస్నేహానుబంధనంబున వెంబడిం గొలిచిపోయిరి యదృశ్యభూతంబులు నదృశ్యనగరవాసులు నతిసూక్ష్మశరీరులు నతిస్థూలశరీరులు నరుదెంచిరి పశుపక్షిమృగక్రిమికీటకాదులు శైలవృక్షలతాగుల్మాద్యు లుపాధిరహితసదాభిలాషంబున నయ్యాఘోషణునాశ్రయించె నివ్విధంబున నఖిలచరాచరంబు లొక్కదిక్కై నడచునవ్వేటిమహాఘోషంబు ప్రళయసముద్రఘోషంబు ననుసరించె భేరీపణవశంఖాదివాద్యఘోషంబు లజాండగర్భనిర్భేదనం బాచరించె నించుకయుఁ జలింపక క్రొంచక ఇహసుఖంబులం దలంచక దుఃఖించక యేకచిత్తులై యజ్జనులందఱుఁ బెండ్లికిం బోవు చందంబున రఘునందనుపదారవిందంబులు సేవించుచుంబోయి రవ్వింతఁజూడ వచ్చినవివిధరాష్ట్రనివాసులు దమకు నిదియే త్రోవ గాక యింతకంటె నేమివిశేషంబు లున్నవియని కృతనిశ్చయులై వెంబడించి రిట్లు రఘువీరుం డామడదూరంబు మందగమనంబున నతిక్రమించి పశ్చిమవాహిని యైనసరయూనదీతీరంబు చేరంబోయె నయ్యవసరంబున. 271

ఉ. అన్నదికిన్ ముహూర్తమున నంబుజగర్భుఁడు లోకపాలకుల్
కిన్నరయక్షకింపురుషఖేచరులున్ వసురుద్రసంఘముల్
పన్నగు లాదితేయులును బ్రహ్మఋషుల్ గొలువన్ మణిప్రభా

ఛన్నవిమానకోటులు దిశల్ వెలుఁగం జనుదెంచె వేడుకన్. 272

శా. ధింధింధి మ్మని మ్రోయు మద్దెలలతోఁ దేవాధిరాడ్భేరికా
ధంధంధ్వానము లాకసం బొరసె నంకేతం దాళసంరావ సం
బంధంబుల్ దగ నాడి రచ్చరలు సత్సమ్యగ్గీతముల్ వాడి ర
గ్గంధర్వుల్ జడి వట్టి పెట్టు గురిసెం గల్పప్రసూనచ్ఛటల్. 273

క. సరసీజాక్షుఁడు రాముఁడు, సరయూనదిఁ జొచ్చె నపుడు సహజన్ములతోఁ
జరణాంభోజము లచ్చటి, యరుణాంభోజములు విన్యాసమందుచు నలరన్. 274

ఉ. ఆరఘువీరశేఖరుముఖాబ్జమునందు నిజావలోకనో
దారమిళిందబృందములు దార్కొనఁ జేసి విధాత భారతీ
చారుముఖీపదాంబురుహసంగతహంసరవానుసారిమం
జీరఝుళంఝుళధ్వనివిశేషముతో దివి నుండి యిట్లనున్. 275

క. శ్రీరామచంద్ర జగదాధారా దివ్యావతార దాసశరణ్యా
కారుణ్యాసార రవికుల,హారాభవ్యప్రచార యఖిల స్తవ్యా. 276

ఉ. ఈయఖిలప్రపంచమున కీవె విభుండవు నీయవాచ్య మా
మాయ నెఱుంగ మాతరమె మానుషవేషము మాని యాదినా
రాయణమూర్తివై యనుచరావలి గొల్వ ఖగేంద్రు నెక్కి వి
చ్చేయుము కాలయాపనము సేయఁగ నేల మహాత్మ యిచ్చటన్. 277

ఉ. అవ్యయ మప్రతర్క్య మఖిలాశ్రయ మక్షయ మాద్య మార్యసం
స్తవ్య మనం దనర్చుపరతత్త్వము నీ వయి సృష్టిసాధన
ద్రవ్యగుణాత్మకత్వమునఁ దాలుతు వేతనువైనఁ జూపు మ
ద్దివ్యశరీర మందఱకు దేవకనుంగొన వేడ్క యయ్యెడిన్. 278

క, శ్రీరామ సీత యనఁజను, శ్రీరామ భవత్పదంబుఁ జేరి మునుపుగా
నీరాకఁ గోరుచున్నది, కోరికయును గూర్పవయ్య గొబ్బున ననుచున్. 279

క. వనజాననుండు దెలిపిన, విని రాముఁడు సంతసించి విశ్వజగన్మో
హనలీలావిలసిత మగు, తనదివ్యశరీర మాత్మఁ దలఁచినయంతన్. 280

సీ. శతకోటిభాస్కరద్యుతుల మిటారించు, ఘనకిరీటము మౌళిఁ గానిపించె
శేషభోగీశ్వరశ్రీల రాజిల్లు నా, జానులంబి చతుర్భుజములు దోఁచె
నసురులకు సురత్వమొసఁగించు శంఖచక్ర గదాసిశార్ఙ్గముల్ కడు రహించెఁ
గౌస్తుభశ్రీవత్సకమనీయవైజయం, తికలతో వక్షంబు తేజరిల్లె

తే. ధాతఁగాంచినపొక్కిటితమ్మి వెలసెఁ, గటితటంబునఁ దులకించెఁ గనకపటము
పొలిచె నఖిలాంగములదివ్యభూషణంబు, లఖిలలోకంబు లవ్వేళ నరుదుఁ జెందె.

సీ. మకరకుండలవజ్రమహనీయధళధళల్, చికిలిలేనగవుతోఁ జెలిమిసలుప
మకుటపంకజరాగమణిరుచుల్ వినువీథిఁ, గపటసంధ్యారాగకాంతిఁ దెలుప

శారీరగారుడాశ్మచ్ఛాయ లెద వ్రేలు,వైజయంతికతోడ వాదులాడఁ
గరలగ్నశంఖచక్రశ్రీలు శతకోటి, చంద్రసూర్యులుజోకఁ జౌక సేయఁ
తే. గటితటాబద్ధకనకాంశుకము మెఱుంగు, లసమయతటిల్లతలసొంపు దెసలనింప
గరుడవాహనమెక్కి లోకములువొగడ, రాముఁ డవ్వేళ వైకుంఠధాముఁ డయ్యె.
సీ. మొసలివాయొంట్లకెంపుల కెంపు దృక్కోణ,సంరక్తరుచులతో సంధిచేయ
లలితాలకస్థలాకలితాలకశ్రీలు, ముకుటనీలములతో ముచ్చటాడఁ
గీర్తితేజములఁ జిల్కినచంద్రరవు లట్ల, శంకచక్రములు హస్తముల వెలయ
వక్షస్స్థితేందిరావక్షోజకస్తూరి, చెలువున శ్రీవత్సచిహ్న మమరఁ
తే. గోటి దశకోటి శతకోటి కోటికోటి. భానుబింబంబు లాకార మూనినట్లు
దుర్నిరీక్ష్యప్రకాశుఁడై తోఁచె నిదిగొ,విష్ణుఁడని మెంచిర చ్చోటి విబుధవరులు.
మ. అపు డబ్జాసనలోకపాలవసురుద్రాదిత్యు లయ్యిందిరా
ధిపు లోకైకమనోహరాంచితమహాదివ్యాంగసౌభాగ్య మ
చ్చపుభక్తిం దిలకింపుచుం బహునమస్కారంబు లర్పించి ఫా
లపరీతాంజులు లై నుతించి రనరాళప్రౌఢవాగ్వైఖరిన్. 284
తే. ఎడతెగక మ్రోసెనుర భేరులేక ధార,గాఁగురిసె దివ్యసుమములొక్క మొగిఁ బాడి
రఖిలగంధర్వులుడుగక యాడిరప్స,రోజనము లాఖగేంద్రాధిరూఢునెదుట. 385
తే. భరతశత్రుఘ్ను లవ్వేళ బ్రహ్మమొదలు,గాఁ గలసమస్తదేవతల్ గనుఁగొనంగ
నద్భుతాఖండతేజోమయాత్ములగుచుఁ, గలసి రద్దేవుదివ్యవిగ్రహమునందు.
తే. అమలసరయూజలముల దేహంబువిడిచి, భానునందనుఁ డర్కబింబమునఁ గలసె
ననలుఁ బ్రాపించె నీలుండు నవ్విధమున, నమరవఁశిల్పిలో నలుఁ డైక్యమొందె.
క. ఏయేవేల్పులయంశము, లేయే కపు లూని పుట్టిరిలలోపల ము
న్నాయావేల్పులఁ గలసిరి, యాయాకపియూథనాథు లాహరియాజ్ఞన్. 288
తే. యక్షకిన్నరగరుడగుహ్యకవియచ్చ, రాదిదేవాంశములఁ బుట్టినట్టిబుధు
వానరనిశాచరాదు లవ్వారి నంగ,కములు వర్జించి వారిలోఁ గలసి రపుడు.
మ. గరుడారోహకుఁ డైనవిష్ణు నెదుటం గన్గొంచు నానాజనుల్
సరయూతోయములన్ విముక్తతనులై సాంద్రవిజ్యోతిరు
ద్ధురులై దివ్యవిమానరాజములయందుం బుత్త్రపౌత్త్రాప్తసో
దరకాంతాదులతో వసించి తగి రంతిన్ దేవతామూర్తులై. 290
క. పక్షిపశుక్రిమికీటక,వృక్షలతాగుల్మశైలవితతులు సరయూ
నిక్షిప్తమూర్తులై యపు, డక్షయదేవత్వ మెనసి యలరె హరికృపన్. 291
మ. సరసీజోదరుఁ డంత బ్రహ్మఁ గని భాషానాథ యీప్రాణులం
దఱు భూలోకముఁ బాసి నిత్యపదచింతం జేసి నావెంట వ
చ్చిరి వీరెల్లను మాకుఁ బ్రాణములుగాఁ జింతించి సౌఖ్యప్రదో

పరలోకంబుల నిల్పు మంచుఁ గరుణాపారీణుఁ డై పల్కినన్. 292

మ. అమరజ్యేష్ఠుఁడు తత్పశుప్రముఖతిర్యగ్జంతుసంఘంబుతో
నమరత్వంబు వహించి యున్నజనులన్ హర్షంబునన్ సత్యలో
కము చెంతన్ బహుభోగభాగ్యములచేఁ గన్పట్టుసంతానలో
కములన్ నిల్పె ముకుందుకూర్మికి శిరఃకంపంబు గావింపుచున్. 293

క. పవనసుతాంగదమైంద,ద్వివిదవిభీషణులు ఋక్షవిభుఁడున్ భువిలో
నివసించిరి తక్కినవా, రవనీశ్వరుఁ గొలిచి చనిరి హర్షముతోడన్. 294

తే. నృపుఁడు సరయువునకు వచ్చినపుడు ఋక్ష
వానరులలీల వచ్చినవార లెల్ల
నవ్విభుఁడు విష్ణుమూర్తి యై యాత్మపురికి
నరుగ నెడ వేల్పులై పోయి రద్భుతముగ. 295

చ. ఇటువలె నమ్మి యున్నప్రజ కెల్లను సద్గతు లిచ్చి బ్రహ్మఘూ
ర్జటిబలభిత్కృశానుయమరాక్షసపాశిమరుద్ధనేశులో
క్కట నిరువంకలం గొలువ గారుడవర్ణసువర్ణదీధితి
చ్ఛట లఖిలాశలన్ దొరయఁ జక్రి స్వధామపదానువర్తి యై. 296

శ్రీరాముఁడు వైకుంఠధామంబునకు వేంచేయుట.

వ. వేంచేయునప్పు డుప్పరం బొరయుచప్పుడులతో నెడమీక సందర్శించు తలంపులఁ బైఁబైఁ బడి క్రందుసేయుబృందారకాదులసందడి జడియక కనకమణివిచిత్రవేత్రపాణి యై సూత్రవతీకళత్రుండు ముందర బరాబరు లొసర్చు నెడ నుప్పతిల్లుహుంకృతుల నలంకరించుపరిసరస్థలానుచరచామరకరామరకన్యకానవ్యరత్నసంకలితకంకణక్రేంకృతులకు శ్రుతు లగుతదీయకబరీభరనిబిడీకృతకుసుమమాలికావాసనోన్ముఖమధుకరభ్రమరపాళికాఝుంకృతుల కళుకనింద్రపురస్కృతైరావణదంతావళరాజంబుఘీంకృతుల నావరించుసారథేభూరిభాంకృతులనప్పళించుసువర్ణసువర్ణపర్ణఝాంకృతుల ననుసరించునందసునందకుముదకుముదాక్షపుష్పదంతచండప్రచండప్రముఖపార్శ్వచరహుంకృతులు నిఖిలదిగ్భాగంబు లాక్రమించె నివ్విధంబున నవ్విహంగవాహనుండు భువర్లోకనివాసులయాసలు దీర దర్శనం బొసంగుచు సువర్లోకమందిరుల యభివందనంబు లంగీకరింపుచు మహర్లోకలోకుల నమోనారాయణాయేతివాక్యంబు లాకర్ణింపుచు జనర్లోకజనంబుల పూజనంబుల నలరుచుఁ దపోలోకతపోధనులసేవాంజలుల గ్రహించుచు సత్యలోకసంచారు లోన్నమోనారాయణాయేతిమంత్రోచ్చారణపూర్వకంబుగా సమర్పించిననర్ఘ్యపాద్యాదులం జేకొనుచు సంతానలోకజనులుగురియించుసంతానకుసుమవర్షంబుల హర్షంబు నొందుచు గోలోకసంచారులు నివేదించుకానుక లంగీకరింపుచు ధ్రువాదిపరమభాగవత జేగీయమానుండును దేవర్షిబృ

హర్షి సహగమ్యమానుండును నఖండశతకోటిమార్తాండమండలద్యోతమానుం
డును ననేకదివ్యాభరణమణిప్రభాశోభమానుండును నై యుదక్పథంబునం
జని చని శరచ్చంద్రచంద్రికాస్నిగ్ధదుగ్ధజలధిసమావేష్టన శ్వేతద్యుతిప్రద్యోతిత
శ్వేతాంతరీపప్రదీపితజ్వలనజ్వాలికాసమానభాసమాన హిరణ్యాధరణ్యాంతరంబు
దఱియం జొచ్చి తన్మధ్యంబునం బునర్జననకారణలింగశరీరనికారణవిధానంబు
శరాభిధానంబును స్నాతకజనజరామరణక్షుత్పిపాసాద్యుపాధివిరామప్రభావం
బును నమృతప్రభావంబును సదాసదాశ్రయతాతిశయంబునం బుష్కరాహ్వ
యంబును యథార్థంబు గావించుసుధామధురశిశిరలఘుతరసలలితసలిలంబుల
డంబు గని సకలసత్త్వమహనీయంబయ్యుం దపనీయసౌగంధికగంధసంబంధబం
ధురపుష్పంధయగరుత్ప్రచయతమఃపరిచయంబుగలిగి యభంగతరతరంగరంగ
త్కమలకుడుంగసంగచక్రాంగచక్రవళక్షపక్షవిక్షేపణోజ్జాత వాతవేగసమంతతః
పరిపాతితరజోవికాసనంబునందనరియు విరజానామంబునం బ్రకాశించునదీలలా
మంబుచే నావృతంబై యూర్ధ్వముఖానంతఫణాక్రాంతబహిర్దిశాంతరానంతని
తాంత ధవళవపుర్విభావిశేషసూచక నిష్కలుషపరుషోపలప్రకరప్రకల్పితశిల్పక
ల్పనాకల్పవిశాలసాలజాలాచ్ఛతరచ్ఛవిచ్ఛటాతిపాండురితబ్రహ్మాండకరండంబును
నభోమండలార్ణవశైవలాయమానశక్రనీలశిలాశకలసంఘసంఘటితోత్తుంగగో
పురనీలరుచి సమాయాత తమోవ్యాపృత తదగ్రసంస్థాపితశాతకుంభకుంభాభిన
వదివాకరబింబనికరాలోకలోకాలోకావలోకనవిస్మయరసావేశకారణంబును సా
ర్వకాలపల్లవిత పుష్పిత ఫలిత సల్లలిత వివిధవిద్రుమకుంజమంజుపవనభవనోపవన
చారణసంతతాత్మనారాయణనామస్మరణక్రీడాపరాయణ కలకంఠ నీలకంఠ శుక
ముఖనిఖిలఖగజాతచేతనానూతనప్రవాళదళవ్యూహవారివాహబింబికాఫల మో
హకారి విద్రుమద్రుమలతాసితపట్టాంబరవితాన పద్మరాగకపోలపాలికాభిరామం
బును గోమలదూర్వాదళశ్యామలప్రకాశామలగారుత్మతరత్నయూథసముత్సే
ధసౌధశిఖరాభ్రంకష గరుడకేతనద్యోతమాన శ్వైతపటపటలద్యుతివ్యంజితత్రి
భువనాక్రమణోపక్రమవిక్రమత్రివిక్రమోర్ధ్వప్రసారితచరణాంగుష్ఠనఖశిఖాము
ఖనిర్గళితావరణపయోధిపయోధారాప్రవాహంబును గేళికాచకోరపాళికాజ్యో
త్స్నాయమాన మానితజ్యోతిరుత్కటస్ఫటికదృషత్ప్రకటితప్రతికుడ్యభాగచిత్రి
తనిజదశావతారకథాసూత్రచిత్రసందర్శనానంద స[illegible]సలోకలోకమిథస్సంభాషణ
విధాధికనిరవధిక వివిధవీథికాశతసహస్రసందానిత మందారమాలికాకలిత వన
మాలికాఘుమఘుమాయమానంబును నవరత్నఘటితకిరీటమకరకుండలాం
గద కంకణాంగుళీయక కౌస్తుభహార శ్రీవత్స వైజయంతీ వనమాలికా
కనక కౌశేయ చతుర్భుజ శంఖ చక్ర కౌమోదకీ శార్ఙ్గ నందకాద్యక్షీణ
లక్షణలక్షిత సురూప సరూప ధారావరోహణారోహిణాచలల్లసమాన

విమానశతకోటికోటిసంకీర్ణ కింకిణీకిణికిణార వాపూరిత దశదిశావకాశంబును వైడూర్యవిరచితక్రీడాచలరాడధిత్యకాచరన్నీలకచామణిముఖచంద్రసేవాసమాగతతారకావారకభ్రమాకరముక్తాఫలవిలసితోపకారికానికాయప్రకాశమాన ప్రసూనసరధ్వజచ్ఛత్రచామరచిత్రాంబరముకురాద్యలంకార దరీదృశ్యమానంబును గోమేధికరత్నఖచితానేకమండపాంగణమహనీయ మాణిక్యమయరంగవల్లికామతల్లికాంశువల్లికావేల్లితంబును బుష్యరాగమణివిభాసురప్రాసాద సమాసాదితజాతరూపవాతాయనరంధ్రాంతికని స్తంద్రచంద్రకాంతకాంతి వేదికాంతరకాంతాకాంతవిలోచనేందీవరదళార్చితపథిగతాగతభాగవతపదాంబుజంబును ఘనసారగంధసారకాశ్మీరకస్తూరికాదిపరిమళనిత్యనివాసంబును నై కర్బురాలోకదూరంబు గాకుండియుఁ గర్బురాలోకదూరం బయి బహువిధరత్నకర్బురకాంతులం దేజరిల్లి చిత్రభానుసంభావితంబు గాకుండియుఁ జిత్రభానుసంభావితం బయి యనంతమణివిలాసాస్పదంబు గాకుండియు ననంతమణివిలాసాస్పదం బయి స్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబు గాకుండియు స్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబై చంద్రవిభవాశ్రయంబు గాకుండియుఁ జంద్రవిభవాశ్రయం బయి ప్రకృతిగోచరంబు గాకుండియుఁ బ్రకృతిగోచరం బయి కరంబు రాణించు శ్రీవైకుంఠనగరంబు చేరం బోయి త్రయస్త్రింశత్కోటిపురద్వారపాలకులు సాలోక్య సామీప్య సారూప్యవంతు లగు పరమభాగవతులు నఖిలప్రపంచమోహనశృంగారవతు లగు యువతులు ననేకవిమానకాంతులు దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల దివ్యగంధమాల్యాంబరాభరణవిభాసమానమూర్తులై యాడుచుం బాడుచు నపరిమితవాద్యవిశేషంబులు బోరుకలంగ నెదుర్కొని పుష్పాంజలు లిచ్చువారును నానందనర్తనంబు లొనర్చువారును నారాయణవిష్ణుకృష్ణగోవిందముకుందాదిదివ్య నామంబు లుగ్గడించి సంకీర్తనంబు సలుపువారును గోటికందర్పసౌందర్యసుధారసంబు నేత్రాంబుజంబులఁ బానంబుఁ జేసి రోమాంచకంచుకితాంగు లగువారును నాలవట్టంబు లుభయచామరంబులు ముత్యాలగొడుగులు గరుడటెక్కెంబులు గనకవేత్రంబులు బంగారుసురటులు సౌవర్ణతాళవృంతంబులు నమృతపూర్ణహైమకలశంబులు మొదలయినవి ధరియించి వివిధకైంకర్యపరాయణత్వంబున నగ్రభాగంబున నడచువారును నై సందడించు వైకుంఠనివాసులతో ముప్పదిమూఁడుకోట్లు దేవతలతో బ్రహ్మరుద్రాదిలోకాధికారులతోఁ బురప్రవేశంబు గావించి యెడనెడ వైష్ణవీరత్నంబులు కర్పూరనీరాజనంబులు ముత్యాలసేసల సమర్పింపఁ గోటలు గోపురంబులు గొలువుకూటంబులు రత్నమండపంబులుఁ జలువచప్పరంబులు రాజమార్గంబులుఁ గృతకాచలంబులుఁ గనకసౌధంబులుఁ దోరణస్తంభంబులుం జూచుచు సకలవిశేషంబుల నొప్పు నప్పురంబునట్టనడుమ నిట్టలంపుఁబులు

దిండిచట్టుం గట్టివయాభ్యంతరవప్రగోపురద్వారంబునం గట్టికుందనంపుం జెట్టుపలం గనుపట్టుపిట్టపాలునూయి తేజి డిగ్గె నయ్యవసరంబున. 297

సీ. వలపటనుండి చౌకంచమోములమునే, దారి నెయ్యమునఁ గైకొండయొసఁగెఁ
గళుకువజ్రాపుంజెక్కడపు మేల్పావలై, ఫణిలోకవిభుఁడు శ్రీపదము లానఁ
జారుముక్తామయచ్ఛత్రంబు ధరియించె, నెడఁబాయకసునందుఁడనుసరించెఁ
గడవన్నెతళుకుబంగరువీజనముఁ బూని, విసరుచు ఖగరాజు వెంబడించెఁ

తే. గమ్మబాగాలొసఁగునూడిగము వహించెఁ, బుష్పదంతుండు సేనానిభూరివేత్ర
పాణియై యగ్రమునబరాబరు లొనర్చె,హరినిజాభ్యంతరముఁ జేరునవసరమున.

సీ. బలువేల్పురాప్రతిమలచెక్కడపుగండ, పెండెంబు డాకాలఁ బెరిమెఁ జూపఁ
గటిబద్ధకనకాంశుకంబువై మణులయ, ట్టిగలమొద్దాణంబు జిగి దలిర్పఁ
దళుకుఁగుంకుమపుగందవుఁబూంత నెఱపుచు నురమునఁగౌస్తుభం బొప్పుగులుక
నాజానులంబిబాహాచతుష్టయమునఁ, బంచాయుధస్ఫూర్తి పరిఢవిల్ల

తే. మకరకుండలవజ్రసంపదలతోడ, ముకురతులితకపోలముల్ ముచ్చటాడ
స్వర్ణకోటీరరుచిరరత్నవలభు లొలయ,నవ్విభుఁడు సేరె మొగిటికభ్యంతరంబు.

సీ. ఫలములఁగాంక్ష నిల్పక నిజాంఘ్రులు గొల్చి, తపిములు సేసినధన్యమతులు
నారాయణసమర్పణం బంచు వివిధయ, జ్ఞంబు లొనర్చినశాంతినిధులు
గోవిందనృహరిముకుందమాధవ యంచుఁ,దనుసంస్మరించినదాంతియుతులు
దీర్ఘయాత్రలు పోయి దివ్యదేశంబులఁ, దనువుల విడిచినధైర్యపరులు

తే. వేయి తులసీదళము లెంచివేయి పేళ్ల, దినమును స్వకీయపూజసల్పినకృతార్థు
లచటనుండి క్రియాశక్తిననుసరించి, యెదురుకొని యర్చలిచ్చినచ్చనలరి.

మ. ధవునిన్ సాధ్వి భజించుపోల్కిఁ దనకున్ దాసత్వముం జెంద భ
క్తివిశేషంబునఁ గొల్చుసాత్త్వికులు వర్తింపంగ తా వైచ రెం
డవకక్ష్యాంతరమున్ రమాధిపుఁడు వేడ్కన్ డాసి తద్భక్తపుం
గవులిచ్ఛాహ్వయశక్తితో నొసఁగుసత్కారంబులం బ్రీతుఁడై. 301

మ. వనజాక్షుం డఖిలాత్మకత్వమున సర్వవ్యాపియైయుండ నా
యన గామన్న దొకండు లే దనువిశిష్టాద్వైతిసంఘంబు వా
యని యమ్మూఁడవకక్ష్యఁ జేరి కమలాధ్యక్షుండు చిచ్ఛక్తితోఁ
దనకున్ వారు సపర్య లియ్యఁ గొని మోదం బొప్పఁగా నావలన్. 302

మ. చని పూర్వం బవధూతచర్యల యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టులై
తనురక్షాదికకృత్యముల్ దొఱఁగి కాంతాద్రవ్యకాంక్షావివ
ర్జను లా నిత్యవిరక్తు లున్న చతురంచద్ద్వారముం జేరి య
వ్వినయాఢ్యుల్ విమలాభియుక్తిఁ దను సేవింపం బ్రహర్షించుచున్. 303

చ. ఇరువదినాల్గుతత్త్వముల నేర్పడఁ గన్గొని వాని కవ్వలం
బరఁగెడి పంచవింశకుని భావన సేయుచుఁ జిద్వివేకవి
స్ఫురణల మించుసాంఖ్యులకుఁ జోటగునైదవవాకిటన్ దయా
కరుఁ డతఁ డొందె హ్రీయనెడికామినిచే వివిధోపచారముల్. 304

మ. సరసీజాక్షునిఁగాఁ జతుర్భుజునిఁగా సౌవర్ణకాశేయుఁగాఁ
బరమానందునిఁగాఁ బ్రసన్నముఖుఁగాఁ బ్రాదేశమాత్రాంగుఁగా
నిరతంబుం దనుఁ జింత చేసినసుధీనిర్దోషరత్నాళి కా
కర మానాళివ వోటఁ దుష్టివలనం గాంచెన్ విభుం డచ్చటన్. 305

సీ. నానావిధానూననాడీకాశోధనా,భ్యంతరాంగకశుద్ధు లాదరించి
దేశికాకలితోపదేశపద్ధతి యమ,నియమాదియోగాతిశయము లెనసి
పరఁగుప్రాణాయామబాహుళ్యమును సుషు,మ్నాగర్భమునను బ్రాణములు సేర్చి
కుండలి మేల్కొల్పి మండుజాఠరశిఖి,జ్వాల సుధాధారఁ జల్లచేసి
తే. యూర్ధ్వముఖషట్సరోజనాళోపరిప్ర,భానుకసహస్రదళపద్మవాసిహంస
సంగతి రహించుహఠయోగిజనులు పుష్టిఁ,గలసి సేవింప సత్కృతస్థలముఁ దాఁటి.

క. ఆనందకకరుఁ డార్యజ,నానందకరుండు వారిజాక్షుఁడు బ్రహ్మే
శానామకేంద్రవిష్వ,క్సేనాదులఁ గూడి యవలికిం జనువేళన్. 3 7

సీ. కొల్లాటమండలోత్ఫుల్లచంద్రికలతో,విహరింప నేర్చినవిమలమతులు
రవిశశాంకాగ్రజాగ్రత్తారకజ్యోతు,లొకటిగాఁ దిలకింప నోపుధన్యు
లానందతానాహతానూనగానంబు, చవి మెఱిఁగినమహాసౌఖ్యనిధులు
శాంభవీముద్రాశ్వసంయూథులై వట్టి,బయలు ప్రాఁకఁగఁ జాలుబ్రహ్మవిదులు
తే. జననమరణార్తిముఖసమిత్సమితి యనుభ,వాగ్నిఁ వ్రేల్చినఘనయజ్వలనఁ దనర్చు
రాజయోగాహ్వయప్రాజ్యరాజ్యకర్త,లష్టమద్వారగతు లౌటఁ హరిని గాంచి.

క. సనకసనందనముఖు లగు, సనఘులతో నెదురుకొని ప్రియంబునఁ బూజిం
చిన నలరుచు శ్రీధరుఁ డ,జ్జనముల వీడుకొని యవలఁ జనుసమయమునన్.

సీ. గిలుకుమెట్టియలమ్రోఁతల కంతికాంగుళీ,భూషణార్చిప్రియాంబులు గణింప
మంజీరసంజాతశింజారవములకు, రాయంచరపళి పరాకు దెలుపఁ
గాంచిఘంటాఘణంఘణలకుఁ గరలస, త్కంకణధ్వనులు కైదండ యొసఁగఁ
గర్ణోత్పలాళిఝుంకారంబునకుఁ గచో, ద్దేశికేకిరుతంబు తెరువు సూప
తే. సూత్రవతియాదిగాఁ గలవేత్రవతులఁ,నలుగడల నిండుసందడి దొలఁగఁద్రోయ
నిరుగడల ధారుణీనీళ లేఁగుదేర,నిందిరాదేవి గోవిందు నెదుర్కొనియె 310

చ. ఎదురుగ వచ్చి యచ్చెలువ యిం పగువాలుమెఱుంగుఁజూపులన్
మొదట నివాళి యిచ్చి ప్రియునకున్ భయమున్ వినయంబు నెమ్మదిన్
గుదిగొనఁ బిమ్మటన్ యువతికోటులతోఁ దపనీయపాత్రికా
సదమలరత్నదీపికల శౌరికి నారతు లెత్తి వేడుకన్. 311

ఉ. ఆరతు లెత్తువేళ జవరాలిముఖాబ్జము తేటఁ జూచు నా
య్యారపుఁజూపుఁ జూచు బిగియారుచనుంగవఁ జూచు మేనిసిం
గారముఁ జూచుఁ జెక్కుల ప్రకాశముఁ జూచు ముకుందుఁ డెంతయున్
గౌరవ మొప్ప నెన్నఁడును గానని వస్తువు గన్నకైవడిన్. 312

శా. ఆలో భూమి ధరించె వీజనము నీళాబ్జాక్షి కర్పూరతాం
బూలం బర్పణసేయునాఁడిగములం గూల్పం దె శ్రీదేవియుం
గైలా గిచ్చె ననేక వార్షికవియోగప్రాజ్యచింతాభర
వ్యాలోలత్వముఁ బాసి కేశవుఁడు హర్షాంభోధి నోలాడఁగన్. 313

మ. కమలాకామిని పాణిపంకజము సోఁకన్ మైగగుర్పార న
క్కమలాక్షుం డనిశంబు సాత్త్వికమునం గన్పట్టియున్ సద్విలా
సమునన్ సాత్త్విక మూనెఁ బక్షివరవిష్వక్సేనశేషాదికుల్
తమశృంగారకథావిశేషములు సంకర్షించి హర్షింపఁగన్. 314

శా. ఈలా గిందిరఁ గూడి మందరధరుం డీర్వంకలన్ వైష్ణవీ
జాలంబుల్ వివిధోపచారము లొనర్పం జొచ్చె జంభద్విష
న్నీలాంభోరుహరాగవజ్రముఖమాణిక్యోరుశిల్పాంచిత
స్థూలస్తంభకవాటకోటిఁ జెలువారు శుంభన్నిజాస్థానమున్. 315

పరమపదవర్ణనము.

వ. అది మఱియు ననంతదివ్యరత్నసమాజతేజఃపుంజంబున కాస్పదం బయి యపరిమితవిచిత్రచిత్రాంబరసువర్ణవర్ణపట్టాంశుక ప్రతానంబులం గట్టిన మేలుకట్లచెన్నునం గన్నులకు మిఱుమిట్లు గొల్పుచు నలుదిక్కులం బిక్కటిల్లుహరిచందనమందారకల్పకసంతానపారిజాతప్రసూనవాసనల కాస్పదం బయినయత్యున్నతస్ఫటికమయమహాస్తంభకోటుల నీటుల దీటులేక యనేకబ్రహ్మాండసహస్రంబులం గలప్రాణులెల్ల నొక్కపరి పఱతెంచి నిల్చిన నొక్కయంకణంబునకుం జాల దనం జాలుచాలుపు గలిగి యగణేయదృగంబుజంబులు గలనిజనాథునివలె నలఘుతరవజ్రజాలకరచిత జాలకరంధ్రనికాయంబుల నవలోకనీయంబై కమనీయమౌక్తికమయప్రాలంబమాలికాపరంపరలపెంపున నింపొనర్చుచు దర్పణంబులకెక్కునఁ దళుక్కున మెఱయుకాంతిమచ్చంద్రకాంతకాంతకుడ్యాంతరంబుల నెంతయు వింతమై చింతామణిగణనిబద్ధవిశాలవితర్దికానికరంబులం గరంబు రాణించి కెంపుకిటికీగములం గట్టిచయిట్టులాపుమెట్టులం గనుపట్టి సుషమాధికగోమేధికతోరణప్రాంచిత పుష్యరాగవిటంకభాగ పరభాగవిభాభాగపరభాగతతుల నతులంబై స్వయంప్రకాశంబై నిత్యముక్తాశ్రయంబై త్రైకాలికసత్యంబై స్వతస్సిద్ధంబై ముముక్షుజనాపేక్షణీయంబై శుద్ధసత్త్వానందకరంబు గావున నానందమణిమండపం బనఁ బ్రసిద్ధంబైన సభామండపం

బునం బ్రవేశించి యందు శేషాత్మకంబై చెలువొందున శేషవిశేషరత్నచిత్రితభద్రా
సనంబుపై వసియించి శ్రీదేవినురంబున నుంచుకొని భూనీళల నిరుపార్శ్వంబుల
నిడుకొని యనంతగరుడవిష్వక్సేనాదినిత్యులతో శంఖచక్రగదా శార్ఙ్గనందకాభి
రాములు నీలమేఘశ్యాములు విగతమోహులు నాజానులంబిచతుర్బాహులుం
గౌస్తుభహారకేయూరమకరకుండలాదిదివ్యభూషణధారులుం గనకాంబరధా
రులు వైజయంతీవనమాలికాఢ్యులుం బుండరీకాక్షులు గుడాకేశులు నభంగుర
ప్రకాశులు నగుసారూప్యధారులు దాను జూపినవిశ్వరూపమువలె గణియింప
నలవిగాక డాపలిపార్శ్వంబున నిలిచి సేవాంజలులుబందాలిచి గొలువుసేయం బాం
చజన్యంబుం బోలుకంఠంబులుం జక్రంబుం బోలుకటిమండలంబులు శార్ఙ్గం
బుం బోలుకనుబొమలు నందకంబుం బోలుకీలుజడలుం గౌస్తుభంబుం బోలుకె
మ్మోవులు శ్రీవత్సరుచులం బోలుముంగురులు నాభిపద్మంబుం బోలుముద్దుమొ
గంబులుం గనకాంబరద్యుతులం బోలునెమ్మేనిచాయలు నీలాభిరామంబె లగు
నూంగారులు మీనాకారంబులగుచెళుకువాలుంజూపులు గమఠరూపసరూపంబు
లగుప్రపదంబులుం గలవన్నెలాండ్రులు చిన్నారికెంగేలం జిగురులం గనకకలశం
బులుం గాళంజికలుం గుంచెలు సురటులు నాలవట్టంబులు నుభయచామరంబు
లు మణిముకురంబులుం బరిమళకరండంబులు జిలుంగుపావడలుం గర్పూరతాం
బూలపేటికలుం గమ్మపూబంతులుం గాంచనవేత్రంబులు మున్నైనవి ధరియించి
పెక్కువగలనూడిగంబు లొనరింప సనకసనందనాదులు బాల్యంబు వహియించి
లౌల్యంబు లేనిభక్తియోగంబునం జెంతనుండి కన్నులముదశ్రుపూరంబులొలుక
నానందనాట్యం బొనరింప శతానందుడు పులస్త్య పులహ ప్రముఖ నవబ్రహ్మ
లతో వలవంక నిలిచి సేవింప నేకాదశరుద్రులుం బ్రమథగణంబులు గణేశ్వరగు
హచండీశ్వరాదులుం దన్నుం బరివేష్టింప నష్టమూర్తి రోమాంచకంచుకితమూర్తి
యై సహజస్నేహంబున ననువర్తింప నిలింపపాలకుం డఖిలలోకపాలకులతో
ముప్పదిమూండుకోట్లదేవత లొక్కచక్కిం బిక్కటిల్ల నిటలఘటితాంజలి యై
భజియింప జిత్రరథహాహాహూహూప్రముఖగంధర్వులతోం దుంబురునారదా
దులు పరివాదినులు మొరయింపుచు నింపుగా నిజబిరుదాంకితగీతంబులు విని
పింప ననుకంపాయత్తకటాక్షంబు లభిలషించి నలుపదినాలుగుకోట్ల మహర్షు
లుపనిషత్పరంపర నుగ్గడింపుచు నొక్కదిక్కున నెలకొని యభినందింప రంభో
ర్వశీమేనకాదిచతుష్షష్టికోట్యప్సరఃపాటలాధర లాటలం బాటలం బాటవంబు
నెఱపుచు ముందట నటింప నభంగురప్రభావంబున నీడుజోడు లేక శతకోటి
మార్తాండమండలప్రకాశంబు లొక్కరాశి యైనట్లు ప్రచండతేజోవిశేషంబున
దుర్నిరీక్షుణుం డయి కోటిపుండ్రేక్షుకోదండుల చక్కందనంబు లొక్కటి యైనట్లు
సకలలోకాశ్చర్యకరసౌందర్యలీలావిలాసవిభ్రమావిర్భావహేతు దివ్యమంగళ

విగ్రహంబుచే నభీతుణీయుండయి సప్తవ్యాహారగాయత్రీయగుగాయత్రీ సీమంతపదాంత ముక్తామలకాంతుల నిజపాదనఖచంద్రిక లోలయం జేయుచుండఁ బురుషాకారంబులు వహించి కొలిచి యున్న ఋగ్యజుషాదుల నాదరింపుచు సరూపంబులయి కొలుచు స్మృతిశాస్త్రపురాణేతిహాసప్రముఖవిద్యల సప్రేమంబుగా నవలోకింపుచు మేను లూనినయజ్ఞాదిక్రియాకలాపంబుల సత్త్వజ్ఞానవైరాగ్యంబులం దగురీతి గారవింపుచు సర్వనియంతృత్వ సర్వభోక్తృత్వ సర్వకర్తృత్వ సర్వపాలకత్వ సర్వజ్ఞత్వాది సర్వశక్తియుక్తుండయి యఖండితప్రభావంబున నిండుకొలువుండె న య్యవసరంబున. 316

శా. శుక్సంభేదకతత్సభాస్థితబుధస్తోమంబు క్రందెల్ల వి
ష్వక్సేనుండు గరాబ్జసంజ్ఞలను మాన్పన్ శౌరి నెమ్మోమునన్
దృక్సంఘంబు బిడి హస్తముల్ మొగిచి గౌరీభర్త వల్కెన్ శిరో
భాక్సౌపర్వధునీఘుమంఘుమరవప్రత్యగ్రవాగ్గుంభనన్. 317

శివుఁడు విష్ణువును స్తుతించుట.

శా. శ్రీమంతంబు సనాతనంబు దితిభూజిద్బాణబాణాసనో
ద్దామం బాశ్రితరక్షణక్షమము సీతాలక్ష్మణోపేత మా
ర్యామోదప్రద మాంజనేయహిత ముద్యత్తారకం బౌ భవ
ద్రామాకారము నామనోంబుజమునన్ ధ్యానింతు నశ్రాంతమున్. 318

శా. విశ్వాసంబున నార్తి మాన్పుఁ డని యావేల్పుల్ మిమున్ వేఁడినన్
విశ్వామిత్రవిలుంఠనంబునకు నావిర్భావముం జెంది యా
విశ్వామిత్రహితంబు ముందుగనె తీర్పిం జేసి చెల్వొందు మీ
శశ్వచ్చిత్రచరిత్రముల్ దలఁతు నశ్రాంతంబు స్వాంతంబునన్. 319

శా. ఆదిత్యేందుహుతాశనప్రముఖదీవ్యత్కాంతిమచ్ఛ్రేణి కు
చ్ఛేదింపంగఁ దరంబు గాక దరముం జేకూర్చునగ్గౌతమ
స్త్రీదోషాంధతమిస్రమున్ క్షణములో ఛేదించి వెల్గొందు మీ
పాదాంభోజనఖాంశువుల్ నిటలముం బ్రాపింపఁగా మ్రొక్కెదన్. 320

శా. ధర్మారంభనిరోధులై జనపతుల్ దార్కొందు రెందేనియున్
శర్మంబుల్ ధరణీసుతాపరిణయేచ్ఛన్ మీరు మున్నద్ధతిన్
ధర్మచ్ఛేదన మాచరించినవిచిత్రం బెంత వర్ణించెదన్
ధర్మాధ్యక్ష దిగీశరక్షణమహోదారప్రభావోదయా.

మ. వితతప్రోథిమ జామదగ్న్యు మది నావేశించి దుష్టక్షమా
పతులం దక్కక వెక్కుమార్లడఁచి భూభారంబు వారించి త
ద్గతతేజంబు శరాసనంబు గొను వీకం గ్రమ్మఱం గొన్న మీ
యతిగాంభీర్యపరాక్రమాదిగుణమాహాత్మ్యంబు లూహించెదన్. 322

క. గురువులకు నాదికారణ,గురుఁ డని ప్రఖ్యాతిఁ గనియు గురునాజ్ఞ వనాం
తరమునఁ గాంతాసంగతిఁ, జరియించిన మీచరిత్ర శక్యమె పొగడన్. 323

సీ. అఖిలలోకమునకు నభయప్రదాతవై, యలరియు మునులకు నభయ మొసఁగి
పుణ్యజనప్రీతిఁ బొరసియు ఖరదూష, ణాదిపుణ్యజనుల హతులఁ జేసి
యమృతంబుగొనుపక్షి నాదినేలియుఁగాన, నమృతంబుగొనుపక్షి నాదరించి
యాదిత్యజాతకార్యముఁ బూని యుండియు, నాదిత్యజాతకార్యము పహించి

తే. వాలి నని నొంచి వనచరావళులమన్చి,వనధి బంధించి దానవేశ్వరు జయించి
సీతఁ బ్రాపించి పురిఁ బ్రవేశించి మించి,ధరణియేలినమిముఁగొల్తుఁ బరమపురుష.

క. అని కొనియాడిన శంభునిఁ, గనుఁగొని దరహాసవదనకమలుం డై య
వ్వనజదళేక్షణుఁ డిటు లను, ఘనవర్షాంభోదనాదగంభీరోక్తిన్. 325

మ. గిరిజాధీశ్వర నీవు నీయజుఁడు నీగీర్వాణరాజాది ది
గ్వరు లీకిన్నరయక్షఖేచరమరుద్గంధర్వముఖ్యుల్ వనే
చరరూపంబులు దాల్చి శత్రుహతికిన్ సాహాయ్యముం జెందుటన్
సురవిద్వేషణుఁ డీల్గెఁ దాపసమనక్షోభంబు [illegible] భుగ్ని. 326

తే. శిష్టజనరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు, నవని నొనరించుకొఱకు నే నవతరించి
మత్కథాగాంగలహరికామహిమజనుల,పాపజంబాల మడఁగింతు ఫాలనయన.

శా. శ్రీరామాయణముఖ్యమామకకథాశ్రేణుల్ ప్రసంగింపుచుం
బారీణత్వము మీఱఁగా జదువుచుం బాటించి యాలింపుచున్
సారప్రజ్ఞ రహించుమానవులకున్ షడ్వర్గముల్ దారుఁ జే
కూరుం గోరిక లాఱు ఘోరదురితాగ్నుల్ మీఱు నైశ్వర్యముల్. 328

తే. అని ప్రియంబున హరునితో నానతిచ్చి, యబ్జగర్భాదిదివిజుల నాదరించి
కొంతవడికందఱనువీడుకొని కళత్ర, ములు ముగురుగొల్వ హరియంతిపురము

ఉ. చొచ్చి మెఱుంగుకెంపునను సోరణగండ్లఁ గడానిలోపలం (సొచ్చె.
బచ్చలతల్పులన్ స్ఫటికబంధురకుడ్యములన్ శశాంకర
త్నోచ్చయవేదులన్ వెలయునొక్కమహోజ్జ్వలసౌధ మెక్కి యం
దచ్చపుఁబువ్వుఁజప్పరపుటందములం దగుమందిరంబునన్. 330

తే.కుందనపుఁదళ్కుచప్పరకోళ్లఁగుల్కు, మేలిసకినలమంచంబు మీఁద నీవి
మాసిపూఁబాన్పుజిగిఁ మించుమంజుశేష
శయ్యఁ గూర్చుండె హరి రమాసహితుఁ డగుచు. 331

తే.అపుడుభూనీళ లనురాగ మతిశయిల్ల,సురఁటియడపంబుగొనికొల్వఁ జూచి వెన్నుఁ
డింతిడెందంబెఱిఁగి నవ్వి యిరుకరములఁ,బట్టివారలఁగూర్చుండఁ బెట్టుకొనియె.

ప్రణయకలహాది వర్ణనము.

తే. రాజకీరంబు లవ్వేళ రాజవేష, ధారియై మున్ను దానున్నమేర లెన్న

నంకగత మైనశ్రీదేవి నాదరించ, కపుడు గోవిందుఁడొక లేనియలుకఁ బూని.

చ. అపు నవు మంచిదాన పతివా నిను నేమన వచ్చు నొంటిగా
నవని ననుం ద్యజించి సభయుం దపు డిగ్గర ద్రోవ యియ్యఁగా
నవమతిఁ జేసి వచ్చితివి యాకటకుందన మాత్మ నెంచిఁ
ద్దివిరి కనుంగొనం దగునె నీమొగ మింకఁ దలోదరీమణి. 334

తే. అనుచు శ్రీలక్ష్మితోఁ బల్కి యవనిదిక్కు, మాఱు మొగమైన నేనేమి నేరమాచ
రించితినొ యంచు ధరణిప్రార్థింపనీవె, కావె తోడ్తెచ్చితని చక్రధరుఁడు పల్కె.

ప. అప్పుడు. 336

మ. కరపద్మంబులు మోడ్చి పద్మ యను నోకంజాక్ష నామీఁదనే
తిఱుగం దప్పు ఘటింప మీ రనిన వాదింపంగ నే నేర్తునే
నరు లేమో యొకనిందఁ బెట్టి రని కాంతారంబునం ద్రోయఁ బం
పరె వేయేం డ్లిడఁ బాసి గాసిలనె మీపాదంబు లూహింపుచున్. 337

క. నను మును గలుగఁగ నిచటికిఁ, బనుచుతలంపునను గాదె ప్రత్యయ మిమ్మం
చనుట మిన్నుఁ గాకుండం, గొని తెచ్చెనె ధరణి యేల కోపింపగన్. 338

చ. గతజలసేతుబంధము లిఁకం బని యేమని యెన్ని కార్యముల్
మతిని సహించి యున్న నను మాటికి నిచ్చట నేర మొన్నవ
చ్చితిరె యటంచు మోమువలఁ జేసిన ప్రేయసిఁ జూచి శౌరి న
వ్వితి క్షమియింపవే యనుచు వేమఱుఁ గౌఁగిటఁ గ్రుచ్చె మచ్చికన్. 339

చ. ఉరమున నిల్పి శ్రీరమణి నుంచుక భూవనితాంసవీథి శ్రీ
కర మిడి నీళ వెందొడలఁ గమ్రకరాబ్జము సాచి కేళిస
శ్వరశతకోటిరూపవిభవం బెసఁగన్ ఫణిరాట్ఫాళిపై
నొరగి ప్రహర్ష మొందె హరి యుజ్జ్వలసౌఖ్యరసైకలోలుఁడై. 340

తే. ఇటువలె నిస్సగ్గవైభవం బెసఁగ మెసఁగి, శ్రీధరానీళలను గూడి శేషగరుడ
ముఖ్యదాసులఁ బ్రోచుచు ముదముఁ జెందె, నఖిలగతుఁ డచ్యుతుండు నారాయణుండు.

పఠనశ్రవణాది ఫలము

తే. ఈమహాకావ్యమతిభక్తి నెవ్వఁడు విను, నతఁ డిహంబున సకలసౌఖ్యములఁ జెంది,
తనివి గని యంతఁ బునరాగమనవిరహిత, శాశ్వత బ్రహ్మలోకనివాస మొందు.

సీ. ఇది త్రిలోకస్తవ్య మిది విబుధశ్రావ్య, మిది దివ్య మిది భవ్య మిది యఘవ్య
మధురసంభావ్య మాదికావ్యం బిదె, ద్విజుఁడు పఠింప వాగ్విదుఁ డనఁదగు
క్షత్రియుండు పఠింప సర్వంసహాభర్త, యగు వైశ్యుఁడు పఠింప నమితపణ్య
ఫలశాలి యగు శూద్రకులజుఁడు పఠియింప, వంశంబులో వాసి వన్నెఁ గాంచు

తే. సకలవేదంబులు పఠింపనగు ఫలంబు, నఖిలదానంబు లొసరింపనగు ఫలంబు
నఖిలతీర్థంబులను గ్రుంకనగు ఫలంబు, నొదవు నిక్కథ నొక్కింత చదివినంత.

క. ప్రత్యక్షరమున నానా,హత్యలు నశియించుఁ గరతలామలకగతిం
బ్రత్యక్షం బగు మోక్షము, సత్యం బీరామచరితఁ జదువుజనులకుఁ. 344

క. ఎందాఁక వెలుఁగు వేఁడిమి, యెందాఁకన్ దివిఁ జరింతు రిందుఁడు సూర్యుం
డెందాఁక గులగిరులు దగు, నందాఁకం బొనఁగు నిమ్మహాకావ్య మిలన్.

శా. వైదర్భీకుచపత్త్రభంగరచనావైయాత్య సత్యారతా
హ్లాదా జాంబవతీకపోలముకురప్రాంచన్ముఖా మిత్రవిం
దాదంతచ్ఛదచుంబనాభిరత భద్రాద్యుత్యతిలోలా సుదం
తాదృఙ్మోహన భానుజాంకతలసుస్థా లక్ష్మణాశ్లేషణా. 346

క. శ్రీవత్సగోత్రశుభకర శ్రీవత్స శ్రితలోదరకౌస్తుభ సు
శ్రీవత్సరవిసహస్ర, శ్రీవత్సప్రముఖదనుజశిఖరిబలారీ. 347

మా. సరసిజదళనేత్రా చారుసౌవర్ణ వేత్రా, గరుడజవనపత్త్రా కాలభిత్కాంకపత్త్రా
చరణవినతమిత్త్రా శాత్రవధ్వాంతమిత్త్రా, కరధృతఘనగోత్రా కంజవిద్వేషగోత్రా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్ష వీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన
వద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ వితీర్ణ
వైభవాధఃకృతరాజరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిప
సభాంతర స్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధుర మనీషావిశేషమంథా
నవసుంధరాధర శోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకర వినయాదిగుణ
రత్నాకర కంకంటి వంశపయఃపారావార పరిపూర్ణరాకాసుధా
కరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన విజ్ఞానవిభవవిజితస
నందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాన నిర్మాణ
ప్రవీణతానిధానపాపరాజ ప్రధానప్రణీతం బైనశ్రీమ
దుత్తరరామాయణం బను మహాకావ్యంబు
నందు సర్వంబును నష్టమాశ్వాసము.

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచన్ద్రస్వామినే నమః

ఉత్తరరామాయణము

సమాప్తము.

PRINTED AT THE ANANDA PRESS, MADRAS. 1924.

388

మనసు ఫౌండేషన్

పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA 104 B 178
పుస్తకం పేరు	భాస్కర రామాయణము
తారీఖు	25-10-24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	397
పెద్ద సైజు పేజీలు	నొ
ఖాళీ పేజీలు	, B, 388,
లేని పేజీలు	
తయారు చేసినది	kasimbi
పేజీలు విడదీసినది	kasimbi
స్కాన్ చేసినది	Ruksana
పరీక్ష చేసినది	KASIMBI
పేజీలు పరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యనిది	
తప్పులు	నొ
పరిస్థితి	Good